

Հարգելի՛ ընթերցող,

Արցախի Երիտասարդ Գիտնականների և Մասնագետների Միավորման (ԱԵԳՄՄ) նախագիծ հանդիսացող **Արցախի Էլեկտրոնային Գրադարանի** կայքում տեղադրվում են Արցախի վերաբերյալ գիտավերլուծական, ճանաչողական և գեղարվեստական նյութեր՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով: Նյութերը կարող եք ներբեռնել ԱՆՎՃԱՐ:

Էլեկտրոնային գրադարանի նյութերն այլ կայքերում տեղադրելու համար պետք է ստանալ ԱԵԳՄՄ-ի թույլտվությունը և նշել անհրաժեշտ տվյալները:

Շնորհակալություն ենք հայտնում բոլոր հեղինակներին և հրատարակիչներին՝ աշխատանքների էլեկտրոնային տարբերակները կայքում տեղադրելու թույլտվության համար:

Уважаемый читатель!

На сайте **Электронной библиотеки Арцаха**, являющейся проектом **Объединения Молодых Учёных и Специалистов Арцаха (ОМУСА)**, размещаются научно-аналитические, познавательные и художественные материалы об Арцахе на армянском, русском и английском языках. Материалы можете скачать БЕСПЛАТНО.

Для того, чтобы размещать любой материал Электронной библиотеки на другом сайте, вы должны сначала получить разрешение ОМУСА и указать необходимые данные.

Мы благодарим всех авторов и издателей за разрешение размещать электронные версии своих работ на этом сайте.

Dear reader,

The Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA) presents its project - **Artsakh E-Library** website, where you can find and download for FREE scientific and research, cognitive and literary materials on Artsakh in Armenian, Russian and English languages.

If re-using any material from our site you have first to get the UYSSA approval and specify the required data.

We thank all the authors and publishers for giving permission to place the electronic versions of their works on this website.

Մեր տվյալները – Наши контакты - Our contacts

Site: <http://artsakhlib.am/>

E-mail: info@artsakhlib.am

Facebook: <https://www.facebook.com/www.artsakhlib.am/>

ВКонтакте: <https://vk.com/artsakhelibrary>

Twitter: <https://twitter.com/ArtsakhELibrary>

ՍԵՐԳԵՅ ԲԱՐՍԵԳՅԱՆ

ԱՐՃԱՆ-ՂԱՐԱԲԱԳԸ
ՄԵԾ ՀԱՅ
[1941-

sergey barsegyan-kazm.jpg

Тип: Файл "JPG"

Размер: 4,24 МБ

Разрешение: 2055 x 2936

пкс

ՄԵՐԳԵՅ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱԲԱՂԸ
ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆՈՒՄ
(1941-1945թթ.)

«Դիզակ պլյուս» հրատարակչություն
Ստեփանակերտ-2015

ՀՏԴ 94(47+57)
ԳՄԴ 63.3(2)
Բ 371

*Նվիրում եմ Հայրենական Մեծ պատերազմի
հաղթանակի 70-ամյակին*

Բարսեղյան Ս.
Բ 371 Արցախ-Ղարաբաղը Մեծ Հայրենականում (1941-1945թթ.)/
Ս. Բարսեղյան.- Ստեփանակերտ: «Դիզակ պլյուս» հրատ.,
2015.- 480 էջ:

Գիրքը նպատակ ունի հասարակության լայն շրջանակներին լայնամասշտաբ տեղեկություններ տալու ծննդով Արցախ-Ղարաբաղից եւ նախկին Ադրբեջանական ԽՍՀ հայաբնակ բնակավայրերից՝ Հայրենական Մեծ պատերազմի աշխարհաճանաչ հայ զորավարների, հերոսների, Փառքի շքանշանների ասպետների, եւ այդ պատերազմում զոհվածների՝ անվանացանկով նրանց հիշատակին կառուցված հուշարձան-կոթողների մասին:

ՀՏԴ 94(47+57)
ԳՄԴ 63.3(2)

ԽՈՍՔ ՅԵՂԻՆԱԿԻ ԿԱՍ ԳՐԲԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Նման գիրք ունենալու անհրաժեշտություն անշուշտ կար: Չի ստեղծվել, չկար:

ԽՍՀՄ Յայրենական Մեծ պատերազմի (1941-1945 թթ.) եւ աշխատանքի վետերանների ԼՂՀ սույն հասարակական կազմակերպությունը, որ ստեղծվել էր, դեռեւս, նախորդ դարի յոթանասունական թվականներին, մեծ հնարավորություններ են եղել, հենց պատերազմի ավարտից հետո, նրա թարմ հետքերով սերունդներին թողնելու համար որեւէ բան ստեղծել: Սակայն, այդ պատերազմին Լեռնային Ղարաբաղից մասնակցած հայազգի քաջորդիների մասին որեւէ ամբողջական բան չի ստեղծվել:

Հակված չեմ ժխտելու, որ այդ առումով հրապարակված ոչինչ չկա: Պարզապես, ընդհանրացված, ամբողջական որեւէ բան չկար:

Միայն մի բան, որ մնացել է, դա բնակավայրերում զոհվածների հիշատակին կանգնեցված հուշարձաններն են մնացել, այն էլ, ցավոք, ոչ բոլոր բնակավայրերում: Նրանց մի մասը ոչնչացվել էր ազերիների կողմից 1990-ական թվականներին Ղարաբաղի դեմ սանձազերծած պատերազմի ժամանակ, իսկ որոշ մասն էլ հայ բնակչության նկատմամբ Բաքվի կողմից հայատյաց քաղաքականության հետեւանքով, իրենց բնակավայրերը հարկադրաբար լքելու հետ կապված՝ փլվել-քայքայվել են՝ հուշարձաններն անխնամ մնալու պատճառով:

Յայրենական պատերազմի եւ աշխատանքի վետերանների ԼՂՀ մեր այս հասարակական կազմակերպության՝ 2008 թ. դեկտեմբերի 18-ին կայացած հաշվետու-ընտրական ժողովում ինձ ընտրեցին այս կազմակերպության նախագահ: Դրանից հինգ տարի առաջ էլ ինձ այդ պաշտոնի համար առաջարկ եղավ, հրաժարվեցի: Այս անգամ հնարավոր չեղավ, ընտրեցին:

Ճանոթ էի կազմակերպության հիմնական խնդիրներին: Ես ձեռնամուխ եղա այդ խնդիրների կատարմանը: Կազմակերպության աշխատանքներում որոշ թարմություն մտցվեց եւ այսօր էլ շարունակվում է այն նույն ձեւով:

Կարճ ժամանակամիջոցում հնարավորություն ունեցանք վերանորոգել կազմակերպության զբաղեցրած տարածքը, բարեկարգել եւ կահավորել սենյակները: Սկսեցինք ուշադրություն դարձնել վետերանների հանգստի կազմակերպմանը, նրանց համար էքսկուր-

սիաների եւ զբոսանքների կազմակերպմանը՝ դեպի երկրամասի պատմամշակութային նշանավոր վայրեր:

Սկսեցինք հնարավորինս ակտիվ օգտագործել վետերանների ներուժը երիտասարդ սերնդի ռազմա-հայրենասիրական դաստիարակության կարելու գործում, կազմակերպել հանդիպումներ Արցախի Պաշտպանության բանակի զորամասերում, աշխատանքային, ուսումնական կոլեկտիվներում, զինծառայության ենթակա երիտասարդների հետ, զրույցներ ունենալ եւ այլ կարգի գործեր:

Դրա հետ միասին ուշադրության կենտրոնում էի պահում պատերազմի եւ աշխատանքի վետերանների կարիքներն ու պահանջները, սոցիալական, կենցաղային, բնակարանային, թոշակի հետ կապված հարցերը, նրանց կողմից բարձրացված հարցերի արագ ընթացքավորմանը:

Բավականաչափ մեծացավ եւ այսօր էլ շարունակվում է ուշադրությունը հանրապետական եւ քաղաքային իշխանության մարմինների, Արցախի Պաշտպանության բանակի ղեկավարության կողմից:

Այնուամենայնիվ, կատարվածով չէի բավարարվում, քիչ էի համարում այն:

Մտածում էի մի բան անել սերունդներին թողնելու համար ու որոշեցի ընդհանրացնել ծննդով, արմատներով ղարաբաղցի աշխարհաճանաչ մեր զորավարների, հորհրդային Միության հերոսների, բարձրաստիճան հրամանատարների ու սպաների, փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետների, մարտադաշտում զոհված մեր քաջորդիների անցած մարտական ուղու, գոնե նրանց հիշատակը հավերժացնող հուշարձանների նկարները, զոհվածների ցուցակներն ու այլնի մասին տեղեկությունները: Անելու բան չատ կար:

Նման մտադրության իրականացումը ինձ մոտ որոշակի դարձավ հատկապես 2010թ. մայիսյան օրերին, երբ աշխարհը տոնում էր Հայրենական Մեծ պատերազմի հաղթանակի 65-ամյա հոբելյանը, իսկ մենք ոչինչ չունեինք ցույց տալու համար, բացի պատերազմում զոհվածների հուշարձանները: Ականատեսը լինելով Արցախյան գոյամարտում զոհված ազատամարտիկների ու անհայտ կորածների հարազատների ԼՂՀ հասարակական կազմակերպությունների նախագահներ Գալյա Առստամյանի եւ Վերա Գրիգորյանի հայրենանվեր գործունեությանը՝ արցախյան պատերազմում զոհվածների ու անհայտ կորածների հիշատակը հավերժացնող հիանալի հուշաթանգարանների ստեղծման գործում, որոնց կողքին, սակայն մենք, գրեթե ոչինչ չունեինք Մեծ հայրենականի վերաբերյալ: Անհերքելի

ճշմարտություն է, որ ամեն ինչ բնության մեջ, հասարակական կյանքում, իսկ մարդու պարագայում հատկապես, եթե դադարում է հիշվելուց եւ կամ լիակատար մոռացության է տրվում, այդ պահից էլ այն մահանում է: Ես ուզում եմ, որ հայրենիքի համար իրենց կյանքը տված ամեն ինչ, բոլորը եւ ամեն ոք մշտապես հիշվեն եւ լինեն անմահ: Այդ գիտակցումով էլ վճռականապես ձեռնամուխ լինել սույն գրքի ստեղծմանը:

Ապագա սերունդները պետք է իմանան եւ հպարտանան, որ այս այն Ղարաբաղն է, որ ընդամենը 120-130 հազար հայ բնակիչ ունենալով, 1941-1945թթ. Հայրենական Մեծ պատերազմին տվել է իր ծոցից ծնված Խորհրդային Միության մեկ մարշալ, տարբեր զորատեսակների երեք մարշալ, ռազմա-ծովային ուժերի մեկ ծովակալ, մի շարք դերժովակալներ, Խորհրդային Միության մեծաքանակ հերոսներ, բարձրաստիճան հրամանատարներ ու սպաներ, փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետներ, Խորհրդային Միության եւ արտասահմանյան երկրների շքանշաններով ու մեդալներով բազմաթիվ պարգևատրվածներ՝ մարտերում թողնելով շուրջ 22 հազար զոհվածներ: Այդ դեռ բոլորը չէ:

Հիշենք, որ արցախցու հզոր եւ անկոտրում կամքը, ոգու արիությունը, սրբազան հողին անմնացորդ նվիրումը, ինչը ցայտուն կերպով ցուցադրվեց նաեւ Արցախյան շարժումը ճնշելու նպատակով ազերիների 8-10 միլիոնանոց պետության կողմից մեզ պարտադրված անհավասար դաժան պատերազմում արցախցու տարած փառահեղ հաղթանակը: Շնորհակալ եւ հպարտ ենք, որ այդ հաղթանակում մեծ դեր ունեցան մեր նախնիների, հատկապես Հայրենական պատերազմին մասնակից մեր հայրենակիցների անվեհերությունը, հայրենիքի նկատմամբ անմնացորդ նվիրումն ու ռազմական հզոր տաղանդը, ինչն օրինակ հանդիսացավ եւ ոգեւորեց մեզ հաջորդած սերունդներին նոր սխրանք գործելու համար: Ուրեմն, բոլորս պարտավոր ենք մշտապես հիշել նրանց բոլորին, քանզի շատ ավելի է անհրաժեշտ դառնում Արցախ-Ղարաբաղ ֆենոմենի ճանաչելի լինելը Արցախի ներկա եւ ապագա սերունդներին, աշխարհով մեկ սփռված հայությանն ու աշխարհի հանրությանը՝ ընդհանրապես, հատկապես Ղարաբաղի հարցը միջազգայնացնելու համար:

Այդ հանգամանքից ելնելով էլ որոշեցի մի բան ստեղծել:

Նման գործը կատարելը ինչքան ցանկալի, դրանից առավել դժվարություններն էին բազմաթիվ: Այնուամենայնիվ, ձեռնարկեցի սույն գործը եւ սկսեցի այդ կապակցությամբ հավաքել կարելոր եւ անհրաժեշտ նյութեր:

Արդեն որոշակի աշխատանք էի կատարել Ղարաբաղի մասշտաբով, երբ ինձ մոտ նոր միտք հղացավ. իսկ ինչու նույնը չկատարել նաեւ Զյուսիսային Արցախի եւ ընդհանրապէս, նախկին Ադրբեջանական ԽՍՀ հայաբնակ բնակավայրերի մասշտաբով՝ գիտակցելով, նույնիսկ, որ ավելի է դժվարանում գործը, թերեւս անհնար դառնում նրա լրիվ եւ ամբողջական կատարումը:

Շարունակեցի աշխատել: Կազմեցի սույն գիրքը Ղարաբաղում, Զյուսիսային Արցախում եւ մասամբ Ադրբեջան պետության տարածքի որոշ հայաբնակ բնակավայրերից Մեծ հայրենականին մասնակցած հայազգի նշանավոր մեր հայրենակիցների անցած մարտական ուղու ու նաեւ այդ պատերազմում զոհվածների հիշատակը հավերժացնելու մասին:

Արդեն Ձեր սեղանին է այն:

Հաջողված է այն, կամ լավ է թե վատ՝ թողնում եմ քո կարծիքին, հարգելի ընթերցող:

**ՆԱԽԱԲԱՆ
ԿԱՄ
ԱՐՑԱՆ-ՂԱՐԱԲԱՂԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՔԱՌՈՒԴԻՆԵՐՈՒՄ**

«Գործունեության լայն թափ, անձնագրի քաջություն, վտանգալի խիզախության հակում, ինքնավստահություն, նահապետականություն ընտանեկան կյանքում: Ահա դարաբաղցու համակրելի գծերը, որոնք խտացնում են հին հայկական առաքինությունները»:

Սերգեյ ԳՈՐՈՂԵՅԿԻ

Արցախը զբաղեցնում է Փոքր Կովկասի Հարավարևելյան լեռնոտ տարածքը: Նրա սահմաններն Արեւմուտքում հասնում են մինչեւ Սեւանա լճի արեւելյան ափերը, Հարավ-Արեւմուտքում՝ Աղավնո /Հագարի/, Հարավում՝ Երասխ /Արաքս/ գետը, Արեւելքում՝ խորանում Մուխանքի դաշտաբերանում եւ Զյուլիսից՝ Ղարաբաղյան լեռնաշղթան:

Երկրամասը ունի խիստ կտրտված լեռնային մակերեսային ծածկված գեղատեսիլ անտառներով: Անտառները կազմում են Արցախի տարածքի ավելը, քան 35 տոկոսը: Արցախը հարուստ է տարբեր տեսակի հանքաքարերի ու հանքային ջրերի պաշարներով:

Ըստ օտար եւ հայ հնագիտական նյութերի, քարե դարաշրջանի եւ հետագա ժամանակաշրջանների բնակավայրերի, բերդերի, առանձին կառույցների ավերակները, հողատակից դուրս բերված զանազան զենքերը, զարդերը ու գործիքները վկայում են, որ մարդն այստեղ շարունակաբար ապրել է հնագույն ժամանակներից: Առանձնակի հետաքրքրություն են ներկայացնում Հաղուրթի շրջանի Ազոխ գյուղի պալեոլիթյան քարայրից ոչ հեռու անցյալում հայտնաբերված նյութերը, մասնավորապես նախամարդու /Նեանդերթալյան մարդու/ ոսկորները:

Այդ մասին են վկայում նաեւ երկրամասի Թաղլարի ու Զարին տակի քարանձավներում հայտնաբերված հետաքրքիր նյութերը:

Ֆրանսիացի հնագետ Անրի դը Լյումվեյնին լինելով Ազոխի քարանձավում եւ ծանոթանալով նրա հարուստ ու բազմաբնույթ նյութերին, հայտարարել է. «Դրանք հողագնդի վրա մարդկային հնագույն քաղաքակրթության օջախի ապացույցներ են եւ գիտությունը

հնարավորություն ունի տեսնելու, որ լեռնային այս երկրամասը եւս ընդգրկված է եղել մարդաստեղծման ընթացքի մեջ»:

Արցախը հարուստ է, հատկապես, ժայռատեսակ հուշարձաններով, ինչը ժամանակագրական շատ լայն ընդգրկում ունի Զ.ա. 7-րդ հազարամյակից սկսած մինչեւ 1-ին հազարամյակը:

Հայոց Արեւելից գավառներում հայտնաբերվել են նաեւ Բրոնզի դարաշրջանում կառուցված կիկլոպյան ամրոցներ:

Յետախուզական արշավների եւ գյուղատնտեսական աշխատանքների ժամանակ Արցախի տարածքներում հայտնաբերվել են բրոնզե եւ երկաթե դարաշրջաններին վերաբերող քարից, ոսկորից, բրոնզից, երկաթից, կավից եւ այլ նյութերից պատրաստված մեծաքանակ զենքեր, զարդարանքներ, պերճանքի առարկաներ, թռչնակերպ, կենդանակերպ, մարդակերպ արձանիկներ, պաշտամունքային փորագիր պատկերների բարդ նախշազարդերով բրոնզե գոտիներ, ճարմանդներ, դաշույններ:

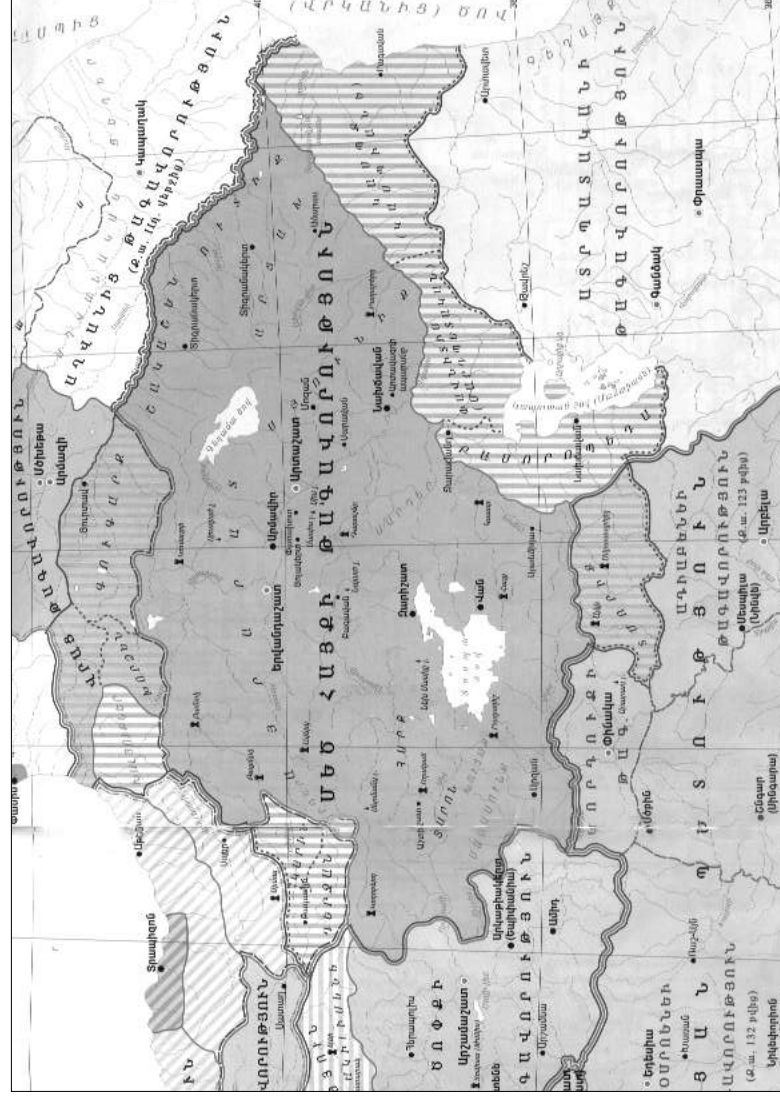
Հազարավոր տարիներ առաջ մարդու ստեղծած այս արժեքները այսօր պահպանվում են ինչպես Արցախի պետական, այնպես էլ Պետերբուրգի, Գերմանիայի թանգարաններում:

Արցախի այս եւ այլ պատմա-մշակութային արժեքների մի մասը Խորհրդային տարիներին տեղափոխվել է Բաքու քաղաքը, որտեղ էլ առ այսօր ադրբեջանցիներ աշխարհին ներկայացվում են, որպես իրենց մշակույթի «անբաժանելի» մաս:

Տասնամյակներ առաջ հայտնի արեւելագետ Ռ.Վիրխովը քննության ենթարկելով եւ համադրելով հայկական լեռնաշխարհի տարբեր հատվածներից հայտնաբերված նյութերը, գրել է. «Սակավաթիվ պեղումներն անգամ ցույց են տալիս, որ Գուգարքից մինչեւ Թարթառ գետի տարածքներում բնակված հին ազգերը մի կուլտուրայի ներկայացուցիչներ էին», իսկ նշանավոր մարդաբան Բունակը շարունակելով այս միտքը, գրել է. «Արցախի հայերը ոչ միայն պատկանում են հնդեւրոպական լեզվաընտանիքի արմենոիդ մարդաբանական տիպին, այլեւ հանդիսանում են այդ տիպի ամենացայտուն ներկայացուցիչները»:

Հայկական լեռնաշխարհում Զ.ա. 3-1 հազարամյակներում հանդես եկան առաջին պետական կազմավորումները, որոնց շարքում իր ուրույն տեղն ու դերն ունեն Ուրարտուն կամ Վանի թագավորությունը: Արցախը Արգիշտի Ա-ի կառավարման տարիներին ներառված է եղել Ուրարտական պետության կազմում, ինչի մասին է վկայում Կոտայքում գտնված Արգիշտի Ա-ի ժայռափոր արձանագրությունը:

**Հայաստանը Բ.ա. II դարում: Մեծ Հայքի թագավորության հզորացումը
Արտաշես Ա թագավորի (189-160) օրոք**

Վանի թագավորության արքա Սարղուրի Բ-ի արձանագրությունները, Ադախունի տեղանունները, Ստեփանակերտի եւ Խոջալլուի /Լեռնային Ղարաբաղ/ դամբարանաբլուրներից պեղված նյութերը վկայում են, որ Արցախը եւ Ուտիքը Հայոց երկրի թագավորատոհմեր Երվանդունիների եւ Արտաշեսյանների օրոք շարունակել են մնալ Վանի միացյալ թագավորության կազմում, իսկ հույն եւ հռոմեացի պատմիչները վկայում են, որ Հայաստանի արեւելյան սահմանները անցնում են Կուր գետով: Ըստ հույն պատմիչ Ստրաբոնի՝ Արցախը Զ.ա. 1-ին դարում գտնվում էր Մեծ Հայքի խորքում եւ այդ ժամանակները արտաքին աշխարհին /հատկապես պատերազմող երկրներին/ արտահանում էր մեծաքանակ ձիեր:

Շարունակելով այս միտքը, Մովսես Խորենացին հաղորդում է Արտաշեսը Կուրի եւ Արաքսի միջագետքի, /այսինքն Արցախի եւ Ուտիքի/ կուսակալ կարգեց Հայկի սերնդից, որից էլ սերվեց Հայոց արեւելից կողմանց Առանշահիկների իշխանական տունը:

Արտաշես Ա-ի գործը շարունակեց նրա թոռ Տիգրան Բ Մեծը: Նա Հայոց աշխարհում կառուցեց 4 քաղաք: Բոլորին կոչեցին իր անունով՝ Տիգրանակերտ եւ դրանցից մեկը՝ Արցախի Վանքասարի ստորոտում: Հետագայում եկվոր թուրքերն այն անվանեցին Գյավուրդալա:

2006թ. հայ հնագետների ջանքերով հողի տակից վեր հանեցին Արցախի Տիգրանակերտի հնագույն կառույցները եւ թուրքին որերորդ անգամ ապացուցեցին, որ Նոյի ժամանակներից ի վեր այս աշխարհը հայաշունչ ու հայաբնակ է եղել:

Ներոնի ժամանակներից հռոմում պահպանված պատի վրա փորագրված աշխարհի մարմարե քարտեզում Արցախը դիտվում էր որպես Հայոց պետության նահանգներից մեկը: Այս իրողությունը ժամանակին արձանագրել են Զ.ա. 1-ին դարից մինչեւ Զ.հ. 5-րդ դարն ապրած հույն եւ հռոմեացի մատենագիրները:

19-րդ դարի 1-ին կեսերին Ադրբեջանի հասարակական գործիչ ու գիտնական Աբաս-Կուլի-Աղա Բաքիխանովը խոստովանել է. «Դատելով զանազան հանգամանքներից ու աղբյուրների տեղեկություններից, կարելի է եզրակացնել, որ Կուրի աջափնյակը, մինչեւ Արաքսի հետ միախառնվելու վայրը, կազմել է Հայաստանի մաս»:

387թ. պարսկա-բյուզանդական համաձայնությամբ Մեծ Հայքի թագավորությունը բաժանվեց երկու տերությունների միջեւ: Արցախի ու Ուտիքի նահանգները բռնակցվեցին Ադվանից մարզպանությանը:

Երկրի հայրենասեր ուժերը ջանում էին վերականգնել եւ պահ-

պանել հայրենիքի միասնությունը:

Արցախի եւ Ուտիքի քաջորդիները Բակ Առանշահիկ իշխանի գլխավորությամբ Ավարայրի ճակատամարտում թեւ ու թիկունք դարձան Վարդան զորավարին եւ փայլուն հաղթանակ տարան Յայոց թագավորների ձմեռանոց Խաղխաղ քաղաքի մատույցներում:

Ավարայրի նահատակների անունները հավերժացնող բազմաթիվ սրբավայրեր, եկեղեցիներ, մատուռներ են կառուցվել Վարանդայի Ավետարանոց, Սարգսաշեն բնակատեղերում, Վերին Թաղավարդ եւ Մոշխմահատ գյուղերի արանքի սարի գագաթին: Դրանցից շատերը, նաեւ Ղեւոնդ Երեցի հիշատակին կառուցած Սուրբ Ղեւոնդա կոթողը, Վարդան զորավարի անվամբ կառուցված Յադրութի Ամատուկ եւ Մարտունու Մուշկապատ գյուղերի եկեղեցիները կանգուն են մնացել առ այսօր:

Հակապարսկական հուժկու ապստամբությունից հետո //5-րդ դար/, Վաչագան Բարեպաշտի օրոք Արցախի եւ Ուտիքի Առանշահիկ հայ իշխանական տոհմը հզորանալով, իրեն հայտարարեց թագավորություն:

Պետականության հիմքերը անսասան դարձնելու եւ երկրի հոգեւոր կյանքն աշխուժացնելու նպատակով, ինչպես Մովսէս Կաղանկատվացին է վկայում, «Վաչագան թագավորը տարվա օրերի թվով եկեղեցիներ շինեց ու ջերմեռանդություն ցուցաբերեց հայ դպրության տարածման գործում»:

7-րդ դարի սկզբներին Յայոց երկրի անդորրը երիցս խաթարվեց: Այս անգամ էլ արաբական մահասփյուռ արշավանքներից: Դրան դիմակայելու նպատակով պաշտպանական ամրոցներ կառուցվեցին Արցախի Հանդաբերդ, Կաչաղակաբերդ, Զթիշ, Շիկաքար եւ այլ բնակավայրերում:

850-ական թվականներին ծանր ու դաժան մարտեր եղան Դիգակում: Խալիֆը թուրք զորավար Բուղա Շարաբիի գլխավորությամբ 200 հազարանոց զորք ուղարկեց Յայաստան՝ հակաարաբական շարժումը ճնշելու հանձնարարությամբ: Չկարողանալով ընկճել բերդի պաշտպաններին, Բուղան դիմեց խարդավանքի. Խալիֆից Եսայիի համար մի թուղթ բերել տվեց, որով նրան հրավիրում էր Բաղդադ՝ իբրեւ բանակցություններ վարելու համար: Լեռնցի ասպետ-զորավարը, որքան խիզախ ու անպարտ էր, նույնքան էլ պարզամիտ ու հավատավոր: Նրան խաբեությամբ Բաղդադ տարան, բանտ նետեցին ու գլխատեցին:

Դիգակի Տումի գյուղում 10-րդ դարում կառուցված ս.Կարմրավոր եկեղեցու ճակատային քարը, որի վրա արձանագրությունը պատ-

մում եւ հավերժացնում է Եսայի իշխանի եւ Քթիշի անանուն պաշտպանների մաքառումները, առ այսօր պահվում է Արցախի պետական թանգարանում:

885 թ. Հայ ժողովրդի հակաարաբական ընդվզումների արդյունքում վերստին վերականգնվեց Հայաստանի անկախությունը: Աշոտ Բագրատունին ճանաչվեց Մեծ Հայքի նահանգների գերագահ տիրակալ: Արցախը կրկին հայտնվեց համահայկական պետության ուղեծրում:

9-րդ դարում Արցախի արեւմտյան եւ հյուսիսային կողմերում կազմավորվում է Խաչենի իշխանությունը: Առանշահիկները Խաչենի տարբեր գավառներում կառուցեցին անառիկ ամրոցներ, վանական համալիրներ ու խաչքարեր:

Արցախի մյուս ծայրում՝ Արաքսի ափին, 9-րդ դարում ձեւավորվեց Դիզակի իշխանությունը, ուր երկար ժամանակ իշխում էին Նշանավոր Եսայի իշխանի ժառանգները՝ Գագիկ եւ Վաչագան թագավորները: Առ այսօր էլ Դիզակի իշխանների գերեզմանոցի տապանաքարերից մեկի տեղը տեղացիներն անվանում են թագավորի գերեզման, իսկ նրան հարակից շինության բեկորները՝ թագավորի պալատ:

Արցախի բարգավաճ կյանքը նորից խաթարվեց 11-րդ դարի կեսերին: Թուրք սելջուկն այստեղ էր եկել եւ հայի ու հույնի հողի վրա պետություն ստեղծել: Հայը իր տան մեջ նորից զգաց քոչվոր ու օտար ցեղի սահմնկեցուցիչ շունչը: Այս պայմաններում, նույնիսկ, Արցախցի հայը լեռնաստանում շարունակեց պահել իր ինքնությունը:

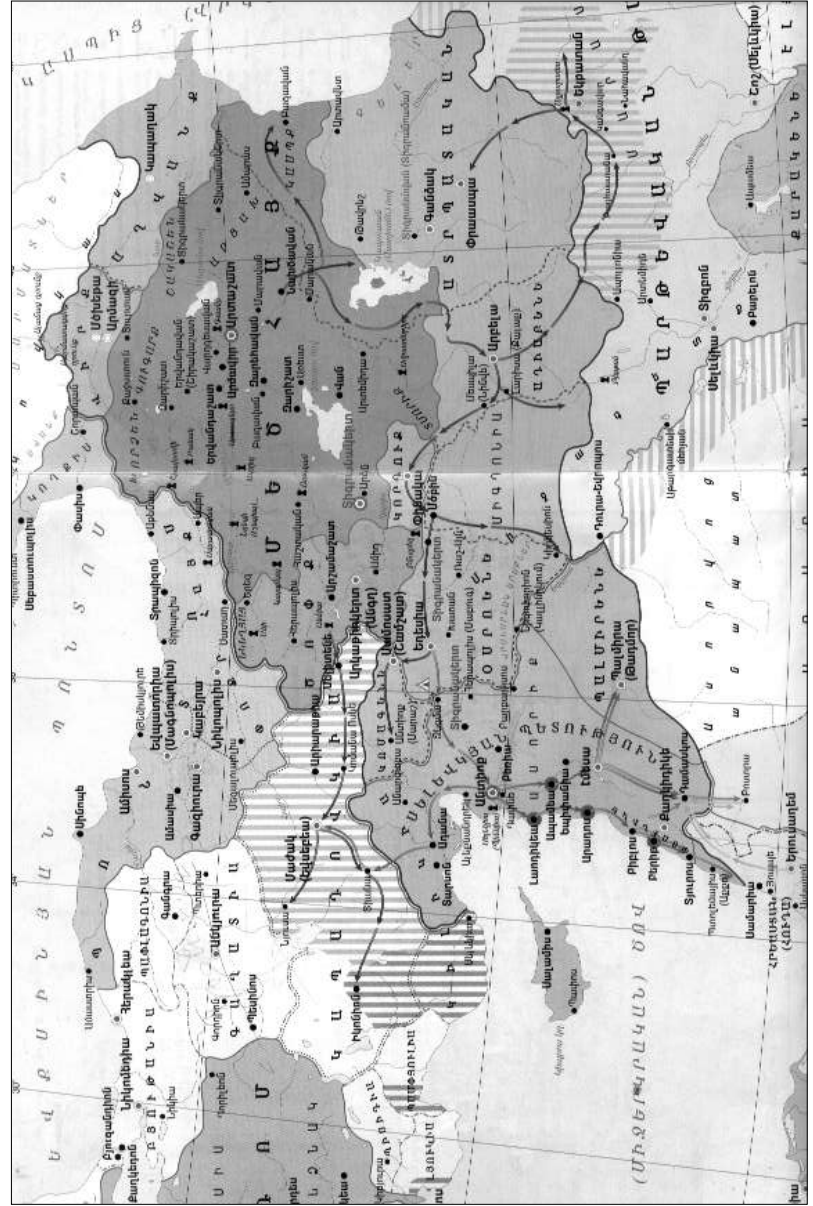
Եկան նոր ժամանակներ. հայոց միասնությունը անխաթար պահելու նպատակով Չաքարյան իշխանները խնամիական կապեր ստեղծելով Ներքին Խաչենի նշանավոր Հասան-Ջալալյանների տան հետ, միասնական ուժերով պահպանեցին Արցախի ինքնությունը:

Հասան-Ջալալը իրեն համարում էր «թագավոր բարձր եւ մեծ՝ արցախական աշխարհի»: Հակամոնղոլական ապստամբությանը ակտիվ մասնակցելու համար, նրան հողակոտոր անելով սպանեցին: Նրա դին իր կտակի համաձայն տեղափոխվեց եւ ամփոփվեց հայրենիքում իր կառուցած «Գանձասար» վանքի գավթում:

Հոգեւոր թեմը, որ ժառանգական իրավունքով 13-րդ դարի երկրորդ կեսից տնօրինում էր նահանգի եպիսկոպոսությունը, 15-րդ դարից տիրապետում էր ամբողջ Հայոց Արեւելից կողմի կաթողիկոսական աթոռը:

Այդ ժամանակ հայրենանվեր մեծ գործունեություն ծավալեց Վերին Խաչենի կամ Ծարի Հասան իշխանի կին Դուփն, որը դուստրն էր

Տղզրան Մեծի տերրությունը (Ք.ա. 69թ. կացությամբ)

իշխան Սարգիս Չաքարյանի: Իշխանուհին չափազանց լայնախոհ, եռանդուն մի գործիչ էր, իր տոհմը կոչեց իր անունով՝ Դոփյան: Իշխանանիստ կենտրոնը Ծարն էր՝ ներկայիս Քարվաճառի շրջանի Ծար գյուղի տեղը, ուր կանգուն են մնացել իշխանուհու կառուցած եկեղեցիները:

14-րդ դարի 80-ականներին նորից արհավիրք: Այս անգամ Այսրկովկաս խուժեցին Լենկ-Թեմուրի հորդաները:

Նրանց կրնկակոխ Հայաստան թափանցեցին կարակոյունլու եւ աղկոյունլու թուրքմենական քոչվոր ցեղերը:

Արցախի Առանշահիկ նախարարական տան շառավիղները, դիմակայելով օտար բռնավորների դժնդակ տիրապետությանը, ավելի մանրացան, եւ կառչեցին լեռնաստանի անմատչելի վայրերին:

Կարակոյունլու Ջհանշահի հրովարտակով լեռնային Արցախի տեր մելիքների իշխանությունը ճանաչում ստացավ:

Ի դեպ, նույնիսկ այդ պայմաններում Արցախում գործում էին կառավարման ժողովրդավարական սկզբունքներ: Այնտեղ որպես կարգ մելիքներին փոխարինում էին իրենց ավագ որդիները: Եվ նրանք ժողովրդի հետ համախոսական-համաձայնությունից հետո էին միայն ստանձնում մելիքական պարտականությունները: Այս կարգը նպաստեց ժողովրդի ու իշխանության միասնության ամրապնդմանը եւ ազգային ինքնության ու ինքնուրույնության պահպանմանը:

...Պարսից շահերը քաջածանոթ լինելով հայ զինվորականության սխրանքներին՝ փորձում էին Արցախի մելիքների ուժը օգտագործել Թուրքիայի ծավալապաշտության դեմ: Այդ նպատակով օրինակա-նացնում եւ խրախուսում էին մելիքական կարգն ու իրավունքներն Արցախում:

Շահ Աբասը, միաժամանակ վտանգ էր տեսնում Արցախի ու Սյունիքի միասնության մեջ: Հետագա բարդություններից խուսափելու նպատակով, Պարսկաստանի խորքերից նա քրդական ցեղեր տեղափոխեց եւ բնակեցրեց Արցախի ու Սյունիքի մելիքությունների միջեւ՝ Արաքսի ափից մինչեւ Մռավի փեշերը: Եկվորները չկարողացան տեր դառնալ հայկական երկրամասին: Այդ մասին են վկայում Քարվաճառի ու Քաշաթաղի շրջաններում 17-18-րդ դարերում կառուցված եւ առ այսօր պահպանվող եկեղեցիների, մատուռների մնացորդներն ու հարյուրավոր խաչքարերը: Մինչեւ 18-րդ դարի առաջին քառորդի վերջերը, Քարվաճառի տարածքում գոյություն ունեին շուրջ 140 մեծ ու փոքր հայկական գյուղեր:

Արցախի մելիքները օգտվելով 18-րդ դարի սկզբներին պարսից

տերությունում տիրող ներքին խռովություններից՝ ստեղծեցին գի-
նական միասնություն, որը պատմությանը հայտնի է սղնախներ
անունով: Վերածնվեց արցախահայ պետականությունը: Սղնախա-
կանների հիմնական ուժերը կենտրոնացված էին Ջրաբերդի, Գյու-
լիստանի գավառներում եւ Մռավի ստորոտում: Մեծ սղնախի ղեկա-
վարն ու ոգեշնչողը Գանձասարի կաթողիկոս Եսայի Յասան-Ջալալ-
յանն էր, իսկ Փոքր սղնախը գլխավորում էր Ավան հարյուրապետը:

Հայոց զորքերը տեղաբաշխված էին Վարանդայի Ավետարանոց
եւ Սղնախ գյուղերի տարածքում, ներկայիս Շուշի քաղաքի շրջա-
կայքում, ուր պահպանվում են պաշտպանական այդ կառույցների
մնացորդները:

Եկան նոր ժամանակներ:

Այս անգամ լեռնաստանի հայությունը հարկադրված էր դիմակա-
յելու ավելի վայրագ ու ահեղ թշնամու՝ թուրքին:

Հայ-թուրքական դիմակայությունը օրեցօր ավելի էր կատաղի
դառնում: 1725թ. Ահեղ ճակատամարտում միայն մի գիշերվա մեջ
Դիզակի մելիք Եզանի եւ Վարանդայի մելիքի աղջկա՝ Գայանեի գլ-
խավորությամբ Վարանդայում ոչնչացվեց 5 հազարանոց թուրքա-
կան մի զորագունդ:

Սակայն ուժերն անհավասար էին... Կրկին հայ բնակչության
գաղթ: Այս անգամ դեպի Շուլավեր, Վրաստանի Գարդաբանի շր-
ջան, Կախեթի Թելավ քաղաք եւ այլ վայրեր: Միայն Շաքի, Շիրվան
գավառներում ու Հյուսիսային Կովկասում հայերը հիմնեցին հար-
յուրից ավելի գյուղեր:

Սղնախների ազատագրական պայքարն Արցախում, այնուամե-
նայնիվ, վախճան չունեցավ: Սղնախների հիմքերի վրա ծնվեցին
վարչա-քաղաքական նոր միավորներ՝ Խամմայի մելիքությունները,
որոնք դարձան հայ ազգային-ազատագրական շարժման նոր
հանգրվաններ:

Հինգ մելիքություններից կազմված սահանգը կենտրոն ունենա-
լով Տող ավանը, Դիզակի մելիք Եզանի գլխավորությամբ ճանաչվեց
որպես հայկական ինքնավար մի երկիր, որի սահմանները ձգվում
էին Գանձակի մատույցներից մինչեւ Արաքս գետը: Մելիք Եզանը,
օգտագործելով պարսից Նադիր շահի հետ ունեցած իր ջերմ հարա-
բերությունները, հոգում էր նաեւ ողջ Արեւելյան Հայաստանի հայու-
թյան հոգսերը: 1747թ. Նադիր շահի դավադրաբար սպանության
առիթից օգտվելով, Կուր-Արաքսյան տարածքներում թափառող
ավազակաբարո թուրքախոս ցեղերը միավորվեցին ջեւանշիր ցեղի
առաջնորդ Փանահի շուրջը եւ հիմնավորվեցին դաշտային Ղարա-

բաղում: Փանահը ամրապնդվեց Արցախի հյուսիս արեւելքում գտնվող Տիգրանակերտ բերդանոցում եւ այստեղից հարձակումներ գործեց Խաչենի ու Ջրաբերդի մելիքությունների վրա: Հայ մելիքները, չհանդուրժելով խանի սանձարձակ այդ քայլերը, գրավեցին Տիգրանակերտը եւ Փանահին հեռացրին Արցախի լեռնային հատվածներից:

Սակայն, օգտվելով հարմար առիթից, քոչվոր ցեղի առաջնորդը, որ նենգաբար ոտք էր դրել Ղարաբաղում, իր դիրքերն այստեղ ամրապնդելու նպատակով Ղարաբաղում բնակեցրեց Միլ-Մուղանի տափաստանում եւ այլ վայրերում թափառող ցեղերի:

Փանահը եւ նրան հաջորդած Իբրահիմ խանը անվերջանալի պատերազմ սանձազերծեցին Ղարաբաղի մելիքների դեմ: Այն ավելի արագացրեց Հյուսիսային Ղարաբաղի հայաթափությունը: Շուրջ 8 հազար հայ ընտանիք ապաստան գտան Լոռու Շուլավերի կողմերում, որտեղ այսօր էլ պահպանվում են ղարաբաղյան բարբառը, բարքերն ու սովորույթները: Իսկ Ղարաբաղի տարածքները լցվում էին մահմեդական խառնամբոխով:

Նույնիսկ այսպիսի պայմաններում Ղարաբաղը մնաց հայաբնակ:

Այդ մասին է վկայում Կովկասում ռուսական զորքերի հրամանատար Ցիցխանովի մի զեկուցագիր, որում նշվում է. 18-րդ դարի վերջերին Ղարաբաղում ապրում էր 40-60 հազար հայ ընտանիք: Ամեն մի ընտանիքում կամ գերդաստանում ապրում էր 10-15 մարդ, ասել է թե՛ արցախահայերի թիվն այստեղ կես միլիոնից ավելի էր:

17-րդ դարի երկրորդ կեսին հայ քաղաքական միտքը հակվում է դեպի Ռուսաստան: 1670-ական թվականներին Գանձասարի Պետրոս կաթողիկոսը ուղերձով դիմեց ռուսական ցարին՝ հայերին իր հովանավորության տակ վերցնելու խնդրանքով:

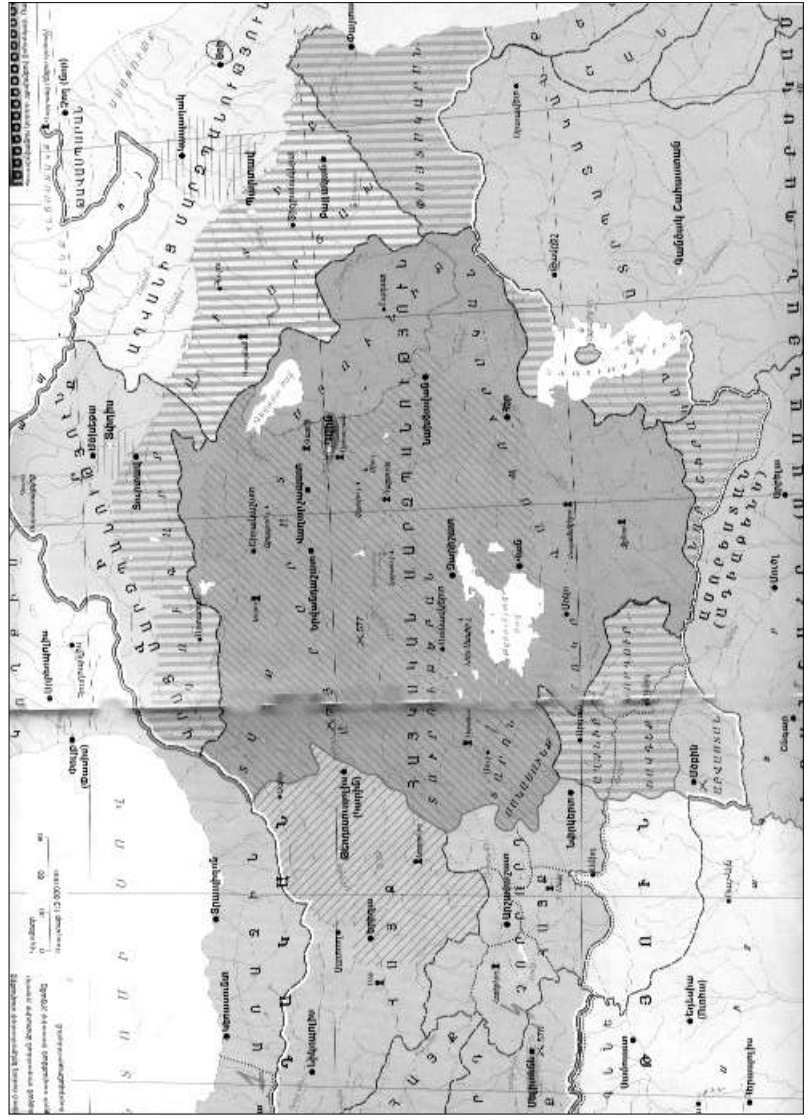
Ռուս-պարսկական խորացվող հակասությունները 1804-1813թթ. եւ 1826-28թթ. վերածվեցին նոր պատերազմների:

Արցախի մելիքները այս անգամ էլ իրենց զինական ու նյութական հնարավորությունները ի սպաս դրեցին ռուսական կողմին՝ ակնկալելով ռուսաց երկրի հովանավորությունը:

- Կուսապատգի Վանի Աթաբեկյանի հնարամտությամբ 1805թ. Վերահաս պարտության վտանգից փրկվեցին Ռուսական զորքերը Ասկերանի եւ Շահբուլաղի բերդերում, որտեղ շարքային զինվորի հետ մարտնչում էին հայազգի զորավարներ Վալերիան Մադաթովը եւ Հովհաննես Լազարեւը:

- 1826թ. հուլիսի 26-ից՝ 48 օր շարունակ 1500 հայ աշխարհագորայիններ թեւ ու թիկունք դարձան Շուշիի ռուսական կայազորին:

Հայաստանի 527-59 թթ.

- Հայության ջանադիր մասնակցությամբ ռուսական կողմի հաղթանակներն ամրագրվեցին Գյուլիստանի 1813թ. հոկտեմբերի 12-ի եւ Թուրքմենչայի 1828թ. փետրվարի 10-ի պայմանագրերով:

Գյուլիստանի պայմանագրով Ղարաբաղը, որպես առանձին ազգային պետական միավոր, մտավ Ռուսաստանի կազմ:

Արցախում, կառավարման համակարգում զգալի փոփոխություններ կատարվեցին. Ռուսաստանի հպատակության տակ եղած շրջանում Արցախը ընդգրկվեց Նախ Կասպիական մարզի, այնուհետեւ՝ Շամախու Նահանգի, իսկ 1868 թվականից՝ Ելիզավետպոլի կազմում:

Թաթար խաներն ու բեկերը, սիրաշահելով ռուս աստիճանավորներին, տեր են դառնում հայկական գյուղերին ու մելիքների տիրույթներին:

- 1836թ. մարտի 11-ին վերացվեց Գանձասարի կաթողիկոսությունը: Միակ լուսավոր կետը մնաց Շուշին:

Օրեցօր բարգավաճում էր Շուշին: Այն դարձավ Այսրկովկասի ստեղծագործական, առեւտրական ու մշակութային կենտրոն: 1847թ. ստանում է քաղաքի կարգավիճակ: 19-րդ դարի վերջերին Շուշին, արդեն ուներ 33.252 բնակիչ, որի 62 տոկոսը կամ 20.584-ը հայեր էին: Շուշի այցելած օտար ճանապարհորդներն այն համարեցին «հայկական Փարիզ»:

19-րդ դարում Շուշին առեւտրական թելերով արդեն կապված էր արտասահմանյան երկրների հետ:

1880թ.-ի տվյալներով Շուշիում կային 952 առեւտրական եւ արդյունաբերական ձեռնարկություններ: Գերմանական «Ալգեմայն ցայտունգ» թերթը, դեռեւս 1846թ. նոյեմբերի 15-ին գրել է. «Ղարաբաղի գլխավոր քաղաքը՝ Շուշին, առանց չափազանցության կարելի է համարել Ջիբրալթար»: Հավաստի տվյալներով 1900թ. Բաքվի Նահանգի արդյունաբերական ձեռնարկությունների 29 տոկոսը պատկանում էր Ղարաբաղյան ծագումով հայ գործարարներին: Օրեցօր ծաղկող Շուշին իրեն էր ձգում հայ մտավորականության սերուցքին:

Նույնիսկ, անհնարին պայմաններում, արցախցին շարունակել է արարել, ստեղծել գիտության, արվեստի, ճարտարապետական, վանական եւ այլ ասպարեզների անկրկնելի արժեքներ:

Երիցս հիշենք Նրանցից մի քանիսը.

- 4-8-րդ եւ հետագա դարերում (15-18) կառուցված բազմաթիվ վանքերը, եկեղեցիները, եկեղացական համալիրները, ժայռափոր եւ վիմափոր եկեղեցիները, որոնց թվում Ամարասի վանքը, Ծիծեռնավանքը, Հռոմեկավանքը, Եղիշե Առաքյալի վանքը, Այրիվանքի եկեղե-

ցիները, 9-13-րդ դարերում Թարգմանչաց վանքի համալիրը, Գոշավանքը, Դադիվանքը, ճարտարապետության գլուխգործոցներից Գանձասարի վանական համալիրը, որը ռուս գիտնական Անատոլի Յակոբովսկին այն համարել է միջնադարյան հայ ճարտարապետության հանրագիտարան, մարգարիտ, Արցախի Մեծառանք գավառի /Մարտակերտի շրջանի Քուլատակ գյուղ/ մոտ /ժ Յ Բ- / 853 թ./, հին կաթողիկոսանիստ ս.Յակոբավանքո, Դադիվանքի երկու հռչակավոր խաչքարերը:

- Ասպարեզ եկան ծննդով Արցախցի անվանի ուսուցիչներ, ուսուցչապետեր, փիլիսոփաներ, տոմարագետներ, մաթեմատիկոսներ, գրողներ: Հովհաննես Սարկավազ Իմաստասերի շանքերով 11-րդ դարում հիմնվեց Անիի համալսարանը: Մերոպ Մաշտոցը առաջին դպրոցներից մեկը հիմնեց Ամարասի վանքում, հետագայում նաեւ Տորում, Խաչենում, Հաթերքում:

- Վարդապետարաններն ու համալսարանները վերածեցին գիտության կաճառների: Վանքերը դարձան գրչության կենտրոններ:

- Ստեղծվեցին տասնյակ ձեռագրեր, որոնք այսօր էլ պահպանվում են պահվում են Մատենադարանում:

- Միջնադարյան պատմագիտական միտքը անհնար է պատկերացնել առանց արցախյան դպրոցի ներկայացուցիչների. Եսայի Հասան-Ջալալյան, Մովսես Կաղանկատվացի, Մովսես Դասխուրանցի, Կիրակոս Գանձակեցի, Վանական վարդապետ Տավուշեցի, Վարդան Արեւելցի, Գրիգոր Ակների, Հովհաննես վարդապետ Ծարեցի եւ շատ ուրիշներ:

- Արցախում ու Ուտիքում հայկական պետականության գոյության պայմաններում (12-րդ դար) ստեղծվեցին հասարակական կյանքի կանոնավորման իրավական նորմերը: Նրա նախաձեռնողը եղավ Դավիթ Ալավկատրոփի Գանձակեցին, որի շարունակողը եղավ միջնադարյան հայ մշակույթի ամենահայտնի դեմքերից մեկը՝ Մխիթար Գոշը: Նրա ստեղծած «Դատաստանագիրքը» այնքան կատարյալ էր, որ այն շուրջ 700 տարի օգտագործվեց ոչ միայն հայ իրակա-նության մեջ, այլև այլ երկրներում:

- Դարավոր ավանդույթներ ունեցող հայ ճարտարապետությունը վաղ միջնադարում նոր որակ էլ զարգացում ունեցավ:

 - Այսօր էլ Արցախի տարածքներում պահպանվում են.

- Միջնադարյան տասնյակ միաթռիչք եւ բազմաթռիչք կամուրջները /Արաքսի վրա՝ միմյանցից 75 մ հեռավորության վրա գտնվող Խուրափերինի/, Արաքս, Թարթառ, Խաչեն, Հագարի, Հոջանց գետերի վրա կառուցված կամուրջները՝ քանդակագարդ որմնանկարներով:

-Գերեզմանատներում՝ գեղաքանդակ տապանաքարեր հավերժությունը խորհրդանշող եւ հոգեւոր թեմաներով ու երաժիշտների, նազմիկների, տարբեր կենդանիների քանդակներով:

1873թ. Յերման Աբիխը, տեսնելով այս խաչքարերը, գրել է. «տպավորություններից խեղճացած զգացումն ասես, գիտակցում է բառ-արտահայտչի պակասավորությունը»/:

Իսկ քանի-քանի խաչքարեր, եկեղաշենքեր, վանական համալիրներ, կամուրջներ այլ կառույցներ ու արժեքներ են շարդ ու փշուր արվել քոչվոր թրքախոս ցեղերի կողմից դարերի ընթացքում: Ցավոք, այսօր էլ շարունակվում է սպիտակ եղեռնը՝ Նախիջեւանում, Յյուսիսային Արցախում, Արեւմտյան Յայաստանում. ավերվում են, ինչ հայկական է:

Արցախահայ մշակույթի մի առանձին ճյուղ է կազմում գորգագործությունը: Արցախի վիշապագորգերի, օձագորգերի, արծվագորգերի բազմաթիվ օրինակներ այսօր էլ պահվում են աշխարհի շատ թանգարաններում: Նրանցից Արցախի Բանանց գյուղում գործած 1202 թվակիր հնագույն գորգը պահվում է Վիեննայում: Աշխույժ ու բեղմնավոր է եղել նաեւ թատերական արվեստը:

-20-րդ դարը նոր անակնկալներ բերեց արցախահայությանը:

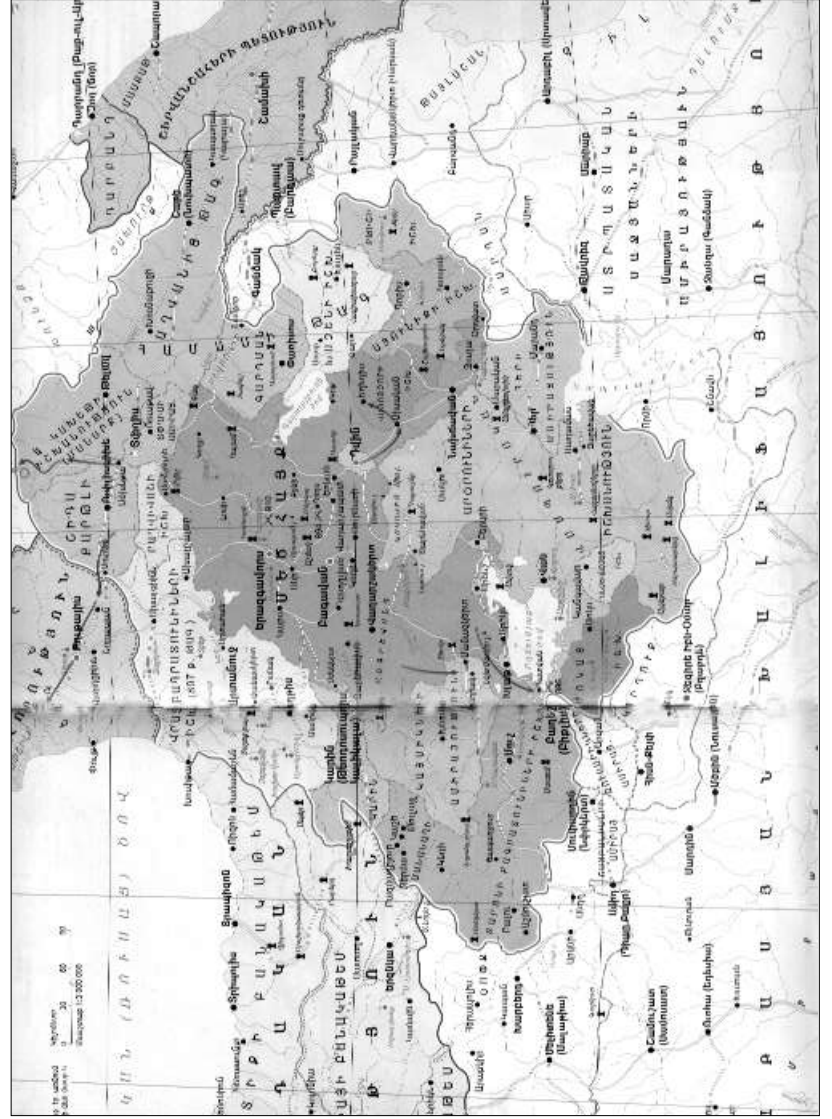
Ցարական իշխանությունները հաճախ /1905-1906, 1917-20թթ/ Բաքվում, Նախիջեւանում, Շուշիում, Գանձակում, հայաբնակ այլ վայրերում ազգամիջյան խռովություններ էին գրգռում հայերի ու կովկասյան թաթարների միջեւ:

...1917թ հոկտեմբերին պետական հեղաշրջման հետեւանքով ռուսական կայսրության քաղաքական համակարգին փոխարինեց խորհրդային կարգը:

1918թ. մայիսի 27-ին «Մուսավաթ» կուսակցությունը Բաքվի եւ Ելիզավետպոլի նահանգները հռչակեց պետություն Ադրբեջանի կազմում, նրանում ներառելով նաեւ Ռուսաստանի ու Պարսկաստանի հպատակության տակ գտնվող մի շարք տարածքներ: Այն կատարվեց Թուրքիայի միջամտությամբ՝ Կովկասում պանթուրքիզմի եւ պանիսլամիզմի դրոշակակիրը դառնալու նպատակով: Այս պետությունը, որը գեներալ Անտոն Դենիկինի բնորոշմամբ «արհեստածին» էր, հավակնություն ուներ նաեւ պատմական Յայաստանի մաս կազմող Ղարաբաղի եւ Չանգեզուրի նկատմամբ:

1917-ի դեկտեմբերին Շուշիում ստեղծվեց «Միջկուսակցական բյուրո» կառավարման մարմինը, որն ընդունելի էր եւ հայ բնակչության, եւ ազգային մյուս փոքրամասնությունների համար:

Բազադատունյաց տեղությունը Աշոտ Ա եւ Սմբատ թագավորների ժող (885-908թթ.)

1918թ. հուլիսին /22-26/ Շուշիում կայացած Ղարաբաղի հայու-
թյան առաջին համագումարը Լեռնային Ղարաբաղը հայտարարեց
անկախ վարչա-քաղաքական միավոր, ընտրեց ազգային խորհուրդ
եւ 7 հոգուց բաղկացած ժողովրդական կառավարություն: Այն
պաշտպանելու համար, Ղարաբաղի հայությունը շտապ կազմակեր-
պեց աշխարհագոր, որը 1918թ. հոկտեմբերի 18-ին Վարանդայի
Մամա գյուղի մոտ գլխովին ջախջախեց երկրամաս ներխուժած
թուրքական զորամասին: Ցավոք, անհավասար էին ուժերը: Արյու-
նահեղ բախումների արդյունքում ավերվեցին տասնյակ հայկական
գյուղեր: Իսկ Շուշիի հայկական թաղամասը հրի մատնվեց:

1920թ. մայիսի 12-ին խորհրդային Ադրբեջան մտած ռուսական
11-րդ կարմիր բանակի աջակցությամբ խորհրդայնացվեց Ղարաբա-
ղը եւ մտցվեց Ադրբեջանի կազմ: Նորից ասպարեզ եկավ «վիճար-
կելի» տարածքների հարցը: Պահը շատ նպաստավոր էր Ադրբեջա-
նի համար: Այն խորհրդային էր եւ խորհրդային Ռուսաստանի բա-
րեկամը, իսկ Չայաստանը՝ ոչ:

Արցախի տարածքից անջատելով Ղարաբաղի 107 հայաբնակ
գյուղեր՝ մնացած Լեռնային մասում 1923 թ. ստեղծվեց Լեռնային
Ղարաբաղի ինքնավար մարզ Ադրբեջանի կազմում:

Արցախը նորից մնաց օտարի հպատակության տակ: Եվ այդ
օտարը խորհրդային իշխանության բոլոր տարիներին հետեւողա-
կանորեն իրականացնում էր մարզը հայաթափելու ստոր քաղաքա-
կանություն՝ կասեցնելով մարզի տնտեսական ու մշակութային զար-
գացումը, ինչի հետեւանքով վտանգավոր չափերի հասավ հայ
բնակչության արտագաղթը ԼՂԻՄ-ից: Իսկ, հակառակ դրան, հայկա-
կան բնակավայրերը արագորեն լցվում էր ադրբեջանցիներով: Եթե
հայ բնակչությունը ԼՂԻՄ-ում 1926 թ-ի 111.7 հազարից 1990-ակա-
նին հասավ ընդամենը՝ 123.1 հազարի, ապա ադրբեջանցիները 12.6
հազարից հասան 37.2 հազարի:

Մայր Չայրենիքին միանալու համար պայքարը տարբեր ձեւերով
/սամակներ, բողոքներ, ելույթներ, պատվիրակությունների այցելու-
թյուններ վերադաս մարմիններ եւ այլն/ շարունակվեց նաեւ Մեծ
հայրենականի /1941-1945 թ.թ./ ավարտից հետո:

1988թ. փետրվարի 20-ը դարձավ արցախյան նորոյա պայքարի
իրավական ելակետը: Արտահայտելով արցախահայության ցան-
կությունը, ԼՂԻՄ մարզխորհուրդը ընդունեց որոշում. ԼՂԻՄ-ը դուրս
բերել Ադրբեջանի կազմից եւ մտցնել Չայաստանի կազմը: Որոշման
պատճեններն ուղարկվեցին Մոսկվա, Բաքու եւ Երեւան:

Կրեմլը մերժեց: Ադրբեջանի ղեկավարությունը ոգեւորվեց կրեմ-

լի նման որոշումից:

1988թ. փետրվարի 21-ին Հայաստանում զանգվածային մեծ ալիք բարձրացավ արցախահայության շարժմանը սատարելու համար: Արցախի ազատագրական շարժման ղեկավարումն ստանձնեցին Ղարաբաղում՝ «Ղարաբաղ» կոմիտեն, իսկ Երեւանում՝ «Կռունկ»-ը:

Ադրբեջանում հիստերիան ահագնանում էր: Այն շուտով վերածեց բռնությունների: Թողտվության պայմաններում նորից հայերի ջարդ Բաքու, Սումգայիթ, Կիրովաբադ քաղաքներում, Ադրբեջանի ամբողջ տարածքում: Չոհեր, խոշտանգումներ, բռնաբարություններ... հրկիզումներ: Մի խոսքով թուրքին հատուկ վարքագիծ:

Ավելի քան 500.000 հայերի գաղթ: Բազմաթիվ միտինգներ ու ցույցեր տեղի ունեցան ԱՄՆ-ի, Եվրոպայի, աշխարհի գրեթե բոլոր հայաբնակ խոշոր քաղաքներում ու բնակավայրերում: Եւ այդ բոլորը, առանձնապես Մոսկվան «Չնկատեցին»... Քաղաքական գնահատական չտրվեց:

Ադրբեջանի արյունոտ ձեռքը հասավ Ղարաբաղ: Այստեղ ստեղծվեց բռնապետական դիկտատուրա, որը գլխավորում էր Բաքվից գործուղված Պոլյանիչկո-Սաֆնով հայատյաց ազգայնամոլ երկյակը:

1991թ. մայիս-հունիսին Ադրբեջանի հատուկ նշանակության զինված ջոկատները, Խորհրդային զինված ուժերի համագործակցությամբ «Օղակ» ռազմագործողություն իրականացրին, մարտական ուղղաթիռների, հրասայլերի, զրահամեքենաների ուղեկցությամբ տեղահանեցին Շահումյանի շրջանի եւ Գետաշենի ենթաշրջանի հայաբնակ բոլոր գյուղերի ողջ հայ բնակչությանը եւ անխնա ավերեցին բնակավայրերը:

Հայաթափության եւ հայաջնջման հաջորդ քայլը Լեռնային Ղարաբաղում էր: 1991թ. հունիսին հիմնահատակ կործանվեցին Մարտակերտի եւ Հադրութի 20-ից ավելի հայկական գյուղեր, սպանվեցին ու վիրավորվեցին հարյուրավոր կանայք, երեխաներ ու ծերեր: Շուրջ 700 հոգի կտտանքի ենթարկվեցին Ադրբեջանի բանտերում, հազարավորներ լքեցին սեփական բնօրրանները:

Արցախահայությունը, Ինքնապաշտպանության մղումով, հարկադրված զենքի դիմեց: Ստեղծվեցին հայ աշխարհագորայինների առաջին խմբերն ու ջոկատները, որոնք դիմակայում եւ հնարավոր դեպքերում արժանի հակահարված էին տալիս հակառակորդին, ցավոք՝ թանկագին կորուստներով:

Ժողովուրդը դարձավ ավելի հաստատակամ ու անդրդվելի:

ԽՍՀՄ օրենսդրության եւ միջազգային իրավունքի բոլոր նորմե-

րին համապատասխան, 1991թ. սեպտեմբերի 2-ին Ստեփանակերտում տեղի ունեցավ ժողովրդական պատգամավորների Լեռնային Ղարաբաղի մարզային եւ Շահումյանի շրջանային խորհուրդների համատեղ նստաշրջան, որն ընդունեց Հռչակագիր «Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության հռչակման մասին»:

1991թ. դեկտեմբերի 10-ին անցկացվեց համաժողովրդական հանրաքվե: Բնակչության 99,89 տոկոսը «այո» ասաց այդ հռչակագրին:

1991թ. վերջերին անցկացվեցին ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի առաջին ընտրությունները: Ադրբեջանի ղեկավարությունը այս իրադարձությունները սրով ընդունեց եւ 1991թ. վերջերին զինված ագրեսիա սկսեց Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության դեմ:

Աշխարհագորայինների խմբերի ու ջոկատների հիմքի վրա կարճ ժամանակամիջոցում կազմավորվեց մարտունակ մի բանակ, որը երկրամասը մաքրեց ավազակախմբերի հենակետերից, 1992-ի մայիսի 9-ին ազատագրվեց Շուշին եւ բացվեց Ղարաբաղ-Հայաստան միացնող միջանցքը:

Ադրբեջանական կողմը նոր հարձակումներ նախաձեռնեց դրությունը իր օգտին վճռելու նպատակով: Սակայն իզուր հույսեր: Հարկադրված, 1994թ մայիսին զինադադար խնդրեց: Չինադադարի պայմանագիր կնքվեց Ադրբեջանի եւ Ղարաբաղի միջեւ: Ղարաբաղյան հակամարտությունը թեւակոխեց բանակցային փուլ:

Սակայն բանակցությունները, ցավոք, առ այսօր /2015 թ. ապրիլ/ դրական արդյունք չեն տվել ադրբեջանական կողմի ոչ կառուցողական քաղաքականության պատճառով: Գլխավոր արդյունք կարելի է համարել այն, որ չնայած իրավական առումով Արցախը ճանաչված չէ, այնուամենայնիվ փաստորեն ազատ, անկախ պետություն է, ու աներեր քայլերով առաջ է գնում դեպի իր բաղձալի նպատակը:

Մ Ա Ս Ի

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԵՐԵՔ ԲՆՈՒՅԹՆԵՐԸ

Այդ պատերազմը սանձազերծեց ֆաշիստական Գերմանիան՝ 1939 թվականի սեպտեմբերին, տեւեց 6 տարի եւ ավարտվեց 1945-ի սեպտեմբերին:

Երկու հանգամանքներ դրդեցին Գերմանիային ձեռնարկելու այդ պատերազմը:

- Նախ, որ 1930-ական թվականներին կապիտալիստական աշխարհում բռնկված ընդհանուր ճգնաժամից դուրս գալու ելքը կայսերապետությունները փնտրում էին պատերազմի ճանապարհին:

- Երկրորդ, Գերմանիան, որ պարտվել էր առաջին համաշխարհային պատերազմում, երկար ժամանակ չէր կարողանում հաշտվել իր այդ վիճակի հետ, որոշեց պատերազմով վերականգնել կորցրած հեղինակությունը:

Գերմանիայի եւ Իտալիայի ֆաշիստական պետությունները ռազմաքաղաքական դաշինքով միավորվելով ռազմամուլական ճապոնիայի հետ, այդ պահին դարձել էին հարվածային մի ուժ եւ նոր պատերազմի ակտիվ նախապատրաստություն էին ծավալել:

Այդ ագրեսիվ դաշինքի քաղաքականությունը վտանգ էր ստեղծում ոչ միայն Խորհրդային միության համար, այլեւ սպառնում էր նաեւ մյուս երկրների շահերին:

Չնայած դրան, Անգլիայի, Ֆրանսիայի եւ ԱՄՆ-ի կառավարող շրջանները փորձում էին Գերմանիային եւ Ճապոնիային օգտագործել Խորհրդային Միության դեմ պայքարելու համար: Հենց այդ նպատակն էր հետապնդում ֆաշիստական ագրեսորների «խաղաղացման» քաղաքականությունը, որը Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների աջակցությամբ վարում էին Անգլիայի եւ Ֆրանսիայի հետադիմական կառավարությունները:

Օգտվելով, հատկապես ԱՄՆ-ի եւ Անգլիայի թողտվությունից, Գերմանիան եւ Իտալիան, էլ ավելի լկտի էին գործում: 1935թ. սեպտեմբերին Իտալիան հարձակվեց Եթովպիայի վրա: 1938թ. մարտին Գերմանիան զավթեց Ավստրիան, եւ հայտարարեց, որ ինքը պատրաստ է այլ պետությունների հետ քննարկել ագրեսիայի հետագա

զարգացումները կանխելու միջոցառումներ:

Փաստորեն, արդեն, աշխարհը գտնվում էր նոր վերաբաժանման նախաշեմին:

Խորհրդային Միությունը վճռականապես դատապարտեց Գերմանիայի ագրեսիվ քաղաքականությունը:

Արեւմտյան երկրների կառավարող շրջաններն այդ կոչը թողեցին անպատասխան եւ Չեխոսլովակիան դարձավ ագրեսորի հերթական զոհը:

1938թ. Մյունխենյան գործարքը նախադրյալներ էր ստեղծում դեպի արեւելք ֆաշիստական Գերմանիայի՝ հետագա ագրեսիայի համար: Եվ ագրեսորների անպատիժ թողնելը գրգռեց ֆաշիստական Իտալիայի ախորժակը, որն էլ 1939թ. ապրիլին զավթեց Ալբանիան:

Մեկը մյուսի հետեւից օկուպացնելով Եվրոպական պետություններին ու ստրկացնելով նրանց ժողովուրդներին, 1940-ի վերջերին, Գերմանիայի զորքերն, արդեն մոտ էին ԽՍՀՄ սահմաններին:

Այս պատերազմն իր բնույթով ի սկզբանե նվաճողական էր, զավթողական, ագրեսիվ եւ համաշխարհային:

Այդ պատերազմին մասնակցեց վաթսուհինգ ավելի պետություն, դա այն ժամանակ կազմում էր աշխարհում եղած պետությունների ընդհանուր թվի կեսից ավելին: Ռազմի շինել հազավ աշխարհի շուրջ 110 միլիոն մարդ, ռազմաբեմ դարձավ 22 միլիոն քառակուսի կիլոմետր տարածք: Երկիր մոլորակի վրա այդ պատերազմում սպանվեց եւ վերքերից մահացավ 50 միլիոնից ավելի մարդ, վիրավոր եւ խեղանդամ դարձան 90 միլիոնից ավելի քաղաքացիներ: Այդ պատերազմի պատճառած նյութական վնասն անցավ 4 (չորս) տրիլիոն դոլլարը: Միայն ռազմական ծախսերը կազմեցին շուրջ մեկ տրիլիոն 900 միլիարդ դոլլար:

Այս բնութագրիչ տվյալներով էլ հաստատապես կարելի է պնդել, որ այդ պատերազմն իր *բնույթով համաշխարհային էր* եւ պատմության մեջ մտավ որպես *երկրորդ համաշխարհային նվաճողական պատերազմ անվանումով* (Առաջին աշխարհամարտը տեղի է ունեցել 1914-1918թթ.):

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմում գլխավոր ռազմաճակատը խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատն էր: Խորհրդային Միության մասնակցությունը նրանում դարձավ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը նվաճողականից, ինչպիսին այն եղել էր սկզբնական շրջանում, հակաֆաշիստական, ազատագրական, արդարացի պատերազմի վերածելու վճռական գործոնը:

Դա ելնում է այն իրողությունից, որ այդ պատերազմը մեր երկրի

համար համաժողովրդական պատերազմ էր, որին մասնակցում էին խորհրդային բազմազգ պետության բոլոր ժողովուրդները: Նրանք արդարացի պայքար էին մղում, պաշտպանելով իրենց հայրենիքը, նրա պատիվն ու անկախությունը, իրավունքն ու նվաճումները: Դա ամբողջ ժողովրդի վեհ նպատակն ու ազատագրական բնույթն էր, որն էլ կանխորոշեց ժողովրդի եւ բանակի՝ պատմության մեջ աննախընթաց միասնությունը, նրանց տոկունությունը, հաղթելու մեծ կամքը եւ համընդհանուր հերոսությունը:

Խորհրդային պետությունը, պատերազմի առաջին շրջանում, միայնակ էր կռվում ֆաշիզմի դեմ: Որոշ ժամանակ անց, ավելի ստույգ, երբ գերմանական բանակը մահացու հարված ստացավ Ստալինգրադի ռազմաճակատում, մեծ կորուստներով ետ շարտվեց Մոսկվայի, Սմոլենսկի, Կիեւի եւ այլ ռազմաճակատներում եւ չքացավ գերմանական բանակի անպարտելիության մասին առասպելը, այն ժամանակ ԱՄՆ-ն եւ Անգլիան ԽՍՀՄ-ի հետ դաշնակցային պայմանագիր ստորագրեցին հիտլերյան ֆաշիզմի դեմ միասնական պայքարը շարունակելու համար: Իսկ, երբ մեր զորքերը ազատագրելով խորհրդային տարածքները, դուրս եկան երկրի պետական սահմանը եւ այնուհետեւ սկսվեց եվրոպական ժողովուրդների ազատագրումը ֆաշիստական օկուպացիայից, մեր զորքերին սկսեցին աջակցել նաեւ օկուպացիայից ազատագրվող տարածքների ազգային ազատագրական շարժման, ժողովրդական դեմոկրատական առաջավոր ուժերը, փոխվեց պատերազմի բնույթը եւ այն դարձավ *հակաֆաշիստական պատերազմ*: Սրանք են այդ պատերազմի երեք բնույթները:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱՉՄԻ ԵՐԵՔ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

ԽՍՀՄ Հայրենական Մեծ պատերազմը երկրորդ համաշխարհային պատերազմի բաղկացուցիչ մասն էր, որը տևեց 1417 օր ու գիշեր, բաժանվում է երեք շրջանի.

Առաջին շրջանը, որն ընդգրկում է 1941թ. հունիսի 22-ից մինչև 1942-ի նոյեմբերի 18-ը, Խորհրդային բանակի ամենածանր՝ Նահանջի եւ մեծ կորուստների շրջանն էր: Այդ ժամանակաընթացքում Խորհրդային զորքերը կարողացան իրականացնել ռազմավարական պաշտպանություն, արյունահեղ համառ մարտերում ջախջախեցին թշնամու հարձակողական հզորությունը, կանգնեցրին Նրան եւ ժամանակ շահեցին հակահարձակման Նախապատրաստվելու համար:

Երկրորդ շրջանն ընդգրկում է 1942-ի նոյեմբերի 18-ից մինչև 1943-ի վերջը: Այս շրջանը նշանավորվեց հսկայական ռազմական տեխնիկա ունեցող հակառակորդի դեմ պայքարում արմատական բեկումով: Խորհրդային բանակն ամբողջությամբ իր ձեռքը վերցրեց Նախաձեռնությունը: Սկսվեց ֆաշիստական զավթիչների զանգվածային վտարումը Խորհրդային տարածքներից:

Երրորդ շրջան. 1943թ. հունվար-1945թ. մայիս: Այս շրջանի գլխավոր արդյունքն այն եղավ, որ գերմանաֆաշիստական զորքերը վտարվեցին ԽՍՀՄ-ի տարածքից, փլուզվեց ֆաշիստական պետությունների բլոկը, ազատագրվեցին Կենտրոնական եւ Հարավարեւելյան Եվրոպայի մի շարք երկրներ: Հիտլերյան Գերմանիան լիովին ջախջախվեց եւ ստորագրեց անվերապահ կապիտուլյացիայի ակտը:

**ՅԵՏԱԴԱՐՁ ՀԱՅԱՑՔ 70-ԱՄՅԱ ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՑ
ԿԱՄ
ՄԻ ՔԻՉ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ
ՄԱՍԻՆ**

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մեծ Հայրենականում տարած հաղթանակի տարելիցը առանձնահատուկ առիթ է, որպեսզի մեկ անգամ եւս հետադարձ հայացք ձգենք մեր անցյալին: Խոսքը Խորհրդային երկրի դեմ ֆաշիստական Գերմանիայի կողմից 1941 թվականին սանձազերծած անարդար եւ արյունալի պատերազմի մասին է, որը մեծ փորձություն եղավ հսկայածավալ երկրի՝ այն ժամանակներում ԽՍՀՄ անունն ունեցած մեր հայրենիքի, մեր սերնդի, մեր հայրերի, ավագ եղբայրների ու քույրերի, Խորհրդային ամբողջ ժողովրդի, նաեւ հայ ժողովրդի համար:

...Գերմանիան չէր կարողանում հաշտվել առաջին աշխարհամարտում (1914-1918թթ.) կրած պարտության հետ, ձգտում էր կորցրած հեղինակությունն ու հզորությունը վերականգնել: Եվ ոչ միայն այդ:

Աշխարհում, դեռեւս չճանաչված ոմն Ադոլֆ անուսով մեկը, ով այդ ժամանակ Գերմանիայի Նացիոնալ-սոցիալիստների պարագլուխն էր եւ, որպես ազգանուն իր համար ընտրել էր ապօրինի հոր՝ Հիտլերի անունը, հետագայում պետք էր ճանաչվեր որպես աշխարհի ամենադաժան եւ արյունարբու հանցագործը:

Դրա ապացույցներն ի հայտ եկան դեռեւս 1925-26թթ., երբ նա շարադրեց «Իմ պայքարը» ծրագրային աշխատությունը, որի առաջին եւ երկրորդ հատորները համեմատաբար լույս տեսան վերոնշյալ թվականներին: Ա.Հիտլերն այդ ստեղծագործության հիմքում դրեց այսպիսի մի գաղափար, թե իբր գերմանացին աշխարհի ամենազտարյուն, արիական ցեղն է եւ նա իրավունք ունի ու պետք է դառնա աշխարհի տիրակալը: Եվ համախմբելով Գերմանիայի Նացիոնալ-սոցիալիստների ուժերը՝ 1933թ. հունվարին Ռեյխստագի ընտրություններում մեծամասնություն կազմեցին: Ընտրություններից մեկ

շաբաթ անց Հիտլերը դարձավ Գերմանիայի կանցլերը: Ռեյխստագի շենքի հրկիզման մեջ մեղադրելով կոմունիստներին եւ այլ պատրվակներով մեղադրանքներ ներկայացնելով նաեւ մյուս քաղաքական ուժերին ու հոսանքներին, նացիոնալ-սոցիալիստները ամբողջ իշխանությունը Գերմանիայում վերցրին իրենց ձեռքը եւ երկրում վերացրին ժողովրդավարական բոլոր ինստիտուտները:

Անտեսելով Վերսալյան հայտնի պայմանագրի պահանջները՝ բանակի եւ սպառազինության քանակը սահմանափակելու մասին, Գերմանիան ձեռնամուխ եղավ երկրի ռազմականացման ծրագրի իրականացմանը: Հիտլերը լավատեղյակ լինելով պատերազմների պատմությանը (նա շատ ընթերցասեր էր եւ բանտում եղած ժամանակ ու ընդհանրապես, բազմաթիվ գրքեր էր կարդացել այդ մասին)՝ գերադասում էր արագ պատերազմները: Իր նպատակներն իրականացնելու համար, նա մեծ ուշադրություն էր դարձնում հատկապես տանկերի, ռազմական ինքնաթիռների եւ զրահատեխնիկայի արտադրությանը: Երկրի ռեսուրսների մեծ մասը հատկացնելով այդ նպատակին՝ նա անհամեմատ կարճ ժամանակամիջոցում բանակն ու, գրեթե ամբողջ ժողովուրդը մինչեւ ատամները զինեց ամենաանաշխակարգ ռազմական տեխնիկայով:

Եվ այդ ամբողջը կատարվում էր աշխարհի աչքի առաջ, հատկապես Եվրոպայի թողտվությամբ:

...Իսկ այդ ժամանակ Հեռավոր Արեւելքում մեր երկրին սպառնում էր ճապոնական պետությունը, որը դաշնակից էր Գերմանիային:

2. ԴԱԺԱՆ ՓՈՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԱԽՕՐՅԱԿՆ

Խորհրդային իշխանությունները լավ էին հասկանում, որ պատերազմի վտանգը սրընթաց կերպով աճում էր: Երկրի արեւմտյան սահմանների ռազմական օկրուզներում կենտրոնացվեց 170 դիվիզիա /գրեթե 2,7 միլիոն զինվոր եւ հրամանատար, ամբողջ ռազմական տեխնիկայի կեսից ավելին: Սակայն դիվիզիաների անձնակազմերը դեռեւս լիովին չէին համալրվել: Չգացվում էր տրանսպորտի, կապի միջոցների պակաս: Շատ տանկային, մեքենայացված եւ ավիացիոն միավորումներ գտնվում էին վերակազմման եւ կազմավորման փուլում: Տանկերի եւ ինքնաթիռների նոր տեսակներն ամբողջի մեջ կազմում էին միայն 20 տոկոսը եւ նոր էին յուրացվում անձնակազմի կողմից:

Տեստության զարգացումը: Միջազգային իրադրության սրումը եւ իմպերիալիստական պետությունների կողմից պատերազմի

սպառնալիքը պայմանավորեցին մեր երկրի ամբողջ կյանքի վերակառուցման, նախ եւ առաջ՝ պաշտպանական արդյունաբերության աճի տեմպերը: Դրանում իր ավանդը ներդրեց խորհրդային գիտությունը, որը հնարավորություն ստեղծեց ինքնուրույն լուծելու գիտական եւ տեխնիկական հանգուցային հիմնահարցերը:

Ծանր արդյունաբերության կարելորագույն տեղամասերը գլխավորեցին նոր աճած խոշոր մասնագետներ, փորձառու տնտեսավարներ:

Արդյունաբերության մեջ տեղի ունեցան որակական փոփոխություններ: Սեւ մետալուրգիայի արդյունաբերության մեջ սկսեց ավելի շատ թողարկվել մեքենաշինության եւ պաշտպանական արդյունաբերության համար անհրաժեշտ հատուկ պողպատ:

Լուրջ ուշադրություն դարձվեց էներգետիկայի զարգացմանը:

Մեծ մասշտաբներով էին շարունակվում հետախուզված օգտակար հանածոների հանքավայրերի յուրացումը:

Երկրի ժողովրդական տնտեսության աճը եւ պաշտպանունակության բարձրացման խնդիրները պահանջում էին տրանսպորտային ցանցի արագ զարգացում:

Երկրի Արեւելքում արագացված տեմպերով էր կատարվում ժողովրդական տնտեսության այնպիսի ճյուղերի կրկնորդ գործարանների շինարարությունը, ինչպիսիք էին մեքենաշինությունը, նավթամշակումն ու քիմիան, որոնց արտադրանքը մինչ այդ ամբողջությամբ պատրաստվում էր երկրի կենտրոնական շրջաններում:

Խիստ կերպով աճեց երկրի արեւելյան շրջանների տնտեսության ագրարային սեկտորի նշանակությունը, ուր գտնվում էին կոլտնտեսությունների 30 եւ սովխոզների 36 տոկոսը:

Կուսակցությունը եւ Խորհրդային կառավարությունը հատուկ ուշադրություն դարձրին պետական ռեզերվների գոյացման եւ ռազմավարական նշանակության արտադրանքի ու հումքի պաշարները մոբիլիզացնելու վրա:

Արդյունաբերության եւ տրանսպորտի զարգացումը պահանջում էր գիտակից կադրերի նոր հոսք, ինչը հաջողությամբ լուծվեց արդեն պատերազմի նախօրյակին: Կյանք մտան փաբգործուսի դպրոցների առաջին շրջանավարտները: Երկիրն ստացավ շուրջ 440 հազար երիտասարդ բանվոր:

Երկրի պաշտպանական հզորությունն ամրապնդելու նպատակով որոշում ընդունվեց ութ ժամյա աշխատանքային օրվա, յոթ օրյա աշխատանքային շաբաթվա անցնելու եւ աշխատանքից բանվորների ու ծառայողների բացակայությունն արգելելու մասին:

Վերոնշյալ միջոցառումների ձեռնարկումը հնարավորություն տվեց երկրի տնտեսական կյանքը ռազմական ժամանակի ձեռով արագորեն վերակառուցելու համար:

Խորհրդային ժողովրդի բարոյաքաղաքական միասնությունը: Նախապատերազմյան դաժան տարիներին վառ կերպով դրսևորվեցին խորհրդային ժողովրդի քաղաքական գիտակցությունն ու հայրենասիրությունը:

Աճեց ու ամրապնդվեց ստախանովյան շարժումը: 1941 թ. հունվարի 1-ին այդ շարժմանը ներգրավվել էր երկրի բանվորների մեկ երրորդից ավելին: Երեսան եկան կոլեկտիվ աշխատանքի նորարարական ձեւերը, արտադրության առաջավորները չէին սահմանափակվում իրենց բրիգադների բարձր արդյունքներով, ձգտում էին ստախանովյան դարձնել ողջ ձեռնարկությունը:

Բանվոր դասակարգի ստեղծագործական ակտիվության զարգացումն իր կոնկրետ արտահայտությունը գտավ նաեւ ստախանովյան աշխատանքի այնպիսի ձեւերի առաջացման մեջ, ինչպիսիք էին առաջավոր բանվորներից եւ ինժեներատեխնիկական աշխատողներից կազմված մշտական բրիգադների ստեղծումը:

Ռացիոնալիզատորական եւ գյուտարարական զանգվածային շարժումը բազա ստեղծեց, որպեսզի բանվորներն անցնեն բազմահաստոցային սպասարկման եւ մասնագիտությունների համատեղման:

Լեռնահանքային արդյունաբերության մեջ աշխատանքի առաջընթաց մեթոդների, աշխատանքի կազմակերպման նոր ձեւերի նախաձեռնող հանդես եկան նոր ձեռնարկություններ ու արտադրություններ:

Երկրի երկաթուղային տրանսպորտում մասնագիտությունների համատեղման համար շարժումը կոչվեց այն ժամանակները ճանաչված նշանավոր մեքենավար Լուկինի անունով:

Գյուղատնտեսության մեջ լայն համբավ ստացավ հացահատիկային մշակաբույսերից բարձր բերք ստանալու մասին ալթայցի կոլտնտեսականների նախաձեռնությունը: Ֆաշիզմի դեմ գալիք մարտերին նախապատրաստվելու, խորհրդային մարդկանց ինտերնացիոնալիզմի եւ հայրենասիրական ոգով դաստիարակելու գործում կարեւոր դեր խաղացին մշակույթի գործիչները, գրողները, նկարիչները, կինոյի եւ թատրոնի աշխատողները:

Հայրենասիրական այս բոլոր նախաձեռնությունները, զանգվածների բարոյաքաղաքական գիտակցության վերելքը կուսակցության գործունեության արդյունքն էր:

ԽՍՀՄ պաշտպանունակության ամրապնդումը: ՀամԿ/Բ/Կ 1941թ. փետրվարին տեղի ունեցած Համամիութենական կոնֆերանսը միջոցառումներ ընդունեց արդյունաբերության, հատկապես պաշտպանական բոլոր ճյուղերի հետագա վերելքի մասին, որի իրականացումը հսկայական նշանակություն ունեցավ երկրի պաշտպանունակության ամրապնդման համար:

Պաշտպանական արդյունաբերությունը պատերազմի տարիներին դարձավ երկրի ռազմական տնտեսության ամուր հիմքը, որի համար զգալիորեն ավելացվեցին նրա պետական հատկացումները:

Պաշտպանական ճյուղերի առաջատար ձեռնարկություններում ստեղծվեցին փորձարարական արտադրամասեր, կոնստրուկտորական բյուրոներ և խոշորացված գիտահետազոտական կազմակերպություններ:

Ռազմական հարձակման հետեւանքով աճած վտանգն անհրաժեշտ դարձրեց զգալիորեն մեծացնել ռազմական ուժերի թվային կազմը:

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նստաշրջանը 1939 թ. հունվարին հաստատեց զինվորական երդումի նոր տեքստը, զորակոչման տարիքը 21-ից իջեցվեց և դարձվեց 19-ը, իսկ միջնակարգ դպրոցները և նրան հավասարեցված ուսումնական հաստատություններն ավարտածների համար՝ 18 տարի:

Ռազմածովային նավատորմում և ավիացիայում ուժեղացվեց ուշադրությունը կուսակցական, քաղաքական գործի ակտիվացման ուղղությամբ: Այդ առումով ղեկավար մարմիններում իրականացվեցին կարգապահական, պատասխանատվության բարձրացման, խստապահանջության և այլ կարգի միջոցառումներ:

Միջազգային իրադրության սրումը: 1938-ի մարտին Գերմանիան գրավեց Ավստրիան, Չեխոսլովակիայի Սուդեթական մարզը՝ և Մյունխենյան գործարքի օգնությամբ 1938-ի սեպտեմբերին այնտեղ հաստատեց Ֆաշիստական ռեժիմ, այնուհետև լրիվ օկուպացրեց ամբողջ Չեխոսլովակիան:

Այդ ռազմաճակատներում Անգլիայի և Ֆրանսիայի անգործությունը Գերմանիայի դեմ, հիտլերականներին հնարավորություն տվեց անպատիժ կերպով շարունակելու ագրեսիան Արեւմտյան Եվրոպայում: 1940-ի ապրիլի սկզբին օկուպացրեց Դանիան: Սկսվեց ներխուժումը Ֆրանսիա: 1940-ի ապրիլ-հունիսին Գերմանիան իրեն ենթարկեց Սկանդինավյան երկրները: Ապրիլին ֆաշիստական զորքերը գրավեցին Բելգիան, Հոլանդիան և Լյուքսեմբուրգը: Հունիսին կապիտուլյացիայի ենթարկվեց Նորվեգիան: Իսկ Իտալիան, Հու-

նաստանը, Ռումիկիան, Հունգարիան եւ Ֆինլանդիան ահից սարսափած համագործակցում էին Հիտլերի հետ:

Հիտլերյան բարբարոսները, նվաճելով նոր երկրներ եւ ստրկացնելով Եվրոպայի ժողովուրդներին, սողեսող մոտենում էին Խորհրդային Միության սահմաններին:

1940 թվականի հունիսին ֆաշիստական Գերմանիան սկսեց մեր երկրի վրա ռազմական հարձակման մանրամասն պլանի մշակումը: Ագրեսիայի նախապատրաստումը խնամքով քողարկվում էր: Գործողության մեջ էր դրվել ապակողմնորոշումը: ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակվելու պլանի վերջնական տարբերակը, որն ստացել էր «Բարբարոսա» պլան անվանումը, հաստատվեց 1940 թվականի հոկտեմբերի 18-ին: Այն հիմնվում էր «կայծակնային» պատերազմ՝ «բլիցկրիգ» վարելու վրա:

Հիտլերյան ռազմագետները ենթադրում էին պատերազմն ավարտել 1941թ. աշնան կողմերը: Նրանք պլանավորել էին հույս ունեննել պատերազմն ավարտել՝ ԽՍՀՄ արդյունաբերական եւ քաղաքական կարեւորագույն կենտրոնների գրավումով եւ նրա ամբողջ եվրոպական մասը Գերմանիային միացնելով: Հիտլերյան Գերմանիայի կառավարիչները համոզված էին, որ խորհրդային պետությունը բազմազգ լինելու հանգամանքով, անկասկած, կծագեն ազգամիջյան խռովություններ, ինչն էլ, հիմնական պատճառ կդառնար պատերազմն արագ ավարտել հաղթանակով:

Գերմանական ֆաշիզմի մարդատյաց, հանցագործ նպատակները ցայտուն դրսևորվեցին այն քաղաքական ծրագրում, որը պատերազմի նախօրյակին շարադրեց Հիտլերը: 1940թ. մարտին հանդես գալով երկրի գեներալիտետի առջեւ, նա հայտարարեց, «Բոլշեւիզմի ոչնչացման դատավճիռը սոցիալական հանցագործությունն է... Այս պատերազմը խիստ կտարբերվի Արեւմուտքում տեղի ունեցած պատերազմներից...»:^{*}

Գերմանական ֆաշիզմը խնդիր էր դրել ոչնչացնել աշխարհի առաջին սոցիալիստական երկիրը, որն իր կարծիքով գլխավոր խոչընդոտն է համաշխարհային տիրապետությունը նվաճելու հիտլերյան ծրագրի իրականացման ճանապարհին:

Խորհրդային ժողովրդի վրա կախվեց ֆիզիկական ոչնչացման վտանգը: Պատերազմի նախօրյակին առաջացած բարդ եւ լարված իրադրության մեջ Խորհրդային Միությունը վարում էր ակտիվ ար-

^{*} ԽՍՀՄ պատմություն, «Լույս» հրատարակչություն, թարգմանված հայերեն, 1989թ., X դասարանի դասագիրք, էջ 35:

տաքին քաղաքականություն, բարոյահոգեբանական աջակցություն էր ցույց տալիս բոլոր ժողովուրդներին՝ ազգային անկախության համար՝ ֆաշիստական ագրեսիայի դեմ նրանց պայքարում:

Խորհրդային կառավարությունը հետեւողականորեն նախազգուշացնում էր Գերմանիայի կառավարությանը՝ նրա այն գործողությունների համար, որ նա կիրառում էր ֆաշիստական ագրեսիայի սպառնալիքի տակ գտնվող երկրների նկատմամբ: 1940 թ. վերջին Խորհրդային կառավարությունը հանդես եկավ Բուլղարիան օկուպացնելու վտանգից պաշտպանելու հայտարարությամբ: 1941-ի հունվարին կառավարությունը նորից հանդես եկավ հայտարարությամբ, որտեղ Խորհրդային Միությունը Բալկանների արեւելյան մասի տերիտորիան համարում է անվտանգության գոտի եւ չի կարող չմասնակցել այդ շրջանի շուրջը տեղի ունեցող իրադարձություններին:

Մի խոսքով, Խորհրդային կառավարությունը իրականացնում էր կարեւոր միջոցառումներ երկրի սահմաններից լարվածությունը հեռացնելու համար: Խորհրդային դիվանագիտության հաջողությունն էր 1941թ. մարտին Խորհրդային Միության եւ Թուրքիայի միջեւ վերջնագրերի (Նոտաների) փոխանակությունը, ըստ որի կողմերը պարտավորվում էին պահպանել փոխադարձ չեզոքություն:

1941-ի ապրիլին չեզոքության մասին պակտ կնքվեց նաեւ ԽՍՀՄ-ի եւ Ճապոնիայի միջեւ:

Խորհրդային իշխանությունները, զգալով մոտեցող պատերազմի վտանգը, հսկայական աշխատանք կատարեցին երկրի պաշտպանությունը նախապատրաստելու ուղղությամբ. երկրի արեւելյան մասում իրականացրին ռազմական տեխնիկայի, նրա տեսակների եւ զինամթերքի արտադրության նոր ձեռնարկությունների շինարարությունը, որոշակի հոգաձություն ցուցաբերվեց արդյունաբերության եւ գյուղատնտեսության արտադրության քանակի եւ որակի բարձրացմանը, ժողովրդի սոցիալական հարցերի հնարավորինս լուծման, նրա բարոյահոգեբանական վիճակի բարձրացման, բազմազգ պետության ազգերի համախմբման, հայրենիքի նկատմամբ նրանց սիրո, հավատարմության եւ նվիրվածության ոգով դաստիարակման հարցերին: Որոշակի դեր կատարեց 1939 թ. օգոստոսին Գերմանիայի հետ կնքած չհարձակման պայմանագիրը, որի շնորհիվ Գերմանիայի ներխուժումը խորհրդային սահմանները ձգձգվեց շուրջ երկու տարի եւ այդ ժամանակամիջոցում Խորհրդային կառավարությունը հասցրեց որոշակի քայլ կատարել երկրի պաշտպանունակության ամրապնդման ուղղությամբ:

Սակայն, բոլոր խնդիրները չէ, որ երկիրը կարողացավ լուծել: Իրենց ազդեցությունն ունեցան կարմիր բանակի հրամանատարության կազմում չհիմնավորված հետապնդումներն ու շարքից հանելը (ռեպրեսիաները), պատերազմի բնույթի մեջ փոփոխությունների թերագնահատումը՝ կախված ռազմական տեխնիկայի զարգացման հետ և գեների նոր տեսակները մշակելու ու արտադրության մեջ ներդնելու գործի ուշացումը, և այլ խնդիրներ:

Իսկ Գերմանական միլիտարիստական պետությունը, ուղքի տակ տալով, գրեթե, ամբողջ Եվրոպան, իր ենթակայության տակ վերցնելով նրա ամբողջ տնտեսական և ռազմական հզորությունը, ատամները սրած մոտենում էր ԽՍՀՄ սահմաններին:

1941 թվականի սկզբներին հիտլերյան զորքերն արդեն գտնվում էին խորհրդային պետության սահմանների անմիջական մոտակայքում: Չավթելով Լեհաստանը, հիտլերյան բանակներն այն դարձրին հենակայան Արեւմուտքից: Օկուպացնելով Նորվեգիան, այն դարձրին Յյուսիսային ուղղությամբ և Բալկանյան երկրները՝ Չարավային ուղղությամբ ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակվելու ուղղություններ:

Գերմանիայի տրամադրության տակ էին նրա կողմից զավթած Եվրոպական երկրների, գրեթե ամբողջ արդյունաբերությունը, հումքը, պարենամթերքը և մարդկային ռեսուրսները, ինչը զգալիորեն մեծացրել էր նրա ռազմատնտեսական պոտենցիալը:

Հարձակման պահին հիտլերյան Գերմանիան և նրա արբանյակները՝ Ֆինլանդիան, Ռումինիան, Յունգարիան, ԽՍՀՄ սահմանի երկայնքով կենտրոնացրել էին 190 դիվիզիա (հինգ միլիոն զինվոր և սպա), 43 հազար տանկ, մոտ 5 հազար մարտական ինքնաթիռ, 47 հազարից ավելի հրանոթ և ականանետ: Դա ամենախոշոր ներխուժող բանակն էր համաշխարհային պատմության մեջ:

3. ՀԻՏԼԵՐՅԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՈՒԽՏԱԴՐՈՒԺ ՀԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԽՍՀՄ-Ի ՎՐԱ: ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈՒԺԵՐԻ ՍՈՒԲԼԻԻՉԱՑՈՒՄԸ ԹՇՆԱՍՈՒՆ ՀԱԿԱՅԱՐՎԱԾ ՏԱԼՈՒ ՀԱՍԱՐ

Ներխուժում: Չնայած, դեռևս 1939 թ. օգոստոսից հիտլերյան Գերմանիան չհարձակման եւ խաղաղ համագործակցության դաշինք ուներ ԽՍՀՄ-ի հետ, այնուամենայնիվ, դրժեց իր ուխտը եւ առանց պատերազմ հայտարարելու, 1941 թ. հունիսի 22-ին, առավոտյան ժամը 4-ին, նրա զորքերը, ստանալով հարձակման պայմանական ազդանշանը, հանկարծակի ներխուժեցին ԽՍՀՄ տարածքները՝ պետության Արեւմտյան ամբողջ սահմանով՝ Հյուսիսից մինչեւ Հարավ, միանգամից նետելով 158 մարտական դիվիզիա, մոտ 4000 տանկ, ավելի քան 5000 ռազմական ինքնաթիռ, 47000 հրանոթ ու ականանետ:

Հրետանային հզոր հարված հասցրին Խորհրդային պետության սահմանամերձ ամրություններին, իսկ մի քանի ընդհանուր հիտլերյան հորդաները, օդից ու ցամաքից հազարավոր տոննաներով մահացու բեռներ թափեցին օդանավակայանների, երկաթուղիների, ռազմածովային բազաների, կապի գծերի, ռազմական հանդերձանքի ու ռազմամթերքի պահեստների, քնած քաղաքների, ավանների, գյուղերի եւ այլ բնակավայրերի վրա:

Հիտլերականները հարձակումը վարում էին ռազմավարական երեք ուղղություններով՝ Լենինգրադի, Մոսկվայի եւ Կիևի: Այս ուղղություններում ֆաշիստական հրամանատարությունը կենտրոնացրել էր առավել մեծ քանակությամբ ուժեր եւ միջոցներ, այդ թվում՝ տանկային միավորումների հիմնական զանգվածը:

Հարձակման հանկարծակիությունը հիտլերյան բանակներին թույլ տվեց զգալի առավելություն ստանալ: Գլխավոր հարվածների ուղղություններում թշնամին ուներ ուժերի եռակի եւ նույնիսկ հնգակի գերազանցություն: Ռմբակոծիչների հոծ խմբերի հարձակումների եւ տանկային ճեղքումների շնորհիվ հակառակորդին հաջողվեց առաջ շարժել դեպի խորհրդային տարածքների խորքը եւ կտրել կապը շտաբների ու զինվորական միավորումների միջեւ:

Բարենցի ծովից մինչեւ Սեւ ծով վիթխարի ճակատամարտ ծավալվեց:

Հայրենական Մեծ պատերազմը, որը սկսվեց 1941 թվականի հունիսի 22-ին, տևեց 1418 օր ու գիշեր, ավարտվեց այն 1945 թ., մայիսի 9-ին:

Այդ ժամանակահատվածը, ԽՍՀՄ կյանքում տեղի ունեցած իրադարձությունների առումով, պայմանականորեն կարելի է բաժանել երեք շրջանի:

Համառոտակի ներկայացնենք այդ ժամանակաշրջաններում տեղի ունեցած առավել կարեւոր եւ գլխավոր իրադարձությունները, հատկապես՝ պատերազմի առումով:

ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆ.

1941թ. հունիսի 22-ից մինչև 1942-ի նոյեմբերի 18-ը:

Այդ շրջանը մեր երկրի համար պատերազմի ամենածանր ժամանակն էր:

1. ԾԱՆՐ ՏԱՐԻՆԵՐ

Թշնամական հրոսակախմբերի առաջին հարվածներն իրենց վրա ընդունեցին երկրի արեւմտյան ցամաքային եւ ջրային ամբողջ սահմանի սահմանապահ զորամասերը: Նրանք հերոսության վառ օրինակ էին ցույց տալիս հակառակորդի դեմ կռվելով մինչև վերջին փամփուշտը, դրսևորելով անսահման նվիրվածություն հայրենիքին, ոգու ուժ, կորով, ինքնագոհություն եւ հերոսություն: Նրանցից շատերը, ովքեր իրենց վրա ընդունեցին թշնամու առաջին հարվածի ծանրությունը, ցավոք, գոհվեցին: Եվ, չնայած շատերի անուններն անհայտ են, այնուամենայնիվ, նրանց սխրագործությունները մնացին անմահ:

Խորհրդային զորքերի հարկադրական նահանջն ուղեկցվում էր համառ դիմադրությամբ եւ կատաղի մարտերով:

Այդ ընթացքում խորհրդային զորքերը, իրականացնելով ռազմավարական պաշտպանություն, արյունահեղ, համառ մարտերում ջլատեցին թշնամու հարձակողական հզորությունը, կանգնեցրին նրան եւ ժամանակ շահեցին նախապատրաստվելու՝ հակահարձակման անցնելու համար:

Բրեստի ամրոցի, Լենինգրադի, Կիեւի, Օդեսայի եւ Խորհրդային Անդրբեւեռի հերոսական պաշտպանությունը, հատկապես՝ Մոսկվայի ճակատամարտը, խափանեցին «Կայծակնային» պատերազմի հիտլերյան պլանը: Նշված քաղաքների, ինչպես նաեւ Վոլգոգրադի (Ստալինգրադ), Մինսկի, Տուլայի, Նովոռոսիյսկի, Կերչի, Մուրմանսկի, Սմոլենսկի պաշտպանները Չայրենական մեծ պատերազմի տարիներին, ցուցաբերելով զանգվածային հերոսություն ու արիություն, ինչի համար այդ քաղաքները եւ նրանց պաշտպաններն արժանացան հերոսի բարձր կոչման:

Խորհրդային զորքերը ոչ միայն պաշտպանվում եւ նահանջում էին, այլեւ հնարավոր դեպքերում հակահարձակման էին անցնում եւ կատաղի հարվածներ հասցնում թշնամուն:

Սակայն, ուժերն անհավասար էին: Գերմանիան զինված էր զենքի նորագույն տեսակներով ու սպառազինությամբ, Խորհրդայինը չունեի համարժեք զինտեխնիկա ու զինամթերք: Գերմանիան պատերազմ վարելու լուրջ փորձ ուներ, իսկ Խորհրդայինը՝ ոչ:

Չորսհավաք: Պատերազմի սկսման հենց առաջին օրը՝ հունիսի 22-ի ժամը 12-ին երկրի բոլոր ռադիոկայանները հաղորդեցին ժողովրդին ուղղված խորհրդային կառավարության դիմումը, որով կոչ էր արվում պաշտպանել սոցիալիստական հայրենիքը: Այդ նույն օրն էլ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահությունը հայտարարեց զինապարտների (1905-18թթ. ծնվածների) զորահավաքը (տե՛ս ՅՍՀ, 10-րդ հատոր, էջ 542, երրորդ սյունակ, երկրորդ պարբերություն) եւ երկրի եվրոպական մասում մտցվեց ռազմական դրություն: Չինվորական օկրուգների հիման վրա ստեղծվեցին Յյուսիսային, Յյուսիսարեւմտյան, Արեւմտյան, Հարավարեւմտյան եւ Հարավային ռազմաճակատները: Խորհրդային Միության ծովային սահմաններն ապահովում էին Յյուսիսային, Կարմրադորոշ Բալթիական, Սեւծովյան, Խաղաղօվկիանոսյան նամատորմերը:

Հայրենիքի պաշտպանությունը դարձավ հրամայական պահանջ: 16-50 տարեկան յուրաքանչյուր այր պետք էր ուսաներ ռազմական գործը եւ զինվորագրվեր հայրենիքի պաշտպանությանը (ԽՍՀՄ կառավարության կոչը, 22.06.1941, Սասուն Գրիգորյան «Մուսաները չլռեցին», «Խորհրդային գրող» հրատարակչություն, 1989թ.): Ռազմապաշտպանական գործը ողջ երկրում հայրենասիրական բնույթ կրեց՝ ընդգրկելով կյանքի բոլոր բնագավառները: (Տե՛ս ՅՍՀ 10-րդ հատոր, էջ 542, առաջին սյունակ, առաջին պարբերություն)

«Ամեն ինչ հայրենիքի համար, ամեն ինչ ռազմաճակատի համար» կոչին զինվորագրվեցին խորհրդային երկրի բանվորն ու գյուղացին, գիտնականն ու մշակույթի գործիչը, կուսակցական, խորհրդային աշխատողները:

1941-ի հունիսի 24-ին կառավարության որոշմամբ ստեղծվեց Եվակուացման խորհուրդ, որի խնդիրն էր մշակել մարդկային կոնտիգենտի եւ արժեքավոր գույքի դուրս բերման ու տեղաբաշխման կարգը եւ իրականացնել այն:

Իսկ Հիտլերի հրամանն այսպիսին էր.-«Սպանիր ամեն մի ռուսի, ամեն մի խորհրդային քաղաքացու, կանգ չառնես, եթե քո առջեւ ծերունի է կամ կին, աղջիկ է կամ երեխա, սպանիր»... («Մուսաները չլռեցին», Ս.Գրիգորյան, «Խորհրդային գրող» հրատարակչություն, 1989թ., էջ 1):

ԽՄԿԿ կենտկոմը եւ ԽՍՀՄ կառավարությունը 1941 թվականի հունիսի 29-ի դիրեկտիվով ժողովրդին կոչ արեցին վճռական պայքարի ելնել ընդդեմ ագրեսորի: Նրանում առաջ էին քաշվում հետեւյալ հիմնական խնդիրները.

- պաշտպանել խորհրդային հողի յուրաքանչյուր թիզը,
- կազմակերպել բազմակողմանի օգնություն՝ գործող բանակին,
- երկրի ամբողջ կյանքը ենթարկել ռազմաճակատի շահերին,
- կարմիր բանակի զորամասերի հարկադրական նահանջի դեպքում ոչինչ չթողնել թշնամուն, արժեքավոր գույքը, որը հնարավոր չէ դուրս հանել, ոչնչացնել,
- օկուպացված տերիտորիաներում կազմակերպել պարտիզանական ջոկատներ, դիվերսիոն խմբեր, թշնամու համար ստեղծել անտանելի պայմաններ:

Կուսակցության եւ կառավարության կողմը՝ «Ամեն ինչ ռազմաճակատի համար, ամեն ինչ հաղթանակի համար», դարձավ ամբողջ ժողովրդի մարտական նշանաբանը:

1941թ. հունիսի 30-ին ստեղծվեց Պաշտպանական պետական կոմիտե (ՊՊԿ), որը համարվեց ԽՍՀՄ արտակարգ գերագույն պետական մարմին, որը պատերազմի տարիներին իր ձեռքում կենտրոնացրեց ամբողջ իշխանությունը: ՊՊԿ-ի կազմում ներառվեցին ԽՄԿԿ քաղբյուրոյի, ԽՍՀՄ կառավարության անդամներ, ռազմաճակատային եւ ճակատամերձ միութենական հանրապետությունների, ռազմարդյունաբերական արտադրությունների եւ այլ մեծության ղեկավարներ:

Չինված պայքարի ռազմավարական ղեկավարությունը ՊՊԿ-ն իրականացնում էր Գերագույն գլխավոր հրամանատարության ռազմակայանի միջոցով, որն, ինչպես եւ ՊՊԿ-ն, գլխավորում էր Ի. Վ. Ստալինը:

Պատերազմի սկզբից մեկ շաբաթվա ընթացքում գինկոմիսարիատները մոբիլիզացրին 5 միլիոնից ավելի մարդ: Հարյուր հազարավոր խորհրդային քաղաքացիներ դիմում էին՝ իրենց որպես կամավոր գործող բանակ ուղարկելու խնդրանքով: Նրանցից կազմում էին ժողովրդական աշխարհազորի ջոկատներ եւ աշխատանքային գումարտակներ: 1941-ի վերջերին կուսակցության անդամների երկու հինգերորդ մասն, արդեն գտնվում էր բանակում եւ ռազմաճակատներում:

Բոլոր հանրապետություններում պատերազմի առաջին օրերից ծավալվեց ռամաճակատների մարտական ռեզերվների ձեւավորումը: Բանակի միավորումները ինտերնացիոնալ էին, ձեւավորվել էին նաեւ ազգային միավորումներ, ինչպես, օրինակ՝ Հայկական 89-րդ Թամանյան եւ այլ դիվիզիաներ:

Կառավարությունը վճռական միջոցառումներ իրականացրեց ժողովրդական տնտեսությունը վերափոխելու եւ ռազմական շահերին ծառայեցնելու նպատակով: Նախապատրաստվեց ժողովրդատնտեսական ընդհանուր մոբիլիզացիոն պլան, որի գլխավոր խնդիրներից մեկը նախատեսում էր Պոլովժիեի, Ուրալի, Արեւմտյան Սիբիրի շրջանների, Ղազախստանի եւ Միջին Ասիայի զարգացումը: Նրանում հստակ ուշադրություն էր դարձվում տանկաշինությանը եւ ինքնաթիռաշինությանը, զենքի եւ զինամթերքի արտադրությանը, ինչը ռազմական ներդաշնակ տնտեսության ամուր հիմք ստեղծեց ռազմաճակատին սպասարկելու համար:

Այդ որոշման հիման վրա կազմակերպվեց երկրի Արեւմտյան մասի եւ հատկապես՝ Մոսկվայի ու Լենինգրադի ժողովրդատնտեսական կարելոր օբյեկտների, ուսումնական հաստատությունների եւ գիտական հիմնարկների ու այլ կարելոր արժեքների տեղափոխումը երկրի արեւելյան մաս:

Այդ բոլորի հետ միասին հիտլերականների գրաված տարածքներում՝ նրանց թիկունքում, արդեն, բուռն թափ էր ստանում պարտիզանական շարժումը: Ձեւավորված պարտիզանական խմբերն ու ջոկատները հարվածներ էին հասցնում թշնամական զորախմբերին, քանդում ռազմական կոմունիկացիաները, շարքից հանում կապի միջոցները, կամուրջները, կարելոր ճանապարհները, թիկունքում կազմակերպում դիվերսիոն գործընթացներ, խափանում պլանավորված ռազմական ծրագրեր եւ այլ կարգի կարելոր գործողություններ:

Խորհրդային ժողովուրդը արդարացի պայքար էր մղում պաշտպանելով իր Սոցիալիստական հայրենիքը, նրա պատիվն ու անկախությունը, սոցիալիզմի նվաճումները: Դա իսկական համաժողովրդական պատերազմ էր, որին մասնակցում էին խորհրդային բազմազգ պետության բոլոր ժողովուրդները: Նրա վեհ նպատակն ու ազատագրական բնույթը կանխորոշեցին ժողովրդի եւ բանակի՝ պատմության մեջ աննախընթաց միասնությունը, նրանց տոկունությունը, հաղթելու մեծ կամքը, համընդհանուր հերոսությունը:

Այդ իսկ հանգամանքով էլ Խորհրդային Միությանը հիտլերյան ֆաշիզմի պարտադրած պատերազմը պատմության մեջ մտավ որպես *Յայրենական մեծ պատերազմ*, որն էլ դարձավ *երկրորդ համաշխարհային պատերազմի բաղկացուցիչ մասը*:

Նրանում Խորհրդային Միության մասնակցությունը դարձավ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը նվաճողականից, ինչպիսին այն եղել էր սկզբնական շրջանում, *հակաֆաշիստական, ազատագրական, արդարացի պատերազմի վերածելու գործոնը*:

Նրա գլխավոր ռազմաճակատը Խորհրդային Միության ռազմաճակատն էր, որը մեր երկրի՝ մինչ այդ տեսած բոլոր պատերազմներից ամենածանրն էր ու ամենադաժանը:

Ֆաշիզմի դեմ պայքարում վճռվում էր ոչ միայն մեր երկրի, այլև ամբողջ Եվրոպայի, ողջ աշխարհի բախտը: Խորհրդային ժողովրդի ուսերին էր ընկած ֆաշիստական բարբարոսներից պաշտպանելու համաշխարհային քաղաքակրթությունը եւ հասարակական առաջադիմությունն ամբողջովին: Այդ պատերազմում ԽՍՀՄ-ի հաջողություններից էր կախված ֆաշիզմի տիրապետության տակ գտնվող բոլոր երկրների ազգային վերածնունդը, անկախությունն ու ազատությունը: Այդ հանգամանքն էր, որ չանցած ոչ երկար ժամանակ, ստեղծվեց հակաֆաշիստական, միասնական ճակատ:

Կարմիր Բանակի պաշտպանական մարտերը 1941 թ. ամռանը եւ աշնանը ռազմավարական գլխավոր ուղղություններում.

Խորհրդային երկրի տարածության զգալի մասի գավթումը հիտլերյան ղեկավարությունը գնահատեց որպես վճռական հաջողություն, որը կօգներ նրան՝ շահել պատերազմը եւ գտնում էր, որ մնացել է հաղթահարել թուլացած Խորհրդային բանակի վերջին դիմադրությունը եւ հաղթանակն ապահովված է: Այդ պատճառով էլ նա որոշում ընդունեց շարունակել հարձակումը բոլոր *երեք հիմնական ուղղություններով՝ դեպի Մոսկվա, Լենինգրադ եւ Կիև:*

Մեր զորքերի հարկադրական նահանջի ծանր իրադրության մեջ կուսակցության կենտկոմի քաղբյուրոն եւ Գերագույն գլխավոր հրամանատարության ռազմակայանը առաջ քաշեցին գլխավոր խնդիրը՝ կազմակերպել ռազմավարական պաշտպանություն, կանգնեցնել ֆաշիստական հորդաներին, առավելագույնս թուլացնել թշնամուն եւ պայմաններ նախապատրաստել հակահարձակման անցելու համար: Ձեռնարկված միջոցառումների արդյունքում, արդեն 1941-ի հուլիսին թշնամին կորցրեց շուրջ 100 հազար զինվոր եւ

սպա, տանկերի սկզբնական քանակի կեսից ավելին եւ մոտ 130 ռազմական ինքնաթիռ:

Սակայն, թշնամին շարունակում էր իր հարձակողական արշավանքը: Հուլիսի 10-ին նա տանկային երկու հարվածային խմբավորումներով սրընթաց հարձակման անցավ Էլնա եւ Դուխովչիկնա քաղաքներից՝ Սմոլենսկու ուղղությամբ եւ զարգացնելով սկզբնական արագությունը, ձգտեց տրոհել մեր արեւմտյան ռազմաճակատը ու գրավել Մոսկվան, կարծելով, թե դրանով կվճռվեր պատերազմի բախտը:

Իսկ Մոսկվա տանող ճանապարհին անցնում էր Սմոլենսկով: Սմոլենսկի ճակատամարտը, որը պատերազմի առաջին ամիսներին ամենախոշորն ու համառն էր, անցավ կարմիր բանակի համար ծանր պայմաններում: Թշնամին զորքերի, հրետանու եւ ինքնաթիռների կրկնակի գերազանցություն ուներ եւ գրեթե քառակի ավելի տանկեր:

Ճակատամարտի սկզբում թշնամուն հաջողվեց իրականացնել մի շարք խոր ճեղքումներ: Սակայն խորհրդային զորքերի դիմադրությունը շատ ավելի ուժեղ էր, քան ենթադրում էր թշնամին: Վիտեբսկու եւ Բոբրույսկու մոտ նրանք ոչ միայն պաշտպանվում, այլեւ զգալի պատասխան հարվածներ էին հասցնում հակառակորդին: Խորհրդային զորքերն անում էին ամեն ինչ թշնամու առաջխաղացումը կանգնեցնելու, նոր ռեսուրսներ նախապատրաստելու եւ կենտրոնացնելու համար:

Հուլիսի կեսերին թշնամուն հաջողվեց դուրս գալ Սմոլենսկի մոտերքը: Հուլիսի 15-ի երեկոյան ֆաշիստական զորքերը ներխուժեցին քաղաքի հարավային մասը: Մարտերը Սմոլենսկի համար շարունակվեցին գրեթե երկու շաբաթ:

Արեւմտյան ռազմաճակատի մեր զորամասերն ակտիվ գործողություններով զգալի վնաս հասցրին թշնամուն: Հուլիսի 30-ին հիտլերյան հրամանատարությունը հարկադրված էր հրամայել «Կենտրոն» բանակների խմբին՝ դադարեցնել հարձակումը եւ անցնել պաշտպանության, իսկ տեղ-տեղ էլ ետ նահանջել, ինչն առաջին դեպքն էր երկրորդ համաշխարհայինում՝ սկզբից ի վեր:

Լարված պայքարը շարունակվում էր ամբողջ ռազմաճակատում:

Սմոլենսկու ռազմաճակատի օրերին ծավալվեց Հարավ-արեւմտյան ռազմաճակատի՝ Կիեւի պաշտպանական օպերացիան: Թշնամին ենթադրում էր, որ նա կկարողանա գրավել Կիեւը, ճանապարհ

կբացեր դեպի Յարավ եւ նպաստավոր պայմաններ կստեղծեր Մոսկվայի ուղղությամբ հարձակվելու համար: Խորհրդային զորքերի դիմադրությունը Նովոբորո-Վոլինսկու, Ժիտոմիրի, Բերդիչեւի մոտ հասցրած զգալի հարվածները հակառակորդին զրկեցին ընթացքից Կիեւ ներխուժելու հնարավորությունից:

Կիեւի պաշտպանության գործում բացառիկ դեր խաղաց Ուկրաինայի մայրաքաղաքի եւ նրա մարզի բնակչությունը: Կիեւը անառիկ մնաց թշնամու՝ արեւմուտքից հարձակվելու համար: Օգոստոսի կեսերին հիտլերյան հրամանատարությունը հարկադրված հրաժարվեց Կիեւի պաշտպանական բնագծերը գրոհելուց:

Մոսկվայի ուղղությամբ հարձակումը դադարեցնելով, հակառակորդը օգոստոսի վերջերին դեպի Յարավ նետեց մի հզոր տանկային խմբավորում: Ուժերի գերազանցությունը հակառակորդին հնարավորություն տվեց սեպտեմբերի կեսերին սեղմել Խորհրդային զորքերի չորս բանակների շրջապատման օղակը: Շրջապատման մեջ մարտերը շարունակվեցին մինչեւ սեպտեմբերի վերջերը:

Թշնամու օղակի ճեղքումն ուղեկցվեց մեծ կորուստներով: Չոհվեցին ռազմաճակատի եւ բանակային միավորումների շատ հրամանատարներ, քաղաշխատողներ, զինվորներ: Մեր բանակը կորցրեց մեծաքանակ ռազմական տեխնիկա: Խորհրդային զորքերի դրությունը հարավում խիստ վատացավ: Թշնամին զավթեց Կիեւը, բայց նրա երկամսյա հերոսական պաշտպանությունը կասեցրեց Մոսկվայի ռազմավարական ուղղության վրա հարձակումը:

Երկու ամսից ավելի շարունակվեց Օդեսայի Սեւծովյան նավատորմի կարեւոր բազայի լեգենդար պաշտպանությունը: Պատերազմի առաջին օրերին ֆաշիստական զորքերի արագ առաջխաղացումը հանգեցրեց նրան, որ Օդեսան մեկուսացվեց թշնամու խոր թիկունքում: Այն նվաճելու համար մարտի մեջ նետվեցին մի քանի ռումինական դիվիզիաներ, որոնք զգալիորեն գերազանցում էին մեր պաշտպանների ուժերը: Օգոստոսին Օդեսան հայտարարվեց պաշարողական դրության մեջ: Իրադրության փոփոխման կապակցությամբ, Ղրիմը զավթելու սպառնալիքի տակ, Գերագույն գլխավոր հրամանատարության զորակայանի հրամանով Օդեսայի պաշտպանները 1941 թվականի հոկտեմբերի 16-ին կազմակերպված թողեցին քաղաքը եւ պաշտպանների մի զգալի մասը տեղափոխվեց Սեւաստոպոլ:

Սեւաստոպոլի պաշտպանությունը Յայրենական մեծ պատերազ-

մի ամենահերոսական էջերից է: 1941 թ. հոկտեմբերի 30-ին Սեւաստոպոլի պաշտպանները եւ Սեւծովյան նավաստիները մեկը մյուսի ետեւից հետ էին մղում ֆաշիստական զորքերի բազմակի գերազանցող ուժերի կատաղի հարձակումները:

Չրկված լինելով թիկունքի հետ ցամաքային կապերից, կրելով ռազմամթերքի ու պարենի փոխադրման հսկայական դժվարություններ, Սեւաստոպոլի պաշտպանները անձնուրաց պայքարում էին թշնամու դեմ: Թշնամին բազմիցս փորձեց գրոհով տիրանալ քաղաքին, այն դաժանորեն ռմբակոծեց, բայց քաղաքը մնաց անսասան:

Սեւաստոպոլի պաշտպանական բնագծերում ոչնչացվեցին թշնամու այնքան զինվորներ ու սպաներ, որքան հիտլերյան բանակը կորցրել էր ռազմական թատերաբեմերում մինչեւ ԽՍՀՄ-ի վրա հարձակվելը:

...Լենինգրադը երբեք ցամաքից ամրություններ չի ունեցել: Լենինգրադի կուսակցական կազմակերպությունը կարճ ժամանակամիջոցում մոբիլիզացրեց հարյուր հազարավոր բնակիչների, որոնք զինվորների հետ միասին քաղաքը դարձրին անառիկ ամրոց: 1941-ի հուլիսի կեսերին գերմանական բանակի հարձակումը կասեցվեց Լենինգրադի մատույցներում: Նպատակին չհասավ նաեւ Հյուսիսից եկող Ֆիննական հարվածը: Լենինգրադի համար մեծ դեր խաղացին Մերձբալթիկայում տեղի ունեցող համառ մարտերը:

Քաղաքի պաշտպանության ամենածանր օրերը վրա հասան օգոստոսի վերջերին եւ սեպտեմբերի սկզբներին: Վերախմբավորվելով եւ զգալիորեն համալրելով իր ուժերը, ֆաշիստական բանակը վերսկսեց հարձակումը: Մեծ կորուստների գնով հակառակորդին հաջողվեց ճեղքել խորհրդային զորքերի պաշտպանությունը եւ 1941թ. սեպտեմբերի 8-ին ցամաքից շրջապատեց Լենինգրադը: Այդ պահից սկսվեց նրա 900-օրյա շրջափակումը (պաշարումը): Ի վիճակի չլինելով հաղթահարելու Լենինգրադի պաշտպանների դիմադրությունը, հիտլերականները հույսերը դրեցին քաղաքն ավիացիայով եւ հրետանիով բարբարոսաբար կործանելու վրա: 611 օր քաղաքը ենթարկվեց ուժգին հրետանային գնդակոծության եւ ռմբակոծության:

Շրջափակումը քաղաքի պաշտպաններին դրեց չափազանց ծանր դրության մեջ: Ամենածանր փորձությունը սովն էր: Բնակչությանը տրվող սնունդը, հիմնականում հացն էր: Այն նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին տրվում էր օրական մեկ անգամ. բանվորներին՝

250 գրամ, իսկ ծառայողներին եւ խնամարկվողներին՝ 125-ական գրամ: Շատ դեպքում այն տրվում էր ուշացումներով եւ ընդհատումներով:

Վրա հասած ձմեռային ցրտերն էլ ավելի սաստկացրին լենինգրադցիների տառապանքները: Վերջացան վառելիքի պաշարները, կանգնեցին էլեկտրակայանների տուրբինները, շարքից դուրս եկան ջեռուցումը, ջրմուղն ու կոյուղին:

Սովից, սննդախանգարումներից, գնդակոծություններից, ռմբահարություններից եւ ցրտից զոհվեց Լենինգրադի ավելի քան 600 հազար բնակիչ:

Պատերազմի առաջին ամիսներին կատաղի մարտեր ծավալվեցին նաեւ Խորհրդային Անդրբեւեռում: 1941 թվականի հունիսի 28-ին ֆաշիստները հարձակման անցան, փորձելով մեկ հարվածով զավթել Կոլա թերակղզին: Հունիսի առաջին կեսին Խորհրդային զորքերը եւ Հյուսիսային նավատորմի նավաստիները թշնամուն կանգնեցրին սահմանից 20-30 կմ-ի վրա եւ հակահարվածներով կայունացրին ռազմաճակատը: Ամբողջ պատերազմի ընթացքում թշնամուն այդպես էլ չհաջողվեց մտնել տրանսպորտային կարելուր կենտրոն համարվող Մուրմանսկ քաղաքը: Չնայած հակառակորդի կատաղի ռմբահարություններին, Մուրմանսկի առեւտրական նավահանգիստն անխափան գործեց ամբողջ պատերազմի ընթացքում:

Այսպիսով, հարձակման երեք գլխավոր ռազմավարական ուղղություններից եւ ոչ մեկում գերմանա-ֆաշիստական բանակը չկարողացավ հասնել իր առջեւ դրված խնդիրների լուծմանը: Իսկ այն հարածուն դիմադրությունը, որը ցուցաբերում էր Խորհրդային ժողովուրդը, նշանակում էր, որ ի չիք են դարձել արագ եւ դյուրին հաղթանակ ձեռք բերելու նրա հույսերը:

2. ՊԱՅՔԱՐ ԹՇՆԱՄՈՒ ԹԻԿՈՒՆՔՈՒՄ

Ժամանակավորապես օկուպացված տարածքներում ֆաշիստական Գերմանիան կենսագործում էր 1941 թ. մայիսին մշակված Արեւելյան Եվրոպայի ժողովուրդներին ստրկացնելու գլխավոր պլանի հիմնական դրույթները: Ֆաշիստական ղեկավարությունը ենթադրում էր՝ ոչնչացնել միլիոնավոր խորհրդային մարդկանց եւ գերմանացիներով բնակեցնել Լատվիայի, Լիտվայի, Էստոնիայի, Ուկրաինայի, Բելոռուսիայի եւ ՌեսՍԲԶ Եվրոպական մասի տարածքները, իսկ հետո դրանք մտցնել «Մեծ Գերմանիայի» կազմի մեջ:

Մարտական գործողությունների շրջաններում օկուպացիոն քաղաքականությունը Գերմանիան իրականացնում էր զինվորական հրամանատարության միջոցով, իսկ գործող բանակի թիկունքում մնացած տարածքներում ամբողջ իշխանությունը պատկանում էր հիտլերյան վարչակազմին, որի գործունեությունը կորոզիված էր Բեռլինում գտնվող հատուկ նախարարության կողմից: Տեղերում ստեղծվում էին «հնքնավարության» մարմիններ, որոնք ղեկավարվում էին բուրգոմիստրերի ու ավագների կողմից, որոնք մշտապես գտնվում էին զինվորական պարետների ու էսեսականների հսկողության տակ: Ահա, թե ում իշխանության տակ էին գտնվում օկուպացված տարածքներում մնացած խորհրդային մարդիկ: Իսկ քաղաքականությունը գալիս էր կենտրոնից:

Օկուպացված տարածքներում ամբողջ տնտեսական քաղաքականությունը թալանչիական էր: Բնակչության ամբողջ ունեցվածքն ու եկամուտը բռնազավթվում էր հիտլերականների կողմից: Օկուպանտների չարագործությունը բնակչության նկատմամբ, հատկապես երիտասարդության զանգվածային բռնագաղթն էր Գերմանիա՝ ռազմական արդյունաբերության մեջ եւ այլ արտադրություններում աշխատեցնելու համար:

Օկուպացիոն քաղաքականության մեջ գլխավորը խորհրդային մարդկանց ամեն մի դիմադրության ճնշումն էր: Ձգտելով հոգեպես ստրկացնել խորհրդային ժողովրդին, փակում էին ուսումնական եւ գիտական հաստատությունները, ոչնչացնում ճարտարապետական հուշարձաններն ու թանգարանները, փլատակների վերածում քաղաքներ ու բնակավայրեր: Օկուպացիոն քաղաքականության իրականացման հիմնական միջոցը չտեսնված զանգվածային տեռորն էր խաղաղ բնակչության դեմ: Չնչին զանցանքների համար գնդակահարում էին բնակիչներին, բնաջնջում բնակավայրեր: Գրավված ամբողջ տարածքները ծածկված էին ռազմական ճամբարների ցան-

ցով, որտեղ, զոհվում էին հարյուր հազարավոր մարդիկ: Միայն 1941-ի սեպտեմբերի վերջերին Կիելի հյուսիսային մասում գտնվող ձորակում գնդակահարեցին տասնյակ հազարավոր խորհրդային մարդկանց, Ղրիմի մի ավանի մոտ ոչնչացրին 7 հազար քաղաքացիներ, ամենուրեք զգվելի չարությամբ կենդանի թաղում էին մարդկանց, հրդեհում, ավերակում քաղաքներ, գյուղեր եւ այլ բնակավայրեր:

Ժամանակավորապես օկուպացված շրջաններում տանջահար արին եւ ոչնչացրին շուրջ 10 միլիոն խորհրդային քաղաքացիների, գրեթե 5 միլիոն մարդ աշխատանքի բշվեց Գերմանիա:

Ֆաշիստների գազանությունները սաստիկ զայրույթ ու ցասում էին առաջացնում խորհրդային մարդկանց մեջ: Հիտլերականները «ժողովրդական վրիժառուններ» էին անվանում թշնամու թիկունքում խիզախորեն գործող պարտիզաններին, որոնք, արդեն, 1941-ի վերջերին լուրջ ռազմական գործողություններ էին ծավալում Բելոռուսիայում, Ուկրաինայում եւ օկուպացված այլ վայրերում, թշնամու թիկունքում:

Բացառիկ դժվար պայմաններում թշնամու թիկունքում գործում էին կուսակցության 18 ընդհատակյա մարզկոմներ, 260-ից ավելի օկրուգկոմներ, շրջկոմներ եւ այլ ընդհատակյա կուսակցական մարմիններ, բազմաթիվ սկզբնական կազմակերպություններ ու խմբեր:

Հետզհետե ավելի էր ծավալվում ընդհատակայինների պայքարը: Նրանք միշտ թշնամու բանակում էին, այնտեղ, ուր նրանց կայազորներն էին, շտաբները, հակահետախուզության բաժինները, պատժիչ մարմինները: Նրանք արդյունավետ դիվերսիոն գործողություններ էին ծավալում կապի ոլորտներում, երկաթուղային կայարաններում:

Այդ ոլորտներում համարձակ գործողություններ էին իրականացնում Ղրիմի, Մերձբալթիկայի, Լենինգրադի, Սմոլենսկու, Խարկովի, Օռլովի, Կալինինի եւ այլ մարզերի պարտիզանները: Օկուպացված տարածքներում 1941 թ. արդեն գործում էին 2 հազարից ավելի պարտիզանական ջոկատներ, որոնք ընդգրկում էին 90 հազարից ավելի մարդ եւ զգալի թվով մարտական խմբեր, որոնք օկուպանտներին հարվածելու հզոր ուժ էին ներկայացնում:

Նրանք գործում էին «Ամեն ինչ ռազմաճակատի համար, ամեն ինչ հաղթանակի համար» սկզբունքով: Հիտլերյան ներխուժումները լուրջ վնաս հասցրին Ուկրաինայի, Բելոռուսիայի, Մոլդովիայի, Մերձբալթիկայի, ժամանակավոր օկուպացիայի ենթարկված Ռուսաստանյան ֆեդերացիայի մի շարք մարզերի տնտեսությանը:

Օկուպացված այդ տարածքներում մինչեւ պատերազմն ար-

տադրվում էր չուզուկի գրեթե երեք քառորդը, պողպատի եւ սեւ մետաղների գլանվածքի կեսից ավելին, արդյունահանվում էր քարածխի երկու երրորդը, արտադրվում էր մարտական տեխնիկայի, սպառազինության, ռազմամթերքների մեծ մասը: Այդ պատճառով էլ կարմիր բանակին ռազմական տեխնիկայով, հանդերձանքով, պարենամթերքով մատակարարելու հիմնական ծանրությունն ընկած էր Ուրալի, Պովոլժիեի, երկրի արեւելյան շրջանների վրա: Դա հանգեցրեց Միջին Ասիայի, Անդրկովկասի հանրապետությունների եւ Ղազախստանի տնտեսության բուռն աճին: Այդ պատճառով էլ ռազմաարդյունաբերական պոտենցիալի հետագա մեծացումն ընթանում էր Էվակուացված ձեռնարկությունների հաշվին:

Դեպի երկրի խորքերը նյութական արժեքների տեղափոխումը կատարվում էր թշնամական գորքերի մոտեցման համընթաց, հաճախ ռմբակոծության եւ հրետանային կրակի տակ: Մոսկվայից եւ Մոսկվայի մարզից 1941-ի նոյեմբերի 30-ի մոտերքին դուրս բերվեցին գրեթե 500 արդյունաբերական ձեռնարկություն: Առաջին կես տարվա ընթացքում, այն շրջաններից, որոնց վտանգ էր սպառնում, տեղափոխեցին մեկուկես հազարից ավելի խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններ: Բացի դրանից, Էվակուացվեցին շատ ուսումնական հաստատություններ, գիտահետազոտական ինստիտուտներ, գրադարաններ, թանգարաններ, թատրոններ: Երկրի արեւելք տեղափոխվեց 10 միլիոնից ավելի մարդ:

Բանակի նյութատեխնիկական մատակարարումը հսկայական չափով կախված էր արեւելք հասած ձեռնարկությունների եւ սարքավորումների արագ տեղաբաշխումից եւ գործարկումից:

Թիկունքում դրսևվորվող հերոսությունը չէր զիջում ռազմաճակատի հերոսությանը: Մարդիկ աշխատում էին ամբողջ օրը, հաճախ բաց երկնքի տակ, խստաշունչ սառնամանիքին: Արդեն 1941 թ. դեկտեմբերին երկրի արեւելյան մաս տեղափոխված պաշտպանական ձեռնարկությունների մի մասը սկսեց արտադրանք տալ:

Ռազմական տնտեսության աճի կարեւորագույն հիմնահարցը դարձավ աշխատանքային ռեսուրսների հարցը: Միլիոնավոր տղամարդիկ մեկնել էին ռազմաճակատ: Հաստոցների մոտ նրանց փոխարեն կանգնել էին կանայք, բարձր դասարանների աշակերտները, թոշակառուները:

Ժողովրդական տնտեսության մեջ աշխատող կանանց թիվը, մինչ պատերազմյան մակարդակի հետ համեմատած, ավելացավ գրեթե երկու անգամ:

Թիկունքի աշխատավորներն իրենց ամբողջ ուժերը տվեցին կու-

սակցության «Ամեն ինչ ռազմաճակատի համար, ամեն ինչ հաղթանակի համար» կոչի կատարմանը:

Պատերազմի հենց սկզբում առաջ եկավ՝ «Աշխատել ոչ միայն իր, այլև ռազմաճակատ մեկնած ընկերոջ փոխարեն» շարժումը, որն ստացավ երկհարյուրականներ անվանումը: Մոսկվայի, Գորկու եւ երկրի այլ քաղաքների հազարավոր կոմերիտականներ դարձան նոր՝ երեքհարյուրականներ, հինգհարյուրականներ շարժման հեղինակներ, ամբողջ երկրով մեկ ծավալվեց կոմերիտական-երիտասարդական բրիգադների մրցություն՝ ռազմաճակատային բրիգադային կոչման արժանանալու համար: Նրանց նշանաբանն էր՝ «Աշխատանքում՝ ինչպես մարտում»:^{*}

Պատերազմը հսկայական վնաս հասցրեց նաեւ գյուղատնտեսությանը: Օկուպացված տարածքներում մինչ պատերազմը արտադրվում էր հողագործության եւ անասնաբուծության երկրի ամբողջ արտադրանքի կեսից ավելին եւ ապրում էր ԽՍՀՄ-ի բնակչության 45 տոկոսը: Պատերազմը խաղաղ աշխատանքից կտրեց գյուղական բնակչության ամենաորակյալ եւ աշխատունակ մասին: Բանակի կարիքների համար տրամադրվեցին մեծ թվով տրակտորներ, ավտոմեքենաներ, ձիեր: Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությունն ու մթերումը զգալիորեն կրճատվեց: Երկրում քարտային համակարգ մտցվեց:

Մերձակատային շրջաններում հացահատիկի հունձը հաճախ կատարվում էր գնդակոծության եւ ռմբակոծության տակ: Այնուամենայնիվ, գյուղատնտեսության աշխատավորները անձնուրաց կերպով էին կատարում իրենց պարտքը հայրենիքի առջեւ:

Ռազմաճակատի եւ թիկունքի միասնությունը դրսևորվեց նաեւ գործող բանակի զորամասերի նկատմամբ հանրապետությունների վերցրած շեփոթյամբ, թիկունքից բազմաթիվ պատվիրակների ռազմաճակատ կատարած ուղեւորություններում, կարմիր բանակի

^{*} Կուսակցությունն ու կառավարությունն ամեն ինչ արեցին գյուղատնտեսության մեջ առաջացած դժվարությունները հաղթահարելու համար: Ցանքատարածություններն ու խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը նախապատերազմյան ժամանակի համեմատությամբ նվազել էր ավելի քան մեկ երրորդով, իսկ գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքը՝ կեսից ավելին: Որոշվեց ընդլայնել Պոլոտիեի, Ռուալի, Սիբիրի, Ղազախստանի եւ Միջին Ասիայի ցանքատարածությունները. ընդունվեց որոշում Ալթայի տրակտորի գործարանի շինարարությունն ավարտելու եւ Կրասնոյարսկում գապարոժյան «կոմունար» կոմբայնի գործարանի վերանորոգման մասին: Ռազմաճակատում տեղի ունեցած բեկումը թույլ տվեց լրացուցիչ ռեսուրսներ հատկացնել գյուղատնտեսության նյութատեխնիկական բազայի ամրապնդման համար:

համար տաք հագուստ հայթայթելու, վիրավոր մարտիկներին եւ հրամանատարներին օգնելու գործում:

Հայրենասիրական կարեւոր նշանակություն ունեցած հասարակական լայն շարժման ձեւ ստացավ Էվակուացված ընտանիքների նկատմամբ հոգատարությունը: Առանձնակի ուշադրությամբ էին շրջապատված ծնողներին եւ հարազատներին կորցրած երեխաները:

Ռազմաճակատում հեղված արյամբ եւ թիկունքում կատարված հերոսական աշխատանքով առհավետ ամրապնդվեց ԽՍՀՄ ժողովուրդների սրբազան բարեկամությունը:

Ռազմական ժամանակն իր հետքը թողեց նաեւ խորհրդային դպրոցական կյանքի վրա: Բարձր դասարաններում մտցվեց պարտադիր ռազմական ուսուցում: Ֆաշիստների կողմից պաշարված քաղաքներում շատ դպրոցներ շարունակում էին աշխատել:

Հարյուր հազարավոր աշակերտներ իրենց աշխատանքով օգնում էին արդյունաբերական ձեռնարկություններին, գյուղատնտեսական աշխատանքներին:

Մեծ նվիրումով էին գործում գիտության, արվեստի, գրականության, մշակույթի, կինոֆիկացիայի ոլորտի գործիչները:

3. ՀԻՏԼԵՐՅԱՆ ՉՈՐՔԵՐԻ ԶԱԽՉԱԽՈՒՄԸ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՄՈՏ

Մայրաքաղաքի պաշտպանությունը: Մոլոլենսկու ճակատամարտից հետո կենտրոնական ռազմաճակատում հաստատված անդորրը անդորր էր փոթորկից առաջ: Հիտլերյան գլխավոր շտաբը մշակել էր Մոսկվայի վրա վճռական հարձակման անցնելու պլան, որն ստացավ «Թայֆուն» պայմանական անվանումը: Ենթադրվում էր, որ Ֆաշիստական բանակը սրընթաց հարվածով կճեղքի խորհրդային պաշտպանությունը եւ կգրավի մայրաքաղաք Մոսկվան: Այդ խնդիրը լուծելու համար թշնամին Մոսկվայի ուղղությամբ կենտրոնացրել էր հսկայական ուժեր՝ 1 միլիոն 800 հազար զինվոր եւ սպա, 1700 տանկ, 1390 ինքնաթիռ, 14 հազար հրանոթ եւ ականանետ: Լենինգրադի շրջափակումը եւ Կիեւի գրավումը հետաձգելու հանգամանքով հիտլերական հրամանատարությանը թույլ տրվեց իր ուժերի մի մասը նետել Մոսկվայի ուղղության բնագծերի վրա:*

Պատերազմի հենց սկզբից Պաշտպանության պետական կոմիտեն եւ Գերագույն գլխավոր հրամանատարության ռազմակայանը հատուկ ուշադրություն էին դարձնում Մոսկվայի պաշտպանությանը: Այդ նպատակով նախօրոք մոբիլիզացրին շինարարական կազմակերպություններին եւ ինժեներական գործերին, բնակչությանը կոչ արեցին ամրապնդել մերձմոսկովյան պաշտպանական բնագծերը: Կառուցվեցին կրակակետեր ու բլինդաժներ, փորվեցին խրամատներ եւ հակատանկային փոսեր, գրեթե փակվեցին Մոսկվայի մատույցները: Այստեղ կենտրոնացվել էր 1 միլիոն 250 հազար մարդ, 7600 հրանոթ եւ ականանետ, 990 տանկ, 577 ինքնաթիռ: Ուժերի գերակշռությունը թշնամու կողմն էր, իսկ խորհրդային զորքերը այդ ժամանակ փաստորեն ռեզերվներ չունեին:

Ֆաշիստական բանակի հարձակումն սկսվեց 1941 թ. սեպտեմբերի 30-ին: Տանկային հզոր հարվածներով թշնամուն հաջողվեց ճեղքել մեր բանակի պաշտպանությունը եւ Բոյանսկի շրջանում շրջապատել խորհրդային բանակի մի մասը: Հոկտեմբերի 3-ին հարված հասցրին Վյազմայից արեւմուտք: Դրությունը դարձավ անչափ վտանգավոր: Թվում էր, թե ճանապարհը դեպի Մոսկվա բաց է թշնամու համար, բայց Բոյանսկի եւ Վյազմայի մոտ շրջապատման մեջ մարտնչող խորհրդային զորքերը համառ դիմադրությամբ իրենց վրա գամեցին թշնամու խոշոր ուժերը, կասեցնելով նրանց առաջ-

* «ԽՍՀՄ պատմություն», «Լույս» հրատարակչություն, թարգմանված հայերեն, 1989թ., X դասարանի դասագիրք, էջ 64:

խաղացումը: Թշնամին բոլոր ուղղություններում բախվեց դաժան դիմադրության, կրելով մարդկային ու մարտական տեխնիկայի մեծ կորուստներ: Նրա հարձակումը դանդաղեց: Մեր պաշտպաններն այդ մարտերում ցուցաբերեցին սխրանքի, խիզախության եւ հերոսության անձնուրաց օրինակներ:

Հոկտեմբերի երկրորդ կեսին թշնամին, հաղթահարելով Վյազմայի մոտ շրջապատված գործասերի դիմադրությունը, նորից անցավ հարձակման, ճեղքեց պաշտպանական գիծը եւ զավթեց Կալինին, Մալոյարոսլավեց, Մոժայսկ, Վոլոկոլամսկ քաղաքները: Այդ ծանր օրերին հիմնական կարգախոսը դարձավ «Ամեն ինչ հարազատ Մոսկվայի պաշտպանության համար» կոչը: Հոկտեմբերի 20-ին մայրաքաղաքում եւ նրա արվարձաններում պաշարողական դրություն մտցվեց:

Մոսկվայի պաշտպանության համար ոտքի ելավ ամբողջ երկիրը: Ուրալից եւ Սիբիրից, Հեռավոր Արեւելքից եւ Միջին Ասիայից գալիս էին համալրումներով, սպառազինություններով եւ ռազմամթերքով լի գնացքներ: Կուսակցության կոչով ժողովրդական աշխարհագորի՝ 50 հազար մարտիկեր, մայրաքաղաքի աշխատավորներ, ոտքի ելան օգնելու ռազմաճակատին: Խորհրդային զորքերը ծանր մարտերով ետ էին մղում դեպի մայրաքաղաքի մատույցները նետվող հիտլերյան զավթիչների բուռն հարձակումները: Նոյեմբերի սկզբներին հաջողվեց թշնամու հարձակումները կասեցնել:

Երբ հոկտեմբերի 30-ին Տուլայի բախտը վճռված համարող հակառակորդի տանկերը փորձեցին մտնել քաղաք, նրանք արժանի հակահարված ստացան Տուլայի պաշտպաններից, ինչը Մոսկվայի պաշտպանությանը անգնահատելի ներդրում էր: Տուլան վեր էր ածվել ամրոցի, որը մինչեւ վերջ մնաց անառիկ եւ խափանվեց այն զավթելու թշնամու պլանը:

Մոսկվան պաշտպանվում էր նաեւ օդից: Մայրաքաղաքի ռազմաօդային պաշտպանությունը գործում էր հմտորեն եւ կազմակերպված: Միայն թշնամու առանձին ինքնաթիռների էր հաջողվում ճեղքել-հասնել քաղաք:

Չնայած թշնամին շատ մոտ էր Մոսկվային, այնուամենայնիվ, նոյեմբերի 6-ին քաղաքի մետրոյի «Մայակովսկի» կայարանի դահլիճում կայացվեց հանդիսավոր նիստ Հոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխության 24-րդ տարեդարձի կապացությամբ:

Հաջորդ օրը՝ նոյեմբերի 7-ին, Կարմիր հրապարակում տեղի ունեցավ զինվորական զորահանդես, որտեղից էլ զինվորական զորամասերը մեկնեցին ռազմաճակատ՝ պաշտպանելու Մոսկվան:

Հանդիսավոր նիստը եւ զորահանդեսը հսկայական քաղաքական եւ բարոյական նշանակություն ունեցան: Դրանք վկայում էին ոչ միայն Մոսկվան պաշտպանելու համար ամբողջ ժողովրդի վճռակա-նությունը, այլեւ հաղթանակի նկատմամբ նրա ուժի եւ վստահու-թյան արտահայտությունն էին:

Նոյեմբերի 15-18-ին սկսվեց հիտլերականների նոր հարձակումը Կիեւի եւ այլ ուղղություններով: Չավթեցին Կիեւ, Սոլնեչնոգորսկ, Կրյուկովո, Յախրովա, Խստրա քաղաքները: Մարտերը հատկապէս համառ էին Վոլոկոլամսկ քաղաքի եւ Դուբոսելովո կիսակայարանի մոտ:

Մոսկվան գտնվում էր հիտլերականներից 25-30 կմ հեռավորու-թյան վրա, այդուհանդերձ, նրանց չհաջողվեց առաջ շարժվել:

Այդ ժամանակ կարելուր նշանակություն ունեցան հարավային ուղղության վրա եւ Լենինգրադի մոտ ծավալված իրադարձու-թյունները:

Ֆաշիստական զորքերը զավթեցին Դոնբասի զգալի մասը, տիրե-ցին Դոնի Ռոստովին եւ ճեղքել-անցնելու վտանգ ստեղծեցին Կով-կասի ուղղությամբ: Բայց Հարավային ռազմաճակատի հակահար-ձակման շնորհիվ, հակառակորդը լուրջ կորուստներ ունեցավ եւ նո-յեմբերի 29-ին խորհրդային զորքերի կողմից ազատագրվեց Ռոստով քաղաքը:

Ռոստովի եւ Տիխվինի մոտ ծավալված գործողությունները պա-տերազմում կարմիր բանակի առաջին խոշոր հաջող հարձակողա-կան գործողություններից էին:

Վերը նշած ռազմական գործողությունները շեղեցին թշնամու ու-ժերին եւ թույլ չտվեցին նրան հզորացնելու Մոսկվայի վրա հարձակ-վող իր զորքերի խմբավորումը: Ուստի, մեր զորքերի համար նպաս-տավոր պայմաններ ստեղծվեց հակահարձակման անցնելու:

Հարձակումը եւ գերմանաֆաշիստական զորքերի ջախջախումը Մոսկվայի մոտ: Մղելով ծանր պաշտպանական մարտեր, խորհրդա-յին երկիրն ուժեր էր հավաքում թշնամուն վճռական հակահարված հասցնելու համար: Դեկտեմբերի սկզբներին փոխվել էր ուժերի հա-րաբերակցությունը: Փոքր առավելություն ուներ խորհրդային ավի-ացիան, չնայած հակառակորդը գերակշռություն ուներ զորքերի, հր-թիռների եւ տանկերի գծով:

1941-ի դեկտեմբերի 5-ին թշնամին Մոսկվայի վրա հարձակման մի հուսահատական փորձ եւս կատարեց, որը կասեցվեց մեր բանա-կի կողմից: Թշնամին դեռ չէր հասցրել անցնել պաշտպանության, խորհրդային զորքերը դեկտեմբերի 5-6-ին անցան հակահարձակ-

ման ամբողջ ռազմաճակատով՝ Կալինինից մինչև Ելեց: Հակահարձակմանը մասնակցեցին Արեւմտյան, Կալինինյան եւ Հարավ-Արեւմտյան ռազմաճակատների ուժերը: Դա կատարյալ անակնկալ էր հակառակորդի համար եւ չկարողացավ ետ մղել այն:

1942 թ. հունվարի սկզբներին խորհրդային բանակը ազատագրեց Կալինինը, Կալուզան եւ բազմաթիվ բնակավայրեր: Թշնամին Մոսկվայից ետ շարտվեց 100-250 կմ-ի վրա: Մայրաքաղաքին անմիջականորեն սպառնացող վտանգը մնաց ետեւում:

Մոսկվայի մոտ հաղթանակն ունեցավ պատմական նշանակություն: Այն հոգեբանական հսկայական ազդեցություն ունեցավ պատերազմի հետագա ամբողջ ընթացքի վրա: Հինգ ամսվա լախանջից եւ հյուժիչ պաշտպանական մարտերից հետո, մեր բանակն անցավ հարձակման, որի հարվածների տակ խուճապահար ետ փախան հիտլերյան «անպարտ» զորքերը:

Թշնամու այդ պարտությունը մեծ հարված հասցրեց նրա բարոյական վիճակին:

Պատերազմի ընթացքում Մոսկվայի տակ ֆաշիստական զավթիչների ջախջախումը դարձավ արմատական բեկման սկիզբը: Խորհրդային բանակը իսկեց ռազմավարական լախանջությունը խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատի վճռական հատվածում: Հիտլերյան բանակը, որը հաղթականորեն քայլում էր Եվրոպայով, կրեց առաջին խոշոր պարտությունը: Մոսկվայի մոտ վերջնականապես փլուզվեց «Կայծակնային» պատերազմի ռազմավարությունը: Մոսկվայի վրա հարձակման ձախողումը ցնցեց ամբողջ ֆաշիստական բլոկը եւ կանխեց Գերմանիայի հետ Ճապոնիայի ու Թուրքիայի՝ պատերազմի մեջ մտնելու վտանգը:

Մոսկվայի մոտ ձեռք բերված հաղթանակը ոգեւորեց խորհրդային մարդկանց եւ նոր սխրագործությունների մղեց:

1942 թվականի հունվարին, Մոսկվայի մոտ հակահարձակումը վերաճեց ամբողջ ռազմաճակատով մեկ ընդհանուր հարձակման:

Մոսկվայի մոտ հիտլերականների պարտությունն ունեցավ նաեւ միջազգային նշանակություն: Այն նպաստեց հակահիտլերյան կոալիցիայի սկսված կազմավորումն ավարտելու գործին: 1942 թ. հունվարի 1-ին 26 պետությունների ներկայացուցիչներ Վաշինգտոնում ստորագրեցին ագրեսորների դեմ համատեղ պայքարի մասին դեկլարացիա, որը մեծ դեր խաղաց ֆաշիստական բլոկի ջախջախման գործում: Սակայն, դաշնակիցները, դեռեւս լուրջ ռազմական գործողություններ չէին ձեռնարկում:

Ռազմական գործողությունները 1942թ. գարնանն ու աշնանը:

1942թ. գարնան մոտերքը հիտլերյան զորքերն ամրացան Նոր բնագծերում: Նրանք դեռեւս գտնվում էին Մոսկվայից 150 կմ հեռավորության վրա: Գերմանական ռազմական որոշ մասնագետները կարծիք հայտնեցին՝ զավթել Լենինգրադը եւ Նոր հարձակում ձեռնարկել Մոսկվայի վրա: Սակայն, Զիտլերյան ղեկավարությունը որոշեց հիմնական հարձակումը կատարել հարավի ուղղությամբ, Նպատակ ունենալով զավթել ռազմավարական հումքով հարուստ շրջանները: Կովկասի Նավթի զավթումը թշնամու համար կենսական, կարելուր նշանակություն ուներ հարձակումը շարունակելու գործում: Զակառակորդն այստեղ երկու կարելուր հարց էր լուծում. Նախ, Նավթի հարցը, որի պահանջը շատ սուր կերպով էր զգում, եւ երկրորդ՝ դրդել Թուրքիային. պատերազմի մեջ մտցնել ԽՍՀՄ-ի դեմ: Այդ Նպատակով Գերմանիան կարողացավ Արեւմուտքից Արեւելյան ռազմաճակատ նետել եւս 75 դիվիզիա, որը ամռան եւ աշնան կամպանիաների ժամանակ խորհրդային զորքերի համար լուրջ անհաջողությունների գլխավոր գործոններից մեկն էր:

Զաշվի չառնելով ռազմակայանի անդամների հեղինակավոր կարծիքները, Ստալինը որոշեց, որ գլխավոր իրադարձությունները Նորից կծավալվեն Մոսկվայի ուղղությամբ եւ այստեղ կենտրոնացրեց գլխավոր ուժերը, որն էլ բացասաբար ազդեց ռազմական գործողությունների հետագա ընթացքի վրա:

Ֆաշիստական զորքերի հարձակումն սկսվեց Ղրիմի ռազմաճակատում 1942-ի մայիսին: Մեր զորքերը լուրջ կորուստներ կրելով, հարկադրված եղան Ղրիմից Էվակուացվել Թամանյան թերակղզի: Դրանից հետո սկսվեց Սեւաստոպոլի Նոր գրոհը: Ուժերը չափազանց անհավասար էին եւ հուլիսի 4-ին, 250-օրյա հերոսական պաշտպանությունից հետո, խորհրդային զորքերը թողեցին Սեւաստոպոլ քաղաքը:

Դրությունն էլ ավելի անհաջող դասավորվեց Խարկովի շրջանում:

Զարավ-Արեւմտյան ռազմաճակատում մայիսի կեսերին մեր զորքերի կողմից ձեռնարկված հակահարձակումը չհաջողվեց: Մեր զորքերն ընկան շրջապատման մեջ, որից քիչ զորամասերի հաջողվեց դուրս գալ: Այս պարտությունը Նորից փոխեց իրադրությունը: Ռազմաճակատում Նախաձեռնությունը Նորից անցավ թշնամու ձեռքը:

Շարունակելով հարձակումը, գերմանական զորքերը գրավեցին Դոնբասը, ապա տիրեցին Ռոստովին եւ որոշեցին հարձակումը շարունակել Կովկասի ու Ստալինգրադի ուղղություններում: Կարմիր բանակի առջեւ ծանր խնդիր ծառայեցավ՝ ինչ գնով էլ լինի, կանգնեցնել թշնամուն:

Ռազմաճակատում դրության խիստ սրումը, արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական հարուստ շրջաններից հարկադրական նահանջը բացասաբար ազդեց խորհրդային զորքերի մարտունակության վրա: Այդ պայմաններում պաշտպանության ժողովում 1942 թ. հունիսի 28-ին հրաման արձակեց, որով պահանջվում էր ուժեղացնել դիմադրությունը: Հրամանի՝ «Ոչ մի քայլ հետ» խիստ խոսքերը խորհրդային զինվորներին մոբիլիզացրին ագրեսորի դեմ էլ ավելի համառ պայքար մղելու համար:

Կովկասի համար ճակատամարտը սկսվեց 1942 թ. հունիսի վերջերին եւ շարունակվեց հինգ ամիս: Հյուսիսային Կովկասի զգալի մասի զավթումը դժվարացրել էր Անդրկովկասի կապը երկրի կենտրոնի հետ, ինչի պատճառով բարդացել էր մեր զորքերի մատակարարումը: Անդրկովկասը վեր էր ածվել իրեն պաշտպանող զորքերի հիմնական զինանոցի եւ պարենի բազայի: Կառուցվեցին պաշտպանական բնագծեր, կազմավորվեցին ազգային դիվիզիաներ եւ թշնամու առաջխաղացումը կասեցվեց Օրջոնիկիձեի մատույցներում, Կովկասյան գլխավոր լեռնաշղթայի լեռնանցքների մոտ եւ Սեւծովյան ափերին՝ Նովոռոսիյսկի մոտ:

Ստալինգրադի պաշտպանությունը: 1942 թ. ամառային հարձակման ժամանակ գերմանական հրամանատարությունն առանձնահատուկ նշանակություն էր տալիս Ստալինգրադի գրավմանը: Դեպի Վոլգա ելք ունենալը թույլ կտար կտրել կարեւոր տրանսպորտային երակը, որով հաց եւ նավթ էր հասցվում երկրի կենտրոնական շրջանները եւ կանխորոշել հաջողությունը Կովկասի համար մղվող ճակատամարտում: Ստալինգրադի մոտ դրությունը խիստ անսպասու էր դասավորվում խորհրդային զորքերի համար: Հարձակման անցած գերմանական 6-րդ բանակն ուներ կենդանի ուժի եւ սպառազինության ճնշող գերակշռություն: Ստալինգրադի մատույցներում հունիսի 17-ից մինչեւ օգոստոսի 7-ը՝ 22 օր խորհրդային զորքերը դիմակայում էին հակառակորդի հարձակմանը: Օգոստոսի 23-ին հակառակորդին հաջողվեց քաղաքի հյուսիսային մասում դուրս գալ Վոլգա: Դրությունը դարձավ տագնապալից: Ֆաշիստներն անընդհատ ռմբահարում էին քաղաքը: Հազարավոր շենքեր կործանվեցին, մի շարք շրջաններ ավերակների վերածվեցին, զոհվեցին շատ բնակիչներ: Օգոստոսի 25-ին Ստալինգրադում պաշարողական դրություն մտցվեց: Քաղաքը դարձավ ռազմաճակատ: Ձեռնարկված կտրուկ միջոցառումների շնորհիվ Վոլգայի երկայնքով հյուսիսից հարվածով գրավելու հիտլերականների փորձը հետ շարտվեց: Ֆաշիստներին կանգնեցրին Ստալինգրադի հյուսիս-

արեւմտյան ծայրամասում:

Թշնամու հրամանատարությունը սեպտեմբերի վերջին Ստալինգրադի վրա հարձակվող բանակների խմբում կենտրոնացրեց 80 դիվիզիա: Զաղաքում ծավալվեցին փողոցային դաժան մարտեր: Զաղաքի պաշտպանները բացառիկ տոկոսություն եւ զանգվածային հերոսություն էին ցուցաբերում:

Բազմիցս ձեռքից-ձեռք անցան Մամաեւ Կուզանը, տրակտորի գործարանի «Բարիգադի» եւ «Կրասնի օկտյաբր» գործարանների տարածքները, շատ տներ ու փողոցներ: Խորհրդային զինվորները կանգնած էին ի մահ: Նրանց նշանաբանն էր. «Վոլգայից այն կողմ մեզ համար հող չկա»: Առանձին տներ զավթելու համար հիտլերականները մարդկային այնքան կորուստներ էին ունենում, ինչքան չէին ունեցել եվրոպական որեւէ քաղաք գրավելու ժամանակ:

Նոյեմբերի սկզբներին Վոլգան սկսեց սառցակալել: Կապը աջ թեւի հետ խախտվեց: Զաղաքի պաշտպանների զինամթերքը, պարենը, դեղամիջոցները սպառվեցին: Այս պայմաններում հակառակորդը Նորից գրոհեց քաղաքը, սակայն այս հարձակմամբ եւս նպատակին չհասավ, չկարողացավ գրավել քաղաքը: Ստալինգրադի հերոսական պաշտպանությունը պայմաններ ստեղծեց մեր զորքերի համար՝ հետագայում հարձակման անցնելու: Խորհրդային զորքերը պատերազմի ամբողջ ճակատով վիժեցրին ֆաշիստական հրամանատարության պլանները: Այնուամենայնիվ, 1942 թ. նոյեմբերի երկրորդ կեսին խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատում իրադրությունը դեռեւս մնում էր լարված:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ. 1942 թ. նոյեմբեր-1943 թ. վերջը:

Պատերազմի այդ ժամանակահատվածի գլխավոր արդյունքները՝ համառոտակի:

1. ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԲԵԿՈՒՄ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ

Այդ շրջանը նշանավորվեց հակառակորդի դեմ պայքարում արմատական բեկումով: Կարմիր բանակն ամբողջությամբ իր ձեռքը վերցրեց ռազմավարական նախաձեռնությունը: Սկսվեց ֆաշիստական զավթիչների զանգվածային վտարումը խորհրդային հողից:

Կուրսկի մոտ տարած հաղթանակը եւ դեպի Ղևեպր խորհրդային զորքերի ելքը արմատական բեկում մտցրին պատերազմի ընթացքի մեջ: Գերմանիան եւ Նրա դաշնակիցները հարկադրված էին պաշտպանության անցնել ոչ միայն խորհրդա-գերմանական, այլ նաեւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի մյուս ռազմաճակատներում:

Չետագա զարգացում ստացավ խորհրդային ռազմական արվեստը: Արժեքավոր փորձ ձեռք բերվեց ռազմաքաղաքական իրադրությունը ճիշտ գնահատելու, ռազմավարական նախաձեռնության գլխավոր հարվածների ուղղությունը որոշելու, ռազմաճակատների փոխգործողությունները կազմակերպելու, ռեզերվները ճիշտ օգտագործելու, հակառակորդի թիկունքում պարտիզանական շարժման հետ կանոնավոր զորքերի գործողությունները զուգակցելու, շրջապատման մեջ գտնվող խմբերի գործողությունները անցկացնելու, թշնամու ուժերը ջախջախելու եւ խոշոր ջրային արգելքները մարտով անցնելու գործերում:

Երկրի տնտեսական զարգացման գործում ձեռք բերված հաջողությունները դարձան պատերազմում արմատական բեկման նյութատեխնիկական հիմքը:

Համոզիչ կերպով դրսևորվեցին սոցիալիստական գաղափարախոսության առավելությունները, մեծացավ ատելությունը ֆաշիզմի հանդեպ:

Էլ ավելի ամրապնդվեց ԽՍՀՄ ժողովուրդների անխախտ բարեկամությունը:

Կարմիր բանակի հաղթանակներն ունեցան հսկայական միջազգային նշանակություն: Աճեց Խորհրդային Միության միջազգային հեղինակությունը: Դրա ակնառու վկայությունն էր երեք դաշնակից երկրների կառավարությունների ղեկավարների (Ստալին, Ռուզվելտ

եւ Չերչիլ) 1943 թ. Նոյեմբերի 28-ից դեկտեմբերի 2-ը Թեհրանում կայացած կոնֆերանսը, որտեղ քննարկվեցին երկրորդ ռազմաճակատի բացման, եվրոպական երկրների հետագա ճակատագրերի եւ այլ հիմնահարցեր:

Սակայն՝ մի քիչ հանգամանորեն:

Չարթանակ Ստալինգրադի մոտ: Չարթանակում ամբողջ ճակատով: Ստալինգրադի հերոսական պաշտպանությունը վիժեցրեց հիտլերականների՝ 1942 թ. ամառային-աշնանային կամպանիայի պլանը: Խորհրդային զորքերը ուժասպառ եւ արյունաքամ արեցին Վոլգայի ափին գտնվող քաղաքի՝ Ստալինգրադի համար գործող ֆաշիստների գլխավոր խմբավորմանը, ինչը բարենպաստ պայմաններ ստեղծեց մեր զորքերի համար՝ հակահարձակման անցնելու:

«Ուրան» պայմանական անվանումն ստացած խորհրդային զորքերի հարձակողական պլանի մշակումն սկսվել էր դեռեւս պաշտպանական օպերացիայի ընթացքում: Դրա մշակման գործում մեծ դեր խաղացին ռազմակայանի ներկայացուցիչներ եւ ռազմաճակատի հրամանատարներ:

Ըստ այդ պլանի ռազմաճակատի պլանգրամներից մեր զորքերը պետք է որ հարվածներով ջախջախեին հակառակորդի հարվածային խմբավորումների թեւերը պաշտպանող զորքերին եւ շարունակելով հարձակումը, նախատեսված ուղղություններով, շրջապատեին եւ ոչնչացնեին անմիջապես Ստալինգրադի մոտ գործող նրա գլխավոր ուժերը:

Խորհրդային զորքերի պայմանական հակահարվածն սկսվեց 1942 թ. Նոյեմբերի 19-ին Չարավ-արեւմտյան եւ Դոնի ռազմաճակատների ուղղություններում՝ հրետանային հզոր նախապատրաստությունից հետո: Նոյեմբերի 20-ին հարձակում սկսեցին նաեւ Ստալինգրադյան ռազմաճակատի զորքերը: Մարտերի 5-րդ օրը Չարավ-արեւմտյան եւ Ստալինգրադյան շարժական միավորումները հանդիպեցին Կալաչ-Սովետսկի շրջանում եւ ավարտեցին ընդհանուր թվով 330 հազար մարդուց բաղկացած, հակառակորդի խմբավորումների շրջապատումը: Նոյեմբերի վերջին խորհրդային զորքերը կազմեցին նաեւ ներքին շրջապատման օղակ՝ ավելի քան հինգ հարյուր կիլոմետր երկարությամբ: Ստեղծվեց հակառակորդի շրջապատման համատարած ռազմաճակատ:

Դեկտեմբերի 12-ին հիտլերյան հրամանատարությունը փորձ արեց Կոտելնիկովո ավանի շրջանից հարվածով ճեղքել շրջափակումը: Այդ նպատակով նույն շրջանում ստեղծվել էր տանկային մեքենայացված, եւ մի շարք այլ զորամասերից կազմված հզոր հար-

վածային գումարտակ: Խորհրդային բանակը կարողացավ կանգնեցնել թշնամուն, իսկ այնուհետև շրջափակել ֆաշիստական միավորումները: Կոտելնիկովյան օպերացիայի հետ, միաժամանակ, Ստալինգրադի Յուլիս-արեւմուտքում ծավալվեց խորհրդային զորքերի հարձակումը Միջին Դոնի վրա, որը ֆաշիստներին ստիպեց վերջնականորեն հրաժարվել շրջապատված խմբավորումն ազատելու մտքից:

Վիժեցվեց նաև շրջապատվածներին ավիացիայով օգնելու փորձը:

Ձգտելով խուսափել ավելորդ արյունահեղություններից, խորհրդային հրամանատարությունը հիտլերականներին առաջարկեց դադարեցնել անիմաստ դիմադրությունը եւ կապիտուլյացիայի ենթարկվել: Բայց այդ առաջարկությունը մերժվեց:

1942 թ. հունվարի 10-ին խորհրդային զորքերը հարձակման անցան, իսկ փետրվարի 2-ին խմբավորման ընդհանուր ղեկավարությունն իրականացնող գեներալ-ֆելդմարշալ Պատուլյուսը ստորագրեց կապիտուլյացիայի ակտը:

Վոլգայի ափին տեղի ունեցած ճակատամարտը դարձավ գերմանական ֆաշիզմի խոշորագույն ռազմաքաղաքական պարտությունը: Այն վճռական դեր խաղաց Յայրենական մեծ պատերազմում արմատական բեկում իրականացնելու գործում:

Ի դեպ, Ստալինգրադի մոտ տարած հաղթանակը ինչ-որ տեղ նշանակալից դեր ունեցավ Յայկական ԽՍՀ-ի հետագա ճակատագրում: Բանը նրանում էր, որ, եթե Գերմանիային հաջողվեր գրավել Ստալինգրադը, ապա ըստ երկուստեք պայմանավորվածության, հաջորդ օրն իսկ անմիջապես Թուրքիան մեծաքանակ զորախումբ կմտցներ Անդրկովկաս եւ նոր կայսրություն ստեղծելու իր դարավոր նկրտումներն իրականացնելու նպատակով կօկուպացներ ամբողջ Անդրկովկասը՝ իր ճանապարհից մաքրելով, ըստ իրենց՝ մշտապես խոչընդոտ հանդիսացող Յայաստան պետությունն ու հայ ժողովրդին: Ուրեմն, Ստալինգրադում խորհրդային բանակի տարած հաղթանակով կործանումից փրկվեց ոչ միայն Յայաստան պետությունն ու ժողովուրդը, այլև թուրքական պետությունը դուրս եկավ Գերմանիայի հետ դաշնության խմբից:

Ստալինգրադի մոտ կրած ջախջախիչ պարտությունը, որտեղ թշնամին կորցրեց Արեւմուտքում գտնվող իր բանակի մոտ 25 տոկոսը, հիտլերյան կայսրությանը ցնցեց մինչեւ հիմքերը, խիստ ջլատեց նրա բանակի եւ ժողովրդի բարոյական ոգին:

Այդ հաղթանակը էլ ավելի բարձրացրեց մեր բանակի դերն ու հե-

ղինակությունը որպես այն հեղինակավոր ուժի, որն ընդունակ է մարդկությանը փրկել ֆաշիզմից: Այն նպաստեց նաեւ հակահիտլերյան կռաւիցիայի ամրապնդմանը:

Վուգայի ափին տեղի ունեցած ճակատամարտը կանխորոշեց նաեւ Յյուսիսային Կովկասում ընթացող մարտերի ելքը: Կանխագալով, որ այստեղ եւս շրջապատվելու վտանգ կա, թշնամին ետ քաշեց իր զորքերը, ինչի հետեւանքով փետրվարին Յյուսիսային Կովկասի մեծ մասը մաքրվեց թշնամուց:

Խորհրդային զորքերի հարձակման մեջ առանձնահատուկ տեղ գրավեց Յյուսիս-արեւմտյան ռազմաճակատում 1943 թ. հունվարի 12-18-ին՝ Լենինգրադի՝ թշնամական շրջափակման օղակը ճեղքելու եւ քաղաքը երկրի հետ կապ ունենալու գործում:

Ընդհանուր հարձակման բաղկացուցիչ մաս դարձան կենտրոնական ուղղությամբ սկսված հարձակողական գործողությունները, որի շնորհիվ 1943 թ. փետրվար-մարտին վերջնականապես վերացվեց Մոսկվային սպառնացող վտանգը:

1942-1943 թթ. ձմեռային հարձակման շնորհիվ Խորհրդային զորքերը զգալի հաջողությունների հասան:

Ճակատամարտ Կուրսկի աղեղում: 1943-ի ձմեռային հարձակումներից հետո որոշ դադար եղավ: Հիտլերական հրամանատարությունը ցանկանում էր ռեւանշ վերցնել Ստալինգրադի համար: Այդ նպատակով թշնամին անցկացրեց տոտալ (ընդհանուր) զորահավաք: Բանակը թարմացրեց «Վագր» եւ «Հովագ» ծանր տեսակի տանկերով, «Ֆերդինանտ» ինքնագնաց հրանոթներով. նոր ինքնաթիռներով եւ այլ մարտական տեխնիկայով: Ճակատամարտի յուրաքանչյուր մեկ կիլոմետրի վրա թշնամու տանկերի թիվը հասնում էր 100-ի:

«Միջնաբերդ» պայմանական անվանուը ստացած, լայնամասշտաբ հարձակում ձեռնարկեց հակառակորդը Կուրսկի ուղղությամբ՝ նպատակ ունենալով շրջապատել այդ ուղղությամբ առաջ անցած Խորհրդային զորամասերին եւ տանկային ու այլ ուժերով ոչնչացնել մեր զորքերին: Խորհրդային հրամանատարությունը հետախուզելով իրադրությունը, նախօրոք այստեղ էր կենտրոնացրել թշնամու ուժերին գերակշիռ ուժեր, որոնք կարող էին ոչ միայն դիմակայել թշնամուն, այլեւ անցնել վճռական հակահարձակման:

Հարձակումն սկսվեց 1943 թ. հուլիսի 5-ին: Խորհրդային հրամանատարությունը, որին արդեն հայտնի էր այդ ժամկետը, հրետանային հզոր նախապատրաստություն տեսավ, որի շնորհիվ թշնամին կորուստներ ունեցավ, արդեն ելակետային դիրքերում: Ճակատամարտն անմիջապես վիթխարի թափ ընդունեց: Հերոսությունը

զանգվածային էր: Միայն 3-րդ կործանիչ բրիգադը մարտերի չորս օրվա ընթացքում հետ մղեց 20 հարձակում եւ ոչնչացրեց հակառակորդի 146 տանկ, մեծ թվով հետեւազոր, ինքնաթիռներ: Օդային մարտերին մասնակցեց նաեւ ֆրանսիական «Նորմանդիա» ավիագունդը:

Հուլիսի 12-ին թշնամին կանգնեցվեց բոլոր ռազմաճակատներում: Մեր բանակը հակահարձակման անցավ: Այդ օրը Պրոխորովկայի շրջանում տեղի ունեցավ ամենախոշոր տանկային ճակատամարտը, որտեղ երկու կողմերից մասնակցում էին մոտ 1200 տանկ:

Խորհրդային բանակի հակահարձակումը հաջողությամբ էր զարգանում՝ ոչնչացնելով թշնամու պաշտպանական բնագծերը: 1943-ի օգոստոսի 5-ին խորհրդային զորքերն ազատագրեցին Օրյոլն ու Բելգորոդը:

Մեր զորքերի հարձակումը հաջողությամբ էր զարգանում Խարկովի ուղղությամբ: Ֆաշիստական հրամանատարությունը Խարկովը պահելու հուսահատ փորձեր էր անում, այնտեղ նետելով մի շարք տանկային կորպուսներ:

Վորոնեժի ռազմաճակատի զորքերը թշնամու հակահարվածները կասեցրին:

1943 թ. օգոստոսի 23-ին Խարկովը, որ պատերազմի տարիներին 4 անգամ ձեռքից ձեռք էր անցել, ազատագրվեց վերջնականապես եւ դրանով ավարտվեց Կուրսկի ճակատամարտի ուղղությամբ Խորհրդային բանակի սկսած հակահարձակումը:

Կուրսկի մոտ 50 օր տեւած մարտերի ժամանակ ֆաշիստական զորքերը կորցրին կես միլիոնից ավելի զինվոր ու սպա, հսկայական թվով տանկային եւ ռազմաօդային ուժեր:

Կուրսկի մոտ տարած հաղթանակն ամրապնդեց Մեծ հայրենականի եւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում տեղի ունեցած արմատական բեկումը: Թշնամին չկարողացավ այնքան լրջորեն նախապատրաստված հակահարձակումը հաջող ավարտել: Մեծագույն կորուստներ կրելով, նա հետ նահանջեց: Իսկ Խորհրդային բանակը իր հաջողություններով ապացուցեց, որ, Նույնիսկ, միայնակ, իր ուժերով կարող է այս պատերազմն ավարտել հաղթանակով:

Դնեպրի մարտանցումը: Կուրսկի մոտ տարած հաղթանակը բարենպաստ պայմաններ եւ իրական հնարավորություն ստեղծեց Ուկրաինայում սկսելու եւ թշնամուն խորհրդային հողից լիովին դուրս շարտելու համար: 1943-ի օգոստոսի վերջին խորհրդային զորքերը սլացան դեպի Դնեպր: Հիտլերականները փորձեցին կասեցնել կար-

միր բանակի հարձակումը: Սակայն, նրանց հաշիվները սխալ դուրս եկան:

Սեպտեմբերի 20-ից հետո, ազատագրելով Ձախափնյա Ուկրաինան եւ Դոնբասը, խորհրդային զորքերը դուրս եկան եւ ընթացքից միասնական հարձակողական պոռթկումով մի քանի հատվածամասերում միաժամանակ սկսեցին գետանցումը, հաղթահարեցին մի այնպիսի ջրային արգելք, ինչպիսին Դնեպրն էր: Դա նշանավոր սխրագործություն էր:

Չարգացնելով հարձակումը, կարմիր բանակն ազատագրեց երկրի հարավի արդյունաբերական խոշոր քաղաքներ Դնեպրոպետրովսկն ու Դնեպրոդերժինսկը: Ելքը դեպի Դնեպրի ստորին հոսանքը, մեր զորքերին թույլ տվեց հակառակորդին շրջափակել Դրիմում:

Դնեպրի հաջող մարտանցման համար մոտ 2500 զինվոր եւ սպա արժանացան Խորհրդային Միության հերոսի կոչման:

Չոկտեմբեր ամսվա ընթացքում խորհրդային զորքերը դաժան մարտեր էին մղում Դնեպրի արեւմտյան ափի հենակետերը պահելու եւ ընդարձակելու համար: Հատկապես համառ մարտեր ծավալվեցին Կիեւի մատույցներում: 1943 թ. նոյեմբերի 6-ի գիշերը 1-ին Ուկրաինական զորքերը մտան Կիեւ:

Կիեւի ազատագրմանը մասնակցեց նաեւ 1-ին Չեխոսլովակական առանձին բրիգադը:

1943 թ. ամառային եւ աշնանային պատերազմաշրջանում տարած հաղթանակները օրինաչափ էին: Դրանք պայմաններ ստեղծեցին 1944թ. նոր ծավալուն հակահարձակման գործողությունների համար:

Համաժողովրդական պայքարի բոցը: Պատերազմում արմատական բեկում մտցնելու գործում կարմիր բանակին մեծ օգնություն ցույց տվեցին խորհրդային պարտիզանները: Պարտիզանական շարժման վերելքն ապահովելու համար, դեռեւս 1942 թ. մայիսին Գերագույն գլխավոր հրամանատարության ռազմակայանին կից ստեղծվել էր Պարտիզանական շարժման ղեկավարման կենտրոնական շտաբ: Դրանից հետո ստեղծվել էին նաեւ պարտիզանական ջոկատների հանրապետական եւ մարզային շտաբներ, որոնք կապ ունենալով համապատասխան կենտրոնների հետ կազմակերպում էին նրանց ապահովումը սպառազինությամբ, զինամթերքով, պայթուցիկ նյութերով, պարենով, դեղորայքով եւ այլ անհրաժեշտ պարագաներով:

Պարտիզանական ջոկատների փոխգործողությունների կոորդինացումն ու կարմիր բանակի օպերացիաների հետ նրանց սերտ կա-

պը թշնամու թիկունքում, համաժողովրդական պայքարի բնորոշ առանձնահատկությունն էր: Ժամանակավորապես օկուպացված տերիտորիաներում ընդլայնվեց ընդհատակյա կուսակցական կազմակերպությունների գործունեությունը: Անձնուրաց էր գործում կոմերիտական ընդհատակը: Նրանց գործունեությունը միավորում էր ՀամԼԿԵՄ կենտկոմի հատուկ բաժինը:

1943 թ. վերջին պարտիզանական ջոկատներում կար 250 հազարից ավելի մարդ: Պարտիզանների գործունեության մասին պատկերացում կազմելու համար բազմաթիվ փաստերից նշենք միայն մեկի՝ Կրամնոդարի «Երիտասարդ գվարդիա» ընդհատակյա մարտական խմբերի մասին: Նրանք ոչնչացնում էին ֆաշիստական զինվորներին եւ սպաներին, ազատում ռազմագերիներին, քայքայիչ գործողություններ կատարում ձեռնարկություններում: Պարտիզանների առանձին ջոկատներ եւ խմբեր միավորվում եւ կազմավորում էին մարզկոմներ, երկրկոմներ եւ ավելի արդյունավետ դարձնում իրենց պայքարը: 1943-ի ամռանը թշնամու թիկունքում, արդեն 200 հազար քառ. կմ-ից ավելի խորհրդային տարածքներ գտնվում էին նրանց լիակատար վերահսկողության տակ:

Պարտիզանները մեծ օգնություն էին ցույց տալիս նաեւ կարմիր բանակի զորամասերին՝ ճակատամարտի նախապատրաստության եւ ընթացքի ժամանակ, հետախուզում, հարձակումներ գործում թիկունքում՝ խափանելով նրանց գործողությունները, խորտակում էշելոններ, կամուրջներ եւ կայարանային կառույցներ:

Պարտիզանական պատերազմը բավականին թուլացրեց ֆաշիստական մեքենան:

Հայրենական մեծ պատերազմի փորձը ցույց տվեց պարտիզանական միավորումների եւ բանակի փոխհամաձայնեցված գործողությունների հսկայական նշանակությունը:

2. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԻԿՈՒՆՔԻ ԱՎԱՆԴԸ՝ ԹՇՆԱՍՈՒՆ ՋԱԽՋԱԽԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ

Ռազմաճակատի եւ թիկունքի միասնությունը: 1943 թ. մոտերքին ռազմական արտադրության ծավալն զգալիորեն ավելացավ, իսկ հրանոթների եւ տանկերի թողարկմամբ խորհրդային ինդուստրիան գերազանցեց հիտլերյան Գերմանիայի արդյունաբերությանը: Դա հնարավոր դարձավ բանվոր դասակարգի, գիտական եւ ինժեռ-տեխնիկական մտավորականության հերոսական աշխատանքի շնորհիվ:

ԽՍՀՄ-ի արտադրությանը բնորոշ առանձնահատկությունը թողարկվող արտադրանքի գերազանց որակն էր: Մարտական տեխնիկական որակով գերազանցում էին S-34 եւ ԿՎ տիպի տանկերն ու ինքնագնաց հրանոթները: Նշանավոր «Կատյուշաների» արտադրության աճը թույլ տվեց 1943 թ. կազմավորել գվարդիական ականանետների ամբողջ միավորումներ, ավելացվեցին ռազմական ինքնաթիռների արագությունը, թռիչքի հեռավորությունը եւ կրակային հզորությունը: Գնալով ավելի մեծ թվով զենքերի եւ ականանետների, ավտոմատների եւ կարաբինների նոր տեսակներ էր ստանում բանակը:

Արդյունաբերության զարգացումն արմատական փոփոխություն մտցրեց երկրի արեւելյան մասի ժողտնտեսության կառուցվածքում: Ձեռնարկություններն սկսեցին աշխատել համաչափ, կրճատվեցին պարապուրդները, ավելացան հումքի եւ նյութերի մատակարարումը, աճեց բանվորների եւ ծառայողների թիվը: Այն առավելապես աճեց Ուզբեկական, Ղազախական եւ Կիրգիզական ԽՍՀ-ներում:

Դժվար կացություն էր ստեղծվել գյուղատնտեսության բնագավառում: Ցանքատարածություններն ու խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը կրճատվել էր մեկ երրորդով, իսկ գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքը 1943 թ. զգալիորեն ցածր էր, նույնիսկ մինչպատերազմյան մակարդակի կեսից:

Կուսակցությունը եւ կառավարությունն ամեն ինչ արեցին գյուղատնտեսության մեջ առաջացած դժվարությունները հաղթահարելու համար: Որոշվեց ընդլայնել Պովոլժիեի, Ուրալի, Սիբիրի, Ղազախստանի եւ Միջին Ասիայի ցանքատարածությունները, ավարտին հասցնել Ալթայում կառուցվող տրակտորի գործարանի շինարարությունը եւ Կրասնոդարսկի «Կոմունար» կոմբայնի շինարարական աշխատանքները:

Ժողովրդական տնտեսության մեջ զբաղված կանանց բաժինը

մինչպատերազմյան մակարդակի համեմատությամբ աճեց գրեթե երկու անգամ: Արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական արտադրության մեջ աշխատում էին նաեւ բազմաթիվ դեռահաս պատանիներ ու աղջիկներ:

Կուսակցության կենտկոմը եւ կառավարությունը որոշում կայացրին վերականգնողական աշխատանքներ կատարել օկուպացիայից ազատագրված տարածքներում:

Մեծ նվիրումով եւ անձնուրաց էին աշխատում մեր երկրի գիտության, գրականության եւ արվեստի գործիչները: Գիտնականները աշխատում էին սպառազինության նոր, ավելի կատարելագործված նմուշների ստեղծման վրա, մշակում ռազմամթերքի եւ վառելանյութի նոր տեսակներ:

Ավիակոնստրուկտորները գործարանների աշխատողների հետ միասին կարողացան ռազմաճակատին մատակարարել հրաշալի մեքենաներ՝ կործանիչներ, գրոհայիններ, ռմբակոծիչներ: Աշխատանքներ էին տարվում հրթիռային ավիացիայի բնագավառում:

Խորհրդային ֆիզիկոսները մեծ աշխատանք էին կատարում նավերի եւ սուզանավերի ապամագնիսացման ուղղությամբ, մշակում հակաականային պաշտպանության հրահանգներ: Չէին ընդհատվում նաեւ տեսական հետազոտությունները: Յետազոտություններ ծավալվեցին նաեւ ուրանի տրոհման բնագավառում:

Գիտահետազոտական աշխատանքների զարգացման եւ գիտական կադրերի պատրաստման գործում մեծ ներդրում ունեցան ազգային շրջաններում նոր ստեղծված ազգային գիտության ակադեմիաները, այդ թվում նաեւ Հայկական եւ Ուզբեկական ԽՍՀ-ներում կուսակցության կենտկոմի եւ կառավարության 1943-1944 թթ. որոշումով նոր ստեղծված ակադեմիաները:

Դաժան փորձությունների տարիներին լուրջ ուշադրություն ցույց տրվեց նաեւ կրթության, առողջապահության, գրականության եւ արվեստի բնագավառներին:

Խորհրդային կինեմատոգրաֆիստները շարունակում էին ստեղծել փաստագրական կինոնկարներ՝ մարտերում խորհրդային բանակի եւ ժողովրդի հերոսական պայքարի մասին:

1943 թ. ստեղծվեց Խորհրդային Միության հիմնը:

ԵՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ. 1944 թ. հունվար-1945 թ. մայիսի 9-ը:
Այդ ժամանակահատվածի գլխավոր արդյունքները.

1. ՀԻՏԵՐՅԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԼՐԻՎ ԶԱՆՁԱՆՈՒՄԸ

Ամենագլխավոր արդյունքն այն էր, որ գերմանաֆաշիստական զորքերը վտարվեցին ԽՍՀՄ տարածքներից, փլուզվեց ֆաշիստական պետությունների բլոկը, ազատագրվեցին Կենտրոնական եւ Հարավ-արեւելյան Եվրոպայի մի շարք երկրներ: Հիտլերյան Գերմանիան լիովին ջախջախվեց եւ ստորագրվեց անվերապահ կապիտուլյացիայի ակտը:

Ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ հաղթանակի ամուր հիմքը խորհրդային ռազմական տնտեսությունն էր: Երկրի արդյունաբերությունը եւ գյուղատնտեսությունը բավարարեցին ռազմաճակատի եւ թիկունքի պահանջմունքները: Չանգվածային դարձավ թշնամու ռազմական տեխնիկան գերազանցող խորհրդային նորագույն տեխնիկայի թողարկումը:

Պատերազմի ավարտական փուլում վառ կերպով դրսևորվեց խորհրդային ռազմական արվեստի առավելությունը: Մարտական գործողությունները հաջողությամբ էին իրականացնում ցամաքի վրա, ծովում եւ օդում, ցուցադրվեց պատերազմը վարելու ստրատեգիական ղեկավարության բարձր մակարդակը:

Ֆաշիստական բլոկի ջախջախման գործում Խորհրդային Միության ավանդը բարձրացրեց մեր երկրի միջազգային հեղինակությունը, նրա դերը համաշխարհային կարեւորագույն հիմնահարցեր լուծելու գործում:

Ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակի իրադրության մեջ 1945 թ. հուլիսի 17-ից մինչեւ օգոստոսի 2-ը Բեռլինի մոտ գտնվող Պոտսդամ քաղաքում տեղի ունեցած ԽՍՀՄ-ի, ԱՄՆ-ի եւ Մեծ Բրիտանիայի պետությունների ղեկավարների նոր հանդիպման ժամանակ քննարկված հարցերի մեջ կենտրոնական տեղ էին զրավում Գերմանիայի ապառազմականացման, գենացիֆիկացիայի (նացիզմը լիկվիդացնելու) եւ դեմոկրատացման հարցերը:

Պոտսդամի կոնֆերանսը որոշեց լեհ-գերմանական նոր սահմանի հարցը, հաստատեց 1943 թվին Զյունիգսբերգի (Կալինինգրադ) եւ Նրան հարող շրջանների հանձնումը Խորհրդային Միությանը: Գերմանական ռազմածովային եւ առետրական ամբողջ նավատորմը հավասարապես բաժանվեց ԽՍՀՄ-ի, ԱՄՆ-ի եւ Անգլիայի միջեւ, իսկ ստորջրյա նավատորմի մեծ մասը խորասուզվեց եւ որոշվեց պատե-

րազմի գլխավոր հանցագործներին հանձնել միջազգային զինվորական տրիբունալի դատին:

Պոտսդամի կոնֆերանսն ունեցավ միջազգային մեծ նշանակություն: Ընդունվեցին պատերազմի ազատագրական բնույթի, խաղաղության եւ ժողովուրդների անվտանգության ամրապնդման վերաբերյալ որոշումներ:

Կոնֆերանսը ցայտուն կերպով հաստատեց, որ տարբեր սոցիալ-տնտեսական կարգեր ունեցող պետությունների համատեղ ջանքերով կարելի է լուծել միջազգային ամենաբարդ հիմնահարցերը:

Իսկ այժմ՝ որոշ տվյալներ պատերազմի երրորդ շրջանի իրադարձությունների մասին:

2. ՖԱՇԻՍՏԱԿԱՆ ՉԱԿԹԻՉՆԵՐԻ ՎՏԱՐՈՒՄԸ ԽՅՅՄ-Ի ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻՑ

Խորհրդային զորքերի դիրքերը ընդհանուր հարձակման նախօրյակին: 1943 թ. վերջին ֆաշիստների կողմից օկուպացված տարածքների կեսից ավելին ազատագրված էր: Բայց դեռևս նրա ձեռքում էին Աջափնյա Ուկրաինան, Բելոռուսիայի զգալի մասը, Ղրիմը, Մոլդովան եւ ամբողջ Մերձբալթիկան:

Խորհրդային Գլխավոր հրամանատարությունը նախապատրաստել էր խորհրդային տարածքները ֆաշիստական զավթիչներից վերջնականապես վտարելու պլան: Այդ նպատակով զգալիորեն աճել էր Խորհրդային բանակի հզորությունը: 1944-ի սկզբին այն ուներ 6,3 միլիոն զինվոր եւ սպա, մոտ 5,3 հազար տանկ եւ ինքնագնաց հրանոթ, 10 հազարից ավելի ինքնաթիռ եւ ավելի քան 83,5 հազար հրանոթ ու ականատետ: Ռազմակայանն իր տրամադրության տակ ուներ նաեւ զանազան ռեզերվներ:

Չնայած ֆաշիստների ծանր պարտությանը, այնուամենայնիվ, նրա բանակը դեռևս բազմաքանակ էր, լավ զինված եւ բավականաչափ մարտունակ: Գերմանական բանակը 1944-ի սկզբին ուներ մոտ 5 միլիոն զինվոր եւ սպա, 54 հազարից ավելի հրանոթ եւ ականատետ, 5,5 հազար տանկ եւ ինքնագնաց հրանոթ, 3 հազարից ավելի ինքնաթիռ:

Խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատը, դեռևս մնում էր երկրորդ համաշխարհային պատերազմի գլխավոր ռազմաճակատը, որն իր վրա էր գամել թշնամու զորքերի երկու երրորդը:

1943 թ. դեկտեմբերին խորհրդային ռազմակայանը բազմակողմանիորեն վերլուծելով երկրի ռազմաքաղաքական դրությունը, որոշեց լայն հարձակում ձեռնարկել ամբողջ ռազմաճակատով՝ Բալթիկ ծովից մինչեւ Սեւ ծով, կամպանիայի հիմքում դնելով տարբեր ուղղություններով հետեւողական հարձակման գաղափարը:

Ֆաշիստական հրամանատարությունը ձգտում էր ամբողջ ռազմաճակատում ստեղծել խոր շարանցված (էշելոնացված) ռազմավարական պաշտպանություն եւ պատերազմը մղել դիրքային պայքարի հունը:

Խորհրդային զորքերի հաղթանակը Լենինգրադի մոտ: 1943 թ. հունվարին Լենինգրադի շրջափակման ճեղքումը զգալիորեն բարելավեց նրա պաշտպանների եւ բնակչության դրությունը, սակայն դեռևս չվերացրեց սպառնալիքը քաղաքի նկատմամբ: Հիտլերականները Լենինգրադի մոտ ստեղծել էին հզոր պաշտպանական

բնագծեր: Դրանով նրանք փորձում էին ուժեղացնել օկուպացված Մերձբալթիկայի պաշտպանությունը եւ փակել Արեւմտյան Պրուսիա տանող ճանապարհը:

Հարձակումը Լենինգրադյան ռազմաճակատում սկսվեց 1944 թ. հունվարի 14-ին ավիացիայի եւ Բալթյան նավատորմի նավերի աջակցությամբ՝ հրետանային հզոր նախապատրաստությունից հետո: Մեր բանակի երկու հարվածային խմբավորումներ շարժվում էին իրար ընդառաջ: Միաժամանակ հարձակման անցան նաեւ Վոլխովյան ռազմաճակատի զորքերը, նրանց օգնում էին պարտիզանները:

Մեկ շաբաթվա ընթացքում փշրվեց թշնամու կատաղի դիմադրությունը: Շրջապատումից վախենալով՝ հիտլերականները սկսեցին հախուռն նահանջել: Կարճ ժամանակում խորհրդային զորքերն ազատագրեցին Գատչինան, Պուշկինը, Պետրոդվորեցը, Կրասնոյե Սելոն, Նովգորոդը, Լուգանսկը եւ այլ քաղաքներ, առաջ գնալով 220-280 կմ:

1944 թ. հունվարի 27-ին ավարտվեց 900 օր ու գիշեր տևած Լենինգրադի հերոսական պաշտպանությունը:

Աջափնյա Ուկրաինայի եւ Դրիմի ազատագրումը: Այն օրերին, երբ մեր ժողովուրդը տոնում էր Լենինգրադի մոտ տարած հաղթանակը, խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատի մյուս թեւում լայնորեն մարտեր էին ծավալվում Աջափնյա Ուկրաինայի ազատագրության համար: Դեպի հարավ հարձակումն սկսվել էր դեռեւս 1943 թ. դեկտեմբերի վերջին, Դնեպրի գետանցման շնորհիվ ստեղծված հեճակայաններից: Այն ծավալվեց հսկայական տարածության վրա՝ Պոլեսիայից մինչեւ Սեւ ծով, եւ իրականացվեց Ուկրաինական չորս ռազմաճակատների ուժերով:

Հիտլերականները հսկայական նշանակություն էին տալիս Աջափնյա Ուկրաինայի պահպանմանը՝ հույս փայփայելով վերականգնել պաշտպանությունը Դնեպրի երկայնքով, որպեսզի խոչընդոտի մեր զորքերի հետագա առաջխաղացումը: Դրա համար էլ լուրջ դիմադրություն ցույց տվեց, կառչելով Կիեւից հարավ 80 կմ հեռավորության վրա գտնվող Դնեպրի Կորսուն-Շեչենկոյի ելուստից՝ Աջափնյա Ուկրաինան ետ գրավելու համար: Սակայն դա արդեն անիրագործելի պլան էր: Ուկրաինական 2-րդ ռազմաճակատի զորքերը 1944-ի հունվարի 28-ին սեղմեցին օղակը (շրջապատման մեջ էին ընկել թշնամու տասը դիվիզիաները՝ մոտ 80 հազար զինվոր եւ սպա): Երբ հակառակորդը մերժեց անձնատուր լինելու վերջնագիրը, խորհրդային զորքերը փետրվարի 17-ին ավարտեցին այդ խմբա-

վորման ջախջախումը:

Աջափնյա Ուկրաինայի ազատագրումն ավարտվեց 1944 թ. մարտ-ապրիլին:

Ապրիլի սկզբներին բանակի եւ նավատորմի մարտիկների սրընթաց հարձակումով ազատագրվեց Օդեսան:

Մեր զորքերի հարձակումը ծավալվում էր գարնանային անձրեւային դժվարին եւ ճանապարհային անանցանելիության պայմաններում, այնուամենայնիվ նրանք առաջ էին գնում՝ ազատագրելով խորհրդային նորանոր տարածքներ:

1944 թ. մարտի 26-ը դարձավ պատմական օր՝ խորհրդային զորքերը այդ օրը դուրս եկան ԽՍՀՄ պետական սահման:

Ուշագրավ է, որ ազատագրված սահմանին պաշտպան կանգնեց 1941 թ. հունիսի 22-ին առաջին մարտն այստեղ ընդունած սահմանապահների գունդը:

Ազատագրելով Աջափնյա Ուկրաինան՝ Կարմիր բանակը ձեռնամուխ եղավ թշնամական խմբավորումների ոչնչացմանը Ղրիմում: Հակառակորդի՝ անառիկ թվացող պաշտպանությանը խորհրդային զորքերը ջախջախիչ հարված հասցրին ապրիլի 8-ին, ազատագրեցին Կերչը եւ Սիմֆերոպոլը: Ինչպես որ ամեն տեղ, այստեղ եւս ակտիվ էին գործում պարտիզանները: Ղրիմի պարտիզանները կործանումից փրկեցին Յալթան, Ղրիմի հարավային ափի պալատները, Նիկիտյան բուսաբանական այգին: Հնգօրյա գրոհից հետո, մայիսի 9-ին ազատագրվեց Սեւաստոպոլը:

Ղրիմի լիակատար ազատագրումն ավարտվեց մայիսի 12-ին:

1944 թ. ամառային հարձակումը: Տարեվերջին հաջողությամբ վարելով հարձակողական գործողությունները՝ ռազմակայանն ակտիվորեն մշակում էր ամառային հարձակողական պլանները: Պլանավորվեց հետեւողականորեն մի քանի հզոր հարվածներ իրականացնել ռազմաճակատի տարբեր հատվածներում: Դրանցից գլխավորը Բելոռուսիայի ուղղությամբ հարձակումն էր, որի նպատակն էր ջախջախել թշնամու գլխավոր ուժերը եւ մեր հայրենիքը լիովին ազատագրել ֆաշիստներից, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այստեղով էր Գերմանիա տանող ամենակարճ ճանապարհը:

Բելոռուսիայի հարձակման ռազմավարական պլանը, որը կրում էր «Բագրատիոն» պայմանական անվանումը, կազմվեց բանակի գլխավոր շտաբում, քննարկվեց եւ հաստատվեց մայիսի վերջերին՝ ռազմակայանի կողմից:

Հիտլերյան ղեկավարությունն ամբողջ ուշադրությունը կենտրոնացրել էր այս ուղղության վրա՝ ամառային հարձակողական պա-

տերազմ վարելու համար: Այդ նպատակով այս ուղղությամբ ևս 250-270 կմ երկարությամբ գրավել էր խոր շարանցված պաշտպանություն:

Խորհրդային ռազմականի պլանը գործողության մեջ դրվեց 1944թ. հունիսի 23-ին: Այդ պլանի իրականացմանը նպաստեց մեր զորքերի ձեռնտու դիրքը եւ պարտիզանական խոշոր ջոկատների ու միավորումների առկայությունը թշնամու թիկունքում: Այստեղ ստեղծվել էր ուժերի եւ տեխնիկայի՝ պատմությանը ոչ հայտնի կենտրոնացում:

Հարձակումը ձեռնարկվեց անտառային եւ ճահճային բարդ պայմաններում: Առաջին վեց օրվա ընթացքում Վիտեբսկու եւ Բոբրույսկու մոտ շրջապատեցին եւ ջախջախեցին հակառակորդի խոշոր խմբավորումներին:

Մինչեւ հուլիսի 3-ը Մինսկից արեւելք փակվեց շրջապատման եւս մի օղակ, որի մեջ մնացին հակառակորդի 100 հազար զինվոր եւ սպա: Նույն օրն էլ ազատագրվեց մայրաքաղաք Մինսկը: Այս օպերացիայի երկրորդ փուլի ընթացքում հարձակվող ռազմաճակատի զորքերը 1100 կմ երկարությամբ գոտում առաջ շարժվեցին դեպի արեւմուտք՝ մինչեւ 600 կմ: Դա նախադրյալներ ստեղծեց Արեւելյան Պրուսիայում, Լվով-Սանդոմիրի ուղղությամբ հետագա հարձակման եւ Վարշավա-Բեռլին ուղղությամբ հարված հասցնելու համար:

Խորհրդային զորքերի հարձակումը հաջողությամբ ծավալվեց եւ Բալթիկայից մինչեւ Կարպատներ ձգվող գիծը վերածվեց ընդհանուր հարձակման գոտու:

Հաղթահարելով թշնամու դիմադրությունը՝ մեր զորքերը հուլիսի երկրորդ կեսին դուրս եկան Վիսլայի գիծը, իսկ 1944 թ. օգոստոսի 17-ին մտան Արեւելյան Պրուսիան:

Բելոռուսիայում հարձակման թեժ պահին Կարմիր բանակն իրականացրեց եւս հարձակողական մի գործողություն, որի ընթացքում ավարտվեց Ուկրաինայի ազատագրումը: Հուլիսի վերջերին ազատագրվեց Լվովը եւ այլ բնակավայրեր, իսկ հոկտեմբերի վերջերին՝ ամբողջ Անդրկարպատյան Ուկրաինան:

Յասկո-Քիշնեյան օպերացիան սկսվեց օգոստոսի 20-ին: Օգոստոսի 24-ին ազատագրվեց Մոլդավիայի մայրաքաղաք Քիշինեւը: Այնուհետեւ սեղմեցին ֆաշիստական բանակների «Հարավային Ուկրաինա» խմբի շրջապատման օղակը եւ օգոստոսի վերջին ամբողջովին ազատագրվեց Խորհրդային Մոլդավիան:

Խորհրդային Մերձբալթիկայի ազատագրումը: Մերձբալթյան հանրապետությունները թշնամու կողմից օկուպացված վերջին տա-

րածքներն էին: Հիտլերյան ղեկավարությունը ամեն ինչ արել է անուժ էր այն պահելու համար, քանի-որ այնտեղով անմիջական կապ ուներ Գերմանիայի հետ՝ ռազմաճակատին պարեն, հումք, ռազմական տեխնիկա եւ ռազմամթերք մատակարարելու համար եւ հատկապես հևարավորություն էր ընձեռում ռազմածովային նավատորմի օգտագործման համար: Մերձբալթիկայի ազատագրման համար մարտական գործողություններն սկսվել էին դեռևս Բելոռուսական օպերացիայի ընթացքում:

Չնայած թշնամու կատաղի դիմադրությանը, հուլիսի սկզբներին խորհրդային զորքերը գրոհով մտան Լիտվա, ազատագրեցին մայրաքաղաք Վիլնյուսը, ապա շարունակելով գրոհը, մտան Լատվիա եւ Էստոնիա: Այստեղ համառ դիմադրություն էր ցույց տալիս հակառակորդը: Մի ամբողջ ամիս համառ մարտեր տեղի ունեցան Ռիգայի եւ Տալլինի ուղղությամբ: Ռուսների, ուկրաինացիների եւ բելոռուսների հետ միասին ուս-ուսի տված այստեղ մարտնչում էին նաև եւ մերձբալթյան հանրապետությունների ազգային կազմավորումները:

Խորհրդա-գերմանական ճակատի հյուսիսային թեւում մարտական գործողություններն ավարտվեցին 1944 թ. հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին՝ Անդրբեւեռի վրա Կարելական ռազմաճակատի զորքերի հարձակումով՝ Մուրմանսկ քաղաքը եւ գրեթե ամբողջ այդ տարածքների ազատագրումով:

1944 թ. հարձակողական գործողությունները Հայրենական պատերազմի նշանակալից իրադարձություններն էին: Այդ գործողությունների ընթացքում Կարմիր բանակը մեր երկիրը ամբողջությամբ ազատագրեց գերմանաֆաշիստական օկուպացիայից:

3. ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ԱՉԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

Խորհրդային ժողովրդի միջազգային պարտքը: Ամբողջ աշխարհը հուզմունքով էր հետեւում երկրորդ համաշխարհային պատերազմի գլխավոր՝ խորհրդա-գերմանական ճակատի իրադարձություններին: Ֆաշիզմի կողմից ստրկացված Եվրոպայի ժողովուրդները հենց կարմիր բանակի եւ խորհրդային ժողովրդի մեջ տեսան այն ուժը, որն ընդունակ էր խորտակելու հիտլերյան ռազմական մեքենան եւ իրենց ազատագրելու գերմանական օկուպանտներից:

Խորհրդա-գերմանական ռազմաճակատում ջախջախվեց 607 թշնամական դիվիզիա, որը գրեթե երեք ու կես անգամ ավելի էր, քան համաշխարհային պատերազմի մյուս բոլոր ճակատամարտերում՝ միասին վերցրած: Կարմիր բանակի հաղթանակները ռեալ պայմաններ ստեղծեցին հիտլերականների կողմից օկուպացված Եվրոպայի երկրների եւ նրանց ժողովուրդների ազատագրման գործում: Այդ երկրների՝ Լեհաստանի, Չեխոսլովակիայի, Յարավսլավիայի, Ֆրանսիայի եւ այլ երկրների քաղաքացիներից ստեղծվեցին եւ զինվեցին ազգային զորախմբեր՝ 550 հազար մարդու ընդգրկումով, որոնք զգալի ներդրում ունեցան համընդհանուր թշնամուն մինչեւ վերջ ջախջախելու գործում: Այդ երկրներում ծագեց եւ հզորացավ դիմադրության շարժումը, որին հսկայական օգնություն էին ցուցաբերում խորհրդային հանրապետությունները եւ այդ երկրներում վերաբազավորված խորհրդային պարտիզանները:

Յարավսլավիայի եւ կենտրոնական Եվրոպայի երկրների ազատագրումը:

1944 թ. օգոստոսի 23-ին ռումին ժողովուրդը երկրի կուսակցության ղեկավարությամբ, խորհրդային բանակի օգնությամբ զինված ապստամբության միջոցով տապալեց ֆաշիստական դիկտատուրան եւ երկրում ստեղծեց ժողովրդավարական պետություն, կապերը խզեց Գերմանիայի հետ եւ պատերազմ հայտարարեց նրան:

Բուլղարիան դեռեւս օգնում էր Գերմանիային: 1944 թ. սեպտեմբերի 8-ին խորհրդային Միությունը պատերազմ հայտարարեց Բուլղարիային եւ օգնեց երկրում գործող Բանվորական կուսակցությանը՝ տապալել գործող վարչակարգը եւ սեպտեմբերի 16-ին ստեղծել դեմոկրատական իշխանություն:

Սեպտեմբերին կարմիր բանակը հասավ Յարավսլավիայի արեւելյան սահմանները: Մոսկվայում կայացած բանակցությունների արդյունքով Յարավսլավական կողմի համաձայնությամբ խորհրդային զորքերը հոկտեմբերի 23-ին մտան Յարավսլավիա, ազա-

տագրեցին մայրաքաղաք Բելգրադը եւ այստեղ էլ ստեղծեցին դեմոկրատական կարգեր:

Խորհրդային զորքերի հաջողություններով ոգևորված վերելք ունեցավ ազգային ազատագրական շարժումը Չեխոսլովակիայում: Խորհրդային զորքերի օգնությամբ չեխոսլովակյան, ինչպես ապստամբական, այնպես էլ նոր ստեղծված զինուժերը հոկտեմբերին ազատագրեցին Չեխոսլովակիան եւ երկրում ստեղծեցին պետական նոր կարգեր:

1944 թ. սեպտեմբերի վերջերին ֆաշիստական Գերմանիայի միակ դաշնակիցը Եվրոպայում մնում էր Յունգարիան, որը փակում էր դեպի Ավստրիա եւ Գերմանիայի հարավը տանող ճանապարհը: Յունգարիան Գերմանիային մատակարարում էր նավթ եւ պարենամթերք: Գերմանիան ամեն ինչ անում էր Յունգարիան պահելու համար:

Մտնելով Յունգարիա, խորհրդային զորքերը հանդիպեցին կատաղի դիմադրության: Յունգարիայի ազատագրվեցին Յունգարիայի որոշ տարածքներ: Մայրաքաղաք Բուդապեշտը գրավելու համար մեր ուժերը բավարար չէին: Ահեղ մարտերից հետո միայն, մեր զորքերին հաջողվեց շրջապատել Բուդապեշտը եւ անձնատուր լինելու վերջնագիր ուղարկել նրան: Վերջնագիրը ոչ միայն չընդունվեց, այլև գնդակահարվեցին մեր բանազնացները: Յունգարիայի ազգային ժամանակավոր կառավարությունը խզեց կապերը Գերմանիայի հետ՝ պատերազմ հայտարարելով նրան: Դրանից հետո միայն համատեղ ուժերով 1945-ի փետրվարին ազատագրվեց Բուդապեշտը, իսկ արդեն ապրիլի սկզբներին՝ ամբողջ Յունգարիան:

Մարտի կեսերին սկսվեց հարձակումը Վիեննայի վրա: Խորհրդային հրամանատարությունը քաղաքի բնակիչներին դիմեց կոչով՝ ընդգծելով, որ Կարմիր բանակը կռվում է հիտլերյան ֆաշիզմի դեմ եւ ոչ թե ավստրիական ժողովրդի դեմ: Ավստրիական ժողովուրդը ջերմորեն ողջունեց այդ կոչը եւ օգնեց իրենց ազատարարներին:

Լեհաստանի ազատագրության համար վճռական մարտեր ծավալվեցին Վիսլա-Օդերյան օպերացիայի ընթացքում (1945 թ. հունվարի 12-փետրվարի 3): Հարձակումը պլանավորված էր հունվարի 20-ին: Սակայն արեւմտյան ռազմաճակատում՝ Արդեններում ծանր վիճակ էր ստեղծվել դաշնակիցների (Ամերիկա, Անգլիա) համար: Ընդառաջելով նրանց խնդրանքին՝ մեր զորքերը հարձակման անցան ոչ թե հունվարի 20-ին, այլ փետրվարի 12-ին եւ դաշնակիցների զորքերը փրկվեցին ջախջախումից:

Խորհրդային զորքերը հունվարի 17-ին լեհական գորքի գորամա-

սերի հետ ազատագրեցին Լեհաստանի մայրաքաղաք Վարշավան: Մարտի վերջին նրանք դուրս եկան Բալթիկ ծովի ափը՝ Օդեր եւ Նայսե գետերի մոտ: Խորհրդային զորքերը կանգնած էին Բեռլինից 50-60 կմ-ի վրա:

Պրահայի ուղղությամբ մեր բանակը սրընթաց գրոհ ձեռնարկեց բնակչության խնդրանքով եւ օգնության ձեռք մեկնելով ապստամբ ուժերին՝ մայիսի 9-ի լուսաբացին մտան Պրահա: Նրա բնակչությունն ուրախությամբ ողջունեց իր ազատարարներին:

Այսպիսով՝ Կարմիր բանակը ազատություն եւ խաղաղություն բերեց Եվրոպայի ժողովուրդներին: Հանուն դրա, մեկ միլիոնից ավելի խորհրդային զինվորներ հանգչում են լեհական հողում, 140 հազարից ավելի՝ Ղուկարիայում, Նույնքան էլ՝ Չեխոսլովակիայում, 100 հազար՝ Գերմանիայում, 68 հազար՝ Ռումինիայում, 26 հազար՝ Ավստրիայում եւ 8 հազար՝ Հարավսլավիայում:

Ֆաշիստական Գերմանիայի ջախջախումը եւ նրա կապիտուլյացիան: Չնայած ջախջախիչ պարտությանն ու Ֆաշիստական բլոկի կործանմանը, հիտլերյան Գերմանիան դեռեւս շարունակում էր մնալ ուժեղ հակառակորդ: Բեռլինի ուղղության վրա գտնվող նրա բանակում կային մեկ միլիոնից ավելի զինվոր եւ սպա, 10 հազ. ավելի հրանոթ եւ ականանետ, 3,5 հազար ինքնաթիռ, 1,5 հազար տանկ եւ գրոհային հրանոթ: Բեռլինի կայազորն ուժեղացված էր հատուկ գործառնաւորով եւ ոստիկաններով: Բեռլինի շուրջը կային հզոր ամրացված գոտիներ, մեծ թվով կրակային բնագծեր եւ ականադաշտեր: Հիտլերականներն անցկացրին համընդհանուր (տոտալ) զորահավաք, մարտական գործողության մեջ դրեցին գենք բռնելու ընդունակ ողջ բնակչությանը, այդ թվում՝ 13-14 տարեկան դեռահասներին: Նահանջը պատժվում էր զնդակահարությամբ: Գերմանական զորքերն ու բնակչությունը ահաբեկված էին այն հանգամանքով եւ կեղծ տեղեկատվությամբ, թե՛ պարտվելու դեպքում, իբրեւ ռուսները անխնա կկոտորեն բոլոր գերմանացիներին:

Գերմանիայի ղեկավարությունը չէր հրաժարվում հաշտության պայմանագիր կնքել հակահիտլերյան կոալիցիայի դաշնակից պետությունների հետ: Նա հույս էր փայփայում, թե իրեն կհաջողվի, գոնե, գժտություն մտցնել նրանց միջեւ:

Լուրջ բնույթ ստացավ այն հարցը, թե դաշնակից պետություններից որը առաջինը պետք է մտնի Բեռլին: Նկատի առնենք այն հանգամանքը, որ գերմանական որոշ ուժեր արդեն գաղտնի բանակցություններ էին վարում ԱՄՆ-ի եւ Անգլիայի հետ: Խորհրդային զորքերը այդ պահին գտնվում էին Բեռլինից 60 կմ հեռավորության վրա,

իսկ Անգլո-ամերիկյան զորքերը՝ 100 կմ-ի վրա: Սակայն, խորհրդային զորքերը պետք է հաղթահարեին հակառակորդի մեծ ուժերի կատաղի դիմադրությունը, իսկ դաշնակից կոալիցիային՝ թույլ դիմադրությունը:

Բեռլինի ուղղությամբ մեր ռազմականսն առանձնացրեց Բելոռուսիայի 1-ին, 2-րդ եւ Ուկրաինայի 1-ին ռազմաճակատների զորքերը խորհրդային Նշանավոր զորապետներ Ժուկովի, Ռոկոսսովսկու եւ Կոնեւի գլխավորությամբ, որոնց օգնում էին Լեհական զորքի 2 բաժնակներ:

Հարձակումն սկսվեց 1945 թ. ապրիլի 16-ի առավոտյան ժամը 5-ին: Հրետանին եւ ռաբակոծիչները թշնամու վրա խորտակիչ հարվածներ էին տեղում: Երբ խորհրդային հետեւազորն ու տանկերը հարձակման անցան, միաժամանակ բռնկվեցին 140 լուսարձակներ, կուրացնելով հակառակորդին:

Հակառակորդը դիմադրում էր դաժանորեն՝ պաշտպանելու համար յուրաքանչյուր բնագիծ, յուրաքանչյուր բնակավայր:

Ապրիլի 21-ին Կարմիր բանակի հարվածային զորամասերը ներխուժեցին Բեռլինի ծայրամասերը եւ մարտեր սկսեցին բուն քաղաքում: Ապրիլի 25-ին խորհրդային երեք զորաբանակները միացան Արեւմտյան Բեռլինում եւ շարժվելով դեպի Արեւմուտք, Նույն օրը Տորգաու քաղաքի մոտ՝ Էլբա գետի վրա տեղի ունեցավ Նշանավոր հանդիպումը ամերիկյան բանակի հետ: Բեռլինը շրջապատման մեջ էր: Բեռլինի կենտրոն մտնելու խորհրդային զորքերի ամեն մի փորձ հանդիպում էր հակառակորդի համառ եւ կատաղի դիմադրությանը: Դաժան մարտեր էին մղվում ամեն մի շենքի, շենքի հարկի եւ փողոցի համար:

Ապրիլի 29-ին խորհրդային զինվորները մոտեցան ռայխստագին: Նրա գրոհումը տեւեց երկու օր: Մայիսի լույս 1-ի գիշերը ռայխստագի վրա ծածանվեց հաղթանակի դրոշը, որը գմբեթին ամրացրել էին հետախույզներ ռուս Եզորովը եւ վրացի Զանթարիան: Հաջորդ օրը Բեռլինի կայազորը անձնատուր եղավ:

1945 թ. մայիսի 8-ին Բեռլինի Կարլսհորստ արվարձանում ստորագրվեցին Ֆաշիստական Գերմանիայի անվերապահ կապիտուլյացիայի ակտը:

Ի Նշանավորումն այդ հաղթանակի, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահությունը հրամանագիր ընդունեց մայիսի 9-ը Հաղթանակի տոն հայտարարելու մասին:

1945 թ. հունիսի 24-ին Մոսկվայի Կարմիր հրապարակում տեղի ունեցավ զորահանդես: Այդ զորահանդեսում հանդիսավոր երթով

անցան ռազմաճակատների եւ նավատորմերի համահավաք գնդեր:

Իհարկե, դժվար էր ու ծանր հաղթանակի ճանապարհը: Բոլորին չէ, որ հաջողվեց ապրել մինչ այդ օրը: Շատերն ընկան մարտադաշտում, զոհվեցին ֆաշիստական տանջարաններում եւ համակենտրոնացման ճամբարներում, մահացան սովից: Բայց նրանց համար, ովքեր ապրեցին եւ հաղթեցին, այդ արեւալամ մայիսյան օրը՝ 9-ը, դարձավ ամենաբերկրալիցն ու երջանիկը կյանքում:

Ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակի օրը մարդկության հիշողության մեջ կմնա որպես պատմության ամենանշանավոր ամսաթիվը, որպես բանականության, մարդասիրության եւ արդարության հաղթանակ:

Եվրոպայի երախտապարտ ժողովուրդները արժանի հուշարձաններ եւ կոթողներ են կանգնեցրել աշխարհի դարչնագույն ժանտախտից՝ ֆաշիզմից, իրենց ազատարարների հիշատակին եւ հարգանքով ու սրբությամբ են հարգում նրանց:

Այդ օրը աշխարհի մարդիկ հիշում են բոլոր նրանց, ովքեր չհասան այդ օրվան, նրանց, ովքեր ռազմաճակատում, եւ թիկունքում իրենց աշխատանքով դարբնեցին այդ հաղթանակը:

Մեծ հայրենականի դաժան բոցերում մարտական փառավոր ուղի անցավ նաեւ հայ մարտիկը: Արյան, ավերի, ազատության ու հայրենիքի պաշտպանության այդ դառն օրերին հայ ժողովուրդը ոչ միայն ռազմադաշտ էր ուղարկում իր հազարավոր որդիներին (600 հազարից ավելի մարդ Չայաստանից եւ յուրաքանչյուր երրորդը Ղարաբաղից), այլեւ նամակներով նրանց կոչում էր սխրանքի ու հերոսության: Նրանք կռվում էին հայկական ազգային հինգ դիվիզիաներում եւ ինտերնացիոնալ տարբեր զինվորական ստորաբաժանումներում: Եռակի շքանշանակիր 89-րդ հայկական Թամանյան դիվիզիան, որի շարքերում թշնամու դեմ մարտնչում էին նաեւ Ղարաբաղի մեր հայրենակիցները, կովկասյան լեռներից թշնամու դեմ մարտնչելով հասավ մինչեւ Բեռլին:

Չայ գինվորը իրեն փառքով պսակեց այդ պատերազմում: Անձնվեր արիության եւ քաջարի սխրանքի համար երկու հոգի արժանացան Խորհրդային Միության մարշալի եւ երեք հոգի՝ տարբեր զորատեսակների գլխավոր մարշալի զինվորական կոչման: Ավելի քան 65 հոգի արժանացան տարբեր աստիճանի գեներալի կոչման, 1000-ից ավելի՝ սպայական այլ աստիճանների կոչումների, 106 հայորդիներ արժանացան Խորհրդային Միության հերոսի կոչման, 66302 հոգի

պարզեւատրվեց ԽՍՀՄ եւ արտասահմանյան երկրների շքանշաններով ու մեդալներով:

«Չայ մարտիկները աշխարհի առաջ բարձրացրին հայ ժողովրդի պատիվն ու անունը եւ մեր հնադարյան պատմագրությունը վսեմացրին նորանոր պանծալի դրվագներով»,- մեծանուն վարպետ՝ Ա. Խսահակյանի խոսքն է այդ կապակցությամբ:*

Ցավոք, նաեւ մեծ գոհեր եղան: Մեծ Չայրենականում խոշտանգվեցին, սպանվեցին ու գնդակահարվեցին տարբեր տարիքի, տարբեր սեռի, ազգային ու կրոնական տարբեր պատկանելիության խորհրդային շուրջ 27 միլիոն քաղաքացի, այդ թվում նաեւ Չայաստանի եւ Արցախի հարյուր հազարավոր հայ երախտավորներ:

Երկրորդ աշխարհամարտը, դեռեւս դրանով չավարտվեց:

ԱՄՆ-ն եւ Անգլիան պատերազմի մեջ էին ռազմամուլական ճապոնիայի դեմ: Խորհրդային Միությունը դաշնակցային պարտավորություններից ելնելով՝ այնտեղ տեղափոխեց խորհրդային զորամիավորումներ, որոնք վճռորոշ դեր ունեցան ճապոնական պետության պարտության գործում: Խորհրդային զորքերը ուժգին հարված հասցնելով անուն հանած ճապոնական ընտիր «Քվանտունյան» բանակին՝ ստիպեցին ճապոնիայի ղեկավարությանը 1945-ի սեպտեմբերին ստորագրել լրիվ կապիտուլիացիայի ակտը:

Այդ ակտով էլ ավարտվեց երկրորդ համաշխարհային պատերազմը:

...Թվում էր, թե մեծ հաղթանակից հետո, եթե ոչ մշտապես, ապա, գոնե երկարատեւ խաղաղություն պետք է լիներ ամբողջ աշխարհում եւ մեզ համար եւս: Սակայն, մեզ բաժին հասած խաղաղությունը խաթարվեց հայատյաց դրկից «Ադրբեջան» ապօրինածնունդ պետության կողմից: Պատմական արդարության վերականգնման նպատակով Արցախի ժողովրդի արդարացի եւ օրինական պահանջին ազերիները պատասխանեցին տանկերով, ռազմական ինքնաթիռներով, հրանոթներով, արկերով ու հրթիռներով: Արցախի ամբողջ ժողովուրդը՝ փոքրից մեծ, բռունցք դարձած ոտքի ելավ իր ազատությունն ու լինելիությունը պաշտպանելու համար: Նրան օգ-

* «Մուսաները չլեցին», Ա.Գրիգորյան, «Խորհրդային գրող» հրատարակչություն, 1989, էջ 4:

նության եկավ ամբողջ հայ ժողովուրդը՝ Հայաստանում եւ Սփյուռքում: Ահեղ մարտեր եղան: Բազում զոհեր եւ կորուստներ նաեւ:

Կամավորական խմբերը, նրանց փոխարինած ջոկատներն էին նրանք, որ կենաց եւ մահու մարտեր մղելով թշնամու դեմ, հենց մարտերի ընթացքում համախմբվեցին եւ կազմավորեցին Արցախի Պաշտպանության բանակը եւ բանակը Հայոց: Եվ, որ՝ այդ բանակները լռեցնելով Ստեփանակերտ քաղաքի շուրջը տեղակայված թշնամական կրակակետերը, ազատագրեց մեր հինավուրց քաղաքամայր անառիկ Շուշին:

Շուշիի ազատագրումը ռազմական արվեստի եւ սխրանքի փայլուն օրինակ եղավ եւ շրջադարձային պահ՝ Արցախյան գոյամարտում:

Այնուհետեւ, Հայոց Սպարապետ Վազգեն Սարգսյանի կոչով կամավորագրված մահապարտների ուժերով եւ օգնությամբ հուժկու հարվածներ հասցնելով թշնամուն, ազատագրեց հինավուրց Արցախի եւս մի շարք տարածքներ, ինչն էլ վճռորոշ դեր կատարեց պատերազմի հետագա ընթացքի վրա՝ պարտադրելով հակառակորդին գինադար խնդրել:

Խորհրդային եւ արտասահմանյան բազմաթիվ բարձրակարգ ռազմական փորձագետներին նույնիսկ մեծ զարմանք են պատճառում, թե ինչպե՞ս կարող էր, որ հակառակորդն ունենալով նման նպաստավոր դիրք, մարդկային եւ զենքի ու սպառազինության հզոր ռեսուրսներ, կարող էր պարտվել:

Հաղթեց Արցախի նորաստեղծ բանակը՝ ամբողջ հայ ժողովրդի անմիջական զորակցությամբ: Եվ այսօր մեր ամբողջ ժողովրդի արժանապատվությունն ու հպարտությունը հանդիսացող այդ բանակը տարածաշրջանում ամենամարտունակն ու ամենահզորը ճանաչված բանակը աշխարհում մեր ժողովրդին հաղթողի պատվին արժանացրած բանակն է:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. «Խորհրդային միության Հայրենական Մեծ պատերազմի պատմություն» վեցհատորյակ ԽՍՀ Միության Պաշտպանության նախարարության ռազմական հրատարակչություն, Մոսկվա (1962-197թթ.)
2. «ԽՍՀՄ պատմություն», դասագիրք միջնակարգ դպրոցի տասներորդ դասարանի համար հայերեն լեզվով, Երեւան, «Լույս» հրատարակչություն, 1989թ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՍԵՐԸ ԵՎ ԱՐՑԱԽՅԱՆ ԳՈՅԱՍԱՐՏԸ

Արդար է ասված, որ հաջող ապագա կառուցելու համար, պետք է մեկ-մեկ ետ նայել՝ անցյալ դրական փորձն անհրաժեշտության պարագայում օգտագործելու եւ նաեւ անցյալի սխալներն ու բացթողումները հետագայում չկրկնելու համար:

Հիրավի, ամեն մի պատերազմ, այդ թվում՝ նաեւ 1941-1945թթ. Հայրենական Մեծ պատերազմում ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակն ունի իր ուրույն դասերը, որոնք որոշակի դրական դեր ունեցան Արցախի գոյամարտում:

Ապագա սերունդներին մի բան թողնելու ձգտումից դրդված՝ փորձ արեցի անդրադարձ կատարել անցյալին եւ իմ կարելույն չափ ապագա սերունդներին թողնել ԽՍՀՄ Հայրենական Մեծ պատերազմում տարած հաղթանակի որոշ դաս-գործոնների մասին՝ զուգահեռներ անցկացնելով արցախյան գոյամարտի պարագային:

Ահա այդ գործոն-դասերից մի քանիսը.

Նախ, առանձնակի հպարտությամբ ու գոհունակությամբ արձանագրենք, որ արցախահայությունը, ճիշտ գնահատելով իրավիճակը, խելամտորեն օգտագործելով անցյալի դրական փորձն ու դասերը, կարողացավ ջախջախիչ հարված հասցնել ապօրինի ծնված «Ադրբեջան» անվամբ հորջորջված պետությանը ոչ հեռու անցյալում Ղարաբաղի դեմ սանձազերծած անարդար, արյունալի պատերազմում եւ ոչ միայն կործանումից փրկեց Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը, այլ նաեւ ազատագրեց Ադրբեջանի տիրապետության տակ գտնված հայկական Արցախ աշխարհի հայաբնակ որոշ տարածքներ:

- Առանց վարանելու պնդում եմ, որ եւ Հայրենական Մեծ պատերազմում, եւ Արցախյան գոյամարտում տարած հաղթանակներում հայրենիքի նկատմամբ ժողովրդի ունեցած անսահման սիրո ու անմնացորդ նվիրումի գործոնն էր:

Մեծ հայրենականում թշնամու դեմ կռվում էին ԽՍՀՄ բազմազգ պետության բոլոր ազգերի միլիոնավոր կամավորներ, որոնց թվում հարյուր հազարավոր հայազգի նվիրյալներ՝ Հայաստանից եւ Արցախ-Ղարաբաղից, ովքեր ցուցաբերում էին զանգվածային հերոսություն:

Արցախի պատերազմում ամբողջ ժողովուրդն էր մարտնչում իր հողի վրա գոյատևելու համար: Այստեղ թիկունք չկար: Ասել է թե՛ ամբողջ Արցախն էր ռազմաճակատ:

Արցախի պարագայում հայրենասիրության եւ հարազատ հողին անմնացորդ նվիրումի վառ օրինակ հանդիսացավ Շուշիի շրջանի Քարին տակ գյուղի բնակիչների՝ այդ օրերին կայացրած համաժողովի պարտադիր մի որոշում, որտեղ կարդում ենք. «Նրանք, ովքեր մեր այս սուրբ պայքարի ընթացքում կթողնեն հարազատ գյուղը, կամ այլ վայրեր կտեղափոխեն իրենց փոքրահասակ երեխաներին, ընդհուպ՝ նորածինները, նրանք բոլորը կդիտվեն որպես հայրենիքի դավաճաններ՝ դրանից բխող բոլոր հետեւանքներով», ինչը վարակիչ օրինակ եղավ ողջ արցախահայության համար:

Այս առիթով իմ մի տեսակետն ու ցանկությունն եմ հայտնում. վաղուց, արդեն անհրաժեշտություն է ունենալ «Արցախի պաշտպան» պատվանշանի որեւէ տեսակ եւ Լեռնային Ղարաբաղի գոյամարտի ժամանակահատվածում եղած ամբողջ բնակչությանը, սկսած նորածիններից, արժանացնել այդ պատվոնշանին: Նրանք արժանի են դրան:

Հայրենասիրության վառ օրինակ եղավ նաեւ նախադեպը չունեցող մահապարտների ջոկատի կազմավորումը սպարապետ Վազգեն Սարգսյանի գլխավորությամբ, անդամները, որի անձնագրահության գիտակցումով մարտի նետվեցին՝ Արցախ աշխարհի լինելիությունը պաշտպանելու, թշնամու կողմից բռնազավթած տարածքներն ազատագրելու եւ իրենց քույրերին, եղբայրներին ու հարազատներին մահից փրկելու համար: Մահապարտների այդ քայլը հայրենիքի հանդեպ անսահման սիրո եւ նվիրումի վառ օրինակ եղավ:

- Երկրի ամբողջ ժողովրդի համախմբվածության ու միասնության դեպքում, միայն հնարավոր կլինի լուծել ցանկացած խրթին հարց, այդ թվում՝ նաեւ պատերազմի պարագայում:

Հայրենական պատերազմում ընդհանուր հայրենիքի ազատագրման եւ պաշտպանության համար կողք-կողքի կռվում էին բոլոր հանրապետությունների ու մյուս վարչամիավորումների ազգերի եւ ազգությունների մարտիկները, կռվում էին համախմբված եւ միասնաբար:

Արցախյան գոյամարտում՝ ավելի քան փայլատակեց Հայաստանի, Արցախի եւ Սփյուռքի հայության համախմբվածության ու միասնության ոգին, ինչն արտահայտվում էր հայազգի բազմաթիվ հայրենասերների՝ մարտերին անմիջական մասնակցությամբ, նյութական օգնությամբ, ինչն էլ բարոյա-հոգեբանական եւ ոգեւորիչ դեր խաղաց արցախահայության տարած հաղթանակում:

Ուրեմն, փաստենք, որ եւ Հայրենական պատերազմում, եւ Ար-

ցախյան գոյամարտում տարած հաղթանակներում կարելոր եւ որոշակի դեր խաղացին ժողովրդի համախմբվածությունն ու միասնությունը:

- Բարդ, սակայն շատ կարելոր հարցեր լուծելու համար, այդ թվում նաեւ պատերազմում հաղթելու համար, ոչ պակաս կարելոր դեր ունի աներեր հավատը սեփական ուժի եւ հաղթանակի նկատմամբ:

Յիշենք. մինչ Խորհրդային Միության դեմ պատերազմ սկսելը, Գերմանիան բռնազավթել էր եվրոպական պետությունների զգալի մասը, որոշ պետություններ իրենց հետագա ճակատագրից սարսփած՝ պատրաստակամություն էին հայտնել համագործակցել Գերմանիային՝ Խորհրդային դեմ պատերազմում:

Գերմանիան մեծ ուժերով 1941-ի հունիսի 21-ին հարձակվելով Խորհրդային Միության վրա՝ որոշել էր այդ պատերազմն ավարտել չափազանց կարճ ժամանակամիջոցում: Նրան հաջողվեց պատերազմի առաջին շրջանում (հունիս 1941- նոյեմբեր 1941թթ.) բռնազավթել այն ժամանակները Խորհրդային պետության մաս կազմած Ուկրաինան, Բելոռուսիան, Մոլդավիան, Մերձբալթյան հանրապետությունները (Լատվիա, Լիտվա, Եստոնիա): Արդեն ահեղ մարտեր էին ընթանում Մոսկվայի մատույցներում: Չավթված էր Յուսիսային Կովկասը: Պաշարման մեջ էր Լենինգրադը: Գերմանական զորքերը շրջանցելով՝ հասել էին Ռուսաստանի դաշնության խորքերը, մինչեւ Վոլգոգրադ (Ստալինգրադ) քաղաքը, նպատակ ունենալով թիկունքից հարվածել, գրավել Մոսկվան ու դրանով ավարտել պատերազմը Խորհրդային Միության դեմ: Ամենուրեք մահ ու կենաց մարտեր էին մղվում: Եվ, չնայած այդ ամենին, Խորհրդային ժողովրդին չլքեց հավատը սեփական ուժի եւ հաղթանակի նկատմամբ եւ նրան տարավ հաղթանակի:

Լեռնային Ղարաբաղի պարագայում հակառակորդը մարդկային, ռազմական տեխնիկայի, ռազմամթերքի եւ հումքային ռեսուրսներով բազմապատիկ անգամ գերազանցում էր Ղարաբաղին, այնուամենայնիվ, հաղթեց արցախահայությունը: Հաղթեց իր համառությամբ, հաղթանակի եւ սեփական ուժի նկատմամբ ունեցած մեծ հավատով, իր հզոր ու անկոտրուն կամքով եւ հայրենիքի նկատմամբ ունեցած անսահման սիրով ու անմնացորդ նվիրումով:

Հարկ է եւ տեղին ապագա սերունդներին հիշեցնենք, որ անցյալներում, երկար ժամանակ հայը, եթե ոչ ամեն անգամ, ապա հաճախ, առանձնապես ազգի ճակատագրական լուրջ պահերին, առանձնապես հայրենիքի վտանգի պահերին, ցավոք, իր հույսը դրել էր ուրիշ-

ների վրա, իսկ այդ ուրիշները շատ դեպքերում լքել են մեն-մենակ են թողել թշնամուն դեմ-հանդիման, նրա երախում, ինչը, ցավոք, շատ դեպքերում ավարտվել է անցանկալի պարտությամբ ու մեծ կորուստներով:

Ուրեմն, մշտապես հիշենք, որ մենք ուժեղ ենք եւ կարող ենք հաղթանակներ ունենալ, եթե հավատ ունենանք հաղթանակի եւ սեփական ուժի նկատմամբ:

- «Ամեն ինչ հաղթանակի համար», «Չանուն հայրենիքի, հանուն հաղթանակի»,- այսպիսին էին կոչ-կարգախոսները Մեծ Հայրենականում:

«Մահ կամ ազատություն», «Ամեն ինչ Արցախը կործանումից փրկելու համար»,- այսպիսին էր արցախցու երդում-կարգախոսը Արցախի գոյամարտում:

Մեծ Հայրենականում, ռազմաճակատում կռվողներին օգնում էր թիկունքի ամբողջ ժողովուրդը՝ զինատեսակներով, զինամթերքով, վառելիքով, կենցաղային ու անհրաժեշտ այլ պարագաներով: Արդյունաբերության բնագավառում հաստոցի մոտ անքուն գիշերներ էին լուսացնում պատանին, դպրոցականը, կանայք ու տարեց տղամարդիկ: Սննդով, պարենով, հագուստով ու այլ անհրաժեշտ պարագաներով ռազմաճակատին օգնելու համար կռիվ էին տալիս գյուղի աշխատավորները՝ երեխաները, պատանիները, կանայք, ծերերը, բոլորը, ով թեկուզ փոքր ուժ, կարողություն ուներ որեւէ բանով օգտակար լինել պատերազմը արագ եւ հաղթանակով ավարտելու համար:

Արցախի պարագայում ամբողջ ժողովուրդն էր ռազմաճակատային, թիկունք չկար, բոլորը միասնաբար էին լուծում եւ թիկունքի, եւ ռազմաճակատի խնդիրները: Աստծո ամեն մի օրը միասին էին՝ եւ մարտի, եւ դադարի պահերին: Գիշեր, թե ցերեկ, կռվողները փոքրերին, ծերերին ու կանանց օգնում էին տնտեսական եւ կենցաղային առաջնահերթ հարցերում եւ անհապաղ մարտադաշտ էին մեկնում պահանջված պարագայում:

- Ուրեմն, արձանագրենք, որ երկու դեպքում էլ՝ եւ Մեծ հայրենականում, եւ արցախյան գոյամարտում հաղթանակի գործում լրջագույն դեր ու նշանակություն ունեցավ թիկունքի եւ ռազմաճակատի միասնությունը:

- Պատերազմում հաղթելու համար, հիրավի, լուրջ գործոն է նաեւ հակառակորդի թիկունքում կատարվող քայքայիչ գործունեությունը:

Մեծ Հայրենականում թշնամու թիկունքում կազմավորվեցին հայրենասեր կամավորների խմբեր ու ջոկատներ (պարտիզանական

խմբեր), որոնք ամենուրեք խարխլում էին թշնամու թիկունքը. պայթեցնում էին կամուրջներ, երկաթգծեր, զինտեխնիկայի ու զինամթերքի պահեստներ, ռազմավարական նշանակության կառույցներ, խափանում էին թիկունքի օգնությունը ռազմաճակատին եւ հնարավոր պահերին հարձակողական գործողություններ իրականացնում թշնամու դեմ:

Արցախի պարագայում թշնամու թիկունքում գործում էին թող, որ ոչ մեծաքանակ, «եղնիկներ»-ի եւ հայրենասեր կամավորների այլ խմբեր, որոնք կատարում էին թշնամու ուշադրությունը շեղող գործողությունները, որոնք էլ նպաստում էին ռազմաճակատում հաջող իրականացնել մարտական գործողություններ:

- Անցյալի փորձը վկայում է, որ երկրի համար ստեղծված արտակարգ իրավիճակներում, առանձնապես պատերազմների ժամանակ, արդարացված է երկրի տնտեսական, ռազմաքաղաքական, սոցիալական ամբողջ գործառույթի կենտրոնացումը մեկ մարմնի մեջ, որպեսզի ավելի հեշտ եւ արագ ուղղվի այն ամենապահանջված ուղղություններին: Հայրենական մեծ պատերազմի հենց առաջին օրերին կազմավորված ԽՍՀՄ ՊՊԿ-ն, որը գլխավորում էր Ի.Վ. Ստալինը, որոշակի լուրջ դեր ունեցավ ռեսուրսների մոբիլիզացման եւ այն պահանջված բնագավառներին ուղղելու համար:

Արցախի պարագայում եւս անցյալի օրինակով կազմավորվեց նման մարմին, որի ձեւավորման գործում որոշակի դեր ունեցավ Հայրենական պատերազմի մասնակիցների մի խումբ՝ Յ.Ս. Օհանջանյան (Կոմկուսի Ստեփանակերտի քաղ/շրջկոմի առաջին քարտուղար), Ա.Խ. Արզումանյան («Խորհրդային Ղարաբաղ» մարզային թերթի գլխավոր խմբագիր), Յ.Սաֆարյան (կուսմարզկոմի բաժնի վարիչի տեղակալ) եւ տողերիս հեղինակը՝ Ս.Ե. Բարսեղյան (ուսուցիչների որակավորման եւ կատարելագործման ԼՂ ինստիտուտի տնօրեն): Սույն խումբը ԼՂՀ կառավարության ղեկավար Ռ.Ս.Քոչարյանին մի շարք այլ հարցերի շարքում առաջարկեց նաեւ անցյալի փորձից ելնելով՝ ստեղծել որեւէ մարմին՝ առաջնահերթ կարեւոր հարցերը արագ եւ արդյունավետ լուծելու նպատակով:

Ռ.Քոչարյանը խնդրեց՝ գրավոր առաջարկություն ներկայացնել կառավարություն:

Համընկերներս՝ «Դե, Էնա ասացինք էլի», ասելով հեռացան: Հարկադրված բոլորի անունից, գրեցի մեր առաջարկությունները, ստորագրեցի բոլորի փոխարեն եւ հանձնեցի կառավարության ղեկավարին:

Ի դեպ՝ այդ կապակցությամբ, անմիջապես հոգվածով նաեւ հան-

դես եկա «Խորհրդային Ղարաբաղ» մարզային թերթում, որտեղ այլ հարցերի հետ միասին, հիմնավորեցի նաեւ մեր սույն առաջարկության կարելությունը:

Ոչ երկար ուշացումով, լուծվեց սույն հարցը՝ ստեղծվեց ԼՂՀ պաշտպանության պետական կոմիտեն՝ Ռ.Ս.Քոչարյանի գլխավորությամբ, որն էլ իր որոշակի դերն ունեցավ Արցախի գոյամարտի ժամանակ ավելի արագ եւ արդյունավետ լուծելու պաշտպանական, տնտեսական, սոցիալական եւ այլ բնույթի կարելու հարցերը:

Եվ, վերջապես, վերը նշածս բոլոր գործոնների առկայության պարագայում նույնիսկ, փաստենք ու վերահաստատենք, որ բոլոր պատերազմներում էլ հաղթելու ամենագլխավոր ու որոշիչ գործոնը բարձր կազմակերպվածությամբ ու կարգապահությամբ, ժամանակակից ռազմատեխնիկայով ու զինհանդերձանքով զինված, մարտական արվեստին խորապես տիրապետող եւ այն կիրառելու կարողություն ունեցող հայրենիքին անմնացորդ նվիրված մարտունակ բանակ ունենալու գործոնն է:

Ֆաշիստական Գերմանիան մինչ Խորհրդային Միության վրա հարձակվելն, արդեն ուներ մեծաքանակ բանակ՝ զինված հարձակողական բարձրակարգ Նորաստեղծ ռազմական տեխնիկայով (տանկեր, ռազմական օդուժ, հրետանի, ականանետ ու նռնականետ, զինամթերք), ուներ մարտը վարելու մեծ փորձ եւ՝ ռազմավարական կարելու նշանակության հենակետեր ԽՍՀՄ Արեւմտյան սահմանի ողջ երկարությամբ:

Մինչդեռ, Խորհրդայինն ունենալով մեծաքանակ բանակ, մարդկային եւ հումքային մեծ ռեսուրսներ, այնուամենայնիվ պատրաստ չէր այդ պատերազմին, քանզի, դեռեւս չէր հասցրել գործողության մեջ դնել: Այդ պահին Խորհրդայինը չուներ անհրաժեշտ քանակով եւ որակով ռազմատեխնիկա ու ռազմամթերք, չուներ մարտը վարելու փորձ, եւ ամենակարելուրը՝ բարձրորակ հրամանատարական ղեկավար կադրեր: Բանը նրանում էր, որ այդ պատերազմին նախորդած տարիներին երկրի այդ ժամանակների ղեկավար Ի.Վ. Ստալինի նախաձեռնությամբ ու գլխավորությամբ անհիմն պատճառաբանություններով, գրեթե լիովին գլխատվել էր Կարմիր բանակի բարձրակարգ նշանավոր հրամանատարական ղեկավար անձնակազմը:

Մի խոսքով, գրեթե բոլոր առումներով Խորհրդայինը չափազանց գիջում էր իր հակառակորդին: Այդ պատճառով էլ պատերազմի առաջին շրջանում Խորհրդային բանակը մեծ կորուստներով ետ նահանջեց՝ թշնամուն թողնելով երկրի գրեթե ամբողջ Եվրոպական մասը: Եվ միայն պատերազմի երկրորդ շրջանում Խորհրդայինը կարո-

ղացավ որոշակի կայունություն ստեղծել ռազմաճակատում՝ հետագայում հարձակողական գործողություններ իրականացնելու համար:

Այլ եր վիճակը Արցախի պարագայում:

Արցախի դեմ պատերազմող Ադրբեջանն ուներ մեծաքանակ բանակ՝ զինված խորհրդայինից զավթած նույն խորհրդայինի զինատեսակներով: Արցախի դեմ նրա բանակում կռվում էին նաեւ թուրքական, ադվանական, չեչենական եւ մահմեդական այլ երկրներից հավաքագրած մեծաքանակ վարձկաններ ու ռազմական փորձառու մասնագետներ:

Արցախը չունեւ եւ չէր էլ կարող ունենալ ոչ բանակ, ոչ զենք, ոչ զինամթերք: Իսկ պատերազմ վարելու փորձի մասին բոլորովին խոսք լինել չի կարող: Այս պարագայում գործողության մեջ մտավ հայի կազմակերպչական տաղանդը, խելամտությունն ու հնարամտելու կարողությունը: Մինչեւ իսկական զինատեսակներ ձեռք բերելը, հայ խելամիտ ու հնարամիտ վարպետները կարողացան պատրաստել ինքնաշեն զինատեսակներ (հրացան, ինքնաձիգ, նետաձիգ, հրանոթ, ականանետ, նույնիսկ «Գրադ» զինատեսակ): Դրանցով էին կարողանում պաշտպանական մարտեր մղել թշնամու դեմ: Ի դեպ՝ ինքնաշեն զինատեսակների որոշ նմուշներ այսօր էլ պահպանվում եւ ցուցադրվում են Ստեփանակերտ քաղաքում գործող «Արցախի զինված ազատամարտիկների» եւ «Արցախի անհայտ կորած ազատամարտիկների» թանգարաններում:

Ստեփանակերտ քաղաքում, այն ժամանակները գյուղտեխնիկա արտադրելու նպատակով կառուցման ընթացքի մեջ գտնված ձեռնարկությունը, մեր խելամիտ մասնագետների ու վարպետների ուժերով սեղմ ժամկետում վերափոխվեց եւ դարձավ հակառակորդից խլած տանկերի ու այլ զինատեսակների նորոգման արտադրամաս:

Կարճ ժամանակամիջոցում ընթացս կազմավորվեցին կամավորների խմբեր ու ջոկատներ, որոնք հերոսաբար մարտնչում էին հակառակորդի դեմ՝ կռվի ճակատում եւ թիկունքում: Պաշտպանական կատաղի մարտեր մղելով՝ այդ խմբերի ու ջոկատների միավորմամբ էլ անհամեմատ սեղմ ժամկետում կազմավորվեց Արցախի պաշտպանության բանակը, որն իր ուժգին հարվածներով հակառակորդին ստիպեց զինադադարի ձեռք մեկնել մեր այդ բանակին: Բանակ, որն իր հաղթանակներով ու ձեռքբերումներով միջազգային հանրության կողմից ճանաչվեց, որպես տարածաշրջանի ամենամարտունակ բանակներից մեկը եւ դարձավ մեր ժողովրդի արժանապատվությունը:

ՈՐՊԵՍ ԸՆԴՀԱՆՐԱՑՈՒՄ ՄԵՐ ԱՅՂ ԽՈՍՔԻ

Փորձեմ ընդհանրացնել իմ այս խոսքը դաս-գործոնների մասին.

Արցախյան գոյամարտում հաղթեց անցյալի փորձ-դասերը լավ յուրացրած եւ խելամտորեն ու հմտորեն այն գործողության մեջ դրած արցախահայ ժողովուրդը: Հաղթեց, քանզի արդար էր եւ պահանջված նրա պայքարը: Տոկաց եւ հաղթեց: Ցավոք, անդառնալի եւ անուրանալի մեծ կորուստներով:

Գիտակցենք եւ մխիթարված զգանք սակայն, որ մեծ հաղթանակներն առանց կորուստների չեն լինում:

Փորձենք համայն հայությանը իրազեկել նաեւ Արցախի գոյապահպանման եւ անկախության համար պայքարում, ազերիների կողմից պարտադրած դաժան պատերազմում արցախահայության տարած հաղթանակի դերի ու նշանակության մասին:

Նախ, արձանագրենք, որ այս հաղթանակը հայ ժողովրդի՝ վերջին մի քանի հարյուր տարիների պատմության մեջ առաջին, հիրավի՝ դարակազմիկ նշանակության երեւոյթը եղավ, ինչն էլ ոսկետառ էջերով մտավ հայ ժողովրդի նորագույն պատմագրություն:

Որ այն արցախահայության համառ, հզոր եւ անկոտրուն կամքի, հայրենիքի նկատմամբ անսահման սիրո, անմնացորդ նվիրումի եւ նաեւ՝ համայն հայության համախմբման, միավորման ու միասնության հզոր ոգու հաղթանակն էր:

Այն ոգու, որ դարեր շարունակ մեր նենգ ու ստոր թշնամիները, առանձնապես մեզ հարեւան թուրքերն ու թուրքամանները փորձել են կոխկրտել, ճզմել, խեղդել, սակայն, դա նրանց չի հաջողվել:

Չի հաջողվել, քանզի հայ մայրը, որ դարեր շարունակ մշտապես հոգացել եւ երազել է իր զավակին տեսնել ողջ եւ առողջ, ապահով, անվտանգ, այնուամենայնիվ, հայրենիքի վտանգի պահին նա՝ հենց ինքն է հորդորել իր միակ զավակին, օրհնել նրան իր մայրական սիրով եւ զենքով ուղարկել պաշտպանելու հողը հայրենի:

Եվ գնացել են նրանք հայրենի հողը պաշտպանելու: Գնացել են, ցավոք, շատերը տուն չեն դարձել:

Տուն չեն դարձել, որպեսզի ԱՐՑԱԽԱԿԱՆ հող-հայրենին մնա հայկական:

Եվ նրանց նվիրումի, արիության, անձնազոհության, նրանց կյանքի ու արյան գնով հող-հայրենին մնացել է հայկական, որպեսզի ԴԱՌՆԱ

- հայ զինվորի խիզախության ու սխրանքի վկան,
- հայ հրամանատարի ռազմական տաղանդի փայլատակումը,

- ապագա սերունդների հիշողության ու երախտիքի առհավատչյալն,

- համայն հայության երեք թեւերի համախմբման, միավորման եւ միասնության խորհրդանիշ,

- եւ, որպէսզի համայն հայության հայրենիք Յայաստան պետութիւնն իր Արեւելաց կողմում ունենա մի հզոր պաշտպանական ամբողջ, որպիսին Արցախ աշխարհն է իր քաջ, համառ եւ անկոտորուն արցախահայությամբ:

Իսկ, իբրեւ գնահատական այս հաղթանակի դերի ու նշանակության մասին, կարդանք հայ մեծանուն բանաստեղծուհի, Յայոց Մեծ Տիկին Սիլվա Կապուտիկյանի պատասխանը «Ազատ Արցախ» հանրապետական թերթի թղթակցի հարցի պատասխանը.

Հարց. - Դուք վերջերս հաճախ եք գալիս Արցախ: Կուզենայի՞նք իմանալ՝ ինչ դրդապատճառներ կան դրա համար:

- «Մենք գալիս են Ղարաբաղ՝ որպէս սրբատեղի, աղոթատեղի, գալիս ենք այստեղ երդվելու, մաքրվելու, գալիս ենք օրհնելու Ձեր՝ Ղարաբաղցիներիդ անցած ճանապարհը, նորոգելու մեր հավատը եւ, վերջապէս, խոնարհվելու այն շիրիմների առաջ, որոնք շատացել են այս վերջին տարիներին, գալիս ենք խոնարհվելու այն մայրերի առաջ, որոնք այդ վիթխարի վշտի բեռն են կրում, ծուկը իջնելու այն զավակների շիրիմների առաջ, ովքեր բարձր պահեցին հայի՝ մեր պատիվը եւ ցույց տվեցին, որ հայը, եթէ հարկ լինի, կարող է եւ անշուշտ, իր արյամբ, իր կյանքի գնով կպաշտպանի իր արժանապատվությունը»:

Հիրավի, ավելի ընդհանրացնող խոսք դժվար է ասել:

Հիշենք, որ սա Ղարաբաղի եւ Ղարաբաղցու մասին է ասված:

Որպէս լրացում այդ գնահատականի

Եկեք մշտապէս հիշենք,

- որ ճակատագրի հեզնանքով թէ այլ հանգամանքներով մեր հարեւանները նենգ ու ստոր, հայատյաց Թուրքիան է ու Ադրբեջանը, եւ հայը պետք է մշտապէս զգոն լինի,

- որ թուրքը իր ստոր նպատակներին հասնելու համար մշտապէս ջարդուփշուր է արել իր ճանապարհի բոլոր խոչընդոտները ու այսօր էլ շարունակում է իր այդ ռազմավարությունը:

- Հավատանք ու մշտապէս հիշենք, որ բոլորիս համախմբվածությամբ ու ջանքերի միավորումով միայն կարող ենք հասնել մեծ հաղթանակի,

- որ այս խառն ու խրթին աշխարհում մշտապէս գոյատեւելու համար հայը պետք է հավատա իր ուժին, հոգեբանորէն հաղթող զգա

իրեն եւ ինչ որ տեղ բիրտ լինի ու կարողանա հաղթահարել իր ճանապարհի բոլոր խոչընդոտները, որտեղ եւ ինչպիսին էլ լինեն նրանք,

- հիշենք նաեւ, որ միայն 20-րդ դարի վերջերին կարողացանք խոչընդոտել, կենաց եւ մահու պայքարում շարդուփշուր անել, ծնկի բերել եւ հաղթելու արժանի դաս տալ ազերի թուրքերին, որով վճռվեց Արցախը հայկական մնալու հարցը,

- նաեւ չմոռանանք, որ ամեն մի հաղթանակ կամ մեծ ձեռքբերում մի բան արժե, եթե այն պաշտպանվում, զարգացվում եւ հասցվում է իր հաղթական ավարտին: Իհարկե, չենք կարող ժխտել, որ այդ ճանապարհին, դեռեւս առկա են մեծ եւ տարաբնույթ դժվարություններ: Չէ որ կյանքն ինքնին պայքար է նշանակում: Ու պայքարել չի նշանակում պայքարել սոսկ թշնամու դեմ, նաեւ պայքար է դժվարությունների դեմ: Իսկ հայը կամք ունի եւ հարատեւելու համար պարտավոր է եւ պետք է շարունակի իր պայքարը:

**ՃԱՆԱԶԵՆՔ ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՆՇԱՆԱԿՈՐ
ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻՆ
ՆՐԱՆՔ ԱՆՄԱՅ ԵՆ**

ԱՊՀ երկրների ղեկավարների՝ Զիշինեւ քաղաքում, 2009 թ. վերջերին կայացած հանդիպումների ժամանակ, Մեծ հաղթանակի հոբելյանական 65-ամյակը՝ 2010 թվականը, հայտարարվեց հաղթանակի տարի: Ուրեմն՝ առանձնակի առիթ էր, ազգովի, մեկ անգամ եւս, հիշենք բոլոր նրանց, ովքեր քայլել են այդ պատերազմի թո՛ղ ու բո՛հով եւ իրենց արժանի ներդրումն ունեցել այդ հաղթանակում:

Այս հանգամանքն էլ առիթ հանդիսացավ, որպէսզի ես ձեռնամուխ լինեմ սույն գրքի ստեղծմանը:

**ԱՆՄԱՅՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ՝
«ՈՉ-ՈՔ ՉԻ ՍՈՈԱՑՎԵԼ, ՈՉԻՆՉ ՉԻ ՍՈՈԱՑՎԵԼ»**

Այդ նրանց մասին է ասված, ովքեր, համարձակ նայելով մահվան աչքերին, առանց վարանելու նետվում էին մարտի՝ հանուն հայրենիքի ազատագրության ու պաշտպանության:

Հայրենիքի համար զոհողությունը ռազմի դաշտում, թե աշխատանքային ճակատում, մահ չէ, այլ անմահություն: Մեծ հայրենակալնում եւ Արցախյան գոյամարտում հայ ժողովրդի զանգվածային հերոսությունն է այդ՝ իր լինելիության ու հարատեւության համար, որով հնագույն մեր հերոսական պատմագրությունը հարստացրեց վսեմ նոր դրվագներով:

...Չնայած դեռեւս 1939 թվականից գոյություն ունեւ ԽՍՀՄ-ի հետ խաղաղ համագործակցության դաշինք, այնուամենայնիվ Գերմանիան դրժեց իր ուխտը եւ 1941թ. հունիսի 22-ին, առանց պատերազմ հայտարարելու, Խորհրդային Միության դեմ միանգամից դուրս բերեց 158 մարտական դիվիզիա, մոտ 4000 տանկ, ավելի քան 5000 ռազմական ինքնաթիռ, 47000 հրանոթ եւ ականանետ: Ահից սարսափած խորհրդային զինվորի դեմ կռվում էին նաեւ Գերմանիայի հետ դաշնակցած իտալական, հունգարական, ռումինական եւ ֆիննական զորքերը:

Մինչ այդ, Գերմանիան, որի կանցլերն այդ ժամանակ Ադոլֆ Հիտլերն էր, գավթել էր Ավստրիան, Չեխոսլովակիայի սուղետական մարզը, իսկ հետո նաեւ ամբողջ Չեխոսլովակիան եւ այնտեղ հաստատել ֆաշիստական ռեժիմ, 1939 թվականից պատերազմի մեջ էր Ֆրանսիայի ու Լեհաստանի դեմ, 1940-ի հունիսից իրեն էր ենթարկել

Բելգիան, Յուլանդիան եւ Նորվեգիան:

Պատերազմի բռնկումից մեկ շաբաթ չանցած (30.06.1941թ.) Խորհրդային Միությունում ստեղծվեց Պաշտպանության պետական կոմիտե՝ Ի. Վ. Ստալինի գլխավորությամբ, որն էլ անմիջապես կենտրոնացրեց երկրի պետական, քաղաքական, տնտեսական ամբողջ համակարգի կառավարումը, որպեսզի հնարավոր ու հեշտ լինի ուժերը ուղղել այն բնագավառներին, որտեղ պահանջվում էր ամենամեծ անհրաժեշտությունը:

Հայրենիքի պաշտպանությունը դարձավ հրամայական պահանջ բազմազգ պետության համար. 16-ից մինչեւ 50 տարեկան յուրաքանչյուր այր պետք էր ուսաներ ռազմական գործը եւ զինվորագրվեր հայրենի հողի ու ժողովրդի պաշտպանությանը:

Ռազմապաշտպանական գործը, ինչպես ողջ երկրում, այնպես էլ Հայաստանում եւ Լեռնային Ղարաբաղում զանգվածային, քաղաքական եւ հայրենասիրական բնույթ կրեց՝ ընդգրկելով կյանքի եւ աշխատանքի բոլոր ոլորտները: «Ամեն ինչ հայրենիքի համար» կոչին զինվորագրվեցին բանվորն ու գյուղացին, գիտնականն ու մշակույթի գործիչը, կուսակցական, Խորհրդային աշխատողները: Արյան, ավերի, ազատության ու հայրենիքի պաշտպանության այդ դառն օրերին երկրի ամբողջ ժողովուրդը, այդ թվում նաեւ հայ ժողովուրդը ռազմադաշտ ուղարկեց իր հազարավոր որդիներին (600 հազար՝ Հայաստանից եւ ավելի քան 50 հազար՝ Արցախից): Եվ ոչ միայն ուղարկեց, այլեւ նամակներով սխրանքի եւ հեղոսության էր կոչում նրանց:

Հայ ժողովուրդը ԽՍՀՄ մյուս ազգերի ու ժողովուրդների հետ միասին, ռուս մեծ ժողովրդի գլխավորությամբ, մարտական փառավոր ուղի անցավ 1941-1945 թթ. Հայրենական Մեծ պատերազմում ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակում՝ բարձր պահելով իր փառքն ու պատիվը:

Այդ արյունալի կռվում փառավոր ուղի է անցել Հայաստանի, Ղարաբաղի (նաեւ՝ Հս. Արցախի), Խորհրդային տարիներին ԽՍՀՄ կազմում Ադրբեջանական ԽՍՀ անունով հորջորջված հանրապետության տարածքում (հայաբնակ քաղաքներում, ավաններում, գյուղերում) եւ ընդհանուր առմամբ՝ այլ վայրերում բնակվող հայությունը: Միայն Արցախում եւ Ադրբեջանում բնակվող հայությունը աշխարհին տվել է 45-ից ավելի նշանավոր զինվորականներ՝ Խորհրդային Միության մարշալներ, ռազմածովային ուժերի ծովակալ եւ դեր-ծովակալներ, Խորհրդային Միության հեղոսներ, գեներալներ, գնդապետներ, փոխգնդապետներ եւ այլ աստիճանի սպաներ, «Փառքի»

շքանշանի երեք աստիճանների ասպետներ, որոնք ներկայացնում էին բանակի բոլոր զորատեսակները:

Չորավարների, հերոսների նման համաստեղությունը կարող էր մեծ պատիվ ու հպարտություն բերել շատ ավելի խոշոր պետության, քան մեծ աշխարհից հեռու, նրա մի անկյունում ծվարած 120-130 հազար բնակիչ ունեցող դե-ֆակտո մի պետություն-երկրամաս, ինչպիսին Արցախն է:

Ձեզ եմ ներկայացնում Լեռնային Ղարաբաղի (նաեւ՝ Յս. Արցախի) ու Ադրբեջանական ԽՍՀ-ի (նախկին) հայաբնակ բնակավայրերի մեզ արդեն հայտնի հայ նշանավոր զորավարներին, Խորհրդային Միության հերոսներին, «Փառքի» շքանշանի երեք աստիճանների ասպետներին եւ ճանաչված բարձրաստիճան հրամանատարներին ու սպաներին: Ակնկալում ենք, որ այն կօգնի ներկա եւ ապագա սերունդներին՝ ճանաչել տալու եւ նրանց օրինակով հայրենիքին նվիրվածության ու արիության ոգով դաստիարակելու գործում:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ ԵՎ ՀԱՅ ՆՇԱՆԱՎՈՐ ԶՈՐԱՎԱՐՆԵՐ

Իվան (Յովհաննես) Զրիստափորի ԲԱՂՂԱՄՅԱՆ

Խորհրդային Միության եւ համայն հայոց մարշալ, Խորհրդային Միության կրկնակի հերոս, ծնվ.՝ Յս. Արցախի Չարդախլու գյուղում
Յովհաննես Ստեփանի ԻՍԱԿՈՎ

Խորհրդային Միության եւ համայն հայոց ծովակալ, Խորհրդային Միության հերոս, ծնվ.՝ Յյուս. Արցախի Գետաշեն գյուղում՝ գետաշենցու ընտանիքում

Արմենակ Արտեմի ԽԱՆՓԵՐՅԱՆՑ (Խուդյակով)

ԽՍՀՄ ավիացիայի մարշալ, ծնվ.՝ ԼՂՀ Հադրութի շրջանի Մեծ Թաղեր գյուղում

Համազասպ Խաչատուրի ԲԱԲԱԶԱՆՅԱՆ

ԽՍՀՄ զրահատանկային զորքերի մարշալ, Խորհրդային Միության հերոս, ծնվ.՝ Յս. Արցախի Չարդախլու գյուղում

Սերգեյ Զրիստափորի ԱԳԱՆՈՎ (Օհանյան)

ԽՍՀՄ ինժեներական զորքերի մարշալ, արմատներով՝ արցախցի
Միքայել Արտեմի ՊԱՐՄԵՂՈՎ

Խորհրդային Միության հերոս, հրետանու գեներալ-գնդապետ, ծնվ.՝ ԼՂՀ Մարտունու շրջանի Մուշաղիշեն գյուղում

Նելսոն Գեւորգի ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Խորհրդային Միության կրկնակի հերոս՝ ծնվ. ԼՂՀ Շուշի քաղաքում

Աշոտ Զումշուղի Գասպարյան	(ԼՂ Հաղորդի շրջան, գ. Դուդուկչի)
Սուրեն Գրիգորի Պետրոսյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջան, գ. Ռեւ)
Անդրանիկ Աբրահամի Ղազարյան	(ք. Բաքու)
Արամ Հովակիմի Սաֆարյան	(ԼՂ Մարտունու շրջան, գ. Հաղորտի)
Երեմ Իվանի Դանիելյանց	(ԼՂ Ստեփ. շրջան, գ. Արանգամին)
Իվան Կոստանդինի Շահումյան	(ԼՂ Մարտունու շրջ., գ. Պառավաթումբ)
Սուրեն Հակոբի Գասպարյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջան, գ. Ն.Ղլիժբար)
Արմեն Թեւանի Հայրիյան	(ԼՂ Հաղորդի շրջան, գ. Տող)
Թեմիկ Ավանեսի Ավթանդիլյան	(ԼՂ ք. Մարտակերտ)
Գեւորգ Թամրազի Հակոբյանց	(ԼՂ Ստեփ. շրջան, գ. Արանգամին)
Ռուբեն Զրիստափորի Բաղիրյան	(ԼՂ ք. Շուշի)
Իսահակ Մարկոսի Մանասյան	(ԼՂ Մարտունու շրջան, գ. Խերխան)
Գրիգոր Միքայելի Հայրապետյան	(ԼՂ Մարտակերտի շրջան, գ. Մեղրեւսկ)
Գրիգոր Կարապետի Բաղյան	(գ. Խաչակապ)
Գրիգոր Շահումի Կալուստով	(ք. Բաքու)
Հրանտ Արսենի Ավագյան	(ք. Բաքու)
Վաղինակ Սեմյոնի Չաքարյան	(Խանլարի շրջան, գ. Մարտունիշեն)
Գարեգին Շեկոյի Բալայան	(Շահումյանի շրջան, գ. Գյուլիստան)
Էդուարդ Մելիքի Այանյան	(Խանլարի շրջան, գ. Գետաշեն)
Անդրանիկ Ալեքսանդրի Մանուկյան	(ք. Բաքու)
Խաչատուր Բեգլարի Մելիքյան	(գ. Չազիկ, Դաշքեսան)
Վլադիմիր Հակոբի Յավրուժով	(ք. Բաքու)
Ղազարոս Ավետիսի Ավագյան	(Խանլարի շրջան, գ. Գետաշեն)
Վլադիմիր Աբրահամի Հովհաննիսյան	(ք. Բաքու)
Արսեն Արամի Տեր-Օգանով	(ք. Բաքու)
Գարուշ Սերգեյի Կոստանդինով	(ք. Բաքու)
Սարգիս Սողոմոնի Մարտիրոսյան	(Շամախու շրջան, գ. Մադրասա)
Ռաֆայել Իվանի Գաբրիելյան	(ք. Բաքու)
Կոնստանտին Ալեքսանդրի Նազարյան	(Կիսլավոդսկ քաղ. արմատ. Բաքու)
Ռադիոն Իվանի Մինասով	(Զիտայի մ. Աշկենայի շրջ., գ. Ալտան)
Վալենտին Սողոմոնի Իգրայիլյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջ., Կարմիր գյուղ)
Վալենտին Հովսեփի Սուրաբեկով	(ք. Աստրախան)

ՓԱՌՔԻ ՇՔԱՆՇԱՆԻ ԵՐԵՔ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐ

Վաղարշակ Կարոյի Հայրապետյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջ., գ. Ղարաբուլախ)
Շահեն Հովհաննեսի Սարգսյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջ., գ. Հարավ)
Աշոտ Գալուստի Մելքունյան	(ԼՂ Մարտակերտի շրջ., գ. Վանք)
Գեորգի Ավագի Իսրայելյան	(ԼՂ Ստեփ. շրջ., գ. Ն.Սզնեք)
Հովսեփ Սահակի Հովսեփյան	(ԼՂ Մարտունու շրջ., գ. Թաղավարդ)
Իսահակ Պողոսի Ղարախանյան	(Հս. Արցախ, գ. Գետաշեն)
Մեխակ Չաքարի Ճատրյան	(Հս. Արցախ, Շամխորի շրջան)

Համառոտ տեղեկություններ նրանց անցած մարտական ուղու մասին: Էջը բացում ենք Խորհրդային Միության մարշալ, Խորհրդային Միության կրկնակի հերոս, նշանավոր զորավար Իվան (ՅՈՎՅԱՆՆԵՍ) ԶՐԻՍՏԱՖՈՐԻ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆՈՎ:

**ԻՎԱՆ (ՅՈՎՅԱՆՆԵՍ)
ԶՐԻՍՏԱՖՈՐԻ
ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն Խորհրդի նախագահության
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի մարշալներին և գեներալներին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում գերագույն գլխավոր հրամանատարության մարտական առաջադրանքները օրինակելիորեն կատարելու և այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան և «Ոսկե աստղ» մեդալ:

1. Բանակի գեներալ **Իվան Զրիստափորի Բաղրամյանին**

**ԽՍՀՄ զերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն Խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա. ԳՈՐԿԻՆ**

Մոսկվա, Կրեմլ, 20 հուլիսի 1944թ.:

Խորհրդային զորավարների պայծառ համաստեղության մեջ իր յուրահատուկ տեղն է գրավում հայ ժողովրդի տաղանդավոր զավակ Խորհրդային Միության կրկնակի հերոս, համազորային մարշալ Իվան (Յովհաննես) Զրիստափորի (Խաչատուրի) Բաղրամյանը:

Իվան Բաղրամյանը ծնվել է 1897 թվականի դեկտեմբերի 2-ին Ելիզավետպոլ (Գանձակ) նահանգի Չարդախլու գյուղում, երկաթուղային բանվորի ընտանիքում: Նրա հայրը 40 տարի բանվորություն է արել Ելիզավետպոլի երկաթուղային կայարանում:

Նախնական կրթությունը ստացել է երկաթուղու երկդասյա ուսումնարանում: 1912 թվականին հաջողությամբ ավարտելով այն՝ նա ուսումը շարունակում է Թիֆլիսի երկաթուղային տեխնիկական ուսումնարանում: Սակայն, տնտեսական ծանր պայմանները հնարավորություն չեն տալիս նրան շարունակելու ուսումը եւ 17 տարեկան հասակում զինվորագրվում է Ռուսաստանի ցարական բանակին՝ որպես էքսպեդիցիոն կորպուսի Կովկասյան 2-րդ սահմանային գնդի շարքային զինվոր: Այստեղ էլ սկսվում է նրա զինվորական ծառայությունը: Էքսպեդիցիոն կորպուսը, որը թուրքական զորքերի դեմ համառ մարտեր մղելով Իրանի վրայով շարժվում էր դեպի Բաղդադ, բազում փորձությունների է ենթարկվում: Բնական դժվարին պայմաններում, այս հոգնեցուցիչ արշավանքի եւ մարտերի ընթացքում Բաղրամյանը իր մարտական մկրտությունն է ստանում՝ իրեն դրսեւորելով որպես քաջ եւ դիմացկուն զինվոր, կոփված մարտիկ:

1916-ի ամռանը, Բաղրամյանը որպես երիտասարդ ընդունակ զինվոր, գործուղվում է Թիֆլիսի ենթասպաների դպրոցը՝ սովորելու:

1917-ի հունիսին՝ ավարտելով այն, կրտսեր հրամանատարի աստիճանով նորից մեկնում է ռազմաճակատ եւ նշանակվում Ուրմիա լճի շրջանում գտնվող երրորդ գնդի հրաձգային դասակի հրամանատար:

1917-ի Փետրվարյան օրերին հեղափոխական ուսանողության շարքերում, նա կարմիր ժապավենը կրծքին մասնակցում է ցույցերին՝ համակրանք տաժելով բոլշեւիկների նկատմամբ: Ավարտելով դպրոցը՝ կրտսեր սպայի կոչումով ծառայության է անցնում Զայկական 3-րդ հրաձգային գնդում: Շուտով նա դասակի հրամանատարի պաշտոնով Իրանում, Ուրմիա լճի կողմերում ակտիվ մասնակցություն է ունենում բանակի ներսում տեղի ունեցող խմորումներին: Այստեղ էլ նա նշանակվում է նախ վաշտի, ապա՝ գումարտակի հե-

ղափոխական կոմիտեի անդամ: 1918-ի մայիսին իր հեծյալ զորամիավորումով ակտիվ մասնակցություն է ունենում Սարդարապատում Թուրքիայի զորքերի ջախջախման նշանավոր ճակատամարտին: Այստեղ էլ նա նշանակվում է Հայկական 1-ին հեծյալ գնդում Եսկադրոնի հրամանատար:

Իվան Բաղրամյանը կարծես ի ծնե զինվորական էր: Նա երեւելի հեծելակ էր, խիստ կարգապահ ռազմիկ ու հիանալի կազմակերպիչ: Ռազմական գործողությունների ժամանակ աչքի էր ընկնում իր ուժեղ կամքով, խիզախությամբ, հրամանատարական բարձր ձիրքով: Անձնական հարաբերություններով լինելով պարզ ու համեստ, բնավորությամբ շիտակ, նա գրավում էր բոլորի համակրանքը:

Հայաստանում Խորհրդային կարգեր հաստատվելուց հետո Հայկական 1-ին հեծյալ գունդը, որի հրամանատարի օգնականն էր Ի. Բաղրամյանը, մտցվեց Խորհրդային 11-րդ բանակի կազմը, որտեղից էլ սկսվեց նրա հետագա մարտական ուղին Խորհրդային ամբողջ տարիներին: 1921-ին Հայաստանի Ժողկոմխորհի նախագահ Ալ. Մյասնիկյանը Բաղրամյանին՝ որպես փորձված հրամանատար, նշանակում է Հայաստանի նորակազմ ռազմական ժողկոմում՝ պատասխանատու աշխատանքի:

1923-ին նա նշանակվում է Հայկական դիվիզիայի հեծելագնդի հրամանատար: 1924-ին ավարտելով Լենինգրադի հեծելագորային հրամկազմի կատարելագործման միամյա դասընթացները՝ վերադառնում է իր նախկին պաշտոնին, ուր նա ծառայում է մինչև 1931 թվականը՝ կատարելով մի շարք կարեւոր հանձնարարություններ՝ ուղղված հարյուրավոր նոր սպաների ուսումնառության, դաստիարակության ու մարտական արվեստին տիրապետելու գործին:

1931-ին Բաղրամյանը Մոսկվայի Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիայի ուսանող էր: 1934-ին ավարտելով այն՝ շտաբի պետ է նշանակվում Մ. Ֆ. Բլինովի անվան 5-րդ հեծյալ դիվիզիայում: 1936-ից նա շարունակում է ուսումը Կարմիր բանակի գլխավոր շտաբի ակադեմիայում: Երկու տարի նույն ակադեմիայում նա դասախոսական աշխատանք է կատարում՝ խորհրդային բանակի համար սպայական նոր կարգեր պատրաստելու գործում: 1940-ի կեսերից նա Կիեւի ռազմական օկրուգի բանակի շտաբի օպերատիվ բաժնի պետն էր, իսկ 1941-ի սկզբից՝ Կիեւի ռազմական հատուկ օկրուգի շտաբի պետի տեղակալը եւ օպերատիվ վարչության պետը:

Հայրենական մեծ պատերազմի առաջին իսկ օրերից Հարավարեւմտյան ռազմաճակատի զորքերը ծանր եւ արյունահեղ մարտեր էին մղում թշնամու դեմ, հատկապես Կիեւի համար մղված մար-

տերում: Այստեղ նորովի դրսևորվեցին օպերատիվ վարչության պետ Ի. Բաղրամյանի մեծ արիությունն ու ռազմական գործի բարձր ունակությունները: Ղեկավարվելով Բաղրամյանի մշակած օպերատիվ պլանով՝ մեր զորքերի կողմից գերմանացիները տասնյակ հազարավոր զոհեր կրելով, հարկադրված եղան մասամբ դադարեցնել հարձակումները: Բարձր գնահատելով այս մարտում ցուցաբերած անձնական խիզախությունն ու ռազմական հմտությունը՝ ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհրդի 1941թ. օգոստոսի 12-ի որոշմամբ Ի. Բաղրամյանին շնորհվեց գեներալ-մայորի կոչում:

Բաղրամյանի ղեկավարած օպերատիվ վարչության մշակած պլանով ջախջախիչ հարված ստանալով Ռոստովի ազատագրման եւ Մոսկվայի Չարավ-արեւմտյան ուղղությունում՝ թշնամին ետ շարտվեց: Ազատագրելով Ելեց քաղաքը եւ շուրջ 400 այլ բնակավայր՝ այդ ուժերը Էական աջակցություն ցույց տվեցին մեր զորքերին, որոնք մարտնչում էին Մոսկվայի Չարավ-արեւմտյան ուղղությամբ: Չաշվի առնելով այդ եւ Ռոստովի ազատագրման գործողության նախապատրաստմանն ու իրականացմանը եռանդուն ու ակտիվ մասնակցությունը, Ի. Բաղրամյանը դասվեց տակտիկական արվեստի խորհրդային լավագույն վարպետների շարքը: Նրան շնորհվեց գեներալ-լեյտենանտի զինվորական կոչում եւ նշանակվեց Չարավ-արեւմտյան ուղղությամբ գործող զորքերի շտաբի պետ, 1942-ի հուլիսից՝ Արեւմտյան ռազմաճակատի 16-րդ բանակի հրամանատար, որն էլ նույն թվականի օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին հաջողությամբ ետ մղեց թշնամու 400-500-անոց տանկային գործառնման գրոհը, որը ձգտում էր մեր զորքերին շրջանցել Չարավից:

1943-ի փետրվար-մարտ ամիսներին 16-րդ բանակը, ցուցաբերած ակտիվ ռազմական գործողությունների համար, վերակազմվեց 11-րդ գվարդիական բանակի, եւ Ի. Բաղրամյանը նշանակվեց նրա հրամանատարը: Այդ ժամանակ թշնամին խոշոր ուժեր էր կենտրոնացրել Կուրսկ-Օրյոլ-Բոյանսկ ուղղություններում. հազարավոր կործանիչներ, խոյընթաց, ռմբակոծիչ ինքնաթիռներ, ինքնագնաց հրետանի, ամեն տեսակի եւ համակարգի ականանետներ: Այստեղ էին կենտրոնացվել գերմանական տեխնիկայի բոլոր նորույթները՝ «Ֆերդինանտներ», «Չովագներ», «Վագրեր» եւ այլն: Սկսվեց ահեղ մարտը, որը տևեց 12 օր: Բաղրամյանի գլխավորած 11-րդ գվարդիական բանակը ջախջախիչ հարված հասցրեց թշնամուն՝ առաջ անցնելով 160-180 կիլոմետր, հասան Օրյոլ-Բոյանսկ երկաթուղու կայարան, դրանով իսկ կասեցրին թշնամու հետագա դիմադրությունը:

Բրյանսկը գերմանա-ֆաշիստական զավթիչներից ազատագրելուց հետո, գեներալ-գնդապետ Բաղրամյանի գլխավորած 11-րդ գվարդիական բանակը փոխադրվեց Մերձբալթյան 2-րդ ռազմաճակատ: Չանցած չորս ամիս, 1943-ի նոյեմբերի 17-ին ԽՍՀՄ ժողովմխորհուրդը Ի.Բաղրամյանին շնորհեց բանակի գեներալի բարձր կոչում, առաջին անգամ, իսկ Պաշտպանության պետական կոմիտեն նույն օրը նշանակեց նրան Մերձբալթյան 1-ին ռազմաճակատի գորքերի հրամանատար:

...Մերձբալթյան 1-ին եւ 2-րդ ռազմաճակատների միջեւ ստեղծվել էր լարված վիճակ: Բանը նրանում էր, որ այդ ժամանակ հակառակորդը ճեղքել էր Մերձբալթյան երկու ռազմաճակատների պաշտպանական գիծը, ինչի հետեւանքով, գրեթե, խափանվել էր հաղորդակցության միակ կապը երկու ռազմաճակատների միջեւ՝ Նեելի կոչված պարանոցը հակառակորդի կողմից անընդհատ կրակի տակ էր պահվում: Սույն դժվարագույն խնդրի լուծումը հանձնարարված էր Ի. Բաղրամյանին: Իվան Զրիստափորովիչը մանրակրկիտ նախապատրաստեց այն եւ ինքն էլ հաջողությամբ իրականացրեց ռազմական գործողությունը (օպերացիան): Կատարեց այն, ինչպես կատարել էր Օրյոլի ճակատամարտում՝ արժանանալով կուսակցության կենտկոմի եւ ժողովմխորհրդի բարձր գնահատանքին: Խորհրդային տեղեկատվության բյուրոն այդ մասին տարածեց ներքոհիշյալ հաղորդագրությունը. «Օրերս Մերձբալթյան ռազմաճակատի գորքերը, բանակի գեներալ Ի. Բաղրամյանի հրամանատարությամբ, հարձակման անցան Նեելից հարավ գերմանա-ֆաշիստական զորքերի դեմ եւ մոտ 80 կիլոմետր ճակատի երկարությամբ ու մոտ 30 կիլոմետր խորությամբ ճեղքեցին հակառակորդի խիստ ամրացված պաշտպանական գոտին... հինգ օրվա լարված մարտերի ընթացքում մեր զորքերն ազատագրեցին ավելի քան 500 բնակավայր... Մարտերում ջախջախեցին հակառակորդի 87-րդ, 129-րդ եւ 211-րդ հետեւակային դիվիզիաները, 20-րդ տանկային դիվիզիան եւ մի քանի պահակային զորամասեր»:

1944 թվականի ամառային կամպանիայի ժամանակ Խորհրդային բանակը ահեղ մարտերով մաքրեց Բելոռուսական, Լատվիական, Լիտվական, Էստոնական Կարելա-Ֆիննական հանրապետությունների եւ Լենինգրադի մարզի հողատարածքները: Չնայած տեղանքի չափազանց աննպաստ պայմաններին (համատարած անանցանելի ճահիճներ ու ջրային մեծ արգելքներ, թշնամու ուժեղացրած ինժեներական կառուցվածքների ճյուղավորված հզոր համակարգ, փշալարային արգելափակոցներ, դօտեր ու դգօտներ, հսկայական

քանակությամբ կրակակետեր), այնուամենայնիվ ռազմաճակատի մյուս զորավարների հետ միասին համառ հարձակողական մարտեր էին մղում նաեւ Բաղրամյանի ղեկավարած զորամիավորումները: Ռազմաճակատի հրամանատար Ի. Բաղրամյանին ուղղված Գերագույն հրամանատարության 1944թ. հունիսի 24-ի հրամանում կարդում ենք. «Մերձբալթյան 1-ին ռազմաճակատի զորքերը, անցնելով հարձակման, հրետանու եւ ավիացիայի կենտրոնացված հարվածների աջակցությամբ 35 կմ հատվածում ճեղքեցին գերմանացիների Վիտեբսկի ամրացված շրջանի ուժեղ եւ խոր էշելոնացված պաշտպանությունը Վիտեբսկ քաղաքից Յյուսիս-Արեւմուտք եւ հարձակողական մարտերի երկու օրվա ընթացքում առաջ շարժվեցին 20-40 կմ խորությամբ, ճեղքումը ընդլայնելով մոտ 80 կմ ճակատով, 35կմ հատվածով հասան Արեւմտյան Դվինա գետին: Իսկ Խորհինֆորմբյուրոն նույն հուլիսի 24-ի իր օպերատիվ ամփոփագրում հաղորդեց, որ սեղմելով շրջափակման օղակը, բանակի գեներալներ Ի. Բաղրամյանի եւ Չերնյախովսկու զորքերը հունիսի 26-ին ազատագրեցին բելառուսական խոշոր մարզային կենտրոն, ռազմավարական կարեւոր հանգույց Վիտեբսկ քաղաքը եւ 700 այլ բնակավայրեր:

Այս հաղթանակի առթիվ Գերագույն հրամանատարության 1944-ի հունիսի 26-ի հրամանով նշվում է բանակի գեներալներ Բաղրամյանի եւ Չերնյախովսկու զորքերի ձեռք բերած փայլուն հաղթանակը եւ շնորհակալություն հայտնվում Վիտեբսկի ազատագրմանը մասնակցած զորքերին՝ շնորհելով այն «Վիտեբսկյան» անունը: ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունն այս զորամիավորումների 134 ռազմիկների շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Բանակի գեներալ Բաղրամյանի մշակած պլանով խորտակվեց նաեւ Պոլոցկ քաղաքի թշնամական հզոր պլացդարմը եւ ազատագրվեց 300 այլ բնակավայրեր: Ռազմաճակատի զորքերը հուլիսին գրոհով գրավեցին Պոլոցկ քաղաքն ու կարեւոր երկաթուղային հանգույցը՝ Դվինսկի ուղղությամբ, դրանով իսկ փակելով թշնամու պաշտպանության հզոր ամրացված շրջանը, ինչի համար հրամանատարն ու զորամասերը արժանացան Գերագույն հրամանատարության շնորհակալությանը եւ մարտին մասնակցած զորամասերը վերանվանվեցին «Պոլոցկյան»:

Հաղթանակները հաջորդում էին մեկը մյուսին: Բաղրամյանի ղեկավարած ռազմաճակատի զորքերը՝ գրավելով 4 քաղաք, մեկ երկաթուղային հանգույց, ավելի քան 700 բնակավայր, սրընթաց առաջ անցնելով շուրջ 500 կմ, խորությամբ, մոտենում էին հիտլերյան Գերմանիայի սահմաններին:

Միայն մեկ օրում Մերձբալթյան 1-ին, Բելոռուսական 1-ին, 2-րդ եւ 3-րդ ռազմաճակատների մարտական գործողությունների շնորհիվ հակառակորդը կորցրեց վեց կարելոր բատալիոն: Օտարերկրյա մամուլը հուլիսի 27-ը համարեց հիտլերյան բանակի ամենասեւ օրը, իսկ խորհրդային ժողովուրդը մեկ անգամ եւս ցնձաց խորհրդային Միության մարշալներ Վասիլեւսկուն, Կոնեւին, Ռոկոսովսկուն, բանակի գեներալներ Բաղրամյանին, Չերնյախովսկուն եւ Երեմենկոյին խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու առիթով:

Յաղթարշավը շարունակվում էր. Մերձբալթյան 1-ին ռազմաճակատի զորքերը տանկային միավորումների եւ հետեւակի համատեղ գործողությամբ ամբողջովին կտրեցին հիտլերականների բոլոր ուղիները եւ հուլիսին գրավեցին Արեւելյան Պրուսիան: Չարգացնելով առաջխաղացումը՝ ազատագրեցին մի շարք քաղաքներ ու բազմաթիվ բնակավայրեր, դուրս եկան Բալթիկ ծովը:

1944-ի հոկտեմբերին Մերձբալթյան ռազմաճակատի զորքերը, կատարելով իրենց հրամանատարի տակտիկական պլանը, ճեղքեցին ռազմաճակատը եւ թշնամու Մերձբալթյան 30 դիվիզիայից բաղկացած ամբողջ խմբավորումը կտրեցին Գերմանիայից ու հնարավորություն չտվին նրան մասնակցելու Գերմանիայի հիմնական տերիտորիայի համար մղված ճակատամարտին: Ֆաշիստական Գերմանիայի անձնատրությունից (կապիտուլյացիա) հետո միայն, այդ դիվիզիաները ստիպված եղան ամբողջովին գերի հանձնվել:

Մարշալ Ա. Վ. Վասիլեւսկու եւ բանակի գեներալ Ի. Զ. Բաղրամյանի զորքերը 1945-ի մարտ-ապրիլ ամիսներին բացառիկ խնամքով նախապատրաստվեցին Զյոնիսբերգ (Կալինինգրադ) ամրոց-քաղաքի գրոհը: Այստեղ Բաղրամյանը նշանակվեց Չեկլանոյան խմբավորման խորհրդային զորքերի հրամանատար, որի առաջադրանքով կազմված մակետի օգնությամբ պատրաստվեցին եւ գրոհով գրավեցին Զյոնիսբերգը՝ գերելով 93 հազար զինվոր ու սպա եւ մեծաքանակ ռազմավար, որտեղ էլ Բաղրամյանը երկրորդ անգամ պարգեւատրվեց Սուվորովի առաջին աստիճանի շքանշանով: Յետագայում, ընդհուպ մինչեւ ֆաշիստական Գերմանիայի անձնատրության (կապիտուլյացիայի) օրը, մարշալ Վասիլեւսկու եւ Բաղրամյանի զորքերը, տեղանքի ծանր պայմաններում, ավարտեցին թշնամու Զյոնիսբերգի Չեկլանոյան խմբավորման մնացորդների ջախջախումն ու գերումը:

1945-ի մայիսին Բաղրամյանը նշանակվում է Մերձբալթյան ռազմական օկրուգի զորքերի հրամանատար եւ ինը տարի անփոփոխ մնում նրա հրամանատարը: Այդ տարիներին նա ընտրվում է Լատ-

վիայի կուսակցության կենտկոմի անդամ, ԽՍՀՄ եւ Լատվիայի Գերագույն խորհուրդների պատգամավոր, երկու անգամ պարգևատրվում է Լենինի շքանշանով:

1954թ. նրան տեղափոխում են Մոսկվա եւ նշանակում ԽՍՀՄ պաշտպանության նախարարի տեղակալ: 1956-1958թթ. նրան տեսնում ենք Գլխավոր շտաբի բարձրագույն ռազմական ակադեմիայի պետի պաշտոնում: 1958-ից նորից պաշտպանության նախարարի տեղակալ էր:

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը իր 1955թ. մարտի 11-ի հրամանագրով բանակի գեներալ Իվան Զրիստափորի Բաղրամյանին շնորհեց Խորհրդային Միության մարշալի կոչում:

Խորհրդային Միության կոմունիստական կուսակցության XX համագումարը Ի.Զ. Բաղրամյանին ընտրեց ԽՄԿԿ Կենտրոնական կոմիտեի անդամության թեկնածու, իսկ XXII համագումարը՝ Կենտկոմի անդամ: 1962թ. մարտին Խորհրդային Չայաստանի աշխատավորները միահամուռ Ի.Զ. Բաղրամյանին ընտրեցին ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր:

Խորհրդային Միության կրկնակի հերոս, Խորհրդային Միության եւ Չամայն հայոց մարշալ Իվան Զրիստափորի Բաղրամյանի փառապանծ կյանքը խոշոր ռազմագետի, արիության եւ հայրենիքի նկատմամբ անսահման նվիրվածության վառ օրինակ է, ինչը գնահատվել է Խորհրդային Միության եւ արտասահմանյան մի շարք երկրների բազմաթիվ շքանշաններով ու մարտական մեդալներով եւ որ նրա անցած փառավոր ուղին դաստիարակության մեծ օրինակ է մեր ներկա եւ ապագա սերունդների համար եւ նաեւ ոգեշնչման հզոր աղբյուր:

Նա մահացել է 1982-ի սեպտեմբերի 9-ին, աճյունասափորը ամփոփված է Մոսկվայի Կրեմլի պատի մեջ:

**ՀՈՎՅԱՆՆԵՍ
ՍՏԵՓԱՆԻ ԻՍԱԿՈՎ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի մարշալներին, ծովակալներին եւ գեներալներին
Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում գերագույն գլխավոր հրամանատարության մարտական առաջադրանքները օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

1. Ծովակալ **Հովհաննես Ստեփանի Իսակովին**

**ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա. ԳՈՐԿԻՆ**

Մոսկվա, Կրեմլ, 20 մայիսի 1955թ.:

ԻՍԱԿՈՎ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍՏԵՓԱՆԻ

Հովհաննես Ստեփանի Իսակովը աշխատանքային եւ մարտական փառավոր ուղի է անցել. միջմանկց մինչեւ Խորհրդային Միության նավատորմի ծովակալ՝ մարշալական տարբերանշանով, շարքային ծովայինից մինչեւ ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմի նախարարի առաջին տեղակալ, ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից-անդամ, պրոֆեսոր:

Հս. Արցախի Գետաշեն գյուղացի Ստեփան Տեր-Իսահակյանը՝ Հովհաննեսի հայրը, որ մասնակցել էր 1877-1878թթ. ռուս-թուրքական պատերազմին, ընտանիքով բնակություն էր հաստատել Կարսի շրջանի Հաջիքենդ գյուղում: Այստեղ էլ, 1894թ. օգոստոսի 22-ին ծնվել է Հովհաննեսը: Տնտեսական ծանր հոգսերի պատճառով Ստեփանի ընտանիքը տեղափոխվում է Բաքու քաղաքը, որտեղ էլ մահանում է Ստեփանը: Ընտանիքը հարկադրված տեղափոխվում է Թիֆլիս: Այդ տեղափոխումների ժամանակ անհայտ հանգամանքներում անհետանում է ութ տարեկան Հովհաննես Տեր-Իսահակյանի ծննդյան վկայականը: Թիֆլիսում նոր ծննդյան վկայական է ստանում Իվան Իսակով անուն-ազգանունով:

Իսակովը նախնական կրթությունն սկսել է Թիֆլիսի ռեալական դպրոցում: Նա մեծ հետաքրքրություն էր ցուցաբերում դեպի տեխնիկական եւ հակում՝ դեպի ճանապարհորդությունն ու ծովը: Չարմանալի ընդունակություններ է ցուցաբերում նա ուսման մեջ: Դասընկերները վկայում էին, որ մեկ տարվա ընթացքում նա ավարտում է 5-րդ եւ 6-րդ դասարանները եւ փոխադրվում յոթերորդ դասարան:

1913 թվականին՝ ավարտելով Թիֆլիսի ռեալական ուսումնարանը, նա մեկնում է Պետերբուրգ՝ բարձրագույն կրթություն ստանալու: Զաղաքի ընտրությունը պատահական չէր. նա ուզում էր մոտ լինել ծովին, նավատորմին: Պետերբուրգում իր ապրուստը հայթայթելու նպատակով բանվորություն էր անում ինստիտուտի գարաժում:

Ուսումը շարունակելու նպատակով նա դիմում է ներկայացնում ծովային ուսումնարան: Ընդունող հանձնաժողովը պատասխանում է՝ «Խնդիրը մերժել»:

Երկրորդ կարգի կապիտանը կարդում է հանձնաժողովի որոշումը.

- Իվան Ստեփանովիչ Իսակով. Ձեր դիմումը մերժված է: Լավ կանեք հետեւակային որեւէ դպրոց ընդունվել, կամ դառնաք արհեստավոր: Դա ավելի հարմար է ազնվականական դասին չպատկանող

աղքատ մարդկանց համար: Ըստ որում նավատորմում հայ սպա չի եղել եւ չի լինելու:

- Դուք իրավացի չեք, պարոն սպա: Նավատորմում հայ սպա եղել է եւ կլինի: Հիշեցեք հայ ադմիրալ Լազար Սերեբրյակովին, պրոֆեսոր Գարսեւին, որոնք երկար տարիներ անձնվիրաբար ծառայել են Սեւ ծովի նավատորմում,- պատասխանում է Իսակովը ցարական պաշտոնյային:

Նա որոշեց հասնել իր նպատակին եւ ընդունվեց հասարակ մարդկանց զավակների ուսումնարանում՝ նախ որպէս յունկեր, իսկ երեք ամիս հետո՝ իբրեւ ուսանող: Ուսման մեջ ցուցաբերած հաջողությունների համար ստացած պարգէները չհանգստացրին նրան: Նա համառորեն ձգտում էր ընդլայնել եւ խորացնել ռազմական գիտելիքները: Այդ ժամանակ հոգիանները կապ էր պաշտպանում տեխնոլոգիական ինստիտուտի հեղափոխական ուսանողության հետ եւ մասնակցում քաղաքական, փիլիսոփայության, էսթետիկայի եւ գրականության հարցերի շուրջ վեճերին:

...Այդ օրերին դեպի Արեւելք՝ Վլադիվոստոկ մեկնող մի նավում ուսանողների շարքում էր նաեւ Իսակովը:

Այնտեղ, հեռավոր Արեւելքում, ծովայիններն ստացան ծովային առաջին մկրտությունը: Իսակովը ծառայեց «Օրյոլ» հաժանավի վրա, անցավ Օխոտի ծովի փոթորիկներով, նավարկեց Ճապոնական ծովում, Խաղաղ օվկիանոսում, եղավ Չինաստանում, Կորեայում ու Ճապոնիայում: Նա ծառայեց նաեւ Ամուրի նավատորմի ղի՝ «Շտորմ»-ի, Սիբիրյան նավատորմի ղի «Սունգուայ» եւ «Սերդիտի» ականակիրների վրա: Երիտասարդ ենթասպան ծառայությունը կատարում էր անձնվիրաբար:

1917 թվականի սկզբներին, ավարտական քննությունների ժամանակ, Իսակովն արդեն ավագ ենթասպա էր: Դպրոցն ավարտելով, նա ստանում է սպայական միջմանի կոչում եւ ծառայության նշանակվում Բալթյան նավատորմի Եսկադրային մարտական ականակիրներից մեկի՝ «Իզյասլավլ»-ի վրա, որն էլ Իսակովի կյանքում մեծ տեղ է գրավում: Այդ ռազմանավի վրա նա ստացավ առաջին մարտական մկրտությունը՝ մասնակցելով Ռիգայի ծովածոցի համար մղված մարտերին: Այստեղ էլ Բալթիական ծովայինները ողջունում են հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակը ու անցնում հեղափոխական ապստամբների կողմը:

Իրադրությունը ծանր էր: Հակառակորդը նեղում էր: Ֆիննական ծոցը սառել էր՝ փակելով Կրոնշտադտի եւ Պետրոգրադի ճանապարհը: Ստեղծված դժվար պայմաններում, հեղափոխական կոմիտեն

ձեռներեց ու խիզախ Իսակովին ընտրում է նավապետի պաշտոնակատար: Նա արդարացրեց կոմիտեի վստահությունը՝ ջախջախումից փրկելով ավելի քան 211 մարտական նավ եւ այն հասցրեց Պետերբուրգ: Այդ արշավանքը, որը կոչվում էր «Սառցե արշավանք», տեղի ունեցավ 1917-ի մարտ-ապրիլ ամիսներին, երբ Կրոնշտադտ մտան վերջին նավերը:

«Սառցե արշավանքին» մասնակցելը Իսակովի կյանքի ամենավառ էջերից մեկն էր: Երիտասարդ միջմանը դարձավ խորհրդային նավատորմի նավապետ:

«Տրանսբալթ» խոշոր փոխադրանավին առաջադրանք տրվեց. արագ ականապատել Ֆիննական ծոցը: Երիտասարդ Իսակովը նշանակվեց այդ նավի հրամանատարի օգնական: Կարելոր մարտական առաջադրանքը կատարելուց հետո նա մասնակցեց ցանցավորման եւ արգելափակման դասընթացներին, ինչն էլ ավարտելուց՝ նշանակվեց «Կորչիկ» պահականավի հրամանատար:

1919թ. օգոստոսին անգլիական ինտերվենտները որոշել էին օդային եւ ծովային հարված հասցնել հեղափոխական Բալթյան նավատորմին: Ահեղ մարտեր տեղի ունեցան: Իսակովի «Կորչիկ» ականակրի եւ մյուս նավերի կենտրոնացված կրակով ոչնչացվեցին անգլիական կատերները եւ ետ մղվեց թշնամու հարձակումը:

1920թ. Կովկասում ծանր վիճակ էր ստեղծվել: Նորաստեղծ խորհրդային իշխանության գոյությունն այստեղ վտանգի տակ էր:

Յուդենիչի ջախջախումից հետո, 1920թ. Իսակովը նշանակվում է Վոլգա-Կասպյան նավատորմի «Դեյատելնի» էսկադրային ականակրի հրամանատար: Նրան առաջադրանք է տրվում՝ ականապատել Վոլգայի գետաբերանը եւ մյուս գորամիավորումների հետ միասին վերականգնել Բաքվի կոմունան: Ուժերն անհավասար էին, մարտերը՝ համառ: Բաքվի պրոլետարիատը, հեղափոխական ուժերի օգնությամբ, հաղթանակով դուրս եկավ Անտանտայի ու գերմանաթուրքական զավթիչների, ինչպես նաեւ ներքին հակահեղափոխական ուժերի դեմ եւ 1920-ի ապրիլի 28-ին Բաքվում կրկին հաստատվեց խորհրդային կարգեր:

Անգլիացիները, թուրքերի օժանդակությամբ, նոր հարձակում ձեռնարկեցին Բաքվի «Սեւ ոսկին» զավթելու եւ դրանով իսկ խորհրդային իշխանությանը զրկելով նրանից: Այս մարտերում էլ փայլատակեցին Իսակովի ղեկավարած նավատորմի ուժերը եւ հաղթանակով դուրս եկան:

Այնուհետեւ Իսակովի ծառայությունը շարունակվում է Բալթիկ ծովի, ապա Սեւծովյան նավատորմիղներում, Նիկոլաեի «ժելեզնա-

յա» Եսկադրային նոր ականակրի վրա, տարբեր պաշտոններ վարելով, ընդհուպ, մինչեւ ԲԳԿԲ շտաբ: Այդ շրջանում կատարած նրա աշխատանքը բնութագրվում է հետեւյալ կերպ. «...Հրամանատարներից ամենաերիտասարդն է, բայց միանգամայն արժանի է իր դիրքին, չափազանց եռանդուն է ու ընդունակ, բացառիկ շնորհքի տեր, օպերատիվ աշխատող է: Տեսական լավ պատրաստություն եւ նշանակալից փորձ ունի... Արագ կողմնորոշվում է ստեղծված իրարարության մեջ: Առանձնապես հմուտ է հարվածային առաջադրանքներ կատարելիս...»:

1928-ին Իսակովն ավարտում է Լենինգրադի ռազմածովային ակադեմիային կից բարձրագույն դասընթացները, 1932-ից ռազմածովային ակադեմիայում դասախոսական աշխատանք է կատարում, այնուհետեւ՝ Բալթյան ռազմածովային նավատորմի շտաբի պետն էր:

Իսակովը 1933-1935թթ. աշխատում էր Բալթյան կարմրադրոշ նավատորմի շտաբի պետ: Ռազմածովային ամենօրյա ուսուցման եւ մանևերների ընթացքում նա կիրառում էր տեսական գիտելիքները, փորձուսուցմամբ հարստացնում այն:

1937թ. հունիսին նշանակվում է Բալթյան կարմրադրոշ նավատորմի հրամանատար: Նրան շնորհվում է երկրորդ կարգի ֆլագմանի կոչում:

1937թ. դեկտեմբերին բալթիկցիները Իսակովին ընտրում են առաջին գումարման ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր: 1938-ի հունվարին նշանակվում է ԽՍՀՄ ռազմածովային նավատորմի ժող. կոմիսարի տեղակալ եւ համատեղությամբ ղեկավարում էր Լենինգրադի ռազմածովային ակադեմիան:

Այդ օրերին ստեղծվեց ռազմածովային նավատորմի ժողկոմատում կոլեգիալ ղեկավարության օրգան՝ Գլխավոր ռազմական խորհուրդը եւ Յ.Ս.Իսակովը հաստատվեց նրա անդամ:

ԽՄԿԿ-ին նա անդամագրվեց 1939 թվականին:

1940-ին նրան շնորհվում է ծովակալի կոչում:

«Պրավդա» թերթը 1940թ. հունիսի 5-ի իր առաջնորդող հոդվածում, որը նվիրված էր Կարմիր բանակի եւ ռազմածովային նավատորմի մի խումբ նշանավոր գործիչների գինվորական բարձրագույն կոչումներ շնորհելուն, գրել էր. «Ծովակալ Իսակովը, որը զուգակցում է իր մեջ հմուտ հրամանատարի եւ ականավոր տեսաբանի հատկությունները, հիանալի է վարում նաեւ ռազմածովային նավատորմի ժողովրդական կոմիսարի տեղակալի բարձր պաշտոնը»:

Հայրենական մեծ պատերազմի առաջին իսկ օրից Իսակովը նշա-

նակվում է Հյուսիս-արեւմտյան ուղղությամբ գործող զորքերի հրամանատարի տեղակալ եւ ռազմական խորհրդի անդամ: Խորհրդային նավատորմի լրիվ շրջապատման եւ օդակի մեջ սեղմելու հիտլերականների փորձերը տապալվեցին: Բալթյան նավատորմը ճեղքեց-անցավ թշնամու կրակային գիծը եւ, պահպանելով կենդանի ու կրակային մարտունակության ամբողջ հզորությունը, մտավ Լենինգրադի ու Կրոնշտադտի հրետանային պաշտպանության համակարգը:

Ծովակալ Իսակովը իր մեծ փորձը միաձուլեց այդ գործողությունների եւ Լենինգրադ քաղաքի պաշտպանության ընդհանուր պլանին:

1941 թվականի հոկտեմբերի 20-ին Իսակովը Մոսկվայում նոր պաշտոն ստանձնեց: 1942-ի գարնանը Գերմանա-Ֆաշիստական զորքերի հրամանատարությունը վճռական հարվածի համար ընտրեց նոր ուղղություն՝ Ստալինգրադն ու Կովկասը: Չավթելով Կուբանը՝ հիտլերականները ձգտում էին գրավել Գրոզնու նավթային շրջանները եւ կովկասյան նախալեռները, հետագայում Բաքու եւ Անդրկովկաս խցկվելու համար: Նույն թվականի գարնանը հրամանատարությունը Իսակովին ուղարկում է այդ վճռական տեղամասը:

Այստեղ նա ղեկավարում է շտաբների աշխատանքները, որոնք ապահովում էին Սեւաստոպոլի մարտավարական ամբողջ համակարգը:

Իսակովը միաժամանակ ղեկավարում էր Ազովի ռազմական նավատորմի զործունեությունը եւ իրագործում Կովկասյան ռազմաճակատի գործառնների ու նավատորմի փոխգործողությունները:

Ահեղ վտանգի օրերին ադմիրալ Իսակովի նավատորմայինները հերոսական սիրագործություններ կատարեցին Թաման թերակղզու ափերին, Նովոռոսիյսկի մոտ եւ Կովկասյան լեռնաշղթայում:

1942 թվականի հոկտեմբերի 6-ին Գոյտխ լեռնանցքում թշնամու դեմ մղված մարտում թշնամու մեքակոծությունից ոտքից ծանր վիրավորվում է Իսակովը եւ տեղափոխվում Սոչիի ծովային հոսպիտալը: Մարտական ընկերները բոլոր ռազմաճակատներից շտապ լուր էին ուղարկում հերոսին: Լենինգրադյան եւ Անդրկովկասյան ռազմաճակատի հրամանատարությունները իրենց նամակներում գրում էին. «Հոգով եւ անկեղծ սրտով շուտափույթ ապաքինում ենք ցանկանում: Ձեր առողջությանը կհետեւենք ամեն ժամ: Ամուր սեղմում ենք Ձեր ձեռքը: Անկասկած դուք կապաքինվենք: Ձեր արյան դիմաց մենք հազարապատիկ վրեժ կլուծենք»:

Թբիլիսիում յոթ ամիս բուժվելուց հետո, 1943-ի մայիսին Իսակովը հենակներով վերադառնում է Մոսկվա եւ նորից անցնում ռազմա-

ծովային ուժերի ժողովուհարի առաջին տեղակալի իր պարտականությունների կատարմանը: Նա աշխատում էր նույնիսկ հոսպիտալում եղած ժամանակ: Ուսումնասիրում էր ռազմածովային նավատորմի գործողությունները, տարբեր ռազմաճակատների մարտական գործողությունները, զեկույցները, փաստաթղթերը, օպերատիվ տեղեկագրերը, նաեւ անհրաժեշտ նյութեր հավաքում հետագա իր գիտական աշխատությունների համար:

Եվ դեռեւս չկազդուրված 1943-44 թթ. նա գրում է «Ռազմածովային նավատորմը Յայրենական մեծ պատերազմում» արդիական մեծ նշանակություն ունեցող մեծածավալ աշխատությունը, որը տպագրվել է թարգմանվել է միութենական եւ արտասահմանյան մի շարք լեզուներով:

1946-50 թթ. նա դարձյալ ԽՍՀՄ ռազմածովային ուժերի գլխավոր հրամանատարության շտաբի պետն էր եւ կոմիսարի առաջին տեղակալը:

1955թ. մայիսի 3-ին ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության հրամանագրով Իսակովին շնորհվեց Խորհրդային Միության նավատորմի ծովակալի կոչում՝ նրան հանձնելով «Մարշալական աստղ» տարբերանշանը: 1958թ. դոկտոր-պրոֆեսոր Իսակովը ընտրվում է ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ, իսկ 1959թ.-ից՝ Լենինյան մրցանակաբաշխության կոմիտեի անդամ, 1965թ. մայիսին շնորհվում է նրան Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Իսակովը հեղինակն է համաշխարհային կոմպլեքսային ատլաս հանդիսացող մեծածավալ երեք հատորանոց «Ծովային ատլաս» աշխատության: Նրա գրչին են պատկանում ռազմածովային գիտական մտքի զարգացմանը նվիրված 70-ից ավելի գիտական աշխատություններ:

Խորհրդային կառավարությունը բարձր է գնահատել նրա ծառայությունները հայրենիքի հանդեպ եւ նրա կուրծքը զարդարել Լենինի հինգ, Կարմիր դրոշի երեք, Ուշակովի առաջին աստիճանի երկու, Յայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի, Կարմիր աստղի շքանշաններով եւ Խորհրդային ու արտասահմանյան մի շարք երկրների շքանշաններով եւ մեդալներով:

...Դեռեւս պատանեկան հասակից Իսակովը երազում էր տեսնել Յայաստանը: Եվ այդ երազանքը իրականություն դարձավ միայն 1953-ի հոկտեմբերին: Նրան շատ դուր եկան ամեն ինչ Երեւանում՝ հրապարակը, մատենադարանը, տուփակերտ, բազմահարկ շենքերը, ճարտարապետական այլ կառույցներ: Մատենադարանում հու-

գիչ հանդիպում տեղի ունեցավ Ա. Իսահակյանի, Ս. Սարյանի, Դ. Դեմիրճյանի հետ: Հանդիպման ժամանակ Ա. Իսահակյանն ասաց.

«Մեր գեղեցիկ Երեւանն ու նրա ոսկե աշունը Ձեզ բերին Հայաստան: Մենք միշտ հպարտացել ենք ռուս զորավարներով եւ կրկնակի ուրախ ենք, երբ այդ դյուցազունների շարքում տեսնում ենք նաեւ հայ ժողովրդի հերոս զավակ ծովակալին՝ Հովհաննես Ստեփանի Իսակովին»:

Հովհաննես (Իվան) Ստեփանի Իսակովը մահացել է հոկտեմբերի 11-ին, 1967թ. Մոսկվա քաղաքում եւ թաղված է Նովոդեւիչի գերեզմանատանը:

**ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՐՏԵՄԻ
ԽԱՆՓԵՐՅԱՆՑ
(ԽՈՒՂՅԱԿՈՎ Ս. Ա.)**

... 1916 թվականի ամառային մի օր, ավարտելով հայկական ծխական դպրոցը, ծնողներից զրկված, 14 տարեկան Արմենակ Արտեմի Խանփերյանցը հեռանում է հայրենի Արցախի Մեծ Թաղեր գյուղից: Ճանապարհը նրան տանում է Միջին Ասիայի Մերվ քաղաքը՝ մորեղբոր մոտ: Սակայն՝ չգտնելով նրան եւ չունենալով ինքնությունը հաստատող որեւէ փաստաթուղթ, Արմենակը մնում է անապաստան, անելանելի վիճակում: Երկար դեգերումների ժամանակ, պատահաբար նա գտնում է ոմն Սերգեյ Ալեքսանդրի Խուդյակովի կրթության մասին ատեստատը: Օգտագործելով այդ ատեստատը՝ նրա հիման վրա էլ հետագայում կրում է այդ անուն ազգանունը: Այստեղից ճակատագիրը նրան բերում է Բաքու քաղաքը՝ Մանթաշեի Բալախանիի նավթահանքերը, ուր աշխատում է որոշ ժամանակ: Ըստ էության, այստեղից էլ սկսվում է նրա մարտական ուղին. Բաքվի պրոլետարիատի շարքերում մասնակցում է հակահեղափոխության դեմ կռիվներին՝ պաշտպան կանգնելով Բաքվի կոմունային: Վերջինիս անկումից հետո, հեղափոխական «ժելեզնի օտրյադ»-ի շարքերում նա հասնում է Աստարիան եւ միանում Կարմիր բանակին: Խուդյակով-Խանփերյանցը այդ օրվանից էլ իր կյանքը մշտապես կապում է Կարմիր բանակի հետ: Անցնելով քաղաքացիական կռիվների բովով՝ 1919թ. նա ակտիվ մասնակցություն է ու-

նենում Ցարիցինի համար մղված մարտերին: Քաղաքացիական կռիվների ավարտումով Խուդյակով-Խանփեդյանցի համար սկսվում է ուսման, ռազմական արվեստին տիրապետելու լարված ժամանակաշրջան:

Արցախցի պատանու ռազմական ընդունակություններն արժանանում են զինվորական պետերի ուշադրությանը եւ 1923թ. նրան ուղարկում են Թիֆլիս՝ հեծելազորային ռազմական դպրոց:

Դպրոցն ավարտելուց հետո նրան գործուղում են Ուկրաինայի Իզյասլավ քաղաքը, հեծյալ գնդի դասակներից մեկի հրամանատար, հետո Եսկադրոնի պետ, գնդի դպրոցի պետ, այնուհետեւ զորամասի շտաբի պետ: Նրա ռազմական ծառայությունը այստեղ տեւում է երկար՝ մինչեւ 1931-ի կեսերը:

1931-1936 թվականներին Ս. Խուդյակովը Մոսկվայի Ժուկովսկու անվան ռազմաօդային ուժերի ակադեմիայի ունկնդիր էր: Ակադեմիան ավարտելուց հետո նա պատասխանատու աշխատանքի է նշանակվում Մինսկի ռազմական օկրուգի ռազմաօդային ուժերի շտաբում: Այստեղ բարձրացվում է նրա զինվորական կոչումը փոխգնդապետից՝ գնդապետ եւ նշանակվում օկրուգի ռազմաօդային ուժերի շտաբի պետ, իսկ հետո՝ հրամանատար:

Սկսվում է Հայրենական մեծ պատերազմը, որի ընթացքում ամբողջ փայլով երեւան է գալիս հայ ժողովրդի պանծալի զավակի գորավարական տաղանդը: Գերագույն գլխավոր հրամանատարությունը, նկատի ունենալով նրա կազմակերպչական ընդունակություններն ու ռազմական տաղանդը, Հայրենական մեծ պատերազմի հենց առաջին օրերից նրան գեներալ-մայորի կոչումով նշանակում է Արեւմտյան ռազմաճակատի օդային ուժերի շտաբի պետ:

1943-ի փետրվարից նա գեներալ-լեյտենանտի զինվորական կոչումով Արեւմտյան ռազմաճակատի ռազմաօդային ուժերի առաջին բանակի, ապա ռազմաճակատի օդային ուժերի հրամանատարն էր:

Խորհրդային կառավարությունը բարձր գնահատելով Սերգեյ Խուդյակով-Խանփեդյանցի անսպառ եռանդը եւ զորավարական փորձն ու հմտությունը, 1943-ի գարնանը նրան նշանակում է Խորհրդային Միության բանակի ռազմաօդային ուժերի շտաբի պետ, շնորհելով գեներալ-գնդապետի կոչում, իսկ մեկ տարի անց, 1944-ի օգոստոսին ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության հրամանագրով շնորհվում է ավիացիայի մարշալի զինվորական բարձր կոչում:

Ռազմամոլական ճապոնիայի դեմ մղված կռիվների ժամանակ, 1945-ի օգոստոսից Ս. Խուդյակովը Հեռավորարեւելյան ռազմաճա-

կատի 12-րդ օդային բաժնակի հրամանատարն էր: Այստեղ էլ մարտերում, հատկապես ճապոնական Զվանտունյան ճանաչված բաժնակի ջախջախման գործում ցուցաբերած մարտական արվեստի եւ ռազմական տաղանդի համար, նրա ղեկավարած բաժնակը արժանանում է Գերագույն գլխավոր հրամանատարության շնորհակալությանը:

Ռազմաօդային գործի մեծ գիտակ, տաղանդավոր զորավար, ավիացիայի մարշալ Ս. Խուդյակովը մեծ ճանաչում ուներ նաեւ Խորհրդային երկրի սահմաններից դուրս: Նա 1945թ. փետրվարին երեք մեծ տերությունների՝ ԽՍՀՄ-ի, ԱՄՆ-ի եւ Մեծ Բրիտանիայի ղեկավարների Յալթայի կոնֆերանսում, Խորհրդային Միության ղեկավարի ռազմական գծով խորհրդականն էր:

Նույն 1945-ի փետրվարին ԱՄՆ նախագահ Ֆ. Ռուզվելտը Խորհրդային Գերագույն հրամանատարությանը հղած հուշագրում խնդրում է մարշալ Խուդյակովին հանձնարարել ԱՄՆ-ի ռազմավարական ավիացիայի՝ Պլոեշտի մոտ կատարած ռմբակոծությունների արդյունքների ստուգումը: Խորհրդային կառավարությունը համաձայնվում է, որ նշված ստուգումը կկատարի Խուդյակովը:

Ժողովրդի մեծ թշնամի, մարդակուլ Բերիան, որ շարունակ հետապնդում էր ոչնչացնում էր խորհրդային նշանավոր մարդկանց, այս անգամ էլ, 1945-ի դեկտեմբերին զրպարտչական մեղադրանք է ներկայացնում Խուդյակովին եւ անհիմն ձերբակալում նրան: Չորս տարի տեւում է հետաքննությունը: Ի վերջո, դատարանը արդարացնում է Խուդյակովին եւ վերականգնում նրա բոլոր իրավունքներն ու կոչումները: Սակայն նրան շարունակ հետապնդող Բերիան իմանալով այդ մասին, խարդախությամբ իր ձեռքն է գցում արդարացնող այդ փաստաթղթերը եւ... Արմենակ Արտեմի Խանփետրյանց-Խուդյակովը ծաղկուն հասակում, ընդամենը 49 տարեկանում զոհ է գնում հրեշի խարդավանքներին:

Ս.Ա. Խուդյակովի անունը ոսկե տառերով է գրված հայրենիքի գինված ուժերի դյուցազնագրքում: Ականավոր զորավարին եւ հայրենիքի մեծ նվիրյալին երկար ժամանակ կհիշեն հայ ժողովուրդն ու գինված ուժերը:

**ՀԱՄԱՉԱՍՊ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ
ԲԱԲԱԶԱՆՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին հորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում գե-
րագույն գլխավոր հրամանատարության մարտական առաջադ-
րանքները օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբե-
րած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել հորհրդային
Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե
աստղ» մեդալ:

Գնդապետ **Համազասպ Խաչատուրի Բաբաջանյանին**

**ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ**

**ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա. ԳՈՐԿԻՆ**

Մոսկվա, Կրեմլ, 20 ապրիլի, 1944թ.:

ՀԱՄԱՉԱՍՊ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ ԲԱԲԱԶԱՆՅԱՆ

Հյուսիսային Արցախի Չարդախլու գյուղը 1941-1945թթ. Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին հայտնի դարձավ իր անվեհեր զավակների սիրանքներով: Այնտեղ է իր մանկությունն անցկացրել ԽՍՀՄ զրահատանկային ուժերի գլխավոր մարշալ, Խորհրդային Միության հերոս Համազասպ Խաչատուրի Բաբաջանյանը:

Մ. Խ. Բաբաջանյանը ծնվել է 1906 թվականին, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Ավարտելով գյուղի միջնակարգը՝ նա 1925-ին մեկնում է Երեւան՝ ուսումը շարունակելու Մյասնիկյանի անվան ռազմական դպրոցում: Դպրոցի հրամանատարությունը մերժում է նրան փոքրահասակ եւ վտիտ լինելու պատճառով: ՀԼԿԵՄ Երեւանի քաղկոմի միջամտությամբ նրան պայմանականորեն ընդունում են դպրոցի հետեւակային բաժինը: Փորձնական մի հրաձգության ժամանակ Բաբաջանյանը բարձր արդյունքների է հասնում: Եվ դրանից հետո միայն՝ դպրոցի պետի հրամանով, պայմանական կուրսից նրան տեղափոխում են իսկական կուրսանտների շարքը: Մեկ տարի անց նա ուսումը շարունակում էր Թիֆլիսի ռազմական, հետեւակային դպրոցում եւ, որն էլ այն ավարտում է գերազանց գնահատականներով:

Նորավարտ սպան, նախ հայկական, ապա ռուսական զորամասերում դասակի, վաշտի, ապա գումարտակի հրամանատար էր: 1928 թվականին Բաբաջանյանը ընդունվում է Կոմկուսի շարքերը: Նրան ուսման են ուղարկում Մոսկվայի Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիա: Ավարտելուց, 1937-ին նա նշանակվում է կորպուսի շտաբի օպերատիվ բաժնի պետ: Մասնակցում է ֆինների դեմ մղված մարտերին մոտո-մեխ գումարտակի հրամանատարի պաշտոնում, որտեղ էլ նա վիրավորվում է:

...Բաբաջանյանը Հայրենական մեծ պատերազմի մեջ մտավ Սմոլենսկում՝ 1941-ի աշնանը՝ պատերազմի թեժ պահին որպես գնդի հրամանատար: Մարտի մեջ մտնելով՝ գնդին հաջողվեց գերմանական զավթիչներին ետ մղել Ելնյա քաղաքից:

...Գեներալ Գուդերիանի տանկային բանակը նպատակ ուներ գրավել Բոյանսկը, Օրյոլ եւ Տուլա քաղաքները եւ բաց անել Մոսկվայի դռները գերմանական զորքերի առաջ: Բաբաջանյանի գունդը մեկ դիվիզիայի հետ տեղավորվեց Բոյանսկի ռազմաճակատի ձախ թելում, Գլուխով քաղաքի մոտակայքում: Նա հրաման ստացավ անցնել հարձակման: Սակայն, պարզվեց, որ գերմանացիները արա-

գաշարժ գորքերով արդեն անցել են հարձակման եւ թելից շրջափակման մեջ են առել Բաբաջանյանի զորամասերը: Դրությունը շատ ծանր էր՝ ետեւում ճահիճն էր, ձախ կողմում՝ ճահճոտ ափերով գետը: Բաբաջանյանը հրամայեց զորքին, պաշտպանական դիրքեր գրավել: Թշնամին Բաբաջանյանի գնդի վրա նետեց տեխնիկայի բոլոր տեսակները՝ օդուժ, տանկ, հրետանի, ականանետ: Սեղմվում էր օղակը: Դրությունը դառնում էր օրհասական: Լուր ստացվեց, որ թշնամին մտել է Ռիլսկ քաղաքը եւ շրջանցել Բաբաջանյանի գումարտակները: Երբ այդ պահին հարցրին Բաբաջանյանին, թե ինչ որոշում է կայացրել, նա պատասխանեց.

- Չեմ հեռանա, կկռվեմ մինչեւ վերջ:

Գերմանացիների ճնշման տակ գունդը մղվեց դեպի ճահիճը: Ծանր էր դրությունը: Գիշեր-ցերեկ ճահճի մեջ էին զինվորները, չնորացող հագուստով, հաճախ մինչեւ գոտկատեղը ջրի մեջ: Ուտելիքի պաշարը սպառվում էր: Բաբաջանյանի առողջությունը վատացել էր, սակայն նա պահպանում էր մտքի պայծառությունը: Ուղիղ նշանառությամբ խփում էին թշնամու թնդանոթները, հռնդում էին տանկերը, ինքնաթիռների անիվները, գրեթե դիպչում էին կարմիրբանակայինների կռնակին, մինչդեռ կարմիրբանակայինները՝ ունեին միայն գնդացիներ, հրացաններ ու ձեռքի նռնակներ: Դիվիզիային թույլ էր տրվել գետով անցկացնել իր ամբողջ տեխնիկան, եւ ամրապնդվել պաշտպանության նոր բնագծում: Բաբաջանյանը ետ քաշվելու հրաման տվեց: Մարդկանց հաջողվեց իրենց հետ տանել ամբողջ գույքը եւ վիրավորներին:

Համազասպ Բաբաջանյանը այդ մարտերից հետո նշանակվեց տանկային բրիգադի հրամանատար: Նրա բրիգադը 1943-ի հունիսին մարտի մեջ մտավ Կուրսկի մոտ: Այստեղ Բելգորոդ-Կուրսկ ուղղությամբ թշնամին կենտրոնացրել էր զրահապատ մեծ ուժեր. մոտ տասնինը դիվիզիա եւ օդուժի մի շարք գնդեր, մեծ քանակությամբ «Ֆերդինանտներ», «Հովազներ», «Վագրեր»:

Բաբաջանյանի տանկային բրիգադը Կուրսկից կատաղի մարտերով անցավ Վոլինո-Պոդոլսկի բարձունքները: Նա մարտեր էր մղում Կազատին քաղաքի եւ հանգուցային կայարանի համար: Կազատին քաղաքին մոտենալիս, նա հրամայեց վառել բոլոր մեքենաների, ինչպես նաեւ տանկերի, զրահապատների, թնդանոթների, ծանր ականանետների, քարշող բեռնատար ավտոների լույսերը...

Նրա տանկիստները այդ օրը ազատագրեցին Կազատին քաղաքը:

Այնուհետեւ համարձակ ռեյդ կատարելով՝ 1944-ի մարտին տանկիստներն անցան հարավային Բուզ գետը եւ սեպվեցին Պրոսկուրո-

վի գերմանական պաշտպանության մեջ: Ծանր մարտերից հետո Բաբաջանյանի բրիգադը ճեղքեց հակառակորդի պաշտպանությունը եւ սլացավ առաջ: Այդ օրը նա անցավ քառասունհինգ կիլոմետր: Երկրորդ օրը բրիգադը մտավ Չեռնով քաղաքը:

Հարձակողական այս մարտերում Բաբաջանյանը ցուցաբերեց զորք եւ մարտեր վարելու մեծ վարպետություն: Նրա գլխավորած գվարդիական տանկային զորամասը անցավ մարտական փառահեղ ուղի: Կազատին, Բերդիչեւ, Տեռնուպոլ, Պրոսկուրով եւ Չեռնով քաղաքների մոտ ջախջախիչ հարվածներ հասցրեց գերմանացիներին: Միայն 1944 թվականի մարտ ամսին երկու-երեք օրվա ընթացքում նրա զորամասը հարյուր կիլոմետր առաջ գնաց եւ ազատագրեց 45 բնակավայր: Բաբաջանյանի զորամասի հատվածում գերմանացիները թողեցին երկու հարյուրից ավելի մարտական մեքենաներ: Կազատին երկաթուղային հանգույցի համար մղված մարտերում Բաբաջանյանի տանկային զորամասը շրջապատեց թշնամու 70-րդ մոտոդիվիզիան եւ ոչնչացրեց նրա երկու գունդը: Այս մարտերում հակառակորդը տվեց հազարից ավելի սպանված, իսկ մնացած ստորաբաժանումների անձնակազմը լիովին գերի հանձնվեց:

Մարտի 21-ից մինչեւ ապրիլի 1-ը Ուկրաինական 1-ին ռազմաճակատում, Ստանիսլավ քաղաքի ուղղությամբ եւս գնդապետ Բաբաջանյանը ցուցաբերեց արիություն եւ հերոսություն: Նա այդպիսի տասնյակ ռեյդեր է կատարել Ուկրաինայի եւ Բելոռուսիայի ազատագրման համար մղված կռիվներում: Այդ մարտերի ընթացքում բրիգադը ազատագրել է վաթսուն բնակավայր, այդ թվում՝ յոթ խոշոր բնակավայր:

Բաբաջանյանը հայտնի էր որպես խիզախ ու համարձակ ռեյդերի նշանավոր կազմակերպիչ: Նա տանկային բրիգադով բազմիցս ճեղքել է թշնամու կողմից խիստ պաշտպանված տարբեր հատվածներ, մտել նրա թիկունքը:

Ռազմաճակատում նման ռեյդերը անվանել են «Բաբաջանյանական ռեյդ»:

Ուկրաինական 1-ին տանկային բանակի հրամանատար Կատուկովի, Նույն բանակի ռազմական խորհրդի անդամ Պոպելի եւ զրահատանկային զորքերի հրամանատար Նովիկովի ստորագրած բնութագրում գրված է.

...«1944թ. մարտի 21-ից մինչեւ ապրիլի 1-ը Ուկրաինական 1-ին ռազմաճակատի Ստանիսլավի ուղղությամբ բրիգադի հարձակողական մարտերի ժամանակ ընկեր Բաբաջանյանը հանդես բերեց արիություն եւ հերոսություն՝ գերմանական զավթիչների դեմ մղվող

պայքարում: Ինքն առաջինը անցավ հետախուզելու ծանծաղուտը եւ կատարեց գետանց: Գերմանական զավթիչների դեմ մղած պայքարում ցուցաբերած արիության եւ հերոսության, ինչպես նաեւ մարտերում խելացիորեն զորամասերը ղեկավարելու եւ մարտերում անձնական սխրանքների համար, ընկեր Բաբաջանյանը արժանի է Խորհրդային Միության հերոսի կոչման»:

Գերմանական զավթիչների դեմ մղված պայքարում ցուցաբերած արիության եւ հերոսության համար ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը 1944թ. ապրիլի 26-ի հրամանագրով գնդապետ Յամազասպ Բաբաջանյանին շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Գնդապետ Բաբաջանյանը այն սպաներից էր, որոնցից առաջինը հասավ ԽՍՀՄ-ի եւ Լեհաստանի պետական սահմանագլխին:

Բարձր հրամանատարությունը, նկատի ունենալով գնդապետ Բաբաջանյանի ռազմական փորձն ու հմտությունը, նրան 1944 թվականի օգոստոսին նշանակեց տանկային դիվիզիայի հրամանատար:

Նրա դիվիզիան 1944-ի օգոստոսի 18-ին եւ 19-ին կատաղի մարտերի մեջ մտավ Սանդոմիրի շրջանում: Երկրորդ օրվա վերջին Բաբաջանյանը ծանր վիրավորվեց կրծքից: Բժիշկների կարծիքով նրան ամեն վայրկյան մահ էր սպասում: Սակայն նա այդ ծանր վիճակում, նույնիսկ, շարունակում էր հետեւել ու ընթացք տալ դիվիզիայի հարձակողական գործողություններին:

Տասնինը օր հետո Բաբաջանյանն իր տանկային զորամասով մասնակցում էր լեհական Լոձ, Կուտնո, Տոմաշով, Վլոցլավեկ, Կոլոքալաքների ազատագրմանը:

Լեհաստանը մաքրվեց հիտլերականներից:

Այո, զուր չէ, որ արագությունը դարձել է տանկային հարձակման աստվածը: Բաբաջանյանի տանկերը հազիվ էին հասել Օդերին, հազիվ էին տանկիստները կարողացել շունչ քաշել, երբ սկսվեց նոր հարձակումը: Բաբաջանյանը նոր առաջադրանք ստացավ: Նրա միավորումը դիմեց դեպի հյուսիս՝ օժանդակելու մարշալ Ռոկոսսովսկու հարձակվող զորքերին: Երեք անգամ տանկերը սրընթաց հարված հասցրին Կոլբերգին ու Գդինյային, երեք անգամ նրանք ճանապարհ բացեցին դեպի ծով, երեք անգամ հասան Բալթիկ ծովի ափը, Վիսլայից մինչեւ Գդինյա Բաբաջանյանը մարտերով անցավ 1500 կիլոմետր, որը ռազմական վարպետության եւ մարդկային տոկոսության ու երկաթյա նպատակասլացության ռեկորդ էր:

Բաբաջանյանն առաջանում էր դեպի Տրեպտով՝ Բեռլինի արվարձանը: Գիշերը հսկայական հրացուլք էր կանգնած Բեռլինի վրա, ցե-

րեկը սեւ ծուխը ծածկում էր գարնանային երկինքը: Բաբաջանյանի տանկիստները գնում էին գերմանական մայրաքաղաքի ավերակների միջով: Այստեղ էլ՝ 1945թ. մայիսի 2-ին տանկային աշտարակների հրաձիգները վերջին արկերն էին արձակում ռախստագի վրա:

1945 թվականի հուլիսի 11-ին Բաբաջանյանին շնորհվեց տանկային զորքերի գեներալ-մայորի զինվորական կոչում:

Գերմանիայի անձնատրոյությունից (կապիտուլացիա) հետո գեներալ-մայոր Բաբաջանյանը տարիներ շարունակ ղեկավարում էր Գերմանիայում գտնվող խորհրդային զորքերի տանկային խմբավորումը:

1948 թվականին ավարտելով Վորոշիլովի անվան գերագույն ակադեմիան՝ նա նշանակվում է տանկային մեծ միավորման շտաբի պետ, իսկ երկու տարի հետո՝ նույն տանկային բանակի հրամանատար: Նա ութ տարի ղեկավարեց այդ բանակը:

1953 թ. Բաբաջանյանին շնորհվում է գեներալ-լեյտենանտի զինվորական կոչում: Այնուհետև լեգենդար զորավարին երկար ժամանակ տեսնում ենք Մերձկարպատյան զինվորական օկրուգի զորքերի հրամանատարի առաջին տեղակալի պաշտոնում:

1956 թվականին Յ. Բաբաջանյանին շնորհվեց գեներալ-գնդապետի կոչում: 1957-1967թթ. նա եղել է Օդեսայի զինվորական օկրուգի զորքերի հրամանատարը, 1967-1969թթ.՝ զրահատանկային զորքերի ակադեմիայի պետ, 1969թ.-ից՝ ԽՍՀՄ տանկային զորքերի պետ, իսկ 1975-ի ապրիլի 29-ին նրան շնորհվեց զրահատանկային զորքերի գլխավոր մարշալի կոչում:

Ճանաչված զորավարը 1950 թվականին ընտրվել է Ռուսաստանի ֆեդերացիայի, 1954-ին՝ Յայաստանի, իսկ 1962-ին՝ Մոլդավիայի Գերագույն խորհուրդների պատգամավոր:

Չրահատանկային զորքերի գլխավոր մարշալ Եւ Խորհրդային Միության հերոս Յամագասպ Խաչատուրի Բաբաջանյանի կուրծքը մարտական ծառայությունների համար զարդարվել են Լենինի երկու, Կարմիր դրոշի չորս, Սովորովի 1-ին և 2-րդ աստիճանների, Կուտուզովի առաջին աստիճանի, Կարմիր աստղի շքանշաններով լեհական և արտասահմանյան այլ երկրների բազմաթիվ շքանշաններով ու մեդալներով:

Մեծատաղանդ զորավարը իր մահկանացուն կնքել է 1977թ. դեկտեմբերի 1-ին Մոսկվա քաղաքում: Նրա դիակը թաղված է Մոսկվայի Նովոդեվիչի գերեզմանատանը:

**ՍԵՐՁԵՅ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ
ԱԳԱՆՈՎ (ՕՅԱՆՅԱՆ)**

*Ճարտարագործական գործերի
մարշալ*

Իմանանք եւ ճանաչենք, որ, Խորհրդային Միության նշանավոր զորավարների համաստեղության մեջ Սերգեյ Քրիստափորի Ագանով-Օհանյան անուն-ազգանունով եւս մեկ հայազգի զորապետ, ճարտարագետ, մանկավարժ, տաղանդավոր կազմակերպիչ, վերջապես՝ ճարտարագիտական գործերի մարշալ ունենք, որն իր ամբողջ կյանքը նվիրաբերել է մեծ հայրենիքին:

Սերգեյ Քրիստափորի Ագանով-Օհանյանը ծնվել է 1917թ. հուլիսի 4-ին, Աստրախան քաղաքում, ծառայողի ընտանիքում: Հավաստի տեղեկությունները վկայում են, որ Սերգեյի հորական կողմի արմատները՝ Օհանյանները Արցախ աշխարհից են: Այդ մասին վկայում է Ռուսաստանի Դաշնության ռազմագիտական ակադեմիայի ակադեմիկոս, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր Ա. Ե. Սարգսյանի ստացած գրավոր պատասխանը մարշալից: Նա գրում է. «Իմ հայրը հայ էր, բայց ես Նրա մասին շատ քիչ բան գիտեմ: Գիտեմ միայն, որ նա վերաբնակվել էր Աստրախան քաղաքում՝ Բաքվի կողմերից: Մայրս ազգությամբ ռուս է, հորիցս բաժանվել է, երբ ես չորս տարեկան էի, իսկ հայրս ամուսնացել է ազգությամբ ռուս մի կնոջ հետ: Դրանից հետո հայրս տեղափոխվել է Գրոզնի քաղաքը եւ այնտեղ էլ մահացել: Հայաստանում եղել էմ մի քանի անգամ՝ կարճ ժամանակով, հիմնականում՝ ծառայողական գործուղումներով»:

Աշխատանքային գործունեությունը Սերգեյը սկսել է 1935թ. Կույբիշեւի անվան Մոսկովյան էլեկտրակոմբինատում՝ նախ որպես փականագործ, ապա՝ բրիգադավար, միաժամանակ ուսում առել Մոսկվայի պետական համալսարանին առընթեր բանֆակի երեկոյան բաժանմունքում: 1938-ին ընդունվել է 1940-ին հաջողությամբ ավարտել է Մոսկովյան ռազմաճարտարագիտական ուսումնարանը եւ գործուղվել Լենինգրադյան զինվորական օկրուգ՝ 257-րդ առանձին սակրավորական դասակի հրամանատարի պաշտոնին: Այստեղ էլ մասնակցելով խորհրդա-ֆիննական պատերազմին՝ մարտական իր առաջին մկրտությունն է ստացել:

Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին անցել է մարտական փառավոր ուղի՝ վաշտի հրամանատարից հասնելով Կարմիր բանակի ճարտարագործական զորքերի շտաբի օպերատիվ բաժնի պետի պաշտոնին:

Պատերազմի ավարտից հետո, նա իր ծառայությունը շարունակել է ճարտարագործական զորքերի շտաբում: 1947 թվականից շարունակել է ուսումը Մոսկվայի Մ. Վ. Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիայի հեռակա բաժնում եւ ավարտել այն ոսկե մեդալով:

1952թ. ընդունվել է Գերագույն շտաբի Կ. Ե. Վորոշիլովի անվան ռազմական ակադեմիան եւ ավարտել փայլուն գնահատականներով՝ ստանալով բարձրագույն ռազմատեսական պատրաստություն: Չորքերում հինգ տարվա գործնական աշխատանքից հետո, ճարտարագործական զորքերի գեներալ-մայոր Ս. Ագանովը նշանակվել է ավագ դասախոս, այնուհետեւ՝ Գերագույն շտաբի ռազմական ակադեմիայի ռազմաճարտարագիտական ամբիոնի պետի տեղակալ: Ունենալով մարտական եւ աշխատանքային հարուստ փորձ՝ նա ամբիոնում աշխատելու առաջին իսկ օրերից ակտիվորեն ներգրավվել է ուսումնական եւ գիտական աշխատանքներում՝ դրսեւորելով արտասովոր ընդունակություններ, ուսումնական ծրագրերի առավել բարդ թեմաները մշակելու եւ ունկնդիրներին ուսուցանելու գործում: Նրա վարած պարապմունքները միշտ արժանացել են ակադեմիայի հրամանատարության եւ ունկնդիրների բարձր գնահատականին:

1964-ի նոյեմբերին Ս. Ագանով-Օհանյանը հաջողությամբ պաշտպանել է ռազմագիտության գծով թեկնածուական ատենախոսությունը: 1966-ին նրան շնորհվել է դոցենտի գիտական կոչում: Դասախոսական աշխատանքին զուգահեռ նա պատրաստել է հրատարակել է ռազմագիտական 15 աշխատություն եւ հատուկ թեմայով մեկ մենագրություն:

1967-ի հունվարին Ս. Ազանովը՝ որպես բազմակողմանիորեն պատրաստված ռազմական ճարտարագետ, նշանակվում է Գերմանիայում տեղաբաշխված Խորհրդային զորքերի ճարտարագործական զորքերի պետ, 1970թ. հունվարին՝ ԽՍՀՄ պաշտպանության Նախարարության ճարտարագործական զորքերի պետի տեղակալ:

1974-ի ապրիլին ճարտարագործական զորքերի գեներալ-լեյտենանտ Ազանովը նշանակվում է Կուլբիշեւի անվան ռազմաճարտարագիտական ակադեմիայի պետ: Այս պաշտոնում եղած ժամանակ նա մեծ ուշադրություն էր հատկացնում, հատկապես, ակադեմիայում ուսումնադաստիարակչական եւ գիտահետազոտական աշխատանքի կատարելագործմանը՝ իր փորձը շռայլորեն փոխանցելով ունկնդիրներին եւ պրոֆեսորական կազմին:

1975թ. մարտից Ս.Ք.Ազանովը 12 տարի գլխավորել է պաշտպանության Նախարարության ճարտարագործական զորքերը: Նրա ղեկավարությամբ հաջողությամբ լուծվել են ճարտարագործական զորքերի կազմակերպական կառուցվածքի հետագա զարգացման, նրանց տեխնիկական զինման մի շարք հարցեր, մշակվել են զորքերի հարձակողական եւ պաշտպանական գործողությունների ճարտարագիտական ապահովման առավել արդյունավետ եղանակներ: Սերգեյ Քրիստափորիչը մեծ ներդրում է ունեցել ճարտարագործական սպառազինության Նոր միջոցների մշակման եւ զորքերում արդեն եղածների արդիականացման գործում, ինչի համար արժանացել է Պետական մրցանակի:

Ս.Ք.Ազանովն ակտիվ մասնակցություն է ունեցել զորքերի եւ շտաբների օպերատիվ պատրաստման առավել կարելուր միջոցառումների պլանավորմանն ու անցկացմանը: Բարձր մակարդակով ղեկավարել է մարտեր եւ օպերացիաների ճարտարագործական ապահովման Նոր սկզբունքների մշակման գործընթացներ, որոնք նվիրված են հրամանատարաշտաբային զորավարություններին:

1980թ. մայիսին Նրան շնորհվել է ճարտարագործական զորքերի մարշալի կոչում:

1986թ. ապրիլին Ս.Ք.Ազանովը, լինելով Պետական հանձնաժողովի անդամ, անձամբ է ղեկավարել Չեռնոբիլի ԱԷԿ-ում տեղի ունեցած վթարի հետեւանքների վերացման աշխատանքներում ներգրավված ճարտարագործական զորամասերը:

1987թ. մարտից Ս.Ք.Ազանովն աշխատել է ԽՍՀՄ պաշտպանության Նախարարության գերագույն տեսուչների խմբի ռազմական տեսուչ-խորհրդատու:

Բոլոր նրանք, ովքեր աշխատել կամ առնչվել են Ս.Ք.Ազանովի

հետ, նրան ճանաչում էին իր հարցախույզ խելքով, ամենաբարդ հարցերում գլխավորն արագ գտնելու կարողությամբ, ընդունվող որոշումների խոր հիմնավորմամբ: Ճանաչում էին նրան որպես մեծ ռազմական ճարտարագետի, որն ուներ բարձր ռազմատեսական գիտելիքներ եւ մեծ գործնական փորձ, որպես մարդկանց նկատմամբ նրբազգաց, հոգատար եւ ուշադիր մարդու: Սերգեյ Զրիստափորի Ազանով-Օհանյանն իր մահկանացուն կնքեց 79 տարեկան հասակում՝ 1996 թվականի փետրվարի 1-ին, ծանր եւ երկարատեւ հիվանդությունից հետո:

**ՄԻՆԱՅԻԼ ԱՐՏԵՄԻ
ՊԱՐՍԵՂՈՎ**
հրետանու գեներալ-գնդապետ

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին հորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում գե-
րագույն գլխավոր հրամանատարության մարտական առաջադ-
րանքները օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբե-
րած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել հորհրդային
Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե
աստղ» մեդալ:

109. Կոմդիվ **Միխայիլ Արտեմի Պարսեղովին**

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 20 մարտի, 1940թ.:

հղեմն գեներալ-գեներալ, Խորհրդային Միության հերոս Միխայիլ Պարսեղովի՝ Խորհրդային զինված ուժերը եւ հայ ժողովուրդը վառ հիշողություն եւ պահպանում նրա նկատմամբ՝ որպէս ականավոր զորահրամանատարի, մարտական մեծ ուղի անցած եւ հայրենիքի մեծ նվիրյալի:

Ծնվել է նա 1899 թվականի հուլիսի 15-ին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Մուշաղիշեն (հետագայում Կոլխոզաշեն) գյուղում: Տասնամյա պատանին, կարիքից դրդված հեռանում է հայրենի օջախից: Երկար դեգերումներից հետո նա հայտնվում է Միջին Ասիայի Աշխաբադ քաղաքում եւ հանապազօրյա հոգսերը հոգալու համար այստեղ երկար ժամանակ ծանր բանվորական աշխատանք էր կատարում բամբակագտիչ գործարաններում եւ փայտեղենի պահեստներում:

Վրա եւ հասնում 1917-ի հեղափոխության տարիները: Մեծ դառնություններ ճաշակած պատանին 1918 թվականին կամավորագրվում է Միջին Ասիայի բասմաչների, Կասպիայում բուն դրած անգլիական զորքերի դեմ մարտերին եւ ակտիվ մասնակցություն ունենում Բուխարայի Էմիրի բանդայի ջախջախմանը: Քաղաքացիական կռիվներում նա դասակի, ապա մարտկոցի հրամանատար էր: 1918-ին ընդունված լինելով բուլշեիկյան կուսակցության շարքերում՝ 1922-ին նրան ուսման եւ ուղարկում Տաշքենտի ռազմական հրետանային ուսումնարանը, որն էլ գերազանց գնահատականներով ավարտելով՝ նշանակվում է Լենինգրադի գնդերից մեկում դասակի, ապա մարտկոցի հրամանատար:

1927-1930թթ. Պարսեղովը Կազան եւ հետո Պենզա քաղաքներում հրետանային գնդերից մեկում գումարտակի, իսկ քիչ ժամանակ անց, արդեն գնդի հրամանատար էր:

1932-36թթ. նա փայլուն գնահատականներով ավարտում է Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիան եւ Խորհրդային Միության Չինված ուժերում ճանաչվելով որպէս հրետանային գործի տաղանդավոր մասնագետներից մեկը՝ նրան նշանակում են Լենինգրադի ռազմական օկրուգի հրետանու հրամանատար:

1939-1940թթ. Միխայիլ Պարսեղովը սպիտակ ֆինների դեմ մղված մարտերում 7-րդ բանակի հրետանու հրամանատարն էր: Նրա գլխավորած հրետանու զորամասերը այդ մարտերում իրենց հուժկու հարվածներով մեծ դեր խաղացին մարտի ելքի վճռման համար: Այն տարիներին հրատարակվող «Խիզախներ» ժողովածուի համարներից մեկում կարդում ենք. «...Հրանոթները շարժվեցին: Կոմիզ

Պարսեղովի ներկայությունից խրախուսված, հրետանավորները տասնապատկեցին իրենց ջանքերը եւ շուտով հրաձգային դիվիզիան ստացավ հրետանու հզոր օգնությունը: Այս մարտում հաղթեցին կոմդիվի համառությունն ու հաստատակամությունը: Ոչ ճահիճները, ոչ անտառը եւ ոչ էլ գրանիտե ժայռ-ամրությունները չէին կարող կասեցնել մեր հրետանուն: «Մաններիեյմի գիծը» ճեղքված էր...»:

ԽՍՀՄ Չերագույն խորհրդի նախագահությունը բարձր գնահատելով կոմդիվ Միխայիլ Պարսեղովի՝ մարտը ղեկավարելու հմտությունն ու անձնական խիզախությունն, իր 1940թ. մարտի 21-ի հրամանագրով նրան շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում: Իսկ Ժողկոմխորհուրդի կողմից նրան շնորհվեց հրետանու գեներալ-լեյտենանտի զինվորական աստիճան:

Միխայիլ Պարսեղով զորավարի կազմակերպչական ընդունակությունները, մարտը վարելու ունակությունները եւ մարտավարական հզոր սխրանքն ավելի ուժեղ դրսևորվեցին, հատկապես, Հայրենական մեծ պատերազմի մարտերում: Պատերազմի հենց առաջին օրերից Միխայիլ Պարսեղովը Հարավ-արեւելյան, ապա Հարավ-արեւմտյան ուղղության ռազմաճակատների հրետանու հրամանատարն էր:

1942թ. սկզբին Բոյանսկի ռազմաճակատի եւ Կուրսկի ուղղությամբ մարտնչող 40-րդ բանակի հրամանատարն էր:

Հաշվի առնելով Արեւելքից ճապոնիայի վտանգը՝ Պարսեղովը նշանակվում է Հեռավոր-արեւելյան 2-րդ ռազմաճակատի հրամանատար (Սախալինում): Երեք տարվա ընթացքում նա այստեղ վիթխարի աշխատանք է կատարում Խորհրդային բանակի հրետանային զորամիավորումների եւ հրետանավորների մարտունակությունը բարձրացնելու գործում: Եվ երբ սկսվեց պատերազմը ճապոնիայի դեմ, գեներալ-լեյտենանտ Մ. Պարսեղովի գլխավորած ռազմաճակատի հրետանավորները պատվով լուծեցին իրենց առջեւ դրված մարտական դժվար խնդիրը, ինչի համար էլ Չերագույն գլխավոր հրամանատարի 1945թ. օգոստոսի 23-ի հրամանով ճապոնական ռազմամուլների եւ Մանջուրիայում ու Կորեայում մղված կռիվներում ավելի աչքի ընկած զորահրամանատարների շարքերում նշեց նաեւ մեր հայրենակցի անունը:

Այդ մարտերում ցուցաբերած մարտական աչքի ընկած ծառայությունների համար Խորհրդային կառավարությունը գեներալ Պարսեղովի կրծքին, Լենինի երեք, Կարմիր դրոշի չորս շքանշանների եւ մարտական բազմաթիվ մեդալների շարքում, ավելացրեց նաեւ Սովորովի առաջին աստիճանի շքանշանը՝ շնորհելով նրան հրետանու

գեներալ-գնդապետի կոչում*:

Հայրենական պատերազմի հաղթանակից հետո՝ Պարսեղովը ավարտում է Խորհրդային բանակի Ռազմական բարձրագույն ակադեմիային կից ակադեմիական դասընթացը եւ նշանակվում Հյուսիսային զինվորական օկրուգի հրետանու հրամանատար:

Վերջին տասը տարիներին նա հանդիսանում էր Լենինգրադի զինվորական օկրուգի հրետանու հրամանատարը: Այստեղ էլ նա ռազմական իր հարուստ գիտելիքները, ուժն ու անսպառ եռանդը նվիրաբերեց հրետանու եւ հրթիռային զորքերի ռազմական ուսուցմանն ու մարտական պատրաստականության գործին:

Այստեղ էլ՝ կարճատեւ, սակայն ծանր հիվանդությունից հետո նա 1964-ի ապրիլի 27-ին կնքում է իր մահկանացուն եւ նրա դին ամփոփվում է Լենինգրադյան Բոգոսլավսկի գերեզմանատանը:

* «Խորհրդային Միության հայ գործիչները», Արմո Մալխասյան, Հայկական ԽՍՀ պետական հրատարակչություն, Երեւան, 1963, էջ 236:

**ՆԵԼՍՈՆ ԳԵՎՈՐԳԻ
ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Ռազմածովային նավատորմի պետկազմին խորհրդային Միության
հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքները օրինակելիորեն
կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար, շնորհել խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ռսկե աստղ» մեդալ:

14. Կապիտան **Նելսոն Գեորգի Ստեփանյանին:**

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 23 հոկտեմբերի 1942թ.:

ՄԵՐ ԱՆՎԵՅԵՐ ԳՐՈՋԱՅԻՆԸ

Նելսոն Գելորգի Ստեփանյանը ծնվել է 1913 թվականին, Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքում: Մեկուկես տարեկան էր նա, երբ նրանց ընտանիքը տեղափոխվեց քաղաք Երեւան եւ մշտական բնակություն հաստատեց այնտեղ:

Երեւանում ավարտում է Մաքսիմ Գորկու անվան յոթնամյա դպրոցը: Պիոներ Նելսոնը դեռեւս դպրոցական տարիներից հրապուրվում էր կապույտ երկնքով, պատրաստում էր ինքնաթիռի մոդելներ, երկար-երկար մտովի սավառնում ու դառնում նրա սիրահարը: Այդ սերն էլ հետագայում նրան տարավ իր նախասիրած ճանապարհով: 1927 թվականին նրան ուղարկում են Բաքու քաղաքը՝ Օրջոնիկիձեի անվան Անդրկովկասյան հետեւակային դպրոցում սովորելու: Բայց, հետեւակը նրա տարերքը չէր եւ չէր կարողանում հաշտվել իր այդ վիճակի հետ: Նրա երազանքն օդաչու դառնալն էր: Եվ, ահա 1932 թվականին իրականանում է Նելսոնի իղձը: Լինելով Լեռնինյան կոմերիտմիության անդամ, ԼԿԵՄ կազմակերպության միջնորդությամբ, Ադրբեջանի Կ(բ)Կ կենտկոմը նրան ուղարկում է Բատայսկ քաղաքում գործող քաղաքացիական օդաչուների դպրոցը, որն էլ գերազանց գնահատականներով ավարտելուց, նրան թողնում են դպրոցում՝ որպես օդաչու-հրահանգիչ: Մինչեւ 1938 թվականը նա իրեն նվիրում է քաղաքացիական ավիացիային՝ որպես հրահանգիչ-օդաչու: Նա ակտիվ մասնակցություն է ունենում օդաչուական կադրեր պատրաստելու գործում՝ միաժամանակ անձամբ կատարելով հազարավոր կիլոմետրի թռիչքներ Խորհրդային Միության կապույտ տարածքներում:

1938 թվականին Նելսոն Ստեփանյանը Միներալնիե Վոդիի բարձր թռիչքային դասընթացներում էր, որտեղ էլ նա որպես գերազանց սավառնորդ հռչակվեց:

Ահա այդպիսին էր Նելսոն Ստեփանյանի անցած ուղին, երբ պայթեց Խորհրդային Միության Յայրենական մեծ պատերազմը: Պատերազմի հենց երկրորդ օրը՝ հունիսի 23-ին կամավորագրվում է գործող բանակին եւ տեղափոխվում Եյսկ քաղաքը: Այդ մասին հարազատներին գրած իր մի նամակում գրում է.

- «...Իմ տեղը հայրենիքի պաշտպանների առաջին շարքերում է... Զանի դեռ բաբախում է սիրտս, իմ սրբազան պարտքն եմ համարում՝ մինչեւ արյանս վերջին կաթիլը պաշտպանել իմ սիրելի հայրենիքը, մեր հրաշալի խորհրդային ժողովուրդը, մեր ծաղկած քաղաք-

ներն ու գյուղերը» («Գիրք հերոսների մասին», Հայկական ԽՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, Երեւան, 1964, էջ 135): Եվ Նելսոնը պատվով կատարեց իր խոսքը: Մարտնչեց ևս մինչեւ կյանքի վերջին պահը եւ դարձավ լայն ժողովրդականություն վայելող սիրելի հերոսներից մեկը:

Եյսկում ռազմական ինքնաթիռների վրա մի քանի օր վարժություններ կատարելուց հետո, գործուղվում է Լենինգրադի ռազմաճակատ եւ Կարմրադրոշ Բալթիական ռազմածովային նավատորմում նշանակվում որպես գրոհային ավիացիայի օդաչու: Այդ ժամանակից սկսած մինչեւ 1944-ի դեկտեմբերը Նելսոնը ակտիվորեն մասնակցում է Լենինգրադի, Մերձբալթիկայի, Օդեսայի, Սեվաստոպոլի, եւ Կովկասի հերոսական պաշտպանության ու ազատագրական ճակատամարտերին: Ինչպես անհատորեն, այնպես էլ իր ղեկավարած գրոհային ավիացիայի ստորաբաժանումներով, ևս անընդհատ ռմբագրոհային հարվածներ է հասցնում թշնամուն՝ ծովում, օդում եւ ցամաքի վրա:

Նելսոնը թշնամու հետ առաջին անգամ դեմ առ դեմ հանդիպում է Հարավարեւմտյան ռազմաճակատում: Մեր հայրենիքի համար արտակարգ ծանր՝ 1941 թվականի ամռան օրերն էին... Մինչեւ ատամները գինված ֆաշիստական հրոսակները՝ ավերելով ու հրի մատնելով Խորհրդային Ուկրաինայի շեն քաղաքներն ու գյուղերը, բնաջնջելով ժողովրդին, սեւ ամպի նման շարժվում էին դեպի Դնեպր: Մահվան օղակի մեջ էին առել Օդեսան, որի պաշտպանները անօրինակ հերոսությամբ դիմադրում էին թշնամու գերազանցող ուժերի ճնշմանը:

Եվ ահա այդ օրերին Օդեսայի պարզ երկնականարի վրա երեւում է կարմրադրոշ բալթիական նավատորմից օգնության ուղարկված ԻԼ-2 գրոհային օդանավերի Եսկադրիլիան, որի աջ թեւում թռչում էր կրտսեր լեյտենանտ Նելսոն Ստեփանյանը: Թշնամին գենիթային հրանոթներից մրրկային կրակի տակ է առնում նրանց: Նելսոնը, առանց շփոթվելու, ճեղքելով չորս կողմից պայթող արկերի ամպուրը, կայծակի արագությամբ խոյանում է ցած՝ թշնամու դիրքերի վրա եւ ընկերների հետ միասին հիտլերականների գլխին թափում ամբողջ մահաբեր բեռը:

Գրոհայինները վայրասլաց մի քանի թռիչքներով, գնդացրային շեշտակի կրակահերթերով «խուզում» են նաեւ դեպի Օդեսա շարժվող թշնամու հեծելազորը: Նելսոնը այստեղ ոչնչացնում է ավելի քան 50 ֆաշիստական զինվոր ու սպա եւ մեկ գեներալ: Այնուհետեւ նրանք մարտական թռիչքներ են կատարում Նիկոլաեւի, Կախովկա-

յի, Չապորոժեի, Պոլտավայի շրջաններում, ոչնչացնում թշնամու 900-ից ավելի զինվոր ու սպա, որից 200-ը՝ Նելսոնը:

...1941-ի սեպտեմբերին Նելսոնը ոտքից ծանր վիրավորվում եւ ընկնում է թշնամու կողմից գրավված մի տարածք: Ուկրաինական պարտիզանները գտնում եւ օգնում են նրան՝ անցնելու ռազմաճակատի գիծը եւ հասնելու Խարկովի հոսպիտալը: Այստեղ կարճատեւ բուժում ստանալուց հետո, նա վերադառնում է Կարմրադրոշ Բալթիական նավատորմը: Սեպտեմբերի 28-ից հոկտեմբերի 13-ն ընկած ժամանակամիջոցում օդակի 2-3 ինքնաթիռներից բաղկացած խմբերով, քսան հաջող թռիչք է կատարում նա, ոչնչացնելով թշնամու տեխնիկան եւ կենդանի ուժը, ինչի համար էլ 1941-ի նոյեմբերի 24-ին պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով, որը ապագա հերոսի առաջին մարտական շքանշանն էր: Դեկտեմբերին Նելսոնի եւ նրա խմբի մարտական թռիչքների հաշիվը եռապատկվում է:

- «Նելսոնի տարերքը ծովային մարտերն էին: Ես տեսնում էի, թե ինչպես Լենինգրադի մատույցներում եւ Ֆիննական ծովածոցում շրջափակման մեջ գտնվող գերմանական նավերն ու նավաքարավանները, որոնք այդ օրերին ուժեղացնում էին սպառազինության ու զորքերի տեղափոխումները, հանգիստ ու փրկություն չունեին Նելսոնի ու նրա խմբի արկերից ու ռումբերից», - այսպես է Նելսոնի մասին գրում Խորհրդային Միության ծովակալ Յ. Իսակովը:

Այդ մարտերում ցուցաբերած արիության համար 1942-ի հունիսի 9-ին Ն. Ստեփանյանը պարգևատրվում է Լենինի, 12 օր անց՝ Կարմիր դրոշի երկրորդ շքանշաններով, իսկ հոկտեմբերի 23-ին հրապարակվում է ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության հրամանագիրը, որով Նելսոն Ստեփանյանին շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում: Ն. Ստեփանյանը ոգեւորված լինելով այդ կոչումից, իրեն ավելի է պարտավորված զգում: Այդ մասին են վկայում նրա հետագա հերոսական գործողությունները: Մինչեւ 1944-ի օգոստոսի այն չարամիտ 18-ի օրը, Նելսոնը անձամբ կատարել է 239 մարտական թռիչք, ջրասույզ անելով տարբեր տիպի 13 նավ, ոչնչացնելով նաեւ 80 տանկ, 600 ավտոմեքենա, 140 դաշտային եւ գեներալային հրանոթ, 130 գնդացրային կետ, 40 երկաթուղային վագոն, մեկ շոգեքարշ, 4 գետանցուղի, 27 տարբեր տիպի ինքնաթիռներ, մինչեւ 5000 ֆաշիստական զինվոր ու սպա: Ռազմական օբյեկտներում առաջ էր բերել ավելի քան 150 պայթյուն եւ հրդեհ: Իսկ նրա ղեկավարած Կարմրադրոշ «Ֆեոդոսյան» ավիոգունդը, որը 1944-ի ապրիլի 12-ից կատարել էր 1454 մարտական թռիչք, ոչնչացրել է 53 տարբեր տիպի մարտական նավ եւ ավելի քան 4000 ֆաշիստական

զինվոր ու սպա:

Կարմրադրոշ Բալթյան Նավատորմի ռազմաօդային ուժերի 11-րդ գրոհային ավիացիոն դիվիզիայի հրամանատարությունը 1944-ի օգոստոսի 20-ին Կարմրադրոշ 47-րդ գրոհային ավիացիայի հրամանատար Նելսոն Ստեփանյանին ներկայացնում է Խորհրդային Միության կրկնակի հերոսի կոչման: Սակայն, Բալթյան Նավատորմի մրրկահավ կոչումին արժանացած Նելսոնը չապրեց մինչև Գերագույն Խորհրդի հրամանագրի հրապարակումը: Նա վերջին անգամ թռիչք կատարեց 1944-ի դեկտեմբերի 14-ին: Մառախլապատ այդ օրը, նա առաջադրանք ստանալով, իր մի խումբ օդաչուներով թռավ դեպի Լիբավայի ծովախորշը: Այստեղ կուտակված էին հիտլերական բանակի 30 դիվիզիաների տրանսպորտային եւ ռազմական Նավերը: Հիտլերյան բանակի հրամանատարությունը փորձում էր Մերձբալթիական առաջին ռազմաճակատի մեր զորքերի կողմից մահվան օղակի մեջ առած իր Նավերը փախցնել: Հիտլերականները մեր գրոհիչների դեմ դուրս էին բերել շուրջ 80 կործանիչներ եւ մրրկալի կրակ բացել բոլոր Նավերից ու առափնյա զենիթային հրանոթներից: Նելսոնը գլխավորում էր առաջատար գրոհիչների խումբը: Թշնամին իր կրակի ամբողջ հարվածը կենտրոնացնում է խմբի դեմ: Մարտը թույլ առ թույլ կատարի բնույթ է ընդունում: Հակառակորդի կործանիչներով շրջապատված Նելսոնը չի նահանջում, շարունակ գրոհելով ճանապարհ է հարթում իր գրոհայինների համար: Ահա նա ցած է գցում թշնամու մեկ կործանիչ, սակայն նույն պահին զենիթային արկի ուղիղ հարվածից պայթում է նրա մեքենայի բենզինի բաքը: Կրակի ու ծխի մեջ կորած, նա իր բոցավառված ինքնաթիռով մխրճվում է թշնամու Նավախմբի մեջ, իր ինքնաթիռի պայթյունով նոր վնասներ հասցնելով հակառակորդի Նավերին եւ ապա սուզվում Բալթիկ ծովի ջրերում: Եվ, չնայած մեծ զոհերի գնով, այնուամենայնիվ մեր գրոհայինները հասնում են իրենց նպատակին. այն, ինչին ձգտում էր ֆաշիստական կողմը, իհարկե, չհաջողվեց:

Կարճ կյանք ունեցավ Նելսոն Ստեփանյանը՝ ընդամենը 31 տարի: Սակայն այդ «Կարճ»-ը այնպիսի հզոր բովանդակություն ունեցավ, որ հավասարագոր է անմահության:

- «Պարզ ու համեստ, բոլորի կողմից սիրված, բոլորի ու յուրաքանչյուրիս համար հայր, ուսուցիչ, բարեկամ, հրամանատար էր Նելսոնը: Նրա մահը ցնցեց մեզ՝ զինակիցներին: Այդ չարաբաստիկ օրը, երբ Նելսոն Գեւորգովիչը չվերադարձավ մարտից, մենք բոլորս լալիս էինք անընդհատ...», - այդպես էին Նելսոնի ծնողներին ուղարկած իրենց նամակում գրել նրա զինակիցներ՝ Խորհրդային Միու-

թյան հերոսներ Ֆոկինը, Լազարեւը, Կլիմովը, Սկաւելը, Պոպովը, Ուդալցովը եւ ուրիշներ:

1945-ի մայիսի 6-ին ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության հրամանագրով Նելսոն Ստեփանյանին հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության կրկնակի հերոսի կոչում: Այդ հրամանագրում ասված է. «Պերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքները օրինակելիորեն կատարելու համար, որն իրավունք է տալիս ստանալու Խորհրդային Միության հերոսի կոչում, Խորհրդային Միության հերոս, գվարդիայի փոխգնդապետ Նելսոն Պելորգի Ստեփանյանին պարգևատրել «Ոսկե աստղ» երկրորդ մեդալով եւ նրա բրոնզե կիսանդրին կանգնեցնել պատվանդանի վրա պարգևատրվածի ծննդավայրում»:

Նելսոնի բրոնզե հուշարձան-կիսանդրիներ են կանգնեցվել Երեւան եւ Շուշի քաղաքներում, նրա անունով են կոչվել փողոցներ, ուսումնական հաստատություններ: Նրա մասին բազմաթիվ պոեմներ, պատմվածքներ, բանաստեղծություններ են գրել գրողները եւ շարունակվում են գրվել նաեւ այսօր: Այս օրերին նրա հուշարձան-կոթողն է տեղադրվել Ստեփանակերտ քաղաքում՝ հերոսի անունը կրող զբոսայգում: Այսպես ժողովուրդը հավերժացնում է իր արժանավոր զավակի՝ Նելսոն Ստեփանյանի անունն ու պայծառ հիշատակը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

**ԱՇՈՏ ԶՈՒՄՇՈՒՐԻ
ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՓԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Հեռավոր ավիացիայի սպայական կազմին խորհրդային
Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

Մայրը **Աշոտ Զումշուրի Կասպարովին:**

**ԽՍՀՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Ս. ԿԱԼԻՆԻՆ
ԽՍՀՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա. ԳՈՐԿԻՆ**

Մոսկվա, Կրեմլ, 5 նոյեմբերի 1944թ.:

ԱՆԿԵՅԵՐ ՕՂԱԶՈՒ ԵՎ ՊԱՐՏԻՉԱՆ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑԸ

Խոսքը հարենիքի հանդեպ իր պարտքը պատվով կատարած ծննդով դարաբաղցի, Խորհրդային բանակի հեռավոր գործողության օդաչու-պարտիզան Աշոտ Ջումշուդի Գասպարյան-Կասպարովի մասին է: Մեր հայրենակիցը գործող բանակում է եղել Հայրենական պատերազմի ամբողջ ընթացքում: Նրա անունը հայտնի էր ոչ միայն իր զորամասում, այլև շատ ավելի հեռու զորամասերում եւ բազմաթիվ պարտիզանական ջոկատներում:

Աշոտ Ջումշուդի Կասպարովը ծնվել է 1909 թվականին Լեռնային Ղարաբաղի Հադրութի շրջանի Դուդուկչի գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Թերի միջնակարգ կրթությունը ստացել է հայրենի գյուղի դպրոցում: Տնտեսական հոգսերից հարկադրված, իր հանապազօրյա կարիքները հոգալու նպատակով, նա միաժամանակ բատրակություն է արել տեղի հարուստների մոտ: 1926 թվականից աշխատանք է փնտրել Բաքու քաղաքում եւ մինչեւ 1931 թվականը սեւագործ բանվորի աշխատանք կատարել տարբեր տեղեր:

1931 թվականին Աշոտը զորակոչվում է պարտադիր զինվորական ծառայության՝ Խորհրդային բանակի շարքերում: Չինվորական սկզբնական ուսումնառությունը նա ստանում է Բաքվի Օրջոնիկիձեի անվան հետեւակային դպրոցում, որտեղ էլ 1932 թվականին ընդունվում է Կոմունիստական կուսակցության շարքերը: Այստեղից էլ նրան ուսման են ուղարկում Օրենբուրգի օդաչուական դպրոցը, որն էլ ավարտում է 1935 թվականին: Այնուհետեւ, Խարկովում, ապա Լենինգրադի մարզում նա կատարելագործվում եւ թռիչքային վարպետություն է ձեռք բերում՝ խորանալով հատկապես շտուրմանի մասնագիտության մեջ:

Հայրենական մեծ պատերազմի առաջին իսկ օրերից Աշոտ Կասպարովը հայտնվում է ահեղ եւ փոթորկալից մարտերի մեջ: Հաջողությամբ իրականացնում էր զորամասի հրամանատարությունից ստացած հանձնարարությունները: Նա իր ինքնաթիռով ռմբակոծում ու ջախջախում էր հակառակորդի կենդանի ուժն ու ռազմական տեխնիկան, գետանցումները եւ խանգարում նրա առաջխաղացմանը: Աննահանջ մասնակցություն է ունեցել Կալինինի, Վոլոգդայի, Լենինգրադի, Բելոռուսական առաջին, երկրորդ եւ երրորդ, Արեւմտյան ուղղության մի շարք այլ ռազմաճակատների մարտական գործողություններին: Բազմաթիվ հերոսական սխրագործություններ են

գրանցված անվախ բազեի մարտական տարեգրության մեջ: Առանձնապես ակնառու էին նրա հեռավոր գործողության թռիչքները:

Ահա որոշ դրվագներ մեր քաջարի օդաչուի մարտական կյանքից:

Պատերազմի առաջին ամիսներն էին: Կապիտան Աշոտ Կասպարովը 7-րդ ավիգնդում ինքնաթիռի շտուրման էր: Ինքնաթիռի անձնակազմն առաջադրանք է ստանում մրբակոծել եւ ոչնչացնել հակառակորդի առաջ շարժվող տանկերի մի խումբ: Չնայած հիտլերականների հրետանային ուժեղ կրակին, ինքնաթիռը դուրս է գալիս նպատակակետի վրա եւ թափում առաջին ռումբերը: Թշնամու արկերը պայթում էին ինքնաթիռի մոտ եւ լուսավորում նրան: Այնուամենայնիվ ինքնաթիռը կարողանում է վեց անգամ հայտնվել տանկային շարասյան վրա եւ թափել ռումբերի ամբողջ բեռը: Խնդրի հաջող կատարման մասին են վկայում ուժեղ պայթյուններն ու հրդեհները:

Մի այլ անգամ ինքնաթիռի անձնակազմին առաջադրանք է տրվում մրբահարել Բոլխով քաղաքից դեպի Օրյոլ շարժվող գերմանական մոտոշարասյունը: Օդերեւութաբանական աննպաստ պայմանները եւ թշնամու զենիթային հրետանու ուժեղ դիմադրությունը չկարողացան խանգարել ինքնաթիռին՝ հասնելու նպատակակետին: Նետած ռումբերի պայթյունները հակառակորդի մոտոշարասյան մեջ առաջացրին մեծ հրդեհ, որը երկար ժամանակ երեւում էր բավական հեռվից եւ ուղեցույց ծառայում մեր մյուս ինքնաթիռներին՝ թշնամուն հարվածելու համար:

Կասպարովը առաջնակարգ շտուրման լինելուց բացի, նաեւ կատարելապես տիրապետում էր լուսանկարելու գործին: Եվ այդ հանգամանքը շատ էր օգնում նրան, որպեսզի թռիչքների ժամանակ նկարահանի հակառակորդի կենդանի ուժի ու ռազմական տեխնիկայի կուտակումներն ու տեղաշարժերը, որպեսզի հաջորդ թռիչքների ժամանակ ունենան կատարյալ տեղեկություն առաջադրանքը արագ եւ ամբողջական կատարելու համար: Այս տեսակետից նրա ղեկավարած ինքնաթիռը մի քանի տասնյակ թռիչք կատարելով հակառակորդի ստրատեգիական կետերը մրբակոծելու հանձնարարությամբ, միաժամանակ լուսանկարելով մի շարք օբյեկտներ, որոնք էլ հետագայում դարձան Աշոտի խմբի մրբահարության թիրախը: Նույնատիպ առաջադրանքով Աշոտ Կասպարովի ինքնաթիռը մի շարք թռիչքներ է կատարել Լվով քաղաքի երկաթուղային հանգույցի ուղղությամբ: Դուրս գալով կայարանի վրա, Կասպարովը նկատեց կայարանում կանգնած հինգ երկաթուղային էշելոն եւ սկսեց նկարահանել: Մինչեւ առաջին ռումբերի ընկնելը հիտլերականները կենդա-

նության ոչ մի նշան ցույց չէին տալիս: Առաջին ռումբերի պայթյունից հետո միայն սկսեցին գործել հակառակորդի լուսարձակները եւ գննիթային հրետանին: Չնայած ինքնաթիռի մոտ արկերի պայթյուններին եւ ուժեղ լուսավորվածությանը, անձնակազմը արհամարհելով մահվան սպառնալիքը, շարունակում էր կատարել առաջադրանքը: Ինքնաթիռը կրակի ու լույսի գոտուց դուրս եկավ միայն այն ժամանակ, երբ բոլոր ռումբերն արդեն նետված էին նպատակակետի վրա: Յետագա լուսանկարները հաստատեցին, որ առաջադրանքը կատարված է գերազանց: Ինչպես հետագայում պարզեց հետախուզությունը, այնտեղ պայթեցվել էր ռազմամթերքի խոշոր պահեստ: Մի ուրիշ անգամ՝ Օրյոլում մի գիշեր Կասպարովը հաջողությամբ լուսանկարել էր մեր ինքնաթիռների մի քանի հարյուր թռիչքների մբակոծության արդյունքները: Այսպիսի մարտական առաջադրանքների անթերի կատարման համար էլ Կասպարովը արժանացել է մարտական Կարմիր դրոշի շքանշանի:

Սկզբում իր ղեկավարած ինքնաթիռի, իսկ 1942 թվականի հուլիսից սկսած, օդակի շտուրման Կասպարովը հաջողությամբ մբակոծել է Ֆաշիստական զորքի անցումները Ղնեպր գետի վրա: Նա մեծ հաջողությամբ մբակոծեց Նաեւ թշնամու տեխնիկայի ու զորքերի կուտակումները Վյազմա, Օրյոլ, Սմոլենսկ, Բրյանսկ, Վիտեբսկ, Գոմել, Մինսկ եւ մի շարք քաղաքների երկաթուղային հանգույցներում եւ այլ կարեւոր հենակետերում:

Արդեն 1943-ի ապրիլից Կասպարովը Եսկադրիլիայի շտուրման էր:

«Կասպարովի մարտական թռիչքները,- գրել է գնդի հրամանատարությունը,-աչքի են ընկնում մեծ արդյունավետությամբ ու ճշգրտությամբ, որի մասին վկայում են հրկիզված տանկերի կույտերը, էշելոնները, հազարավոր հիտլերականների դիակները, պայթեցված կամուրջները եւ այրվող ինքնաթիռների վառ ջահերը» («Գիրք հերոսների մասին», Չայկական ԽՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, Երեւան, 1964, էջ 150):

Յեռավոր գործողության 31-րդ Կրասնոսելսկյան կարմրադրոշ ավիագնդի գվարդիական Եսկադրիլիաներից մեկը, որի շտուրմանն էր 1944 թվականի երկրորդ կեսից սկսած՝ մայրո Կասպարովը, բազմիցս մբակոծել է թշնամու կարեւոր ռազմավարական մի շարք հանգույցներ, ռազմական ուժի կուտակումներ, եւ արդյունաբերական կենտրոններ՝ հենց թշնամու տերիտորիայում: Եսկադրիլիան այդպիսի թռիչքներ կատարել է Նաեւ դեպի Յելսինկի, Կոտկա, Տիլգիտ, Ինստերբուրգ քաղաքները՝ Նյութական եւ տեխնիկական մեծ

վնաս պատճառելով հակառակորդին: Միայն Բելիսի ռմբակոծությանը Կասպարովը մասնակցել է 16 անգամ:

Մայրո Կասպարովը ճանաչված էր ոչ միայն գնդում: Նրան գիտեին Ուկրաինայում եւ Բելոռուսիայում պայքարող բազմաթիվ պարտիզաններ եւ պարտիզանական խմբեր, ինչպես նաեւ այն ժամանակները ամբողջ միությունում ճանաչված Կովպակի, Վերշիգորայի, Կոզլովի, Սաբուրովի եւ մյուսների հրամանատարությամբ գործող ջոկատները, որոնց մոտ նա թռիչքներ էր կատարում՝ ռազմամթերք մատակարարելու եւ այլ օգնություն ցույց տալու համար: 1942-ի փետրվարյան մի գիշեր նրա ինքնաթիռը վտանգավոր վայրէջք է կատարում Չերվոնոյե լճի (Բելոռուսական Մոզիր քաղաքի մոտ) սամույցի վրա եւ տեղափոխում պարտիզանների կողմից գերի վերցրած գերմանական երկու գեներալ: Մոտ ութ տասնյակ թռիչքների ընթացքում, որից 28 անգամ իջել է պարտիզանների կողմից բացված վայրէջքի հրապարակներում, շտուրման Կասպարովի ինքնաթիռը ժողովրդական վրիժառուներին է հասցրել ավելի քան 90 տոննա ռազմամթերք եւ այլ անհրաժեշտ նյութեր, թշնամու խոր թիկունքից փոխադրել է 120 վիրավոր պարտիզան եւ երեխա, փրկելով նրանցից շատերի կյանքը, ինչպես նաեւ այնտեղ է իջեցրել պարտիզանական շարժման ղեկավարների:

Շտուրման, իրավամբ՝ նաեւ պարտիզան, Կասպարովին Մինսկի առաջին պարտիզանական բրիգադայի հրամանատարությունը գրանցել է պատվավոր պարտիզանների ցուցակում, իսկ պարտիզանական շարժման Ուկրաինական շտաբը նրան պարգևատրել է Չայրենական պատերազմի պարտիզանի առաջին աստիճանի մեդալով:

Չայրենական պատերազմի ընթացքում Աշոտ Կասպարովի անձնական հաշվում գրանցվել է ավելի քան 300, հիմնականում՝ գիշերային, մարտական թռիչք, որը կազմում է 2650 ժամ: Նա թշնամու վրա նետել է 256 տոննա մահաբեր ռումբ՝ ոչնչացնելով բազմաթիվ հիտլերականների եւ հսկայական ռազմական տեխնիկա:

Բարձր գնահատելով էսկադրիլիայի շտուրման, մայրո Աշոտ Կասպարովի մարտական ծառայությունները, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1944թ. նոյեմբերի 5-ի հրամանագրով նրան շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում: Գվարդիայի մայրո Կասպարովը պարգևատրվել է Լենինի, Կարմիր աստղի, Կարմիր դրոշի երկու, Չայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի շքանշաններով, Չերոսի «Ոսկե աստղ» եւ մի շարք այլ մեդալներով ու կառավարական պարգևներով:

Կասպարովի հետ միասին մարտերում աչքի են ընկել Նաեւ Նրա ինքնաթիռի անձնակազմի մյուս անդամները. ինքնաթիռի հրամանատար Նեդորեզովը, օդաչու Վ. Մ. Լոպուխովը, բորտմեխանիկ Ի. Կ. Սամիշեւը, ռադիստ Դ. Ի. Տիմոշկինը, հրածիգ Ա. Գ. Մեշկովը, որոնք Նույնպես արժանացել են կառավարական բարձրագույն պարգեւների:

Հայրենիքի համար իր պարտքը պատվով կատարած կոմունիստ Կասպարովը պատերազմի ավարտից հետո, զորացրվելով բանակից, վերադառնում է հայրենի գյուղ, որտեղ երկար տարիներ աշխատում է որպես կոլտնտեսության վարչության Նախագահ: Տարբեր ժամանակներ Նա կատարել է Նաեւ շրջանային մասշտաբի ղեկավար աշխատանքներ: Մի բան ակնհայտ է՝ որտեղ էլ աշխատել կամ գործել է Նա՝ ամեն ինչ կատարել է հայրենիքի, ժողովրդի հանդեպ անմնացորդ նվիրումով, սիրով եւ համարձակությամբ: Եվ որ այդ ամբողջը վառ օրինակ է մեր ներկա եւ ապագա սերունդների համար:

**ՍՈՒՐԵՆ ԳՐԻԳՈՐԻ
ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատամարտում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

5. Գվարդիայի ավագ լեյտենանտ **Սուրեն Գրիգորի Պետրոսյանին**
ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 24 ապրիլի 1944թ.:

ՅԵՐՈՍ ԶԵՆ ԾՆՎՈՒՄ, ՅԵՐՈՍ ԴԱՌՆՈՒՄ ԵՆ ԳՎԱՐՈՒԿԱՅԻ ԱՎԱԳ ԼԵՅՈՒՆԱՆՈՒ

Այս բառերը ես առաջին անգամ լսեցի նրանից: 1946-ի վերջերին պետք է որ եղած լիներ, երբ Մեծ Հայրենականը ավարտվել էր եւ հորհրդային Միության հերոս տարբերանշող «Ոսկե աստղ» մեդալով եւ մի շարք շքանշաններով ու այլ մեդալներով կուրծքը զարդարած մեր հերոսը կարճ ժամկետով այցի էր եկել հայրենի գյուղ՝ հարազատներին, բարեկամներին, պարզապես՝ համագյուղացիներին: Եվ այդ կարճ ժամանակամիջոցում էլ մեր հերոսը հնարավոր գտավ մի քանի հանդիպումներ ունենալ հայրենի, նաեւ հարեւան Սարդարաշեն, Սեյդիշեն, Ղշլաղ եւ մյուս գյուղերում, հատկապես երիտասարդների ու դպրոցականների հետ: Եվ այդ հանդիպումներից մեկում, որին ներկա էի անձամբ, մասնակիցներից մեկի այն հարցին, թե՞ ինչպես կարելի է հերոս դառնալ, նա պատասխանեց. «Յերոս չեն ծնվում, հերոս դառնում են: Դրա համար ամենագլխավորը՝ պետք է կատարելապես, ամբողջ խորությամբ եւ մանրամասներով տիրապետես ու ամբողջ էությամբ նվիրված լինես այն գործին, որը հանձնարարված է քեզ: Պետք է հավատաս քո ուժին, լինես կամային, համարձակ, աննկուն, անվախ, անձնվեր, կարողանաս արհամարհել մահը: Հունան Ավետիսյանի հերոսությունը՝ Ձեզ օրինակ: Նա արհամարհեց մահը, իր մարմնով փակեց թշնամու՝ բարձունքում գտնվող ամրության կրակակետը, որը հնարավորություն ընձեռեց, որպեսզի մեր մարտիկները գրավեն պաշտպանական նշանակություն ունեցող կարեւոր մի դիրք՝ հետագայում մեր գործերի առաջընթացն ապահովելու համար»:

Այսօր, 65-ամյա բարձունքից իմ կողմից հիշեցնեմ Սպարապետ Վ. Սարգսյանի գլխավորությամբ մահապարտների այն ջոկատի անձնվեր նվիրումը, որը շրջադարձային եղավ արցախյան գոյամարտում մեր հաղթանակի համար՝ հարկադրելով մեր հակառակորդին՝ զինադադար խնդրելու:

«Հայ ժողովրդի հավատարիմ զավակը քաջ, անձնուրաց եւ անվախ է մարտերում: Նա միշտ պատրաստ էր եւ կարողանում էր անձնական օրինակով մարտիկներին հերոսական սխրագործությունների տանել իր հետեւից», - գրել է 5-րդ գվարդիական օդադեսանտային բրիգադայի հրամանատարությունը Վոլգոգրադի հերոսական ճակատամարտի եւ Դնեպրի գետանցման կռիվների ակտիվ մասնակից, գվարդիայի կապիտան Սուրեն Պետրոսյանի մասին:

Սուրեն Պետրոսյանը ծնվել է 1916թ. ԼՂ Ստեփանակերտի շրջանի Ռել գյուղում, աշխատավոր գյուղացի Գրիգորի ընտանիքում: Նա տարրական կրթությունը ստացել է հայրենի գյուղում եւ հասցրել ավարտել հարեւան՝ Բաղարա գյուղի միջնակարգ դպրոցը: 1939թ. Սուրենը մեկնում է Խորհրդային բանակ՝ պարտադիր զինվորական ծառայության: Գրեթե լրացել էր նրա ծառայության ժամկետը: Սուրենը պատրաստվում էր վերադառնալ հայրենի գյուղ եւ իրականացնել երազած իր ցանկությունը: Սակայն, Մեծ Հայրենական խափանեց նրա երազանքի իրականացումը: Պատերազմի հենց առաջին օրերից նա մասնակցեց Կամենեց-Պոդոլսկ քաղաքի եւ այլ շրջաններում ընթացող կատաղի մարտերին: Իր անվախությամբ եւ համարձակությամբ աչքի ընկած մեր հայրենակիցն արժանացավ հրամանատարության ուշադրությանը եւ նրան ուղարկեցին օդային դեսանտի ռազմական դպրոց: 1942 թվականին ավարտելով դպրոցը՝ լեյտենանտի կոչումով վերադարձավ ռազմաճակատ եւ նշանակվեց գվարդիական վաշտի հրամանատար:

Նույն թվականի աշնանը կատաղի մարտեր էին ընթանում Վոլգայի ափի, լեգենդար Վոլգոգրադ քաղաքի համար: Թշնամին կանգ չառնելով նույնիսկ մեծ զոհերի առաջ, ձգտում էր ինչ գնով էլ լինի, գրավել այն, համոզված լինելով, որ այստեղ է վճռվում Մեծ պատերազմի ելքը:

Պետրոսյանի ղեկավարած վաշտը այդ ժամանակ «Ն» գնդի մյուս ստորաբաժանումների հետ միասին առաջադրանք ստացավ ռազմաճակատի հատվածներից մեկում անցնել Վոլգայի աջ ափը եւ հենակետ գրավել մեր զորքերի գետանցման համար: Գիշերը իր խմբով Պետրոսյանը հայտնվում է թշնամու խրամատների առաջ եւ կատաղի մարտի մտնում նրա դեմ: Մեր զորամասերին հաջողվում է անցում կատարել Վոլգայի աջ ափը եւ այնտեղից էլ թշնամուն ետ են շարտում 15 կմ: Այդ մարտերում Պետրոսյանը իրեն ցուցաբերում է որպես հմուտ հրամանատար եւ քաջ մարտիկ: Հրամանատարության առաջադրանքներն օրինակիորեն կատարելու համար նա պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով եւ այստեղ էլ ընդունվում է կոմունիստական կուսակցության շարքերը:

Այս մարտում Սուրենը ծանր վիրավորվում է: Ապաքինվելուց հետո նորից վերադառնում է մարտի դաշտ: Նրա հրամանատարական հմտությունը եւ մարտական ընդունակությունները, հատկապես դրսևորվում են Դնեպրի անցման համար մղած մարտերում: Այդ մեծ ջրային արգելքը հաղթահարելու համար 1943 թ. սեպտեմբեր-նոյեմբերին Կարմիր բանակը հերոսական մարտեր ծավալեց, որոնք

ավարտվեցին փայլուն հաղթանակով: Այդ ժամանակ արդեն ավագ լեյտենանտ Ս. Պետրոսյանը ղեկավարում էր 5-րդ գվարդիական օդադեսանտային բրիգադայի 3-րդ գումարտակը, որը բրիգադայի մյուս գումարտակների հետ միասին դեսանտ իջավ Դնեպրի աջ ափին՝ Չերկասսկ քաղաքի շրջանում: Նրա հիմնական խնդիրն էր՝ թիկունքից մեր զորամասերի համար պարտիզանների համագործակցությամբ, հարվածել թշնամուն եւ հեշտացնել Դնեպրի անցումը:

1943թ. սեպտեմբերի 24-28-ը Պետրոսյանի հրամանատարությամբ մի խումբ դեսանտայիններ ոչնչացնում են հինգ ավտոմեքենա՝ թշնամու հետեւակով եւ երեք գնդացրային հաշվարկ: Հոկտեմբերի 3-ին Պոտոկ գյուղում նրա մարտիկները մասնակցում են հակառակորդի գումարտակի շտաբի ջախջախման գործողությանը: Հաջորդ օրը Պետրոսյանի դեսանտայինները, ավելի քան հինգ ժամ տեւած մարտի ընթացքում, ոչնչացնում են 90 հիտլերական եւ գրավում մեծ քանակությամբ ռազմավար: Սակայն, խումբը հայտնվում է թշնամու շրջապատման մեջ: Եվ միայն հրամանատարի հմուտ ղեկավարության ու ճկունության շնորհիվ մարտիկները հաջողությամբ ճեղքում են օղակը եւ դուրս գալիս շրջապատումից:

Հոկտեմբերի 24-ին Չերկասսիի անտառում դեսանտայինները մասնակցում են թշնամու վեց գրոհները ետ մղելու գործողություններին, որի ժամանակ Պետրոսյանն անձամբ ոչնչացնում է 10 հիտլերական:

Մի հիշարժան դեպք եւս փորձված դեսանտային Սուրեն Պետրոսյանի մարտական կյանքից. Սուրենի գլխավորած գումարտակն առաջադրանք է ստանում. ճեղքել Սվիդովսկ գյուղի շրջանում հակառակորդի ուժեղ պաշտպանությունը եւ գրավել Ելիզավետովկա ամրացված գյուղը, որը կարելուք նշանակություն ուներ մեր զորքերի հետագա առաջընթացի համար: Սուրենի գումարտակը նոյեմբերի 13-ին մասնակցում է գործողություններին: Գյուղի գրավումը իր վրա է բեւեռում թշնամու ուշադրությունը, որն այստեղ է տեղափոխում իր ուժերի մի զգալի մասը: Դա զորամասերին հնարավորություն է տալիս առանց կորստի տվյալ հատվածում անցնելու Դնեպրի աջ ափը: Այդ մարտերում գումարտակը ոչնչացնում է մոտ 80 հիտլերական, հինգ ավտոմեքենա եւ գրավում պարենամթերքի երկու պահեստ:

Դնեպրի անցման համար մղած ճակատամարտի ամբողջ ընթացքում, հայտնվելով մեկ այստեղ, մեկ այնտեղ, Պետրոսյանի դեսանտայինները թշնամու թիկունքում քայքայում էին նրա կոմունիկա-

ցիաները, շեղում հակառակորդի ուշադրությունը եւ օգնում խորհրդային զորամասերին՝ անցնելու Ղնեպրը:

Այս մարտերում ցուցաբերած քաջության ու խիզախության համար հրամանատարությունը գումարտակի հրամանատար, ավագ լեյտենանտ Սուրեն Պետրոսյանին ներկայացնում է խորհրդային Միության հերոսի կոչման, որը նրան շնորհվեց ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1944թ. ապրիլի 24-ի հրամանագրով: Խորհրդային Միության հերոսի «Ոսկե աստղ» մեդալից եւ Լենինի շքանշանից առաջ նա պարգևատրված էր Կարմիր դրոշի երկու, Յայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի շքանշաններով եւ մի շարք այլ մեդալներով:

1944-1945թթ. 5-րդ օդադեսանտային բրիգադան, որտեղ Պետրոսյանը գումարտակի հրամանատարն էր, կատարում էր հատկապես թիկունքային ծառայություն:

1946-ին Պետրոսյանը զորացրվում է բանակից եւ վերադառնում Երեւան: Մինչեւ 1948 թվականը նա պատասխանատու աշխատանք էր կատարել ՀԿ(Բ)Կ Երեւանի Կիեյան շրջանային կոմիտեում:

Խորհրդային Միության հերոս, փոխգնդապետ Սուրեն Պետրոսյանը երկար տարիներ աշխատել է Հայկական ԽՍՀ հասարակական կարգի պահպանության նախարարությունում եւ այլ մարմիններում:

Ծառայության մեջ եւ թե աշխատանքում համարձակությունը, անվախությունը, ազնվությունն ու նվիրվածությունն են եղել Ս. Պետրոսյանի անձնական վարքագծի չափանիշները, ինչը կարող է օրինակ ծառայել ապագա սերունդների համար:

**ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱԲՐԱՅԱՄԻ
ՂԱԶԱՐՅԱՆ**

**ԽՍՅՄ ՓԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Կիւնից հյուսիս՝ Ղնեպրը հաջողությամբ գետանցելու, Ղնեպր գե-
տի արեւմտյան ափին հենակետը կայուն ամրացնելու եւ այդ ժամա-
նակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել
Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան
եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

63. Գեներալ-մայոր **Անդրանիկ Աբրահամի Ղազարյանին:**

ԽՍՅՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՅՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 16 հոկտեմբերի 1944թ.:

**ՈՐԲՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ԳԵՆԵՐԱԼ ԵՎ ԴԻՎԻԶԻԱՅԻ
ՅՐԱՄԱՆԱՏԱՐ
ԿԱՄ
ԱՆՄԱՅՈՐԴ ՆՎԻՐՈՄՈՎ**

Նրա ամբողջ գիտակցական կյանքը կապված էր Խորհրդային Սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանության հետ: Չինվորական ծառայության 40 տարիների ընթացքում Անդրանիկ Ղազարյանը շարքային մարտիկից հասավ գեներալի կոչման եւ դիվիզիայի հրամանատարի պաշտոնին: Նա տասնյոթ տարի շարունակ աշխատել է Հայկական դիվիզիայում դասակի, վաշտի, գումարտակի հրամանատար, գնդի շտաբի պետ, գնդի հրամանատար եւ երկար ժամանակ պատասխանատու պաշտոններ է վարել նույն դիվիզիայի շտաբում իբրեւ չորրորդ բաժնի պետ եւ ապա Երեւանի Պետական համալսարանի ռազմական ամբիոնի վարիչ:

Անդրանիկ Ղազարյանը ծնվել է 1904 թվականին Շուշի քաղաքից Բաքու տեղափոխված դերձակ Աբրահամի ընտանիքում: Վաղ հասակից նա զրկվել էր ծնողներից: Նրան խնամել եւ դաստիարակել են բարեկամները: Տարրական կրթությունն ստացել է Բաքվում: Տնտեսական ծանր պայմանների հարկադրանքով, նա թողել է դպրոցը եւ 1920թ. տեղափոխվել Երեւան: Կարմիր Բանակի հայկական միավորումներից մեկում աշխատել է իբրեւ ցրիչ: Սովորել եւ ավարտել է Երեւանի Մյասնիկյանի անվան եւ ապա Թիֆլիսի ռազմական դպրոցները:

Հայրենական պատերազմի առաջին օրերին նա արդեն գնդի հրամանատար էր, եւ պատերազմի սկզբից մինչեւ նրա հաղթական ավարտը, զորային տարբեր միավորումների գլուխն անցած, մարտնչել է գերմանա-ֆաշիստական եւ ճապոնական զավթիչների դեմ՝ մասնակցելով բազմաթիվ ճակատամարտերի:

Հիշենք նրանցից մի քանիսը.

1941 թ. սեպտեմբերին 220-րդ հրաձգային դիվիզիայի 988-րդ գունդը, որի հրամանատարն էր փոխգնդապետ Ա. Ղազարյանը, Դնեպրոպետրովսկի մարզի Նովո-Մոսկովսկ քաղաքի շրջանում ավելի քան տասն օր ծանր եւ ահեղ մարտեր էր մղում թշնամու հետեւակի եւ տանկերի մի խմբավորման դեմ՝ կաշկանդելով նրանց առաջխաղացումը: Այստեղ նա ծանր վիրավորվում է: Երկար է տևում բուժումը: Ապաքինվելով, 1942թ. մայիսից նա նորից մար-

տում էր. նշանակվում է 134-րդ բրիգադայի, ապա նրա հիմքի վրա կազմավորված 74-րդ դիվիզիայի հրամանատար: Ա. Ղազարյանի հրամանատարությամբ դիվիզիան Բրյանսկի ռազմաճակատում հաջողությամբ կասեցնում է թշնամու հարձակումը՝ պատճառելով նրան կենդանի ուժի եւ տեխնիկայի մեծ կորուստներ:

ԽՍՀՄ կառավարության 1943թ. փետրվարի 22-ի որոշմամբ գն-դապետ Ա. Ղազարյանին շնորհվում է գեներալ-մայորի զինվորական կոչում:

Մարդկային եւ տեխնիկայի խոշոր ուժեր կենտրոնացնելով Կուրսկ-Բելգորոդ աղեղում, թշնամին 1943-ի հուլիսի սկզբին անցավ հարձակման: 74-րդ դիվիզիան դիրքեր էր գրավել Օրյոլից հարավ՝ Մալոարխանգելսկ քաղաքի մոտ՝ երկու կիլոմետրանոց հատվածում: Ահեղ մարտեր տեղի ունեցան: Միայն երկու օրվա ընթացքում Ղազարյանի դիվիզիան 13 անգամ հակագրոհեց հակառակորդի վրա: Թշնամուն հաջողվեց առաջ խցկվել ընդամենը մեկ կմ: Ետ մղելով հիտլերյան մեծաքանակ հետեւակի եւ 150 տանկի գրոհները՝ դիվիզիան վերականգնեց իր դիրքերը՝ մեծ կորուստներ պատճառելով թշնամուն:

Կուրսկի ճակատամարտում հիտլերյան զորքերի ջախջախմանը հաջորդեց Խորհրդային բանակի արագ առաջխաղացումը դեպի արեւմուտք: Ավելի քան 300 կմ մարտական երթից հետո, սեպտեմբերին դիվիզիան հասավ Դեսնա գետին՝ Կորոպ քաղաքից հարավ եւ անմիջապես սկսեց գետանցումը: Դիվիզիայի գնդերից մեկն արդեն անցել էր գետը եւ լուսադեմին դիմել գրոհի: Գերմանացիները նկատելով այդ՝ սկսեցին դիմադրել: Մի քանի օր շարունակ կատաղի մարտեր էին գնում գրաված հենակետը պաշտպանելու եւ ընդլայնելու համար: Մարտի 3-րդ օրը հակառակորդի գերակշռող ուժերը, տանկերի օգնությամբ սկսեցին նեղել դիվիզիայի զորամասերին եւ նրանց հարկադրեցին ետ քաշվել: Մինչեւ գետը մնում էր ընդամենը 500 մետր: Այս փոքրիկ հողակտորի վրա դիվիզիայի խիզախ մարտիկները 5-6 օր, կատաղի մարտերով, քաջաբար պաշտպանեցին հենակետը եւ ետ շարտեցին հակառակորդին:

«Դեսնայի անցումը եւ մարտերը հենակետում մեծ փորձ եղան դիվիզիայի համար: Այդ ընթացքում դիվիզիայի զորամասերը ցույց տվեցին քաջություն եւ խիզախություն՝ ջրային արգելքն անցնելու կարողություն», - գրել է կորպուսի հրամանատարությունը Անդրա-նիկ Ղազարյանի պարգևաթերթիկում:

Նախքան Դնեպրն անցնելը բանակի ռազմական խորհուրդը գոր-րամասերին կոչ էր անում «Անցնել գետերը այնպիսի արագությամբ

ու հմտությամբ, ինչպես անում էին Ղազարյանի եւ Գուձի փառապանծ մարտիկները»:

Դնեպրի վրա հիտլերյան հրամանատարությունը մեծ հույսեր էր դրել: Խորհրդային բանակի հարվածների տակ նահանջող հիտլերյան զորքերը փորձում էին կանգ առնել եւ ամրանալ գետի աջ ափին: Սակայն ոչինչ չէր կարող կանգնեցնել մեր զորքերի հաղթական առաջընթացը: 74-րդ դիվիզիան առաջիններից էր, որ 1943-ի սեպտեմբերի վերջերին Կիելից հյուսիս եւ Չերնիգովից Արեւմուտք գտնվող հատվածում, թշնամու կրակի տակ, սկսեց անցնել Դնեպրը, որի լայնությունն այստեղ հասնում էր 600 մետրի: Անցման համար օգտագործվում էին Դեսնան հաղթահարելու ժամանակ արդեն հայտնի միջոցները եւ պարտիզանների կողմից տրամադրված միակ ձկնորսական նավակը, որը նրանք թաքցրել էին հիտլերականներից: Ոմանք գետն անցնում էին նույնիսկ լողալով: Առաջին գիշերը գետն անցան մի քանի հարյուր խիզախ մարտիկներ, որոնք մարտի նետվեցին թշնամու դեմ պարտիզանների կողմից գրավված Կոմարին քաղաքի մոտ, ընդամենը 300 x 400մ տարածության վրա: Այդ փոքրիկ հողակտորի վրա երկու օր ու գիշեր գեներալ-մայոր Ղազարյանի դիվիզիայի քաջերը կենաց եւ մահու մարտ էին մղում թշնամու՝ մի քանի անգամ գերազանցող ուժերի դեմ, մինչեւ օգնության եկան գետն անցած հիմնական զորամասերը: Այդ զորամասերի հետ միասին 74-րդ դիվիզիան մի քանի օր շարունակ արյունահեղ մարտեր էր մղում Դնեպրի եւ Պրիպյատի միջեւ եւ քայլ առ քայլ խորացնում հենակետը: Դնեպրի համար մղած մարտերը ավարտվեցին մեր հաղթանակով: Որից հետո դրան հետեւեց նաեւ աջափնյա Ուկրաինայի եւ Բելոռուսիայի ազատագրումը:

Դնեպրն անցնելու, նրա աջ ափին ամուր հենակետ գրավելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած հրամանատարական հմտության ու խիզախության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1943 թվականի հոկտեմբերի 16-ի հրամանագրով 74-րդ դիվիզիայի հրամանատար գեներալ-մայոր Անդրանիկ Ղազարյանին շնորհվեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում: Հերոսի կոչման արժանացան նաեւ դիվիզիայի 33 մարտիկներ եւ հրամանատարներ: Դիվիզիայի ողջ անձնակազմը մեծ ցնծությամբ ընդունեց բարձրագույն պարգևը:

Այնուհետեւ դիվիզիան պարտիզանների օգնությամբ անցավ Պրիպյատ գետի աջ ափը: Չերնոբիլ քաղաքի շրջանում (Կիելի մարզ) ընթացող մարտերում դիվիզիայի հրամանատար Անդրանիկ Ղազարյանը երկրորդ անգամ ծանր վիրավորվեց եւ ստացավ կոնտու-

գիա: Այնուհանդերձ, դիվիզիան առաջ շարժվելով շուտով մասնակցեց Խորհրդային Ռևոլյուցիայի մայրաքաղաք Կիեվի ազատագրմանը:

Ապաքինվելուց հետո, 1944 թվականին գեներալ-մայոր Ա. Ղազարյանը ուղարկվում է Բելոռուսական երրորդ ռազմաճակատ, որտեղ գլխավորում է 215-րդ հրաձգային դիվիզիան: Դիվիզիան մասնակցում է Բելոռուսական եւ Լիտվական ԽՍ հանրապետությունների ազատագրմանը: Գերագույն գլխավոր հրամանատարության հրամաններում 215-րդ դիվիզիային շնորհակալություն է հայտնվել Բերեզինա գետը եւ ջրային այլ արգելքներ հաղթահարելու, Վիտեբսկ, Բորիսով, Մինսկ, Վիլնյուս, Կաունաս եւ բազմաթիվ այլ քաղաքների ու բնակավայրերի ազատագրմանը ակտիվորեն մասնակցելու համար:

Խորհրդային Միության հերոս Ա. Ղազարյանի ղեկավարած դիվիզիան առաջիններից մեկը հասավ Արեւելյան Պրուսիա: Այստեղ նա աչքի ընկավ Ինստերբուրգ, Յայլսբերգ, Ֆրիդլանդ, Զյոնիգսբերգ եւ այլ քաղաքների գրավման մարտերում, ինչպես նաեւ թշնամու երկարատեւ խոր էշելոնացված ամրությունները ջախջախելու գործում:

Այնուհետեւ, 215-րդ դիվիզիան, գեներալ-մայոր Անդրանիկ Ղազարյանի հրամանատարությամբ, փառքով պսակեց իր դրոշները ճապոնական Նվաճողական բանակների ջախջախման եւ չինական հողի ազատագրման մարտերում: Հեռավոր Արեւելյան առաջին ռազմաճակատի զորքերի կազմում դիվիզիան անցավ Ասուրի գետը, մասնակցեց Մանջուրիայում ճապոնացիների կողմից վաղուց կառուցված խոր էշելոնացված ամրությունները հաղթահարելու գործողություններին, ինչպես նաեւ չինական Յոբեյ, Մուլին, Մուդանցզյան, Դունխուա, Գիրին եւ այլ քաղաքների ու բազմաթիվ բնակավայրերի ազատագրմանը:

Խորհրդային կառավարությունը բարձր է գնահատել Անդրանիկ Ղազարյանի ծառայությունները Հայրենիքի հանդեպ: Նրա կուրծքը զարդարել են Խորհրդային Միության հերոսի «Ոսկե աստղ» մեդալը, Լենինի՝ երկու, Սուվորովի երկրորդ աստիճանի՝ երեք, Կարմիր դրոշի՝ հինգ, չինական Յուն Գույ (Վզի ժապավենով) շքանշանները եւ բազմաթիվ մեդալներ:

Հայրենական պատերազմի ավարտից հետո գեներալ-մայոր Անդրանիկ Ղազարյանը ծառայել է տարբեր ռազմական օկրուգներում, ղեկավարել է առանձին միավորումներ: Անդրանիկ Ղազարյանի ամբողջ կյանքը եւ հայրենիքի հանդեպ ծառայությունը անձնվիրության պայծառ օրինակ է սերունդների համար:

**ԱՐԱՄ ՀՈՎԱԿԻՄԻ
ՍԱՖԱՐՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱՊԱՐԻՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

Գվարդիայի լեյտենանտ **Արամ Հովակիմի Սաֆարյանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 24 մարտի 1945թ.:

ԱՐԱՄ ՀՈՎԱԿԻՄԻ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Խորհրդային բանակի շատ ռազմիկներ Հայրենական պատերազմի տարիներին իրենց կյանքը գոհեցին ֆաշիզմի դեմ մղած պայքարում: Դրանցից մեկն էր հայ ժողովրդի արժանավոր զավակ, գվարդիայի լեյտենանտ Արամ Հովակիմի Սաֆարյանը (Արամ Ավակիմովիչ Սաֆարով): 1944 թվականի աշնանը Հարավսլավիայում մղած անհավասար մարտում քաջաբար ընկան նրա ղեկավարած գնդացրային վաշտի բոլոր մարտիկները, այդ թվում նաեւ ինքը:

Ա. Սաֆարյանը ծնվել է 1913 թվականին, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության (Զենդիսուրդ) գյուղում: Երկու տարեկան էր նա, երբ հայրը զորակոչվեց ցարական բանակի շարքերը եւ գոհվեց առաջին համաշխարհային պատերազմում:

1916 թվականին Արամն իր մոր եւ եղբոր հետ տեղափոխվում է Բաքու քաղաքը: Նա սովորում է Բաքվի Ձերժինսկու (հետագայում Նարիմանովի) շրջանի թիվ 177 դպրոցում: 1930 թվականին Սաֆարյանն աշխատանքի է անցնում Բաքվի Բուդյոննու անվան գործարանում, ուր 1940թ. նա ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը:

1941-ի հունիսին Սաֆարյանը զորակոչվում է Խորհրդային բանակի շարքերը: Դեռեւս, ռազմական ուսուցումը չավարտած, նա հայտնվում է ռազմաճակատում:

Հայրենական մեծ պատերազմի սկզբից մինչեւ իր հերոսական մահը Սաֆարյանն անընդհատ գտնվել է գործող բանակի շարքերում եւ մասնակցել ֆաշիստների դեմ մղած մարտերին՝ Յյուսիսային Կովկասում, Ուկրաինայում, Ռումինիայում, Հարավսլավիայում:

1944 թվականի հոկտեմբերի սկզբներին Ուկրաինական երրորդ ռազմաճակատի Սուվորովի շքանշանակիր կարմրադրոշ Բերիսլավյան 109-րդ հրաձգային գվարդիական դիվիզիայի 309-րդ գնդի առաջին գումարտակը, որի կազմում էր գտնվում նաեւ Սաֆարյանի հրամանատարությամբ գործող գնդացրային վաշտը, համառ մարտեր էր մղում Դանուբն անցնելու եւ նրա արեւմտյան ափին հեռակետ գրավելու համար: Հոկտեմբերի 7-ին գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Արամ Սաֆարյանն առաջադրանք է ստանում՝ իր վաշտով առաջինն անցնել Դանուբի աջ ափը, Հարավսլավիայի Ռիտոպեկ գյուղի շրջանում գրավել արեւելքից դեպի Բելգրադ տանող խճուղին եւ ամեն կերպ պահել այն: Գվարդիայի լեյտենանտ Սաֆարյանը հմտորեն կազմակերպում է վաշտի գետանցումը, դուրս գալիս խճուղին եւ

դիրքավորվում նրա եզրերին: Այդ պահին խճուղով անընդհատ դեպի Բելգրադ էին ընթանում գերմանական զինվորներով ու ռազմամթերքով բեռնված ավտոմեքենաներ, հրետանի ու տանկեր: Վաշտը, տեղ հասնելու պահից մտնում է կատաղի մարտի մեջ: Սաֆարյանի ստորաբաժանման քաջարի մարտիկները ոչնչացնում են հակառակորդի զինվորներով բեռնված չորս ավտոմեքենա, երկու մոտոցիկլ եւ երկու տանկ: Սակայն թշնամու ուժերն անընդհատ աճում էին: Վաշտը ծանր դրության մեջ է ընկնում: Գնալով դառնում է ավելի ու ավելի դժվար: Սակայն, չնայած դրան, Սաֆարյանի խիզախ մարտիկները տեղ չեն տալիս եւ շարունակում են համառորեն մարտնչել: Ավելի քան չորս ժամ շարունակվում է մարտը: Վերջանում էին փամփուռներն ու նռնակները: Մարտիկներից շատերը վիրավորվել էին: Վաշտն այդ ժամանակ բավականին հեռու էր գտնվում խորհրդային մյուս ստորաբաժանումներից եւ չէր կարող նրանցից օգնություն ստանալ: Սաֆարյանը գիտակցում էր այդ, այնուամենայնիվ, աննկուն կերպով շարունակում է անհավասար մարտը թշնամու տասնապատիկ գերակշիռ ուժերի դեմ:

Այդպես անցնում է նաեւ գիշերը...

Յուրաքանչյուրի 8-ին, առավոտյան ժամը 7-ին, գերմանացիները Սաֆարյանի վաշտի դեմ են հանում Բելգրադից բերած լրացուցիչ երկու գումարտակ: Սկսվում է թշնամու գրոհը: Վաշտը ընկնում է շրջապատման մեջ: Գազազած հիտլերականներն աստիճանաբար սեղմում են օղակը հերոս գվարդիականների շուրջը: Իրադրությունը դառնում է բացառիկ ծանր, սպառվում են նույնիսկ վերջին փամփուռները: Այդ պահին հնչում է հրամանատար Սաֆարյանի խրոխտ ու մարտական ձայնը. նա իր գվարդիականներին հրամայում է դիմել ձեռնամարտի:

Սկսվում է խորհրդային դյուցազունների հանդուգն պայքարը ֆաշիստական զինվորների դեմ: Այդ ձեռնամարտում անձնական հերոսության օրինակ է տալիս անձամբ կոմունիստ Արամ Սաֆարյանը եւ մինչեւ վերջ կատարում իրենց պարտքը հայրենիքի հանդեպ՝ ոչ մի քայլ չնահանջելով դիրքերից, իր մարտական բոլոր ընկերների հետ միասին, հերոսաբար զոհվում մարտում:

Ցուցաբերած անձնական քաջության եւ հերոսության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1945 թվականի մարտի 24-ի հրամանագրով գվարդիայի լեյտենանտ Արամ Յուրաքանչյուրի Սաֆարյանին հետմահու շնորհվեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ԵՐԵՄ ԻՎԱՆԻ
ԴԱՆԻԵԼՅԱՆՑ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱՊԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

8. Գվարդիայի ավագ սերժանտ **Երեմ Իվանի Դանիելյանցին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 15 հունվարի 1944թ.:

ԵՐԵՄ ԻՎԱՆԻ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆՑ

1 943 թվականը Հայրենական պատերազմի արմատական բեկման տարին էր: Այն սկսվեց Վոլգոգրադի մոտ խորհրդային բանակի կողմից թշնամու մեծաքանակ ուժերի ջախջախումով, որից հետո Խորհրդային բանակը հարձակման նախաձեռնությունը վերցրեց իր ձեռքը եւ այն մինչեւ վերջնական հաղթանակը պահեց իր ձեռքում: Խորհրդային բանակի հաղթարշավի մեջ փայլուն էջ է կազմում Դնեպրի պատմական գետանցումը, որի հերոսներից մեկն է գվարդիայի ավագ սերժանտ Երեմ Իվանի (Յովհաննեսի) Դանիելյանը:

Երեմ Դանիելյանը ծնվել է 1901 թվականին Ելիզավետպոլի նահանգի Շուշի գավառի Արանզամին գյուղում: Հայրենի գյուղում Երեմն ստանում է տարրական կրթություն: Այնուհետեւ, շատ հայ ընտանիքների հետ միասին, Դանիելյանցների ընտանիքը նույնպես բռնում է պանդխտության ուղին: Երկար թափառումներից հետո, 1915 թվականին նրանց ընտանիքը բնակություն է հաստատում Թերեքի նահանգի Միներալնիե Վոդիի Նիկոլաեւյան շրջանում: Այստեղ Երեմը հորից սովորում է քարտաշություն եւ կարճ ժամանակից հետո դառնում որակյալ վարպետ:

1917թ. Յուլյան օրացույցի հեղափոխությունից հետո Երեմն աշխատում է որպես քարտաշ-որմնադիր: 1922-1924 թվականներին նա ծառայում է Խորհրդային նորաստեղծ բանակի շարքերում:

Յետո Դանիելյանցների ընտանիքը վերջնականապես հաստատվում է Պյատիգորսկ քաղաքում: Երեմն աշխատանքի է անցնում նախ Պյատիգորսկում, ապա՝ Նալչիկում եւ նորից՝ վերադառնում Պյատիգորսկ: Ամենուր, որտեղ էլ աշխատել է նա՝ արտադրության առաջավոր է եղել:

Հայրենական պատերազմի առաջին օրերից Երեմը մեկնում է ռազմաճակատ:

...1943-ի սեպտեմբերին կատաղի մարտեր էին ընթանում ուկրաինական հիւսիսային գետի՝ Դնեպրի անցման համար: Մյուս զորամասերի թվում, Դնեպրն անցնելու հրաման է ստանում նաեւ 60-րդ Չերնիգովյան հեծելազորային գունդը, որի կազմում, 4-րդ էսկադրոնի հաստոցավոր գնդացրի հաշվարկի հրամանատար էր կոմունիստական կուսակցության անդամության թեկնածու Երեմ Դանիելյանը:

Սեպտեմբերի 27-ի լույս 28-ի գիշերը, ականանետային եւ գնդաց-

րային ուժեղ կրակի տակ գվարդիայի սերժանտ Դանիելյանցն իր գնդացրային հաշվարկով առաջինն է անցնում Դնեպրը: Դուրս գալով գետի աջ ափը՝ նա հաստոցավոր գնդացրով կատաղի կրակ է բացում թաքնված հակառակորդի վրա: Վերջինս, կրելով մեծ կորուստներ, ետ է քաշվում: Դանիելյանցի գնդացրային հաշվարկը, գրավելով մի փոքրիկ հենակետ, ապահովում է գնդի մյուս ստորաբաժանումների բարեհաջող գետանցումը: Ապա զարգացնելով առաջխաղացումը եւ հետապնդելով թշնամուն Վյալե եւ Գալկի գյուղակների շրջանում՝ Դանիելյանցը անձամբ ոչնչացնում է թշնամու գնդացրային երկու կրակակետ եւ 28 զինվոր ու սպա:

Գվարդիայի ավագ սերժանտ Երեմ Դանիելյանցը հերոսաբար զոհվում է 1943 թվականի հոկտեմբերի 28-ին Պոլեսայեի մարզում մղված համառ մարտերում:

Մարտական գործողությունների ընթացքում հանդես բերած բացառիկ քաջության եւ հերոսության համար գվարդիայի ավագ սերժանտ Երեմ Զովհաննեսի Դանիելյանցին, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1944 թվականի հունվարի 15-ի հրամանագրով հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ԻՎԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԻ
ՇԱՀՈՒՄՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Դնեպրը հաջող գետանցելու, Դնեպրի արեւմտյան ափին ամուր
հենակետ ստեղծելու գործում հրամանատարության մարտական
առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ
ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար, շնորհել
խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան
եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

174. Սերժանտ **Իվան Կոստանդինի Շահումյանին:**

**ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ**

**ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա.ԳՈՐԿԻՆ**

Մոսկվա, Կրեմլ, 30 հոկտեմբերի 1943թ.:

հ վան (Յովհաննես) Կոստանդինի Շահումյանը ծնվել է 1913 թվականին այժմյան Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Պառավաթումբ գյուղում: Նրա հայրը այդ տարիներին թողնում է գյուղը, մեկնում Տաշքենդ, ուր երկար տարիներ աշխատում է իբրև քարտաշ: Զ. Շահումյանն այստեղ ընդունվում է գյուղատնտեսական տեխնիկում: 1930 թվականին ավարտելով այն, մեկնում է Տաշիկան ԽՍՀ եւ մեքենատրակտորային կայաններից մեկում աշխատում որպես ագրոտեխնիկ: 1934 թվականին նա գործուղվում է մերձարեւադարձային կուլտուրաների Սուխումիի ինստիտուտ՝ ուսանելու, իսկ 1935 թվականին փոխադրվում է Մոսկվա՝ Տիմիրյազեւի անվան գյուղատնտեսական ակադեմիա, որն էլ ավարտում է 1941 թվականին:

Երբ սկսվում է Հայրենական մեծ պատերազմը, Մոսկվայում կազմակերպվում են աշխարհագրային հատուկ դիվիզիաներ: Զ. Շահումյանը անմիջապես ներգրավվում է այդ դիվիզիաների կազմում ընդգրկված գնդերից մեկում, որն արդեն 1941-ի սեպտեմբերից գործում էր Սմոլենսկից հարավ-արեւելք՝ Ելենյայի մոտ, ուր կատաղի մարտեր էին տեղի ունենում թշնամու զորքերի հետ: Այնուհետեւ, այդ դիվիզիան մասնակցում է Վոլոկոլամսկի համար մղած մարտերին: Այստեղ Զ. Շահումյանը վիրավորվում է: Նրան փոխադրում են հոսպիտալ՝ բուժման:

Ապաքինվելուց հետո Զ. Շահումյանը նշանակում է ստանում միջինասիական 69-րդ դիվիզիայում, որը նոր էր ձեւավորվում: Դիվիզիան, ուր Զ. Շահումյանը ծառայում էր իբրև հրաձգային դասակի հրամանատար, մարտերի մեջ է մտնում Տուլայի տակ:

Այնուհետեւ դիվիզիան մասնակցում է Կուրսկի շրջանում մղված կատաղի մարտերին եւ ազատագրում Դմիտրիեւ-Լգովսկիի շրջանը:

Չիմլիշա բնակավայրի ազատագրման համար Զ. Շահումյանը մարտական առաջադրանք է ստանում՝ իր ստորաբաժանումով անցնել թշնամու թիկունքը եւ խուճապ ստեղծել: Նրա ստորաբաժանման մարտիկները, անցնելով դժվարին ճանապարհներով, հասնում են մինչեւ անտառ: Առավոտյան ժամը 5-ին սկսում են հարձակումը: Թշնամին հանկարծակիի գալով, խուճապի է մատնվում: Երկու ժամ տեւող համառ ձեռնամարտերից հետո՝ դիվիզիայի ստորաբաժանումներն ազատագրում են Չիմլիշա խոշոր բնակավայրը:

69-րդ եւ 31-րդ գվարդիական դիվիզիաները հմտորեն անցնում են Դեսնա գետը եւ 1943-ի օգոստոսին գետանցնում են Սոժը եւ մոտե-

նում Դնեպրին, որի աջ ափին թշնամին պաշտպանական ամուր գծեր էր ստեղծել:

Յ. Շահումյանի ջերմ հայրենասիրությունը եւ հերոսությունը ցայտուն կերպով դրսևորվում են Դնեպրի անցման օրերին, երբ թշնամին յուրաքանչյուր թիզ հողից կառչելով, գեւքի բոլոր տեսակներից կրակ էր բացում մեր զորամիավորումների վրա: Այդ ծանր պայմաններում մեր դեսանտային ստորաբաժանումների առաջ խնդիր էր դրված՝ ինչ գնով էլ լինի՝ անցնել Դնեպրի աջ ափը:

Սեւակի կարմրադրոշ 69-րդ հրաձգային դիվիզիայի 120-րդ գնդի քիմիական պաշտպանության ջոկի հրամանատար Յոզիանես Շահումյանը 1943 թվականի հոկտեմբերի 15-ին Գոմելի մարզի Լոելի շրջանում Դնեպր գետն անցնելու համար կազմված դեսանտային խմբում էր: Նա թշնամու հրանոթային ուժեղ կրակի տակ առաջիններից մեկն է անցնում աջ ափը եւ ստեղծելով ծխաքողարկում, համարձակ առաջ է շարժվում թշնամու վրա եւ մյուս ստորաբաժանումների հետ միասին ապահովում առաջխաղացումը: Ծխի ծածկույթն անցնելուց հետո, պաշտպանական գծում նրա ջոկը գրավում է իր տեղը եւ թշնամու ձեռնարկած երկու հակազրոհի ժամանակ ոչնչացնում գերմանական մի քանի տասնյակ զինվորի: Ուժեղ սվինամարտից հետո գերմանացիները նահանջում են՝ թողնելով մեծ քանակությամբ զոհեր եւ ռազմական տեխնիկա: Այդ սվինամարտում Յ.Շահումյանը ոչնչացնում է թշնամու 11 զինվոր:

Դնեպրի ափին մեր ստորաբաժանումներից մեկի ձախ թելում վտանգավոր վիճակ էր ստեղծվել: Այդ վտանգը կանխելու նպատակով Շահումյանը 17 հոգուց բաղկացած մի խմբով յոթ անգամ գրոհի է դիմում: Գրոհող խումբը Շահումյանի ղեկավարությամբ, մինչեւ լուսաբաց, հերոսաբար կռվում է: Այդ խմբից 15 հոգի զոհվում են: Գնդացրի վերջին ժապավենը եւ մի քանի նռնակներ էին մնացել, երբ հերոսաբար կռվող զույգին՝ գնդի հրամանատարի հրամանով օգնության հասան մյուս ստորաբաժանման մարտիկները: Շահումյանը կրակելով գնդացրի վերջին ժապավենը՝ վիրավորվում է. նրան փոխադրում են հոսպիտալ՝ բուժման: Երեք ամիս չանցած, նա կրկին վերադառնում է իր զորամասը եւ մասնակցում Ռումինիայի ազատագրման մարտերին: Այդ մարտերում նա ծանր կոնտուզիա է ստանում եւ ուղարկվում բուժման:

Դնեպրի անցման ժամանակ ցուցաբերած խիզախության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը իր 1943 թվականի հոկտեմբերի 30-ի հրամանագրով Խորհրդային Միության հերոսի

կոչում շնորհեց ավագ սերժանտ Իվան (Յովհաննես) Կոստանդինի Շահումյանին:

Պատերազմի հետագա տարիներին Յ.Շահումյանը մասնակցում է ֆաշիստական Գերմանիայի վերջնական ջախջախմանը եւ մարտերի ընթացքում աճելով, դառնում է հմուտ հրամանատար: Նախքան գորացրվելը Յ.Շահումյանը արդեն փոխգնդապետի կոչում ուներ եւ ծառայում էր Գերմանիայում՝ սովետական օկուպացիոն զորքերի շարքերում:

Հայրենական պատերազմից հետո, 1945 թվականին Յ.Շահումյանը ընդունվում է Մոսկվայի Տիմիրյազեւի անվան գյուղատնտեսական ակադեմիայի ասպիրանտուրան, որն ավարտելուց հետո նշանակվում է Մոսկվայի բանջարեղենի փորձնական կայանի տնօրեն, ապա բանջարեղենի տնտեսության գիտահետազոտական ինստիտուտում:

Մահացել է 1964թ. Մոսկվա քաղաքում:

**ՍՈՒՐԵՆ ՅԱԿՈԲԻ
ԿԱՍՊԱՐՈՎ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի հրետանու սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

Սուրեն Յակոբի Կասպարովին

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 18 նոյեմբերի 1944թ.:

Սուրեն Յակոբի Կասպարովը (Գասպարյանը) ծնվել է 1924թ. օգոստոսի 15-ին Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի Ստեփանակերտի շրջանի Ղլիժբաղ գյուղում, գյուղացու ընտանիքում: Նրա հայրը 1936 թվականին տեղափոխվում է Տաշքենդ եւ երկար տարիներ աշխատում որպես դարբին: 1940 թվականին Ս. Գասպարյանը ավարտում է 7-րդ դասարանը եւ հենց այդ տարին էլ նա աշխատանքի է անցնում Տաշքենդի կարի ֆաբրիկայում:

1943 թվականի հունվարի 5-ին Ս. Գասպարյանը զորակոչվում է Խորհրդային բանակի շարքերը: Սերժանտ Գասպարյանը մասնակցում է Ուկրաինական երրորդ եւ Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատներում մղված հերոսական մարտերին:

82-րդ հակատանկային գվարդիական դիվիզիոնի 86-րդ հատուկ կործանիչ ջոկի հրանոթի նշանառու, սերժանտ Սուրեն Գասպարյանի պարգևատրություն, որը վավերացվել է 8-րդ գվարդիական բանակի հրամանատար՝ գեներալ-գնդապետ, իսկ հետագայում Խորհրդային Միության մարշալ Վ.Չույկովի կողմից, գրված է, որ 1944 թվականի օգոստոսի 20-ին թիվ 146,8 բարձունքի շրջանում թշնամին ձգտում էր արգելակել Խորհրդային մարտիկների առաջխաղացումը դեպի Արեւմուտք: Այդ նպատակով ֆաշիստները նախաձեռնել էին հակահարձակում՝ գործողության մեջ դնելով 40 ծանր ու միջին քաշի տանկ եւ հետեւակ: Հարձակվող տանկերից 19-ը գրոհում էր հրանոթի նշանառու Գասպարյանի կրակակետի ուղղությամբ: Գասպարյանը, առանց վարանելու մտավ անհավասար մարտի մեջ եւ առաջին համազարկով հրկիզեց թշնամու տանկը:

Առաջին հաջողությունը սերժանտին հավատ ներշնչեց էլ ավելի խիզախորեն շարունակելու կրակը մյուս տանկերի դեմ: Չնայած թշնամու մրրկային կրակին, Գասպարյանը իրար հետեւից հրկիզեց գերմանական «Վագր» տիպի եւս չորս տանկ: Մնացած տանկերը ետ նահանջեցին եւ ձախողվեց թշնամու հարձակումը: Այնուամենայնիվ, թշնամու տանկերից մեկին հաջողվեց մի քանի կրակոցով ոչնչացնել մեր հրանոթը: Եվ այստեղ էլ ծանր վիրավորվեց Գասպարյանը: Նույնիսկ վիրավոր վիճակում Գասպարյանը չթողեց մարտադաշտը: Եվ միայն հրամանատարի կարգադրությունից հետո, նրան տեղափոխեցին թիկունք:

Ստորաբաժանման հրամանատար մայոր Ռեպինը եւ քաղզոմը նրա տեղակալ Կավերինը, 1944 թվականի օգոստոսի 25-ին, հատուկ նամակ են գրում Սուրեն Գասպարյանի հորը: Նրանում ասված է.

«Հարգելի Յակոբ Գասպարյան.

Այն ստորաբաժանման հրամանատարությունը, ուր ծառայում է Ձեր որդի Սուրեն Գասպարյանը, շնորհակալություն է հայտնում Ձեզ, որ դուք մեր հայրենիքի համար դաստիարակել եք հերոս զավակ: Օգոստոսյան թեժ կռվի ժամանակ գերմանացիները ձգտում էին պահել գրաված դիրքերը: Դրա համար նրանք մեկը մյուսի հետեւից տանկային գրոհ էին կազմակերպում: Այդ ժամանակ գերմանական 19 տանկերը ցանկանում էին խցկվել մեր հետեւակի շարքերը: Մերոնք սպասում էին թշնամու տանկերի հարձակմանը: Ձեր տղայի հրանոթի անձնակազմը, ուշադիր հետեւելով գերմանական տանկերի շարժմանը, թողեց, որ նրանք մոտենան: Մնացել էր չնչին տարածություն գերմանական տանկի եւ իրենց հրանոթի միջեւ, երբ Ս.Գասպարյանը, որպես հրանոթի նշանառու, առաջին դիպուկ հարվածով այրեց գերմանական տանկը եւ այնուհետեւ իրար հետեւից խփեց չորս ծանր տիպի տանկ, որից հետո հակառակորդի մնացած տանկերը հետ նահանջեցին:

Թշնամու տանկային գրոհը հետ մղվեց, եւ Ձեր որդի Սուրեն Գասպարյանը այդ մարտում հաղթող դուրս եկավ:»:

Գասպարյանն իր անօրինակ սխրագործությամբ ոգեշնչեց գրահահարներին եւ հարձակվող հետեւակի մարտիկներին, որոնք առաջ շարժվելով՝ ապահովեցին Վիսլա գետի ձախ ափում հենակետի գրավումը եւ ապա նրա ընդարձակումը:

Հաշվի առնելով այդ մարտերում Սուրեն Հակոբի Գասպարյանի ցուցաբերած խիզախությունը, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահությունը 1944 թվականի նոյեմբերի 18-ի հրամանագրով գվարդիայի սերժանտ Սուրեն Հակոբի Գասպարյանին շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

1951 թվականին Ս.Գասպարյանը մեկնում է Օդեսա՝ հրետանային դպրոցում սովորելու: 1952 թվականին ավարտելով այն՝ նա ծառայում է Ուկրաինայում՝ Խորհրդային բանակի զորամասերից մեկում, մինչեւ 1956 թվականի սեպտեմբերը:

1956 թվականի վերջերին Ս.Գասպարյանը զորացրվում է Խորհրդային բանակի շարքերից, վերադառնում Տաշքենդ եւ աշխատանքի անցնում Լենինի անվան կարի արտելում՝ որպես վարպետ, ուր աշխատում է մինչեւ իր կյանքի վերջը:

**ԱՐՄԵՆ ԹԵՎԱՆԻ
ՀԱՅՐՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅԻՆՈՅՑԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի ռազմաօդային սպայական կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

1. Կապիտան **Արմեն Թեւանի Հայրյանին:**

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 13 ապրիլի 1944թ.:

Արմեն Թեւոսի Յայրյանը սովետական խիզախ օդաչուներից է: Նա ծնվել է 1910 թվականի սեպտեմբերին Լեռնային Ղարաբաղի Կարյազինոյի շրջանի Տող գյուղում՝ չքավոր գյուղացու ընտանիքում:

1924 թվականին Արմենը տեղափոխվում է Սամարղանդ, որտեղ սովորում է ավարտում է հայկական դպրոցի 4-րդ դասարանը: Այնուհետև նա որպես փականագործի աշակերտ, ընդունվում է Սամարղանդի գործարաններից մեկում, միաժամանակ ուսումը շարունակում բանֆակում: 1931 թվականին Արմենը մեկնում է Խորհրդային բանակ, սովորում է Տաշքենդի օդաչուական դպրոցում, որտեղ էլ նա մտնում է Խորհրդային Միության կոմունիստական կուսակցության շարքերը:

Օդաչուական դպրոցն ավարտելուց հետո Յայրյանը՝ որպես մեխանիկ, չորս տարի աշխատում է ավիագործամասում: 1938 թվականին նա գործուղվում է սովորելու Էնգելսի անվան ռազմաօդաչուական դպրոցում, որն ավարտելուց հետո որպես օդաչու, ծառայում է Կիրովաբադի 160-րդ պահեստային ավիացիոն գնդում:

Յայրենական պատերազմի հենց առաջին օրերին Յայրյանը գտնվում էր գործող բանակում եւ մասնակցում Տիրասպոլ քաղաքի պաշտպանական մարտերին՝ կատարելով 40 մարտական թռիչք:

1941 թվականի նոյեմբերին, Կրեմենչուկ քաղաքի մատույցներում, օդաչուներ Յայրյանը եւ Խինվալեյին հակառակորդի զենիթային հրետանու ուժեղ կրակի պայմաններում կարողանում են մահացու բեռը թափել օկուպանտների բենզինե ցիստեռների վրա, որոնք պայթելով՝ առաջացնում են մեծ ծավալի հրդեհներ: Ապա գնդացրային կրակով նրանք խուճապի են մատնում թշնամու զինվորներին եւ ոչնչացնում մոտավորապես 200 հիտլերական: Նույն թվականի սեպտեմբերի 10-ին Չերնովի հրամանատարությամբ գործող ավիաչոկատի կազմում Յայրյանը եւ Խիտալիշվիլին հարձակվում են Պոլտավա քաղաքի օդանավակայանի վրա, խուզող թռիչքով ոչնչացնում թշնամու 14 ինքնաթիռ, որոնք նախապատրաստվում էին թռիչքի: Կռիվներից մեկում Եսկադրիլիայի հրամանատար Նովիկովը, օդաչուներ Յայրյանը, Գոնչարովը, Ուսակովը, Խիտալիշվիլին եւ Խինվալեյին օդ են բարձրանում՝ Կրեմենչուկից դեպի արեւելք տանող ճանապարհով անցնող Գուդերիանի տանկային շարասյունը ռմբակոծելու առաջադրանքով: Յայրյանը եւ իր ընկերները, նկատելով թշնամու շարասյունը, 500 մետր բարձրությունից հաջող եւ սրընթաց թռիչքով շարքից հանում են 11 տանկ: Հրամանատարության

առաջադրանքը հաջողությամբ կատարելու համար, Հայրենիքը պարգևատրվում է Կարմիր աստղի շքանշանով:

Արմեն Հայրենիքի նոր սխրագործություններն արժանանում են հրամանատարության ուշադրությանը: Այսպես, 1942 թվականի հունվարին, ինքնաթիռների օդակը, որի կազմում էր Հայրենիքը, Սերբերյանի Պրոուդի շրջանում գրոհում է թշնամու մոտո-մեքենայացված զորքերի վրա եւ անվրեպ մրակոծությամբ ոչնչացնում 20 ավտոմեքենա, 400 զինվոր ու սպա:

Մորդվեսի շրջանում թշնամու զորքերի կուտակումը մրակոծելու առաջադրանքով օդ է բարձրանում ավագ լեյտենանտ Հայրենիքի ինքնաթիռը: Նպատակակետին մոտենալիս, նա հանդիպում է հակառակորդի 13 կործանիչների: Տեղի է ունենում անհավասար մարտ: Հայրենիքի ինքնաթիռը լուրջ վնասվածք է ստանում, բայց օդաչուն հմտությամբ անցնելով ռազմաճակատի գիծը՝ հաջողությամբ վայրէջք է կատարում մեր տերիտորիայում: Առաջադրանքը գերազանց կատարելու համար Հայրենիքի ինքնաթիռի անձնակազմը 51-րդ բանակի հրամանատարության կողմից արժանանում է շնորհակալության:

1942 թվականի հունիսի 26-ին Հայրենիքի ղեկավարած ինքնաթիռների վեցյակը երեք սրընթաց հարձակում է գործում Բրյանսկ քաղաքի օդանավակայանի վրա, որի ժամանակ ոչնչացնում են թշնամու 44 ինքնաթիռ, շատ զինվորներ ու սպաներ: 1942 թվականի օգոստոսին, երբ թշնամու գերակշիռ ուժերն առաջ էին շարժվում մեր տերիտորիայում, Եսկադրիլիայի հրամանատար Հայրենիքը առաջադրանք է ստանում հինգ ինքնաթիռներով կասեցնել հակառակորդի զորքերի անցումը Դոն գետով: Թշնամու գեներալին հրետանու կատարողի գնդակոծման պայմաններում, Արմենի Եսկադրիլիան խափանում է թշնամու գետանցումը:

1942 թվականի ամռանը ֆաշիստական զորքերն անցնելով հարձակման՝ ճեղքում են խորհրդային զորքերի պաշտպանությունը Կուրսկ-Վորոնեժի ուղղությամբ: Այստեղ հանդիպելով խորհրդային բանակի համառ դիմադրությանը՝ նրանք թեքվում են դեպի հարավ՝ գլխավոր հարվածը ուղղելով Վոլգոգրադի վրա: Կատարողի եւ համառ մարտերից հետո հիտլերյան զորքերն անցնում են Դոնը եւ դուրս գալիս Վոլգայի շրջանը: Սկսվում է Վոլգոգրադի հռչակավոր ճակատամարտը: Վոլգոգրադը պաշտպանող ռազմա-օդային ուժերի կազմում էր գտնվում նաեւ Հայրենիքի ղեկավարած Եսկադրիլիան: Այստեղ նա կատարում է մարտական 17 թռիչք, ոչնչացնում թշնամու զգալի քանակությամբ կենդանի ուժ եւ տեխնիկա, որի համար Հայրենիքը

յանը երկրորդ անգամ պարզեւատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով:

Վոլգոգրադում սովետական բանակի կողմից ձեռք բերված պատմական հաղթանակից հետո, Արմեն Յայրյանը գտնվելով Յարավային ռազմաճակատի 5-րդ հարվածային բանակի կազմում, մասնակցում է թշնամու Նահանջող զորամասերի հետապնդմանը:

Եսկադրիլիայի հրամանատար Յայրյանն ակտիվ կերպով մասնակցում է Նաեւ հակառակորդի Տագանռոգյան խմբավորումը ոչնչացնելու եւ Դոնբասի ազատագրման համար մղված մարտերին: Նա անձամբ կատարում է 105 թռիչք եւ պաշտպանում մեր զորքերի հարձակումը, ոչնչացնում Նահանջող հիտլերյան զորքերին: Այդ սխրանքների համար ԽՍՀՄ Չերագույն խորհրդի Նախագահության 1944 թվականի ապրիլի 13-ի հրամանագրով նա արժանանում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչման:

Օդային մարտերի հմուտ վարպետը Յարավային ռազմաճակատից շուտով տեղափոխվում է Մերձբալթիկա՝ որպէս 954-րդ գրոհիչ ավիագնդի հրամանատարի տեղակալ: Այստեղ նա ակտիվորեն մասնակցում է թշնամու զորքերի մնացորդների լիկվիդացման գործողություններին:

Յայրենական պատերազմի ռազմաճակատներում Յայրյանի հրամանատարությամբ գործող Եսկադրիլիան կատարել է մարտական 2600 թռիչք, որոնց ընթացքում ոչնչացվել են թշնամու 18 տանկ, 250 ավտոմեքենա՝ կենդանի ուժով ու բեռով, զենիթային հրետանու 6 մարտկոց, ավելի քան 300 մարդ: Մարտերում ձեռք բերած փայլուն հաղթանակների համար նրա կուրծքը զարդարված է Լենինի, Կարմիր աստղի, Ալեքսանդր Նեւսկու եւ մի շարք այլ շքանշաններով ու մեդալներով: Նա բազմիցս արժանացել է հրամանատարության շնորհակալությանը:

Յայրենական մեծ պատերազմն ավարտվելուց հետո Խորհրդային Միության հերոս Յայրյանը շարունակում է ծառայությունը ռազմա-օդային ուժերի նավատորմում՝ որպէս գրոհիչ ավիագնդի հրամանատարի տեղակալ:

1946 թվականին Արմեն Յայրյանը գործուղվում է ԽՍՀՄ ռազմա-օդային ուժերի բարձրագույն հրամանատարական, տակտիկական դասընթացները, որը ավարտում է 1948 թվականին եւ ստանում մայրի կոչում: 1951 թվականից մայրը Յայրյանը զորացրվում է Խորհրդային բանակի շարքերից եւ տեղափոխվում Տաշքենդ քաղաք:

**ԹԵՄԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ
ԱՎԹԱՆԴԻԼՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՔԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

3. Ավագ լեյտենանտ **Թեմիկ Հովհաննեսի Ավթանդիլյանին:**

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 հունիսի 1945թ.:

Յազիվ էր բոլորել խորհրդային Միության հերոս Թեմիկ Ավթան-
դիլյանի կյանքի քսաներկու գարունը, երբ նա զոհվեց
խորհրդային ժողովրդի ազատության եւ անկախության համար մղ-
վող Չայրենական մեծ պատերազմում:

Թեմիկը ծնվել է 1923 թվականին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտա-
կերտի շրջանի Մարտակերտ գյուղում, հովվի ընտանիքում: Նա սո-
վորել է նախ՝ տարրական, ապա՝ միջնակարգ դպրոցներում: Ըն-
դունվում է լենինյան կոմերիտմիության շարքերը:

Կոմերիտական Թեմիկն իններորդ դասարանի աշակերտ էր, երբ
հիտլերյան Փաշիստները ներխուժեցին մեր երկիրը: 1942 թվակա-
նին խորհրդային զինված ուժերը Կովկասում մահու եւ կենաց կռիվ
էին մղում մինչեւ ատամները զինված թշնամու դեմ: Թեմիկ Ավթան-
դիլյանն այդ ժամանակ կամավոր մեկնում է բանակ՝ համալրելու
Չայրենիքի պաշտպանների շարքերը: Նա ընդունվում է ավարտում
է Բաքվի հետեւակային ուսումնարանը՝ ստանալով լեյտենանտի կո-
չում, որից հետո 89-րդ հայկական դիվիզիայում նշանակվում է
հրաձգային դասակի հրամանատար:

1942 թվականի օգոստոսի սկզբին 89-րդ հայկական հրաձգային
դիվիզիան մեկնում է Կովկասյան ռազմաճակատ: Այստեղ յուրա-
քանչյուր թիզ հողի համար արյունահեղ մարտեր էին մղվում: 1943
թվականի հունվարին 89-րդ հայկական դիվիզիան Կովկասյան ռազ-
մաճակատի զորքերի հետ միասին հարձակման անցնելով, ազա-
տագրում է Մալգոբեկը եւ հետապնդելով թշնամուն, 1943 թվականի
սեպտեմբերին համառ կռիվներ է մղում Նովոռոսիյսկի մատույցնե-
րում: Այդ հարձակողական մարտերի ժամանակ Թեմիկը ցուցաբե-
րում է խիզախություն եւ ռազմական գործին տիրապետելու հմտու-
թյուն: Նովոռոսիյսկի ազատագրման մարտերի ժամանակ վնաս-
վում է խորհրդային մի ինքնաթիռ եւ ընկնում ծովը: Նկատելով այդ՝
Ավթանդիլյանը իսկույն նետվում է ջուրը եւ արագորեն լողալով,
փրկում է օդաչուի կյանքը: 1943 թվականին Ավթանդիլյանը ընդուն-
վում է ԽՄԿԿ շարքերը:

Ժելտոբրյուխ գյուղի մոտ գտնվող մի բարձունք թշնամին դարձ-
րել էր դիմադրության ուժեղ հենակետ: Այն պաշտպանում էր հակա-
ռակորդի 50 հոգուց բաղկացած կայազորը: Բարձունքի գրավումը
հանձնարարվում է Ավթանդիլյանի դասակին: Առաջնորդելով դասա-
կին՝ նա առաջինն է նետվում մարտի, ճեղքում թշնամու պաշտպա-
նության գիծը եւ մտնում խրամատների դասավորության մեջ: Դա-

սակը ոչնչացնում է թշնամու բոլոր կրակակետերը եւ գրավում է բարձունքը: Այդ մարտում Ավթանդիլյանը վիրավորվում է, բայց չի թողնում մարտադաշտը: Մարտական առաջադրանքի հաջող կատարման շնորհիվ ապահովվում է զորամասի առաջխաղացումը դեպի Վերխնիյ Բականսկ: Բարձունքը գրավելու համար հրամանատարությունը լեյտենանտ Ավթանդիլյանին պարգևատրում է Կարմիր դրոշի շքանշանով:

Բուժվելուց հետո, ավագ լեյտենանտ Ավթանդիլյանը նշանակվում է կարմրադրոշ 389-րդ հրաձգային Բերդիչեյան-Կլեցկյան դիվիզիայի կարմրադրոշ 545-րդ հրաձգային գնդի 2-րդ վաշտի հրամանատար, որն այդ ժամանակ մարտեր էր մղում Ուկրաինական 1-ին ռազմաճակատում: Այստեղ նա աչքի է ընկնում իր քաջագործություններով: 1944 թվականի նոյեմբերի 7-ին Ավթանդիլյանի մորն ուղղած նամակում հրամանատարությունը գրում է. «Ձեր որդին՝ Թեմիկ Յովհաննեսի Ավթանդիլյանը համարձակ սպա է: Նա արիաբար մարտնչում է գերմանա-ֆաշիստական զավթիչների դեմ: Ձեր զավակը մեր ստորաբաժանման պարծանքն է: Նրա լայն կուրծքը զարդարում են Կարմիր դրոշի եւ Կարմիր աստղի շքանշանները»:

Ահեղ մարտերի բովով անցավ այն գումարտակը, որի կազմում էր Թեմիկ Ավթանդիլյանի վաշտը: 1945 թվականի հունվարին այդ վաշտը կռիվներ էր մղում Լեհաստանի տերիտորիայում: Յունվարյան հաղթական հարձակման ժամանակ Սլոպեց Շլյախեցկիի շրջանում թշնամու ամրություններից մեկի ճեղքման առաջադրանքը հանձնարարվում է ճակատամարտերում կոփված ավագ լեյտենանտ Ավթանդիլյանի հրամանատարությամբ գործող վաշտին: Յունվարի 13-ին գրոհային մարտերի վարպետը իր վաշտով ճեղքում է թշնամու խրամատները, դուրս գալիս մի բարձունք եւ ամրանում նրա արեւմտյան լանջերին: Վաշտի խիզախ մարտիկների առաջին կրակային հարվածից ոչնչացվում է վեց կրակային կետ: Անձամբ Ավթանդիլյանը ձեռքի նռնակով ոչնչացնում է մի ինքնազնաց հրանոթ, իսկ թշնամուց գրաված գնդացրով ոչնչացնում ավելի քան 50 հիտլերականի:

Իշխող բարձունքում գտնվող հակառակորդը երեք անգամ դիմում է հակագրոհի, բայց Ավթանդիլյանի կտրուկ եւ վճռական միջոցառումների շնորհիվ այդ հակագրոհները ետ են մղվում: Այդ հերոսական մարտերում Ավթանդիլյանի վաշտը ոչնչացնում է ավելի քան 100 ֆաշիստ, գերի վերցնում 50 զինվոր ու սպա, ոչնչացնում 8 հաստոցավոր եւ 16 ձեռքի գնդացիր, շարքից հանում 7 զրահատրանս-

պորտյոր: Այդպիսով, Ավթանդիլյանի վաշտի զինվորներն ապահովում են ամբողջ գումարտակի առաջխաղացումը մինչեւ Օդերի գետանցումը:

1945 թվականի փետրվարի 10-ին Ավթանդիլյանի վաշտին մարտական առաջադրանք է տրվում՝ մասնակցել գերմանական Կլեյն քաղաքի գրավմանը: Ավթանդիլյանը կազմելով քաղաքի մի հատվածի գրավման պլանը՝ անցնում է հարձակման: Թշնամին մոլեգին դիմադրում է՝ փորձելով դարան սարքել խորհրդային վաշտի համար: Կռահելով թշնամու մտադրությունը՝ Ավթանդիլյանն իր մարտիկներին հրամայում է թեւանցել հակառակորդին եւ հարվածել թիկունքից: Առաջադրանքը կատարվում է հաջող. վաշտը սրընթաց գրոհով մասնակցում է քաղաքի գրավմանը: Կլեյն քաղաքի գրավման մարտերում Ավթանդիլյանի վաշտի կողմից ոչնչացվում է 60 հիտլերական, 5 կրակային կետ եւ ռազմական տեխնիկա: Սակայն այդ մարտում հերոսաբար զոհվում է հայ ժողովրդի զավակ Թեմիկ Ավթանդիլյանը:

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1945 թվականի հունիսի 27-ի հրամանագրով ավագ լեյտենանտ Թեմիկ Ավթանդիլյանին հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ԳԵՎՈՐԳ ԹԱՄՐԱԶԻ
ՀԱԿՈՔՅԱՆՑ**

**ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական,
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական խնդիրներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1.Մայրո **Գեորգ Թամրազի Հակոբյանցին:**

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 3 հունիսի 1944թ.:

Նրա ծնողներն այդտեղ էին տեղափոխվել Ղարաբաղի Շուշի գավառի Արանգամիս գյուղից՝ դեռեւս առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին: Եվ նա՝ Գեւորգ Թամրազի Յակոբյանցը, ծնվել է 1920 թվականին այստեղ՝ Յուսիսային Կովկասի Պյատիգորսկ քաղաքում, քարտաշ-որմնադիրի ընտանիքում:

1928 թվականին Գեւորգն ընդունվում է Պյատիգորսկի միջնակարգ դպրոցը եւ 1939 թվականին ավարտում այն: Նույն թվականին նա սովորելու է գործուղվում Կրասնոդարի ռազմա-հետեւակային ուսումնարանը: Այստեղ նա ընդունվում է ՀամԼԿԵՄ շարքերը:

1941 թվականի մայիսին Գ. Յակոբյանցը ավարտում է ռազմա-հետեւակային ուսումնարանը, ստանում լեյտենանտի կոչում եւ նշանակվում հրաձգային դասակի հրամանատար՝ Լվով քաղաքում գտնվող 81-րդ մոտո-մեքենայացված դիվիզիայի 323-րդ գնդում:

Երբ սկսվեց Յայրենական մեծ պատերազմը, նրա առաջին իսկ օրերից 21-ամյա լեյտենանտ Գեւորգ Յակոբյանցը մտավ ահեղ մարտերի մեջ: 8-րդ մոտո-մեքենայացված դիվիզիան ծանր պաշտպանական մարտեր էր մղում Ֆաշիստական զավթիչների դեմ:

Յեշտ չէր հորհրդային մարտիկների համար թշնամուն թողնել հարազատ Յայրենիքի թեկուզ մի թիզ հողը: Երիտասարդական ավյունով ու թշնամու նկատմամբ լի ատելութամբ, մարտի էր նետվում կոմերիտական լեյտենանտ, դասակի հրամանատար Գ. Յակոբյանցը: Դժվարին նահանջի ճանապարհին, Շեպետովկայի մոտ, Չուզնո ավանում 1941 թվականի հուլիսի 20-ին Գ. Յակոբյանցը ոտքից ծանր վիրավորվում է: Բուժվելուց հետո, նույն թվականի նոյեմբերին նա ուղարկվում է Արմավիր՝ Յարավային ռազմաճակատի շտաբի տրամադրության տակ, ուր նշանակվում է 347-րդ դիվիզիայում վաշտի հրամանատար: Այդ միավորման կազմում նրա վաշտը մասնակցում է Դոնի Ռոստովի, Տագանռոգի եւ Վորոշիլովգրադի ազատագրման համար մղած մարտերին:

1942 թվականի հունվարին ավագ լեյտենանտ Յակոբյանցը նշանակվում է գնդի շտաբի պետի տեղակալ, իսկ ապրիլին՝ գումարտակի հրամանատար: Մարտերում աչքի ընկած գումարտակի հմուտ ղեկավար Յակոբյանցին 1942 թվականի հուլիսին շնորհվում է կապիտանի կոչում: Մարտից-մարտ, օրեցօր աճում եւ կոփվում է երիտասարդ սպան:

Ժամանակավոր, ծանր նահանջից հետո, հորհրդային զորքերը 1943 թվականի հունվարյան ցրտաշունչ օրերին Կովկասի ռազմաճակատում անցան ընդհանուր հարձակման: Կապիտան Գ. Յակոբ-

յանցի գումարտակն ակտիվորեն մասնակցում էր Արմավիր, Կրասնոդար, Կրիմսկայա եւ այլ քաղաքների ու բնակավայրերի ազատագրման համար մղած մարտերին:

1943 թվականի ապրիլին Զակոբյանցը հատուկ գումարտակով, դժվարին տեղանքներում, 15 օր անընդհատ համառ մարտեր է մղում Ադաբամկա գետի ափերին եւ ճանապարհի հարթում Կելերովի-Կիելսկի բնակավայրերի ուղղությամբ: Սակայն ֆաշիստների ստեղծած ուժեղ պատնեշները շրջանցելու նպատակով, ռազմաճակատի հրամանատարությունը փոխում է հիմնական հարվածի ուղղությունը դեպի Կրիմսկ-Թաման: Կարճ ժամանակից հետո Զակոբյանցն իր զորամասով տեղափոխվում է Միուսի եւ Մոլոչնայա գետերի շրջանը եւ աչքի ընկնում Դոնեցկ, Արմյանսկ եւ այլ քաղաքների համար մղած մարտերում:

1943 թվականի հուլիսին Գ. Զակոբյանցն ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը: Շուտով նրան շնորհվում է մայրոքի կոչում:

Խորհրդային զորքերը վճռական հարվածներ հասցնելով գերմանական զավթիչներին՝ արագորեն մոտենում էին Դնեպրին, որտեղ թշնամին հույս ուներ կասեցնել նրանց առաջխաղացումը: 1944 թվականի մարտի 13-ին մայրոք Գ. Զակոբյանցն առաջադրանք է ստանում Խերսոն քաղաքի շրջանում իր գումարտակով անցնել Դնեպրը, հենակետ գրավել նրա աջ ափին եւ ապահովել մյուս զորամասերի գետանցումը: Գ. Զակոբյանցը գումարտակից առանձնացնում էր հարվածային հատուկ խմբեր եւ հրետանային ուժեղ կրակի պաշտպանությամբ հմտորեն կազմակերպում նրանց գետանցումը: Չորսժամյա համառ մարտերից հետո նրանց հաջողվում է փոքրիկ հենակետ գրավել եւ ամրանալ Դնեպրի աջ ափին:

Վարպետորեն օգտագործելով ձեռքի տակ եղած հնարավոր բոլոր միջոցները՝ մայրոք Գ. Զակոբյանցն ամբողջ գումարտակը արագորեն փոխադրում է Դնեպրի աջ ափը եւ համարձակ ձեռնամարտի դիմելով, թշնամուն դուրս շարտում խրամատներից: Ետ մղելով հակառակորդի երկու հակագրոհ՝ Զակոբյանցի ղեկավարած ստորաբաժանումը սրընթաց գրոհով ճեղքում է թշնամու պաշտպանությունն ու մտնում Խերսոնի արվարձանը: Վեցժամյա փողոցային համառ մարտերից հետո գումարտակը միանում է արեւմտյան կողմից արդեն քաղաք մտնող իրենց գնդի մյուս գումարտակին:

Դնեպրի անցման եւ Խերսոնի ազատագրման ժամանակ ցուցաբերած անձնական համարձակության, խիզախության, ինչպես նաեւ բարդ իրադրության մեջ գումարտակը հմտորեն ղեկավարելու համար, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության 1944 թվականի

հունիսի 3-ի հրամանագրով, մայրո Գեւորգ Թամրազի Զակոբյանցին շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Բարձրագույն պարգևը՝ Նորանոր սխրագործությունների ներշնչեց Զակոբյանցին: Հետագայում նա իր զորամասով փայլուն կերպով կատարեց հրամանատարության առաջադրանքները՝ Նիկոլաեւ, Օջակով, Օդեսա եւ այլ քաղաքների ու գյուղերի ազատագրման եւ Ղևեստրի անցման մարտերում:

1944 թվականի ամռանը Խորհրդային զորքերը ձեռնամուխ են լինում Յասսի-Քիշինովյան խոշոր օպերացիայի իրականացմանը: Այդ մարտերին մասնակցում էր նաեւ փոխգնդապետ Գ. Զակոբյանցի ղեկավարած զորամասը:

Զակոբյանցն այնուհետեւ իր զորամասով հանդես է գալիս Վիսլայի օպերացիաներում, հաղթական մարտերով անցնում Լեհաստանի տարածքով եւ շարունակում թշնամու հետապնդումը բուն գերմանական հողում:

Պատերազմի հաղթական ավարտից հետո, 1945 թվականի սեպտեմբերին, Խորհրդային Միության հերոս Գեւորգ Զակոբյանցն ընդունվում է Մոսկվայի Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիան, որն ավարտելուց հետո 1948 թվականին 31-րդ մոտո-մեքենայացված դիվիզիայում նշանակվում է գումարտակի հրամանատար:

1949 թվականի դեկտեմբերին նա տեղափոխվում է 89-րդ Զայկական Թամանյան դիվիզիան՝ որպես մոտոցիկլետային գումարտակի հրամանատար: 1952 թվականին Զակոբյանցը նշանակվում է Նույն դիվիզիայի 400-րդ գնդի հրամանատարի տեղակալ: 1953 թվականի ապրիլի 30-ին նրան շնորհվում է գնդապետի կոչում:

1956 թվականին Գեւորգ Զակոբյանցն աշխատանքի է անցնում Երեւանի գյուղատնտեսական ինստիտուտում:

Պահեստի գնդապետ Գեւորգ Թամրազի Զակոբյանցի կուրծքը զարդարում են Լենինի երկու, Կարմիր դրոշի, Զայրենական պատերազմի առաջին եւ երկրորդ աստիճանի, Կարմիր աստղ շքանշանները, «Ոսկե աստղ»-ը եւ այլ մեդալներ:

Երկարատեւ եւ անբասիր զինվորական ծառայության համար Գ. Զակոբյանցը երկու անգամ պարգևատրվել է Զայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության պատվոգրով:

**ՌՈՒԲԵՆ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ
ԲԱՂԻՐՈՎ (ԲԱՂԻՐՅԱՆ)**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

10. Լեյտենանտ **Ռուբեն Քրիստափորի Բաղիրովին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Կարճ էր նրա մարտական ուղին: Պատերազմում եղավ ընդամենը մեկ ամիս եւ այդ կարճ ժամանակամիջոցում իր հմուտ ղեկավարությամբ եւ անձնական քաջությամբ նա աչքի ընկավ ու հայտնի դարձավ ամբողջ դիվիզիայում:

Մինչեւ ռազմաճակատ մեկնելը Ռուբեն Բաղիրովն աշխատել է Աշխաբադում, որպես Թուրքմենստանի կոմունալ-բնակարանային շինարարության աշխատողների արհմիության հանրապետական կոմիտեի նախագահ: Նրանց ընտանիքը Թուրքմենստան էր տեղափոխվել Լեռնային Ղարաբաղի Շուշի քաղաքից, որտեղ 1908թ. ծնվել էր Ռուբենը:

1944 թվականին, ավարտելով Աշխաբադի ռազմա-հետեւակային ուսումնարանը, կոմունիստական կուսակցության անդամ, լեյտենանտ Ռուբեն Բաղիրովը մեկնում է Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատ եւ նշանակվում 350-րդ դիվիզիայի վաշտի հրամանատար:

Գունդը պետք է հաղթահարեր Արեւմտյան Բուզ գետը: Վաշտի հրամանատար, լեյտենանտ Ռուբեն Բաղիրովն առաջադրանք է ստանում՝ հետախուզել գետանցի հարմար տեղը եւ գրավել Կրիստինոպոլ քաղաքի (Լվովի մարզ) մոտ գտնվող երկաթուղային կամուրջը, որով պետք է անցնեին մեր ռազմական տեխնիկան եւ հետեւակը: Վաշտը սողեսող մոտենում է գետին: Պարզվում է, որ գետն այստեղ խոր չէ, եւ մարտիկները լողալով անցնում են գետի մյուս ափը: Մոտ մեկ կիլոմետր առաջանալով աջ ափով՝ հեռվում նրանք նկատում են, որ գերմանացիներն ականապատում են կամուրջը: Ուշանալ չէր կարելի: Բաղիրովն անմիջապես որոշում է ընդունում՝ հարձակվել հիտլերականների վրա եւ թույլ չտալ, որ նրանք կամուրջը պայթեցնեն: Գերմանացիների համար բոլորովին անսպասելի՝ վաշտը հարձակվում է կամրջի ուղղությամբ: Հիտլերյան սակրավորները փորձում են փախուստի դիմել, սակայն միայն մեկին է հաջողվում ազատվել: Կամուրջը փրկվում է: Շուտով հարձակման է անցնում գերմանական հետեւակը: Բաղիրովի վաշտն ընդունում է մարտը եւ, հետ քաշվելով դեպի կամուրջը, ամրանում է այնտեղ: Այդ ժամանակ օգնության են հասնում դիվիզիայի առաջապահ զորամասերը: Թշնամին չդիմանալով մեր հարձակմանը՝ փախուստի է դիմում: Կամուրջը գրավվում է: Առաջադրանքը կատարված էր: Դա 1944 թվականի հուլիսի 18-ին էր: Այդ մարտում Բաղիրովի վաշտը գրեթե ոչնչացնում է գերմանական մեկ վաշտ, գրավում վեց ականանետ եւ մեկ գնդացի:

Լեյտենանտ Բաղիրովի առաջին մարտական փորձությունն

ավարտվում է փայլուն հաղթանակով, որի համար նա պարգևատրվում է Կարմիր աստղի շքանշանով: Պարգևատրվում են նաև վաշտի մարտիկներից շատերը:

Այնուհետև մեր զորամասերն արագորեն անցնում են Արեւմտյան Բուզը եւ հետապնդում նահանջող թշնամուն:

Յուլիսի 24-ի վաղ առավոտյան դիվիզիան առաջադրանք է ստանում՝ անցնել Սան գետը: Վաշտի կուսկազմակերպիչ Ռուբեն Բաղիրովին հանձնարարված էր ապահովել վաշտի անցումը: Նա կազմակերպում է մարտիկներին, ինքն առաջինը նետվելով, կոչ է անում հետևել իրեն: Նրան հետևում են մյուսները: Գետի արեւմտյան ափին անմիջապես սկսվում է ահեղ մարտ՝ հակառակորդի գերակշռող ուժի դեմ: Թշնամին մեծ ուժերով ճնշում էր: Ի՞նչ անել: Հետևում գետն էր: Նահանջի տեղ չկար: Բաղիրովն իր ուժերը բաժանում է երեք մասի. մի խումբը, ավագ Կոստենկոյի հրամանատարությամբ, կենտրոնում պետք է նահանջեր եւ կեղծ տպավորություն ստեղծեր, մյուս խումբը, Ելովսկու հրամանատարությամբ, գրոհելու էր աջ թեւից, իսկ երրորդ խումբը, Բաղիրովի հրամանատարությամբ, հարձակվելու էր ձախից: Գերմանացիները նկատելով, որ մեր մարտիկները նահանջում են, դուրս են գալիս դիրքերից՝ նրանց դեպի գետը հետապնդելու համար: Այդ ժամանակ վաշտն անցնում է հարձակման եւ թշնամուն վերցնում աքցանի մեջ: Չդիմանալով վաշտի գրոհին՝ հիտլերականները խուճապահար նահանջում են: Այդ կռվում թշնամին տալիս է մոտ հիսուն սպանված եւ ավելի քան հարյուր գերի: Բաղիրովն անձամբ սպանում է 12 հիտլերական:

Հետապնդելով նահանջող թշնամուն եւ ապա անցնելով նրա թիկունքը՝ վաշտը գնդի մյուս զորամասերի օգնությամբ ազատագրում է լեհական Լեժայսկ քաղաքը:

Այսպիսով, Բաղիրովի հրամանատարությամբ վաշտն առաջինն է անցնում Սան գետը եւ ապահովում գնդի գետանցումը:

1944 թվականի հուլիսի 27-ին գումարտակի 1-ին եւ 3-րդ վաշտերը Բաղիրովի հրամանատարությամբ, հաջող մարտ են մղում հակա-հարձակման անցած հիտլերյան ուժերի դեմ: Հետ մղելով թշնամու երկու ուժեղ գրոհները՝ Բաղիրովի մարտիկները նրան փախուստի են մատնում: Այդ մարտում գլխից վիրավորվում է Բաղիրովը:

Նույն օրը դիվիզիայի հրամանատարն իր մոտ է հրավիրում քաջագործությամբ արդեն շատերին հայտնի դարձած Ռուբեն Բաղիրովին եւ հետախուզական խիստ կարեւոր ու, միաժամանակ, դժվարին մի նոր առաջադրանք տալիս: Հարկավոր էր պարզել գետանցի հարմար տեղը եւ թշնամու ուժերի դասավորությունն ու քանակը

Վիսլա գետի մյուս ափին: Բաղիրովն ուրախությամբ ընդունում է այդ առաջադրանքը եւ, շնորհակալություն հայտնելով վստահության համար, անցնում նրա կատարմանը:

Իր հետ վերցնելով հինգ քաջ մարտիկի՝ թփերով պատված տեղանքով նա մոտենում է գետին եւ լեռ պարտիզանների օգնությամբ, հուլիսի լույս 28-ի գիշերը, փոքրիկ նավակով անցնում այն: Անհրաժեշտ տեղեկություններ հավաքելուց հետո, նույն գիշերը նա վերադառնում է: Լուսադեմին ամբողջ դիվիզիան արդեն գետն անցել էր: Թշնամին այդ մասին իմացավ եւ հարձակման անցավ միայն հաջորդ օրը, երբ մեր զորամասերն ամուր դիրքեր էին գրավել: Յենակետը պահպանելու եւ ընդլայնելու համար ծավալվում են կատաղի մարտեր, որոնք չեն դադարում օրեր շարունակ: Միայն մեկ օրվա ընթացքում՝ օգոստոսի 1-ին, Կոպչիվկիցա բնակավայրը գրավելու ժամանակ Բաղիրովի վաշտը հետ է մղում թշնամու հետեւակի եւ տակերի ինը հակագրոհ՝ ոչնչացնելով 60 զինվոր ու սպա, իսկ Բաղիրովն անձամբ խփում է մեկ տանկ:

Օգոստոսի 3-ին, կատարելով առաջադրանքը, Ռուբեն Բաղիրովը յոթ մարտիկի հետ միասին ոչնչացնում է թշնամու կրակակետը, 16 հիտլերական եւ վերցնում երկու հաստոցավոր գնդացի որ այլ ռազմավար:

Այսպես, քայլ առ քայլ, կատաղի մարտերով մեր զորամասերն ընդլայնում էին գրաված հենակետը: 1944 թվականի օգոստոսի 16-ին ուժեղ կռվում Ռուբեն Բաղիրովը ծանր վիրավորվում է:

Դա նշանավոր Սանդոմիրյան պլացդարմն էր Վիսլայի ձախ ափին:

Արեւմտյան Բուզ, Սան, Վիսլա գետերը հաղթահարելու, «սիստեմատիկ կերպով անձնական հերոսություն եւ ռազմական վարպետություն ցուցաբերելու համար» ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1944 թվականի սեպտեմբերի 23-ի հրամանագրով, վաշտի հրամանատար եւ կուսկազմակերպիչ Ռուբեն Բաղիրովին շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Բուժվելուց հետո, մինչեւ 1945 թվականի վերջերը, Բաղիրովը ծանայում էր Երեւանում գտնվող զորամասերից մեկում, որտեղից զորացրվելով, մեկնում է Աշխաբադ: Իսկ հետագայում տեղափոխվում է Պյատիգորսկ քաղաքը, ուր էլ շարունակում է աշխատել առողջարանների տերիտորիալ վարչությունում:

**ԻՍԱՀԱԿ ՄԱՐԿՈՍԻ
ՄԱՆԱՍՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի պետկազմին եւ շարքային կազմին
Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Ֆիննական սպիտակ գվարդիականության դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

62. Կրտսեր հրամանատար **Իսահակ Մարկոսի Մանասյանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 7 ապրիլի 1940թ.:

հասակ Մարկոսի Մանասյանը ծնվել է 1917 թվականի հուլիսին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Խերխան գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում:

Թշվառությունն ու զրկանքը Մարկոս Մանասյանի բազմանդամ ընտանիքի անբաժան ուղեկիցն են եղել, որոնցից նրանք քիչ, թե շատ ազատվեցին միայն խորհրդային տարիներին:

1927 թվականին Մանասյանն ընդունվում է գյուղի ոչ-լրիվ միջնակարգ դպրոցը եւ այն հաջողությամբ ավարտում 1933 թվականին: Ընտանիքին օգնելու համար 1934 թվականին նա մեկնում է Բաքու եւ աշխատանքի ընդունվում որպես ատաղձագործի աշակերտ եւ շուտով դառնում որակյալ բանվոր:

Մանասյանը 1935 թվականին մտնում է կոմերիտմիության շարքերը եւ նույն թվականին զորակոչվում բանակ: 1939 թվականին ավարտելով զինվորական կրտսեր հրամանատարների դպրոցը՝ նա նշանակվում է 4-րդ հրաձգային դիվիզիայի 39-րդ գնդում դասակի հրամանատար: Այստեղ էլ ընդունվում է Կոմկուսի շարքերը: Կոմունիստ հրամանատարը 1939 թվականի նոյեմբերին իր դասակով մասնակցում է Արեւմտյան Բելոռուսիայի եւ Արեւմտյան Ուկրաինայի ազատագրմանը, իսկ նույն թվականի վերջերին՝ խորհրդա-ֆիննական պատերազմին: Մարտերն այստեղ դաժան ու ծանր էին: Հակառակորդը մոլեգին կերպով դիմադրում էր: Այդ մարտում հերոսաբար զոհվում է գնդացրորդ, նշանառու Շաեւը: Մանասյանը անմիջապես փոխարինում է զոհված գնդացրորդին եւ դիպուկ կրակով շարքից հանում դիպուկահարների երկու կետ ու գերում հակառակորդի մեկ զինվոր: Սուանտո-Յարվ լճի մոտ մղվող մարտերում թշնամին լիակատար պարտություն է կրում:

Այնուհետեւ գնդին տրվում է նոր առաջադրանք. գրավել Կիրկ կոչվող բարձունքը, որը ոչ մեծ լեռնային գանգված էր՝ ծածկված խիտ անտառով: Նրա առջեւում փռված էր մի հարթություն, որի վրայով անցնում էր երկաթգիծը: Բարձունքից ոչ հեռու գտնվում էր մի եկեղեցի եւ գերեզմանատուն, որտեղ դիրքավորվել էին ֆինները եւ անընդհատ կրակի տակ էին պահում բարձունքից ոչ հեռու գտնվող գնդի շտաբը:

Հակառակորդը օգտվելով իր հարմար դիրքից՝ պատասխան կրակով հարվածում է շտաբը պաշտպանող մեր գնդացրի ուղղությամբ եւ շարքից հանում գնդացրորդին: Ստեղծվում է ծանր դրություն: Անհրաժեշտ էր անհապաղ հեռացնել սպառնացող վտանգը: Այդ պահին գնդացրային վաշտի հրամանատար Մանասյանը առա-

ջադրանք է ստանում՝ խափանել հակառակորդի կրակակետը: Խիզախ հրամանատարը, առանց վարանելու, սողեսող մոտենում է լռած գնդացրին: Կարգավորելով այն, նա տեղատարափ կրակով ոչնչացնում է թշնամու կրակակետը:

Գունդը համառ մարտեր մղելով՝ դանդաղորեն առաջանում էր դեպի բարձունքը: Յրետանային նախապատրաստությունից հետո նրա ստորաբաժանումներն անցնում են հարձակման: Գրոհայինների շարքերում էր գտնվում նաեւ Մանասյանը՝ գնդացրային իր վաշտով:

Մանասյանի հրամանատարությամբ գործող գնդացրային վաշտը, մյուս ստորաբաժանումների հետ միասին, հիմնովին ամրանում է բարձունքի վրա: Ահա այդ ժամանակ, դահուկավոր կամավորների մի ջոկ, հատուկ խնդիր ունենալով, անցնում է ռազմաճակատի գիծը, որպեսզի ներթափանցի թշնամու թիկունքը: Հակառակորդը գլխի ընկնելով՝ ջանում է օղակել ջոկին:

Մանասյանը, հետեւելով դահուկավորների շարժմանը եւ կռահելով մոտալուտ վտանգը, իր վաշտի անընդմեջ կրակով հարվածում է թշնամուն եւ դահուկավորներին ազատում վերահաս վտանգից:

Կիրկ բարձունքի գրավման եւ այնտեղ ամրանալու ժամանակ մարտական առաջադրանքները հմտորեն կատարելու, անձնական խիզախությունն ցուցաբերելու համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1940 թվականի ապրիլի 7-ի հրամանագրով Իսահակ Մարկոսի Մանասյանին շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի բարձր կոչում:

Ֆիննական պատերազմի հաղթական ավարտից հետո, հերոս Մանասյանը գործուղվում է Գորկի՝ Մ. Վ. Ֆրունզեի անվան ռազմաքաղաքական ուսումնարանում սովորելու: Ավարտելուց հետո, 105-րդ հրաձգային գնդում նա նշանակվում է մարտկոցի կոմիսար, որտեղ ծառայում է մինչեւ 1942 թվականի փետրվար ամիսը:

1942 թվականի մայիսից-նոյեմբեր ամիսներին Մանասյանը աշխատում է Բաքվի N 12-88 հոսպիտալում՝ որպես պետ, իսկ 1943 թվականի հունիսից՝ Երեւանի N 372 հոսպիտալի պետի քաղաքական գծով տեղակալ: Նա իր ջանքերը, կազմակերպչական ընդունակությունները չի խնայում վիրավոր ռազմիկների բուժման, նրանց մարտունակությունը վերականգնելու եւ անձնակազմի քաղաքական պատրաստվածությունը բարձր մակարդակի վրա պահելու համար:

1943 թվականի հուլիսին Մանասյանը գործուղվում է Թբիլիսի՝ «Վըստրել» դասընթացներում սովորելու: Այն ավարտելուց հետո,

1944 թվականին նշանակվում է հրաձգային գումարտակի հրամանատար 26-րդ հրաձգային դիվիզիայի 976-րդ գնդում, որտեղ ծառայում է մինչեւ 1946 թվականը: 1947 թվականին Մանասյանը զորացրվում է Խորհրդային բանակի շարքերից, որից հետո ավարտում է բարձրագույն կուսակցական դպրոց եւ 1949-1952 թվականներին աշխատում Բաքվի Լենինի անվան տեքստիլ կոմբինատում՝ որպես դիրեկտորի տեղակալ: Սկսած 1952 թվականից Մանասյանը աշխատում է Ադրբեջանի ԽՍՀ հասարակական կարգի պահպանման նախարարությունում:

**ԳՐԻԳՈՐ ՄԻՔԱՅԵԼԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
հրահանգագիր**

*Կարմիր բանակի պետկազմին եւ շարքային կազմին
խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Ֆիննական սպիտակ գվարդիականության դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

1. Կրտսեր լեյտենանտ **Գրիգոր Միքայելի Հայրապետյանին:**

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 7 ապրիլի 1940թ.:

Գուրգեն (Գրիգոր) Միքայելի Հայրապետյանը Հայրենական պատերազմը դիմավորեց արդեն որպես Խորհրդային Միության հերոս: Այդ փառքին նա հասել էր խորհրդա-ֆիննական պատերազմում:

Գուրգեն Հայրապետյանը ծնվել է 1914 թվականին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտակերտի շրջանի Մինգրեյսկ գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում:

1929 թվականին Գուրգենը ընդունվում է տեղի յոթնամյա դպրոցը: Սովորելու հետ մեկտեղ, 1930 թվականից սկսում է աշխատել կուլտուրետությունում: Այդտեղ Գուրգենը ընդունվում է կոմերիտմիության շարքերը: Յոթնամյակն ավարտելուց հետո, 1936 թվականին, Հայրապետյանը զորակոչվում է կարմիր բանակի շարքերը: 1938-1939 թվականներին նա սովորում է հրամանատարական դասընթացներում եւ այն ավարտում կրտսեր լեյտենանտի աստիճանով եւ 75-րդ հրաձգային գնդում նշանակվում վաշտի հրամանատար: Երիտասարդ սպան մասնակցում է Արեւմտյան Ուկրաինայի եւ Արեւմտյան Բելոռուսիայի ազատագրմանը:

Խորհրդա-ֆիննական պատերազմի ընթացքում, երբ կատաղի մարտեր էին մղվում Մաներհայնի խիստ ամրացված պաշտպանական գծի ճեղքման համար, կազմակերպվում են առանձին կամավորական գրոհային խմբեր: Այդպիսի գրոհային խմբերից մեկի հրամանատար է նշանակվում կրտսեր լեյտենանտ Հայրապետյանը:

1940 թվականի փետրվարի 11-ին դիվիզիայի առաջընթաց հարձակումն ապահովելու նպատակով լեյտենանտ Հայրապետյանի գրոհային խմբին մարտական առաջադրանք է տրվում՝ գրավել այդ հատվածում գտնվող երկու դոտերը: Այդ գրոհային խումբը բաղկացած էր 32 մարտիկից: Առաջադրանքը բավականին բարդ էր եւ պատասխանատու: Խմբի հրամանատար Հայրապետյանը հրամայում է մարտիկներին՝ նետել պայուսակները եւ պահեստային շինելները, վերցնել միայն նռնակներ, զենքեր, փամփուշտներ եւ մոտենալ ֆիննական խրամատներին: Շուտով մեր գրոհայինները հուժկու ուռայով հարձակման են անցնում: Ֆինների մի մասը, կարծելով, թե խորհրդային զինվորներն արդեն մոտ են, խուճապի են մատնվում: Մարտը տեղափոխվում է խրամատների ներսը: Մեր գրոհայիններին հաջողվում է գրավել թշնամու դոտերը եւ ընդլայնելով գրաված տարածությունը՝ առաջ են շարժվում: Խրամատային մարտի ժամանակ առանձնապես իրեն լավ է դրսևորում կրտսեր լեյտենանտ Հայրապետյանը: Խրամատներում կուտակված թշնամու վրա նռնակներ

րի տարափ է տեղում: Նրան հաջողվում է շարքից հանել ավելի քան 20 զինվոր ու սպա: Հրամանատարության մարտական առաջադրանքը կատարված էր. գրավված էին Մաներիայմի ամրության երկու կարեւոր դօսեր, ոչնչացված էին ավելի քան 200 ֆիննական զինվոր ու սպա, վերցված էին շատ տեսակի արժեքավոր փաստաթղթեր, անհրաժեշտ սխեմաներ եւ գեւք:

ԽՍՀՄ Չերագույն խորհրդի նախագահությունը, 1940 թվականի ապրիլի 7-ի հրամանագրով, սպիտակ ֆինների դեմ մղված մարտերում հանդես բերած անձնուրացության ու հերոսության համար կրտսեր լեյտենանտ Գուրգեն Միքայելի Հայրապետյանին շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

1941 թվականի հունիսի 22-ին, երբ հիտլերյան Գերմանիան հարձակվեց մեր Հայրենիքի վրա, Խորհրդային Միության հերոս Գուրգեն Հայրապետյանը Լենինգրադի Կիրովի անվան հետեւակային ուսումնարանի այն հրամանատարներից էր, որն առաջինը ցանկություն հայտնեց մեկնել ռազմաճակատ: Հայրենական պատերազմի առաջին օրերից նա մասնակցեց Նարվա եւ Լուգա քաղաքների պաշտպանական մարտերին, այնուհետեւ տեղափոխվելով Կովկաս, նշանակվեց 8-րդ առանձին լեռնա-հրաձգային ստորաբաժանման հրամանատար: Ավագ լեյտենանտ Գուրգեն Հայրապետյանն իր ալպինիստական ստորաբաժանման մարտական գործողություններով օժանդակում էր 20-րդ դիվիզիայի մերձծովյան խմբավորման եւ 40-րդ մոտո-հրաձգային բրիգադի ստորաբաժանումների լեռնանցումներին: Այստեղ խիզախ հրամանատարն ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը:

1942 թվականի դեկտեմբերին Հայրապետյանը 236-րդ դիվիզիայում նշանակվում է հրաձգային գումարտակի հրամանատար եւ մասնակցում Կուբանի ազատագրման համար մղվող մարտերին: 1943 թվականի օգոստոսին 236-րդ դիվիզիան մեկնում է Միլերովո՝ հանգստի եւ համալրման: Այդ ժամանակ Հայրապետյանն ստանում է կապիտանի զինվորական աստիճան: Միլերովոյում Հայրապետյանը նշանակվում է 409-րդ հայկական դիվիզիայի 814-րդ գնդում գումարտակի հրամանատար: Դիվիզիան Նորից մեկնում է ռազմաճակատ եւ Ուկրաինական երկրորդ ռազմաճակատի զորքերի շարքերում մասնակցում Չմեւեկա քաղաքի ազատագրմանը, ապա հարձակման անցնում Դնեպրոձերժինսկի ուղղությամբ եւ ընդհուպ մտնում ուկրաինական մայր գետին՝ Դնեպրին:

Դնեպրի ձախ ափը, որը հարուստ էր տերեւախիտ ծառերով՝ բնական քողարկում էր ստեղծում մարտական գործողությունների

համար: Կապիտան Չայրապետյանն այդտեղ հասնելով՝ անմիջապես հրավիրում է վաշտի հրամանատարներին, յուրաքանչյուրին բացատրում իր դիրքավորման վայրը եւ անելիքները: Չագիվ էր ավարտվել խորհրդակցությունը, երբ գնդի հրամանատար Մալինինը իր մոտ է կանչում Չայրապետյանին, նրան նշանակում գրոհային խմբի հրամանատար եւ առաջադրանք տալիս՝ հենակետ գրավել Դնեպրի աջ ափին:

Ծառախիտ խորշերում Չայրապետյանը դասավորում է իր գնդացորդների եւ ականաձիգների լաստերն ու նավակները եւ սպասում գետանցի ազդանշանին: Նշանակված ժամին սկսվում է հրետանային ուժեղ գնդակոծությունը: Չակառակորդը իր հերթին բացում է պատասխան կրակ: Վերջապես անցնում է երկար սպասումի ժամը: Չայրապետյանը տալիս է գետանցի հրամանը: Խորհրդային մարտիկներն արհամարհելով մահը՝ դժվարին գետանցը կատարում են արագությամբ եւ հաջողությամբ: Հրետանու պաշտպանությամբ անցնելով Դնեպրի աջ ափը, Դնեպրոձերժինսկից դեպի հյուսիս՝ Չայրապետյանի գրոհայինները կատաղի մարտի են բռնվում հիտլերականների հետ: Մեր ռազմիկներին հաջողվում է ետ շարտել հակառակորդին, Դնեպրի աջ ափին ձեռք բերել հենակետ եւ այն ընդլայնել մինչեւ օժանդակ ուժերի հասնելը:

...1944 թվականի հունվար ամսվա առաջին օրերն էին: Համառ ու կատաղի մարտեր էին մղվում մարզային կենտրոն Կիրովոգրադ քաղաքի համար: Այստեղ 409-րդ հրաձգային դիվիզիային առաջադրանք է տրվում անցնել Կիրովոգրադի հարավային մասով, ապահովել դեպի քաղաքը շարժվող մեր զորամասերի առաջընթացը, հնարավորություն տալ առաջապահ միավորումներին շրջապատել եւ ոչնչացնել Կիրովոգրադում կենտրոնացված թշնամու խմբավորումը:

409-րդ հայկական հրաձգային դիվիզիան պատվով է կատարում հրամանատարության կողմից տրված այդ առաջադրանքը: 1944 թվականի հունվարի 8-ին մեր զորքերը ազատագրում են Կիրովոգրադը: Կիրովոգրադի համար մղված մարտերում առավել աչքի ընկնելու համար դիվիզիան արժանանում է «Կիրովոգրադյան» կոչմանը: Այնուհետեւ դիվիզիան գետանցում է հարավային Բուգ, Դնեստր գետերը եւ հետապնդելով նահանջող թշնամուն՝ անցնում է Հունգարիայի սահմանը եւ գետանցում Տիսսան: Այդ մարտերի ընթացքում Չայրապետյանը նույնպես հանդես է բերում հրամանատարական հմտություն եւ արիություն:

1944 թվականի հոկտեմբերին, Տիսսա գետն անցնելուց հետո

Չայրապետյանն ուղարկվում է Մոսկվա՝ «Վըստրել» դասընթացներում սովորելու: Չայրենական պատերազմի հաղթական ավարտից հետո մայրը Չայրապետյանը, ավարտելով գնդի հրամանատարների այդ դասընթացները, նշանակվում է նախ ավագ հրահանգիչ, ապա՝ գնդի հրամանատարի տեղակալ, իսկ 1951 թվականին տեղափոխվում է Անդրկովկասյան ռազմական օկրուգ: 1948-1952 թվականներին նա հեռակա կարգով ավարտում է Մոսկվայի Մ. Վ. Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիան՝ փոխգնդապետի կոչումով:

Սկսած 1955 թվականից Չայրապետյանն աշխատում է Երեւանի Կ. Մարքսի անվան պոլիտեխնիկական ինստիտուտում՝ որպես դասախոս: Գուրգեն Չայրապետյանի կուրծքը զարդարում են Լենինի շքանշանը, հերոսի «Ոսկե աստղ» մեդալը, Կարմիր դրոշի, Կարմիր աստղի երկու շքանշանները եւ մի շարք այլ մեդալներ:

**ԳՐԻԳՈՐ ԿԱՐԱՊԵՏԻ
ԲԱՂՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1. Փոխգնդապետ **Գրիգոր Կարապետի Բաղյանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 29 հունիսի 1945թ.:

Կարմիր բանակի կադրային սպա Գրիգոր Կարապետի Բաղյանը պատերազմի սկզբնական շրջանում մարտերին մասնակցում էր որպես քաղաշխատող՝ գնդի պրոպագանդիստ: Պատերազմի փոթորիկներում նա կոփվեց եւ քաղաշխատողից աճեց ու դարձավ գնդի հրամանատար:

Գրիգոր Բաղյանը ծնվել է 1912 թվականին Ելիզավետպոլի (Կիրովաբադ) նահանգի Խաչակապ գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Սկզբնական կրթությունն ստացել է հայրենի գյուղում: Այնուհետեւ նա տեղափոխվել է Բաքու քաղաքը եւ ուսումը շարունակել այնտեղի 3. Թումանյանի անվան հայկական N 22 միջնակարգ դպրոցում: Աշխատանքային գործունեությունը Գրիգորն սկսել է բանվորությունից: Այդ տարիներին նա ընդունվում է լենինյան կոմերիտմիության շարքերը եւ շուտով ընտրվում կոմերիտական կազմակերպության քարտուղար: Յետո նա տեղափոխվում է Լեռնային Ղարաբաղ, աշխատում որպես ուսուցիչ, ժողկրթբաժնի մեթոդիստ, ժողկրթբաժնի վարիչ: 1937 թվականին նա աշխատում էր «Խորհրդային Ղարաբաղ» թերթի խմբագրությունում՝ որպես բաժնի վարիչ: Բաղյանը ԽՍՀՄ շարքերն է ընդունվել 1938 թվականին: Որոշ ժամանակ անց նա դպրոցական բաժնի վարիչ է նշանակվել կուսակցության Լեռնային Ղարաբաղի մարզային կոմիտեում:

1941 թվականի հունվարին Բաղյանը մեկնում է կարմիր բանակի շարքերը, որտեղ էլ նա նշանակվում է 136-րդ դիվիզիայի 387-րդ գնդի պրոպագանդիստ: 1941թ. օգոստոսին դիվիզիան Լենինականից մեկնում է ռազմաճակատ եւ սեպտեմբերին մարտի մեջ մտնում Չապարոժիեի շրջանի Մալայա Բելոգորկա գյուղում: Այնուհետեւ դիվիզիան ետ է շարժվում Վասիլկովա, Կրասնոարմեյսկ, Տագանռոգ քաղաքների ուղղությամբ՝ մեր մյուս զորամասերի հետ միասին մարտեր մղելով ֆաշիստական զենքերալ Կլեյստի տանկային բանակի զորամասերի դեմ:

Այնուհետեւ դիվիզիան շարժվում է դեպի Դիակովա, Նովո-Շախտինսկ, Նովո-Չերկասկ՝ Ռոստով քաղաքը 3յուսիսից պաշտպանելու համար: Այս մարտերում առավել աչքի ընկնելու համար, 136-րդ դիվիզիան արժանացավ Կարմիր դրոշի շքանշանի եւ գվարդիական կոչման: Այդ օրերին Բաղյանն արդեն գնդի զինկոմ էր: Բաղյանի գունդը մասնակցում է Վոլգոգրադի հերոսական պաշտպանությանը եւ աչքի ընկնում իր մարտական գործողություններով:

1943 թվականի մայիսի 15-ին 7-րդ գվարդիական բանակի ռազմական խորհրդի որոշմամբ, կապիտան Բաղյանն ուղարկվում է

գնդի հրամանատարների «Վըստրել» դասընթացներում սովորելու: Նույն թվականի նոյեմբերին, դասընթացներն ավարտելուց հետո, Բաղյանն անմիջապես մեկնում է Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատ, նշանակվում 30-րդ հրաձգային կարմրադրոշ դիվիզիայի 71-րդ գնդի հրամանատարի տեղակալ, իսկ հրամանատարը զոհվելուց հոտո՝ գնդի հրամանատար: Գունդը մասնակցում է Կամենեց-Պոդոլսկ քաղաքի ազատագրմանը, Դեսնայի գետանցմանն ու Ստա-նիսլավ քաղաքի ազատագրմանը: Այս մարտերում հմուտ ղեկավարելու համար Բաղյանն արժանանում է Ալեքսանդր Նեւսկու շքանշանին:

1944 թվականի օգոստոս ամսին դիվիզիան մարտերով հասավ Կարպատների «Ռուսական լեռնանցք» կոչված վայրը, որտեղ հատկապես կատաղի մարտեր մղեց 987-րդ բարձունքի համար: Այստեղ մեկ օրվա ընթացքում խորհրդային ռազմիկները ետ մղեցին թշնամու 15 հակահարձակում: Լեռնանցքը գրավելու մարտերը լավ ղեկավարելու եւ անձնական քաջության համար գնդի հրամանատար Բաղյանը պարգևատրվում է Յայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի շքանշանով:

1945 թվականի փետրվարի սկզբներին Ռուբկա քաղաքի շրջակայքում դիվիզիայի զորամասերը հրաման են ստանում ճեղքել գերմանացիների պաշտպանական գիծը եւ դուրս գալ Մեծ-Տատրայի լեռնանցքը, թիկունքից չթողնել գերմանացիներին օժանդակ ուժեր ստանալ: Այս կարեւոր խնդրի կատարումը վստահվում է մայրը Բաղյանի գնդին: Բաղյանի հրամանատարությամբ ավտոմատավորներից եւ սակրավորներից կազմված մի գումարտակ, ձյունապատ եւ անանցանելի ճանապարհներով, բարձրանում է լեռները: Գիշերը գումարտակը իջնում է լեռներից, իսկ լուսաբացին հանկարծակի գրոհելով թշնամու վրա, գրավում է Ռուբկա քաղաքը: Քաղաքի գրավումով Բաղյանի գունդը ապահովում է մյուս զորամասերի առաջխաղացումը 50 կիլոմետրով: Մարտական առաջադրանքը հաջող կատարելու համար գնդի հրամանատարը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով:

Սկսած 1945-ի ապրիլի 15-ից գվարդիայի փոխգնդապետ Գրիգոր Բաղյանի գունդը մարտեր է սկսում Մորավյան կղզիների շրջանում. գրոհային գունդը չեխոսլովակյան Ռոզով գյուղի շրջակայքում, ճեղքելով գերմանացիների ամուր պաշտպանությունը, կրելով մարտի ողջ ծանրությունը, սրընթաց անցնում է Օպավա գետը եւ աստիճանաբար ընդլայնում գետի ձախ ափին գտնվող հենակետը: Մարտական գործողությունները հմտորեն ղեկավարելու եւ ցուցաբերած

անձնական խիզախության համար Բաղյանը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի երկրորդ շքանշանով:

Նույն թվականի մայիսի 7-ին գվարդիայի փոխգնդապետ Բաղյանի գունդը առաջադրանք է ստանում՝ գրավել Մորավա գետի ափին գտնվող Օլոմոուց քաղաքը, որը գերմանացիների պաշտպանության ուժեղ հենակետ էր:

Բաղյանը գունդը բաժանում է առանձին խմբերի: Խմբերը անտառի միջով, գիշերը աննկատելիորեն մոտենում են քաղաքին՝ գետի կողմից: Գետի վրայով կամուրջը պաշտպանվում էր թշնամու գնդացրային ուժերով: Շուտով Խորհրդային ռազմիկները լիկվիդացնում են կամուրջի պաշտպանությունը եւ ներխուժում քաղաք: Այդտեղ նրանց է միանում մեր տանկային գումարտակներից մեկը: Չամատեղ գործողություններով նրանք զարգացնում են հարձակումը եւ մայիսի 8-ին գրավում քաղաքը: Օլոմոուց քաղաքը գրավելու ժամանակ զորամասերը հմտորեն ղեկավարելու, հրամանատարության մարտական առաջադրանքը ժամանակին եւ օրինակելիորեն կատարելու, ցուցաբերած անձնական սիրագործությունների համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահության 1945 թվականի հունիսի 29-ի հրամանագրով փոխգնդապետ Գրիգոր Կարապետի Բաղյանին շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով նրան Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

Չայրենական պատերազմի ավարտից հետո Խորհրդային Միության հերոս Բաղյանը շարունակում է զինվորական ծառայությունը:

1953-1955 թվականներին փոխգնդապետ Բաղյանն ավարտում է Խորհրդային բանակի գլխավոր շտաբի բարձրագույն ռազմական ակադեմիան եւ գնդապետի աստիճանով շարունակում ղեկավար աշխատանք կատարել ռազմական օկրուգում:

Նա մահացել է սեպտեմբերի 27-ին, 1965թ. Գրողնում:

**ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՅՈՒՄԻ
ԿԱԼՈՒՍՏՈՎ**

**ԽՍՀՄ ՓԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի զրահատանկային եւ մեխանիզացված զորքերի
սպայական կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1. Գվարդիայի գնդապետ **Գրիգոր Շահումի Կալուստովին:**

ԽՍՀՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Փերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 4 նոյեմբերի 1943թ.:

1942 թվականի հուլիսին գերմանա-ֆաշիստական զորքերը հարձակման անցան ռազմաճակատի հարավային հատվածում: Թշնամին ցանկանում էր հարվածել Վոլգոգրադին, Ռոստովին, անցնել Դոնն ու Վոլգան, ջախջախել Խորհրդային բանակի ձախ թեւը, ծավալել հարձակում դեպի Նավթային շրջանները, գրավել Կովկասը:

Դաժան օրեր ապրեց մեր Հայրենիքը Վոլգոգրադի (Ստալինգրադի) եւ Կովկասի պաշտպանության օրերին: Ահեղ ճակատամարտեր ծավալվեցին Վոլգոգրադի տափաստաններում եւ Կովկասյան Նախալեռներում:

Վոլգոգրադը պաշտպանում էին խորհրդային բոլոր ժողովուրդների զավակները, որոնք ցուցաբերեցին հայրենասիրության վառ օրինակներ եւ փառքով պսակեցին իրենց անունները:

Այդ հերոսների շարքերում էր նաեւ հայ ժողովրդի զավակ, գվարդիայի գնդապետ Գրիգոր Շահումի Գալստյանը (Կալուստովը):

Գրիգոր Գալստյանը ծնվել է 1908 թվականին Բաքվում, բանվորի ընտանիքում: Նա 1915 թվականին ընդունվում է տեղի տարրական դպրոցը, բայց թերավարտ թողնելով ուսումը՝ սկսում է աշխատել Նավատորմում: Բաքվի պրոլետարիատի շարքերում Գրիգորը ձեռք է բերում աշխատանքային եւ հեղափոխական ունակություններ:

Խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո, նա սկսում է ծառայել «Բոյեւոյ» Նավի վրա, որի անձնակազմը մեծ դեր է խաղում Գրիգորի դաստիարակման գործում: 1925 թվականին Նավի բազմազգ ու համերաշխ ընտանիքը Գրիգորին ընդունում է լենինյան կոմերիտմիության շարքերը: Աշխատանքի հետ մեկտեղ նա շարունակում է ուսումը եւ ավարտում միջնակարգ դպրոցը:

1928 թվականին Գրիգոր Գալստյանը զորակոչվում է Կարմիր բանակի շարքերը եւ ողջ կյանքը կապում Խորհրդային Հայրենիքի պաշտպանության գործին: 1929 թվականին Գալստյանն ընդունվում է կոմունիստական կուսակցության շարքերը: Ավարտում է Բաքվի հետեւակային դպրոցը, ապա Թիֆլիսի հրամանատարական դասընթացները, դառնում բանակի քաղաշխատող:

Ֆաշիստական զորքերը մեր հայրենիքի վրա հարձակվելուց հետո, Գրիգոր Գալստյանը մեկնեց ռազմաճակատ:

Վոլգոգրադի պաշտպանության օրերին Գրիգոր Գալստյանն արդեն տանկային ստորաբաժանման հրամանատար էր: Հարեւան ստորաբաժանումների հետ միասին իր խիզախների զլուխն անցած, Գալստյանն ամուր պատնեշում է թշնամու առաջխաղացման ճանա-

պարհները եւ մինչեւ վերջ մասնակցում հակառակորդի խոշոր խմբավորման շրջապատման ու լիկվիդացման մարտերին: Այստեղ Քալստյանն աչքի է ընկնում իր կատարած խիզախությամբ, ինչի համար պարգևատրվում է Լենինի շքանշանով:

Խորհրդային բանակի հարձակողական մարտերի ժամանակ փոխգնդապետ Քալստյանը աննկարագրելի սխրանքներ է գործում, որի համար արժանանում է գվարդիայի գնդապետի կոչման: Չինվորական նոր աստիճանն էլ ավելի է ոգեւորում Քալստյանին: Տանկային նոր զորամասով նա մասնակցում է Կուրսկ քաղաքի ազատագրության համար մղած մարտերին: Այդ մարտերում նա հանդես է բերում ռազմավարական մեծ շնորհք եւ հմտություն: Դժբախտաբար, երկար չտեսց նրա կյանքը: 1943 թվականի հուլիսին Կուրսկի տակ մղված կատաղի մարտերում հերոսի մահով ընկնում է գնդապետ Քալստյանը:

Բարձր գնահատելով գվարդիայի գնդապետ Գրիգոր Քալստյանի մատուցած ծառայությունները հայրենիքի հանդեպ՝ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1943 թվականի նոյեմբերի 4-ի հրամանագրով նրան հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ՅՐԱՆՏ ԱՐՄԵՆԻ
ԱՎԱԳՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

ԽՍՀՄ գինված ուժերի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

2.Լեյտենանտ *Յրանտ Արսենի Ավագյանին:*

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 15 մայիսի, 1946թ.:

Յրանտ Արսենի Ավագյանը ծնվել է 1924 թվականին Բաքվում, ատաղձագործի ընտանիքում: 1941 թվականի նոյեմբերին 10-րդ դասարանի աշակերտ, կոմերիտական Յրանտը կամավորագրվում է հայրենիքի պաշտպանությանը:

1942 թվականի հոկտեմբերին, երբ մեր զորքերը ծանր մարտեր էին մղում Յյուսիսային Կովկասում, Բաքվի ռազմածովային բժշկական ուսումնարանի կուրսանտ 18-ամյա Յրանտ Ավագյանը ստացավ իր մարտական մկրտությունը: Հակատանկային հրացանի նշանառու, ապա գնդացրային հաշվարկի հրամանատար Ավագյանը մարտնչել է Յյուսիսային-Կովկասյան, Ուկրաինական երրորդ եւ չորրորդ, Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատներում:

1943 թվականի նոյեմբերից նա գումարտակի կոմերիտական կազմակերպիչ էր եւ իր անձնական օրինակով ոգեւորում ու մարտի էր տանում կոմերիտականներին՝ ցույց տալով խիզախության եւ արիության օրինակներ: Նույն թվականին Ավագյանն ընդունվեց կոմունիստական կուսակցության շարքերը:

Ուկրաինական Բոլշայա Լեպատուխա բնակավայրի մոտ մի բարձունքի համար մղած կռվում, առաջնորդելով գրոհող մարտիկներին, Ավագյանն առաջինն է հասնում բարձունքին եւ նրա վրա բարձրացնում կարմիր դրոշը: Ետ մղելով գերմանացիների հակագրոհը՝ խումբը մի ամբողջ օր իր ձեռքում է պահում բարձունքը, մինչեւ օգնության եւ հասնում մեր զորամասերը:

Ուժեղ մարտեր էին ընթանում Դնեպրի աջ ափին՝ գրաված հենակետը ընդլայնելու համար: Բարձունքներից մեկը պաշտպանող վաշտի հրամանատարը զոհվել էր: Իր վրա վերցնելով վաշտի հրամանատարությունը՝ Ավագյանը կազմակերպում է բարձունքի պաշտպանությունը: Գերմանացիները տանկերի օգնությամբ շարունակում էին հակագրոհները: Մեկ օրվա ընթացքում ետ մղելով թշնամու չորս հակագրոհ եւ մեծ կորուստ պատճառելով նրան՝ վաշտը ոչ մի քայլ ետ չնահանջեց գրաված դիրքերից:

Խորհրդային զորքերի 1945 թվականի հունվարյան հարձակման ժամանակ այն գումարտակը, որի կոմերիտական կազմակերպիչն էր լեյտենանտ Յրանտ Ավագյանը, Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատի հատվածներից մեկում հաջողությամբ կատարեց գերմանացիների պաշտպանությունը ճեղքելու հրամանատարության

առաջադրանքը, որի համար պարգևատրվեց մարտական Կարմիր դրոշի շքանշանով:

1945 թվականի ապրիլի 16-ին սկսվեց մեր զորքերի վճռական հարձակումը Բեռլինի ուղղությամբ: Թշնամուն հասցվող այդ վերջին հարվածի հենց առաջին օրը Յրանտ Ավագյանի մարտական գործերը հարստացան փայլուն սխրագործությամբ: Կյուստրինի հենակետում (Օդեր գետի ձախ ափին) երկաթուղային կայարաններից մեկի մոտ գտնվող տնակում եւ նրա շրջակայքում ամրացել էին զգալի թվով թշնամու ուժեր, որոնք խանգարում էին մեր գնդի հարձակմանը: Ավագյանը եւ մարտիկ Իլյան շարժվում էին դեպի թշնամու ուժերի դասավորությունը: Սողեսող մոտենալով տանկին՝ Ավագյանը լուսամուտից ներս է նետում երեք նռնակ: Շատերը սպանվում են: Կենդանի մնացած հիտլերականներն, անսպասելի հարձակումից հանկարծակիի եկած, խուճապահար փախուստի են դիմում: Այդ մարտում ոչնչացվեց 56 հիտլերական եւ գերի վերցվեց 14 զինվոր ու սպա: Գրավվեց երկու սարքին զրահափոխադրիչ: «Այդ խիզախության շնորհիվ,- գրել է հրամանատարությունը Ավագյանի պարգևաթերթիկում,- գունդը ճեղքեց գերմանացիների պաշտպանությունը մեծ խորությամբ»:

Մի քանի օր անց, դիվիզիան, որի կազմում էր նաեւ Ավագյանը, մոտենում է Շպրեն գետին եւ պատրաստվում գետանցման: Չորամասի շարժման ուղղությամբ առաջին անցնողներից էր կոմերիտական կազմակերպիչը, գումարտակի մի խումբ համարձակ կոմերիտականների հետ միասին: Թշնամու ուշադրությունը շեղելու նպատակով դիվիզիայի հրամանատարությունը «մարտ խաղաց» աջ թեւում, իսկ կոմերիտական մարտիկներն Ավագյանի ղեկավարությամբ, Բեռլինից ընդամենը մի քանի տասնյակ կիլոմետր հեռավորության վրա, հաջողությամբ անցան Շպրեն: Յինգ ժամ անց գունդն արդեն գտնվում էր գրավված հենակետում: Իսկ լուսադեմին հարձակման անցավ ամբողջ դիվիզիան:

1945 թվականի ապրիլի 24-ին Բեռլինի համար մղվող կատաղի մարտում Յրանտ Ավագյանը ծանր վիրավորվեց:

Բեռլինի ճակատամարտում գումարտակի կոմերիտական կազմակերպիչ, լեյտենանտ Յրանտ Ավագյանի կատարած համարձակ եւ խիզախ գործողությունների համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1946 թվականի մայիսի 15-ի հրամանագրով

Նրան շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Հրանտը պարգևատրված է Լենինի, Կարմիր դրոշի, Կարմիր աստղի երկու, Հայրենական պատերազմի 2-րդ աստիճանի շքանշաններով, հերոսի «Ոսկե աստղ» եւ մի շարք այլ մեդալներով:

Հայրենական պատերազմի ավարտից հետո, Հրանտ Ավագյանը շարունակեց ծառայել Խորհրդային բանակում: Ավարտելով Լենինի անվան զինվորական-քաղաքական ակադեմիան՝ փոխգնդապետի կոչումով հետագայում շարունակեց ծառայությունը Խորհրդային բանակի շարքերում՝ որպես քաղաքական աշխատող:

**ՎԱՂԻՆԱԿ ՍԻՄՈՆԻ
ՉԱՔԱՐՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՔԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

91. Գվարդիայի ավագ լեյտենանտ **Վաղինակ Սիմոնի Չաքարյանին:**

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 հունիսի 1945թ.:

Վաղինակ Սիմոնի Չաքարյանը ծնվել է 1920 թվականին Ադրբեջանական ԽՍՀ Խանլարի շրջանի Մարտունաշեն գյուղում: Կիրովաբադում միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո, 1939 թվականին Վաղինակը մեկնում է գինվորական պարտադիր ծառայության:

Երբ սկսվեց Չայրենական պատերազմը, կոմունիստ տանկիստ Վաղինակ Չաքարյանն անմիջապես մարտերի մեջ մտավ թշնամու դեմ: 1943 թվականի դեկտեմբերից, Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատում քաջարի տանկիստը մասնակցել է Աջափնյա Ուկրաինայի, Արեւմտյան Ուկրաինայի, ինչպես նաեւ Լեհաստանի մի շարք շրջանների ազատագրմանը: Իր խիզախությամբ հատկապես աչքի ընկավ նա Շեպետովկա, Տերնոպոլ եւ այլ քաղաքների համար մղած մարտերում, ուր էլ երկու անգամ վիրավորվեց:

Մարտերում ցուցաբերած խիզախության ու արիության համար անվախ տանկիստը 1944 թվականի փետրվարին պարգևատրվել է Կարմիր աստղի, նույն թվականի օգոստոսին՝ Չայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի եւ սեպտեմբերին՝ Կարմիր դրոշի շքանշաններով:

1945 թվականի սկզբներին Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատում Վաղինակ Չաքարյանը նոր սխրագործություններ կատարեց: Այդ ժամանակ անգլիական զորամասերը ծանր վիճակի մեջ էին ընկել Արդենների շրջանում: Անգլիական կառավարության խնդրանքով խորհրդային զորքերը նրանց օգնելու նպատակով՝ նախատեսված ժամկետից շուտ հարձակման անցան նրանց դրությունը թեթեւացնելու համար: Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի զորքերը, նույն թվականի հունվարի 12-ին, անցնելով հարձակման, ճեղքեցին հակառակորդի պաշտպանությունը եւ շարունակեցին ազատագրել Լեհաստանի հարավային շրջանները: Այդ մարտերի ժամանակ գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Վաղինակ Չաքարյանը տանկային դասակի հրամանատար էր 4-րդ գվարդիական տանկային կորպուսի 13-րդ գվարդիական գնդի 2-րդ գումարտակում: Այդ մարտերում, - ինչպես գրել է հրամանատարությունը, - նա իր գործողություններով ցուցաբերեց բացառիկ հերոսություն, կայունություն եւ խիզախություն: Ղեկավարելով հետախուզությունը՝ Չաքարյանն իր տանկով թշնամու համար անսպասելի, առաջինը մտավ Իվանովիցա գյուղը, որտեղ գտնվում էր հակառակորդի դիմադրության ուժեղ ամրացված հանգույցը: Հանկարծակիի բերելով եւ շարունակելով գերմանացիներին՝ Չաքարյանն իր տանկով ճգմեց երկու տանկային

հրանոթ՝ նրանց անձնակազմով, եւ դիպուկ կրակով ոչնչացրեց երկու գնդացի:

Գերմանացիները Չաքարյանի տանկի դեմ արագորեն նետեցին երեք ինքնագնաց հրանոթ: Անհավասար մարտի մտնելով, Չաքարյանը հմտորեն մանւրեւելով, մեկը մյուսի հետեւից նրանց ճգմեց իր տանկի թրթուրների տակ: Տեխնիկական կորստից բացի, թշնամին կռվի դաշտում թողեց 110 զինվոր ու սպա:

Այսպիսով, հակառակորդին պատճառելով կենդանի ուժի եւ տեխնիկայի մեծ կորուստներ, Չաքարյանի տանկային դասակը գրավեց մեր զորամասի առաջխաղացման համար կարելուր նշանակություն ունեցող Իվանովիցա գյուղը: Այնուհետեւ, վիրավորված վիճակում, նա հաջողությամբ հետ է մղում թշնամու հակագրոհը՝ մինչեւ մեր հիմնական զորամասերի օգնության հասնելը: Հենց այդ ժամանակ էլ, 1945 թվականի հունվարի 16-ին, թշնամու գնդակից զոհվում է տանկային դասակի հրամանատար, կոմունիստ Վաղինակ Չաքարյանը:

Գերմանական զավթիչների դեմ մղած պայքարի ճակատում հրամանատարության առաջադրանքը գերազանց կատարելու եւ ցուցաբերած հերոսության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահության 1945 թվականի հունիսի 27-ի հրամանագրով գվարդիայի ավագ լեյտենանտ, տանկային դասակի հրամանատար Վաղինակ Չաքարյանին հետմահու շնորհվեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ԳԱՐԵԳԻՆ ՇԵԿՈՅԻ
ԲԱԼԱՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Կիւնից հարավ՝ Դնեպրը հաջողությամբ գետանցելու, Դնեպրի
արեւմտյան ափին ամուր հենակետ ստեղծելու գործում հրամանա-
տարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կա-
տարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսու-
թյան համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձ-
նելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

8. Կապիտան **Գարեգին Շեկոյի Բալայանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 23 հոկտեմբերի 1943թ.:

Դնեպրն անցնող խորհրդային բազմազգ մարտիկների շարքերում էր հայ ժողովրդի պանծալի զավակ Գ. Բալայանը, որը Յայրենական պատերազմում անթառամ փառքով պսակեց իր անունը: Նա զոհվեց Դնեպրի ափերին՝ Ուկրաինայի ազատագրման համար մղվող մարտերում:

Գարեգին Շեկոյի Բալայանը ծնվել է 1912 թվականին Գանձակի շրջանի Գյուլիստան գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Կրթություն է ստացել նա հարազատ գյուղի դպրոցում:

1928 թվականին ընդունվել է լենինյան կոմերիտմիության շարքերը:

1934-ի նոյեմբերին Բալայանը զորակոչվում է Խորհրդային բանակի շարքերը: Ընդունվում է հրաձգային գնդի դպրոցը: Գերազանց գնահատականներով ավարտում է այն եւ նշանակվում ջոկի հրամանատար: 1936 թվականին վերջացնելով զինվորական ծառայությունը, Բալայանը մնում է բանակում՝ որպես գնդի դպրոցի ավագ, այնուհետեւ՝ 1939 թվականի ապրիլին, ավարտելով համապատասխան դասընթացներ, ստանում է կրտսեր լեյտենանտի կոչում: Այդ թվականին նա ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը:

Գ. Բալայանն իր ռազմական մկրտությունն ստացել է 1939 թվականին Կարելական պարանոցում սպիտակ ֆինների դեմ մղած պատերազմում, ուր նա վիրավորվում է, կատարած սխրանքների համար մի քանի անգամ արժանանում է խրախուսանքի:

Գ. Բալայանը Յայրենական պատերազմի առաջին օրերից մասնակցել է մեր երկիրը ներխուժած ֆաշիստական զավթիչների դեմ մղվող մարտերին: Նրա ղեկավարած ստորաբաժանումը ակտիվ մասնակցել է Վոլգոգրադի պաշտպանությանը, Արեւմտյան եւ Վորոնեժի ռազմաճակատներում մղվող մարտերին. ցուցաբերած խիզախության համար Գ. Բալայանը պարգևատրվել է Կարմիր աստղի շքանշանով եւ «Վոլգոգրադի պաշտպանության համար» մեդալով:

1943 թվականի սեպտեմբերին մեր զորքերը մոտեցել էին Դնեպրին: Կապիտան Գ. Բալայանի ստորաբաժանումը մարտական առաջադրանք էր ստացել՝ անցնել Դնեպրի աջ ափը: Սեպտեմբերի 22-ի գիշերը կապիտան Գ. Բալայանը հմտորեն կազմակերպում է իր գումարտակի անձնակազմի գետանցումը Դնեպրի աջ ափը: Ղեկավարելով գետանցումը, նա իր մարտիկներին ոգեշնչելով, ասել է՝ «Քաջերին ջուրը չի տանում»:

Դնեպրի աջ ափին թշնամին ցույց էր տալիս համառ դիմադրություն: Բալայանի ստորաբաժանման մարտիկները, մյուս ստորաբաժանումների համատեղ գործողությամբ, թշնամուն քայլ առ քայլ ետ են շարտում, իրենց գրաված հենակետը ընդարձակելու եւ մեր զորամասերի գետանցումն անվտանգ դարձնելու համար: Ոչ թշնամու դիմադրությունը, ոչ ավազուտները, ոչ փոսերն ու արգելակները չեն կանգնեցնում Բալայանի մարտիկներին, որոնք իրենց քաջ հրամանատարի օրինակով մարտնչում են թշնամու դեմ, նրան քշում դեպի Արեւմուտք:

Չորս օր շարունակ կատաղի մարտեր են մղվում Դնեպրի աջ ափին: Թշնամին հուսահատ դիմադրություն է ցույց տալիս, բայց Բալայանի մարտիկները, մյուս ստորաբաժանումների հետ առաջ են շարժվում՝ ընդարձակելով հենակետը: Նրանք ազատագրում են Չարուբենցի գյուղը եւ դրանով ապահովում բրիգադի գետանցումը:

Գումարտակը մարտերով մոտենում է Գրիգորենկա գյուղին: Բալայանը վճռում է թշնամուն դուրս մղել գիշերային սփնամարտով: Երբ ազդանշանի հրթիռը երկինք է սլանում, Բալայանի մարտիկները գրոհի են անցնում, նրանք թշնամուն ոչնչացնում են ավտոմատային կրակահերթով, հրացանի խզակոթով եւ այլ միջոցներով: Լուսաբացին թշնամին նահանջում է՝ թողնելով իր զինվորների ու սպաների տասնյակ դիակներ, երկու բեռնատար ավտոմեքենա, երկու ականանետ, երկու ձեռքի գնդացիր, մեծ քանակությամբ հրացան ու փամփուշտ:

Հաջորդ օրը կապիտան Բալայանի գումարտակը կասեցնում է գերմանացիների հակահարձակումը: Մեր զորքերն ամուր պահպանում են հենակետը: 1943 թվականի սեպտեմբերի 25-ին, հենակետի համար մղվող դաժան մարտերում հակառակորդի ավիացիայի հարձակման ժամանակ, կապիտան Գ. Բալայանը զոհվում է հերոսի մահով:

Դնեպրի աջ ափին, Ուկրաինայի ազատագրման համար ընկավ հայ ժողովրդի հերոս զավակ Գարեգին Բալայանը: Դեպի արեւմուտք շարժվող նրա մարտիկները, ատելությամբ լցված դեպի թշնամին՝ դաժան վրեժ էին լուծում:

Կապիտան Գ. Բալայանի խիզախության մասին ռազմաճակատի պոետները ոտանավորներ գրեցին, որոնց մի մասը երգի էին վերածվել եւ երգում էին նրա մարտիկները:

Դնեպրի գետանցման ժամանակ ցուցաբերած խիզախության,

հերոսության եւ համարձակ մաներելու համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահությունը 1943 թվականի հոկտեմբերի 23-ի հրամանագրով կապիտան Գարեգին Շեկոյի Բալայանին հետմահու շնորհվեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Դնեպրի աջ ափին, Չարուբենցի գյուղի մոտ գտնվող մի գերեզմանաթմբի հողակտորի վրա գրված է. «Այստեղ թաղված է կապիտան Գարեգին Բալայանը (1912-1943 թթ.), որը հերոսաբար զոհվեց Դնեպրի ափին հայրենիքի ազատագրման համար մղված մարտերում»:

**ԷՂՈՒԱՐԴ ՄԵԼԻՔԻ
ԱՅԱՆՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

ԽՍՀՄ Չինված ուժերի սպայական, սերժանտական, շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1. Ավագ սերժանտ **Էղուարդ Մելիքի Այանյանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 15 մայիս 1946թ.:

Էդուարդ Մելիքի Այսնյանը ծնվել է 1919 թվականի մարտի 25-ին, Գանձակի գավառի (այժմ Ադրբեջանական հանրապետության Խանլարի շրջան) Գետաշեն գյուղում: 1925 թվականին նրանց ընտանիքը տեղափոխվում է Կիրովաբադ: 1936 թվականին ավարտելով Կիրովաբադի միջնակարգ դպրոցը՝ նա ընդունվում է Բաքվի պետական համալսարանի ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետը: 1941 թվականին, երբ նա վերջին պետական քննություններն էր հանձնում, սկսվում է Չայրենական պատերազմը: Է.Այսնյանը գորակոչվում է խորհրդային բանակի շարքերը, անմիջապես՝ հրետանային դպրոց: 1942 թվականի հոկտեմբերին ավարտում է դպրոցը եւ նշանակվում Պենզա քաղաքում գտնվող 91-րդ պահեստային գնդում որպես դասակի հրամանատար, հետո, այստեղից՝ Վորոնեժի ռազմաճակատ՝ 183-րդ զենիթա-հրետանային գունդը:

Այդ միավորումը պաշտպանում էր Վոլգոգրադ տանող երկաթգիծը: 1943 թվականի դեկտեմբերին նրան փոխադրում են 5-րդ զենիթային դիվիզիա՝ դասակի հրամանատար: Միավորումը 1943 թվականի հուլիսին մասնակցում է Բելգորոդ-Կուրսկի ուղղությամբ մղվող ճակատամարտին: Այստեղ Այսնյանի մարտիկները խփում են գերմանական 3 ինքնաթիռ: Ռազմաճակատի զորքերի մյուս միավորումների հետ միասին նրանց զորամասը, հետապնդելով թշնամուն, հասնում է մինչեւ Խարկով: Վերջինիս ազատագրման մարտերում Այսնյանը խփում է թշնամու մի ինքնաթիռ, որի համար պարգևատրվում է «Խիզախության համար» մեդալով:

Խարկով քաղաքն ազատագրելուց հետո նրանց զորամասը գետանցում է Ղնեպրը, որտեղ հազարավոր մարտիկների հետ Ղնեպրի աջ ափին հենակետ են գրավում նաեւ Այսնյանի մարտիկները, որոնք թշնամու օդային հարձակումներից հերոսաբար պաշտպանում են գրաված հենակետը: Մարտական այդ առաջադրանքը հաջող կատարելու համար, Այսնյանը պարգևատրվում է Կարմիր աստղի շքանշանով:

1944 թվականի մայիսի 5-ին Խորհրդային զինված ուժերի միավորումները հասնում են Ռումինիա, որտեղ Այսնյանի ղեկավարած ստորաբաժանումը մարտեր է մղում Կուկուտին գյուղի մոտ: Գերմանացիները հինգ անգամ գրոհ են կատարում: Այսնյանի հրետանավորները թշնամու գրոհները հետ են մղում եւ պաշտպանում այդ տեղամասը: Ակտիվ մարտական գործողությունների համար հրամանատարությունը Այսնյանի ստորաբաժանմանը շնորհակալություն է հայտնում, իսկ իրեն պարգևատրում Չայրենական պատերազմի

առաջին աստիճանի շքանշանով:

1944 թվականի օգոստոսի 22-ին մեր զորքերը հասնում են ռումի-
նական Ադջյունովո քաղաքը, որի մի մասը գերմանացիների ձեռքում
էր: Գերմանական ռազմական ինքնաթիռները մեր տանկերին հնա-
րավորություն չէին տալիս առաջ շարժվելու: Այանյանի մարտկոցը
առաջադրանք է ստանում. քաղաքի հրապարակից կրակի տակ պա-
հել գերմանական ինքնաթիռը: Ի կատարումն այդ առաջադրանքի՝
նրանք խփում են մի ինքնաթիռ եւ թույլ չեն տալիս, որ թշնամին քա-
ղաք թափանցի:

Ռումինիայից հետո մեր զորքերը մտնում են Յունգարիա եւ մոտե-
նում մայրաքաղաք Բուդապեշտին: Այստեղ գերմանացիները
պաշտպանական ամուր գծեր էին ստեղծել: Մի շարք միավորումնե-
րի հրետանավորներ, որոնց թվում նաեւ Այանյանի մարտկոցը, 1944
թվականի դեկտեմբերի վերջերին առաջադրանք է ստանում գրոհել
Բուդապեշտի վրա: Ինչպես նախորդ, այնպես էլ Բուդապեշտի ազա-
տագրման համար մղված մարտերում մարտկոցի հրամանատար
Է.Այանյանն իրեն դրսեւորում է որպես ուժեղ կամքի տեր անձնավո-
րություն: Նա գերազանց տիրապետելով հրետանուն, իր ստորաբա-
ժանման գլուխն անցած՝ ուժեղ հարվածներ եւ կորուստներ պատ-
ճառեց թշնամուն: Այանյանի մարտկոցի մարտական հաշվում
գրանցվեց՝ թշնամու խփված 14 ինքնաթիռ, 3 տանկ եւ միւս 300
զինվոր ու սպա: Նրա պարգևաթերթիկում գրված է. «Բուդապեշտ
քաղաքի մերձակայքում թշնամու խմբավորման վերացման համար
մղված մարտերում, գործող մյուս միավորումների շարքում, թշնա-
մու դեմ համառ մարտեր է մղել նաեւ Այանյանի մարտկոցը՝ ոչնչաց-
նելով թշնամու կրակային կետերը»:

1945 թվականի հունվարի 5-18-ը, Բուդապեշտում մղված մարտե-
րում, Այանյանի մարտկոցը հետ է մղել թշնամու 27 հակազրոհ,
ոչնչացրել է 36 հրանոթային, 20 դիպուկահարային եւ 40 տներում
տեղավորված կրակային կետեր, 12 ավտոմեքենա՝ ռազմական բեռ-
ներով եւ այլն: Բուդապեշտի փողոցներում հրանոթային եւ զնդաց-
րային ուժեղ մարտերի ժամանակ, Այանյանը արհամարհելով մահը,
իր հրանոթները հարմար դիրքերում տեղադրելով եւ հայտնաբերե-
լով թշնամու կրակային կետերը, հաճախ անձամբ ինքը 300-400
մետրի վրա ուղիղ նշանառությամբ ոչնչացրեց դրանք:

1945 թվականի հունվարի 6-ին, թշնամու հակազրոհի ժամանակ,
ավագ լեյտենանտ Այանյանը վիրավորվում է, բայց նա այդ վիճա-
կում շարունակում է ղեկավարել իր մարտկոցի գործողությունները:

1945 թվականի հունվարի 10-ին Այանյանը ոչնչացնում է դիպու-

կահարների երկու կետ, որով մեր ստորաբաժանմանը հնարավորություն է տալիս առաջ շարժվելու: Բուդապեշտի արելեյան մասի ազատագրման համար մղած մարտերում Այանյանն իր մարտկոցի անձնակազմով առաջինն է անցնում Դանուբ գետը:

Բուդապեշտի մարտերում աչքի ընկած քաջագործությունների համար ԽՍՀՄ Ֆերագույն խորհրդի նախագահության 1946 թվականի մայիսի 15-ի հրամանագրով ավագ լեյտենանտ Էդուարդ Մելիքի Այանյանին շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Չայրենական մեծ պատերազմն ավարտվելուց հետո, 1946 թվականին, շատերի պես տուն է վերադառնում նաեւ Այանյանը: Նա 1947 թվականին ընդունվում է Չայկական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիայի ֆիզիկա-մաթեմատիկական բաժնի ասպիրանտուրան: Ավարտելով ասպիրանտուրան՝ նա տեղափոխվում է Մոսկվա, աշխատանքի ընդունվում ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի մեխանիկական ինստիտուտ՝ գիտական աշխատող եւ շարունակում աշխատել երկար տարիներ:

**ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՆԵՔՍԱՆՐԻ
ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին հորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել հորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1. Գվարդիայի կապիտան **Անդրանիկ Ալեքսանդրի Մանուկյանին:**

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա. ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 փետրվարի 1945թ.:

Խորհրդային Միության հերոս, գվարդիայի կապիտան Անդրանիկ Ալեքսանդրի Մանուկյանը Հայրենական մեծ պատերազմի տարեգրության մեջ մտավ որպես հմուտ եւ արիասիրտ հետախույզ-հրամանատար:

Անդրանիկ Մանուկյանը ծնվել է 1917 թվականի մայիսի 17-ին Բաքու քաղաքում, ծառայողի ընտանիքում: Միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո կոմերիտական Անդրանիկը 1934 թվականին ընդունվում է Բաքվի Ս. Մ. Կիրովի անվան պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետը եւ միաժամանակ ուսուցչի աշխատանք կատարում N 8 դպրոցում:

1939 թվականի սեպտեմբերին Մանուկյանը զինակոչվում է Խորհրդային բանակի շարքերը: 1940 թվականին նա ընդունվում է Կոմունիստական կուսակցության շարքերը: Հայրենական պատերազմի սկզբից մեկնում է ռազմաճակատ եւ մասնակցում մեր Հայրենիքի սահմանները ներխուժած ֆաշիստական զավթիչների դեմ Խորհրդային բանակի զորամասերի մղած համառ ու արյունահեղ պաշտպանական մարտերին:

Այն զորամասը, ուր ծառայում էր Մանուկյանը, համառ դիմադրությամբ նահանջելով թշնամու գերազանց ուժերի ճնշման տակ, աշնանը հասնում է Սեւաստոպոլ քաղաքին: «Այստեղ մենք որոշեցինք. լավ է մեռնել, քան գերմանացիներին հանձնել Սեւ ծովի սիրտ Սեւաստոպոլը», - ասում է Անդրանիկ Մանուկյանը: Նրա ստորաբաժանումը մոտ հինգ ամիս պաշտպանում է քաղաքի բնագծերից մեկը եւ թշնամուն թույլ չի տալիս թափանցելու նավահանգիստը: Այստեղ Անդրանիկը խիզախ ռազմիկի համբավ է ձեռք բերում: Գիշերային հետախուզությունների ընթացքում մի քանի անգամ նա հակառակորդի խրամատները մտնելով՝ «լեզու» է որսում, ճանաչվում որպես համարձակ հետախույզ եւ Սեւաստոպոլից հեռանում է միայն ծանր վիրավորվելուց հետո:

1942 թվականի ամռանը Մանուկյանը Վոլգոգրադի (Ստալինգրադի) հերոս պաշտպանների շարքերում էր: Վոլգոգրադի ռազմաճակատի մեր զորքերի հարձակման ժամանակ նա գվարդիական առաջին տանկային բրիգադի ավտոմատավորների թվում թշնամու դեմ մարտեր էր մղում Մամեւ Կուրգանում եւ Կալաչ քաղաքի տակ: Այդ արտակարգ արյունահեղ մարտերում նա երկրորդ անգամ վիրավորվում է, սակայն չի թողնում մարտը: Մարտը հաջողությամբ ավարտելուց հետո միայն, հոսպիտալում բուժվում եւ կրկին վերադառնում է զորամաս: 1943-ի հուլիս-օգոստոսին մասնակցում Կուրս-

կի աղեղի ճակատամարտին, որտեղ խորհրդային զորքերն իր գրոհներով հյուժում է հակառակորդի ուժերին եւ ջախջախելով գերմանական զորքերին, հուժկու հարձակումով դուրս է գալիս Ղնեպրի ափը ու մասշտաբային հարվածներով սկսում ազատագրել օկուպացված խորհրդային տարածքները:

1943 թվականի սեպտեմբերին Մանուկյանն արժանանում է կրտսեր լեյտենանտի սպայական կոչման: Նա նշանակվում է տանկային գնդի ավտոմատավորների վաշտի հրամանատար: Գետանցելով Ղնեպր գետը՝ դեկտեմբերին գունդը, որի կազմում էր Մանուկյանի վաշտը, ազատագրում է Կազատին քաղաքը: Այդ մարտերում ցուցաբերած խիզախության համար առաջին անգամ Անդրանիկը պարգևատրվում է «Կարմիր աստղ» մարտական շքանշանով:

Այնուհետեւ, նրանց բրիգադը շարունակում է իր գրոհները: Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի զորքերի կազմում հարձակումներ է սկսում Մերձկարպատներում՝ Չերնովիցի քաղաքի ուղղությամբ: Մանուկյանի վաշտը գնդի հրամանատարի առաջադրանքով, անցնելով Ղնեստրը, նրա արեւմտյան ափին գրավում է ամուր հենակետ: Համառությամբ ետ մղելով թշնամու զորամասերի կատաղի գրոհները՝ վաշտը ապահովում է խորհրդային տանկային ստորաբաժանումների գետանցումը: Առաջ շարժվելով՝ գունդն ազատագրում է Գորոդենկա եւ Աբերտին քաղաքները: Համարձակ գործողությունների համար լեյտենանտ Մանուկյանը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով: Օր-օրի ավելանում էր երիտասարդ հրամանատարի փառքը:

1944 թվականի հուլիսին գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Անդրանիկ Մանուկյանը նշանակվում է բրիգադի գնդերից մեկի շտաբի պետի տեղակալ՝ հետախուզության գծով: Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատի զորքերի կազմում գունդը ակտիվորեն մասնակցում է Բուզ, Սան, Վիսլա եւ այլ խոշոր ջրային բնագծերի հաղթահարման մարտերին:

Հետախուզությունը Մանուկյանի տարերքն էր: Իր մտոտ-հետախուզական խմբով 1944 թվականի ամռանն անցնելով Արեւմտյան Բուզ գետը, նա դուրս է գալիս ԽՍՀՄ պետական սահմանը եւ ոտք դնում լեհական հողին: Լեհական Յարոսլավ քաղաքի ուղղությամբ մարտերով առաջ շարժվելով, բրիգադի զորամասերը հակառակորդից մաքրում են բազմաթիվ բնակավայրեր, որոնց թվում՝ Ալեշիցա քաղաքը: Այնուհետեւ նրանք Յարոսլավ քաղաքից 12 կիլոմետր հյուսիս, անցնում են նաեւ Սան գետը, նրա ձախ ափին մահու եւ կենաց կռիվ մղում գերմանական 24 տանկերի դեմ ու ամուր պահպանում

հենակետը մինչեւ բրիգադայի հիմնական ուժերի հասնելը: Շուտով բրիգադան ազատագրում է Յարոսլավ քաղաքը: Այստեղ կապիտան Մանուկյանը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի երկրորդ շքանշանով եւ նշանակվում գվարդիական տանկային առաջին բրիգադայի հետախուզության պետ:

1945 թվականի ձմռանը Խորհրդային բանակի ընդհանուր հարձակման ժամանակ բրիգադը հունվարի 14-ին, Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատի գորքերի կազմում, հարձակման է անցնում Վիսլա գետի ուղղությամբ գերմանացիների Մագնուշեյան տեղամասի ամրակետի վրա: Ռազմաճակատի միավորումների հետ միասին, ճեղքելով գերմանացիների պաշտպանությունը եւ կիլոմետր առ կիլոմետր առաջ շարժվելով, բրիգադան մասնակցում է Վարշավայի ազատագրմանը, Վարդա գետի անցմանը, Կոնեն, ապա Պոզնան քաղաքների համար մղված մարտերին:

Կապիտան Մանուկյանը հմտորեն գլխավորելով բրիգադայի հետախուզությունը՝ նորանոր հաջողությունների է հասնում: Վերահաս հրամանատարությունը բարձր է գնահատում Մանուկյանի մարտական ծառայությունները Յայրենիքի հանդեպ, 1945 թվականի հունվարի 19-ին նրան ներկայացնում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչման: Այդ առթիվ բրիգադի հրամանատարության կողմից կազմված պաշտոնական բնութագիր-պարգևաթերթիկում՝ հունվարյան հարձակման առաջին չորս օրվա ընթացքում, Մանուկյանի կատարած մարտական գործողությունների մասին արձանագրված է հետեւյալը. «Մարտական առաջադրանքի համաձայն, Մանուկյանը հունվարի 15-ի գիշերը հետախույզների հետ անցնելով ռազմաճակատի գիծը՝ թափանցում է թշնամու պաշտպանության երկրորդ գիծը եւ հայտնվում նրանց մարտակարգերի մեջ Ցիցեյուվկայի շրջանում: Մանուկյանը համարձակորեն ներխուժելով գետնափոր տնակներից մեկը՝ նռնակներ է նետում հիտլերականների վրա, սպանում յոթ զինվոր, վիրավորում 2-ին եւ գերի վերցնում գերմանական 19-րդ տանկային դիվիզիայի 73-րդ մոտոզնդի հրամանատար, կապիտան Վայսին եւ բերում շտաբ: Գերին արժեքավոր տեղեկություններ է տալիս, որոնք հիմնականում վճռում են բրիգադի այդ օրվա հարձակողական մարտի հաջողությունը:

Յունվարի 17-ին շարժվելով Եժուվ քաղաքի ուղղությամբ՝ Մանուկյանը իր հետախույզների խմբով հանդիպում է հակառակորդի ուժեղ ուղեկալի: Զաղաքի արեւելյան կողմում թողնելով հետախուզական խմբի հիմնական ուժերին՝ երկու հոգու հետ շրջանցում է քաղաքը եւ մանրամասն հետախուզում թշնամուն: Այդտեղ՝ քաղաքի

արեւմտյան ծայրամասում, մարտի է բռնվում գերմանացիների մի խմբի հետ: Նրա ազդանշանով հետախուզական խմբի մյուս մարտիկները օգնության են հասնում եւ հարձակման անցնում արեւելյան կողմից: Երկու կողմերից նեղելով հակառակորդին՝ ոչնչացնում են նրանց մի մասին, 15 հոգու գերի վերցնում եւ արտակարգ համարձակություն հանդես բերելով՝ օժանդակում են Եժով քաղաքի ազատագրմանը»:

Բրիգադայի հրամանատար, գվարդիայի գնդապետ Տեմիսիկը, հպարտ իր հետախույզներով, այդ օպերացիայի մասին գրել է. «Գվարդիայի կապիտան Մանուկյանը, շնորհիվ իր համարձակ նախաձեռնության եւ արտակարգ քաջության, հետախուզական խմբի ուժերով օժանդակեց գրավելու Եժով քաղաքը»:

Պարգևաթերթիկում արձանագրված է նաեւ, որ այդ նույն օրը ճանապարհին հետախույզներն իրենց խիզախ հրամանատարի գլխավորությամբ հարձակվում են գերմանական գումակի եւ զորքի մի շարասյան վրա: Ոչնչացնում են չորս հրանոթ, գրավում ավելի քան 60 ավտոմեքենա, գերի վերցնում \$աշխատական 20 զինվոր ու սպա: Հունվարի 18-ին, նույն կարգով, թափանցելով Պոտոմբիցա երկաթուղու կայարանը, հետախույզները ոչնչացնում են ժամապահներին, գերում կայարանապետին եւ նրա 2 պաշտոնյաներին ու բերում շտաբ: Այդ գերիների տված տեղեկություններն օգնում են բրիգադին հաջողությամբ կատարելու սկսած օպերացիան:

Ահա, այս խիզախությունների համար ԽՄԿՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1945 թվականի փետրվարի 27-ի հրամանագրով Խորհրդային Միության հերոսի կոչում է շնորհում գվարդիայի կապիտան, հայ ժողովրդի խիզախ զավակ Անդրանիկ Մանուկյանին:

Ոգեշնչված բարձր պարգևից՝ հերոս Մանուկյանը, կրկնապատկված եռանդով՝ շարունակելով իր մարտական ուղին, հետախուզական հաջողություններով մասնակցում է Օդերի գետանցմանը, Ֆրանկֆուրտի եւ Բեռլինի գրավմանը եւ \$աշխատական բանակի վերջնական ջախջախմանը:

Գերմանական Բոմենտ քաղաքը գրոհելիս, Մանուկյանը, հրամանատարության առաջադրանքով իր 20 հետախույզներին, գերմանական զինվորի հագուստ հագցնելով, ինքն էլ օբեր-լեյտենանտի համազգեստ կրելով, մի ամբողջ օր հետախուզում է ռազմաճակատի գծի վրա գտնվող, գերմանացիներով բնակեցված այդ քաղաքը: Հաջորդ օրը հարուստ տվյալներով ետ վերադառնալով, մասնակցում է քաղաքի գրավման համար բրիգադայի մղած համառ մարտե-

րին: Այդ կարգով Մանուկյանը շատ անգամներ օգնել, դուրս է բերել բրիգադային ծանր վիճակից:

Պատերազմի եզրափակիչ շրջանում, Մանուկյանն արդեն տակային գումարտակի հրամանատար էր: Նա պատերազմն ավարտեց Բեռլինում:

Խորհրդային Միության հերոս Ա.Մանուկյանը բանակից զորացրվում է 1946 թվականի սեպտեմբերին, վերադառնում Բաքու եւ աշխատանքի է անցնում Ադրբեջանի ԿԿ Կենտկոմի ապարատում, իսկ հետագայում՝ դպրոցներում, որպես պատմության դասատու: Նրա կուրծքը զարդարված են Լենինի, Կարմիր դրոշի՝ երկու, Կարմիր աստղի շքանշաններով, հերոս «Ոսկե աստղ» մեդալով, Լեհական «Գրյունվալդե» շքանշանով եւ մի շարք այլ մեդալներով:

**ԽԱՉԱՏՈՐ ԲԵՂԱՐԻ
ՄԵԼԻՔՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ:

Ավագ սերժանտ **Խաչատուր Բեգլարի Մելիքյանին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 5 նոյեմբերի 1942թ.:

Խորհրդային Միության առաջին հայ հերոսների շարքերում իր արժանի տեղն է գրավում ավագ լեյտենանտ Խաչատուր Բեգլարի Մելիքյանը: Նա անձնվիրաբար մարտնչել է ֆաշիստական զավթիչների դեմ եւ հերոսաբար ընկել մարտական առաջադրանքը կատարելիս:

Խաչատուր Մելիքյանը ծնվել է 1911 թվականին Ադրբեջանի Դաշքեսանի շրջանի Չագլիկ գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: 1920 թվականին նա ընդունվում է գյուղի յոթնամյա դպրոցը, որն ավարտում է 1927 թվականին: 1928 թվականին Խաչատուրն ընդունվում է Կոմերիտմիության շարքերը: 1931 թվականին նա մեկնում է Գրոզնի եւ «Կրասնի մոլոտ» գործարանում աշխատանքի ընդունվում որպես խառատի աշակերտ: Մեկ տարի աշխատելուց հետո, 1932 թվականին նա մտնում է Դոնի Ռոստովի մանկավարժական տեխնիկումը, որն ավարտելուց հետո վերադառնում է հայրենի գյուղ եւ աշխատանքի անցնում «Բուշեիկ» կոլտնտեսությունում:

1934 թվականի հունվարին Խաչատուրը զինակոչվում է բանակ եւ ընդունվում հրաձգային գնդի դպրոցը: Ավարտելով այդ դպրոցը՝ նա նշանակվում է ջոկի հրամանատար: Ծառայության ընթացքում Խաչատուրն իրեն դրսեւորում է որպես օրինակելի եւ կարգապահ հրամանատար: Չինվորական պարտադիր ծառայությունը կատարելուց հետո, Մելիքյանը զորացրվում է 1935-ի սեպտեմբերին եւ մինչեւ 1939թ. օգոստոսը աշխատում Կիրովաբադի տարբեր հիմնարկներում:

1939 թվականի օգոստոսին նա նորից զինակոչվում է բանակ: 1940 թվականի ապրիլին, Մելիքյանը նշանակվում է վաշտի հրամանատարի տեղակալ, իսկ երկու ամիս անց՝ վաշտի հրամանատար՝ 227-րդ հրաձգային դիվիզիայի 707-րդ գնդում: Նույն թվականին նա ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը:

Երբ 1941 թվականի հունիսի 22-ին ֆաշիստական Գերմանիան ուխտադրժորեն հարձակվեց Խորհրդային Միության վրա, թշնամու անակնկալ հարվածներն առաջինն իրենց վրա ընդունեցին խորհրդային սահմանապահ զորքերը: Նրանց շարքերում էր նաեւ Մելիքյանի ստորաբաժանումը: Մարտերից մեկում ստորաբաժանումը շրջապատման վտանգի մեջ է ընկնում: Ցուցաբերելով համառություն եւ ռազմական հմտություն՝ Մելիքյանը ստորաբաժանումը դուրս է բերում շրջապատումից: Հրամանատարությունն ըստ արժանվույն գնահատելով նրա կատարած սխրագործությունները՝ շուտով նշանակվում է գումարտակի հրամանատար:

1941 թվականի ամռանը հակառակորդը հասել էր Նիժնայա Սի-րովատկա գյուղը եւ ամեն միջոց գործադրելով՝ ջանում էր գրավել այն: Տեղի են ունենում ահեղ մարտեր: Մելիքյանի գումարտակի մարտիկները չորս անգամ գրոհում են թշնամուն՝ պատճառելով կենդանի ուժի եւ տեխնիկայի մեծ կորուստներ:

Պրոխորովկա գյուղում ամրացված թշնամու ուժեղ խմբավորումը ջախջախելու համար 223-րդ հրաձգային դիվիզիայի հրամանատարությունը ավագ լեյտենանտ Մելիքյանին առաջադրանք է տալիս: 1941 թվականի դեկտեմբերի 7-ի լույս 8-ի գիշերը Մելիքյանի գումարտակը, օգտվելով մթությանից, հանկարծակիի բերելով թշնամուն, անսպասելիորեն մտնում է Պրոխորովկա եւ գրավում գյուղի հյուսիս-արեւելյան մասը եւ ոչնչացնում տներում պատսպարված մոտ 150 ֆաշիստների: Տեղի է ունենում փողոցային ուժեղ մարտ: Հիտլերականները երեք անգամ գրոհում են մեր մարտիկների վրա, բայց հանդիպելով կատաղի դիմադրության՝ հետ են քաշվում: Այս մարտն ավարտվում է լուսադեմին՝ գումարտակի հաղթանակով:

Որոշ ժամանակ անց՝ դեկտեմբերի 28-ին, Մելիքյանի գումարտակին նոր առաջադրանք է տրվում՝ Դոբժիկովի ղեկավարած գնդի հետ միասին, ոչնչացնել ֆաշիստական զավթիչներին՝ Դումնոյե գյուղում:

Մելիքյանը նախօրոք ուսումնասիրում է տեղանքը, թշնամու ուժերի քանակը եւ դասավորությունը, մշակում գիշերային գործողությունների պլան: Անցնելով ընդհանուր հարձակման՝ Մելիքյանի եւ Դոբժիկովի քաջերը հակառակորդին առնում են արքանի մեջ, ջախջախում նրա գլխավոր ուժերը, ազատագրում Դումնոյե գյուղը: Մարտի արդյունքում մերոնք թշնամուց գրավում են 1 թնդանոթ, 5 գնդացիր, 1 ականանետ, 16.000 փամփուշտ եւ կարելոր փաստաթղթեր:

Դումնոյե գյուղի գրավման ժամանակ Մելիքյանի մարտիկները, հետեւելով իրենց հրամանատարի օրինակին, ցույց են տալիս խիզախության օրինակներ: Ծանր մարտերում ցուցաբերած խիզախության եւ գումարտակը հմուտ ղեկավարելու համար Մելիքյանը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով:

1942 թվականի հունվարի առաջին օրերին խորհրդային զորամասերը համառ մարտեր են մղում հակառակորդի դեմ՝ Կուրսկի մարզի Օբոյան քաղաքի շրջանում: Այդ օրերին բարձր հրամանատարությունը ավագ լեյտենանտ Մելիքյանի գումարտակին առաջադրանք է տալիս՝ քաղաքին մոտենալ հարավից: Հրամանը կատարելու վճռականությամբ լցված, գումարտակը նախքան Օբոյան քա-

դաքին մոտենալը, մարտերով ազատագրում է Վեսյուլի, Պերեսիպ, Օրլովկա, Չորինսկիե Դվորի բնակավայրերը: Պերեսիպ բնակավայրը հակառակորդի ձեռքից ետ վերցնելու ժամանակ գումարտակը գրավում է 2 ծանր գնդացիր, 14 հրացան, 2 ականանետ, 10000 փամփուշտ, գերի է վերցնում 2 գերմանական սպա, ոչնչացնում ավելի քան 80 հիտլերական:

«Գիշերային մարտի վարպետ»-ը 1942 թվականի հունվարի 4-ի գիշերը, իր ստորաբաժանումով սրընթաց գրոհով ներս է խուժում Չորինսկիե Դվորի գյուղը, ոչնչացնում ֆաշիստական հետեւակի մոտ մեկ գումարտակ եւ գրավում ռազմական բեռով բարձրած 15 ավտոմեքենա, 10 ծանր գնդացիր եւ ռազմական հանդերձանք: «Գումարտակի անվախ հրամանատարը Չորինսկիե Դվորի գյուղի համար մղված մարտում ցույց տվեց քաջության, խիզախության եւ հերոսության հրաշքներ»,- գրել է հրամանատարությունը Մելիքյանի պարգևատրությամբ:

Գյուղը ազատագրելուց հետո, գումարտակը դիրքեր է գրավում դեպի Օբոյան քաղաքը տանող ճանապարհի վրա: Կոփված հրամանատարը եւ նրա մարտիկները երկու օր կտրում են հակառակորդի առաջխաղացման ճանապարհը եւ գրավում ռազմամթերքով բեռնված 21 ավտոմեքենա, ծանր թնդանոթների 2 մարտկոց, 8 գնդացիր, 22 հրացան եւ ետ վերցնում բնակչությունից հափշտակված շատ մթերքներ: Մոտ 40 կմ ետ շարտելով թշնամուս՝ գումարտակը խորանում է նրա թիկունքում եւ 223-րդ հրաձգային դիվիզիայի կազմում առաջինն է հասնում Օբոյան քաղաքի մատույցներին: Ցավոք, այստեղ, քաղաքի մատույցներում մղված մարտերում Մելիքյանն ընկնում է հերոսի մահով:

Օբոյան քաղաքի ազատագրման մարտերում ցուցաբերած հերոսության եւ անձնագոհության համար 1942 թվականի նոյեմբերի 5-ի հրամանագրով, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը ավագ լեյտենանտ Խաչատուր Բեգլարի Մելիքյանին հետմահու շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի բարձր կոչում:

**ՎԱՂԻՄԻՐ ՀԱԿՈՒԻ
ՅԱՎՐՈՒՄՈՎ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱՊՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

լեյտենանտ **Վլադիմիր Հակոբի Յավրումովին:**

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ՎԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 հունիսի 1945թ.:

Յայ ժողովրդի զավակ, ավագ լեյտենանտ Վլադիմիր Յակոբի Յավրումովը (Յավրումյանը) Խորհրդային բանակի 1945 թվականի հունվարին ծավալված ընդհանուր հարձակման ընթացքում՝ Վիսլայի Սանդոմիրյան պլացդարմի ճեղքման մարտերում աչքի ընկած հերոսներից մեկն է:

Վլադիմիր Յավրումյանը ծնվել է 1922 թվականին՝ Բաքվում, տակառագործ բանվորի ընտանիքում: Նախնական կրթությունն ստացել է տեղի միջնակարգ դպրոցում: 1939 թվականի հունիսին Վլադիմիրը 6-րդ դասարանից թողնելով դպրոցը՝ աշխատանքի է անցնում Բաքվի լեյտենանտ Շմիդտի անվան մեքենաշինական գործարանում: Այստեղ նա ընդունվում է կոմերիտմիության շարքերը եւ շուտով դառնում 4-րդ կարգի հմուտ զոդող բանվոր՝ միաժամանակ շարունակելով ուսումը իննամյա բանվորական երեկոյան դպրոցում:

Կոմերիտական Վլադիմիրը դեռ նոր էր ոտք դրել ինքնուրույն աշխատանքի ասպարեզը, երբ սկսվեց Յայրենական մեծ պատերազմը: Նա 1941 թվականի նոյեմբերի 18-ին զինակոչվում է բանակի շարքերը եւ ուղարկվում Վոլգոգրադի ավիա-դեսանտային ռազմական դպրոցը: Ինչպես գործարանում, այնպես էլ զինվորական դպրոցում առաջավորների շարքերում գտնվելով, Վլադիմիրը դառնում է մարտական ու քաղաքական պատրաստության գերազանցիկ: Այդ մասին մորը գրած նամակներում նա հայտնում է՝ «Սովորում եմ գերազանց գնահատականներով, գերազանցորեն էլ պիտի խփեմ հիտլերականներին... եւ տուն կվերադառնամ հաղթանակով»:

Չինվորական դպրոցն ավարտելուց հետո, Վլադիմիր Յավրումյանը կրտսեր լեյտենանտի կոչումով 1942 թվականի ապրիլի 15-ից մեկնում է գործող բանակ եւ նշանակվում Պոլտավյան կարմրադրոշ 9-րդ գվարդիական օդա-դեսանտային դիվիզիայի 28-րդ գնդի 2-րդ գումարտակի ավիա-դեսանտային դասակի հրամանատար: Նա մարտական մկրտությունը ստանում է Յյուսիս-արեւմտյան եւ Վոլգոգրադի ռազմաճակատներում:

1943 թվականի գարնանը լեյտենանտ Յավրումյանը փոխադրվում է հարավ եւ իր ստորաբաժանումով, Տափաստանային ռազմաճակատի զորքերի կազմում, մասնակցում Օրյոլ-Կուրսկ աղեղի վիթխարի ճակատամարտին:

Գնդի հրետանու մատակարարման պետ կապիտան Ա. Կարապետյանը, նկարագրելով Բելգորոդի ուղղությամբ Օբոյան քաղաքի շրջանում իրենց զորամասերի ու ստորաբաժանումների մղած մար-

տերը, Յավրումյանի մասին գրել է.

«Ռազմաճակատում մեր համատեղ աշխատանքում ես մոտիկից ծանոթացա եւ բարեկամացա Յավրումյանի հետ... Նա միշտ կարողանում էր իր մարտիկներին հմտորեն կռվի տանել գերմանացիների դեմ եւ նրա ստորաբաժանումը շարունակ առաջավոր ու հաղթանակող ստորաբաժանումներից մեկն էր»:

1943-1944 թվականներին ավագ լեյտենանտ Յավրումյանը Ուկրաինական երկրորդ ռազմաճակատում մասնակցում է Կրեմենչուկ քաղաքի ազատագրմանը, Դնեպրի, ապա Դնեստրի գետանցումներին, ձախափնյա եւ աջափնյա Ուկրաինայի, Բեսարաբիայի տարածքների ու բազմաթիվ բնակավայրերի ազատագրմանը: 1944 թվականին Յավրումյանը ռազմաճակատում ընդունվում է Կոմունիստական կուսակցության շարքերը: Այդ տարվա հուլիսի 15-ից նրանց դիվիզիան փոխադրվում է Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատ: Այստեղ Յավրումյանը առաջ է քաշվում եւ նշանակվում 28-րդ գնդի 2-րդ գումարտակի 5-րդ վաշտի հրամանատար, մասնակցում Արեւմտյան Ուկրաինայի համար մղվող մարտերին:

Այդ շրջանում Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի գործերը հարածուն թափով զարգացնելով հարձակողական գործողությունները՝ մտնում են լեհական հողը եւ հասնում Վիսլա գետին: Կատաղի մարտեր են սկսվում Վիսլա-Վիսլիցա գետերի շրջանում, որտեղ գերմանացիներն ուժեղ դիմադրություն են ցույց տալիս:

Առանձնապես դաժան մարտեր են ծավալվում Դեմբիցա քաղաքի ազատագրման համար: Այս քաղաքը գրավելու ժամանակ աչքի է ընկնում ավագ լեյտենանտ Յավրումյանի ղեկավարած վաշտը, որը գնդի զորամասերից առաջինն է թափանցում քաղաք եւ մյուս զորամասերի հետ միասին կործանիչ կրակով ու սվինային հարվածներով թշնամուն դուրս մղում դիրքերից, ոչնչացնում մեծ թվով հիտլերական զինվոր ու սպա: Այդ հաղթանակների համար 28-րդ գունդը գերագույն գլխավոր հրամանատարության հրամանով ստանում է «Դեմբիցյան» անունը, մեծ թվով մարտիկներ պարգևատրվում են մարտական շքանշաններով ու մեդալներով: Ավագ լեյտենանտ Յավրումյանը պարգևատրվում է Հայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի շքանշանով:

Ավագ լեյտենանտ Յավրումյանը եւ նրա վաշտը, առանձնապես աչքի են ընկնում եւ մեծ փառքի արժանանում 1945 թվականին Խորհրդային բանակի հունվարյան ընդհանուր հարձակման ժամանակ:

Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի զորքերը հարձակման են անցել Վիսլայի աջ ափից՝ Սանդոմիր քաղաքից դեպի արեւմուտք:

Այդ կատաղի մարտերում Յավրուժնի վաշտին առաջադրված էր գրոհել Ստոպնիցա քաղաքի խճուղու երկարությամբ եւ թշնամուս դուրս շարտել ամրացած կետերից: Վաշտը մյուս զորամասերի հետ միասին հարձակում է սկսում հունվարի 12-ի վաղ առավոտյան:

Յավրուժյանը շարունակ հարձակվող իր վաշտի ընդհանուր շղթայի կենտրոնում գտնվելով՝ «Յանուն հայրենիքի, հանուն հաղթանակի, առաջ իմ արծիվներ» բացականջություններով ոգեւորում էր մարտիկներին: Նա իր վաշտով, հաղթահարելով հակառակորդի ուժեղ կրակը, հասնում է թշնամու խրամատների առաջին գծին եւ սրընթաց գրոհում հակառակորդի վրա: Սկսվում է ձեռնամարտ:

Նռնակային ու ավտոմատային զենքերի կրակով ու սվինամարտով վաշտի ռազմիկները ոչնչացնում են 53 հիտլերական զինվոր ու սպա, 12 հաստոցավոր ու ձեռքի գնդացի: Ավագ լեյտենանտ Յավրուժյանն անձամբ ոչնչացնում է 15 ֆաշիստական զինվոր ու սպա, վերցնում մեկ հաստոցավոր ու երկու ձեռքի գնդացի:

Այսպիսով, Յավրուժյանի վաշտը հաջողությամբ կատարում է մարտական առաջադրանքները: Արագ կերպով լիկվիդացվում են խճուղու երկարությամբ հենակետային ամրություններում կենտրոնացված թշնամու կրակային միջոցները: Դա խոշոր չափով նպաստում է մեր զորամասերի կողմից Ստոպնիցա քաղաքը ազատագրելուն:

Մի այլ մարտի ժամանակ վաշտի աջ թեւը դեմ է առնում ականապատված դաշտի: Վաշտի հրամանատար Յավրուժյանը, որը ուսից ծանր վիրավորվել էր եւ արյունաքամ էր լինում, հավաքելով իր վերջին ուժերը, անցնում է զորամասի աջ թեւը: Արագ կերպով կողմնորոշվելով տեղանքում՝ նա հմտորեն շարունակում է առաջ տանել մարտիկներին: Այդտեղ, լեհական Ստոպնիցա քաղաքի շրջանում, Մարիյսկ գյուղի մոտ, վաշտը հաղթահարելով թշնամու դիմադրությունը, եւ հետապնդելով ջախջախված հակառակորդին, ոչնչացնում է 13 ֆաշիստական զինվոր ու սպա: Յենց այդ մարտում էլ Յավրուժնի զոհվում է հերոսի մահով:

Գվարդիական 9-րդ կարմրադրոշ Պոլտավյան օդա-դեսանտային դիվիզիայի 28-րդ «Դեմբիցյան» գնդի հրամանատարությունը՝ բարձր գնահատելով ավագ լեյտենանտ Վլադիմիր Յավրուժյանի հրամանատարական հմտությունները եւ անձնական խիզախությունները, նրան ներկայացնում է Խորհրդային Միության հերոսի

կոչման: Նրա պարգեւաթերթիկում արձանագրված է. «Գլխավոր ուղղություններում թշնամու պաշտպանության գիծը ճեղքելու համար հրամանատարության առաջադրանքը կատարվեց շնորհիվ Վլադիմիր Յավրուժովի հերոսության, որն իրեն գոհաբերեց հանուն հաղթանակի»:

1945 թվականի հունիսի 27-ին ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահության հրամանագրով գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Վլադիմիր Յակոբի Յավրուժյանին հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՎԵՏԻՍԻ
ԱՎԱԳՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՔԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

1. Լեյտենանտ **Ղազարոս Ավետիսի Ավագյանին:**

ԽՍՀՄ Քերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Քերագույն Խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 24 մարտի 1945թ.:

Խիզախ լեռնցի Ղազարոս Ավետիսի Ավագյանը ծնվել է 1918 թվականին Գանձակի գավառի (այժմ՝ Ադրբեջանական Հանրապետության Խանլարի շրջան) Գետաշեն գյուղում, չքավոր գյուղացու ընտանիքում: Նա սկզբում սովորում է իրենց գյուղի տարրական, ապա հարեւան Չավդար գյուղի ոչ լրիվ միջնակարգ դպրոցում: Այնուհետեւ շարունակելով ուսումը՝ ավարտում է Կիրովաբադի բանֆակը:

1940 թվականի հունվարին Ղազարոսը զինակոչվում է խորհրդային բանակի շարքերը եւ ուսումը շարունակում ռազմական դպրոցում:

Ավարտելով ռազմական դպրոցը՝ Ղ. Ավագյանը ստանում է լեյտենանտի կոչում: Մեծ հայրենականի առաջին իսկ օրերից, նա գտնվում է գործող բանակի շարքերում:

1942 թվականին համառ մարտերից մեկի ժամանակ, մի խումբ մարտիկների թվում, նա ընկնում է շրջապատման մեջ՝ Սմոլենսկի մարզի Մեդվեդովկա գյուղում: Ավագյանը որոշ ժամանակ թաքնվում է մի կոլտնտեսականի տանը, որից հետո դառնում է պարտիզան: Սմոլենսկի մարզը ազատագրելուց հետո նա վերադառնում է խորհրդային բանակի շարքերը եւ հերոսաբար շարունակում կռվել թշնամու դեմ, Օրյոլյան N հրաձգային գնդում՝ որպես հրաձգային դասակի հրամանատար:

Մարտերից մեկում Ղ. Ավագյանի դասակը դարան է մտնում, իսկ ինքը՝ հրամանատարը, դիրք է գրավում մարտիկներից մի փոքր հեռու: Մութն ընկնելուն պես թշնամու ստորաբաժանումները հարձակումներ են գործում՝ ճանապարհը փակելու համար: Ավագյանի դասակը հերոսաբար կռվելով ետ է մղում թշնամուն: Հակառակորդը կրկնում է գրոհները: Ավագյանի դասակը ընկնում է օղակի մեջ: Օղակը քանի գնում սեղմվում էր: Լեյտենանտ Ղ.Ավագյանը հիտլերականների վրա տեղատարափ կրակ է բացում: Թշնամու զինվորները աղմուկով վազում են դեպի Ղ.Ավագյանը: Նա մեկը մյուսի հետեւից գետին է գլորում նրանց: Գերմանացի մայորը, ատրճանակը օդում ճոճելով, հարձակվում է Ավագյանի վրա: Բայց նրա ոտքերի տակ պայթում է Ավագյանի նետած նռնակը եւ նա անշնչացած ընկնում է գետինին: Գերմանացի զինվորները տեսնելով իրենց հրամանատարի մահը՝ ետ են քաշվում:

Բելոռուսիայում մղվող մարտերին ակտիվ մասնակցություն ունենալու համար Ղ.Ավագյանը 1944 թվականի մայիսին պարգևատրվում է Կարմիր աստղի շքանշանով: Նրա պարգևաթերթիկում

այդ առթիվ գրված է. «Մոզիլեի մարզի Չերվինսկու շրջանի Պյատի-գոտկա խորհունտեսության մոտ 1944 թվականի հուլիսի 6-ին հակառակորդի շրջապատված խմբավորումը լիկվիդացնելիս՝ Ղ.Ավագյանը պահում էր դժվարին տեղամասերից մեկը: Գերմանացիների շրջապատված խոշոր ուժերով խմբավորումը որոշում է շրջապատումից դուրս գալ այն տեղով, որտեղ դասավորված էր Ղ.Ավագյանի հրաձգային դասակը: Հակառակորդը վեց անգամ գրոհի է դիմում, բայց թշնամու գրոհները ետ են մղվում, ընդ որում ոչնչացվում է գերմանական 180 զինվոր ու սպա: Ղ.Ավագյանն անձամբ ոչնչացրեց գերմանական 22 զինվոր, մեկ մայրո եւ երկու օբեր-լեյտենանտ: Մարտի դաշտը զննելիս բոլոր սպանված գերմանացիները Ղ.Ավագյանից 2-10 մետր հեռավորության վրա էին գտնվում»:

Լեյտենանտ Ավագյանը ծնողներին ուղարկած մի նամակում, նկարագրելով իր վարած մարտերից մեկը, գրում է. «Մեր վաշտով հարձակվեցինք գերմանացիների վրա: Նրանք թողեցին իրենց չորս ականանետները, արկերը, ձիերը, սայլերն ու փախան: Մենք այնպիսի կարկուտ թափեցինք նրանց վրա, որ նրանց մի մասը չհասցրեց փախչել, ոչնչացավ գետնափորում: Մենք նրանց վրա նետեցինք մոտ 400 արկ»:

Հայրենիքի նկատմամբ ցուցաբերած անձնագոհության եւ այդ մարտերում կատարած խիզախության ու հերոսության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի Նախագահությունը 1945 թվականի մարտի 24-ի հրամանագրով Ղազարոս Ավետիսի Ավագյանին շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԱՔՐԱՅԱՍԻ
ՅՈՎՅԱՆՆԻՍՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի գեներալներին, սպայական եւ սերժանտական կազմին հորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել հորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

Գվարդիայի լեյտենանտ **Վլադիմիր Աբրահամի Յովհաննիսյանին:**

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ՎԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ զերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 օգոստոսի 1943թ.:

Գվարդիայի լեյտենանտ Վլադիմիր Աբրահամի Յովհաննիսյանը Օրյուկ-Կուրսկ աղեղում մղված մարտերի աչքի ընկած հերոսներից է:

Նա ծնվել է 1905 թվականին Բաքվում, հորատող բանվորի ընտանիքում: Վլադիմիրը 15 տարեկան հասակից սկսեց իր աշխատանքային գործունեությունը պարենային ժողկոմատի սիստեմում՝ վարելով զանազան պաշտոններ:

Յովհաննիսյանն աշխատում էր Մոսկվայի մարզի ամբարի ցանցում, երբ սկսվեց Չայրենական մեծ պատերազմը: Շուտով նա գորակոչվում է ուղարկվում է Չարավ-արեւմտյան ռազմաճակատ:

Կուսակցության անդամության թեկնածու Յովհաննիսյանն ակտիվ մասնակցություն է ունենում Մոսկվայի պաշտպանությանը: Նա առաջին անգամ մարտի մեջ է մտնում 1941 թվականի սեպտեմբերին՝ Ելնյա քաղաքի համար մղվող մարտերին: Այստեղ նա վիրավորվում է ձեռքից, բայց շարքից դուրս չի գալիս: Այնուհետև 11-րդ գվարդիական դիվիզիայի 27-րդ գվարդիական գնդի կազմում Յովհաննիսյանը մասնակցում է Յարցեւո քաղաքի համար մղված մարտերին, որտեղ վիրավորվում է երկրորդ անգամ:

1943 թվականի ամռանը կատաղի մարտեր էին մղվում Կուրսկ-Օրյուկ ուղղությամբ: Այդտեղ էր նաեւ 27-րդ գվարդիական գնդի 2-րդ գումարտակը, որի դասակներից մեկի հրամանատարն էր գվարդիայի լեյտենանտ Վլադիմիր Յովհաննիսյանը: Հուլիսի 12-ին համառ մարտեր են սկսվում Օրյուկի մարզի Ուլյանովսկի շրջանի Տրոստյանկի գյուղի շրջակայքում: Խորհրդային հրետանային մարտկոցները հուժկու կրակ են բացում թշնամու ամրությունների վրա, որից հետո հարձակման են անցնում հետեւակայինները: Գվարդիայի լեյտենանտ Յովհաննիսյանն իր մարտիկների հետ միասին ընդհուպ մոտենում են գերմանական պաշտպանական առաջավոր գծին, հաղթահարում փշալարերի խիտ ցանցը եւ ներխուժում թշնամու խրամատները: Հակառակորդի համար խորհրդային մարտիկների երեւալը անսպասելի էր: Սկսվում է ուժեղ մարտ, որի ընթացքում խիզախ վեցյակը ոչնչացնում է թշնամու 63 զինվոր ու սպա եւ գերի վերցնում 18 հիտլերական: Այդ մարտում գվարդիայի լեյտենանտ Յովհաննիսյանն անձամբ շարքից հանում է թշնամու 38 զինվոր ու սպա:

Ուլյանովսկի շրջանի Բելի Վերխ գյուղը պաշտպանող գերմանական երկու վաշտ գնդացրային եւ գեներալի այլ տեսակների կրակով խանգարում էին մեր հետեւակի առաջխաղացումը: Հակառակորդը

մի քանի անգամ փորձում է անցնել հակազրոհի: Այդ ժամանակ գվարդիայի լեյտենանտ Յովհաննիսյանը որոշում է թշնամուհի հարված հասցնել թիկունքից: Նա յոթ խիզախների գլուխն անցած, հակառակորդի տեղատարափ կրակի տակ թափանցում է թշնամու թիկունքը: Մարտն ավելի է ուժեղանում, Յովհաննիսյանը հրամայում է իր խմբին ավտոմատային կրակ բացել հակառակորդի վրա: Թշնամին շփոթվում է: Կարճատեւ, բայց թեժ մարտում հիտլերականները կորցնում են 70 զինվոր ու սպա: Մեր մարտիկները գրավում են մեկ հաստոցավոր գնդացի էրեք ինքնաձիգ: Այնուհետեւ առաջ շարժվելով, խիզախների յոթնյակը նռնակներով պայթեցնում է ռազմամթերքով բեռնված երկու ավտոմեքենա:

Ուլյանովսկ շրջանային կենտրոնի համար մղված մարտերում Վլադիմիր Յովհաննիսյանի ստորաբաժանումը ոչնչացնում է գերմանական 360 եւ գերի վերցնում 70 զինվոր ու սպա: Յովհաննիսյանն անձամբ ոչնչացնում է գնդացրային երկու կրակակետ եւ հակառակորդի մի քանի տասնյակ զինվոր ու սպա:

Կարաչեւ քաղաքի համար մղված մարտում՝ 1943 թվականի օգոստոսի 6-ին, մարտական առաջադրանքը կատարելու ժամանակ զոհվում է գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Վլադիմիր Աբրահամի Յովհաննիսյանը: Հաջորդ օրը մարտական ընկերները նրա դին հողին են հանձնում հենց նույն տեղում եւ երդվում վրեժխնդիր լինել իրենց սիրելի ընկերոջ եւ հրամանատարի համար:

Հայրենիքը բարձր գնահատեց գվարդիայի ավագ լեյտենանտ Վլադիմիր Աբրահամի Յովհաննիսյանի անձնուրաց, հերոսական սխրագործությունները եւ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության 1943 թվականի օգոստոսի 27-ի հրամանագրով հետմահու շնորհվում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

**ԱՐՄԵՆ ԱՐԱՄԻ
ՏԵՐ-ՕԳԱՆՈՎ**

**ԽՍՀՄ ՔԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

Գվարդիայի ավագ **Արսեն Արամի Տեր-Օգանովին:**

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 27 փետրվարի 1945 թ.:

Խորհրդային Միության հերոս Արսեն Արամի Տեր-Օհանյանը ծնվել է 1923 թվականին, Բաքու քաղաքում, ծառայողի ընտանիքում: Սկզբնական կրթությունը ստացել է Բաքվի N 133 միջնակարգ դպրոցում: Փոքր հասակից Արսենը զբաղվել է սպորտով: 1941 թվականի հունիսին նա ավարտելով դպրոցը՝ կամավոր մեկնում է բանակ, ընդունվում Բաքվի զենիթա-հրետանային ուսումնարանը, իսկ հետո՝ 1942 թվականին, գործուղվում Բաքվի հակաօդային պաշտպանության զորամասերում ծառայելու:

1942 թվականի վերջերին Արսենն արդեն մասնակցում է Հյուսիսային Կովկասում՝ Սալսկի լայնարձակ տափաստաններում մղվող արյունահեղ կռիվներին: Շուտով նա նշանակվում է հրաձգային դասակի հրամանատար:

1943 թվականի օգոստոս-սեպտեմբերին Տեր-Օհանյանի դասակը կռվում էր Խարկովի եւ Պոլտավայի միջև ընկած շրջանում, որտեղ թշնամին մեծաքանակ տանկերի օգնությամբ, համառ դիմադրություն էր ցույց տալիս խորհրդային զորքերին: Այդ մարտերից մեկում Տեր-Օհանյանը կոնտուզիա է ստանում եւ ժամանակավորապես դուրս գալիս մարտադաշտից: 1944 թվականի հունվարին Արսենը վերադառնում է նույն զորամասը եւ փետրվարին մասնակցում Կորսուն-Շենչենկովսկի շրջանում շրջափակված գերմանա-ֆաշիստական զորքերի ջախջախմանը: Այստեղ Արսեն Տեր-Օհանյանը վիրավորվում է երկրորդ անգամ: Բուժվելուց հետո, գվարդիական 94-րդ հրաձգային դիվիզիայի 288-րդ Զիշինեյան գնդի 3-րդ գումարտակում նշանակվում է գնդացրային ջոկի հրամանատար եւ մասնակցում Բալտա եւ Կոտովսկ քաղաքների համար մղվող մարտերին: Համառ մարտերից մեկում Տեր-Օհանյանը մեկ անգամ եւս վիրավորվում է: Հաղթահարելով ցավը՝ նա շարունակում է ղեկավարել ջոկի գործողությունները: Հաջող կերպով անցնելով ականներով եւ փշալարերով պատված ռազմադաշտով՝ Տեր-Օհանյանի մարտիկները կռվի են բռնվում հակառակորդի ջախջախված ուժերի մնացորդների դեմ: Գնալով մարտը կատաղի բնույթ էր ստանում: Թշնամու գերակշռող ուժերը, չնայած իրենց կորուստներին, ջանում էին ոչնչացնել խորհրդային ռազմիկներին: Սակայն այդ նրանց չի հաջողվում:

Այնուհետեւ, Տեր-Օհանյանը մասնակցում է նաեւ հակառակորդի Յասսի-Զիշինեյան խմբավորման ջախջախմանը: Նա 1944 թվականին ընդունվում է ԽՄԿԿ շարքերը եւ որպես կոմունիստ՝ մասնակցում Լեհաստանի ազատագրմանը:

1945 թվականի հունվարյան հաղթական մարտերում գվարդիա-

կան 44-րդ հրաձգային դիվիզիայի վաշտերից մեկը առաջինն է ճեղքում թշնամու կարեւոր ջրային արգելքը եւ անցնում Պիլիցա գետը ու ամրանում գետի արեւմտյան ափին: Թշնամին ձեռնարկում է մի շարք գրոհներ՝ ջանալով գվարդիականների թափել ջուրը: Հակառակորդի մի գումարտակ ինքնագնաց հրանոթի պաշտպանությամբ անցնում է հակահարձակման: Գվարդիական հրաձիգները, բացի Տեր-Օհանյանի «մաքսիմից», ուրիշ գնդացիներ չունեին եւ դեռ չէին խրամատավորվել: Սակայն նրանք չէին շփոթվում, թշնամու դեմ կռվում էին քաջաբար: Մարտիկ Իվան Բոյկոն վազում է դեպի գնդացիը եւ Արսենի հետ միասին նետվում առաջ, դեպի թշնամին: Արսենը մի քարե պատնեշի հետեւում հարմար դիրք է գրավում, իսկ նշանառուներ Չերնեցկին եւ Ստրուտինսկին, տեղադրելով գնդացիը, սպասում են հիտլերականների մոտենալուն: Երբ հարմար պահը մոտենում է, նրանք գնդացրային կրակով շարքից հանում են քսան հիտլերականի, փակում դեպի վաշտի դիրքերը տանող ճանապարհը եւ նրանցից խլում հարձակման նախաձեռնությունը: Դրանից հետո վաշտի մարտիկները ավտոմատային եւ հրացանային ուժեղ կրակով անցնում են հարձակման ու պարտության մատնում թշնամու գերակշիռ ուժերին:

Վիսլայի ձախ ափին, Սանդոմիրի մոտ, հակառակորդի խիտ ամրացված գիծը ճեղքելու, Պիլիցա գետն անցնելու եւ նրա ձախ ափին հենակետ ստեղծելու գործողությունների ժամանակ ցուցաբերած հերոսության համար ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1945 թվականի փետրվարի 27-ի հրամանագրով գնդացրային վաշտի ավագ Արսեն Տեր-Օհանյանին շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում: Թշնամու Սանդոմիրյան խմբավորումը ջախջախելուց հետո գնդացրային վաշտը մարտերով անցնում է Լեհաստանի տերիտորիայով եւ առաջիններից մեկը մտնում գերմանական Պոմերանիա:

1945 թվականի հունվարյան հարձակողական մարտերում Արսեն Տեր-Օհանյանի ցուցաբերած սխրագործությունների մասին հրամանատար, գեներալ-մայոր Գասպարյանը գրել է. «...Հունվարյան հարձակման 15 օրում նա իր հաստոցավոր գնդացրով անցել է 570 կիլոմետր մարտական ուղի՝ ոչնչացնելով տասնյակ հիտլերականներ: Նա թշնամուն հարվածում էր հմտորեն եւ քաջաբար՝ ֆաշիստներին հասցնելով հսկայական կորուստներ:

Նրա փառքը տարածվել էր միավորման սահմաններից շատ հեռու»:

Մի շարք քաղաքների ազատագրման եւ գրավման ժամանակ

մարտական առաջադրանքները հաջողությամբ կատարելու համար Արսեն Տեր-Օհանյանը գերագույն հրամանատարության կողմից արժանացել է 19 շնորհակալագրի: Նա մարտնչել է Օդերը գետանցելու եւ նրա ձախ ափին հենակետ ստեղծելու, ապա Բեռլինի գրավման մարտերին:

1946 թվականին Տեր-Օհանյանը զորացրվում է բանակի շարքերից եւ վերադառնում Բաքու: Նույն թվականին նա ընդունվում է Բաքվի ինդուստրիալ ինստիտուտի նավթամեխանիկական ֆակուլտետը, 1952 թվականին ավարտում այն եւ ավագ ինժեներ նշանակվում ԽՍՀՄ նավթարդյունաբերության մինիստրության նավթահանույթի մեքենա-վերանորոգման տրեստում: Հետագայում Տեր-Օհանյանը շարունակում է աշխատել Ադրբեջանական ԽՍՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր պետական անվտանգության կոմիտեում...

**ԳԱՐՈՒՇ ՍԵՐՊԵՅԻ
ԿՈՍԱՆԴԻՆՈՎ**

**ԽԱՅՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

Կարմիր բանակի սպայական, սերժանտական եւ շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

Ավագ սերժանտ **Գարուշ Սերգեյի Կոստանդինովին:**

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 24 մարտի 1945 թ.:

Գերմանա-ֆաշիստական զավթիչների դեմ մղված մարտերում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ ցուցաբերած անձնական խիզախության ու արիության համար գվարդիայի ավագ սերժանտ Գարուշ Սերգեյի Կոստանդինովին ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահությունը 1945 թվականի մարտի 24-ի հրամանագրով հետմահու շնորհեց Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Յակատանկային հրանոթի նշանառու Գարուշ Կոստանդինովը ծնվել է 1921 թվականին Բաքու քաղաքում, բանվորի ընտանիքում: 1928 թվականին Գարուշը սկսում է հաճախել Բաքվի N 49 դպրոցը: Աշակերտական տարիներին նա աչքի է ընկնում իր ընդունակություններով: 1938 թվականին Գարուշը ընդունվում է ՅամԼԿԵՄ շարքերը եւ ամբողջովին նվիրվում կոմերիտական աշխատանքների:

1939 թվականին ավարտելով դպրոցը՝ Գարուշը աշխատանքի է անցնում Ալի-Բայմանովի անվան կարի ֆաբրիկայում: 1940 թվականի սեպտեմբերին նա զորակոչվում է բանակի շարքերը, ուր զինվում է ռազմական գիտելիքներով եւ դառնում հակատանկային հրանոթի նշանառու:

Երբ սկսվում է Յայրենական պատերազմը, իր զորամասի հետ միասին Կոստանդինովը մեկնում է ռազմաճակատ եւ ահեղ մարտերի բովում ընդունվում կոմունիստական կուսակցության շարքերը:

1944 թվականի հոկտեմբերին Բելոռուսական երրորդ ռազմաճակատի զորքերը ավիացիայի, հրետանային կրակի փոխգործողության մեջ անցնում են հարձակման, ճեղքում գերմանացիների խոր էշելոնացված պաշտպանությունը եւ խորանում Արեւելյան Պրուսիայի տերիտորիայում: Այդ զորքերի մարտակարգում էր առաջին գվարդիական կործանիչ-հակատանկային առանձին բրիգադան, որի 3-րդ զնդում ավագ սերժանտ Գարուշ Կոստանդինովը հմուտ հրետանավոր էր:

Յոկտեմբերի 23-ին, Արեւելյան Պրուսիայի Գոլդապ քաղաքը գրավելուց հետո, Բելոռուսական երրորդ ռազմաճակատի մի խումբ զորամասեր ուժեղ մարտեր են սկսում Գոլդապից հյուսիս-արեւելք: Նոյեմբերի 4-ին թշնամին մի քանի անգամ անցնում է հակագրոհի Գոլդապից 2 կմ հյուսիս-արեւելք գտնվող հրաձգարանի ուղղությամբ եւ նեղում հրետանային այն հաշվարկին, որի կազմում էր նաեւ Կոստանդինովը: Յրետանային հաշվարկը գործում էր հերոսաբար: Քանի զնում՝ թեժանում էր անհավասար մարտը գերմանական հետեւակի եւ 11 տանկերի հետ: Առանձնապես մեծ վարպետու-

թյամբ էր մարտնչում գվարդիայի ավագ սերժանտ Գարուշ Կոստանդինովը:

Ետ մղելով հակառակորդի հետեւակի եւ 11 տանկերի հակագրոհը՝ Կոստանդինովը իր ընկերների հետ հրկիզում է երեք տանկ եւ ոչնչացնում թշնամու 40 զինվոր ու սպա: Հակառակորդի երկրորդ տանկը հրկիզելիս, Կոստանդինովը ծանր վիրավորվում է, սակայն հրանոթը չի թողնում եւ շարունակում է կրակ տեղալ թշնամու վրա: Երրորդ տանկը Գարուշը ոչնչացնում է արդեն վիրավոր վիճակում: Կատաղի մենամարտը դադարում է միայն այն ժամանակ, երբ խիզախ ռազմիկը կորցնում է գիտակցությունը: Գվարդիայի ավագ սերժանտ Կոստանդինովն ընկնում է հերոսի մահով: Խորհրդային ռազմիկի անձնագրիության շնորհիվ գերմանացիների հակագրոհը տապալվում է: Մեր հետեւակն ամուր կերպով պահում է իր բնագծերը եւ նախապատրաստվում նոր հարձակման:

Այսպիսին է Խորհրդային Միության հերոս Գարուշ Կոստանդինովի կյանքի կարճատեւ, բայց փառահեղ ուղին:

**ՍԱՐԳԻՍ ՍՈԴՈՄՈՆԻ
ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ զերագույն հորհրդի նախագահության
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի զեներալներին եւ սպայական կազմին
Խորհրդային Միության հերոսի կոչում շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելիորեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության եւ հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝ հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ոսկե աստղ» մեդալ.

14. Գեներալ-մայոր **Սարգիս Սողոմոնի Մարտիրոսյանին:**

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝

Մ.ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝

Ա.ԳՈՐԿԻՆ

Մոսկվա, Կրեմլ, 29 մայիսի 1945 թ.:

Սարգիս Սողոմոնի Մարտիրոսյանը խորհրդային զինված ուժերի կադրային սպաներից է: Նա շարքային մարտիկից աճել, դարձել է կորպուսի հրամանատար: Հայրենական մեծ պատերազմի ռազմաճակատում զորքերի հմուտ ղեկավարման, անձնական խիզախությունների համար արժանացել է գեներալ-լեյտենանտի եւ խորհրդային Միության հերոսի բարձր կոչումների:

Սարգիս Մարտիրոսյանը ծնվել է 1902 թվականի սեպտեմբերի 21-ին, Ադրբեջանական ԽՍՀ Շամախու շրջանի Մադրասա գյուղում: Նախնական կրթությունն ստացել է ծննդավայրում: Հետո, սովորել է Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանում, որը կիսավարտ թողնելով, վերադարձել է իր ծննդավայրը եւ այդտեղից 1917 թվականի մայիսին կամավոր մտել Բաքվի կարմիր գվարդիայի շարքերը:

Մարտիրոսյանը մասնակցել է Ադրբեջանում եւ Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատմանը եւ քաղաքացիական կռիվներին: 1922 թվականին նա հայկական հրաձգային դիվիզիայի 2-րդ գնդի գնդացրային դասակի հրամանատարն էր: Մտահոգվելով իր ռազմական գիտելիքները հարստացնելու, կրթված հրամանատար դառնալու ցանկությամբ, Մարտիրոսյանը 1923 թվականից հաճախում է ռազմական մի շարք դասընթացներ: Նա ավարտում է Թբիլիսիի հետեւագորային դպրոցի հրամկազմի վերապատրաստման դասընթացների գնդացրային, ապա հետախուզական բաժինները, իսկ 1928 թվականին Մոսկվայում՝ ԲԳԿԲ գլխավոր շտաբին կից բարձրագույն հետախուզական կադրերի կատարելագործման դասընթացները:

Ս. Մարտիրոսյանը 1925 թվականից ԽՄԿԿ անդամ է: 1924-1938 թվականներին նա հրամանատարական պաշտոններ է վարել 76-րդ հայկական լեռնա-հրաձգային դիվիզիայում՝ վաշտի հրամանատար, հետախուզության բաժնի պետ, օպերատիվ բաժնի պետ եւ այլն:

Նախապատերազմյան հնգամյակների տարիներին՝ լծվելով սոցիալիստական Հայրենիքի եւ նրա բանակի շինարարության գործին, Մարտիրոսյանը պատրաստել է մեծ թվով հետախույզներ, գնդացրորդներ եւ դիպուկահարներ, դաստիարակել է հրամանատարական կադրեր:

1938 թվականին մայրը Սարգիս Մարտիրոսյանը փոխադրվում է Բելոռուսական ռազմական օկրուգ: 1936-1940 թվականներին նա հրամանատարական ղեկավար աշխատանք է տարել 30-րդ եւ ապա՝ 121-րդ դիվիզիաներում եւ իր ղեկավարած զորամասերով ակտիվորեն մասնակցել Արեւմտյան Բելոռուսիայի եւ Մերձբալթյան երկրների ազատագրմանը:

Երբ սկսվեց Հայրենական մեծ պատերազմը, փոխգնդապետ Մարտիրոսյանը ծառայում էր Խարկովի ռազմական օկրուգում: Նա վերադաս հրամանատարության հանձնարարությամբ Դոնբասի բանվորներից կազմակերպում է 227-րդ հրաձգային դիվիզիան եւ նշանակվում նրա շտաբի պետ:

1941 թվականի հունիսի 26-ից Մարտիրոսյանն այդ դիվիզիայի հետ միասին մեկնում է ռազմաճակատ: Դիվիզիան սկզբում Հարավային ռազմաճակատում, ապա Կիեւից հարավարեւելյան շրջաններում ու Դնեպրի ափերին պաշտպանական մարտեր է մղում մեր Հայրենիքը ներխուժած ֆաշիստական զավթիչների դեմ: Ապրելով ժամանակավոր նահանջի բոլոր դառնությունները՝ նա հենց սկզբից հանդես է բերում խորհրդային կադրային սպայի անընկճելի կամք ու տոկոսություն:

Մոսկվայի պաշտպանության մարտերի լարված շրջանում, գնդապետ Մարտիրոսյանը 340-րդ հրաձգային դիվիզիայի հրամանատարն էր: Նրա դիվիզիան 49-րդ բանակի միավորումների հետ միասին, կատաղի մարտեր մղելով գերմանական տիրապետության գեներալ Գուդերիանի գրահատանկային զորամասերի դեմ, ետ է շարտում նրանց, դեկտեմբերի 19-ին մեծ հաղթանակ տանում Տուլայի մոտ:

Հետապնդելով նահանջող թշնամուն՝ խորհրդային զորքերը ազատագրում են Մոսկվայի եւ Տուլայի մարզերի քաղաքներն ու գյուղերը:

Այնուհետեւ, Մարտիրոսյանի զորամիավորումը մտցվում է 50-րդ բանակի կազմը, որը մասնակցում է Ալեկսին, Կալուգա, իսկ 1942 թվականի փետրվարին նաեւ Յուխնով քաղաքների եւ շատ այլ բնակավայրերի ազատագրմանը: Տուլայի պաշտպանության եւ ձեռք բերած հաղթանակների համար դիվիզիայից մեծ թվով մարտիկներ ու սպաներ պարգևատրվում են շքանշաններով ու մեդալներով: Դիվիզիայի հրամանատար Մարտիրոսյանը պարգևատրվում է Կարմիր դրոշի շքանշանով:

50-րդ բանակի ռազմական խորհուրդը, շնորհավորելով Մարտիրոսյանին պարգևատրման առթիվ, գրել է.

«...Ձեր ղեկավարությամբ դիվիզիան անցավ փառավոր մարտական ուղի, լուրջ հարված հասցրեց գերմանա-ֆաշիստական զորքերին»:

Մոսկվայի պաշտպանությունից հետո 1942 թվականի հուլիսին տանկային 5-րդ բանակի կազմում Մարտիրոսյանի միավորումը առաջադրանք է ստանում ջախջախել դեպի Դոնի տափաստանը գրոհող թշնամու զորքերի խմբավորումը եւ ընդլայնել գետի արեւմտյան ափի դիրքերը: Հաջողությամբ պաշտպանելով իրենց

դիրքերը եւ ետ մղելով հակառակորդի իրար ետեւից կրկնվող գրոհները՝ Մարտիրոսյանի զորամասերը հուլիսի 21-ին վճռական հակազորհով ջախջախում են թշնամու խմբավորումը եւ առաջ շարժվելով՝ ամրանում են ստրատեգիական տեսակետից կարելուր նշանակություն ունեցող բնագծերում:

Այդ մարտերում Մարտիրոսյանի միավորումը ցրիվ է տալիս հակառակորդի 15 զումարտակ, ոչնչացնում 85 տանկ եւ այլ սպառազինություն: Թշնամին կռվի դաշտում թողնելով մի քանի հազար սպանված՝ նահանջում է: Դիվիզիան 1942 թվականի սեպտեմբերին Վորոնեժի ռազմաճակատում ակտիվ պաշտպանական մարտեր է մղում նաեւ 38-րդ բանակի կազմում: Որպես արժանի գնահատություն, զորքերի հմուտ ղեկավարման եւ տարած հաղթանակների՝ ԽՍՀՄ Ժողկոմսովետը գնդապետ Մարտիրոսյանին 1942 թվականի դեկտեմբերի 20-ին շնորհում է գեներալ-մայորի կոչում:

1942-1943 թվականների ձմեռային հարձակումների ժամանակ Մարտիրոսյանն իր դիվիզիայով 40-րդ բանակի կազմում 200 կիլոմետր մարտական երթ է կատարում Դոնի միջին հոսանքի ուղղությամբ:

1943 թվականի հունվարի 12-ին, մյուս միավորումների համագործակցությամբ, Ուձիվ գյուղի շրջանում հարձակման անցնելով եւ Վորոնեժից հարավ ճեղքելով հակառակորդի երեք խոր էշելոնացված պաշտպանական ամրությունները, գեներալ Մարտիրոսյանի զորամասերն ազատագրում են Օստրոգորժսկ քաղաքը: Հմտորեն կիրառելով թշնամու ուժերի թեւանցման տակտիկան՝ դիվիզիայի զորամասերը փետրվարին մեծ հաջողությամբ մասնակցում են Ստարի Օսկոլ, Կորոչա, Բելգորոդ, Խարկով, ապա Պիսարեւկա, Տրոստյանեց, Գադյաչ քաղաքների եւ շատ ուրիշ բնակավայրերի ազատագրմանը, ոչնչացնում ու գերի են վերցնում հազարավոր հիտլերական զինվոր ու սպա, գրավում են մեծ քանակությամբ զենք ու սպառազինություն:

Այդ հաղթանակների համար 340-րդ դիվիզիան եւ նրա հրամանատար գեներալ-մայոր Մարտիրոսյանը նշվում են գերագույն գլխավոր հրամանատարի հրամաններում: 1943 թվականի փետրվարի ընթացքում գեներալը պարգևատրվում է Սուվորովի երկրորդ աստիճանի եւ Կարմիր դրոշի շքանշաններով: Վորոնեժի ռազմաճակատի խորհուրդը եւ նրա հրամանատարը 40-րդ բանակին ուղարկած հրամանում, հանրագումարի բերելով ձմեռային կամպանիայի արդյունքները եւ շնորհակալություն հայտնելով բանակի դիվիզիաների անձնակազմին ու հրամանատարներին՝ ձեռք բերած հաղթա-

նակների համար, հատուկ կետով արձանագրել են. «Առանձնապես նշում են դիվիզիայի հրամանատար, գեներալ-մայոր Մարտիրոսյանի լավ աշխատանքը՝ մարտեր ղեկավարելու գործում»:

1943 թվականի հուլիսի 8-ին վերադաս հրամանատարությունը գեներալ Մարտիրոսյանին նշանակում է 50-րդ հրաձգային կորպուսի հրամանատար, որը մտնում էր 38-րդ բանակի մեջ: Այդ բանակը պաշտպանական մարտեր էր մղում Սումի քաղաքից արեւելք եւ նախապատրաստվում էր մասնակցելու խոշոր հարձակումների՝ Ուկրաինայի տերիտորիան ազատագրելու համար: 50-րդ կորպուսի մեջ էին մտնում 340, 232 եւ 167-րդ հրաձգային դիվիզիաները:

Գերմանացիները երկար ժամանակ ամրացել էին Սումի քաղաքում: Գեներալ Մարտիրոսյանի կորպուսը օգոստոսի 8-ից գրոհներ սկսելով՝ փողոցային համառ մարտերից հետո սեպտեմբերի 2-ին ազատագրում է մարզային այդ կենտրոնը, ապա Ռումի ու Պրիլուկի քաղաքները: Այնուհետեւ գետանցելով Դեսնան՝ կորպուսը մոտենում է լայնահուն Դնեպրին եւ սեպտեմբերի երկրորդ կեսին՝ Կիելցից հյուսիս, մարտերով հաղթահարելով ջրային այդ խոշոր բնագիծը, ամուր պլացդարմ է գրավում նրա աջ ափին: Ոչ թշնամու օդային ու հրետանային ռմբակոծությունները, ոչ էլ տանկերի ու հետեւակային զորքերի համառ դիմադրությունը չկարողացան կասեցնել կորպուսի դիվիզիաների առաջխաղացումը, որոնք հուլիս-սեպտեմբեր ամիսների ընթացքում, հալածելով նահանջող թշնամուն եւ մարտերով 337 կիլոմետր առաջ շարժվելով դեպի արեւմուտք, ազատագրեցին 569 բնակավայր, սպանեցին ու վիրավորեցին 30000-ից ավելի ֆաշիստական զինվոր ու սպա, վերցրին մեծ թվով գերիներ, սպառազինություն եւ տեխնիկա:

Գերագույն գլխավոր հրամանատարը շնորհակալություն է հայտնում կորպուսի միավորումների անձնակազմին եւ նրա 340, 232 եւ 167-րդ դիվիզիաներին շնորհում է «Սումիյան», իսկ սեպտեմբերից կորպուսի մեջ մտած 163-րդ դիվիզիային՝ «Ռումիյան» կոչումը:

Մարտիրոսյանը զարգացած, խորագիտակ զորավար էր, մարտիկների համար հոգատար հայր, մի բան, որը նշանակալիորեն օժանդակում էր նրա հաջողությանը: Դնեպրի ափերին մղվող մարտերի օրերին, ռազմաճակատում Մարտիրոսյանին հյուր է գնում ակադեմիկոս խորհրդային գրող Իլյա Էրենբուրգը, որը Մարտիրոսյանի մասին գրել է հետեւյալ ուշագրավ տողերը. «Բրովարիում Վ. Ս. Գրոսմանի հետ մենք մինչեւ կես գիշեր նստեցինք գեներալ Ս. Ս. Մարտիրոսյանի մոտ: Նա մեզ զարմացրեց իր մարդկայնությամբ, հումանիզմով, մտքերի եւ զգացմունքների արտասովոր ազնվությամբ»:

1943 թվականի նոյեմբերի սկզբից Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի զորքերը՝ բանակի գեներալ Վատուտինի ղեկավարությամբ սկսում են Կիեւի ազատագրական մարտերը: Շատ զոհեր եղան, հակառակորդը կատաղի դիմադրում էր, բայց զորամասերը անզուսպ թափով առաջ էին նետվում, անցնելով կրակի հեղեղի միջով, շտապեցնում հարազատ քաղաքամայր Կիեւի ազատագրումը:

Այդ ժամանակ հյուսիսային խմբավորման՝ Լյուտեժից դեպի Կիեւ գրոհող 38-րդ բանակի շարքերում էր գործում նաեւ Մարտիրոսյանի կորպուսը:

1943 թվականի նոյեմբերի 5-ի լույս 6-ի գիշերը, վաղ լուսաբացին Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի քաջարի զորքերը կենտրոնացված հարվածով ազատագրում են Խորհրդային Ուկրաինայի մայրաքաղաք Կիեւը: Առաջինը քաղաք մտած տանկային զորամասերի հետ էին Մարտիրոսյանի հրաձգային կորպուսի դիվիզիաները: Գերմանական օկուպանտներից ազատագրված Կիեւի կայազորի առաջին պետ է նշանակվում գեներալ Մարտիրոսյանը: Կորպուսի դիվիզիաները ռազմաճակատի աչքի ընկնող միավորումների թվում նշվում են Գերագույն գլխավոր հրամանատարի հրամանում, «Կիեւյան» կոչում են ստանում եւ պարգևատրվում մարտական շքանշաններով: Կորպուսի հրամանատար Ս. Մարտիրոսյանը պարգևատրվում է Լենինի շքանշանով: Սուվորովի երկրորդ աստիճանի շքանշանով է պարգևատրվում նաեւ կորպուսի կազմում գտնվող չեխոսլովակյան առաջին հրաձգային բրիգադան, որի հրամանատարն էր գնդապետ Լյուդվիգ Սվաբոդան:

Կրկակոխ հետապնդելով թշնամուն՝ Մարտիրոսյանի գլխավորած քաջարի զորքերը այնուհետեւ ազատագրում են Վասիլկովի, Ֆաստով, Ժաժկով, Բելայա-Ցերկով քաղաքները: Սկսվում է հերոսապատումներով լի մարտերի մի նոր շրջան: Ճեղքելով թշնամու ուժեղ ամրությունների բնագծերը՝ կորպուսի դիվիզիաները Ուկրաինական երկրորդ ռազմաճակատի զորքերի կազմում գետանցում են Զարավային Բուզը, Դնեստրը: Ապրիլի 3-ին կորպուսը անցնելով Պրուգ գետը եւ պլացդարմ գրավելով նրա արեւմտյան ափին՝ առաջինների թվում է հասնում Խորհրդային պետական սահմանին, մտնում Ռումինիա, գրավում Խատին, Դորոխոյ, Սերետ, Սուչավա, Ռեդեուցի, Մարգինա, Սուկա, Միխայիլեն քաղաքներն ու 377 ուրիշ բնակավայրեր: Այդ հաղթանակների համար կորպուսի դիվիզիաները պարգևատրվում են շքանշաններով, դառնում են Կարմրադրոշ եւ Բոգդան Խմելնիցկու շքանշանակիր միավորումներ:

Երկրորդ անգամ Սուվորովի երկրորդ աստիճանի շքանշանով է

պարզեատրվում նաեւ կորպուսի հրամանատար գեներալ-մայոր Մարտիրոսյանը:

1944 թվականի ապրիլից Մարտիրոսյանը 40-րդ բանակից փոխադրվում է Ուկրաինական երկրորդ ռազմաճակատի 52-րդ բանակը եւ նշանակվում նրա 73-րդ հրաձգային կորպուսի հրամանատար: Այդ կորպուսի կազմում էին գտնվում 50, 115 եւ 254-րդ հետեւակային դիվիզիաները:

Չայ ժողովրդի արժանավոր զավակը, որը նախորդ մարտերին ցույց էր տվել զորավարական կարողություն, ռազմական լայն մասշտաբի գործողություններ պլանավորելու եւ կենսագործելու հմտություն, շարժվում է դեպի Կարպատները: Նա 1944-1945 թվականների ընթացքում իր նոր կորպուսով, մեծ հաջողությամբ մասնակցում է Ուկրաինական երկրորդ եւ առաջին ռազմաճակատների ձեռնարկած կարելու բոլոր օպերացիաներին՝ Յասսի-Քիշինեյան խմբավորման ջախջախմանը եւ Սանդոմիրյան հզոր պլացդարմի ստեղծմանը: Խորտակիչ հարվածներ հասցնելով թշնամուն եւ կրնկակոխ հետապնդելով նրա բարոյալքված, ցիրուցան եղած զորքերին՝ 73-րդ կորպուսի զորամասերը, Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի զորքերի կազմում, հունվարի 21-ի գիշերը մտնում են Գերմանիայի տարածքը. գետանցելով Օդերը, Նեյսեն՝ շարունակում են իրենց հաղթարշավը դեպի Բրեսլաու եւ Տիլզիտ քաղաքները:

Այդ մարտերի ընթացքում Մարտիրոսյանի միավորումը հինգ անգամ նշվում է գերագույն գլխավոր հրամանատարի հրամաններում: Կորպուսի դիվիզիաները անվանվում են «Օդերյան», իսկ նրա հրամանատար Մարտիրոսյանը երկրորդ անգամ պարգևատրվում է Լենինի շքանշանով եւ Կարմիր դրոշի եւս երկու շքանշաններով:

Վրա է հասնում բեռլինյան օպերացիան: Մարտիրոսյանն իր կորպուսով նորից Ուկրաինական առաջին ռազմաճակատի քաջարի զորքերի շարքերում է, նրանց հետ միասին գրոհում է Բեռլինի ուղղությամբ:

Ապրիլի 16-ի լուսաբացին, ավիացիայի եւ հրետանային մթնկոծությունից հետո, նրա զորամասերը, հարձակումը զարգացնելով Դրեզդենի ուղղությամբ, անցնելով Նեյսե գետը, թշնամուն դուրս են մղում խրամատներից եւ մոտենում Բեռլինի մատույցներին:

Մարտիրոսյանի կորպուսը հենց միայն Գերմանիայի տերիտորիայում գրավել է 16 քաղաք, ավելի քան 1000 բնակավայր, ոչնչացրել ավելի քան 20.600 ֆաշիստական զինվոր ու սպա, 83 տանկ, 21 ինքնաթիռ, վերցրել մեծ քանակությամբ գերիներ, ռազմական գույք եւ այլն: Այդ մարտերում կորպուսի մարտական առաջադրանքներն ան-

թերի կատարելու եւ անձնական խիզախությունների համար գեներալ Սարգիս Մարտիրոսյանը վերադաս հրամանատարության կողմից ներկայացվել է Խորհրդային Միության հերոսի կոչման: ԽՍՀՄ Քերագույն խորհրդի նախագահությունը 1945 թվականի մայիսի 29-ին նրան շնորհում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչում:

Բեռլինի մատուցներից Մարտիրոսյանը իր կորպուսով, մի շարք այլ միավորումների թվում շարժվում է Էլբայի ափերով դեպի Չեխոսլովակիա եւ պատերազմն ավարտում 1945 թվականի մայիսի 10-ին՝ մասնակցելով Պրահայի ազատագրմանը, որի համար պարգևատրվում է Չեխոսլովակյան «Սպիտակ առյուծի» երկրորդ աստիճանի եւ «Խաչ սուսերով» մարտական շքանշաններով:

Մարտիրոսյանը ուկրաինական եւ չեխ եղբայրական ժողովուրդների սիրելի զավակներից մեկն է: Նա հերոսական մարտեր մղեց Ուկրաինական ամեն մի թիզ հողի համար, մի շարք խոշոր միավորումների թվում օգնության հասավ Պրահային:

Ավարտվեց Չայրենական մեծ պատերազմը: Չայ ժողովրդի արժանավոր զավակը մարտական փառքով վերադարձավ հայրենի տուն:

Բանակի հրամանատարությունը 1945 թվականի մայիսի 15-ին Մարտիրոսյանի մասին կազմած բնութագրում նշում է.

«Չայրենական մեծ պատերազմի մարտական գործողությունների ամբողջ ժամանակամիջոցում գեներալ-մայոր Մարտիրոսյանը ցույց է տվել զորքերը հմտորեն ղեկավարելու վարպետության օրինակ, մարտերում ցուցաբերել է քաջություն եւ խիզախություն, Չայրենիքին անսահմանորեն նվիրվածություն: Նա դաստիարակել է հարյուրավոր, հազարավոր շքանշանակիրներ ու հարյուրավոր Խորհրդային Միության հերոսներ»:

Մարտիրոսյանի կուրծքը զարդարված է 14 մարտական շքանշաններով՝ Լենինի 4, Կարմիր դրոշի 4, Սուվորովի երկրորդ աստիճանի, 2 Կարմիր աստղի, Չայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի եւ 2 Չեխոսլովակյան շքանշաններով ու մի շարք մեդալներով:

Չայ ժողովրդի արժանավոր զավակ, Խորհրդային Միության հերոս, պահեստի գեներալ-լեյտենանտ Սարգիս Մարտիրոսյանն ապրել է Երեւանում, եղել Երեւանի քաղաքային խորհրդի դեպուտատ, ակտիվորեն մասնակցել հասարակական-քաղաքական աշխատանքներին:

Իր մահկանացուն նա կնքել է 1984-ի փետրվարի 15-ին, Երեւանում:

ԿԻԵ քաղաքի կայազորի պետի

6 նոյեմբերի 1943թ.

N 2

ք.ԿԻԵ

§ 1

1943 թվականի նոյեմբերի 5-ի լույս 6-ի գիշերը կարմիր բանակի քաջարի մարտիկները կատարելով գերագույն գլխավոր հրամանատարի հրամանը՝ ջախջախիչ հարված հասցրին թշնամուն եւ գրավեցին Կիե քաղաքը:

Ազատագրված Է Ուկրաինական ՍՍՀ մայրաքաղաք Կիեւը՝ ռուսական քաղաքների մայրը: Քաղաքի վրա հերոս ազատագրողների ձեռքով բարձրացված կարմիր դրոշը հպարտ ծածանվում է եւ կոչ է անում մեզ հետագա սխրագործությունների՝ հանուն հայրենիքի, ֆաշիստական զավթիչներին մեր սովետական հողից վերջնականապես վռնդելու համար:

§2

Շնորհավորում եմ մարտիկներին, սպաներին եւ Կիե քաղաքի աշխատավորներին՝ Սովետական Ուկրաինայի մայրաքաղաքի ազատագրման առթիվ, թշնամու դեմ կարմիր բանակի եւս մեկ հաղթանակի առթիվ:

Աշխատավորներին կոչ եմ անում ամեն կերպ աջակցել կարմիր բանակի զորամասերին քաղաքում ռեւոլյուցիոն կարգ հաստատելու, պետական գույքը պահպանելու, գերմանական բոլոր լրտեսներին, դիվերսանտներին ու նրանց աջակիցներին հայտնաբերելու գործում:

Կեցցե հերոսական կարմիր բանակը:

Կեցցե մեր Սովետական Հայրենիքը, Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը:

Կեցցե Սովետական Ուկրաինան:

**Կիե քաղաքի կայազորի պետ՝
գեներալ-մայոր՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ**

**ՌԱՖԱՅԵԼ ԻՎԱՆԻ
(Յովհաննեսի)
ԿԱՊՐԻԵԼՅԱՆ (Գաբրիելյան)**

Ծնվել է 1909թ. մայիսի 5-ին Բաքու քաղաքում: Հայրը անվանի բժիշկ, շուշեցի Յովհաննեսի Յամբարձումի Գաբրիելյանն էր: 1926թ. ավարտել է տնտեսա-արդյունաբերական տեխնիկում (Բաքու), 1929թ.՝ պոլիտեխնիկական ինստիտուտը (Բաքու), 1932թ.՝ Զառաբանական ավիացիայի ճարտարագետների ինստիտուտը (Լենինգրադ): 1932թ. աշխատել է Զառաբանական ավիացիայի գլխավոր վարչությունում որպես ճարտարագետ, 1932-33թթ.՝ Զառաբանական ավիացիայի ճարտարագետների ինստիտուտում (Լենինգրադ): 1934թ. ավարտել է Զառաբանական ավիացիայի օդաչուական դպրոցը (Բատայսկ): 1933-35թթ. Զառաբանական ավիացիայի ճարտարագետների ինստիտուտում հրահանգիչ-օդաչու է աշխատել, 1935-41թթ.՝ Զառաբանական ավիացիայի Մոսկվայի վարչությունում՝ օդաչու: Չորակոչվել է ՉՈՒ 1941թ. հունիսի 22-ին: 1941թ. նոյեմբեր-1943թ. մայիսի ընթացքում եղել է Զառաբանական ավիացիայի Մոսկվայի հատուկ ավիախմբի ջոկատի հրամանատարը: 1942թ. հունվարի 28-ին նրա ինքնաթիռը հակառակորդի տարածքում վթարվեց, անձնակազմը՝ գերի ընկավ: 1942թ. օգոստոսին ուղարկեցին Մայրանուշի համակենտրոնացման ճամբար, բայց ճանապարհին 33 օդաչուների հետ ջարդեցին վագոնի դռները, թռան գնացքից եւ հանդիպեցին պարտիզաններին: 1942թ. հոկտեմբերի 23-ին նրանց ետեւից թռավ ԽՍՀ Պ. Ֆ. Երմասովը եւ հասցրեց Մոսկվա: 1943թ. մայիս-1944թ. փետրվարի ընթացքում՝ Հեռահար գործողությունների ավիացիայի 73-րդ օժանդակ ավիացիոն դիվիզիայի օդաչուական

տեխնիկայի հրահանգիչ, 1944թ. մարտ-1945թ. մայիսի ընթացքում՝
 Յեռահար գործողությունների ավիացիայի 89-րդ տրանսպորտային
 ավիագնդի հրամանատար: ՅՄՊ մարտերում կատարել է 110 մար-
 տական թռիչք՝ հակառակորդի խորը թիկունք: Փոխգնդապետ
 Կապրիելյանը զորացրվել է 1945թ.: 1945-47թթ.՝ Զաղավիացիայի
 Մոսկվայի վարչությունում օդաչու, 1947-50թթ.՝ Օդաչու-հետազո-
 տական ինստիտուտի փորձարկող օդաչու: Մասնակցել է ՏՈւ-4
 ռմբակոծիչի եւ ուրիշ ծանր ինքնաթիռների փորձակումներին: 1950-
 53թթ. աշխատել է N 82 ավիագործարանում (Տուշինո): 1953-68թթ.
 Մ. Միլի անվ. Միացյալ կոնստրուկտորական բյուրոյի ավագ փոր-
 ձարկող օդաչու: Օդ է բարձրացրել եւ փորձարկել ՄԻ-6 եւ ՄԻ-10 ուղ-
 դաթիռները, մասնակցել ՄԻ-2, ՄԻ-4, ՄԻ-8, ՄԻ-10Կ ուղդաթիռների
 փորձարկումներին: 1956-62թթ. ՄԻ-4 եւ ՄԻ-6 ուղդաթիռներով սահ-
 մանել է արագության եւ բեռների բարձրացման 32 ռեկորդ (որից 10-
 ը՝ համաշխարհային): Ուղդաթիռների տեղից պոկման նոր ալգորիթ-
 մի հեղինակ, որ հիմք դարձավ ամբողջ ԽՍՀՄ-ում պտուտակաթեւ
 մեքենաների շահագործման համար: ՅՄՊ տարիներին եւ նոր
 ավիատեխնիկայի փորձարկումների ժամանակ ցուցաբերած
 արիության եւ հերոսության համար Մ. Միլի անվ. Միացյալ կոնստ-
 րուկտորական բյուրոյի ավագ փորձարկող օդաչու Ռ. Ի. Կապրիել-
 յանին ԽՍՀՄ ԳԽՆ 1975թ. մայիսի 15-ի հրամանագրով շնորհվել է
 Խորհրդային Միության հերոսի կոչում, պարգևատրվել է Լենինի
 շքանշանով (N 422665) եւ «Ոսկե Աստղ» մեդալով (N 11412, ԽՍՀ
 գրքույկ N 018733, Շքանշանային գրքույկ N 725554): 1945թ. հունի-
 սի 24-ի Յաղթանակի շքերթի մասնակից, ինքնաթիռից հրավառու-
 թյուն է կատարել Կարմիր հրապարակի վրա: ԽՍՀՄ վաստակավոր
 փորձարկող օդաչու (1961), միջազգային կարգի ԽՍՀՄ սպորտի
 վարպետ (1969): Պարգևատրվել է Լենինի (Յրամանագիր ԽՍՀՄ
 ԳԽՆ, 6.12.49, N 192118), Կարմիր դրոշի (Յր. Կարմիր բանակի ՌՕՈԻ,
 N 016, 2.04.43, N 49703), Կարմիր աստղի (Յրամանագիր ԽՍՀՄ
 ԳԽՆ, 26.11.41, N 20665), Յայրենական պատերազմի 1-ին աստիճա-
 նի (Յր. Յեռավոր գործողությունների ավիացիա, N 0564, 22.09.44,
 N 55604), Աշխատանքային կարմիր դրոշի (1. Յրամանագիր ԽՍՀՄ
 ԳԽՆ, 31.07.48, N 60477; 2. Յրամանագիր ԽՍՀՄ ԳԽՆ, 12.07.57,
 N 378509), «Պատվո նշան» (Յրամանագիր ԽՍՀՄ ԳԽՆ, 31.07.61,
 N 364410), «Յայրենական պատերազմի պարտիզանին» 1-ին աստի-
 ճանի շքանշաններով, «Մարտական վաստակի համար» (Յրամանա-
 գիր ԽՍՀՄ ԳԽՆ, 3.11.44, N 1588360), «Մոսկվայի պաշտպանության
 համար», «Լենինգրադի պաշտպանության համար» մեդալներով:
 Ապրել է Մոսկվայում: Մահացել է 1984թ. հուլիսի 12-ին: Թաղված
 է Մոսկվայի Կունցելյան գերեզմանատանը:

**ԿՈՆՏԱՆՏԻՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ
ՆԱԶԱՐՅԱՆ**

**ԽՍՀՄ ՊԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՅՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ**

*Կարմիր բանակի հրետանու սպայական, սերժանտական եւ
շարքային կազմին Խորհրդային Միության հերոսի կոչում
շնորհելու մասին*

Գերմանական զավթիչների դեմ մղվող պայքարի ճակատում
հրամանատարության մարտական առաջադրանքներն օրինակելի-
րեն կատարելու եւ այդ ժամանակ ցուցաբերած խիզախության ու
հերոսության համար շնորհել Խորհրդային Միության հերոսի կոչում՝
հանձնելով Լենինի շքանշան եւ «Ռուկե աստղ» մեդալ:

25.Ավագ լեյտենանտ **Կոնստանտին Ալեքսանդրի Նազարովին:**

**ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝
Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ**

**ԽՍՀՄ Պերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝
Ա. Գորկին**

Մոսկվա, Կրեմլ, 21 փետրվարի 1945թ.

Յուսիսային Կովկասի Կիսլովոդսկ քաղաքում 1923 թվականի Օգոստոսի 17-ին, հին բուլշեիկ Ալեքսանդր Նազարովի ընտանիքում ծնվեց երրորդ զավակը: Դա ապագա Խորհրդային Միության հերոս, հրետանու փոխգնդապետ Կոնստանտին Նազարովն էր: Կոնստանտինը երկու տարեկան էր, երբ նրանց ընտանիքը բնակություն հաստատեց Բաքվում, ուր անցան նրա մանկության ու պատանեկության տարիները:

Դպրոցում սովորելու տարիներին նա մեծ սիրով ընթերցում էր գեղարվեստական գրքեր և ամեն կերպ ցանկանում նմանվել հայրենասեր հերոսներին: 1938 թվականին Կոնստանտինն ընդունվում է լենինյան կոմերիտմիության շարքերը և ակտիվ մասնակցում կոմերիտական և սպորտային աշխատանքներին: 1941 թվականի հունիսին նա ընդունվում է Թբիլիսիի Լեռնա-հրետանային ուսումնարանը: Սովորելու ընթացքում Կոնստանտինը ոչ մի ջանք չի խնայում ռազմական գործը լավ ուսումնասիրելու համար: 1941 թվականի դեկտեմբերի վերջին Նազարովն ավարտում է հրետանային ուսումնարանը: Նրա ավարտական բնութագրում ուսումնարանի ղեկավարությունը գրել է. «Գործնական է, ընկերների շրջանում վայելում է մեծ հեղինակություն: Առաջադրված խնդիրները կատարում է ճիշտ և արագ, մեծ կամքի տեր է, եռանդուն, վճռական և նախաձեռնող, պահանջկոտ, կարգապահ: Անցած նյութը յուրացնում է շատ լավ, աշխատասեր է և պարտաճանաչ»:

1942 թվականի հունվարին 277-րդ հրաձգային դիվիզիայի 846-րդ հրետանային գնդի կազմում ռազմաճակատ մեկնեց Նորավարտ լեյտենանտ Նազարովը: Նա առաջին անգամ մարտի մեջ է մտնում Խարկովի տակ: Այնուհետև մասնակցում է Օսկոլ, Կուպյանսկ քաղաքների պաշտպանությանը:

1942 թվականի հունիսի 10-ին ուժեղ հրետանային-ականանետային կրակից հետո թշնամին Օսկոլ քաղաքի ուղղությամբ անցնում է հակահարձակման: 277-րդ հրաձգային դիվիզիայի հետևակային ստորաբաժանումները ետ են նահանջում, իսկ հրետանային ստորաբաժանումներից մի քանիսը շարունակում են կրակ տեղալ առաջխաղացող թշնամու մարտակարգերի վրա: Հանկարծ գերմանական մոտ 200 ավտոմատավորներ անցնում են «հոգեբանական» գրոհի: Խորհրդային հրետանավորները հիտլերականներին հրակոծում էին միայն այն ժամանակ, երբ նրանք գտնվում էին 100-150 մետր հեռավորության վրա: Հրետանավորներին հաջողվում է շարքից հանել նրանց կեսին, իսկ մյուս կեսը խուճապի մատնվելով՝ դի-

մում Է փախուստի: Հիտլերականներին օգնության Է գալիս ավիացիան: Խորհրդային հրետանավորները ծանր մարտերով ետ են քաշվում մինչեւ Կուլայանսկ քաղաքը, որտեղ լեյտենանտ Նազարովը վիրավորվում Է երկու անգամ, բայց շարքից դուրս չի գալիս: Փոխարինելով մարտկոցի զոհված հրամանատարին՝ նա երեք օր անընդհատ ղեկավարում էր մարտը: Չորրորդ օրը միայն գնդի հրամանատարի հրամանով նա հարկադրված թողնում Է մարտադաշտը եւ մեկնում հոսպիտալ:

Ապաքինվելուց հետո լեյտենանտ Նազարովը նորից մեկնում Է ռազմաճակատ եւ այս անգամ մասնակցում Կոլգոգրադի հերոսական պաշտպանությանը:

1943 թվականի հունվարի վերջին օրերն էին: Թշնամին գեներալ-լեյտենանտ Եւգեն Կոնյախին տրամաչափի հրանոթներից կրակ էր տեղում մեր առաջխաղացող հետեւակի վրա: Գնդի հետախուզության պետ Նազարովը հրաման Է ստանում՝ գիշերը հայտնաբերել գերմանացիների կրակակետերի դասավորությունը: Լեյտենանտ Նազարովն իր հետ վերցնելով մեկ հետախույզ եւ մեկ ռադիստ՝ ռադիոկայանով, սպիտակ վերնաշապիկներով քողարկված, անցնում Է գերմանացիների դասավորության գոտին: Հայտնաբերելով կրակակետերը՝ ռադիոյով շտապ հայտնվում են հրետանային մարտկոցի պետին: Խորհրդային հրետանին գործում Է ողջ գիշերը, իսկ առավոտյան մեր հետեւակն անցնում Է հարձակման: Մարտական այս առաջադրանքի կատարման համար Նազարովը եւ նրա երկու մարտիկները պարգևատրվում են «Խիզախության համար» մեդալով:

Այնուհետեւ Կոնստանտին Նազարովը մասնակցում Է Բելոռուսական մի շարք քաղաքների եւ բնակավայրերի ազատագրման մարտերին: 1943 թվականի աշնանը մեր հետեւակային զորամասերը Սոժ գետի արեւմտյան ափին գրավել էին 500 մետր երկարությամբ, 300 մետր խորությամբ հենակետ: Հիտլերականները փորձում էին կատաղի գրոհներով նրանց շարտել գետը: Լեյտենանտ Նազարովը, ավագ լեյտենանտ Բոնդարը, մեկ հետախույզ եւ երկու կապավորներ իրենց պատրաստած նավակով, գիշերով գետանցում են Սոժը, միանում հետեւակայիններին եւ ապահովում հեռախոսային կապը յուրայինների հրետանու հետ: Մեր հրետանավորները մի քանի օր շարունակ գետի մյուս կողմից կրակ են տեղում թշնամու դիրքերի վրա. հետեւակայիններն աստիճանաբար ընդարձակում գրաված հենակետը, ստանալով նոր համալրումներ՝ անցնում են հարձակման եւ ետ շարտում հակառակորդին: Խնդրի հաջող կատարման համար լեյտենանտ Նազարովը պարգևատրվում Է Կարմիր աստղի

շքանշանով եւ ստանում ավագ լեյտենանտի կոչում:

Կոնստանտին Նազարովն այնուհետեւ գտնվում էր Արեւմտյան Ուկրաինայի եւ Լեհաստանի տարածքներն ազատագրողների առաջին շարքերում: Մենդզիժեց քաղաքը գերմանացիները վեր էին ածել դիմադրության ուժեղ կետի: Ավագ լեյտենանտ Նազարովը հրաման է ստանում հրետանային ուղիղ նշանառությամբ ոչնչացնել թշնամու կրակակետերը եւ նա հաջողությամբ իրականացնում է այդ մարտական առաջադրանքը: Մենդզիժեց քաղաքի համար մղած մարտերում ցուցաբերած քաջագործության համար ավագ լեյտենանտ Նազարովը պարգևատրվում է Յայրենական պատերազմի երկրորդ աստիճանի շքանշանով:

Բազմաթիվ են Նազարովի կատարած սխրագործությունները, բայց հերոս հրետանավորը հատկապես աչքի է ընկնում Վիսլայի Նարեւ վտակն անցնելիս եւ Նրա արեւմտյան ափին հենակետ գրավելիս: Դա 1944 թվականի հոկտեմբերի 5-7-ը տեղի ունեցած մարտերի ժամանակ էր:

Հակառակորդը Մուրովանկա գյուղի ուղղությամբ անցել էր հակագրոհի: Նրա հետեւակայիններին օժանդակում էին տանկերը: Ավագ լեյտենանտ Նազարովի մարտկոցը կիսաշրջապատված էր: Մարտկոցի հրետանավորները իրենց հրամանատարի գլխավորությամբ կռվում էին բացառիկ արիությամբ եւ խիզախությամբ: Խորհրդային հրետանավորներին հաջողվում է երեք օր շարունակ իրենց ձեռքում պահել գրաված բնագծերը: Ավագ լեյտենանտ Կոստանտին Նազարովի հրետանավորները անընդհատ կրկնում էին իրենց հրամանատարի խոսքերը. «Կմեռնենք, բայց չենք նահանջի»: Վերջում հրետանավորները հարկադրված են լինում անցնելու անհավասար նռնակային մարտի: Հակառակորդի հակագրոհը ետ է շարտվում: Երեքօրյա մարտերի ընթացքում ավագ լեյտենանտ Նազարովի մարտկոցի հրետանավորները հրետանա-գնդացրային ավտոմատային կրակով եւ նռնակներով ոչնչացնում են հակառակորդի հինգ տանկ եւ մոտ 300 զինվոր ու սպա: Այդ մարտերում ցուցաբերած հերոսության ու խիզախության համար ԽՍՀՄ Պերագուլյն խորհրդի նախագահության հրամանագրով Նազարովը արժանանում է Խորհրդային Միության հերոսի կոչման:

Նազարովը, Բելոռուսական առաջին ռազմաճակատի գործերի շարքերում, իր հրետանավորներով մասնակցում է Լեհաստանի ազատագրմանը եւ Բեռլինի ճակատամարտին: Այդ ժամանակ կապիտան Նազարովը գնդի շտաբի պետի առաջին տեղակալն էր:

Յայրենական պատերազմի հաղթական ավարտից հետո, կապի-

տան Կոնստանտին Նազարովը շարունակում է ծառայել սովետական բանակի շարքերում: 1952 թվականին նա ավարտում է Մոսկվայի Ֆ. Է. Չերժինսկու անվան հրետանային ակադեմիայի հրամանատարական ֆակուլտետը՝ մայորի կոչումով, իսկ երկու տարի անց ստանում է փոխգնդապետի կոչում:

Ակադեմիան ավարտելուց հետո Նազարովը ծառայում է Մոսկվայի ռազմական օկրուգում:

Փոխգնդապետ, Խորհրդային Միության հերոս Կոնստանտին Ալեքսանդրի Նազարովի կուրծքը զարդարում են Լենինի շքանշանը, «Ոսկե աստղ» մեդալը, Հայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի երկու, Հայրենական պատերազմի երկրորդ աստիճանի, Կարմիր աստղի երկու շքանշանները եւ մի շարք մեդալներ:

**ՌԱԴՒՈՆ ԻՎԱՆԻ
ՄԻՆԱՍՈՎ**

Բաքվի նավթահանքերից մեկի կառավարչի սպանությանը մասնակցելու համար ղարաբաղցի նավթագործ բանվոր Իվան Մինասովը 1884 թվականին աքսորվում է Սիբիր: Նա տասը տարի տառապում է բանտերում եւ տաժանակրության մեջ: Բանտից ազատվելով՝ «ոստիկանության հսկողության տակ» բնակություն է հաստատում Չիտայի մարզի Աշկենայի շրջանի Ալտանի գյուղում: Այս գյուղում էլ աքսորական Մինասովի ընտանիքում 1896 թվականի նոյեմբերին ծնվում է Ռադիոն Մինասովը:

Ռադիոնը իր աշխատանքային ծանր կյանքը սկսում է 9 տարեկանից: Սկզբում ոչխար ու կով է արածացնում, իսկ հետո բատրակություն անում: Տնտեսական ծանր պայմաններում Ռադիոնը սովորում եւ ավարտում է Կրասնոյարսկի երկդասյա ուսումնարանը: Նրա մանկությունը մինչեւ 1915 թվականը աշխատանքային տառապանքով է լեցուն: Այդ թվականի օգոստոսին 18 տարեկան Ռադիոնը կանչվում է ցարական բանակ ու ծառայում իբրեւ շարքային Սիբիրի 10-րդ պահեստային գնդում: 1916 թվականի սեպտեմբերին նա ավարտում է գնդի ուսումնական դասընթացը եւ ենթասպայի կոչում ստանալով՝ նշանակվում է 8-րդ վաշտում ջոկի հրամանատար եւ

ապա վաշտի գրագիր: Այդ գնդի հետ, իբրև ջոկի հրամանատար, հյուսիս-արեւմտյան ռազմաճակատի հարավային ուղղությամբ կռվում է գերմանական զորքերի դեմ: Ռազմաճակատում Ռադիոն Մինասովը ստանում է ավագ ենթասպայի կոչում: 1917թ. փետրվարին նա ռազմաճակատում անցնում է հեղափոխության կողմը: Այն վաշտը, որտեղ ծառայում էր Մինասովը, հարձակվելու հրամանը չկատարելու համար 1917 թվականի օգոստոսին ցրում են: Նա վերադառնում է Սիբիր՝ Կրասնոչիկոյսկ գյուղը: Այստեղ որպես նամակատար աշխատում է հաշտարար դատավոր Մակարովի մոտ եւ ապա Մակարովի հետ մտնում է Սմոլնիի պարտիզանական ջոկատը, կռվում նորաստեղծ սովետական պետության ներքին ու արտաքին թշնամիների դեմ: Այդ մարտերի ժամանակ, 5-րդ բանակում, 1920 թվականի մայիսին Ռադիոն Մինասովը ընդունվում է Կոմունիստական կուսակցության շարքերը: Նա նշանակվում է Վերխնոուդինյան պահակային գումարտակի կոմիսար, Սմոլնիի քարտուղար եւ ապա աշխատում է Նույն գումարտակի կոմիսար՝ մինչեւ 1922 թվականի մարտը: Այնուհետեւ մոտ 11 տարի Ռ.Մինասովը աշխատել է Տրոիցկոսավսյան-Վերխնոուդինյան գավառի եւ Օմսկի օկրուգի զինվորական կոմիսարիատներում իբրև զինկոմ:

Այստեղից Ռ.Մինասովին տեղափոխում են Սիբիրի զինվորական օկրուգի շտաբ եւ նշանակում առաջին սեկտորի պետ, իսկ 1937 թվականի օգոստոսից՝ Անդրբայկալի զինվորական օկրուգի շտաբի մատակարարման բաժնի պետ: Շուտով նա նշանակվում է Նույն օկրուգի շտաբի ֆինանսական մասի պետ, եւ այդ պաշտոնը նա վարում է մինչեւ 1941 թվականի հունիսը:

Հայրենական Մեծ պատերազմի առաջին իսկ օրերից Անդրբայկայան զինվորական օկրուգը վերանվանվում է Անդրբայկայան ռազմաճակատ: Ռազմաճակատի ֆինանսական մասի պետ է նշանակվում ինտենդանտական ծառայության գնդապետ Ռադիոն Մինասովը: Ռազմաճակատի ֆինանսական տնտեսությունը նա վարում է մինչեւ Հայրենական պատերազմի ավարտը՝ ակտիվ մասնակցելով ճապոնական իմպերիալիստների դեմ 1945 թվականին մղված կռիվներին:

ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհուրդը, բարձր գնահատելով գնդապետ Ռադիոն Մինասովի ռազմա-ֆինանսական գործունեությունը,

1945 թվականի սեպտեմբերին սրան շնորհում է ինտենդանտական ծառայության գեներալ-մայորի զինվորական կոչում:

Հայրենիքը սրա կուրծքը զարդարել է Լենինի, Կարմիր Դրոշի երկու եւ Հայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի շքանշաններով եւ մեդալներով:

Պատերազմից հետո գեներալ-մայոր Ռ.Մինասովը երկար տարիներ վարել է Անդրբայկալյան-Ամուրյան եւ ապա Հեռավոր-արեւելյան զինվորական օկրուգների ֆինանսական մասի պետի պաշտոնները մինչեւ իր պայծառ կյանքի վերջը: Նա վախճանվեց 1958 թվականի հունվարի 15-ին: Նրա շիրիմ-հուշարձանը գտնվում է Մոսկվայի Վագանովյան գերեզմանատանը:

ՎԱԼԵՆՏԻՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԻՉՐԱՅԻԼՅԱՆ

Արդարադատության գեներալ-մայոր Վալենտին Սողոմոնի Իգրայիյանը ծնվել է 1903 թվականին Լեռնային Ղարաբաղի Ստեփանակերտի շրջանի Կարմիր գյուղում, արհեստավոր գյուղացու ընտանիքում: Մեկ տարեկան հասակում նա գրկվում է ծնողներից: Ազգականների հետ տեղափոխվում է Տաշքենդ, որտեղ եւ ստանում է միջնակարգ կրթություն: Իգրայիյանը 1919 թվականին ընդունվում է Կոմերիտմիության շարքերը: Մոբիլիզացիոն կարգով նա մի շարք կոմունիստ եւ կոմերիտական ընկերների հետ 1921 թվականին տեղափոխվում է Խորհրդային Յայաստան, սկզբում աշխատում է Դիլիջանի կոմերիտական կազմակերպությունում, իսկ հետո՝ Պետական Արտակարգ Հանձնաժողովում: 1928 թվականին նա դառնում է Կոմունիստական կուսակցության անդամ:

Իգրայիյանը 1930 թվականին ստանում է իրավաբանական բարձրագույն կրթություն՝ ավարտելով Միջին Ասիայի Պետական համալսարանի խորհրդային տնտեսության եւ իրավունքի ֆակուլտետը:

Երբ 1941 թվականին ֆաշիստական Գերմանիան հարձակվեց մեր երկրի վրա, Իգրայիյանը Մոսկվայի զինվորական օկրուգի դատախազի տեղակալն էր: Նշանակվելով Հարավային ռազմաճակատի դատախազ՝ այնուհետեւ վարում էր Անդրկովկասի, Վոլգոգրադի

Եւ Ուկրաինական 4-րդ ռազմաճակատների զինվորական դատախազի պատասխանատու պաշտոնները:

ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհուրդը 1945 թվականին գնդապետ Վալենտին Իգրայիլյանին շնորհում է արդարադատության գեներալ-մայորի կոչում:

Իգրայիլյանը երկար ժամանակ վարել է Մերձկարպատյան զինվորական օկրուգի դատախազի պաշտոնը:

Սովետական կառավարությունը Վալենտին Իգրայիլյանին պարգևատրել է Լենինի, Կարմիր Դրոշի, Յայրենական պատերազմի առաջին աստիճանի երկու, Բոգդան Խմելնիցկու երկրորդ աստիճանի շքանշաններով եւ մի շարք մեդալներով: Նա պարգևատրվել է նաեւ չեխոսլովակյան եւ լեհական շքանշաններով:

Առողջության պատճառով 1960 թվականին նա զորացրվել է Խորհրդային բանակից:

ՎԱԼԵՆՏԻՆ ՅՈՎՍԵՓԻ ՍՈՒՐԱՔԵԿՈՎ

Վիցե-ադմիրալ Վալենտին Յովսեփի Սուրաքեկովը ծնվել է 1904 թվականին Աստրախան քաղաքում: Սովորել է տեղի գիմնազիայում: 1922 թվականին Բաքվում ընդունվում է Կասպիական ռազմական նավատորմի փողային նվագախումբը՝ զուգընթացաբար սովորելով եւ ավարտելով Բաքվի կոնսերվատորիայի փողային գործիքների դասարանը:

Կոմերիտական Սուրաքեկովին 1926 թվականին ուղարկում են Ֆրունզեի անվան ռազմա-ծովային ուսումնարանը՝ ռազմական մասնագիտական կրթություն ստանալու համար: Ավարտելով ուսումնարանը՝ նա նշանակվում է Կասպիական նավերից մեկում հերթակայության պետ եւ ղեկապետի ժամանակավոր պաշտոնակատար: Շուտով նույն նավատորմում նշանակվում է մեկ ուրիշ նավի ղեկապետ:

1932-1933 թվականներին Սուրաքեկովը սովորում է սուզանավային դասընթացներում, այնուհետեւ որպես սպա ծառայում է Բալթյան Կարմրադրոշ նավատորմում, ապա՝ Խաղաղօվկիանոսյան նավատորմում: 1936 թվականին Սուրաքեկովը ստանում է 3-րդ կարգի կապիտանի կոչում: 1934 թվականի մարտից մինչեւ 1949 թվականի սեպտեմբերը նա աշխատել է Խաղաղօվկիանոսյան ռազմական նավատորմում՝ կատարելով շատ պատասխանատու աշխատանքներ: 1939 թվականի փետրվարին Սուրաքեկովը ստանում է 2-րդ կարգի կապիտանի կոչում եւ նույն թվականի աշնանը նշանակվում Խաղաղ-

օվկիանոսյան նավատորմի շտաբի օպերատիվ բաժնի պետ, ապա՝ շտաբի պետի տեղակալ: Աստիճանաբար բարձրանում են նրա կոչումը եւ պաշտոնը: 1942 թվականի ապրիլին նա նշանակվում է Ամուրի Նիկոլաեւսկի ռազմածովային բազայի հրամանատար եւ նույն թվականին ստանում է 1-ին կարգի կապիտանի կոչում:

1945 թվականին Սուրաբեկովը նշանակվում է Հյուսիս-խաղաղօվկիանոսյան ռազմական նավատորմիկի շտաբի պետ, որը շուտով վերանվանվում է Սախալինյան ռազմական նավատորմիկ: Այս նավատորմիկը բավականին խոշոր դեր կատարեց պատերազմի արեւելյան օջախի լիկվիդացման, ճապոնական իմպերիալիստական բանակը ծնկի բերելու գործում:

1949 թվականին առաջին կարգի կապիտան Սուրաբեկովը ստանում է կոնտր-ադմիրալի կոչում եւ նշանակվում ռազմածովային 7-րդ նավատորմի շտաբի պետ: Այս պաշտոնը նա վարեց բավականին երկար ժամանակ:

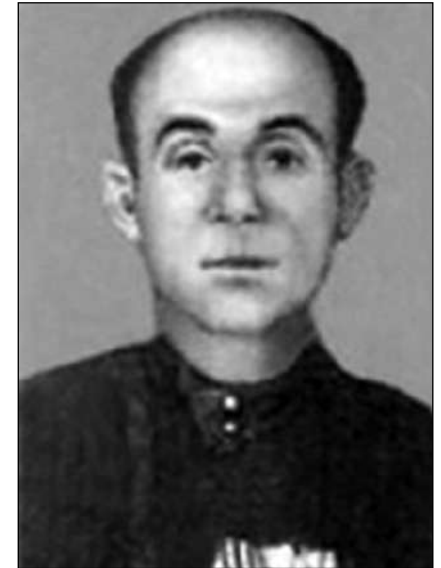
Սուրաբեկովին հաջողվում է իրագործել իր վաղեմի իղձը՝ ստանալ ռազմական բարձրագույն կրթություն: Նա ընդունվում է Մոսկվայի Ռազմական բարձրագույն ակադեմիան, որտեղ գերազանց սովորում է եւ ավարտում 1951 թվականի նոյեմբերին: Ակադեմիան ավարտելուց հետո կոնտր-ադմիրալ Սուրաբեկովին նշանակում են Հյուսիսային ռազմական նավատորմիկի շտաբի պետ եւ հրամանատարի առաջին տեղակալ: Բարձր հրամանատարությունը, նկատի առնելով Սուրաբեկովի ռազմածովային տեսական ու կազմակերպչական ունակությունները, 1952 թվականի մայիսին նրան նշանակում է Սպիտակ ծովի նավատորմիկի հրամանատար: Մեկ տարուց հետո կոնտր-ադմիրալ Սուրաբեկովին տեղափոխում են Մոսկվա, նշանակում Ռազմական բարձրագույն ակադեմիայի սուզանավային ուժերի ամբիոնի պետ եւ ապա՝ ռազմածովային նավատորմի օպերատիվ արվեստի ամբիոնի պետ:

Տաղանդավոր ծովային Սուրաբեկովը 1958 թվականին ստանում է ռազմածովային գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան, իսկ 1959 թվականին՝ դոցենտի կոչում: Գիտնականը մոտ տասը տարի Ռազմական բարձրագույն ակադեմիայում դաստիարակում ու կոփում է երկրի ռազմածովային նավատորմի համար սպայական որակյալ կադրեր:

Հայրենիքը բարձր է գնահատել Սուրաբեկովի ծառայությունները հայրենական նավատորմում եւ նրա կուրծքը զարդարել է վեց շքանշանով ու չորս մեդալով:

ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհուրդը 1962 թվականի ապրիլի 27-ին կոնտր-ադմիրալ Վ. Հ. Սուրաբեկովին շնորհեց վիցե-ադմիրալի կոչում:

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ծնվել է 1921թ. Ասկերանի շրջանի Ղարաբուլաղ գյուղում, սակրավոր է, Փառքի 3 աստիճանի շքանշանների ասպետ (1944թ. օգոստոսի 17-ին, 1945թ. մարտի 21-ին եւ 1945-ի մայիսի 15-ին): ԽՄԿԿ անդամ՝ 1944-ից: 1942-ի օգոստոսից մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին: Պրուտ գետի անցման, Լեշնիցա ու Մոստի բնակավայրերի ազատագրման ժամանակ ցուցաբերած քաջության համար Վ. Հայրապետյանը պարգևատրվել է փառքի 3-րդ աստիճանի շքանշանով: Վիսլա գետի վրայով հետախույզների անցումն ապահովելու եւ մարտերում ցուցաբերած արիության համար, 33-րդ բանակի հրամանատարի հրամանով Հայրապետյանը պարգևատրվել է փառքի 2-րդ աստիճանի շքանշանով: 1945-ի ապրիլ-մայիսին Օդեր գետի վրա թշնամու պաշտպանությունը ճեղքելու, Շպրե գետով հետախույզների անցումը կազմակերպելու, 65 ական վնասազերծելու եւ 27 ֆաշիստ ոչնչացնելու համար Հայրապետյանը պարգևատրվել է ՓԱՌՔԻ 1-ին ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՇՔԱՆՇԱՆՈՎ:

**ՇԱՐԵՆ ԶՈՎՐԱՆՆԵՍԻ
ՍԱՐԳՍՅԱՆ**

Ծնվել է 1924 թ. Ասկերանի շրջանի Զարավ գյուղում: Ծախենը Զայրենական մեծ պատերազմի ժամանակ (1941-ի սեպտեմբեր) կամավոր մեկնել է ռազմաճակատ, մարտնչել է 175-րդ հրաձգային դիվիզիայի 277-րդ գնդի կազմում: Փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետ է (1944թ. ապրիլի 11, 1944թ. հունիսի 9-ին եւ 1945թ. մարտի 24-ին), եղել է կրտսեր լեյտենանտ, ԽՍՀՄ անդամ է 1944-ից, եղել է զրահատար հրաձիգ, հետախույզ: Փառքի շքանշանների արժանացել է Կուրսկի ճակատամարտում, Բելոռուսիայի եւ Լեհաստանի ազատագրման ժամանակ ցուցաբերած արիության համար: Մարտական ուղին ավարտել է Չեխոսլովակիայում եւ զորացրվել է 1945-ին:

**ԱՇՈՏ ԳԱԼՈՒՄՏԻ
ՄԵԼՔՈՒՄՅԱՆ**

Ծնվել է 1920-ի օգոստոսի 12-ին Մարտակերտի շրջանի Գառնաքար գյուղում: 1941-ին կամավոր մեկնել է ծառայության: 1942-ին, երբ գերմանական զորքերը թափանցեցին Յուսիսային Կովկաս, ռազմաճակատ ուղարկվեց 89-րդ հայկական հրաձգային դիվիզիան, որի մարտական ուղու հետ է կապված հետախույզ Մելքումյանի երկար ու դժվարին ճանապարհը: Եվ Կովկասյան լեռների փեշերից անվեհեր մարտիկ Ա.Մելքումյանը հասել է մինչեւ թշնամու գլխավոր որջը՝ Բեռլին: 1944-ին Ա.Մելքումյանը մարտական առաջադրանք է ստանում՝ իր ջոկատով անցնել թշնամու թիկունքը եւ հաղորդել ռազմական կարեւոր լուրեր, որ պլանավորել էր թշնամին իր տանկային շարասյունով հարձակվել խորհրդային գնդերի վրա: Արցախցի անվեհեր հետախույզի ռադիոկապի միջոցով կարեւոր տեղեկությունները հաղորդելուց հետո խորհրդային ավիացիան հեռահար հրետանու միջոցով ամբողջությամբ ոչնչացրեց տանկային շարասյունը:

Այս հաջող գործողության համար Ա.Մելքումյանը 1944-ի փետրվարի 2-ին պարգևատրվում է Փառքի երրորդ աստիճանի շքանշանով: Խիզախ հետախույզը շատ անգամ է աչքի ընկել իր մարտական սխրագործություններով, որոնց արդյունքում 1945թ. երկու անգամ պարգևատրվեց Փառքի երկրորդ եւ առաջին աստիճանի շքանշաններով՝ դառնալով Փառքի երեք աստիճանի շքանշանների լրիվ սուպետ: Նրա մարտական ուղին ավարտվեց Էլբա գետի ափին:

**ԳԵՎՈՐԳ (ԳԵՈՐԳԻ)
ԱՎԱՆԵՍԻ
ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ**

Ծնվել է 1920թ. մարտի 8-ին Ասկերանի շրջանի Ներքին Ազնեք գյուղում: Խորհրդային բանակի շարքերն է զորակոչվել 1940-ին: Հայրենական մեծ պատերազմի ժամանակ մասնակցել է Հյուսիս-արեւմտյան, ապա 2-րդ Մերձբալթյան ռազմաճակատների ռազմական գործողություններին: Նա խորհրդային առաջին ռազմիկն էր, որը արժանացել է Փառքի 3-րդ աստիճանի շքանշանի ասպետի կոչման՝ 1943-ի նոյեմբերի 7-ին համարձակ գրոհով թշնամու պաշտպանական ամրությունները ներխուժելու համար: Այդ սխրագործության մասին խորհրդային բանակի Գլխավոր քաղվարչությունը հրատարակել է թռուցիկ՝ ռուսերեն եւ հայերեն (Հայ սով.հանրագիտարան, էջ 419, հատոր 4):

**ՀՈՎՍԵՓ ՍԱՀԱԿԻ
ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ**

ՀՈՎՍԵՓ ՍԱՀԱԿԻ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆԸ Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին Խորհրդային Միության հերոսի բարձր կոչման հավասարագոր Փառքի երեք աստիճանի շքանշանների արժանացած արցախցի ռազմիկներից մեկն է: Նա ծնվել է Մարտունու շրջանի Թաղավարդ գյուղում, 1941-ին մեկնելով ռազմաճակատ՝ ծառայել է 89-րդ Թամանյան հայկական դիվիզիայի 526-րդ հրաձգային գնդում՝ որպես սակրավոր: Իր անձնվեր ծառայությունների, կատարած սխրագործությունների համար Հովսեփ Հովսեփյանը 1943, 1944 եւ 1945 թվականներին պարգևատրվել է Փառքի երեք աստիճանի շքանշաններով՝ դառնալով նրա ամբողջական ասպետը: Դրանից բացի մեր անվեհեր հայրենակիցը պարգևատրվել է նաև «Կովկասի պաշտպանության համար», «Արիության համար», «Բեռլինի գրավման համար», «Վարչավայի ազատագրման համար» եւ այլ մեդալներով: Ուստի պատահական չէր, որ 2009թ. դեկտեմբերի 12-ի ԼՂՀ նախագահի հրամանագրով Փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետ 86-ամյա Հովսեփ Սահակի Հովսեփյանը (Օսիպ Օսիպով) ցմահ նշանակվել է անհատական թոշակ նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկի չափով:

**ԻՍԱՀԱԿ ՊՈՂՈՍԻ
ԿԱՐԱՆԱՆՅԱՆ**

Ծնվել է 1921թ. հունիսի 10-ին գ. Գետաշեն (Շամխորի շրջան, հյուս. Արցախ): Չորակոչվել է ՁՈւ 1941թ. դեկտեմբերին: ԶՄՊ-ին մասնակցել է 1942թ. սեպտեմբերից: Մասնակցել է Զս. Օսեթիայի, Ստավրոպոլի, Նովորոսիյսկի, Թամանի եւ Ղրիմի ազատագրմանը: 1943թ. դեկտեմբերի 4-1944թ. փետրվարի 6-ին Կերչի պլացդարմի ընդլայնման մարտերում ոչնչացրել է ականանետային մարտկոց, 3 գնդացի, ավելի քան 10 զինվոր: 1944թ. մարտի 9-ին Ականանետային ջոկի (400-րդ Զրաձգային գունդ, 89-րդ Զրաձգային դիվիզիա, Առանձին Առափնյա բանակ) հրամանատար ավագ սերժանտ Կարախանյանը պարգևատրվել է Փառքի 3-րդ աստիճանի շքանշանով (Յր. 89-րդ Զրաձգային դիվիզիա, N 08, 9.03.44, N 29936): 1944թ. մայիսի 8-12-ին Սեւաստոպոլի գրոհի ժամանակ Կարախանյանի ջոկը ոչնչացրել է հրետանային մարտկոց, 3 կրակակետ, Գորնայա բարձրունքի վրա՝ դգոտ, ավելի քան 10 զինվոր, փոխարինել դասակի հրամանատարին: Վիրավորվել է զլխից, բայց Սապուն-գորայում միջեւ հակառակորդի լրիվ ջախջախումը ղեկավարել է դասակը: 1944թ հունիսի 26-ին Ականանետային ջոկի (Նույն կազմ) հրամանատար ավագ սերժանտ Կարախանյանը պարգևատրվել է Փառքի 2-րդ աստիճանի շքանշանով (Յր. Առանձին Առափնյա բանակ, N 0450, 28.06.44, N 1058): Աջքի է ընկել Վիսլա-

Օդերյան գործողության ընթացքում: 1945թ. հունվարի 30-ին գ. Կոպնիտցի (ք. Վոլշտինից 12 կմ հվ.-արմ., Լեհաստան) մոտ մարտում փոխարինել է դասակի հրամանատարին, ոչնչացրել ավելի քան 20 զինվոր: Աչքի է ընկել Բեռլինի գրավման մարտերում: 1945թ մայիսի 31-ին 2-րդ Հրաձգային գումարտակի (ևույն կազմ, 33-րդ Բանակ, 1-ին Բելառուս. ռ-ճակատ) կոմերիտկազմակերպիչ ավագ սերժանտ Ի. Պ. Կարախանյանը պարգևատրվել է Փառքի 1-ին աստիճանի շքանշանով (Հրամանագիր ԽՍՀՄ ԳԽՆ, 31.05.45, N 1018): 1958թ. ավարտել է ռազմական ուսումնարան (Բաքու): Փոխգնդապետ Կարախանյանը զորացրվել է 1962թ.: Ապրել է Երեւանում: 1996թ տեղափոխվել է Ստավրապոլ (ՌԴ): Մահացել է 2000թ. հոկտեմբերի 9-ին: Թաղված է գ. Արտամետում: Պարգևատրվել է Հայրենական պատերազմի 1-ին աստիճանի (1. N 2. Հր. 3-րդ հարվածային Բանակ, N 0110, 3.6.46, N 205888) 12 մեդալներով (այդ թվում՝ «Մարտական վաստակի համար» - 1. Հր. 400-րդ Հրաձգային գունդ, N016, 22.10.43, N 641884; 2. Հրամանագիր ԽՍՀՄ ԳԽՆ, 13.06.52): Երեւանում տեղադրվել է հուշարձան: Հաղթանակի շքերթների մասնակից (24.06.1945, 1985, 1995, 2000):

ՄԵԼԱԿ ՉԱՔԱՐԻ ԾԱՏՈՒՅԱԼ

Ծնվել է 1923թ. մարտի 3-ին Շամխորի շրջանի Լեռնային Ջափր գյուղում (Հյուսիսային Արցախ), ավագ, փառքի երեք աստիճանի շքանշանների ասպետ (1944թ. նոյեմբերի 10-ին, 1945թ. մարտի 6-ին, 1946թ. մայիսի 15-ին): Հայրենական մեծ պատերազմին մասնակցել է 1942-ի հուլիսից: Եղել է ավտոմատավորների ջոկի հրամանատար, ապա՝ հետախույզ հետեւակային հետախուզական դասակում: Փառքի շքանշաններին արժանացել է Հունգարիայում, Չեխոսլովակիայում մղած մարտերում դրսեւորած արիության համար: 1947-ին զորացրվել է, աշխատանքի անցել հայրենի կուլտնտեսությունում:

ՄԱՍ II

Հայրենիքի համար զոհողությունը մարտի դաշտում, թե՛ աշխատանքային ճակատում, մահ չէ, այլ անմահություն:

Անուրանալի է արցախցիների ավանդը Մեծ հայրենական պատերազմում տարած հաղթանակում:

Հիշենք. 1939թ. մարդահամարի տվյալներով, Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզում բնակչության թիվը կազմում էր 150.800 մարդ, որի 132.800-ը կամ ամբողջ բնակչության 88.8%-ը հայազգի էր: 45.000 հայ կամ բնակչության շուրջ 1/3-ը, այդ թվում 1850 կին, հայրենասերներ հայրենիքի կանչով մեկնեցին ռազմաճակատ: Ավելի քան 22.000 հայորդիներ կամ մեկնածների 48.8%-ը իր կյանքը տվեց հայրենիքի ազատագրությանն ու փրկությանը:

Այն ժամանակների տվյալներով ռազմաճակատ էր մեկնել նաև Հյուսիսային Արցախի 43.640 հայորդի կամ այդ տարածքի հայ բնակչության 31.2%-ը: Մարտադաշտում է մնացել 18.000-ը կամ ռազմաճակատ մեկնածների 31.2%-ը:

Այսպիսով, Արցախ աշխարհից (Լեռնային Ղարաբաղ եւ Հյուսիսային Արցախ) Մեծ Հայրենականում մարտնչել է շուրջ 90.000 հայորդի, այդ թվում 2000 կին: Մարտադաշտում է մնացել ավելի քան 40.000 հոգի:

Ի դեպ, տեղն է եւ հարկ եմ համարում համեմատության կարգով նշել, որ եթե Ադրբեջանում բնակվող հայ բնակչության յուրաքանչյուր երրորդն է մասնակցել այդ պատերազմին, ապա ադրբեջանցի բնակչության յուրաքանչյուր 18-ից միայն մեկն է զորակոչվել բանակ, որը եւս մի ակնառու փաստ է համոզվելու համար՝ Ադրբեջանի իշխող վերանախավի հետեւողական հայատյաց քաղաքականության մասին, ինչը գործում էր վաղուց եւ շարունակվում է այսօր եւս:

Մեծ Հայրենականում հայ ժողովուրդը, այդ թվում արցախահայությունը զանգվածային հերոսություն ցուցաբերեց հայրենիքի լինելիության եւ հարատեւման համար եւ դրանով իսկ մեր ժողովրդի նորագույն պատմագրությունը ոսկետառ էջերով հարստացրին հերոսական վսեմ դրվագներով:

Ֆաշիստական զավթիչների դեմ մղած մարտերում ցուցաբերած արիությամբ եւ խիզախությամբ իրենց անունները փառքով պսակեցին նրանք՝ արցախցի՝ Խորհրդային Միության 29 հերոսներ, որոնց շարքում կրկնակի հերոսներ: Յոթ արցախցի դարձել են Փառքի շքանշանի լրիվ ասպետներ, ռազմաճակատի տարբեր հատվածներում իրենց ռազմական տաղանդով փայլել են ծննդով արցախցի մարշալներ, ծովակալներ, փոխծովակալներ, բազմաթիվ գեներալներ:

Ու չմոռանանք նաեւ, որ այդ պատերազմի ամբողջ ծանրությունը պատվով կռեցին իրենց վրա ոչ միայն ռազմաճակատում անմիջապես կռվողները, այլ նաեւ թիկունքում՝ աշխատանքային ճակատում մարտնչողները:

Վստահաբար արձանագրենք, որ ռազմաճակատում կռվող քաջագունների մարտական սիրագործությունների եւ թիկունքայինների կատարած անձնվեր աշխատանքի միաձուլման շնորհիվ կերտվեց բաղձալի հաղթանակը:

Եվ այդ նրանց մասին է ասված.

«ՈՉ-ՈՔ ՉԻ ՄՈՌԱՑՎԵԼ, ՈՉԻՆՉ ՉԻ ՄՈՌԱՑՎԵԼ:
ՆՐԱՆՔ ԱՆՄԱՐ ԵՆ»

ովքեր համարձակ նայելով մահի աչքերին, առանց վարանելու նետվեցին մարտի եւ զոհ գնացին հանուն հայրենիքի ազատության ու լինելիության:

Գրքի սույն՝ երկրորդ մասում ներկայացվում է 1941-1945թթ. ԽՍՀՄ Չայրենական Մեծ պատերազմում Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար մարզից (այժմ՝ ԼՂ Չանրապետություն) զոհված մարտիկների անվանացանկը եւ նրանց հիշատակը հավերժացնող հուշարձանների պատկերանկարներն ըստ բնակավայրերի:

**ԽՍՀՄ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՍՈՒՄ (1941-1945թթ.)
 ԶՈՐԿԱԾ ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՅԱԶԳԻ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻ
 ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԼՂՀ ԲՆԱԿԱԿԱՅՐԵՐՈՒՄ ՆՐԱՆՑ
 ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ ԿԱՆԳՆԵՑՎԱԾ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ-ԿՈԹՈՂՆԵՐԻ
 ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ**

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

1. Աբալյան Սիմոն Հարությունի	9. Աբրահամյան Գրիգորի Սեդրակի
2. Աբալյան Սուրեն Հարությունի	10. Աբրահամյան Ջիվան Ավետիսի
3. Ասրյան Մուխան Սարգսի	11. Աբրահամյան Լեւոն Հարությունի
4. Ադամյան Վարդան խաչատուրի	12. Աբրահամյան Ռուբեն Պետրոսի
5. Աբգարյան Երվանդ Ալեքսանի	13. Աբրահամյան Սերգեյ Խոսրովի
6. Աբրահամյան Անդրեյ Սերգեյի	14. Ավագիմյան Իշխան Ստեփանի
7. Աբրահամյան Վաղարշակ Հարությունի	15. Ավագյան Վահան Արշակի
8. Աբրահամյան Գեորգի Սեդրակի	16. Ավագյան Համլետ Երվանդի

17. Ավագյան Մելիք Յամբարձումի	58. Ավագյան Սերգեյ Միրզայի
18. Ավանեսով Միքայել Յամբարձումի	59. Այդինյան Միքայել Մարգարի
19. Ավանեսով Զրիստափոր Աբրահամի	60. Հայրապետյան Հայրապետ Հովսեփի
20. Ավանեսյան Անուշավան Հարությունի	61. Հայրապետյան Յամբարձում Հովի.
21. Ավանեսյան Անուշավան Ջավադի	62. Հայրապետյան Հարություն Իվանի
22. Ավանեսյան Արտաշ Լեւոնի	63. Հայրապետյան Աշոտ Սարգիսի
23. Ավանեսյան Գեորգ Վանիի	64. Հայրապետյան Ղեւոնդ Անդրեյի
24. Ավանեսյան Գրիգորի Հայրապետի	65. Հայրապետյան Ռուբեն Ջավադի
25. Ավանեսյան Գրիշա Ապրեսի	66. Հայրապետյան Թեւան Անդրեյի
26. Ավանեսյան Երվանդ Սահակի	67. Հայրապետյան Տիգրան Ջավադի
27. Ավանեսյան Եփրեմ Սահակի	68. Հայրապետյան Խաչատուր Տիգրանի
28. Ավանեսյան Կարո Մովսեսի	69. Հայրապետյան Շահոն Խաչատուրի
29. Ավանեսյան Միքայել Սահակի	70. Հայրույան Շահեն Խաչատուրի
30. Ավանեսյան Միքայել Խոսրովի	71. Հակոբջանյան Միքայել Բալասանի
31. Ավանեսյան Սեմյոն Սարգիսի	72. Ակունցեվ Մարտիրոս Ավանեսի
32. Ավանեսյան Սեդրակ Հայրապետի	73. Հակոբյան Հակոբ Համազասպի
33. Ավանեսյան Թարխան Գրիգորիի	74. Հակոբյան Հակոբ Մայիսի
34. Ավանեսյան Ծատուր Գրիգորիի	75. Հակոբյան Հակոբ Համայակի
35. Ավետիսյան Արսեն Պետրոսի	76. Հակոբյան Արամ Հակոբի
36. Ավետիսյան Ջավադ Խուդիի	77. Հակոբյան Արամ Շամիրի
37. Ավետիսյան Իսահակ Ադամի	78. Հակոբյան Արամ Սանթուրի
38. Ավետիսյան Նիկոլայ Սեմյոնի	79. Հակոբյան Հարություն Դանիլի
39. Ավետիսյան Խուրշուդ Սարգիսի	80. Հակոբյան Արշակ Մովսեսի
40. Աղաբեկյան Վարդան Տիգրանի	81. Հակոբյան Աշոտ Առաքելի
41. Աղաջանյան Այոշա Եփրեմի	82. Հակոբյան Բախշի Թեւոսի
42. Աղաջանյան Արամ Աղաջանի	83. Հակոբյան Ղեւոնդ Բաղդասարի
43. Աղաջանյան Արմենակ Առաքելի	84. Հակոբյան Գրիգորի Սարգիսի
44. Աղաջանյան Վաղարշակ Արշակի	85. Հակոբյան Սուրեն Անդրեյի
45. Աղաջանյան Իշխան Ավագի	86. Ալեքսանդրյան Չաբեր Գրիգորիի
46. Աղաջանյան Միքայել Մարգարի	87. Ալեքսանյան Բեկոմ Պետրոսի
47. Աղաջանյան Ռուբեն Աղաջանի	88. Ալեքսանյան Գարեգին Միրզոյի
48. Աղաջանյան Սուրեն Հայրապետի	89. Ալլախվերդով Գեորգ Գասպարի
49. Աղաջանյան Սուրեն Մուխանի	90. Ալլախվերդյան Վարդան Արշակի
50. Աղաջանյան Սերգեյ Նիկոլայի	91. Ալլախվերդյան Գեորգ Գասպարի
51. Աղաջանյան Սուրեն Բախշիի	92. Ալլախվերդյան Սուրեն Ջավադի
52. Աղաջանյան Միխայել Մարտիրոսի	93. Ալոյան Արշակ Մովսեսի
53. Աղալարյան Նիկոլայ Մելիքսեթի	94. Ալուխանյան Սուրեն Ավանեսի
54. Աղամյան Արմենակ Գրիգորիի	95. Ամալյան Սարգիս Պետրոսի
55. Աղամյան Արտաշես Գրիգորիի	96. Յամբարձումյան Ալեքսանդր Մարտ.
56. Աղամյան Արտեմ Գրիգորիի	97. Յամբարձումյան Գուրգեն Հայրապետի
57. Աղամյան Արշակ Գրիգորիի	98. Յամբարձումյան Ներսես Ավանեսի

99. Համբարձումյան Նորիկ Մեսրոպի
 100. Համբարձումյան Սուրեն Սերգեյի
 101. Ամիրխանյան Վարդան Ջհանգիրի
 102. Ամիրխանյան Ներսես Աղաջանի
 103. Անդրյան Անդրանիկ Չորաբի
 104. Անդրյան Ամիրջան Սարգսի
 105. Առաքելով Հայկ Հովսեփի
 106. Առաքելյան Ալեքսանդր Արշակի
 107. Առաքելյան Արամ Սողոմոնի
 108. Առաքելյան Արամայիս Սարգսի
 109. Առաքելյան Եգոր Թադեոսի
 111. Առաքելյան Մուշեղ Միրզոյի
 111. Առաքելյան Հովսեփ Սարգսի
 112. Առաքելյան Սերգեյ Սամսոնի
 113. Առաքելյան Սերգեյ Սողոմոնի
 114. Առաքելյան Սերգեյ Արտաշի
 115. Առաքելյան Շամիր Ղեւոնդի
 116. Առաքելյան Գրիշա Թեւոսի
 117. Արզումանյան Վահան Աղաջանի
 118. Արզումանյան Միքայել Գրիգորիի
 119. Արզումանյան Միքայել Մկրտչի
 120. Արզումանյան Օհան Աղաջանի
 121. Կովալկով Նիկոլայ Իվանի
 122. Արկաննիկով Իվան Ստեփանի
 123. Ակոպով Արամ Շամիրի
 124. Առստամյան Ապրես Անտոնի
 125. Առստամյան Աշոտ Մովսեսի
 126. Առստամյան Միքայել Գրիգորիի
 127. Առստամյան Սարգիս Իսաջանի
 128. Հարությունյան Գրիգորի Դավիթի
 129. Հարությունյան Ավետիս Միրզոյի
 130. Հարությունյան Ալեքսանդր Արշակի
 131. Հարությունյան Անդրանիկ Սեմյոնի
 132. Հարությունյան Վահան Սեմյոնի
 133. Հարությունյան Վարդան Սեմյոնի
 134. Հարությունյան Ղազար Սեմյոնի
 135. Հարությունյան Հայկ Ավագի
 136. Հարությունյան Միքայել Մոզիի
 137. Հարությունյան Պետրոս Ալեքսանի
 138. Հարությունյան Սամվել Արտեմի
 139. Հարությունյան Սերգեյ Ալեքսանդրի
 140. Հարությունյան Սերգեյ Ներսեսի
 141. Հարությունյան Սուրեն Մարկոսի
 142. Հարությունյան Սուրեն Պավելի
 143. Հարությունյան Սուրեն Սողոմոնի
 144. Առուշանով Բուդդան Բեգլարի
 145. Առուշանյան Արշակ Միքայելի
 146. Առուշանյան Տիգրան Պետրոսի
 147. Առուշանյան Շահեն Լեւոնի
 148. Արշակյան Հրանտ Ջումշուդի
 149. Ասճատրյան Վանյա Հարությունի
 150. Ասրյան Հովսեփ Աթայի
 151. Ասլանյան Անդրանիկ Ապետնակի
 152. Ասլանյան Ապրես Մելքումի
 153. Ասրիյան Արամայիս Հակոբի
 154. Ասրիյան Ասճատուր Բալասանի
 155. Ասրիյան Գրիգորի Մադաթի
 156. Ասրիյան Սանթուր Արամի
 157. Հասրաթյան Նիկոլայ Իսայի
 158. Ասրյան Վարդան Խաչատուրի
 159. Ասրյան Ասճատուր Բալասանի
 160. Ասրյան Գրիգորի Մադաթի
 161. Ասրյան Իշխան Սարգսի
 162. Ասկարյան Նիկոլայ Մելիքսեթի
 163. Արշակյան Հրանտ Ջումշուդի
 164. Հախումյան Գրիգորի Սարգսի
 165. Հախումյան Շամխալ Ավագիմի
 166. Բաբայան Ալեքսանդր Ամիրբաբի
 167. Բաբայան Արշակ Փիրումի
 168. Բաբայան Վարդան Բաբայի
 169. Բաբայան Գաբրիել Թեւոսի
 170. Բաբայան Գեւորգ Անդրանիկի
 171. Բաբայան Գեղեոն Ջավադի
 172. Բաբայան Գրիգորի Ջումշուդի
 173. Բաբայան Գուրգեն Ասլանի
 174. Բաբայան Ջավադ Իսակի
 175. Բաբայան Սուրեն Հարությունի
 176. Բաբայան Իշխան Ջումշուդի
 177. Բաբայան Հարություն Սեմյոնի
 178. Բաբայան Անդրանիկ Սամսոնի
 179. Բաբայան Ներսես Աղաջանի
 180. Բաբայան Եղիշե Ավագումի

181. Բաբլոնյան Փայլակ Յակոբի	221. Վարդանյան Աթանես Յարությունի
182. Բաղդասարյան Գրիգորի Ավագիմի	222. Վարդանյան Բ.
183. Բաղդասարյան Երվանդ Ածառուրի	223. Վասիլոնկո Ալեքսեյ Իվանի
184. Բաղդասարյան Լազր Եփրեմի	224. Վասիլոնկո Վլադիմիր Իվանի
185. Բաղիրով Գրիգորի Յայրումի	225. Վաշենկո Սերգեյ Վասիլիի
186. Բաղրյան Արամ Ալեքսանդրի	226. Վիտչենկո Ալեքսեյ Վասիլիի
187. Բաղդասարով Գրիգորի Ավագիմի	227. Ոսկանյան Արսեն Գաբրիելի
188. Բաղիյան Վաղարշակ	228. Ոսկանյան Սերգեյ Գաբրիելի
189. Բադալով Նիկոլայ Ներսեսի	229. Գաբրիելյան Աբրամ Մարտիրոսի
190. Բադալյան Գուրգեն	230. Գաբրիելյան Անտոն Ստեփանի
191. Բադասյան Ստեփան Մկրտչի	231. Գաբրիելյան Վերդի Միքայելի
192. Բալասանյան Յամբարձում
Յարությունի	232. Գաբրիելյան Մարգար Խորայելի
193. Բալասանյան Արսեն Դանիելի	233. Գաբրիելյան Սմբատ Աղանի
194. Բալասանյան Բարսեղ Դանիելի	234. Գաբրիելյան Սմբատ Յովհաննեսի
195. Բալասանյան Լեւոն Մովսեսի	235. Գագուևց Արտավազդ Առստամի
196. Բալասանյան Մուշեղ Արզումանի	236. Գագուևց Սուրեն Արամի
197. Բալասյան Աշոտ Ծառուրի	237. Գասպարյան Միխայել Անդրեյի
198. Բալայան Յամայակ Սամսոնի	238. Գելորգյան Բահատուր Սարգսի
199. Բալայան Անդրանիկ Սամսոնի	239. Ղազարյան Ավանես Անդրեյի
200. Բալայան Գուրգեն Կարապետի	240. Ղազարյան Ավետիս Անդրեյի
201. Բալայան Եղիշա Արսենի	241. Ղազարյան Վարդազար Բաղդասարի
202. Բալայան Եղիշե Աթանեսի	242. Ղազարյան Յայկ Յատրաթի
203. Բալայան Ռուբեն Արսենտիի	243. Ղազարյան Յովհաննես Յայրապետի
204. Բալայան Ռուբեն Ավշարի	244. Ղազարյան Ռաֆիկ Ավանեսի
205. Բարսեղյան Ալեքսանդր Սամսոնի	245. Ղազարյան Միքայել Իսակի
206. Բարսեղյան Յարություն Սեմյոնի	246. Ղազարյան Թադևոս Խոսրովի
207. Բարսեղյան Թոմաս Գարայի	247. Գալինսկի Վլադիմիր Իվանի
208. Բախտամով Աշոտ	248. Գալստյան Ներսես Միրզոյի
209. Բախրամով Գուրգեն Մեհրաբի	249. Գալստյան Ռուբեն Սումբատի
210. Բախտենին Վալենտին Իվանի	250. Գալստյան Անդրանիկ Արշակի
211. Բախտամյան Լեւոն Զավադի	251. Ղամբարով Նիկոլայ Գրիգորիի
212. Բարխուդարյան Մանվել Խորայելի	252. Գարաքյան Սերգեյ Յարությունի
213. Բեգլարյան Մովսես Գրիգորիի	253. Գասպարով Միքայել Ծառուրի
214. Բեգլարյան Սուրեն Խաչատուրի	254. Գասպարյան Անտոն Մովսեսի
215. Բեգլարյան Վարդան Ասլանի	255. Գասպարյան Իշխան Մարկոսի
216. Բելինսկի Անատոլի Պյոտրի	256. Գասպարյան Սարգիս Մարտիրոսի
217. Բելյաեւ Տիմոֆեյ Անդրեյեվիչ	257. Գասպարյան Սարգիս Մարկոսի
218. Բենդին Պյոտր Սրիյադի	258. Գասպարյան Սերոբ Ս.
219. Բոզուևց Յովհաննես Սելիի	259. Գասպարյան Յովհաննես
Յայրապետի
220. Վարդանյան Արտաշես Առստամի	260. Գելորգյան Բուղդան Սարգսի

261. Գեւորգյան Ռուբեն Զարուբյունի	302. Դարյան Միխայել Գրիգորիի
262. Գեւորգյան Սերյոժա Զայրապետի	303. Զաքյան Գուրգեն Միսակի
263. Գրիգորյան Զակոբ Ամիրբարի	304. Զավաքյան Շահեն Արսենի
264. Գրիգորյան Ալեքսանդր Պետրոսի	305. Զալալյան Սերգեյ Ալեքսանդրի
265. Գրիգորյան Առաքել Սանջանի	306. Զհանգիրյան Բեյբուդ Մինասի
266. Գրիգորյան Արտաշ Սելիի	307. Դորոբյան Սերգեյ Սեմյոնի
267. Գրիգորյան Արտաշ Ավետիսի	308. Դուբինյան Սերգեյ Անտոնի
(Անանիի)
268. Գրիգորյան Արտյոմ Սեմյոնի	309. Եղիազարյան Վարդան Արշակի
269. Գրիգորյան Զարուբյուն Արսենի	310. Եղյան Վահան Արշակի
270. Գրիգորյան Արշավիր Գրիգորիի	311. Երիցյան Մնացական Գեւորգի
271. Գրիգորյան Աշոտ Պետրոսի	312. Եսայան Գուրգեն Արշակի
272. Գրիգորյան Գրիգորի Ներսեսի	313. Զաքիյան Մովսես Խոսրովի
273. Գրիգորյան Գրիշա Մայիլի	314. Զաքարյան Արշակ Զարուբյունի
274. Գրիգորյան Երեմ Ծատուրի	315. Զաքարյան Արմենակ Զարուբյունի
275. Գրիգորյան Երոշա Անդրեյի	316. Զաքարյան Բորիս Անդրիասի
276. Գրիգորյան Լեւոն Զրիստափորի	317. Զաքարյան Վաղարշակ Ալամի
277. Գրիգորյան Նիկոլայ Սելիի	318. Զաքարյան Ղարիբ Գրիգորիի
278. Գրիգորյան Սերգեյ Պետրոսի	319. Զաքարյան Գեւորգ Զարուբյունի
279. Գրիգորյան Սուրեն Իսակի	320. Զաքարյան Միքայել Առաքելի
280. Գրիգորյան Սուրեն Միքայելի	321. Զաքարյան Մովսես Ավագի
281. Գրիգորյան Սուրեն Մկրտչի	322. Զաքարյան Մովսես Խոսրովի
282. Գրիգորյան Խորեն Զայրապետի	323. Զաքարյան Մովսես Սահակի
283. Գրիգորյան Շիրին Դանիլի	324. Թովմասյան Անդրանիկ Արշակի
284. Գրիգորյան Յուրի Արսենի	325. Իգնատե Այոտր Ֆյոդորի
285. Գրիգորյան Զակոբ Ամիրջանի	326. Իսրայելյան Միքայել Թեւոսի
286. Գրոնյե Այոտր Վասիլիի	327. Իսրայելյան Սոկրատ Զարուբյունի
287. Գոտինյան Ռուբեն Զայրապետի	328. Իսունց Միքայել Թեւոսի
288. Դուլիյան Բաբկեն Նարիմանի	329. Իշխանյան Զավեն Ռուբենի
289. Դուլունց Վարդազար Ավետիսի	330. Դահրամանյան Վարդան Դազարի
290. Դավթյան Վարդան Աբրահամի	331. Դահրամանյան Զամիլ Զամբարձովի
291. Դավթյան Երվանդ Սեմյոնի	332. Կազակով Վասիլի Գրիգորիի
292. Դավթյան Լեւոն Դավթի	333. Զամալյան Միքայել Միքայելի
293. Դադայան Արշակ Անդրեյի	334. Կարապետյան Դանտե Իսրայելի
294. Դադայան Լեւոն Անդրեյի	335. Կարախանյան Մուշեղ Գրիգորիի
295. Դանիելյան Ալեքսանդր Դանիելի	336. Կարապետյան Սեւակ Գրիգորիի
296. Դանիելյան Արամ Սարգսի	337. Կարաբեկյան Գրիգորի Զայրապետի
297. Դանիելյան Արմենակ Սաղաթելի	338. Կասպարով Երվանդ Մովսեսի
298. Դանիելյան Մովսես Խոսրովի	339. Կասպարյան Իշխան Մարկոսի
299. Դարյան Վահան Գրիգորիի	340. Կեւորգով Միքայել Սարգսի
300. Դարյան Գեորգի Ստեփանի	341. Կիսիբեկյան Գարեգին Իսայի
301. Դարյան Մուշեղ Գրիգորիի	

342. Կիսաբեկյան Կարեգին Ներսեսի
 343. Կոմեյլե Վասիլի Ֆյոդորի
 344. Կուշիմով Վասիլի Ֆյոդորի
 345. Կոստանդյան Արամայիս Ալեքսանդրի
 346. Զոչարյան Հրայր Սամսոնի
 347. Կրուպյանով Նիկոլայ Արխիպի
 348. Կագրամանով Իսա Աբրահամի
 349. Ղահրամանյան Արշակ Գերասիմի
 350. Հովհաննիսյան Գեւորգ Վանիի
 351. Հովհաննիսյան Ծատուր Գրիգորիի
 352. Հովհաննիսյան Սերգեյ Միրզոյի
 353. Հովհաննիսյան Գրիշա Ապրեսի
 354. Ավանեսյան Թարխան Գրիգորիի
 355. Ավանեսյան Երվանդ Սահակի
 356. Հովհաննիսյան Գրիգոր Հայրապետի
 357. Հովհաննիսյան Միխայել Սահակի
 358. Հովհաննիսյան Միխայել Խոսրովի
 359. Հովհաննիսյան Արտաշ Լեւոնի
 360. Հովհաննիսյան Կարո Մովսեսի
 361. Հովհաննիսյան Եփրեմ Սահակի
 362. Հովհաննիսյան Սեդրակ Հայրապետի
 363. Հովհաննիսյան Անուշավան Համբ.
 364. Հակոբջանյան Գրիշա Արզումանի
 365. Միքայելյան Գեորգի Համբարձումի
 366. Մեսրոպյան Սամսոն Գրիգորիի
 367. Մելքունյան Սիմոն Միրզոյի
 368. Մարտիրոսյան Շահնազար Աբր.
 369. Միրզոյան Հարություն Միրզոյի
 370. Մեսրոպյան Սարգիս
 371. Մելքունյան Սուրեն Հովհաննեսի
 372. Մարտիրոսյան Գուրգեն Գրիգորիի
 373. Միրզոյան Բագրատ Միրզոյի
 374. Մելքունյան Աշոտ
 375. Միքայելյան Վահան Մուշեղի
 376. Մովսեսյան Ալեքսեյ Մանգասարի
 377. Մանասյան Սայի Առուստամի
 378. Մուսայելյան Արսեն Դանիելի
 379. Մարտիրոսյան Կոստի Հակոբջանի
 380. Մկրտչյան Աղալար Ավանեսի
 381. Մինասյան Եսոկ Համբարձումի
 382. Մուսայելյան Աշոտ Հովհաննեսի
 383. Մկրտչյան Ներսես Սողոմոնի
 384. Մարգարյան Պետրոս Մովսեսի
 385. Մուսայելյան Իշխան Զումշուդի
 386. Մելքունյան Ավագ Գասպարի
 387. Մաթեոսյան Եգոր Սարգսի
 388. Մակեե Նիկոլայ Անդրեյի
 389. Մուսայելյան Արսեն Պետրոսի
 390. Մինասյան Խաչիկ Ավետիսի
 391. Մարտիրոսյան Արամ Եփրեմի
 392. Մայիլյան Պողոս Հավհաննեսի
 393. Միրզոյե Սիմոն Առուստամի
 394. Մկրտունյան Արտեմ Հայրապետի
 395. Մելիքսեթյան Ապետ
 396. Մինասյան Արամ Հայրապետի
 397. Մախմուդյան Լեւոն Զավադի
 398. Մարության Աշոտ Թեւոսի
 399. Մարտիրոսյան Ապետ Արտեմի
 400. Միքայելյան Կարո Համբարձումի
 401. Մելքունյան Աշոտ Բաղդասարի
 402. Մինասյան Տիգրան Արտեմի
 403. Մաքսականյան Գարեգին Գերասիմի
 404. Մարտիրոսյան Միքայել Դավիթի
 405. Մուսաեւ Հայկ Հովհաննեսի
 406. Մարտիրոսյան Ավետիս Առաքելի
 407. Մուսայելյան Ալեքսան Մանգասարի
 408. Մարտիրոսյան Գուրգեն Ալեքսանի
 409. Մելքունյան Գարեգին Առուստամի
 410. Լալաեւ Սերգեյ Միքայելի
 411. Լալայան Եղիշե Արսենի
 412. Լալայան Լալա Արսենի
 413. Լալայան Գրիգորի Արսենի
 414. Լալայան Գրիգորի Նիկոլայի
 415. Լալայան Վարդան Առուշանի
 416. Լալայան Սուրեն Արշակի
 417. Լալայան Գուրգեն Զավադի
 418. Լալաբեկյան Գուրգեն Դավթի
 419. Լակունդարիձե Անդրեյ Գրիգորիի
 420. Մայիլյան Հարոն Հայրապետի
 421. Մակուլյան Իվան Մովսեսի
 422. Մանասյան Հայկ Համբարձումի
 423. Մանասյան Գուրգեն Նիկոլայի

- 424.Մանուչարով Ալեքսեյ Բախշիի
425.Մարտիրոսյան Ավագ Խաչատուրի
426.Մարտիրոսյան Արտյոմ Արտաշեսի
427.Մարտիրոսյան Սամվել Շամիրի
428.Մելիքսեթյան Գրիգոր Իվանի
429.Մելքունյան Ավագ Գասպարի
430.Մելքունյան Արտաշես Առուշանի
431.Մինասյան Միքայել Գրիգորիի
432.Մինասյան Խոնիկ Անդրեյի
433.Միրզոյան Շախի Իվանի
434.Մուսայել Լյովա Ավանեսի
435.Մուսայել Ռուբեն Իսակի
436.Մուսայելյան Ալեքսեյ Մանգասարի
437.Մուսայելյան Եփրեմ Վարդանի
438.Մովսեսյան Դմիտրի Գրիգորիի
439.Մոլունց Սուրեն Մանասի
440.Նասիբյան Գարեգին Իսայի
441.Նասիբյան Գուրգեն Գրիգորիի
442.Նասիբյան Ավագ Մինասի
443.Նասիբյան Ռաֆիկ Իսայի
444.Ներսիսյան Իվան Առաքելի
445.Նովիկով Նիկոլայ Վասիլիի
446.Օհանջանյան Սեդրակ Հայրապետի
447.Օհանյան Գրիգորի Խաչատուրի
448.Օռլով Ալեքսանդր Կիրիլի
449.Օռլով Վիկտոր Կիրիլի
450.Յովսեփյան Սուրեն Առաքելի
451.Փաշայան Սեմյոն Սողոմոնի
452.Պետրոսյան Արշավիր Անդրանիկի
453.Պետրոսյան Աշոտ Բախշիի
454.Պիդենկո Ալեքսեյ Վասիլիի
455.Պողոսյան Տիգրան Հայրապետի
456.Պողոսյան Գրիգորի Պետրոսի
457.Պաշաե Սեմյոն Սողոմոնի
458.Պետրոսյան Լեւոն Հայրապետի
459.Պետրոսյան Սարգիս Միրզոյի
460.Պողոսյան Սեմյոն Միրզոյի
461.Պողոսյան Սամսոն Ղազարի
462.Պետրոսյան Աշոտ Բախշիի
463.Սահակով Հարություն Գրիգորիի
464.Սահակյան Չավեն Արսենի
465.Սահակյան Սամսոն Հայրապետի
466.Սանյան Գրիգորի Մակարի
467.Սանյան Արշավիր Միրզոյի
468.Սարգարյան Հայկազ Արտեմի
469.Սարգարյան Ժորա Առաքելի
470.Սարինյան Վոլոդյա Բախշիի
471.Սարգսյան Աղալար Անդրեյի
472.Սարգսյան Ալեքսանդր Ավանեսի
473.Սարգսյան Արտաշես Իշխանի
474.Սարգսյան Արտյոմ Իշխանի
475.Սարգսյան Հարություն Արսենի
476.Սարգսյան Արշակ Գեորգի
477.Սարգսյան Բագրատ Սարգսի
478.Սարգսյան Վոլոդյա Բախշիի
479.Սարգսյան Գալուստ Թեւոսի
480.Սարգսյան Հրանտ Հայրապետի
481.Սարգսյան Գրիգոր Գրիգորիի
482.Սարգսյան Ղուկաս Ավետիսի
483.Սարգսյան Երվանդ Ավանեսի
484.Սարգսյան Չավեն Ղեւոնդի
485.Սարգսյան Լեւոն Արտեմի
486.Սարգսյան Մինաս Միրզոյի
487.Սարգսյան Միքայել Գրիգորիի
488.Սարգսյան Սարգիս Շամիրի
489.Սարգսյան Սերգեյ Ավետիսի
490.Սարգսյան Սերգեյ Իսակի
491.Սարգսյան Սերգեյ Սուբբատի
492.Սարուխանյան Վարդան
Հարությունի
493.Սարուխանյան Գուրգեն Բախշիի
494.Սարուխանյան Հովհաննես
Հարությունի
495.Սարուխանյան Ռուբեն Բախշիի
496.Սաֆարյան Անդրանիկ
Համբարձումի
497.Սաֆարյան Աթաքիշ
498.Սաֆարյան Գեորգի Սեդրակի
499.Սաֆարյան Մուշեղ Գերասիմի
500.Սեյրանյան Հայրապետ Հարությունի
501.Սեյրանյան Սամսոն Սեմյոնի
502.Սեյրանյան Սերգեյ Արտեմի

- 503.Սեկուլա Բորիս Վասիլիի
504.Սեկուլա Վլադիմիր Վասիլիի
505.Սեմյոնով Լեոն Նիկոլայի
506.Սերոբյուկ Ֆյոդոր Կոնստանտինի
507.Սերոբյան Սերգեյ Սեմյոնի
508.Սելումյան Լեոն Ֆարսիի
509.Սիլուտին Սամվել Սերգեյի
510.Սիմոնյան Առստամ Մարդիի
511.Սիմոնյան Եփրեմ Աղաբաբի
512.Սիմոնյան Միքայել Պարֆիրի
513.Սորոկին Վասիլի Սեմյոնի
514.Սորոկին Յակով Միքայելի
515.Սկորիկով Միքայել Իվանի
516.Ստեփանյան Ալբերտ Գարեգինի
517.Ստեփանյան Արմեն Բալասանի
518.Ստեփանյան Ղազար Իվանի
519.Ստեփանյան Միքայել Սեդրակի
520.Ստեփանյան Ռուբեն Անդրեյի
521.Ստեփանյան Սաղաթել Սարգսի
522.Ստեփանյան Սերգեյ Սարգսի
523.Ստեփանյան Շաբո Արմենակի
524.Սուզմին Սերգեյ Սերգեյի
525.Սուլեյմանյան Սերգեյ Գյանջումի
526.Սուխանով Պյոտր Նիկոլայի
527.Թամրազյան Անդրանիկ Արշակի
528.Թամրազյան Աթա Ջումշուդի
529.Թամրազյան Խաչատուր Փաշայի
530.Թարամյան Ավանես Ալեքսանի
531.Թարխանյան Ավանես Ալեքսանդրի
532.Թադեոսյան Վասիլի Մնացականի
533.Թադեոսյան Վասիլի Միսակի
534.Տեր-Գաբրիելյան Եղիշե Սարգսի
535.Թոմասյան Ալեքսանդր Պյոտրի
536.Թոմասյան Ալեքսանդր Պետրոսի
537.Թոմասյան Գուրգեն Ջավալի
538.Թորոսով Հարություն Սեդրակի
539.Թումանով Արսեն Ջավադի
540.Թումասով Վարդան Պետրոսի
541.Հուռումյան Ժորա Ասլանի
542.Փարամազյան Գարեգին Հար.
543.Փարամազյան Սերգեյ Հայկի
544.Փարամազյան Խաչատուր Բարսեղի
545.Փարամազյան Խաչատուր Վասիլի
546.Ֆյոդորով Յուրի Իվանի
547.Խալաթյան Արսեն Սարգսի
548.Խալչենկո Միքայել Եգորի
549.Խաչատրյան Արսեն Առաքելի
550.Խաչատրյան Իվան Աշոտի
551.Խաչատրյան Լեոն Շամիրի
552.Խաչատրյան Միքայել Մովսեսի
553.Խաչատրյան Միքայել Թադեոսի
554.Խաչատրյան Ռուբեն Հարությունի
555.Խաչատրյան Սերգեյ Նիկոլայի
556.Խաչատրյան Թեան Աղաբեկի
557.Խուդաբյան Արտաշես Մարկոսի
558.Ծատրյան Իսակ Սեմյոնի
559.Շուդուևց Սերգեյ Սեմյոնի
560.Շահրամանյան Վահան Կարապետի
561.Շահրամանյան Հովհաննես Կարապետի
562.Շահրամանյան Արտեմ Կարապետի
563.Շուվայել Ռոման Նիկիտի
564.Սայիյան Գրիգորի Մարգարի
565.Սերոբյան Սերգեյ Սեմյոնի
566.Սերոբյան Սերգեյ Արտեմի
567.Սարգսյան Ալեքսանդր Լեոնի
568.Սարուխանյան Հովհաննես Հայրապետի
569.Սարինյան Վալոդյա Բախշիի
570.Սարգսյան Արմենակ Շամիրի
571.Սարգսյան Հրանտ Հայրապետի
572.Սարգսյան Ղեոնդ Ղեոնդի
573.Սարգսյան Սարգիս Մուշեղի
574.Փաշայան Սեմյոն Սողոմոնի
575.Օհանյան Մովսես Հարությունի
576.Օգանեսով Իվան Պետրոսի

ԱՍԿԵՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆ

ԳՅՈՒՂ ԱԿՆԱՂԲՅՈՒՐ

1. Աղաբեկյան Արսեն Ս.
2. Ավետիսյան Արշակ Ա.
3. Առստամյան Սիմոն Ս.
4. Ավանեսյան Գրիշա Ջ.
5. Ալեքսանյան Ժորա Ս.
6. Բալայան Լազր Յ.
7. Բալայան Մուշեղ Յ.
8. Բալայան Վաղարշակ Ֆ.
9. Բալայան Գրիշա Ս.
10. Բեգլարյան Արտաշ Կ.
11. Գասպարյան Ռուբեն Յ.
12. Գասպարյան Արծրունի Յ.
13. Գասպարյան Միշա Յ.
14. Գրիգորյան Աշոտ Մ.
15. Դանիելյան Շմավոն Մ.
16. Թովմասյան Սուրեն Ա.
17. Խոսրովյան Եգոր Ս.
18. Յայրապետյան Մուրադ Յ.
19. Յայրապետյան Սոկրատ Կ.
20. Յակոբյան Անդրոն Շ.
21. Յակոբյան Նիկոլայ Կ.
22. Յամբարձումյան Մայրո Մ.
23. Յամբարձումյան Սուրեն Ս.
24. Յամբարձումյան Բախշի Ս.
25. Յամբարձումյան Արծրունի Ա.
26. Դարամյան Գրիշա Ա.
27. Դարամյան Եղիշե Ա.
28. Մարտիրոսյան Արծրունի Յ.
29. Մարտիրոսյան Ծատուր Մ.
30. Մարտիրոսյան Բագրատ Մ.
31. Մուսայելյան Առուշ Ի.
32. Մանուկարյան Գուրգեն Բ.
33. Մանուկարյան Ապրես Բ.
34. Մանուկարյան Մարդի Բ.
35. Մանասյան Միշա Մ.
36. Միրզոյան Նիկոլայ Բ.
37. Միրզոյան Ռուբեն Ա.

38. Մովսիսյան Իսա Յ.
39. Մովսիսյան Բաբկեն Բ.
40. Մարգարյան Արտեմ Թ.
41. Պետրոսյան Գրիգորի Ս.
42. Ջիվանշիրյան Վարդան Ս.
43. Ջիվանշիրյան Վահան Ս.
44. Ջիվանշիրյան Սերոբ Մ.
45. Ջիվանշիրյան Գուրգեն Ս.
46. Սաղյան Ալեքսան Բ.
47. Սաղյան Սաղաթել Բ.
48. Սարգսյան Սուրեն Օ.
49. Սարգսյան Քրիստ Օ.
50. Սարգսյան Արշակ Ե.
51. Սարգսյան Իշխան Ե.
52. Սաֆարյան Ժորա Ֆ.
53. Օհանջանյան Աշոտ Ե.
54. Օհանյան Նուրեն
55. Բեգլարյան Եգոր Կ.
56. Սաղյան Անդրոն Ա.
57. Մարգարյան Բահատուր

ԱՅԳԵՍԱՆ

1. Աբրահամյան Սամսոն Խ.
2. Ալուխանյան Սուրեն Ն.
3. Ալուխանյան Կոստի Ա.
4. Ամիրխանյան Աշոտ Ա.
5. Ամիրխանյան Հայկ Ա.
6. Ամիրխանյան Կոլյա Մ.
7. Ամիրխանյան Վարդան Ջ.
8. Ավանեսյան Սերգեյ Վ.
9. Ավետիսյան Իշխան Գ.
10. Արզումանյան Արզուման Ա.
11. Բարսեղյան Գրիշա Ս.
12. Գրիգորյան Անդրանիկ Ա.
13. Գրիգորյան Հակոբ Ա.
14. Գրիգորյան Սերգեյ Ա.
15. Գրիգորյան Մուշեղ Ս.
16. Գրիգորյան Արշակ Ն.
17. Գասպարյան Կարո Ս.
18. Գասպարյան Սերյոժա Ջ.
19. Ղարախանյան Վարդան Բ.
20. Ղարախանյան Սերոբ Բ.
21. Ղարախանյան Սուրեն Հ.
22. Մարտիրոսյան Սարգիս Տ.
23. Մկրտչյան Մակիչ Գ.
24. Նասիբյան Աշոտ Ի.
25. Նասիբյան Հայկ Ծ.
26. Պետրոսյան Ապետնակ Գ.
27. Պետրոսյան Գարեգին Գ.
28. Պողոսյան Գուրգեն Ա.
29. Վերդյան Սամվել Ա.
30. Խանումյան Միշա Ա.
31. Մախմուրյան Վարդան Մ.
32. Նասիբյան Կոլյա Տ.
33. Սարգսյան Արտյուշա Ի.
34. Նասիբյան Անուշավան Տ.
35. Մարտիրոսյան Արտավազդ
36. Լալայան Վանի Բ.
37. Լալայան Անտոն Բ.
38. Մարկոսյան Գաբրիել
39. Ղարախանյան Լեւոն

40. Մարտիրոսյան Վարդան
41. Ղարախանյան Մուշեղ Խ.
42. Բալասանյան Ալեքսանդր Ջ.
43. Բալասանյան Առուստամ Ջ.
44. Պետրոսյան Աշոտ Ա.
45. Պետրոսյան Արամայիս Ա.
46. Առուշանյան Տիգրան Պ.
47. Աղասափյան Գրիգոր Խ.
48. Բալայան Անուշավան Ա.
49. Բալայան Շմավոն Ա.
50. Բալայան Աշոտ Ա.
51. Բալասանյան Հայրապետ Ա.
52. Բալասյան Արամ Ա.
53. Բաղդասարյան Սուրեն Ն.
54. Բաղդասարյան Երվանդ Գ.
55. Բարսեղյան Մուշեղ Ն.
56. Դադայան Տիգրան Մ.
57. Ղազարյան Երվանդ Տ.
58. Հիսկյան Գուրգեն Դ.
59. Թավրիզյան Արամ Լ.

- 60. Խորայեղյան Մուշեղ Բ.
- 61. Խաչատրյան Լեւոն Բ.
- 62. Խաչատրյան Արմեն Տ.
- 63. Խաչատրյան Ալեքսանդր
- 64. Հարությունյան Մուխան Գ.
- 65. Պողոսյան Աշոտ Գ.
- 66. Վերդյան Վարդան Խ.
- 67. Պողոսյան Գրիշա Ն.
- 68. Պողոսյան Յաշա Ն.
- 69. Պետրոսյան Սուրեն Խ.
- 70. Սարգսյան Մարտիրոս Ա.
- 71. Սարգսյան Հովհաննես Տ.
- 72. Սարուխանյան Աշոտ Ա.
- 73. Սարգսյան Մուշեղ Հ.
- 74. Սահակյան Վաղարյան Կ.
- 75. Վերդյան Սուրեն Գ.
- 76. Ամիրխանյան Վահան Մ.
- 77. Ավետիսյան Եսոբ Ս.
- 78. Նասիբյան Գուրգեն Տ.

- 79. Աբրահամյան Վահան Ա.
- 80. Ղազարյան Արամ Շ.
- 81. Արզումանյան Բենիկ
- 82. Գաբրիելյան Ռուբեն
- 83. Սարուխանյան Անդրանիկ Ն.
- 84. Գրիգորյան Գրիգոր
- 85. Վանեսյան Միշա Ս.
- 86. Ավագիմյան Սերգեյ Բ.
- 87. Խաչատրյան Վարդան
- 88. Աբրահամյան Վահան Ա.
- 89. Վանեսյան Մուխան Ս.
- 90. Խաչատրյան Մուշեղ Ն.
- 91. Հակոբյան Ռուբեն Բ.
- 92. Միրզոյան Արտավազդ Խ.
- 93. Ղարախանյան Ավանես Բ.
- 94. Հովակիմյան Սերյոժա Բ.
- 95. Հովակիմյան Արամ Բ.
- 96. Ավագիմյան Սերգեյ Բ.

- 1. Ասրյան Սանթուր
- 2. Ասրյան Գրիգոր Հ.
- 3. Ասրյան Արշակ Հ.
- 4. Առաքելյան Սերոժա Մ.
- 5. Ավանեսյան Հովհաննես Գ.
- 6. Առստամյան Մուշեղ Պ.
- 7. Ավանեսյան Չարքազ Մ.
- 8. Ավանեսյան Ավագ Թ.
- 9. Ավանեսյան Միշա Գ.
- 10. Աղաբալյան Աբել Ն.
- 11. Առաքելյան Զրիտաֆոր Չ.
- 12. Անտոնյան Խաչատուր Ջ.
- 13. Առաքելյան Պ.Ա.
- 14. Ալեքսանյան Օհաննես Չ.
- 15. Բալայան Իշխան Ջ.
- 16. Բալայան Տիգրան Ջ.
- 17. Բաբայան Անդրանիկ Ջ.
- 18. Բաբայան Միշա Գ.
- 19. Բաբայան Գուրգեն Վ.

ԱՍՏՂԱՇԵՆ

20. Բաբայան Գարեգին Յ.	61. Յայրիյան Անդրանիկ Ա.
21. Բաղդասարյան Սերյոժա	62. Յայրիյան Յաշա Ղ.
22. Բաղդասարյան Յովսեփ Ղ.	63. Յայրապետյան Սամսոն Զ.
23. Բեգլարյան Սաշա Յ.	64. Յայրապետյան Գուրգեն Փ.
24. Բուդաղյան Մուրադ Զ.	65. Կարապետյան Նիկոլայ Ա.
25. Բուդաղյան Միշա Շ.	66. Կարապետյան Ասլան Ղ.
26. Բոզյան Անդրանիկ	67. Կարապետյան Գրիգոր Ա.
27. Բոզյան Զիվանշիր Մ.	68. Կարապետյան Միշա Շ.
28. Գալստյան Ծատուր Փ.	69. Կարապետյան Սամվել Ա.
29. Գեորգյան Նիկոլայ Գ.	70. Կարապետյան Վարդան Ա.
30. Գրիգորյան Շամիր Ա.	71. Ծատրյան Գրիշա Մ.
31. Գրիգորյան Կարո Ա.	72. Դուլյան Շուրա Ա.
32. Գրիգորյան Վահան Ա.	73. Դահրամանյան Ենոք Յ.
33. Գրիգորյան Նիկոլայ Ա.	74. Դահրամանյան Գրիգոր Յ.
34. Գրիգորյան Յովհաննես Ա.	75. Դահրամանյան Սամվել Ի.
35. Գրիգորյան Գուրգեն Ա.	76. Ծաղարյան Գուրգեն Զ.
36. Գրիգորյան Եղիշե Ա.	77. Մարգարյան Վլոդյա Գ.
37. Գրիգորյան Վլադիմիր Ա.	78. Մնացականյան Սուրեն Օ.
38. Գրիգորյան Անդրի Մ.	79. Մարգարյան Միշա Գ.
39. Գրիգորյան Յրաչիկ Մ.	80. Մարգարով Պավել Օ.
40. Գրիգորյան Սաքո Մ.	81. Մարտիրոսյան Ռաշիդ Ա.
41. Գրիգորյան Զերքեզ Զ.	82. Մկրտչյան Փաշա Գ.
42. Գրիգորյան Ներսես Դ.	83. Մկրտչյան Վաղարշակ Վ.
43. Գրիգորյան Ռուշտեն Բ.	84. Մկրտչյան Ավանես Վ.
44. Դանիելյան Երվանդ Յ.	85. Մնացականյան Ավետիս Մ.
45. Թարխանյան Սերյոժա Ա.	86. Մնացականյան Անաստաս Մ.
46. Խաչատրյան Գրիգոր Յ.	87. Մնացականյան Ռուբեն Բ.
47. Խաչատրյան Վանյա Ա.	88. Մնացականյան Շահեն Մ.
48. Խաչատրյան Արտաշես Գ.	89. Միրզոյան Գարախան Գ.
49. Խաչատրյան Կարո Ա.	90. Մուսայելյան Ահարոն Դ.
50. Յարությունյան Իսահակ Զ	91. Պետրոսյան Գրիշա Մ.
51. Յարությունյան Զրիստափոր Ս.	92. Պետրոսյան Պետրոս Դ.
52. Յարությունյան Զրիստափոր Ծ.	93. Պետրոսյան Արամ Ի.
53. Յարությունյան Գուրգեն Դ.	94. Զհանգիրյան Ռուբեն Մ.
54. Յարությունյան Գրիշա Դ.	95. Զհանգիրյան Անդրանիկ Մ.
55. Յարությունյան Արամ Բ.	96. Յովհաննեսյան Գուրգեն Շ.
56. Յարությունյան Գրիշա Բ.	97. Յակոբջանյան Միշա Ռ.
57. Յայրապետյան Արտաշես Մ.	98. Յովսեփյան Մելիքսեթ Դ.
58. Յայրապետյան Մանթաշ Ա.	99. Յովսեփյան Ալեքսան Վ.
59. Յամբարձումյան Խորեն Ս.	100. Յովսեփյան Գրիգոր Բ.
60. Յակոբյան Միխայել Խ.	101. Ղազարյան Վանյա Ա.

- 102. Ղազարյան Գրիշա Ն.
- 103. Ղազարյան Վանյա Ն.
- 104. Սարգսյան Ռուբեն Մ.
- 105. Սարգսյան Խորեն Դ.
- 106. Սարգսյան Վոլոդյա Մ.
- 107. Բաղդասարյան Մովսես Ի.
- 108. Գեւորգյան Սերյոժա Յ.
- 109. Դավթյան Անաստաս Ի.
- 110. Բալայան Կոլյա Ս.
- 111. Բալայան Յամբարձում Ա.
- 112. Բալայան Նիկոլայ Յ.
- 113. Բուդաղյան Գուրգեն Չ.
- 114. Բուդաղյան Գարեգին Ն.

- 115. Բեգլարյան Յաշա Ի.
- 116. Առաքելյան Պ. Յ.
- 117. Աղաջանյան Մ. Ա.
- 118. Բալայան Մ. Ա.
- 119. Բալայան Ի. Յ.
- 120. Բալայան Ն. Ղ.
- 121. Բալայան Կ. Ա.
- 122. Բուդաղյան Գ. Վ.
- 123. Բաղդասարյան Յաշա Ի.
- 124. Գեւորգյան Ս. Յ.
- 125. Խաչատրյան Կ. Ա.
- 126. Մանգասարյան Պ. Ծ.

ԱՎԵՏԱՐԱՆՈՑ (ԶԱՆԱԽԶԻ)

- 1. Առստամյան Աղաջան Սայիի
- 2. Առստամյան Արտեմ Սայիի
- 3. Ավանեսյան Սերգեյ Պողոսի
- 4. Աղաջանյան Գրիգոր Գաբրիելի
- 5. Արզումանյան Սամսոն Թադևուսի
- 6. Ադաշյան Անդրանիկ Իսայի
- 7. Ավանեսյան Գուրգեն Արտեմի
- 8. Առաքելյան Սերյոժա Միրզայի
- 9. Առաքելյան Տիգրան Միրզայի
- 10. Առաքելյան Խաչիկ Ավետիսի
- 11. Արզումանյան Ալեքսան Իսրայելի
- 12. Ադամյան Սարգիս Մակիչի
- 13. Առստամյան Յրանտ Սարգիսի
- 14. Յայրապետյան Թեւան Շամիրի
- 15. Ավանեսյան Սուրեն Բեգլարի
- 16. Առստամյան Մարդի Սամսոնի
- 17. Ավանեսյան Լեւոն Դանիելի
- 18. Ադաշյան Ռուբեն Իսայի
- 19. Բաբայան Երվանդ Սարգիսի
- 20. Բաբայան Վանյա Միրզայի
- 21. Բաղդյան Սուրեն Միրզայի
- 22. Բաղդյան Գուրգեն Ալեքսանդրի
- 23. Բաղդյան Գրիգոր Յայրապետի
- 24. Բաղդասարյան Վարդան Մովսեսի
- 25. Բաբայան Լեւոն Յամբարձումի

26. Բաբախյան Նիկոլայ Համբարձումի
27. Բաբայան Միքայել Մելքումի
28. Բաղդասարյան Սուրեն Սամսունի
29. Բաղդասարյան Ավան Ասլանի
30. Բաբայան Կոլյա Ալեքսանդրի
31. Գրիգորյան Ազատ Ավետիսի
32. Գրիգորյան Արտեմ Բացիի
33. Գաբրիելյան Մուշեղ Ավանեսի
34. Գրիգորյան Առաքել Սանջանի
35. Գրիգորյան Բախշի Իսկանդերի
36. Գալստյան Բուրղան Փիրումի
37. Գաղյան Աշոտ Իսայի
38. Գրիգորյան Միշա Ավագի
39. Դանիելյան Սերյոժա Միքայելի
40. Դանիելյան Գուրգեն Նիկոլայի
41. Դանիելյան Բագրատ Ներսեսի
42. Դանիելյան Գրիգոր Ալեքսանի
43. Թադևոսյան Թադևոս Դանիելի
44. Թադևոսյան Մուշեղ Արտեմի
45. Թադևոսյան Նժդեհ Միրզայի
46. Խաչատրյան Ներսես Ավանեսի
47. Խաչատրյան Ներսես Ավանեսի
48. Խաչատրյան Գուրգեն Ավանեսի
49. Ծատրյան Ծատուր Կոստիի
50. Ծատրյան Սրապիոն Կոստիի
51. Հայրապետյան Վահան Թադևոսի
52. Հայրապետյան Սուրեն Վորդիի
53. Հայրապետյան Արամ Սայիի
54. Համբարձումյան Սոկրատ Միրզայի
55. Համբարձումյան Իշխան Մակիչի
56. Համբարձումյան Համբարձում Գրիգորի
57. Հայրապետյան Իվան Շամիրի
58. Հայրապետյան Բագրատ Գալուստի
59. Հայրապետյան Շամո Ծատուրի
60. Հայրապետյան Սիմոն Վանիի
61. Համբարձումյան Աբրահամ Մակիչի
62. Համբարձումյան Արսեն Միրզայի
63. Համբարձումյան Ալեքսանդր Մակիչի
64. Հախնազարյան Տիգրան Հարությունի
65. Հովսեփյան Սերյոժա Մելիքսեթի
66. Հովսեփյան Գուրգեն Օհանի
67. Ղազարյան Ներսես Հարությունի
68. Ղահրամանյան Իսա Խուդիի
69. Ղահրամանյան Արզուման Ղանիելի
70. Ղահրամանյան Բեգլար Խուդիի
71. Մանասյան Սերյոժա Տիգրանի
72. Մայիլյան Արտեմ Ավանեսի
73. Մնացականյան Նիկոլայ Տիգրանի
74. Մարության Ռուբեն Մարկոսի
75. Մայիլյան Ալեքսան Լեւոնի
76. Շահրամանյան Գրիշա Վերդիի
77. Շահնազարյան Բենիկ Արտեմի
78. Շահնազարյան Վանո Արտեմի
79. Պետրոսյան Ալեքսանդր Մելիքի
80. Պետրոսյան Սրապիոն Եփրեմի
81. Պետրոսյան Չախար Բալասանի
82. Պետրոսյան Ղարիբ Լեւոնի
83. Պետրոսյան Խաչիկ Ներսեսի
84. Պետրոսյան Մուշեղ Մելիքի
85. Պետրոսյան Միշա Եփրեմի
86. Պետրոսյան Սմբատ Միսրիի
87. Պետրոսյան Արտաշես Արշակի
88. Սարգսյան Բենիկ Ալեքսանի
89. Սարգսյան Սուրեն Ստեփանի
90. Սարգսյան Սուրեն Ալեքսանի
91. Սարգսյան Սամվել Ալեքսանի
92. Սարգսյան Սուրեն Աբրահամի
93. Աթալյան Սանջան Հայրապետի
94. Աթալյան Անդրանիկ Ավանեսի
95. Ավանեսյան Սիմոն Պողոսի
96. Առստամյան Սերյոժա Խոսրովի
97. Առստամյան Թեւոս Խոսրովի
98. Բաբայան Կոլյա Ալեքսանդրի
99. Բաբայան Շամիր Ավագջանի
100. Գաղյան Լազր Գ.
101. Գաղյան Ավագջան Ալեքսանի
102. Գասպարյան Միշա Դանիելի
103. Բաբայան Ներսես Համբարձումի
104. Լալայան Նիկոլայ Հարությունի
105. Խաչատրյան Լազր Նիկոլայի
106. Խաչատրյան Ներսես Ավանեսի
107. Հովսեփյան Չերքեզ Անդրեի

108. Զովսեփյան Միշա Անդրեյի	116. Սարգսյան Վաղարշակ Ավանեսի
109. Զովսեփյան Արմեն Անդրեյի	117. Մայիլյան Ալիշ Խոսրովի
110. Զակոբջանյան Սուրեն Մովսեսի	118. Սարգսյան Սերյոժա Ավանեսի
111. Զովսեփյան Ռուբեն Ս.	119. Պետրոսյան Սամվել Եփրեմի
112. Իսախանյան Մուշեղ Ավագի	120. Պետրոսյան Սերգեյ Ալեքսանդրի
113. Կարապետյան Ներսես Զարուբյունի	121. Մնացականյան Եղիշե Վերդիի
114. Ղահրամանյան Ավագջան Խուդիի	122. Ղահրամանյան Ալլահվերդի Ավանեսի
115. Ստեփանյան Բեգլար Գ.	

1. Ավանեսյան Արսեն Գ.
2. Ավանեսյան Սամսոն Գ.
3. Ավանեսյան Առուստամ Գ.
4. Ավանեսյան Արմեն Ս.
5. Ավանեսյան Շամիր Գ.
6. Աբրահամյան Արշակ Ս.
7. Առուշանյան Վոլոդյա Ջ.
8. Առուշանյան Իշխան Ս.
9. Առուշանյան Խաչիկ Ա.
10. Առուշանյան Երվանդ Ա.
11. Առուշանյան Ահարոն Ս.
12. Առուշանյան Կարո Ս.
13. Բալայան Ներսես Ա.
14. Բալայան Արսեն Գ.
15. Բալայան Մուխան Ծ.
16. Բալայան Մարդի Ե.
17. Բալայան Վաղարշակ Ա.
18. Բարսեղյան Ասլան Բ.
19. Բարսեղյան Ջավադ Գ.
20. Բարսեղյան Ենովջ Ջ.
21. Բարսեղյան Սարգիս Յ.
22. Բարսեղյան Իշխան Պ.
23. Բարսեղյան Վաղինակ Պ.
24. Գասպարյան Ասլան Մ.
25. Գասպարյան Միշա Կ.
26. Գասպարյան Թարխան Չ.
27. Գրիգորյան Շամիր Բ.
28. Գրիգորյան Վահան Մ.

ՂԱՅՐԱՎ

29. Գրիգորյան Աշոտ Մ.
30. Գրիգորյան Արշակ Դ.
31. Գրիգորյան Շիրին Ա.
32. Գրիգորյան Արսեն Գ.
33. Դանիելյան Միշա Ա.
34. Դանիելյան Աշոտ Յ.
35. Դանիելյան Բահաթուր Ս.
36. Դանիելյան Խուրշուդ Մ.
37. Դանիելյան Ջումշուդ Մ.
38. Դավթյան Շիրին Ն.

39. Չաքարյան Մեխակ Ա.	78. Զարուբյունյան Սանթուր Մ.
40. Չաքարյան Սերյոժա Ի.	79. Զարուբյունյան Գուրգեն Մ.
41. Չաքարյան Աբիդոն Ա.	80. Ղազարյան Երեմ Գ.
42. Իսրայելյան Զայրապետ Խ.	81. Ղազարյան Աբիդոն Բ.
43. Իսրայելյան Զամբարձում Խ.	82. Ղազարյան Նիկոլայ Ու.
44. Խաչատրյան Ռուբեն Զ.	83. Ղազարյան Եղիշե Ի.
45. Խաչատրյան Անդրանիկ Խ.	84. Ղազարյան Միշա Ի.
46. Խաչատրյան Անդրանիկ Ի.	85. Ղարայան Սարգիս Զ.
47. Խաչատրյան Խաչի Թ.	86. Ղարայան Մուրադ Զ.
48. Խաչատրյան Ռուբեն Թ.	87. Մանգասարյան Լեւոն Ս.
49. Խաչատրյան Ղուկաս Գ.	88. Մանգասարյան Գրիգոր Ս.
50. Խաչատրյան Կոլյա Գ.	89. Մանգասարյան ????
51. Կիրակոսյան Կոլյա Ս.	90. Մանգասարյան Սարգիս Ծ.
52. Զայրապետյան Վոլոդյա Գ.	91. Մանգասարյան Վաղարշակ Ս.
53. Զովակիմյան Չերքեզ Մ.	92. Մարտիրոսյան Եղիշե Թ.
54. Զովակիմյան Բահաթուր Մ.	93. Մելքումյան Իշխան Կ.
55. Զովակիմյան Այդին Մ.	94. Մուսայելյան Շամիր Գ.
56. Զովակիմյան Սամսոն Գ.	95. Մուսայելյան Ղադաշ Գ.
57. Զովակիմյան Արմեն Պ.	96. Մուսայելյան Աշոտ Զ.
58. Զովակիմյան Արսեն Թ.	97. Մինասյան Ղադաշ Ա.
59. Զովակիմյան Ասծատուր Ո.	98. Մկրտչյան Լալազար Զ.
60. Զակոբյան Բախշի Թ.	99. Մկրտչյան Աղալը Զ.
61. Զակոբյան Առուստամ Թ.	100. Նասիբյան Վահան Զ.
62. Զակոբյան Շամիր Կ.	101. Սարգսյան Արշակ Գ.
63. Զակոբյան Երվանդ Ս.	102. Սարգսյան Բենիկ Բ.
64. Զակոբյան Մուշեղ Ս.	103. Սարգսյան Միշա Գ.
65. Զակոբյան Իսա Զ.	104. Սարգսյան Զովհաննես Զ.
66. Զակոբյան Սարգիս Ը.	105. Սարգսյան Արմեն Ա.
67. Զակոբյան Սանթուր Ը.	106. Սամվելյան Զաթամ Զ.
68. Զակոբյան Երեմ Զ.	107. Ստեփանյան Սուրեն Ա.
69. Զակոբյան Ահարոն Զ.	108. Սահակյան Կոլյա Ա.
70. Զակոբյան Զակոբ Զ.	109. Սայիդյան Սարգիս Մ.
71. Զակոբյան Իսահակ Պ.	110. Սայիդյան Երեմ Մ.
72. Զախումյան Միշա Գ.	111. Սայիդյան Ռուբեն Ա.
73. Զախումյան Արտաշ Գ.	112. Սայիդյան Երվանդ Զ.
74. Զամբարձումյան Աշոտ Կ.	113. Օհանյան Աշոտ Դ.
75. Զամբարձումյան Սուլեյման Թ.	114. Օհանյան Զովհաննես Դ.
76. Զամբարձումյան Նիկոլայ Զ.	115. Օհանյան Վահան Դ.
77. Զամբարձումյան Զովհաննես Զ.	

1. Աղամյան Անդրանիկ Թ.
2. Աղամյան Շմավոն Թ.
3. Աղամյան Հովսեփ Ղ.
4. Աղամյան Ռուբեն Ղ.
5. Աղաջանյան Սամվել Ս.
6. Աղաջանյան Բենիկ Ի.
7. Աղաջանյան Մամիկոն Խ.
8. Աղաջանյան Գարա Մ.
9. Առաքելյան Արսեն Ա.
10. Առաքելյան Խաչատուր Ա.
11. Ասլանյան Պավլիկ Գ.
12. Ասլանյան Սերոժա Մ.
13. Ասլանյան Խուրշուդ Մ.
14. Արզումանյան Սաշա Ա.
15. Բաբայան Իսակ Խ.
16. Բաղդասարյան Լեւոն Բ.
17. Գալստյան Սերյոժա Մ.
18. Գրիգորյան Արտավազդ Ա.
19. Հարությունյան Անդրանիկ Չ.
20. Հովսեփյան Սուրեն Ս.
21. Հովսեփյան Սուրեն Ա.
22. Հովսեփյան Սամվել Ա.
23. Հովսեփյան Գուրգեն Ս.

ԴԱՇՈՒՇԵՆ

24. Հովսեփյան Եղիշե Թ.
25. Մկրտչյան Խաչատուր Հ.
26. Մկրտչյան Մուշեղ Հ.
27. Մկրտչյան Սարգիսյան Դ.
28. Մկրտչյան Լեւոն Ն.
29. Մկրտչյան Վաղարշակ Ն.
30. Բաղդասարյան Գուրգեն Ն.

ԼՈՒՍԱԶՈՐ

1. Այվազյան Սուրեն Զահանգիրի
2. Այվազյան Արամայիս Զահանգիրի
3. Այվազյան Մուշեղ Ղարիբի
4. Այվազյան Կոլյա Ղարիբի
5. Ավանեսյան Սուխան Չայրապետի
6. Գալստյան Սարուխան Կոստիի
7. Գալստյան Գարեգին Կոստիի
8. Գրիգորյան Միշա Վոլոդյայի
9. Եղիգարյան Կոլյա Բալաբեկի
10. Յակոբյան Սերգեյ Թեոսի
11. Յարությունյան Ռուբեն Խաչիի
12. Յարությունյան Արտյոմ Չայրապետի
13. Յարությունյան Շուրա Սուրենի
14. Յարությունյան Սուրեն Աբիսուլի
15. Յարությունյան Ջիվանշիր
16. Յարությունյան Յայկ Ավագջանի
17. Կարապետյան Վաղարշակ Ասլանի
18. Կարապետյան Կարապետ Ասլանի
19. Կարապետյան Սեդրակ Ասլանի
20. Ղամբարյան Շիրին Գրիգորի
21. Ղամբարյան Արամ Յարությունի
22. Ղամբարյան Միքայել Ալիքի
23. Ղամբարյան Կոլյա Սամսոնի
24. Մկրտչյան Տիգրան Արտեմի
25. Մկրտչյան Պավել Արտեմի
26. Մկրտչյան Արշակ Արսենի
27. Մկրտչյան Կոլյա Սուրենի
28. Մկրտչյան Բագրատ Բալաբեկի
29. Մկրտչյան Կոլյա Սիմոնի
30. Մկրտչյան Մուշեղ Խուրշուդի
31. Մկրտչյան Վանես Վանյայի
32. Մկրտչյան Բագրատ Բախշիի
33. Մկրտչյան Արշակ Յակոբջանի
34. Միքայելյան Արտավազդ Ավանի
35. Միքայելյան Ռաֆիկ Իշխանի
36. Մեսրոպյան Ավագ Մեսրոպի
37. Մեսրոպյան Սարգիս Խաչատուրի
38. Շահբազյան Տիգրան Ներսեսի
39. Շահբազյան Բագրատ Սուրենի

40. Շահբազյան Խաչատուր Խաչատուրի
41. Պողոսյան Թեմուր Զալալի
42. Պողոսյան Արշակ Արսենի
43. Պողոսյան Կոլյա Փաշայի
44. Պողոսյան Գրիշա Ծատուրի
45. Պետրոսյան Գրիշա Բախշիի
46. Պետրոսյան Ալիխան Գրիգորիի
47. Պետրոսյան Լեոն Խաչատուրի
48. Պետրոսյան Ապրես Խաչատուրի
49. Պետրոսյան Աղասի Գրիգորիի
50. Սարգսյան Օհանես Բալաբեկի
51. Սարգսյան Սաքո Չայրապետի
52. Սարգսյան Գրիշա Գրիգորի
53. Սարգսյան Չերքեզ Վանիի
54. Սարգսյան Վարդապար Անդրիի
55. Սողոմոնյան Ժորա Սարգսի
56. Սարգսյան Լեոն Գրիգորիի
57. Սարգսյան Արտավազդ Չայրապետի
58. Դանգիզյան Արտաշ Խաչատուրի
59. Ավետիսյան Սուրեն Խաչատուրի
60. Կարապետյան Յայկա Երեմի
61. Յակոբյան Զավանշիր Ապիտի
62. Սարգսյան Արտավազդ Չայրապետի

1. Առուշանյան Մուրադ Մ.
2. Պետրոսյան Մուրադ Ծ.
3. Գաբրիելյան Գեորգ Դ.
4. Ջհանգիրյան Չինավոր Ա.
5. Իշխանյան Նունիկ Վ.
6. Մարգարյան Յաշա Ջ.
7. Գաբրիելյան Ղարիբ Յ.
8. Իշխանյան Սուրեն Ա.
9. Բաբայան Սարգիս Յ.
10. Ասծատրյան Օհան Յ.
11. Գրիգորյան Յաշա Յ.
12. Գաբրիելյան Բենիկ Ն.
13. Բաբայան Ջավադ Ա.
14. Բաբայան Առուշ Ն.
15. Ավագյան Մուշեղ Մ.
16. Ավագյան Միշա Կ.
17. Իշխանյան Մուշեղ Մ.
18. Իշխանյան Արաման Ա.
19. Մուսայելյան Ներսես Մ.
20. Աբրահամյան Անդրանիկ Մ.
21. Վերոյան Սարգիս Ա.
22. Գրիգորյան Յովսեփ Յ.
23. Աղաջանյան Միշա Ա.
24. Բաբայան Արսեն Մ.
25. Աբրահամյան Արսեն Մ.
26. Մուսայելյան Քրիստափոր
27. Արզումանյան Սուրեն Ա.
28. Ղահրամանյան Սերգեյ Թ.
29. Ղազարյան Երվանդ Ա.
30. Յակոբյան Արաման Թ.
31. Վերոյան Յայկ Գ.
32. Մուսայելյան Գուրգեն Դ.
33. Յակոբյան Վահան Մ.
34. Ավագյան Միշա Մ.
35. Յովսեփյան Արմենակ Ու.
36. Բաբայան Վարդան Մ.
37. Մարգարյան Աշոտ Մ.
38. Մարգարյան Թավադ Մ.
39. Պողոսյան Վերդի Մ.

ԽԱՆՑՔ

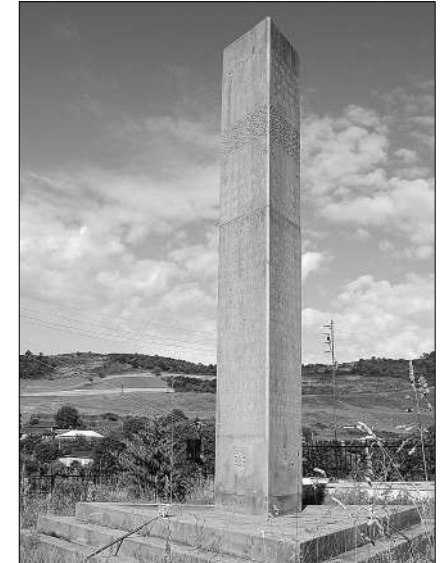

40. Բաբայան Գրիգոր Մ.
41. Բաբայան Շալիկո Մ.
42. Ղազարյան Յակոբ Ա.
43. Ջալալյան Միքայել Մ.
44. Գաբրիելյան Արմենակ Մ.
45. Գաբրիելյան Իշխան Խ.
46. Իշխանյան Արտեմ Մ.
47. Իշխանյան Շուրա Ա.
48. Մուսայելյան Ավագ Յ.
49. Առաքելյան Ալիշ Օ.
50. Պողոսյան Բենիկ Դ.
51. Գրիգորյան Յայկ Յ.
52. Գրիգորյան Արմենակ Յ.
53. Առաքելյան Սերյոժա Ա.
54. Չաքարյան Վարդան Ա.
55. Չաքարյան Վանյա Չ.

1. Առստամյան Ակոբջան
2. Առստամյան Միշա
3. Առստամյան Արսեն
4. Առստամյան Շալոն
5. Առստամյան Չերքեզ
6. Առստամյան Արտաշես
7. Առստամյան Բեյբուլթ
8. Արզումանյան Միքայել
9. Արզումանյան Սարգիս
10. Արզումանյան Գերասիմ
11. Աբրահամյան Ներսես
12. Աբրահամյան Ծատուր
13. Ապրեսյան Գրիգոր
14. Ավետիսյան Հայրապետ
15. Գաբրիելյան Իսա
16. Գրիգորյան Գուրգեն
17. Գրիգորյան Իշխան
18. Գրիգորյան Վուրդյա
19. Գրիգորյան Արամայիս
20. Գալստյան Աղաջան
21. Դավթյան Արսեն
22. Հակոբյան Ծատուր
23. Հակոբյան Սերյոժա
24. Հակոբյան Սաշա
25. Հակոբյան Վաղարշակ
26. Հակոբյան Մուշեղ
27. Հակոբյան Ռեհիկ
28. Հովսեփյան Սուրեն
29. Հովսեփյան Սերյոժա
30. Հովսեփյան Արշակ
31. Հովսեփյան Մուշեղ
32. Հովսեփյան Մուխան
33. Դուլյան Գուրգեն
34. Ղահրամանյան Բենիկ
35. Ղահրամանյան Գրիգոր
36. Ղահրամանյան Սուրեն
37. Ղահրամանյան Ասլան
38. Ղահրամանյան Համբարձում
39. Ղազարյան Վահան

ԽԱՉԵՆ

40. Ղազարյան Միրզա
41. Ղազարյան Չերքեզ
42. Ղազարյան Սարո
43. Մկրտչյան Սերյոժա
44. Մկրտումյան Ռուբեն
45. Մկրտումյան Ծատուր
46. Մկրտումյան Անդրանիկ
47. Միրզայան Սուրեն
48. Միրզայան Իշխան
49. Միրզայան Պետրոս
50. Միրզայան Սերյոժա
51. Շաքարյան Հրանտ
52. Պողոսյան Հովսեփ
53. Սարիսյան Արտաշես
54. Սարիսյան Գրիշա
55. Սարիսյան Վուրդյա
56. Սարիսյան Հովհաննես
57. Սարիսյան Աշոտ
58. Սարիսյան Ասլան
59. Սարումյան Իշխան

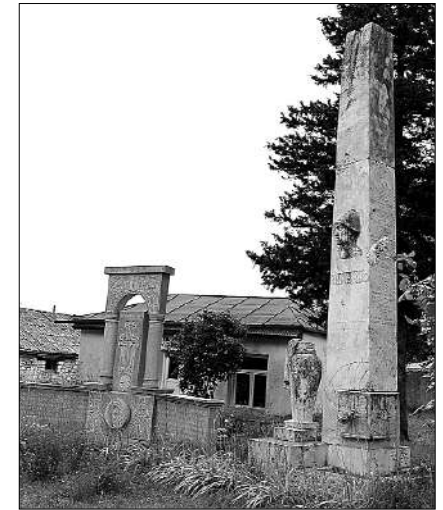
- 60.Սարումյան Սամվել
- 61.Սարումյան Վոլոդյա
- 62.Սարումյան Գուրգեն
- 63.Սարումյան Մուշեղ

- 64.Սարումյան Գրիգոր
- 65.Սարումյան Սերյոժա
- 66.Սարումյան Հրանտ
- 67.Սարումյան Վազգեն

- 1.Աբրամյան Յուրիկ Վ.
- 2.Աբրամյան Անդրանիկ Ս.
- 3.Աբրամյան Վաղարշակ Մ.
- 4.Աբրամյան Սերգեյ Պ.
- 5.Աբրամյան Մնացական Ի.
- 6.Ավետիսյան Աշոտ Թ.
- 7.Ավետիսյան Մելիք Մ.
- 8.Աղաջանյան Խաչիկ Գ.
- 9.Աղաջանյան Վաղարշակ Գ.
- 10.Աղաջանյան Սերյոժա Գ.
- 11.Աթամայան Եղիշե Խ.
- 12.Արզումանյան Սամսոն Բ.
- 13.Ալեքսանյան Աթանես Թ.
- 14.Ալեքսանյան Զրիստափոր Թ.
- 15.Դանիելյան Իսահակ Հ.
- 16.Դանիելյան Գերասիմ Հ.
- 17.Գրիգորյան Ասծատուր Հ.
- 18.Գրիգորյան Գրիգոր Ս.
- 19.Գրիգորյան Միքայել Ա.
- 20.Գրիգորյան Արփիար Ն.
- 21.Խաչատրյան Երվանդ Ա.
- 22.Խաչատրյան Հմայակ Մ.
- 23.Կարապետյան Միշա Ա.
- 24.Կարապետյան Ալեքսանդր Հ.
- 25.Կարապետյան Կոլյա Ս.
- 26.Կարապետյան Մելիք Գ.
- 27.Հարությունյան Միշա Մ.
- 28.Հարությունյան Սամվել Ս.
- 29.Հարությունյան Խաչատուր Հ.
- 30.Հարությունյան Սուրեն Հ.
- 31.Հակոբյան Շահեն Ն.
- 32.Հակոբյան Արտավազդ Ս.
- 33.Հակոբյան Բենիկ Օ.
- 34.Հայրումյան Շահեն Խ.

ԽԱՉՍԱԶ

- 35.Հայրումյան Ստեփան Խ.
- 36.Հայրումյան Գրիգոր Ս.
- 37.Հայրապետյան Միշա Ա.
- 38.Հայրապետյան Հայկ Ա.
- 39.Համբարձումյան Աշոտ Ա.
- 40.Համբարձումյան Սերյոժա Ա.
- 41.Համբարձումյան Աշոտ Ս.
- 42.Ղահրիյան Պետրոս Չ.
- 43.Ղահրիյան Միքայել Չ.
- 44.Ղահրիյան Անդրանիկ Չ.
- 45.Ղահրիյան Գրիգոր Չ.
- 46.Ղազարյան Ժորա Ղ.
- 47.Մուսայելյան Գուրգեն Մ.
- 48.Մուսայելյան Սոկրատ Ս.
- 49.Մնացականյան Վարդան Թ.
- 50.Մնացականյան Եղիշե Ս.
- 51.Մնացականյան Անդրանիկ Մ.

- 52.Սարգսյան Մելիք Խ.
- 53.Սարգսյան Անուշավան Խ.
- 54.Սարգսյան Անդրանիկ Խ.
- 55.Սարգսյան Արշակ Գ.
- 56.Սարգսյան Սերյոժա Ս.
- 57.Սարգսյան Գրիշա Շ.
- 58.Սարգսյան Սերյոժա Ս.
- 59.Սարգսյան Գրիգոր Յ.

- 60.Պետրոսյան Գաբրիել Յ.
- 61.Ստեփանյան Պետրոս Շ.
- 62.Տեր-Գաբրիելյան Արշավիր Ա.
- 63.Տեր-Գաբրիելյան Սովանգար
- 64.Տեր-Գաբրիելյան Եղիշե Ս.
- 65.Ստեփանյան Ստեփան Շ.
- 66.Վանյան Արտաշես Մ.

ԽՆԱՊԱՏ

- 1.Ավետիսյան Կարապետ Աթանեսի
- 2.Ավետիսյան Գուրգեն Աթանեսի
- 3.Ավետիսյան Գարեգին Աթանեսի
- 4.Ավետիսյան Միշա Սուքիասի
- 5.Ապրեսյան Միշա Գրիգորի
- 6.Ապրեսյան Բենիկ Գրիգորի
- 7.Աղաբաբյան Ներսես Պողոսի
- 8.Ածատուրյան Միքայել Ավանեսի
- 9.Աթայան Յայրապետ Մովսեսի
- 10.Աղաբաբյան Արշակ Մովսեսի
- 11.Արզումանյան Թարխան Միքայելի
- 12.Արզումանյան Մարկոս Ալեքսանի
- 13.Բեգլարյան Մարկոս Ալեքսանի
- 14.Բեգլարյան Իշխան Ալեքսանի
- 15.Բաբայան Ժորա Բագրատի
- 16.Բաբայան Միշա Մարգարի
- 17.Բաբայան Սուրեն Բախտիի
- 18.Բադալյան Արտաշ Վիգենի
- 19.Բաղդյան Միշա Սարգիսի
- 20.Բաբաջանյան Մելքում Մովսեսի
- 21.Բալասյան Տիգրան Խոսրովի
- 22.Գաբրիելյան Յակոբյան Ավանեսի
- 23.Գաբրիելյան Աբգար Ավանեսի
- 24.Գասպարյան Իշխան Գասպարի
- 25.Գասպարյան Աղաբեկ Ալեքսանի
- 26.Գասպարյան Սուրեն Ալեքսանի
- 27.Գալստյան Դադիկ Սարգսի
- 28.Գալստյան Սուրիկ Պողոսի

- 29.Դավթյան Իշխան Յակոբյանի
- 30.Խաչատրյան Աբրահամ Դանիելի
- 31.Խաչատրյան Գուրգեն Ավանեսի
- 32.Խաչատրյան Անդրանիկ Սարգսի
- 33.Խաչատրյան Աշոտ Խաչանի
- 34.Խաչատրյան Ժորա Դադաշի
- 35.Խաչատրյան Միքայել Բախշիի
- 36.Խաչատրյան Ավանես Բախշիի
- 37.Խաչատրյան Միրզա Բախշիի
- 38.Խաչատրյան Խաչատուր Մովսեսի

39. Խաչատրյան Վանյա Պողոսի	78. Մակարյան Միքայել Ալեքսանի
40. Խաչատրյան Մնացական Ավագի	79. Մակարյան Արմենակ Խոսրովի
41. Խաչատրյան Ազիզբեկ Երեմի	80. Մակարյան Սուրեն Խոսրովի
42. Ծատրյան Միքայել Սարգսի	81. Մինասյան Համբարձում
Ասկենդարի
43. Ծատրյան Նիկոլայ Մովսեսի	82. Մախլյան Պողոս Ավանեսի
44. Ծատրյան Երվանդ Գրիգորի	83. Մախլյան Մովսես Մարտիրոսի
45. Ծատրյան Ծատուր Սարգսի	84. Մախլյան Սերյոժա Մարտիրոսի
46. Հակոբյան Անդրանիկ Սարգսի	85. Մելքումյան Լեւոն Պողոսի
47. Հակոբյան Հակոբ Սարգսի	86. Մելքումյան Լազար Պողոսի
48. Հակոբյան Հայրապետ Աղալարի	87. Մելքումյան Ալիխան Խոսրովի
49. Հակոբյան Սերոժ Աթանեսի	88. Մելքումյան Հակոբջան Հարությունի
50. Հակոբյան Սուրեն Անդրեյի	89. Մելքումյան Սահակ Հարությունի
51. Հայրապետյան Չաքար Գրիգորի	90. Մելքումյան Սուրեն Սարգսի
52. Հայրապետյան Ջիվանշիր Սարգսի	91. Մելքումյան Սիմոն Միրզայի
53. Հայրապետյան Միքայել Գրիգորի	92. Մաթեոսյան Սանթուր Միքայելի
54. Հայրապետյան Գրիգոր Ավագի	93. Մաթեոսյան Կոստի Հակոբի
55. Հայրապետյան Աբրահամ Անդրեյի	94. Շահրամանյան Արշակ Շամիրի
56. Հայրապետյան Սահակ Դանիելի	95. Շահրամանյան Լազար Շամիրի
57. Հայրապետյան Սուրեն Ջհանգիրի	96. Շահրամանյան Համբարձում
Ավանեսի
58. Հայրապետյան Մովսես Ջհանգիրի	97. Շահրամանյան Ժորա Լեւոնի
59. Հայրապետյան Նիկոլայ Խաչատուրի	98. Շահրամանյան Սուրեն Պետրոսի
60. Հայրապետյան Նուրեն Խաչատուրի	99. Պետրոսյան Տիգրան Ջավադի
61. Հայրապետյան Աղաբեկ Սարգսի	100. Սարգսյան Աշոտ Իվանի
62. Հայրապետյան Ալիշ Ջումշուդի	101. Սարգսյան Սերգեյ Համբարձումի
63. Հայրապետյան Միշա Թեոսի	102. Զոչարյան Հայրապետ Հաթամի
64. Հայրապետյան Գուրգեն Սարգսի	103. Զոչարյան Վաղարշակ Հաթամի
65. Հայրիյան Միքայել Հայրապետի	104. Օհանջանյան Հայրապետ
Պետրոսի
66. Հայրապետյան Միշա Հայրապետի	
67. Հարությունյան Միշա Սիմոնի	
68. Հարությունյան Ազատ Հովսեփի	
69. Հովսեփյան Սուրեն Սիմոնի	
70. Հովսեփյան Սանթուր Սիմոնի	
71. Հովսեփյան Համբարձում Աթայի	
72. Հովսեփյան Պողոս Սերգեյի	
73. Հովսեփյան Միքայել Սերգեյի	
74. Ղահրամանյան Գարեգին Եփրեմի	
75. Ղազարյան Արտաշես Գեւորգի	
76. Ղազարյան Ազատ Մովսեսի	
77. Ղազարյան Աշոտ Իսայի	

ԽՆԱԾԱՆ

1. Աղաջանյան Մուշեղ Գրիգորիի
2. Առաքելյան Արամայիս Սարգսի
3. Առաքելյան Անուշավան Կոստիի
4. Առաքելյան Առուստամ Հայրապետի
5. Առաքելյան Պարգեւ Մովսեսի
6. Առաքելյան Վարդուշ Հովհաննեսի
7. Ապրեսյան Ավագ Ծատուրի
8. Ավետիսյան Երեմ Պողոսի
9. Բաբայան Վաչագան Բախշիի
10. Բաղասյան Մուխան Համբարձումի
11. Բաղդասարյան Արտաշես Առաքելի
12. Բարսեղյան Չավեն Թեւանի
13. Բարսեղյան Լեւոն Ամիրջանի
14. Բարխուդարյան Արմենակ Սարգիսյանի
15. Գաբրիելյան Գուրգեն Արտեմի
16. Գաբրիելյան Սուրեն Ասլանի
17. Գրիգորյան Գուրգեն Մարդիի
18. Գրիգորյան Մարդի Հարությունի
19. Գրիգորյան Սերյոժա Տերեփիի
20. Գրիգորյան Վաչագան Ավագի
21. Դանիելյան Չավեն Հայկի
22. Դանիելյան Սմբատ Գրիգորիի
23. Դավթյան Գուրգեն Նիկոլայի
24. Ենգիբարյան Սերոբ Արշակի
25. Զոլյան Աթաջան Մովսեսի
26. Իսախանյան Գրիգոր Ստեփանի
27. Իսախանյան Իշխան Միրզայի
28. Իսախանյան Սուրեն Իսաջանի
29. Խաչատրյան Արտաշես Ավետիսի
30. Խաչատրյան Կոլյա Արշակի
31. Խաչատրյան Միշա Արշակի
32. Խաչատրյան Սարգիսյան Ավետիսի
33. Խաչատրյան Վոլոդյա Ջավադի
34. Ծատրյան Մարտիրոս Աղաջանի
35. Կարապետյան Երվանդ Արշակի
36. Կաֆյան Արամ Հայրապետի
37. Հակոբյան Մուշեղ Բախշիի
38. Հայրապետյան Մանյա Ռուբենի
39. Հայրապետյան Համբարձում Մարդիի

40. Դարիբյան Հայկ Սարգսի
41. Մանգասարյան Պավել Գարեգինի
42. Մանգասարյան Սերոբ Գարեգինի
43. Մարտիրոսյան Անդրանիկ Միրզայի
44. Մարտիրոսյան Ներսես Սահակի
45. Մկրտչյան Աշոտ Հակոբի
46. Մկրտումյան Ռուբեն Ավետիսի
47. Չալարյան Գուրգեն Ներսեսի
48. Պետրոսյան Անդրանիկ Մինասի
49. Պետրոսյան Արշակ Մինասի
50. Պետրոսյան Ժորա Մարտիրոսի
51. Սարգսյան Արսեն Ջումշուդի
52. Սարգսյան Գուրգեն Արշակի
53. Սարգսյան Միշա Ջումշուդի
54. Սարգսյան Ջալալ Արշակի
55. Սաֆարյան Բենիկ Սարգսի
56. Սաֆարյան Իսակ Հարությունի
57. Սողոմոնյան Խաչիկ Հայկի
58. Բաբայան Վանյա Բախշիի
59. Կաֆյան Գարեգին Մարգարի
60. Զոլյան Չինավոր Արսենի
61. Մարտիրոսյան Ծատուր Հակոբի
62. Սահակյան Արսեն Արզումանի
63. Մարտիրոսյան Սարգիսյան Դավիթի

ԽՆՁՐԻՍՏԱՆ

1. Աղասարյան Ջհանգիր Միխայելի
2. Աղասարյան Էմիրբար Բախշիի
3. Աղասարյան Բոգդան Գաբրիելի
4. Աղասարյան Սարգիս Գաբրիելի
5. Աղասարյան Աշոտ Պետրոսի
6. Աղասարյան Սերգեյ Պետրոսի
7. Աղաբեկյան Վարդան Տիգրանի
8. Աղաջանյան Բախշի Պետրոսի
9. Աղաջանյան Ասահակ Գրիգորիի
10. Աղաջանյան Ջալալ Գրիգորիի
11. Աղաջանյան Աբգար Պետրոսի
12. Աղաջանյան Սերյոժա Աբգարի
13. Աղաջանյան Պավլի Բեհբուդի
14. Ապրեսյան Աբրահամ Բաղդասարի
15. Ապրեսյան Շամիր Ճաղարի
16. Առստամյան Չախար Շիրինի
17. Առստամյան Կարո Ստեփանի
18. Առստամյան Խորեն Բախշիի
19. Առստամյան Անդրանիկ Սարտիրոսի
20. Առստամյան Սաշա Ալեքսանի
21. Առստամյան Սարգիս Բալասանի
22. Առստամյան Գրիգոր Պետրոսի
23. Առստամյան Շամիր Պետրոսի
24. Առստամյան Խաչիկ Ստեփանի
25. Ասրյան Ալեքսեյ Համբարձումի
26. Ասրյան Բախշի Ավանեսի
27. Ավանեսյան Արարատ Հովհաննեսի
28. Ավանեսյան Գրիգոր Չաքիի
29. Ավանեսյան Վանի Հովսեփի
30. Ավանեսյան Ալիշ Հովսեփի
31. Ավանեսյան Ջամիլ Անդրեյի
32. Ավանեսյան Եգոր Բախշիի
33. Ավանեսյան Սաշա Հայրապետի
34. Ավանեսյան Գրիշա Հայրապետի
35. Ավանեսյան Բախշի Խաչատուրի
36. Ավանեսյան Ռուբեն Բախշիի
37. Ավանեսյան Սերգեյ Մուխանի
38. Ավանեսյան Մուշեղ Սարգիսի
39. Ավանեսյան Բախշի Սարգիսի

40. Արզումանյան Իսա Համբարձումի
41. Արզումանյան Հովհաննես Բալասանի
42. Արզումանյան Մակիչ Բալասանի
43. Բալայան Բագրատ Բալասանի
44. Բալայան Իվան Հարությունի
45. Բեգլարյան Ազատ Արտեմի
46. Բեգլարյան Հրանտիկ Եփրեմի
47. Բեգլարյան Հրաչիկ Աբգարի
48. Բեգլարյան Մոսի Ներսեսի
49. Բեգլարյան Սաշա Սերգեյի
50. Գրիգորյան Սաղաթել Հովհաննեսի
51. Գրիգորյան Արշավիր Եփրեմի
52. Գրիգորյան Շիրին Դանիելի
53. Գրիգորյան Գրիգոր Ավագջանի
54. Գրիգորյան Ծատուր Իսայի
55. Գրիգորյան Խորեն Ավանեսի
56. Գրիգորյան Բոգի Ավագջանի
57. Դանիելյան Արաման Պողոսի
58. Դանիելյան Սուրեն Պողոսի
59. Դանիելյան Ջիվանշիր Ոսկանի

60. Դանիելյան Մովսես Պետրոսի	101. Միրզոյան Մովսես Ավանեսի
61. Դանիելյան Գրիգոր Դանիելի	102. Միրզոյան Միշա Ավետիսի
62. Դանիելյան Անդրանիկ Սիմոնի	103. Մանուչարյան Նահապետ Գաբրիելի
63. Ենգիբարյան Սուրեն Պետրոսի	104. Մնացականյան Սարգիս
Միրզաջանի
64. Իսաբաբյան Անդրանիկ Ջավադի	105. Մնացականյան Բալասան
Ջայրապետի
65. Իսրայելյան Սերյոժա Ջայրապետի	106. Մնացականյան Նիկոլայ
Սարգիսջանի
66. Իսրայելյան Միշա Իսայի	107. Մնացականյան Արտաշ Խաչանի
67. Իսրայելյան Գրիգոր Միրզաջանի	108. Մուսայելյան Ալիշ Օհանի
68. Իսրայելյան Խորեն Իվանի	109. Մուսայելյան Սերգի Դանիելի
69. Իսրայելյան Թեւան Սահակի	110. Մուսայելյան Անդրի Բալասանի
70. Իսրայելյան Վարդան Յովսեփի	111. Մուսայելյան Գրիշա Յամբարձումի
71. Իսրայելյան Միրզա Իսայի	112. Մուսայելյան Անդրանիկ
72. Իսրայելյան Միշա Գրիգորիի	113. Մուսայելյան Ծատուր Դանիելի
73. Իսրայելյան Գարեգին Դավիդի	114. Մուսայելյան Արտաշ Մովսեսի
74. Իսրայելյան Բենիկ Մուխանի	115. Մուսայելյան Գուրգեն Օհանի
75. Խաչատրյան Վանի Մինասի	116. Միրզոյան Գրիշա
76. Յարությունյան Սուրեն Յամբարձումի	117. Նարիմանյան Խորեն Ջայրապետի
77. Յակոբջանյան Թեմիր Միրզաջանի	118. Նարիմանյան Բենիկ Ջայրապետի
78. Յամբարձումյան Արշակ Շամիրի	119. Նարիմանյան Գուրգեն Սավադի
79. Յամբարձումյան Բահայթուր Ներսեսի	120. Նարիմանյան Նարիման Սավադի
80. Յամբարձումյան Նարիման Շամիրի	121. Պետրոսյան Սամսոն Գեւորգի
81. Յովհաննիսյան Աբրահամ Ստեփանի	122. Պետրոսյան Շալիկո Ղուկասի
82. Յովհաննիսյան Վարդան Վաղինակի	123. Պետրոսյան Աղալո Յակոբջանի
83. Յովհաննիսյան Ալիշ	124. Պետրոսյան Լեւոն Ջայրապետի
84. Յովսեփյան Վաչագան Պետրոսի	125. Սարգսյան Սուրեն Խոսրովի
85. Ղուլյան Գուրգեն Առստամի	126. Սարգսյան Սարգիսջան Բախշիի
86. Ղուլյան Մայիլ Գաբրիելի	127. Սարգսյան Ծատուր Սարգիսջանի
87. Ղուլյան Աշոտ Դավիթի	128. Սարգսյան Մուշեղ Նիկոլայի
88. Ղուլյան Յովսեփ Բաբայի	129. Սարգսյան Գրիշա Ս.
89. Ղուլյան Ներսես Բախշիի	130. Սարգսյան Աղալար Յակոբջանի
90. Ղուլյան Բաբկեն Նարիմանի	131. Սարուխանյան Նիկոլայ Յովսեփի
91. Միրզոյան Արտավազդ Խաչատուրի	132. Սարուխանյան Արամ Ներսեսի
92. Միրզոյան Վանյա Գ.	133. Սարուխանյան Մանթաշ Իսրայելի
93. Միրզոյան Եգան Մովսեսի	134. Սարուխանյան Մուրադ Սիմոնի
94. Միրզոյան Գրիգոր Ավանեսի	135. Նարիմանյան Աղալո
95. Միրզոյան Ենոք Առուշի	136. Բալայան Յովհաննես
96. Միրզոյան Յայկ Սերգեյի	
97. Միրզոյան Բենիկ Արտեմի	
98. Միրզոյան Սուրեն Արմենակի	
99. Միրզոյան Միշա Պավլիի	
100. Միրզոյան Գրիգոր Վ.	

1. Աբրահամյան Արմենակ Շ.
2. Աբրահամյան Խոսրով Ն.
3. Աբրահամյան Սերգեյ Թ.
4. Աղաբաբյան Իշխան Մ.
5. Աղաբաբյան Խաչիկ Բ.
6. Աղաբաբյան Վանյուշա Ա.
7. Աղաջանյան Ալիխան Մ.
8. Աղաջանյան Միքայել Ա.
9. Աղասյան Աղասի Ա.
10. Առաքելյան Շամիր
11. Առաքելյան Հարություն Հ.
12. Առաքելյան Միքայել Մ.
13. Առաքելյան Սուրեն Մ.
14. Առստամյան Գրիշա Բ.
15. Առուշանյան Դավիթ Ջ.
16. Առուշանյան Ավանես Ս.
17. Առուշանյան Չերքեզ Խ.
18. Ասրյան Առստակես Հ.
19. Ասրյան Աշոտ Պ.
20. Ասրյան Գրիգոր Պ.
21. Ասրյան Գրիշա Պ.
22. Ասրյան Լեւոն Պ.
23. Ավանեսյան Մարդի Դ.
24. Արզումանյան Գրիգոր Շ.
25. Արզումանյան Համբարձում Ս.
26. Բաբայան Համո Մ.
27. Բեգլարյան Միշա Ս.
28. Գալստյան Բահաթուր Ն.
29. Գալստյան Միշա Ն.
30. Գալստյան Սուրեն Ն.
31. Գալստյան Խորեն Ռ.
32. Գրիգորյան Աթա Գ.
33. Գրիգորյան Պողոս Շ.
34. Գրիգորյան Իսա Ա.
35. Գրիգորյան Սուրեն Ռ.
36. Չաքարյան Գրիշա Հ.
37. Չաքարյան Սաշա Հ.
38. Խաչատրյան Աբիդոն Մ.
39. Խաչատրյան Ավագ Ս.
40. Խաչատրյան Կոլյա Է.

ԽՐԱՍՈՐԹ

41. Խաչատրյան Ռուբեն Ա.
42. Խաչատրյան Սերգեյ Ս.
43. Հակոբյան Գերասիմ Գ.
44. Հակոբյան Համբարձում Խ.
45. Հակոբյան Վարշամ Խ.
46. Համբարձումյան Համբարձում Հ.
47. Համբարձումյան Սուխան Հ.
48. Համբարձումյան Սուրեն Հ.
49. Համբարձումյան Օհաննես Հ.
50. Հայրապետյան Գրիգոր Հ.
51. Հայրապետյան Հայրապետ Ծ.
52. Հայրապետյան Շահեն Խ.
53. Հարությունյան Ազիբեկ Մ.
54. Հովսեփյան Հովսեփ Լ.
55. Մեծլումյան Վանյա Մ.
56. Մեջլումյան Արտեմ Ա.
57. Միրզոյան Մեսրոպ Ա.
58. Մկրտչյան Թեւան Ա.
59. Մկրտչյան Միքայել Ս.
60. Շամիրյան Միքայել Ս.
61. Պողոսյան Բենիկ Ս.
62. Սարգսյան Արասիան Ա.
63. Սարգսյան Գրիշա Մ.

- 64. Սարգսյան Իշխան Ա.
- 65. Սարգսյան Հարություն Ա.
- 66. Սարգսյան Մուխան Ա.
- 67. Սարգսյան Սայի Ա.
- 68. Սահակյան Գրիշա Մ.

- 69. Սահակյան Մարտիրոս Մ.
- 70. Ղահրամանյան Պատվական Ա.
- 71. Վարդանյան Արմենակ Ս.
- 72. Վարդանյան Ռուբեն Գ.

ԾԱՂԿԱՇԱՏ (ՂՇԼԱՂ)

- 1. Ավանեսյան Սերգեյ
- 2. Ավանեսյան Յախշի
- 3. Ավանեսյան Եղիշե
- 4. Ավանեսյան Միշա
- 5. Ավանեսյան Մուշեղ
- 6. Ավանեսյան Արշավիր
- 7. Աբրահամյան Ալեքսան
- 8. Աբրահամյան Սաշա
- 9. Ազիզյան Վաչիկ
- 10. Ազիզյան Արմենակ
- 11. Ազիզյան Սերգեյ
- 12. Ազիզյան Գրիշա
- 13. Ալլահվերդյան Արմենակ
- 14. Աղաջանյան Աբրահամ
- 15. Աղաջանյան Ասլան
- 16. Աղաջանյան Գուրգեն
- 17. Աղաջանյան Վարդան
- 18. Աղաջանյան Համբարձում
- 19. Աղաջանյան Հովսեփ
- 20. Առստամյան Արմեն
- 21. Ասրյան Արմենակ
- 22. Ասրյան Հովսեփ
- 23. Ասրյան Իշխան
- 24. Ասրյան Գրիգոր
- 25. Բալայան Նիկոլայ
- 26. Բալայան Ռաֆիկ
- 27. Բալայան Վաղարշակ
- 28. Գրիգորյան Ալյոշա
- 29. Գրիգորյան Ժորա
- 30. Գրիգորյան Աղամիր
- 31. Գրիգորյան Սավադ
- 32. Գրիգորյան Համբարձում
- 33. Գրիգորյան Անդրանիկ
- 34. Գրիգորյան Եգոր

- 35. Գրիգորյան Վոլոդյա
- 36. Եսայան Գուրգեն
- 37. Խանլարով Սարման
- 38. Ծատուրյան Հրանտ
- 39. Ծատուրյան Ռուբեն
- 40. Հովհաննիսյան Մուշեղ
- 41. Հովհաննիսյան Միրզա
- 42. Հովհաննիսյան Գրիգոր
- 43. Հովհաննիսյան Հրանտ
- 44. Հովսեփյան Արամ
- 45. Հովսեփյան Վաչիկ
- 46. Հովսեփյան Ազիզբեկ
- 47. Հովսեփյան Հրաչիկ
- 48. Հարությունյան Հարություն
- 49. Հարությունյան Հարություն

- 50. Հարությունյան Սամվել
- 51. Հարությունյան Մովսես
- 52. Հարությունյան Գրիշա
- 53. Հարությունյան Վաչիկ
- 54. Հարությունյան Դանիել
- 55. Հակոբյան Սերյոժա
- 56. Համբարձումյան Մուխան
- 57. Համբարձումյան Գրիգոր
- 58. Միրզաբեկյան Գուրգեն
- 59. Մեհրաբյան Արմենակ
- 60. Մեհրաբյան Ժորա
- 61. Մանվելյան Ալոշա
- 62. Մովսիսյան Աշոտ
- 63. Մովսիսյան Շմավոն
- 64. Մինասյան Աշոտ
- 65. Մինասյան Աշոտ
- 66. Շահրամանյան Անդրանիկ
- 67. Շահրամանյան Սուրեն
- 68. Պետրոսյան Սերգեյ
- 69. Պետրոսյան Արտաշ
- 70. Պետրոսյան Երվանդ

- 71. Պողոսյան Արմենակ
- 72. Պողոսյան Խոսրով
- 73. Սողոմոնյան Ալեքսան
- 74. Սարգսյան Արմենակ
- 75. Սարգսյան Վաղինակ
- 76. Սարգսյան Մանաս
- 77. Սարգսյան Սուրեն
- 78. Սարգսյան Արսեն
- 79. Սարգսյան Ժորա
- 80. Սարգսյան Սերգեյ
- 81. Սահակյան Հովհաննես
- 82. Սահակյան Մովսես
- 83. Սիմոնյան Ներսես
- 84. Բալայան Դանիել
- 85. Բալայան Հովհաննես

- Հնագույն կուսակցականներ*
- 86. Սարգսյան Աթանես
 - 87. Հովսեփյան Ասծատուր
 - 88. Համբարձումյան Նիկոլայ

ԿԱՐՄԻՐ ԳՅՈՒՂ

- 1. Աբրահամյան Գրիգոր Ա.
- 2. Աբրահամյան Արտեմ Շ.
- 3. Աբրահամյան Անդրի (Արտեմ) Խ.
- 4. Աբրահամյան Սոկրատ Խ.
- 5. Աղամյան Աբել Հ.
- 6. Աղամյան Մամիկոն Ա.
- 7. Աղամյան Գուրգեն Ս.
- 8. Աղաջանյան Աղաջան Հ.
- 9. Անանյան Անդրանիկ Գ.
- 10. Անանյան Շմավոն Լ.
- 11. Առուշանյան Գալուստ Ի.
- 12. Առուշանյան Գալուստ Խ.
- 13. Առաքելյան Արամ Ս.
- 14. Ասկարյան Գրիգոր Ա.
- 15. Ասկարյան Արտաշ Ա.
- 16. Ասկարյան Ռաֆիկ Գ.
- 17. Ավետիսյան Ռուբեն Հ.
- 18. Ավետիսյան Ղեւոնդ Ա.

- 19. Ավետիսյան Բագրատ Ա.
- 20. Ավետիսյան Չավեն Ա.
- 21. Արզումանյան Աբել Խ.
- 22. Արզումանյան Վահան Ա.
- 23. Արզումանյան Արմեն Հ.
- 24. Արզումանյան Սերյոժա Ս.

- 25.Արզումանյան Վարշամ Ղ.
26.Բաբայան Արմենակ Խ.
27.Բաբայան Ծատուր Մ.
28.Բաբայան Ռուբեն Մ.
29.Բաբայան Սարգիս Մ.
30.Թովմասյան Չավեն Շ.
31.Թովմասյան Սուրեն Շ.
32.Բաղդասարյան Գուրգեն Մ.
33.Գաբրիելյան Արշավիր Ս.
34.Գաբրիելյան Անդրանիկ Ս.
35.Գաբրիելյան Աշոտ Լ.
36.Գրիգորյան Յուրիկ Լ.
37.Գրիգորյան Գեորգի Ս.
38.Գրիգորյան Մակիչ Խ.
39.Գրիգորյան Գրիգոր Ա.
40.Գրիգորյան Ղեւոնդ Ա.
41.Գրիգորյան Էյվազ Ա.
42.Գրիգորյան Սերյոժա Ա.
43.Գրիգորյան Գրիգոր Յ.
44.Գրիգորյան Ուսուբ Ա.
45.Գրիգորյան Սամսոն Ա.
46.Գրիգորյան Աբել Ս.
47.Պողոսյան Վահան Ջ.
48.Պետրոսյան Արման Ջ.
49.Մուսայելյան Գուրգեն Մ.
50.Մուսայելյան Գուրգեն Գ.
51.Ջհանգիրյան Թալիշ Ղ.
52.Ջհանգիրյան Գրիգոր Ս.
53.Ջհանգիրյան Գարեգին Ս.
54.Ջհանգիրյան Եղիշե Յ.
55.Սարգսյան Ղարախան Խ.
56.Սարգսյան Սարգիս Մ.
57.Սարգսյան Ռաֆիկ Չ.
58.Աղամյան Գրիգոր Յ.
59.Ստեփանյան Արսեն Բ.
60.Ստեփանյան Արմեն Բ.
61.Ստեփանյան Անուշավան Ս.
62.Սուլեյմանյան Ժորա Յ.
63.Սուլեյմանյան Պետրոս/Պետիկ/ Յ.
64.Սուլեյմանյան Վաղարշակ Բ.
65.Վարդազարյան Եղիշե Բ.
66.Վարդազարյան Արմենակ Բ.
67.Վալարյան Արմեն Ս.
68.Զարամյան Յայրապետ Ս.
69.Զարամյան Վարդան Ս.
70.Զարամյան Սուրեն Ս.
71.Չաքարյան Գուրգեն Ա.
72.Չաքարյան Ռաֆիկ Ա.
73.Չաքարյան Լազր Խ.
74.Չաքարյան Արտյուշա Խ.
75.Թովմասյան Սերյոժա Տ.
76.Թովմասյան Թեմուր Մ.
77.Թովմասյան Արտեմ Մ.
78.Թովմասյան Վարդան Մ.
79.Խրայեյան Բագրատ Յ.
80.Արզումանյան Յրանտ Ս.
81.Խրայեյան Վանյա Ն.
82.Կարապետյան Սավադ Գ.
83.Կարապետյան Կարապետ Ս.
84.Կարապետյան Տիգրան Ա.
85.Կարապետյան Արսեն Ա.
86.Կարապետյան Գրիգոր Ն.
87.Յայրապետյան Սուրեն Ա.
88.Յայրապետյան Եղիշե Ա.
89.Յայրապետյան Լեւոն Ա.
90.Յամգոյան Սաշա Յ.
91.Յամգոյան Շմավոն Մ.
92.Յամգոյան Սերյոժա Մ.
93.Յարությունյան Վարդան Շ.
94.Յոռմյան Չավեն Ա.
95.Յոռմյան Ժորա Ա.
96.Յոռմյան Փարավոն Գ.
97.Յամբարձումյան Իվան Մ.
98.Յարությունյան Արտաշ Մ.
99.Յովհաննիսյան Վլոդոյա Ի.
100.Յովհաննիսյան Ավանես Ի.
101.Մարտիրոսյան Թալիշ Պ.
102.Մարտիրոսյան Սերգեյ Պ.
103.Մանվելյան Կոլյա Ղ.
104.Մելիքսեթյան Սուկրատ Խ.
105.Մուսայելյան Իշխան Չ.
106.Մուսայելյան Վաղինակ Մ.
107.Մուսայելյան Վաղարշակ Գ.
108.Մուսայելյան Աբել Ի.

- 109.Մուսայելյան Վանյա Ա.
- 110.Մուսայելյան Դեռնդ Ս.
- 111.Մուսայելյան Միքայել Մ.
- 112.Մուսայելյան Շահեն Գ.
- 113.Թովմասյան Մկրտիչ Խ.
- 114.Հովհաննիսյան Բագրատ

- 115.Չաքարյան Հարություն Խ.
- 116.Մուսայելյան Գուրգեն Գ.
- 117.Աբրահամյան Վաղարշակ

*Ըստ մեծահասակների՝
իրականում զոհվել է 146 մարդ:*

ՀԱՐԱՎ

- 1.Աբրահամյան Աղալար Ասլանի
- 2.Ավանեսյան Նորիկ Խաչատուրի
- 3.Ավանեսյան Պավել Գրիգորիի
- 4.Ավանեսյան Բենիկ Ավանեսի
- 5.Ավանեսյան Բագրատ Բալասանի
- 6.Ավանեսյան Արամ Բալասանի
- 7.Ավանեսյան Սոկրատ Բալասանի
- 8.Ավանեսյան Գրիգոր Մանասի
- 9.Ավանեսյան Վահան Արշակի
- 10.Ալախվերդյան Գարեգին Բախշիի
- 11.Ալախվերդյան Ահարոն Թեմուրի
- 12.Ասծատրյան Հրանտ Ադամի
- 13.Ասծատրյան Վարդան Ադամի
- 14.Ասծատրյան Գուրգեն Ս.
- 15.Բաղդասարյան Բաղդասար Սուրենի
- 16.Բաղդասարյան Արշավիր Տիգրանի
- 17.Բաղդասարյան Սուրեն Հայրապետի
- 18.Բաղդասարյան Ռուբեն Գրիգորի
- 19.Բաղդյան Անդրանիկ Բ.
- 20.Գասպարյան Գարեգին Հարությունի
- 21.Գասպարյան Գուրգեն Հարությունի
- 22.Գասպարյան Ամիրջան Գարայի
- 23.Գասպարյան Վաղարշակ Գերասիմի
- 24.Գասպարյան Պավել Հայրապետի
- 25.Գասպարյան Սերոբ Շահնազարի
- 26.Դանիելյան Աշոտ Ա.
- 27.Դանիելյան Միքայել Ա.
- 28.Չաքարյան Ահարոն Հարությունի
- 29.Չաքարյան Համո Հարությունի
- 30.Չաքարյան Եղիշե Մեսրոպի
- 31.Չաքարյան Եսոկ Մեսրոպի
- 32.Չաքարյան Նիկոլայ Պատվականի
- 33.Կարագյոզյան Անդրանիկ Ի.

- 34.Կարապետյան Սամվել Բախշիի
- 35.Կարապետյան Մանվել Բախշիի
- 36.Հայրիյան Աշոտ Ադասիի
- 37.Հովսեփյան Թավադ Անդրեյի
- 38.Հովսեփյան Սավադ Անդրեյի
- 39.Ղազարյան Սաշա Ասլանի
- 40.Ղազարյան Խաչատուր Ասլանի
- 41.Ղազարյան Եղիշե Ասլանի
- 42.Ղազարյան Շմավոն Գրիգորի
- 43.Ղազարյան Գրիշա Դանիելի
- 44.Մինասյան Հակոբ Վերդիի
- 45.Մինասյան Սերյոժա Մինասի
- 46.Մինասյան Բաբկեն Մինասի
- 47.Մինասյան Օհաննես Մելիքսեթի

- 48. Մինասյան Գարեգին Մուսայի
- 49. Մինասյան Սերգեյ Մուսայի
- 50. Մինասյան Գրիգոր Ավանեսի
- 51. Մինասյան Հրանտ Արշակի
- 52. Մինասյան Եղիշե Իվանի
- 53. Մինասյան Թարխան Մ.
- 54. Մանասյան Ռուբեն Ալեքսանի
- 55. Մարության Գավրուշ Մ.
- 56. Մելքումյան Հրանտ Ալեքսանի
- 57. Մելքումյան Ժորա Ջավադի
- 58. Պետրոսյան Սերյոժա Ալեքսանդրի
- 59. Սարգսյան Գրիշա Ի.
- 60. Զարամյան Վարդան Գրիգորիի
- 61. Զարամյան Շահեն Սարգիսի
- 62. Զարամյան Հրանտ Սարուխանի
- 63. Զարամյան Չավեն Սարուխանի
- 64. Զարամյան Ժորա Արմենակի
- 65. Զարամյան Խաչատուր Անդրեյի
- 66. Օհանջանյան Արտաշ Բեգլարի
- 67. Օհանջանյան Գերասիմ Սողոմոնի
- 68. Օհանջանյան Արամայիս Մուսայի
- 69. Օհանջանյան Սուրեն Մուսայի

ՀԻԼԻՍ

- 1. Ավագյան Սամվել Արսենի
- 2. Ավագյան Բախշի Մարդիի
- 3. Ավանեսյան Համո Մովսեսի
- 4. Աղաջանյան Թեմիր Համբարձումի
- 5. Աղաջանյան Շամիր Համբարձումի
- 6. Աղաջանյան Ահարոն Ներսեսի
- 7. Աղաջանյան Միշա Հայրապետի
- 8. Աղաջանյան Սաշա Հայրապետի
- 9. Աղաջանյան Հրաչիկ Հայրապետի
- 10. Այվազյան Մուխտար Սարգիսի
- 11. Գրիգորյան Ռուբեն Դանիելի
- 12. Գրիգորյան Սուրեն Դանիելի
- 13. Գրիգորյան Հարոն Դանիելի
- 14. Գրիգորյան Սիմոն Սահակի
- 15. Թամրազյան Ահարոն Ջումշուդի
- 16. Թամրազյան Ալիշ Ջումշուդի
- 17. Թամրազյան Սերյոժա Իվանի
- 18. Թամրազյան Գրիգոր Դադաշի
- 19. Թամրազյան Սերգեյ Ներսեսի
- 20. Խաչատրյան Ջալալ Վանիի
- 21. Խաչատրյան Բահաթուր Ավետիսի
- 22. Խաչատրյան Սուրեն Եփրեմի
- 23. Խաչատրյան Արամ Խաչատուրի
- 24. Համբարձումյան Ժորիկ Ասլանի
- 25. Համբարձումյան Գեորգի Գրիգորիի
- 26. Հայրապետյան Ա. Պ.
- 27. Հայրապետյան Շմավոն Իսայի

- 28. Ղազարյան Ահարոն Բախշիի
- 29. Ղուլյան Բենիկ Խաչատուրի
- 30. Ղուլյան Մուխան Ավանեսի
- 31. Մկրտչյան Խաչատուր Գրիգորիի
- 32. Մկրտչյան Անդրանիկ Արբասի
- 33. Մկրտչյան Ծատուր Հարությունի
- 34. Մարտիրոսյան Ալիխան Հարությունի
- 35. Մարտիրոսյան Եղիշե Դանիելի

36. Մարտիրոսյան Մովսես Իվանի	38. Վարդանյան Վ. Ա.
37. Սաֆարյան Արսեն Սաֆարի	39. Շահրամանյան Գուրգեն Լեւոնի

ՂԼԻԺԲԱՂ

1. Դանիելյան Գարեգին Ավագիմի	20. Սահակյան Աշոտ Անդրեյի
2. Դանիելյան Դանիել Ավագիմի	21. Սահակյան Ալեքսանդր Անդրեյի
3. Դանիելյան Թեմուր	22. Ասրյան Ամերիկո Ջավադի
4. Դանիելյան Հակոբ Ալիշի	23. Ավագյան Սերյոժա Վարդանի
5. Դանիելյան Զիվանշիր Ավագիմի	24. Ապրեսյան Սուրեն Ջամիլի
6. Դանիելյան Միքայել Ավագիմի	25. Ապրեսյան Խորեն Ջամիլի
7. Գաբրիելյան Խորեն Հայրապետի	26. Հարությունյան Կոստի Ալիսանի
8. Մելքումյան Չինավոր Հարությունի	27. Գաբրիելյան Ասահակ Գաբրիելի
9. Հայրիյան Սարգիս Միրզայի	28. Գաբրիելյան Գրիգոր Խաչատուրի
10. Հայրիյան Մարկոս Պողոսի	29. Ասրյան Համբարձում
11. Հովսեփյան Մարդի Մկրտումի	30. Գրիգորյան Շիրիսան Աղաջանի
12. Ասրյան Արսեն	31. Սահակյան Միշա Անդրեյի
13. Ասրյան Աբրահամ	32. Աղաջանյան Չերքեզ
14. Ասրյան Նիկոլայ	33. Ֆեդոտով Աշոտ Աշխենի
15. Հովսեփյան Գրիգոր	34. Գրիգորյան Սարգիս Միրզայի
16. Գասպարյան Մարդի	35. Սահակյան Մուշեղ Ալեքսանդրի
17. Գրիգորյան Սուրեն Մովսեսի	36. Հակոբյան Սարգիս
18. Գրիգորյան Խորեն Մովսեսի	37. Հակոբյան Լազր
19. Ավագյան Բահաթուր	

ՄԱԴԱԹԱՇԵՆ

1. Բալասանյան Ավշառ Ս.
2. Բալասանյան Մինաս Բ.
3. Բաղդասարյան Սուրեն Կ.
4. Դանիելյան Կոլյա Ս.
5. Իսրայելյան Հայկա Կ.
6. Հայրապետյան Երվանդ Ն.
7. Հայրապետյան Դավիթ Կ.
8. Հայրապետյան Պետրոս Կ.
9. Հայրապետյան Սմբատ Հ.
10. Հայրապետյան Մադաթ Հ.
11. Հայրապետյան Ծատուր Կ.
12. Ղարախանյան Ղազար Հ.
13. Մայիլյան Գրիշա Մ.
14. Մայիլյան Սարգիս Ս.
15. Մովսիսյան Հայրի Ա.
16. Մովսիսյան Երվանդ
17. Մովսիսյան Պետրոս
18. Մովսիսյան Ներսես Դ.
19. Մուսայելյան Լեւոն Հ.
20. Պետրոսյան Պետրոս Հ.
21. Պետրոսյան Աշոտ Ն.
22. Պետրոսյան Անդրանիկ Գ.
23. Սարգսյան Արամ Հ.
24. Իսրայելյան Արսեն Կ.
25. Փիրումյան Սաշա Ն.
26. Փիրումյան Սամվել Ս.

ՄՆԻԹԱՐԱՇԵՆ

1. Արզումանյան Արտաշ Յ.
2. Արզումանյան Վաղարշակ Յ.
3. Սաֆարյան Անդրանիկ Ա.
4. Սիմոնյան Սարգիս Ս.
5. Սիմոնյան Ռուբեն Ա.
6. Սիմոնյան Իսմայիլ Ա.
7. Մնացականյան Գերասիմ Շ.
8. Մնացականյան Սլեյման Շ.
9. Մնացականյան Աշոտ Շ.
10. Ծատրյան Սուխան Բ.
11. Համբարձումյան Սերգեյ Մ.
12. Համբարձումյան Նորիկ Մ.
13. Առստամյան Աղաբեկ Ի.
14. Առստամյան Սուրեն Ի.
15. Առստամյան Միքայել Թ.
16. Առստամյան Շահրման Ս.
17. Աղամյան Արտաշ Գ.
18. Աղամյան Արշակ Գ.
19. Աղամյան Արտյոմ Գ.
20. Ավանեսյան Սերգեյ Ա.
21. Աբրահամյան Միշա Ա.
22. Բաղդասարյան Արսեն Բ.
23. Գասպարյան Գերասիմ Ա.
24. Գասպարյան Գրիգոր Թ.
25. Գրիգորյան Գրիգոր Ա.
26. Գրիգորյան Գրիշա Ա.
27. Դանիելյան Հրանտիկ Մ.
28. Թավադյան Ալեքսան Զ.
29. Հակոբյան Մովսես Վ.
30. Հակոբյան Միրզա Վ.

31. Հայրիկյան Ավետիս Ա.
32. Զավադյան Սուրեն Ա.
33. Զավադյան Գրիշա Ս.
34. Ղազարյան Ռուբեն Ա.
35. Օհանջանյան Գուրգեն Լ.
36. Օհանջանյան Գրիշա Ս.
37. Սարգսյան Իվան Գ.
38. Սարգսյան Միքայել Ա.
39. Սարգսյան Սերգեյ Ն.

ՄՈՇԽՄԱՏ

1. Աբրահամյան Արշակ Սամսոնի
2. Աբրահամյան Սուրեն Սարգսի
3. Աբրահամյան Ռուբեն Ներսեսի
4. Բաղիշյան Գուրգեն Գրիգորի
5. Բաղիշյան Կոլյա Գրիգորի
6. Բաղիշյան Սամվել Գրիգորի
7. Գալստյան Բագրատ Հարությունի
8. Գրիգորյան Լեւոն Խաչատուրի
9. Գրիգորյան Սերյոժա Ավագի
10. Գեւորգյան Սերյոժա Գրիգորի
11. Դոլուխանյան Սերյոժա Գրիգորի
12. Դոլուխանյան Կոլյա Համբարձումի
13. Համբարձումյան Ալեքսանդր Հովակիմի
14. Համբարձումյան Լազր Լեւոնի
15. Համբարձումյան Ներսես Գաղիի
16. Համբարձումյան Գարեգին Հաբիի
17. Հովհաննիսյան Գուրգեն Թեւանի
18. Հովհաննիսյան Նիկոլայ Առաքելի
19. Հովհաննիսյան Սամսոն Առաքելի
20. Հովհաննիսյան Գրիգոր Առաքելի
21. Հովհաննիսյան Սաշա Հովակիմի
22. Դուկասյան Սուրեն Համբարձումի
23. Դուկասյան Լազր Սմբատի
24. Մարտիրոսյան Աշոտ Սերգեյի
25. Մարտիրոսյան Գրիգոր Սերգեյի

26. Մելքումյան Ժորա Գալուստի
27. Մելքումյան Բախշի Հովսեփի
28. Ոսկանյան Ասլան Կարապետի
29. Սահակյան Սահակ Ավանեսի
30. Սարգսյան Գուրգեն Հարությունի
31. Սաֆարյան Չախար Սիմոնի

ՆԱԽԻԶԵՎԱՆԻԿ

1. Ամյան Բողդան Ջ.
2. Ամյան Վանյա Ջ.
3. Ասրյան Կոլյա Թ.
4. Ասրյան Սահակ Յ.
5. Բաբայան Ալեքսան Ա.
6. Բաբայան Սարգիս Ա.
7. Բաբայան Գրիգոր Յ.
8. Բաղդասարյան Անդրեյ Ս.
9. Բաղդասարյան Գրիգորի Ս.
10. Բաղդասարյան Պատվական Յ.
11. Գաբրիելյան Դանիել Ս.
12. Գաբրիելյան Սահակ Ս.
13. Գասպարյան Ալեքսանդր Ա.
14. Դանիելյան Արտուշ Գ.
15. Եղյան Ահարոն Ե.
16. Եղյան Մաիլ Գ.
17. Եղյան Միշա Գ.
18. Եղյան Կոլյա Ա.
19. Չաքարյան Միքայել Ա.
20. Չաքարյան Թալիշ Ա.
21. Խրայեղյան Կոլյա Թ.
22. Խրայեղյան Լեւոն
23. Խաչատրյան Նիկոլայ Թ.
24. Ծատրյան Աշոտ Ա.
25. Ծատրյան Սարգիս Ս.
26. Հայրապետյան Կոլյա Բ.
27. Հայրիյան Կոլյա Բ.
28. Հարությունյան Բագրատ Ի.
29. Հարությունյան Գրիշա Ս.
30. Հարությունյան Գուրգեն Խ.
31. Հարությունյան Խազան Ս.
32. Հարությունով Միքայել Գ.
33. Հարությունյան Միքայել Փ.
34. Ղարախանյան Գուրգեն
35. Ղարախանյան Դանիել
36. Ղարախանյան Հայկ
37. Ղարախանյան Հրանտ
38. Ղարախանյան Նիկոլայ Մ.
39. Ղուլյան Մուշեղ

40. Ղազարյան Բաբաջան Դ.
41. Մեծլումյան Արամ Բ.
42. Մեծլումյան Գուրգեն Ս.
43. Մեծլումյան Միքայել Ս.
44. Մեծլումյան Սուրեն Ս.
45. Միրզոյան Արտավազդ Ա.
46. Միրզոյան Գուրգեն Ա.
47. Միրզոյան Ռուբեն Ս.
48. Միրզոյան Սարգիս Ս.
49. Միրզոյան Սերգեյ Ի.
50. Շահգեղյան Հարություն Յ.
51. Պետրոսյան Լեւոն Ե.
52. Սահակյան Գուրգեն Թ.
53. Սայամյան Սարգիս Յ.
54. Սայիյան Սարգիս Յ.
55. Սարգսյան Վարդազար Ա.
56. Սարուխանյան Իշխան Ս.
57. Չաքարյան Ալեքսանդր Ս.
58. Չաքարյան Սոկրատ Ս.
59. Հարությունյան Խաչան Ա.

- 60. Մանասյան Մարտիրոս
- 61. Մարտիրոսյան Գուրգեն
- 62. Մարտիրոսյան Հրանտիկ
- 63. Մարտիրոսյան Սահակ Ա.
- 64. Մուրադյան Սերգեյ Օ.
- 65. Շահրամանյան Կասյա Ա.
- 66. Շահրամանյան Ռուբեն Ա.
- 67. Պողոսյան Ռաֆիկ Բ.
- 68. Սահակյան Գուրգեն
- 69. Սահակյան Սուրեն Մ.
- 70. Սայամյան Լեւոն Ջ.
- 71. Սարգսյան Ջամիլ Մ.
- 72. Սարուխանյան Գուրգեն
- 73. Սարուխանյան Շահեն Ս.
- 74. Սարուխանյան Սուրեն Ս.
- 75. Սարուխանյան Ալեքսան
- 76. Ստեփանյան Միքայել

- 77. Սուլեյմանյան Անդրանիկ
- 78. Սուլեյմանյան Երվանդ Դ.
- 79. Վանյան Սերգեյ Մ.
- 80. Վերդյան Մուխան Հ.
- 81. Վերդյան Ռուբեն Ի.
- 82. Վերդյան Սերյոժա
- 83. Փիրումյան Բենիկ Հ.
- 84. Փիրումյան Գոգա Հ.
- 85. Փիրումյան Գուրգեն
- 86. Փիրումյան Պավել Դ.
- 87. Փիրումյան Ղահրաման
- 88. Զարամյան Համբարձում
- 89. Զոչարյան Բախշի Ջ.
- 90. Զոչարյան Իսաջան Հ.
- 91. Ղահրամանյան Հրանտիկ
- 92. Ղազարյան Գուրգեն Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԵՎ ՎԵՐԻՆ ԱՉՆԵՔ

- 1. Առստամյան Բահատուր Շամիրի
- 2. Առստամյան Բեյբուլթ Շամիրի
- 3. Առստամյան Լազի Խոսրովի
- 4. Առստամյան Շահմուրադ Խոսրովի
- 5. Առստամյան Չերքեզ Խոսրովի
- 6. Առստամյան Սերգեյ Բ.
- 7. Առստամյան Համբարձում Բ.
- 8. Առստամյան Արտավազդ Մ.
- 9. Ավանեսյան Սարուխան Ա.
- 10. Ավանեսյան Աբրահամ Հայրապետի
- 11. Ավանեսյան Վաղարշակ Պ.
- 12. Ավանեսյան Գրիշա Շիրինի
- 13. Ավանեսյան Տիգրան Շիրինի
- 14. Ավանեսյան Սիմոն Շ.
- 15. Ավանեսյան Վարդան Շ.
- 16. Աղաջանյան Սարգիս Շ.
- 17. Ավանեսյան Ներսես Շ.
- 18. Ավանեսյան Արշակ Շ.
- 19. Ավանեսյան Արտեմ Ջ.
- 20. Ավանեսյան Բարիս Ս.

- 21. Ավանեսյան Գուրգեն Գ.
- 22. Ավանեսյան Չերքեզ Է.

23. Աբրահամյան Ռուբեն Բ.
24. Առաքելյան Արտաշ Զ.
25. Առաքելյան Հրանտ Մ.
26. Ալավերդյան Գրիգոր Չ.
27. Ալավերդյան Երվանդ Խ.
28. Ալավերդյան Ռաֆիկ Խ.
29. Ալավերդյան Հմայակ Խ.
30. Ալավերդյան Արամ Մ.
31. Ալավերդյան Սուրեն Ղ.
32. Աղաբեկյան Հրանտ Ս.
33. Աղաջանյան Ժորա Ա.
34. Աղաջանյան Գուրգեն Հ.
35. Աղաջանյան Ժորա Գ.
36. Ահարոնյան Ռուբեն Ալեքսանի
37. Ավագյան Սերյոժա Ա.
38. Արզումանյան Սուրեն Մ.
39. Անտոնյան Շահեն Թ.
40. Ավետիսյան Գուրգեն Ա.
41. Բաղդասարյան Ալբերտ Ս.
42. Բաղդասարյան Արսեն Բ.
43. Բաղդասարյան Արամ Բ.
44. Բաբայան Պավել Հ.
45. Գրիգորյան Շափաղաթ Հ.
46. Գրիգորյան Գրիշա Մ.
47. Գեւորգյան Սերյոժա Գ.
48. Բալասանյան Եփրեմ Ա.
49. Եղյան Չերքեզ Ա.
50. Թովմասյան Սուրեն Ավետիսի
51. Թովմասյան Հաթամ Հարությունի
52. Թովմասյան Սարգիս Հ.
53. Թավադյան Ահարոն Սամսոնի
54. Թավադյան Մավր Սամսոնի
55. Թավադյան Սուրեն Ս.
56. Իսագուլով Վանյա Ս.
57. Խաչատրյան Արտաշ Ս.
58. Խաչատրյան Վարդան Ս.
59. Հակոբջանյան Գրիշա Միքայելի
60. Հայրապետյան Շմավոն Գ.
61. Համբարձումյան Անդրանիկ Գ.
62. Հակոբյան Արսեն Մ.
63. Հակոբյան Արզուման Ա.
64. Հակոբյան Ավետիս Ա.
65. Հովսեփյան Ռուբեն Ա.
66. Ղազարյան Համզա Աղաջանի
67. Սուսայեյան Շափաղաթ Միրզայի
68. Մարտիրոսյան Եղիշե Զումշուղի
69. Մարտիրոսյան Արամ Ն.
70. Միքայելյան Սերգեյ Տ.
71. Միքայելյան Հրանտ Տ.
72. Մնացականյան Սարգիս
Հարությունի
73. Շաքարյան Գրիշա Ս.
74. Պետրոսյան Սուկրատ Ա.
75. Պետրոսյան Բագրատ Ա.
76. Պողոսյան Աշոտ Ս.
77. Սարգսյան Բեյբութ Ն.
78. Սարգսյան Գուրգեն Աղաջանի
79. Սարգսյան Նիկոլայ Մ.
80. Սարգսյան Բորիկ Ս.
81. Սահակյան Սերգեյ Միքայելի
82. Սահակյան Գրիգոր Հ.
83. Ստեփանյան Պավլուշա Ա.
84. Ստեփանյան Արամայիս
Ասճատուրի
85. Փաշայան Մելիք Սուլեյմանի
86. Փաշայան Երվանդ Ս.
87. Փաշայան Սուրեն Մ.
88. Հակոբյան Համո Ս.
89. Մկրտումյան Ասլան Ս.
90. Մկրտումյան Ներսես Ս.
91. Բալասանյան Միշա Ա.
92. Բալասանյան Ռաֆիկ Ա.
93. Աղաբեկյան Արամայիս Ա.
94. Բաբայան Սերյոժա Մ.
95. Տեր-Մանգասարյան Արամ Մ.

ՆՈՐԱԳՅՈՂ

1. Աղաջանյան Երվանդ Մինասի
2. Անդրյան Ամիրջան Սարգսի
3. Անդրյան Մուշեղ Սարգարի
4. Արզումանյան Միշա Գրիգորի
5. Արզումանյան Խորեն Գրիգորի
6. Ասրյան Ռուբեն Աղամիրի
7. Ավագիմյան Բախշի Աթանեսի
8. Այվազյան Գուրգեն Ա.
9. Բարսեղյան Երվանդ Յ.
10. Բարսեղյան Սերյոժա Արսենի
11. Բարսեղյան Խորեն Յ.
12. Գալստյան Ամիրջան Բաբաջանի
13. Գալստյան Անդոն Գրիգորի
14. Գալստյան Արզուման Մուքանի
15. Գալստյան Բարխուդար Բաբաջանի
16. Գալստյան Սուրեն Մուքանի
17. Գալստյան Վանուշ Գալուստի
18. Գասպարյան Ջհանգիր Ա.
19. Գեւորգյան Վարդան Շ.
20. Գրիգորյան Ջիվանշիր Կ.
21. Գրիգորյան Թարխան Ջալալի
22. Դադայան Մուրադ Ասլանի
23. Դադայան Սուրեն Ասլանի
24. Ենգիբարյան Պետրոս Սիմոնի
25. Ենգիբարյան Սուրեն Սարգսի
26. Չաքարյան Գրիգոր Մուխտարի
27. Չաքարյան Գուրգեն Մովսեսի
28. Չաքարյան Չաքար Ա.
29. Չաքարյան Չաքար Մովսեսի
30. Խաչատրյան Սուրեն Սարգարի
31. Խաչատրյան Ալեքսան Առստամի
32. Խաչատրյան Արշավիր Սարգարի
33. Խաչատրյան Յամայակ Ալիշի
34. Խաչատրյան Միշա Մ.
35. Ծատրյան Ջիվան Դ.
36. Ծատրյան Մուշեղ Սաղքիսի
37. Յակոբյան Միշա Թեանի
38. Յարությունյան Մակիչ Գ.
39. Յայրապետյան Միշա Մովսեսի

40. Յայրապետյան Գուրգեն Սիմոնի
41. Յայրապետյան Մովսես Դանիելի
42. Դահրամանյան Յամբարձում Մ.
43. Դահրամանյան Մուխան Արսենի
44. Մարոյան Գուրգեն Մովսեսի
45. Մարտիրոսյան Ջիվանշիր Աթայի
46. Մարտիրոսյան Եգոր Յ.
47. Մարտիրոսյան Գրիշա Յ.
48. Մարտիրոսյան Կոստի Յ.
49. Մարտիրոսյան Լազար Յ.
50. Մարտիրոսյան Սամվել Շ.
51. Մինասյան Սերգեյ Մկրտիչի
52. Մինասյան Արշավիր Դուկասի
53. Մինասյան Աշոտ Ա.
54. Մովսեսյան Իշխան Արամի
55. Մովսեսյան Կոլյա Կարապետի
56. Մովսեսյան Մովսես Արամի
57. Մուսայելյան Արտաշես Սարգսի
58. Սարգսյան Շիրին Ջ.
59. Ստեփանյան Յակոբ Մ.

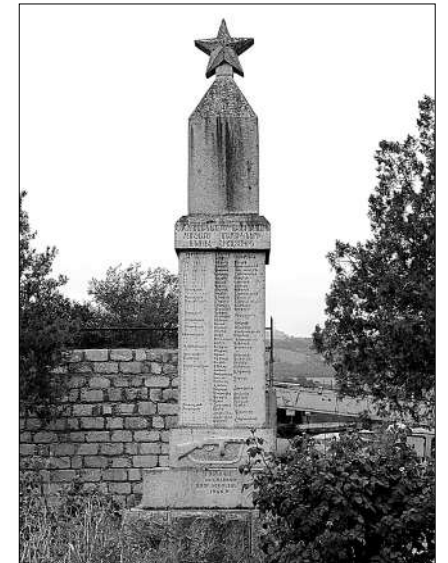
- 60.Ստեփանյան Սերյոժա Ս.
- 61.Օհանջանյան Բախշի Ա.
- 62.Օհանջանյան Գրիգոր Մովսեսի
- 63.Օհանջանյան Պողոս Հարությունի
- 64.Քարամյան Սանթուր Խ.
- 65.Աղաբեկյան Ավանես Մարգարի
- 66.Աղաջանյան Աղաբեկ Ս.
- 67.Ավագիմյան Երվանդ Ս.
- 68.Արզումանյան Սերգեյ Գրիգորի
- 69.Գասպարյան Արշակ Սուլեյմանի
- 70.Գեւորգյան Ռուբեն Հ.
- 71.Գեւորգյան Ջիվանշիր Մ.
- 72.Գրիգորյան Արշակ Հ.
- 73.Ենգիբարյան Միշա Հ.
- 74.Ենգիբարյան Ռաֆիկ Թ.
- 75.Չաքարյան Ամիրջան Բաբաջանի
- 76.Չաքարյան Բարխուդար Բաբաջանի

- 77.Չաքարյան Մովսես Ս.
- 78.Խաչատրյան Ալեքսան Ա.
- 79.Խաչատրյան Գարեգին Մ.
- 80.Խաչատրյան Գրիգոր Հ.
- 81.Խաչատրյան Թալիշ Մ.
- 82.Խաչատրյան Լեւոն Շ.
- 83.Հայրապետյան Մուխան Ա.
- 84.Ղահրամանյան Արտաշ Ավագիմի
- 85.Մարոյան Սերգեյ Ա.
- 86.Մովսեսյան Շիրին Պետրոսի
- 87.Մուսայելյան Ռուբեն Ա.
- 88.Մուսայելյան Լեւոն Ա.
- 89.Մուսայելյան Հայկազ Ա.
- 90.Սարգսյան Արշակ Ջալալի
- 91.Քարամյան Երվանդ Երեմի
- 92.Քարամյան Զյարամ Ս.

- 1.Աբրահամյան Երվանդ Հարությունի
- 2.Աբրահամյան Ալեքսան Հարությունի
- 3.Աբրահամյան Երվանդ Բաղրի
- 4.Աբրահամյան Առաքել Համբարձումի
- 5.Աբրահամյան Ծատուր Խաչատուրի
- 6.Աբրահամյան Նիկոլայ Շահնազարի
- 7.Աբրահամյան Առաքել Սերգեյի
- 8.Աբրահամյան Ջիվան Ավետիսի
- 9.Աբրահամյան Գրիշա Հակոբի
- 10.Աբաղյան Միքայել Գրիգորի
- 11.Աբաղյան Սուրեն Համբարձումի
- 12.Աբաղյան Գեղեոն Միրզայի
- 13.Աղաբեկյան Անդրեյ Հարությունի
- 14.Աղաբեկյան Նիկոլայ Մարգարի
- 15.Աղաբեկյան Գերասիմ Գրիգորիի
- 16.Աղալյան Գրիգոր Միրզաջանի
- 17.Աղալյան Արշավիր Միրզաջանի
- 18.Աղվանյան Նիկոլայ Հակոբի
- 19.Աղվանյան Արամ Հակոբի
- 20.Աղվանյան Սամսոն Առաքելի
- 21.Աղվանյան Սուրեն Համբարձումի

ՇՈՇ

- 22.Առստամյան Ամիր Մովսեսի
- 23.Առստամյան Առստամ Հայրապետի

24. Առատամյան Եղիշե Գրիգորիի	65. Գարաքյան Արամ Արտաշի
25. Ավանեսյան Գրիգոր Ծատուրի	66. Գարաքյան Միքայել Զակոբի
26. Ավանեսյան Սեդրակ Ծատուրի	67. Գարաքյան Սերգեյ Զարուբյունի
27. Արամյան Արամ Մուխանի	68. Գարաքյան Ջավադ Առաքելի
28. Ասճատրյան Վանյա Զարուբյունի	69. Գյուրջիյան Երվանդ Գերասիմի
29. Աբրահամյան Երվանդ Միրզայի	70. Գրիգորյան Արշակ Զարուբյունի
30. Բաղդյան Միքայել Գյանջումի	71. Գեւորգյան Սերգեյ Առաքելի
31. Բաղդյան Սուրեն Սիմոնի	72. Գարաքյան Գրիգոր Զարուբյունի
32. Բաղդասարյան Գրիգոր Սանթուրի	73. Գասպարյան Գրիշա Զամբարձումի
33. Բաղդասարյան Վահան Ալեքսանի	74. Գասպարյան Նիկոլայ Ջավադի
34. Բաղդասարյան Բաղդասար Ալեքսանի	75. Դավթյան Իշխան Գրիգորիի
35. Բաղդասարյան Սարգիս Չաքարի	76. Դավթյան Արտյուշա Սարգիսի
36. Բաղդասարյան Միքայել Չաքարի	77. Դավթյան Միքայել Խաչատուրի
37. Բաղդասարյան Զամազ Զարուբյունի	78. Դավթյան Առաքել Բեգլարի
38. Բաղդասարյան Սոկրատ Զարուբյունի	79. Եգանյան Սերգեյ Առաքելի
39. Բաղդասարյան Անդրանիկ Սամսոնի	80. Եգանյան Նիկոլայ Սահակի
40. Բաղդասարյան Գուրգեն Մանասի	81. Եսայան Գրիգոր Ծատուրի
41. Բաղդասարյան Աշոտ Մանասի	82. Եսայան Զայրապետ Ծատուրի
42. Բաղայան Զարուբյուն Սեյինի	83. Թորոսյան Զամբարձում Սերգեյի
43. Բաբայան Սիմոն Ծատուրի	84. Թորոսյան Նիկոլայ Սարգիսի
44. Բաբայան Զովհաննես Ծատուրի	85. Թորոսյան Մովսես Միրզայի
45. Բաբայան Զարուբյուն Զայրապետի	86. Թորոսյան Ռաֆիկ Գրիգորիի
46. Բաբայան Ավետիս Զայրապետի	87. Թադեոսյան Զայրապետ Բախշիի
47. Բաբայան Խաչատուր Պետրոսի	88. Թարխանյան Ասլան Լեւոնի
48. Բաբայան Գեղեն Ջավադի	89. Թարխանյան Սեյի Զամբարձումի
49. Բաբայան Աշոտ Խաչատուրի	90. Թարխանյան Նիկոլայ Թարխանի
50. Բարսեղյան Զայրապետ Ավանեսի	91. Թովմասյան Գուրգեն Ջավադի
51. Բաղդասարյան Վարդան Սիմոնի	92. Իսրայելյան Գուրգեն Ավագի
52. Գասպարյան Սարգիս Զակոբի	93. Իսրայելյան Աշոտ Ավետիսի
53. Գասպարյան Վահան Ղազարի	94. Իսրայելյան Աղասի Մովսեսի
54. Գասպարյան Շամիր Սահակի	95. Իշխանյան Նիկոլայ Ավանեսի
55. Գասպարյան Սիմոն Թեւոսի	96. Իշխանյան Ալեքսանդր Ավանեսի
56. Գասպարյան Ղազար Թեւոսի	97. Իշխանյան Լեւոն Ավագի
57. Գասպարյան Սիմոն Իսահակի	98. Իշխանյան Վանյա Ավագի
58. Գասպարյան Վոլոդյա Ավետիսի	99. Իսրայելյան Չերքեզ Ավդիլի
59. Գասպարյան Զայրապետ Բախշիի	100. Խանլարյան Գերասիմ Զակոբի
60. Գարաքյան Խաչի Թեւոսի	101. Ծատրյան Վաղարշակ Խոսրովի
61. Գարաքյան Մեսրոպ Բալասանի	102. Ծատրյան Գրիգոր Խոսրովի
62. Գարաքյան Միքայել Սանթուրի	103. Ծատրյան Մովսես Ավագի
63. Գարաքյան Սողոմոն Զայրապետի	104. Ծատրյան Ջիվան Մուխանի
64. Գարաքյան Սիմոն Զարուբյունի	105. Ծատրյան Սահակ Ալեքսանդրի

106. Հարությունյան Սերգեյ Հայրապետի
 107. Հարությունյան Արտաշ Ավետիսի
 108. Հարությունյան Գերասիմ Գրիգորիի
 109. Հարությունյան Ապավեն Ծատուրի
 110. Հայրապետյան Աշոտ Բեգլարի
 111. Հայրապետյան Մեսրոպ Սարգսի
 112. Հայրիյան Իսրայել Սանթուրի
 113. Հովսեփյան Միքայել Գրիգորիի
 114. Հովսեփյան Երվանդ Առաքելի
 115. Դուլյան Սիմոն Հարությունի
 116. Դազարյան Գերասիմ Թեոսի
 117. Դազիյան Սիմոն Հարությունի
 118. Դահրամանյան Առաքել Հակոբջանի
 119. Դահրամանյան Միքայել Հակոբջանի
 120. Դահրամանյան Գուրգեն Արամի
 121. Դահրամանյան Սուրեն Աբրահամի
 122. Դահրամանյան Սիմոն Հարությունի
 123. Դահրամանյան Միքայել Մկրտիչի
 124. Մանգասարյան Միքայել Պետրոսի
 125. Սիրզոյան Պետրոս Ղեւոնդի
 126. Սիրզոյան Ռուբեն Ավանեսի
 127. Միքայելյան Աստատուր Մեսրոպի
 128. Միքայելյան Ռաֆիկ Հարությունի
 129. Մնացականյան Սահակ Հայրապետի
 130. Մուսայելյան Սմբատ Սարգսի
 131. Մուսայելյան Աթանես Աղաջանի
 132. Յարամիշյան Չաքարա Շամիրի
 133. Յարամիշյան Ամիր Առաքելի
 134. Յարամիշյան Սահակ Առաքելի
 135. Յարամիշյան Միքայել Իսահակի
 136. Յարամիշյան Գաբրիել Ավագի
 137. Յարամիշյան Օլիվիեր Համբարձումի
 138. Յարամիշյան Ռուբեն Անդրեյի
 139. Յախշիյան Իշխան Հակոբի
 140. Յախշիյան Երվանդ Հակոբի
 141. Շափիրյան Բաշիր Խաչիի
 142. Շափիրյան Ռուբեն Ավետիսի
 143. Շահրամանյան Գրիգոր
 144. Շահրամանյան Դանտես Մովսեսի
 145. Շահնազարյան Նիկոլայ Սերգեյի
 146. Չիլինգարյան Երվանդ Հայրապետի
 147. Չիլինգարյան Սերգեյ Բալասի
 148. Չիլինգարյան Սուրեն Գրիգորիի
 149. Չիլինգարյան Ռաֆիկ Պողոսի
 150. Չալյան Նիկոլայ Ավագումի
 151. Պողոսյան Ռուբեն Մակիչի
 152. Պողոսյան Միքայել Բախշիի
 153. Պողոսյան Ռուբեն Դավիթի
 154. Պողոսյան Նիկոլայ Աղասիի
 155. Պողոսյան Բենիկ Սիմոնի
 156. Պողոսյան Վանյա Սիմոնի
 157. Պուլյան Սուրեն Ավանեսի
 158. Ջալալյան Նիկոլայ Սամսոնի
 159. Ջավադյան Գրիշա Սեյինի
 160. Մարգարյան Ռուբեն Գրիգորիի
 161. Մարգարյան Ավագ Բեգլարի
 162. Մարգարյան Բախշի Դարախանի
 163. Սայիյան Գրիշա Մարգարի
 164. Սարգսյան Սիմոն Ալեքսանդրի
 165. Սեյրանյան Սերգեյ Արտեմի
 166. Սեյրանյան Ռուբեն Սիմոնի
 167. Սեյրանյան Սամսոն Սիմոնի
 168. Սեյրանյան Հայրապետ
 169. Սեյրանյան Ռուբեն Ավետիսի
 170. Սիմոնյան Ավագ Հարությունի
 171. Սիմոնյան Մանաս Խաչատուրի
 172. Սիմոնյան Հովհաննես Թեոսի
 173. Սիմոնյան Գուրգեն Թեոսի
 174. Սիմոնյան Սարգիս Թափալի
 175. Ստեփանյան Ալեքսանդր Մովսեսի
 176. Ստեփանյան Ռուբեն Մովսեսի
 177. Փարամազյան Գրիգոր Ալեքսանի
 178. Փարամազյան Միքայել Սարգիսի
 179. Փարամազյան Ալեքսանդր Սարգիսի
 180. Մնացականյան Ավանես
 181. Մնացականյան Թադեոս
 Հայրապետի
 Հայրապետի

1. Ավագյան Արտաշ Դ.
2. Ավագյան Շիրին Դ.
3. Ավագյան Վերդի Ա.
4. Ավանեսյան Արտաշ Ա.
5. Ավանեսյան Սուրեն Լ.
6. Ավանեսյան Բախշի Ս.
7. Ավանեսյան Եղիշե Ն.
8. Ավանեսյան Անդրի Ա.
9. Ավանեսյան Եղիշե Ա.
10. Ավետիսյան Գեղիոն Զ.
11. Ավետիսյան Բենիկ Զ.
12. Անդրյան Արշավիր Վ.
13. Անդրյան Սարգիս Պ.
14. Այդինյան Վազգեն Վ.
15. Այդինյան Սերյոժա Ս.
16. Արզումանյան Վերդի Մ.
17. Արզումանյան Շահեն Բ.
18. Արզումանյան Սուրեն Դ.
19. Առստամյան Իսրայել Ա.
20. Առստամյան Ռաֆիկ Կ.
21. Առստամյան Բախշի Մ.
22. Առստամյան Սերգեյ Պ.
23. Առստամյան Համբարձի Մ.
24. Աղասյան Թեոս Ս.
25. Բաղդասարյան Ավետիս Խ.
26. Բաղդասարյան Մելիք Բ.
27. Բարսեղյան Խաչի Դ.
28. Բեգլարյան Արտաշ Զ.
29. Բեգլարյան Փաշա Խ.
30. Բեգլարյան Թալիշ Մ.
31. Բեգլարյան Երվանդ Մ.
32. Գաբրիելյան Յաշա Ա.
33. Գաբրիելյան Վոլոդյա Շ.
34. Գասպարյան Իսահակ Խ.
35. Գասպարյան Գուրգեն Մ.
36. Գասպարյան Վաղարշակ Պ.
37. Գրիգորյան Գրիգոր Ա.
38. Գրիգորյան Արտաշ Ի.
39. Գրիգորյան Մահմուդ Պ.

ՊԱՏԱՐԱ

40. Գրիգորյան Հայկ Ս.
41. Գրիգորյան Ծատուր Ա.
42. Գրիգորյան Ակոբջան Ա.
43. Գրիգորյան Պավել Դ.
44. Գրիգորյան Բախշի Ս.
45. Գրիգորյան Սուրեն Ս.
46. Գրիգորյան Սեդրակ Ա.
47. Գրիգորյան Գրիգոր Ս.
48. Գրիգորյան Գրիգոր Բ.
49. Դանիելյան Սերգեյ Շ.
50. Դանիելյան Հաթամ Ա.
51. Դանիելյան Երվանդ Ա.
52. Դանիելյան Արշակ
53. Դանիելյան Մահմուդ Դ.
54. Դանիելյան Գրիշա Դ.
55. Դանիելյան Շահեն Խ.
56. Դանիելյան Զավադ Ա.
57. Դանիելյան Մարդի Մ.
58. Դանիելյան Ծատուր Ս.
59. Դանիելյան Ավանես Ս.

60. Դանիելյան Սուրեն Ծ.
61. Դանիելյան Գարեգին Ա.
62. Դանիելյան Երվանդ Բ.
63. Դավթյան Նիկոլայ Ղ.
64. Դավթյան Ծատուր Ա.
65. Դավթյան Արտաշ Ա.
66. Դավթյան Բախշի Մ.
67. Դավթյան Վանի Յ.
68. Ղուլյան Գրիգոր Բ.
69. Ղուլյան Համբարձի Ս.
70. Ղուլյան Կամո Ծ.
71. Ղուլյան Դավիթ Տ.
72. Միրզոյան Նիկոլայ Մ.
73. Պետրոսյան Մուրադ Յ.
74. Պետրոսյան Սերգեյ Ծ.
75. Պետրոսյան Ավանես Մ.
76. Սարգսյան Իսահակ Ա.
77. Սարգսյան Գարեգին Գ.
78. Սարգսյան Խաչատուր Ը.
79. Սարգսյան Պետրոս Մ.
80. Սարգսյան Բախշի Ծ.
81. Վերոյան Եգոր Մ.
82. Վերոյան Իսա Պ.
83. Չալյան Բագրատ Յ.
84. Օհանյան Սուրեն Պ.
85. Զոչարյան Ջամիլ Մ.
86. Բելինսկի Անատոլի Պ.
87. Խաչատրյան Ավանես Յ.
88. Խաչատրյան Միքայել Յ.
89. Խաչատրյան Ալեքսանդր Գ.
90. Խաչատրյան Ներսես Փ.
91. Խաչատրյան Հայկ Ա.
92. Խաչատրյան Գուրգեն Ա.
93. Խաչատրյան Յաշա Մ.
94. Խաչատրյան Սամսոն Մ.
95. Խաչատրյան Ահարոն Ա.
96. Խաչատրյան Շահեն Ս.
97. Խաչատրյան Ջալալ Յ.
98. Խաչատրյան Լազր Յ.
99. Խաչատրյան Ավանես Յ.
100. Խաչատրյան Միքայել Ծ.
101. Հարությունյան Բախտիյար Ա.
102. Հարությունյան Բախշի Պ.
103. Հարությունյան Չերքեզ Պ.
104. Հարությունյան Մուխտար Ա.
105. Հարությունյան Ջալալ Ա.
106. Հարությունյան Զրիստափոր Ա.
107. Հարությունյան Պավել Զ.
108. Հարությունյան Միքայել Ի.
109. Հարությունյան Արշավիր Ռ.
110. Հարությունյան Չինավուր Ա.
111. Հարությունյան Ջալալ Գ.
112. Հարությունյան Հարություն Ը.
113. Հարությունյան Հարություն Ս.
114. Հարությունյան Ալեքսանդր Մ.
115. Հարությունյան Վլադիմիր Բ.
116. Համբարձումյան Հակոբ Բ.
117. Հովհաննիսյան Սուրեն Լ.
118. Հովհաննիսյան Իսա Լ.
119. Հովհաննիսյան Շմավոն Ի.
120. Հովհաննիսյան Իսահակ Ս.
121. Հովհաննիսյան Արշավիր Ս.
122. Հովսեփյան Ջավադ Ծ.
123. Հովսեփյան Մուխան Ս.
124. Հովսեփյան Բախշի Ս.
125. Հարությունյան Սուրեն Ա.
126. Ղահրամանյան Սեդրակ Ա.
127. Ղահրամանյան Ջալալ Յ.
128. Ղահրամանյան Միրզա Յ.
129. Դավթյան Շամիր Ծ.
130. Չաքարյան Արտեմ Ա.
131. Չաքարյան Արտաշ Ա.
132. Չաքարյան Ասրի Ա.
133. Չաքարյան Թեոս Մ.
134. Չաքարյան Խուրշուդ Բ.
135. Թեոսյան Սեդրակ Պ.
136. Իսրայելյան Արտաշ Ա.
137. Իսրայելյան Երվանդ Ը.
138. Իսրայելյան Ջալալ Ա.
139. Իսրայելյան Լեւոն Զ.
140. Իսրայելյան Ասլան Գ.
141. Իսրայելյան Ռուբեն Ի.

- 142.Խաչատրյան Ալեքսանդր Գ.
- 143.Հովսեփյան Թեան Վ.
- 144.Հովսեփյան Ռուբեն Խ.
- 145.Հովսեփյան Հովհաննես Մ.
- 146.Հովսեփյան Մուխան Շ.
- 147.Հովսեփյան Լազր Գ.
- 148.Հովսեփյան Սուրեն Ծ.
- 149.Հովսեփյան Հակոբ Մ.
- 150.Հովսեփյան Սամսոն Ա.
- 151.Հակոբյան Հովհաննես Դ.
- 152.Հակոբյան Գարեգին Բ.
- 153.Հակոբյան Մելիք Մ.
- 154.Հակոբյան Արտաշ Բ.

- 155.Հակոբյան Ամիրջան Ջ.
- 156.Հակոբյան Ջալալ Ի.
- 157.Հակոբյան Նիկոլայ Գ.
- 158.Ղահրամանյան Վաղինակ Ս.
- 159.Ղահրամանյան Ծատուր Ս.
- 160.Ղահրամանյան Ղահրաման Խ.
- 161.Ղահրամանյան Խուրշուդ Դ.
- 162.Ղահրամանյան Արտաշ Դ.
- 163.Ղահրամանյան Ներսես Շ.
- 164.Ղահրամանյան Նիկոլայ Շ.
- 165.Առստամյան Բախշի Պ.
- 166.Բարխուդարյան Մանվել
- 167.Խաչատրյան Արտաշ Ռ.

ՋՐԱՂԱՑՆԵՐ

- 1.Աղաբեկյան Պողոս Մարկոսի
- 2.Ավանեսյան Սուրեն
- 3.Աբալյան Երվանդ Նազարի
- 4.Ավանեսյան Սամվել Խոսրովի
- 5.Ավանեսյան Գարեգին Խոսրովի
- 6.Առստամյան Քրիստափոր Ջումշուդի
- 7.Բաբայան Սիմոն Լալայի
- 8.Բալույան Համայակ Սկրտիչի
- 9.Ավանեսյան Գրիշա Սանջանի
- 10.Գեւորգյան Սարգիս Լեւոնի
- 11.Գրիգորյան Երվանդ
- 12.Գրիգորյան Լեւոն
- 13.Հայրիյան Ալեքսանդր Ծատուրի
- 14.Մելքունյան Գուրգեն Հարությունի
- 15.Մուսայեւյան Ալյոշա Եփրեմի
- 16.Մարգարյան Ռուբեն Մարգարի
- 17.Մուսայեւյան Գրիշա Եփրեմի
- 18.Մուսայեւյան Նիկոլայ Եփրեմի
- 19.Վարդանյան Աշոտ Հակոբի
- 20.Հայրիյան Սերգեյ Ծատուրի
- 21.Հայրիյան Սերգեյ
- 22.Քարամյան Սիմոն Միրզայի
- 23.Քարամյան Միշա Արզումանի
- 24.Սիմոնյան Համայակ Լալայի

- 25.Քարամյան Մարդի Սարոյի
- 26.Քարամյան Անդրանիկ Արզումանի

ՈՒՎ

1. Աթայան Չավեն Մուխանի
2. Առուշանյան Ալեքսանդր Հովսեփի
3. Առուշանյան Արտաշ Սահակի
4. Առուշանյան Առուշ Սահակի
5. Առուշանյան Բախշի Հայրապետի
6. Առուշանյան Գրիշա Ճաղարի
7. Առուշանյան Սերգեյ Սահակի
8. Առուշանյան Պողոս Մարտիրոսի
9. Ավագիմյան Անդրեյ Ավագիմի
10. Ավագիմյան Անուշավան Գրիգորի
11. Ավագիմյան Իսա Ալեքսանի
12. Ավագիմյան Վահան Գրիգորի
13. Ավագիմյան Կոյա Գրիգորի
14. Ավագիմյան Սերյոժա Ստեփանի
15. Ավանեսյան Սավադ Գեորգի
16. Ավանեսյան Սուրեն Ղեւոնդի
17. Ավանեսյան Բենիկ Իշխանի
18. Արամյան Վաչիկ Ներսեսի
19. Արզումանյան Գրիշա Պողոսի
20. Արզումանյան Սերգեյ Հարությունի
21. Արզումանյան Սամսոն
22. Արզումանյան Ծատուր Գրիգորիի
23. Արզումանյան Արշակ Պետրոսի
24. Արզումանյան Բագրատ Բախշիի
25. Արզումանյան Արտաշ Իշխանի
26. Արզումանյան Միրզա Ավագիմի
27. Արզումանյան Արզուման Հակոբի
28. Գասպարյան Վաղարշակ Մակիչի
29. Գասպարյան Արտաշ Տիգրանի
30. Գասպարյան Արմենակ Մարտիրոսի
31. Գրիգորյան Սասուն Ավագի
32. Գրիգորյան Սուրեն Ավագի
33. Լալայան Ամիրջան Անդրեյի
34. Խաչատրյան Հրաչիկ Ավագի
35. Հայրապետյան Մովսես
36. Հովհաննիսյան Վոլոդյա Ներսեսի
37. Հովհաննիսյան Վանյա Գրիգորի
38. Հովհաննիսյան Վլադիմիր Աբրահամի
39. Հովհաննիսյան Չերքեզ Սիմոնի

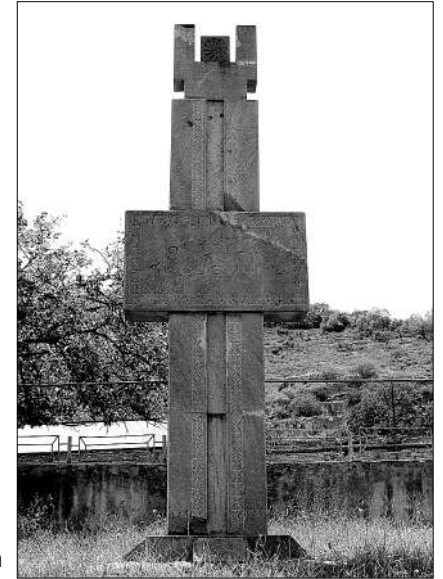

40. Ղահրամանյան Սուրեն Սահակի
41. Պետրոսյան Սեդրակ Մակիչի
42. Պետրոսյան Վոլոդյա Միքայելի
43. Մեսրոպյան Ջիվանշիր Գրիգորի
44. Սարգսյան Արտաշ Պետրոսի
45. Սարգսյան Յաշա Միքայելի
46. Սարգսյան Վոլոդյա Հակոբի
47. Սարգսյան Վոլոդյա Արտեմի

ՍԱՌՆԱԴՐՔՈՒՐ

1. Ալեքսանյան Գարեգին Միրզայի
2. Արզումանյան Տիգրան Խոսրովի
3. Գաբրիելյան Վլոդյա Խոսրովի
4. Դավթյան Նիկոլայ Մամիկոնի
5. Դավթյան Սամսոն Նիկոլայի
6. Հովսեփյան Սոկրատ Ավանեսի
7. Հովսեփյան Բագրատ Ավանեսի
8. Միրզոյան Շահեն Ավագի
9. Ներսեսյան Ռուբեն Արսենի
10. Արզումանյան Արսեն Խոսրովի
11. Գաբրիելյան Մուրադ Բախշիի
12. Գաբրիելյան Սաշա Բախշիի
13. Գաբրիելյան Մուրադ Բաբկենի
14. Գաբրիելյան Ավանես Ավանեսի
15. Վանյան Գրիգոր Ջումշուդի
16. Շամխալյան Արմենակ Ներսեսի
17. Բաղդասարյան Հարոն
18. Սարգսյան Իշխան
19. Բաղդասարյան Գարեգին Մուրադի
20. Աբրամյան Սեդրակ Մուրադի
21. Աբրամյան Խորեն
22. Մեծլումյան Լեւոն
23. Մեծլումյան Աղասի
24. Ալեքսանյան Քարիմ Արշակի
25. Վանյան Վանիկ

1. Աղաջանյան Մուշեղ
2. Ավագյան Իսակ
3. Ավագյան Հակոբ
4. Ասլանյան Ավագ
5. Ասլանյան Ապրես
6. Ավանեսյան Շմավոն
7. Բաբայան Լազր
8. Բաբայան Մովսես
9. Բաբայան Միշա
10. Բաբայան Չաքի
11. Բաբայան Պարգել
12. Բաբայան Վոլոդյա
13. Բարսեղյան Զիվանշիր
14. Բարսեղյան Շիրիսան
15. Բարսեղյան Սեդրակ
16. Բարսեղյան Սերգեյ
17. Բարսեղյան Մովսես
18. Բաղդասարյան Բաղդի
19. Բաղդասարյան Փարավոն
20. Բաղդասարյան Մելիտոս
21. Գրիգորյան Աննա
22. Գրիգորյան Անդոն
23. Գրիգորյան Լազր
24. Գրիգորյան Գրիգոր Մ.
25. Գրիգորյան Գրիգոր Ա.
26. Գրիգորյան Գրիգոր Աբգարի
27. Գրիգորյան Եգոր Աբգարի
28. Գրիգորյան Սերգեյ
29. Գրիգորյան Ավետիս
30. Գրիգորյան Պավել
31. Գրիգորյան Ասլան
32. Գրիգորյան Հաթամ
33. Հայկյան Բաղդի
34. Հայկյան Մովսես
35. Հակոբյան Բախշի
36. Հակոբյան Խանով
37. Մուրադյան Կարո
38. Մուրադյան Մուրադ
39. Շահբազյան Վանի

ՍԱՐԴԱՐԱՇԵՆ

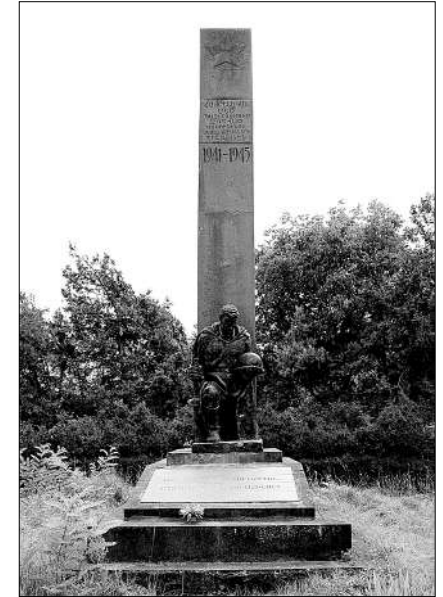

40. Պետրոսյան Կոստի
41. Պետրոսյան Մուխան
42. Պետրոսյան Գրիգոր
43. Սարգսյան Վաղարշակ
44. Սարգսյան Գուրգեն
45. Վարդանյան Վահան
46. Փարսադանյան Պավել

ՍԱՐՈՒՇԵՆ

1. Աբալյան Երվանդ Ջումշուդի
2. Աբալյան Սաշա Ջումուդի
3. Աբալյան Առուշան Արշակի
4. Ագեսյան Գրիգոր Ղազարի
5. Ագեսյան Սերգեյ Ղազարի
6. Ապրեսյան Էլյազ Սիմոնի
7. Առստամյան Միշա Պետրոսի
8. Առստամյան Եղիշե Պետրոսի
9. Առստամյան Արմենակ Միքայելի
10. Առստամյան Անդրանիկ Միքայելի
11. Առստամյան Արտաշ Միքայելի
12. Առստամյան Գրիշա Սմբատի
13. Առստամյան Հարություն Սողոմոնի
14. Ավանեսյան Արմեն Կարապետի
15. Ավանեսյան Մանյա Կարապետի
16. Ավանեսյան Գուրգեն Կարապետի
17. Ավանեսյան Գրիշա Հայրապետի
18. Ավանեսյան-----
19. Ավանեսյան Մովսես Վերդիի
20. Ավանեսյան Պարգել Վերդիի
21. Ավանեսյան Արտեմ Մովսեսի
22. Ավանեսյան Միշա Մովսեսի
23. Ավանեսյան Նիկոլայ Սահակի
24. Ավանեսյան Համլետ Երվանդի
25. Ավանեսյան Բագրատ Խոսրովի
26. Ավետիսյան Սաշա Խաչատուրի
27. Ավետիսյան Միշա Միրզայի
28. Ալեքսանյան Միշա Արշակի
29. Բաբայան Միշա Տոնիի
30. Բադալյան Լազար Գաբրիելի
31. Բալայան Ռուբեն Առաքելի
32. Բալայան Ալեքսանդր Արսենի
33. Բարսեղյան Միսակ Պետրոսի
34. Բարսեղյան Արշավիր Ավանեսի
35. Բալայան Միշա Դավիթի
36. Բալայան Անդոն Առաքելի
37. Բադալյան Արամ Գեորգի
38. Գասպարյան Ջավադ Գալուստի
39. Գասպարյան Նիկոլայ Գալուստի

40. Գասպարյան Գրիշա Ավանի
41. Գասպարյան Սավադ Գալուստի
42. Գասպարյան Լեւոն Մուրանի
43. Գասպարյան Աշոտ Ներսեսի
44. Գասպարյան Սուրեն Գրիգորի
45. Գասպարյան Մակիչ Գալուստի
46. Գասպարյան Ջումշուդ Ավանի
47. Գրիգորյան Արտեմ Սայիի
48. Գրիգորյան Արտեմ Մարդիի
49. Գրիգորյան Մնացական Օհանի
50. Լալայան Վահրամ Սաշայի
51. Հակոբյան Սերյոժա Չախարի
52. Հակոբջանյան Ավանես Գրիգորի
53. Հայրիյան Լեւոն Ավագիմի
54. Հայկազյան Հայկազ Տիգրանի
55. Հակոբյան Արամ Ներսեսի
56. Հակոբջանյան Միշա Գրիգորի
57. Համբարձումյան Ենոք Առաքելի
58. Համգոյան Վանյա Խաչատուրի

- 59. Համգոյան Համայակ Խաչատուրի
- 60. Հայրիյան Մանուկ Ամիրի
- 61. Հայրիյան Բագրատ Հարությունի
- 62. Հայրիյան Համբարձում Հարությունի
- 63. Հայրիյան Սանթուր Հարությունի
- 64. Հայրիյան Լազար Ծատուրի
- 65. Հայրիյան Սարգիս Ծատուրի
- 66. Հարությունյան Սարո Սուրենի
- 67. Հարությունյան Գրիշա Սմբատի
- 68. Հարությունյան Երվանդ Սայիի
- 69. Հարությունյան Միսակ Գրիգորի
- 70. Հարությունյան Ավանես Վանյայի
- 71. Հակոբջանյան Պավլի Գրիգորի
- 72. Ղազարյան Միշա Ավանեսի
- 73. Ղազարյան Ջավադ Ավանեսի
- 74. Ղազարյան Արամ Ավանեսի
- 75. Մակարյան Առուշան Սահակի
- 76. Մակարյան Գրիշա Գրիգորի
- 77. Մարտիրոսյան Մարդի Պետրոսի
- 78. Մարտիրոսյան Գրիգոր Պետրոսի
- 79. Սահակյան Անդրոն Առաքելի
- 80. Սարգսյան Միշա Խաչատուրի
- 81. Սարգսյան Վարդան Շիրինի
- 82. Սարգսյան Վոլոդյա Բեգլարի
- 83. Սարգսյան Սարգիս Ներսեսի
- 84. Սարգսյան Լեւոն Ներսեսի
- 85. Սարգսյան Պարասան Մելիքի
- 86. Սարգսյան Արսեն Խաչատուրի
- 87. Սիմոնյան Սիմոն Երեմի
- 88. Սիմոնյան Սերյոժա Լամխարունի
- 89. Սարգսյան Մահուր Մելիքի

ՍՂՆԱՆ

- 1. Աղաբեկյան Հովհաննես Հակոբջանի
- 2. Աղաբեկյան Մխիթար Հակոբջանի
- 3. Աղասյան Գերասիմ Հայրապետի
- 4. Աղասյան Խաչատուր Հայրապետի
- 5. Աղասյան Սմբատ Ալեքսանի
- 6. Առստամյան Ավագ Սարգարի
- 7. Առստամյան Աղալի Մելիքսեթի
- 8. Առուշանյան Գուրգեն Համբարձումի
- 9. Ասրյան Սանթուր
- 10. Ավանեսյան Խաչատուր Թեւոսի
- 11. Ավանեսյան Զրիստափոր Ավանեսի
- 12. Ավանեսյան Զրիստափոր Աբրահամի
- 13. Ավանեսյան Հակոբ Դ.
- 14. Ավետիսյան Գրիշա Թադեւոսի
- 15. Ավետիսյան Վարդան Սարգիսի
- 16. Արզումանյան Անդրանիկ Հակոբջանի
- 17. Արզումանյան Բեգլար
- 18. Արզումանյան Մեխակ Չեյնալի
- 19. Արզումանյան Ռուբեն Մերոպի
- 20. Բալայան Ասատուր Հարությունի
- 21. Բալայան Բարսեղ Հարությունի
- 22. Բալայան Համբարձում Ծատուրի

- 23. Բաղդասարյան Գրիգոր Սահակի
- 24. Գեւորգյան Եղիշե Ներսեսի
- 25. Գեւորգյան Հարություն Ղազարի
- 26. Գեւորգյան Հովակիմ Մ.

27. Գեւորգյան Բ.Ա.	38. Ղազարյան Մուխան Շաքարի
28. Հակոբյան Ապրես Ներսեսի	39. Ղահրամանյան Հայրապետ Ղեւոնդի
29. Հայրապետյան Շահեն Վերդիի	40. Ղահրամանյան Գրիշա Ղեւոնդի
30. Հայրյան Միշա Բաբայի	41. Ղահրամանյան Գրիգոր Զարամի
31. Հայրյան Սամսոն Սողոմոնի	42. Զանյան Արտեմ Սարգիսի
32. Հայրյան Վարդան Միրզայի	43. Զանյան Ավետիս Նիկոլայի
33. Հովսեփյան Աշոտ Դավիթի	44. Զանյան Սուլեյման Ավագի
34. Հովսեփյան Սերյոժա Դավիթի	45. Սահակյան Գրիշա Տիգրանի
35. Հովսեփյան Գրիգոր Ներսեսի	46. Սարգսյան Միշա Սարգարի
36. Հովսեփյան Սարգար Աբրահամի	47. Ստեփանյան Արամ Արտեմի
37. Ղազարյան Ղազար Շաքարի	48. Զոչարյան Միշա Մուխանի

1. Աբրահամյան Ռուբեն
2. Աբրահամյան Լեւոն
3. Ավանեսյան Ծատուր
4. Առաքելյան Սուրեն
5. Ավթյան Ամիրջան
6. Ավթյան Գարեգին
7. Ավթյան Գրիգորի
8. Ավթյան Սուրեն
9. Ավթյան Բախշի
10. Ավթյան Սանթուր
11. Ավթյան Աշոտ Ա.
12. Ավագյան Սահակ Հ.
13. Բեգլարյան Սուրեն Խ.
14. Բեգլարյան Գրիգոր Մ.
15. Բեգլարյան Ալբերտ Մ.
16. Բեգլարյան Արամ Մ.
17. Բեգլարյան Սերգեյ Ա.
18. Բեգլարյան Արամ Գ.
19. Բեգլարյան Լեւոն Ա.
20. Բեգլարյան Ենովք Ա.
21. Բեգլարյան Միքայել Մ.
22. Բեգլարյան Արտաշես Ա.
23. Բալայան Օսեփ Վ.
24. Բաբայան Անդրանիկ Ի.
25. Բաբայան Մանգասար Բ.
26. Բաբայան Շահնազար Բ.
27. Բաղդասարյան Արսեն Ս.
28. Գեւորգյան Շմավոն Ա.

ՎԱՐԴԱՁՈՐ

29. Գեւորգյան Սամսոն Թ.
30. Գեւորգյան Լեւոն Ա.
31. Գեւորգյան Եղիշե Թ.
32. Գրիգորյան Զավարդ Հ.
33. Գրիգորյան Մխիթար Գ.
34. Գրիգորյան Նիկոլայ Ն.
35. Գրիգորյան Բարխուդար Ն.
36. Գյանջումյան Նիկոլայ Բ.
37. Դանիելյան Աշոտ Շ.

38. Դանիելյան Աշոտ Ա.
39. Դանիելյան Ռուբեն Շ.
40. Դանիելյան Սարգիս Ս.
41. Դավթյան Մանվել Թ.
42. Եսայան Ռուբեն Ա.
43. Եսայան Գրիգոր Մ.
44. Թովմասյան Ահարոն Կ.
45. Թովմասյան Սուրեն Յ.
46. Թովմասյան Գուրգեն Կ.
47. Թովմասյան Նիկոլայ Յ.
48. Թովմասյան Շահեն Կ.
49. Թունյան Իվան Մ.
50. Դազարյան Մովսես Մ.
51. Հարությունյան Սերոբ Ա.
52. Մելքումյան Համայակ Բ.
53. Մանգասարյան Արմենակ Մ.
54. Մանգասարյան Անդրանիկ
55. Մարգարյան Երվանդ Ա.
56. Մարգարյան Դավիթ Գ.
57. Մարգարյան Վանյա Յ.
58. Մարգարյան Գուրգեն Մ.
59. Մարգարյան Համայակ Ա.
60. Մարոյան Վահան Պ.
61. Մարոյան Ապրես Մ.
62. Մարոյան Դանիել Ա.
63. Մարոյան Գրիգոր Խ.
64. Մարոյան Մարտիրոս Բ.

65. Մայիլյան Աբգար Խ.
66. Մայիլյան Սերգեյ Թ.
67. Մեծլումյան Սերգեյ Գ.
68. Մեծլումյան Սերգեյ Թ.
69. Մեծլումյան Դանիել Ս.
70. Մեծլումյան Պավել Ս.
71. Միրզոյան Սերոբ Ա.
72. Միրզոյան Աշոտ Ա.
73. Ներսիսյան Արամ Պ.
74. Ներսիսյան Ալյոշա Ա.
75. Պետրոսյան Արզուման Ջ.
76. Պետրոսյան Հովսեփ Կ.
77. Պետրոսյան Լեւոն Ա.
78. Պետրոսյան Արամ Ա.
79. Ջավադյան Պավել Մ.
80. Սառաջյան Արմեն Ռ.
81. Սառաջյան Ժորա Ա.
82. Սառաջյան Գրիգոր Մ.
83. Սառաջյան Սողոմոն Ի.
84. Սարգսյան Խաչիկ Ս.
85. Սարգսյան Աշոտ Ա.
86. Սեյրանյան Հրանտիկ Ա.
87. Սեյրանյան Ռաֆիկ Ա.

*Ձոնվածների թիվը 116 է եղել:
Մյուսների մասին արխիվը չի
պահպանվել:*

1. Շաքարյան Հրանտ
2. Շաքարյան Դմիտրի
3. Մարգարյան Թարխան
4. Հովսեփյան Ռուբեն
5. Հովսեփյան Բախշի
6. Օհանյան Սուրեն
7. Մարգարյան Սերգեյ
8. Ստեփանյան Ռաշիդ
9. Դազարյան Խոսրով
10. Հայրիկյան Ալիշ
11. Մարգարյան Հակոբ

ՈՒՆՈՒՔԱԲ

12. Ստեփանյան Երեմ
13. Հովսեփյան Երվանդ
14. Հովսեփյան Չերքեզ
15. Օհանյան Տիգրան
16. Մարգարյան Անդրանիկ
17. Ստեփանյան Գրիգոր
18. Ստեփանյան Աշոտ
19. Ստեփանյան Օհանես
20. Հովսեփյան Աղասի
21. Շաքարյան Միշա

1. Պետրոսյան Ներսես
2. Պետրոսյան Օհանջան
3. Խրայեյան Առուստամ

1. Արամյան Անդրանիկ
2. Արամյան Աշոտ
3. Արամյան Երվանդ
4. Արամյան Ռուբեն
5. Արզումանյան Գրիգոր
6. Արզումանյան Հրանտ
7. Արզումանյան Վանյա
8. Արզումանյան Անդրանիկ
9. Արզումանյան Գուրգեն
10. Առստամյան Սաշա
11. Ասրյան Սանջան
12. Ասրյան Ներսես
13. Ասրյան Ժորա
14. Ավանեսյան Արամ
15. Ավանեսյան Ռուբեն
16. Բալասանյան Սեդրակ
17. Բալասանյան Գրիշա
18. Բեգլարյան Ռուբեն
19. Բեգլարյան Լազր
20. Գասպարյան Երեմ
21. Գասպարյան Վարդան
22. Գասպարյան Վահան
23. Գասպարյան Սանթուր
24. Գրիգորյան Արամ
25. Գրիգորյան Գրիգոր
26. Գրիգորյան Արմեն
27. Գրիգորյան Բաբաջան
28. Գրիգորյան Բահաթուր
29. Թամրազյան Ենվլք
30. Թամրազյան Թադեոս
31. Թամրազյան Հարություն
32. Թամրազյան Գրիգոր
33. Թովմասյան Թարխան
34. Թովմասյան Երվանդ
35. Հարությունյան Լեւոն

ՓԱՌՈՒՆ

4. Եսայան Պետրոս
5. Դանիելյան Սիմոն
6. Միրզոյան Խաչատուր

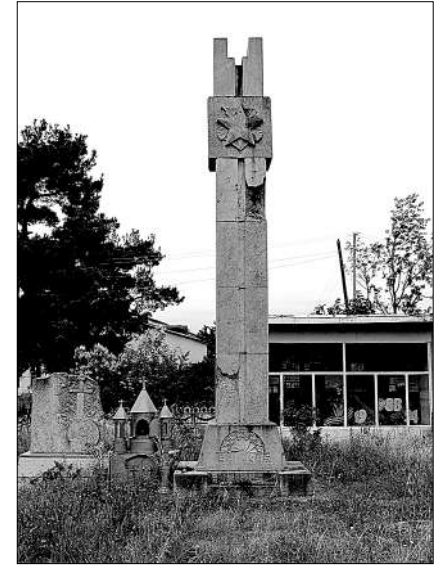
ՔՅԱԹՈՒԿ

36. Հարությունյան Սաշա
37. Հարությունյան Երվանդ
38. Հայրապետյան Վոլոդյա
39. Ղազարյան Միխայիլ
40. Ղազարյան Գուրգեն
41. Ղազարյան Երեմ
42. Ղազարյան Հայկազ
43. Ղազարյան Ռաֆայել
44. Ղազարյան Անաստաս
45. Մկրտչյան Ասլան
46. Մկրտչյան Գրիգոր
47. Մուսայեյան Լեւոն
48. Ներսիսյան Թեմուր
49. Ներսիսյան Գուրգեն
50. Ներսիսյան Լեւոն
51. Ներսիսյան Արամ
52. Ներսիսյան Սարուխան
53. Պետրոսյան Հրանտիկ
54. Պետրոսյան Խաչատուր
55. Պետրոսյան Գրիգոր
56. Սահակյան Չավեն
57. Սահակյան Վաղինակ
58. Սահակյան Սոկրատ
59. Սահակյան Չինավեր
60. Սարգսյան Սուրեն
61. Սարգսյան Պավել
62. Սաֆարյան Համբարձում
63. Տեր-Ներսեսով Ռուբեն
64. Տեր-Ներսեսով Միխայիլ
65. Տերզիկյան Սամվել
66. Տերզիկյան Սուրեն
67. Օհանյան Ներսես
68. Փիրումյան Բենիկ
69. Ավագիմյան Բագրատ

1. Առստամյան Առստամ
2. Առստամյան Արամ
3. Առստամյան Սաշա
4. Առստամյան Միշա
5. Առստամյան Նորիկ
6. Առստամյան Միշա
7. Արզումանյան Գրիգոր
8. Արզումանյան Արամ
9. Արզումանյան Ասլան
10. Ավանեսյան Վերդի Ս.
11. Ավանեսյան Գուրգեն Մ.
12. Ավանեսյան Սոկրատ Մ.
13. Ավանեսյան Անուշավան Չ.
14. Ավանեսյան Վանյա Ա.
15. Ավանեսյան Ալբերտ Մ.
16. Բաղդյան Վաղարշակ Ս.
17. Բաղդյան Եղիշե Ա.
18. Բաղդյան Բախշի Ա.
19. Բալայան Անդրեյ Բ.
20. Բալայան Արմենակ Բ.
21. Բալայան Սուրեն Ս.
22. Բաբայան Դոդիկ Ա.
23. Գրիգորյան Լեւոն Ս.
24. Գրիգորյան Վոլոդյա Վ.
25. Գրիգորյան Վոլոդյա Օ.
26. Գրիգորյան Գրիշա Կ.
27. Գրիգորյան Ծատուր
28. Գրիգորյան Օհան
29. Գրիգորյան Սուրեն
30. Գրիգորյան Շուրա
31. Գետրգյան Ռուբեն
32. Գետրգյան Աղասի
33. Լալայան Լալա
34. Լալայան Գերասիմ
35. Լալայան Սերյոժա
36. Լալայան Գուրգեն
37. Լալայան Միշա
38. Օհանյան Ռազմիկ Բ.
39. Հարությունյան Երեմ Օ.

ՔՈԱՍՆԻ

40. Հարությունյան Գրիշա Օ.
41. Հարությունյան Սոկրատ Օ.
42. Համբարձումյան Աշոտ Կ.
43. Սարգսյան Արտաշես Ս.
44. Սարգսյան Ժորա Ս.
45. Թովմասյան Վաղարակ Հ.
46. Թովմասյան Համայակ Մ.
47. Շաքարյան Սոկրատ Ս.
48. Պողոսյան Վաղարշակ Մ.
49. Պողոսյան Ղեւոնդ Ս.
50. Պողոսյան Սերգեյ Ե.
51. Պողոսյան Սաշա Ծ.
52. Պողոսյան Պողոս Ղ.
53. Պողոսյան Գրիգոր Ղ.
54. Պողոսյան Ավետիս Չ.
55. Պողոսյան Գուրգեն Օ.
56. Պետրոսյան Համայակ
57. Պետրոսյան Հարուն
58. Պետրոսյան Գրիշա
59. Պետրոսյան Սոկրատ

ՀԱԴՐՈՒԹԻ ՇՐՋԱՆ

1. Աբալյան Արզրունի Ա.
2. Աբալյան Իվան Ա.
3. Աբալյան Վարդան Ա.
4. Աբալյան Հրանտ Մ.
5. Աբալյան Վանյա Տ.
6. Ավետիսյան Ավետ Ս.
7. Աբրահամյան Ժորա Փ.
8. Աբրահամյան Արշավիր Ա.
9. Ահարոնյան Արշավիր Ա.
10. Ահարոնյան Սուրեն Ա.
11. Ահարոնյան Հրանտիկ Մ.
12. Ահարոնյան Շմավոն Կ.
13. Ահարոնյան Արշակ Կ.
14. Ավետիսյան Եփրեմ Մ/
15. Ավետիսյան Ռուբեն Մ.
16. Ավետիսյան Ռաֆիկ Մ.
17. Ավետիսյան Չարմայիր Ա.
18. Ավագյան Ալբերտ Ն.
19. Աղաջանյան Եփրեմ Ա.
20. Ասադյան Յաշա Ե.
21. Ասադյան Հակոբ Ե.
22. Ասադյան Աշոտ Ա.
23. Ասադյան Մուրիկ Ա.
24. Ասադյան Արմենակ Մ.
25. Ասադյան Աշոտ Ա.
26. Ասլանյան Որսկան Ա.
27. Ամիրյան Վանյա Հ.
28. Ամիրյան Նիկոլայ Ի.
29. Ամիրյան Ավանես Հ.
30. Ամիրյան Արմենակ Հ.
31. Ալախվերդյան Արամ Ա.
32. Ալախվերդյան Արամ Մ.
33. Ամիրջանյան Հայասեր Գ.
34. Արզումանյան Թեան Բ.

Զ. ՀԱԴՐՈՒԹ

35. Ահարոնյան Արծվիկ Մ.
36. Արզումանյան Երվանդ Բ.
37. Արզումանյան Հրանտիկ Բ.
38. Ապրեսյան Պապիկ Խ.
39. Առաքելյան Միշա Հ.
40. Բաբայան Բորիկ Ա.
41. Բաբայան Բախրատուր Հ.
42. Բաբայան Սաշա Գ.
43. Բալայան Գրիգորի Ա.
44. Բաբայան Անդրեյ Ս.
45. Բաբայան Նիկոլայ Մ.
46. Բաբայան Լյովա Մ.
47. Բաղդասարյան Ավագ Բ.
48. Բաղդասարյան Գրիգորի Բ.
49. Բաղդասարյան Սերգեյ Հ.
50. Բաղիրյան Պետյա Ի.
51. Բալայան Անդրեյ Ա.
52. Բալայան Արծվիկ Կ.
53. Բարաթյան Ներսես Չ.
54. Գամբարյան Գուրգեն Լ.
56. Գամբարյան Գեղամ Լ.
57. Գամբարյան Գարիկ Լ.
58. Գամբարյան Գաբր Լ.
59. Գասպարյան Ժորա Մ.

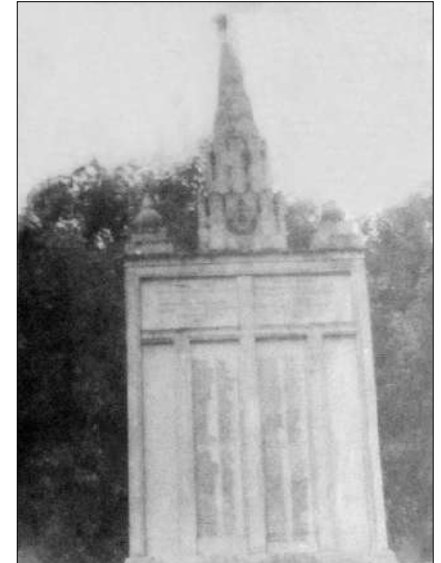
60. Գասպարյան Ռուբեն Ն.
61. Գասպարյան Բուդղան Մ.
62. Գասպարյան Սամվել Ն.
63. Գասպարյան Երվանդ Մ.
64. Գասպարյան Չարքազ Ե.
65. Գասպարյան Վիլա Ե.
66. Գրիգորյան Զրիստափոր Մ.
67. Գասպարյան Չավեն Ռ.
68. Դավթյան Արո Գ.
69. Դավթյան Ռաֆիկ Գ.
70. Դանիելյան Շաբո Ա.
71. Եսայան Հայկ Ս.
72. Եսայան Եփրեմ Ս.
73. Չարգարյան Անդրեյ Ն.
74. Ժամհարյան Անդոն Մ.
75. Ժամհարյան Արտեմ Ա.
76. Ժամհարյան Աշոտ Ս.
77. Խանանյան Սեդրակ Խ.
78. Խանանյան Բորիս Ա.
79. Խաչյան Հրանտիկ Ա.
80. Խաչյան Փարավոն Ս.
81. Խաչյան Լյուդվիկ Ա.
82. Խուբլարյան Հայկ Ս.
83. Խուբլարյան Նիկոլայ Ս.
84. Կաֆյան Վիլա Ա.
85. Կաֆյան Արմավիր Ա.
86. Կաֆյան Լիպարիտ Հ.
87. Հովսեփյան Արշակ Բ.
88. Հարությունյան Անուշավան Խ.
89. Հարությունյան Արշամ Ս.
90. Հայրապետյան Երվանդ Հ.
91. Հայրյան Բորիս Չ.
92. Համբարձումյան Խաչիկ Հ.
93. Հակոբյան Վահան Ա.
94. Հակոբյան Հրանտ Կ.
95. Հակոբյան Ժորա Բ.
96. Հակոբյան Վալյա Բ.
97. Հակոբյան Երվանդ Մ.
98. Դարիբյան Արամ Ա.
99. Դասումյան Բենիկ Ա.
100. Դասումյան Արմենակ Ա.
101. Դասումյան Արմեն Բ.
102. Դասումյան Սուրեն Ա.
103. Դասումյան Արամ Ա.
104. Դասումյան Ռուբեն Ա.
105. Դարիբյան Արամ Մ.
106. Դարիբյան Արշամ Մ.
107. Դարիբյան Արմենակ Մ.
108. Մադունց Աշոտ Բ.
109. Մադունց Վահան Մ.
110. Մադունց Վարդան Ի.
111. Մադունց Էդիկ Ա.
112. Մադունց Անդոն Ա.
113. Մայիլյան Խաչատուր Բ.
114. Մայիլյան Արծվիկ Բ.
115. Մայիլյան Աշոտ Խ.
116. Մայիլյան Կոլյա Խ.
117. Մայիլյան Շուրա Խ.
118. Մայիլյան Չավեն Գ.
119. Միրզոյան Որսկան Հ.
120. Միրզոյան Վանյա Հ.
121. Միրզոյան Խորեն Շ.
122. Միրզոյան Օսեփ Շ.
123. Միրզոյան Սանթուր Ա.
124. Մուրադյան Գրիգորի Չ.
125. Մովսեսյան Աշոտ Ա.
126. Մովսեսյան Ռուբեն Թ.
127. Մովսեսյան Թեան Պ.
128. Մովսեսյան Ավանես Ա.
129. Մովսեսյան Վազգեն Ա.
130. Մուսայեղյան Բուդղան Բ.
131. Մուսայեղյան Պարսեղ Բ.
132. Մուսայեղյան Տիգրան Գ.
133. Մելքումյան Աշոտ Ս.
134. Մարտիրոսյան Խուրշուդ Հ.
135. Մկրտչյան Սուրեն Հ.

- 136.Ներսիսյան Հրանտ Տ.
 137.Ներսիսյան Շաբո Մ.
 138.Ներսիսյան Նարբեն Ա.
 139.Շահնազարյան Արշամ Ե.
 140.Շահնազարյան Լեւոն Լ.
 141.Օհանյան Թարխան Հ.
 142.Օհանյան Երվանդ Խ.
 143.Օհանյան Արշավիր Ի.
 144.Օհանյան Լեւոն Ա.
 145.Օհանյան Ռուբեն Ա.
 146.Օհանյան Չավեն Ս.
 147.Օհանյան Մամիկոն Բ.
 148.Օհանյան Գրիգոր Մ.
 149.Օհանջանյան Արտաշես Հ.
 150.Ստեփանյան Հայկուշ Ի.
 151.Չալյան Չալի Ն.
 152.Չալյան Արամ Ն.
 153.Չալյան Սերյոժա Ն.
 154.Չալյան Անդրանիկ Ա.
 155.Չալյան Սուրեն Ս.
 156.Պողոսյան Արշակ Մ.
 157.Պողոսյան Արսեն Մ.
 158.Պետրոսյան Ռուբեն Մ.
 159.Պետրոսյան Հարություն Մ.
 160.Սահակյան Սերգեյ Չ.
 161.Սահակյան Երվանդ Խ.
 162.Սահակյան Անդրեյ Խ.
 163.Սահակյան Շմավոն Ա.
 164.Սահակյան Արշավիր Ա.
 165.Սահակյան Գուրգեն Ա.
 166.Սահակյան Արմիկ Ա.
 167.Սահակյան Վաչագան Ս.
 168.Սանամյան Հրանտ Ա.
 169.Սախյան Սերգեյ Խ.
 170.Սաֆարյան Ժորա Պ.
 171.Սաֆարյան Արծվիկ Ա.
 172.Սաֆարյան Արամ Ա.
 173.Սարգսյան Մանգաս Դ.
 174.Սարգսյան Սարիբեկ Հ.
 175.Սարգսյան Սուրեն Փ.
 176.Սարգսյան Միշա Փ.
 177.Ստեփանյան Ռաֆիկ Հ.
 178.Ստեփանյան Անդրանիկ Բ.
 179.Ստեփանյան Շահեն Ա.
 180.Ստեփանյան Արշամ Ա.
 181.Ստեփանյան Վանյա Ա.
 182.Ստեփանյան Աշոտ Ա.
 183.Ստեփանյան Նորա Ա.
 184.Ստեփանյան Արտաշես Ա.
 185.Ստեփանյան Մելրոդ Ա.
 186.Ստեփանյան Բաբկեն Խ.
 187.Ստեփանյան Գոգա Ա.
 188.Ստեփանյան Շաբո Լ.
 189.Ստեփանյան Արշավիր Ս.
 190.Ստեփանյան Վաղո Ս.
 191.Ստեփանյան Էդիկ Ս.
 192.Ստեփանյան Անդրանիկ Ե.
 193.Ստեփանյան Յաշա Մ.
 194.Ստեփանյան Վարդան Մ.
 195.Ստեփանյան Դավիթ Ս.
 196.Տեր-Ոսկանյան Ոսկան Ա.
 197.Տեր-Ստեփանյան Ռուբեն Փ.
 198.Տեր-Ստեփանյան Վարդգես Ա.
 199.Տեր-Օհանյան Գրիգոր Մ.
 200.Քարամյան Արտյուշա Ա.
 201.Փաշայան Եղիշե Բ.
 202.Փաշայան Վարդան Բ.
 203.Փաշայան Վահան Բ.
 204.Մելքումով Լեւոն Ա.
 205.Աթայան Հրանտ Ս.
 206.Արուստունով Արտեմ Ս.
 207.Ասրյան Սուրեն Ա.
 208.Վարդապետով Ռոմեո Վ.

1. Ամիրյան Հայկ Շ.
2. Ամիրյան Արսեն Հ.
3. Ավանեսյան Արսեն Բ.
4. Ավանեսյան Շմավոն Ս.
5. Ավանեսյան Եփրեմ Պ.
6. Ավանեսյան Արտավազդ Ս.
7. Ավագյան Հարուն Մ.
8. Ավագյան Հայասեր Թ.
9. Ավագյան Սողոմոն Ա.
10. Ավագյան Հայկ Ա.
11. Ավագյան Ժորա Ա.
12. Ասրյան Վահան Ա.
13. Ասրյան Ռաֆայել Ա.
14. Ասրյան Առուշան Ա.
15. Ասրյան Նիկոլայ Ս.
16. Ասրյան Ասրի Ս.
17. Ասրյան Ռուբեն Ս.
18. Ասրյան Սերգեյ Ս.
19. Ասրյան Առաքել Ա.
20. Ասրյան Արտեմ Ա.
21. Ասրյան Գրիգոր Կ.
22. Ասրյան Միշա Գ.
23. Աղաջանյան Ռուբեն Մ.
24. Արզումանյան Արտավազդ Թ.
25. Բաբայան Բեհբուդ Հ.
26. Բաբայան Ռուբեն Ա.
27. Բաբայան Գրիշա Ա.
28. Բաբայան Գրիգոր Ա.
29. Բալասանյան Արամ Թ.
30. Բալասանյան Աշոտ Թ.
31. Բալասանյան Արտաշ Թ.
32. Գրիգորյան Սեդրակ Մ.
33. Գրիգորյան Եփրեմ Ի.
34. Գրիգորյան Ավետիս Ի.
35. Գրիգորյան Սուրեն Ի.
36. Գրիգորյան Արսեն Գ.
37. Գրիգորյան Սաշա Մ.
38. Գրիգորյան Թեան Մ.
39. Գասպարյան Հայկ Ի.

ԱՉՈՒՆ

40. Գեւորգյան Կոլյա Ա.
41. Գեւորգյան Սուրեն Հ.
42. Դալլաքյան Լեւոն Ա.
43. Դալլաքյան Արշակ Ա.
44. Դալլաքյան Արտեմ Գ.
45. Դալլաքյան Ռուբեն Գ.
46. Դալլաքյան Ղեւոնդ Ա.
47. Դալլաքյան Աշոտ Կ.
48. Դալլաքյան Աբրահամ Հ.
49. Չաքարյան Ներսես Հ.
50. Չաքարյան Սամվել Հ.
51. Չաքարյան Արտաշ Բ.
52. Չաքարյան Սաղաթել Ս.
53. Չաքարյան Գրիշա Մ.
54. Չաքարյան Փարսադան Ա.
55. Չաքարյան Ավանես Ա.
56. Չաքարյան Արշավիր Ս.
57. Մելքումյան Սավալան Ա.
58. Մելքումյան Շամշուտ Ա.
59. Մարտիրոսյան Արսեն Հ.

- 60.Մարտիրոսյան Գերասիմ Ա.
- 61.Մարտիրոսյան Բագրատ Զ.
- 62.Մինասյան Ռուբեն Ա.
- 63.Մինասյան Պետրոս Ա.
- 64.Մնացականյան Սուրեն Ս.
- 65.Մնացականյան Շագրոն Ա.
- 66.Մնացականյան Արտաշատ Ա.
- 67.Մանգասարյան Ասրի Պ.
- 68.Յակոբյան Սերյոժա Բ.
- 69.Յակոբյան Սամսոն Ա.
- 70.Յակոբյան Աբգար Ա.
- 71.Յայրապետյան Թեոս Մ.
- 72.Պողոսյան Միշա Գ.
- 73.Պողոսյան Գրիգոր Զ.
- 74.Պողոսյան Աղալար Ջ.
- 75.Պողոսյան Գրիշա Մ.
- 76.Պողոսյան Թադեոս Խ.
- 77.Պողոսյան Վաղարշակ Խ.
- 78.Պետրոսյան Մարկոս Գ.
- 79.Պետրոսյան Պետրոս Շ.

- 80.Պետրոսյան Գարուն Զ.
- 81.Պետրոսյան Վաղարշակ Մ.
- 82.Սարգսյան Մարկոս Գ.
- 83.Սարգսյան Վաղարշակ Կ.
- 84.Սարգսյան Գրիգոր Կ.
- 85.Սարգսյան Ավանես Կ.
- 86.Սարգսյան Արտաշ Գ.
- 87.Սարգսյան Արտեմ Խ.
- 88.Սարգսյան Աշոտ Գ.
- 89.Ստեփանյան Յրանտ Ա.
- 90.Ստեփանյան Սարուխան Գ.
- 91.Սարգսյան Սարգար Ա.
- 92.Սարգսյան Աշոտ Ա.
- 93.Սարգսյան Սուրեն Պ.
- 94.Կարապետյան Ղեւոնդ Մ.
- 95.Փիրումյան Թարխան Ա.
- 96.Փիրումյան Թարխան Ի.
- 97.Փիրումյան Անդրանիկ Մ.
- 98.Օհանյան Խաչիկ Ա.

- 1.Աղայան Սուրեն Ա.
- 2.Աղայան Բորիկ Ա.
- 3.Աղայան Մարկոս Ա.
- 4.Աղայան Էդուարդ Ա.
- 5.Ամիրջանյան Շիրին Ա.
- 6.Ամիրջանյան Մարգարա Ա.
- 7.Ավանեսյան Անդրանիկ Ա.
- 8.Բրուտյան Սուրեն Բ.
- 9.Բրուտյան Սեյրան Բ.
- 10.Բրուտյան Գրիգորի Ի.
- 11.Բաղդասարյան Յայկ Բ.
- 12.Բալայան Շահեն Մ.
- 13.Բալայան Ալախվերդի Ա.
- 14.Բալայան Ժորա Ա.
- 15.Բալայան Իսակ Տ.
- 16.Գրիգորյան Սամսոն Ա.
- 17.Գրիգորյան Սիմոն Պ.
- 18.Գրիգորյան Սիոն Պ.

ԱԿՆԱԴՐՅՈՒՐ

19. Գրիգորյան Մուշեղ Ա.
20. Գրիգորյան Խորեն Մ.
21. Գրիգորյան Արսեն Ա.
22. Գրիգորյան Թեմուր Բ.
23. Գրիգորյան Գաբրիել Մ.
24. Գրիգորյան Սամսոն Պ.
25. Գրիգորյան Գրիգոր Ա.
26. Խանյան Միքայել Մ.
27. Խանյան Սուրեն Ա.
28. Խանյան Վարդան Մ.
29. Խանյան Կոլյա Մ.
30. Խանյան Սերյոժա Ա.
31. Հովսեփյան Գրիշա Լ.
32. Հովսեփյան Նիկոլայ Լ.
33. Հովսեփյան Հովհաննես Ի.
34. Հովսեփյան Իվան Մ.
35. Հովսեփյան Մակար Ա.
36. Հովսեփյան Ռուբեն Ա.
37. Հարությունյան Աշոտ Ա.
38. Հարությունյան Հրանտ Ա.
39. Ղազարյան Ավագ Բ.
40. Ղազարյան Գուրգեն Խ.
41. Ղազարյան Արսեն Խ.

1. Աբրահամյան Արտաշ Ն.
2. Աբրահամյան Հայկ Ն.
3. Աբրահամյան Խորեն Ն.
4. Աբրահամյան Երվանդ Ն.
5. Աբրահամյան Սամվել Մ.
6. Աթայան Առուստամ Խ.
7. Աթայան Եղիշե Գ.
8. Ավետիսյան Երվանդ Ա.
9. Ավետիսյան Հովհաննես Ա.
10. Բալաբեկյան Մամիկոն Ի.
11. Բալայան Միսակ Ա.
12. Բալայան Սեդրակ Ա.
13. Բալայան Ստեփան Խ.
14. Բալասանյան Գուրգեն Ա.
15. Բալասանյան Աշոտ Գ.
16. Բալասանյան Անդրանիկ Ա.

42. Միրզոյան Արմիկ Լ.
43. Միրզոյան Արտաշես Ա.
44. Միրզոյան Այդին Ա.
45. Միրզոյան Հրանտ Ա.
46. Մնացականյան Ավագ Ա.
47. Պետրոսյան Ջումշուդ Ի.
48. Պետրոսյան Մուշեղ Ն.
49. Պետրոսյան Արողյա Մ.
50. Պետրոսյան Դարչին Ծ.
51. Պետրոսյան Ներսես Ա.
52. Պետրոսյան Շափաղաթ Մ.
53. Պետրոսյան Նիկոլայ Ա.
54. Պետրոսյան Եղիշե Ի.
55. Պետրոսյան Վազգեն Ի.
56. Պետրոսյան Վանյա Ա.
57. Ջավադյան Բագրատ Ս.
58. Ջավադյան Արտաշես Ս.
59. Ջավադյան Գրիշա Ի.
60. Ջավադյան Սամվել Ի.
61. Սարգսյան Սերգեյ Ս.
62. Սարգսյան Վաղարշակ Մ.
63. Սարգսյան Սաշա Մ.
64. Սարգսյան Վուրդյա Մ.

ԱՅԳԵՍԱՆ

17. Բալասանյան Հրանտ Ա.
18. Բալասանյան Վարդան Ս.

19. Բալասանյան Սուրեն Լ.
20. Բեգլարյան Ռուբեն Ա.
21. Բեգլարյան Արտեմ Ա.
22. Գասպարյան Շահեն Մ.
23. Եսայան Հայկ Ս.
24. Եսայան Եփրեմ Ս.
25. Հայրապետյան Սուրեն Գ.
26. Հարությունյան Աշոտ Ս.
27. Հովսեփյան Անդրանիկ Մ.
28. Հովհաննիսյան Իշխան Ի.

29. Հովհաննիսյան Նիկոլայ Ի.
30. Հովհաննիսյան Հովհաննես Ի.
31. Պետրոսյան Ալեքսանդր
32. Պետրոսյան Արշավիր
33. Սարգսյան Ալեքսան Ս.
34. Սարգսյան Ծատուր Ս.
35. Սարգսյան Աշոտ Ս.
36. Սարգսյան Գուրգեն Ս.
37. Սարգսյան Իշխան Ս.

ԱՌԱՔԵԼ

1. Ավթանդիլյան Կոլյա Սեմյոնի
2. Ավանեսյան Խաչիկ Նիկոլայի
3. Ավանեսյան Միսակ Ավակիմի
4. Ավանեսյան Հաբեթ Իշխանի
5. Աղաբաբով Գրիշա Իշխանի
6. Աթայան Սերգեյ Ալեքսանդրի
7. Ավանեսյան Արիստակես Սեդրակի
8. Ավթանդիլյան Սուրեն Մակարի
9. Ավանեսյան Մուշեղ Սեմյոնի
10. Բալայան Արշավիր Ղեւոնդի
11. Բալայան Գրիգորի Հայրապետի
12. Բալայան Ժորա Նիկոլայի
13. Բալայան Գուրգեն Նիկոլայի
14. Բաղդասարյան Միքայել Ալեքսեյի
15. Բաղդասարյան Գարեգին Ալեքսեյի
16. Բաբայան Արտաշ Լեւոնի
17. Բալայան Սուրեն Մուխանի
18. Գրիգորյան Սամվել Սեմյոնի
19. Գրիգորյան Անդրանիկ Նիկոլայի
20. Գյուլիշանյան Մանվել Առուշանի
21. Գյուլիշանյան Սերգեյ Բախշիի
22. Գյուլիշանյան Վասիլի Իվանի
23. Գյուլիշանյան Սեմյոն Իվանի
24. Դավթյան Գուրգեն Դավիթի
25. Խաչյան Միշա Գրիգորի
26. Խաչյան Աշոտ Առուստամի
27. Խաչյան Ռուբեն Առուստամի
28. Խաչյան Երվանդ

29. Խաչյան Սարգիս Առուշանի
30. Ծատրյան Գրիշա Բաբայի
31. Հայրիկյան Մաթեոս Իվանի
32. Հայրիկյան Սերգեյ Արշակի
33. Հակոբյան Արսեն Բախշիի
34. Հակոբյան Սոկրատ Հակոբի
35. Հակոբյան Սուրեն Հակոբի
36. Հակոբյան Տիգրան Ջոհրաբի
37. Համբարձումյան Սուրեն Սեմյոնի

38. Զամբարձումյան Երվանդ Սեմյոնի	59. Միրզոյան Մամիկոն Սելիքսեթի
39. Զայրապետյան Սերգեյ Զրիստափորի	60. Միրզոյան Գրիգորի Սելիքսեթի
40. Զախիյան Սամվել	61. Միրզոյան Ռուբեն Գրիգորի
41. Զայրիյան Ռուբեն Զումշուղի	62. Միրզոյան Սեդրակ
42. Ղահրամանյան Սերգեյ Ավետիսի	63. Միքայելյան Մուշեղ Սեմյոնի
43. Ղահրամանյան Արսեն Մակարի	64. Մինասյան Արշավիր Մանվելի
44. Ղահրամանյան Սուրեն Մակարի	65. Շահրամանյան Վահան Զայկի
45. Ղահրամանյան Վաղարշակ	66. Շահրամանյան Սուրեն Զայկի
46. Ղահրամանյան Զայրապետ	67. Պետրոսյան Իշխան Զակոբի
47. Ղահրամանյան Աշոտ Մակարի	68. Պետրոսյան Գուրգեն Զակոբի
48. Ղահրամանյան Եղիշե Զամբարձումի	69. Սարգսյան Մակար Աբրահամի
49. Ղահրամանյան Անդրեյ Գրիգորի	70. Սարգսյան Վովա Մակարի
50. Ղահրամանյան Արշավիր Առաքելի	71. Սարգսյան Նիկոլայ Գրիգորի
51. Ղահրամանյան Սերգեյ Առուստամի	72. Սահակյան Մարիա
52. Ղահրամանյան Տիգրան Ավագի	73. Սահակյան Շուրկա Մուխանի
53. Մկրտչյան Ժորա Լեւոնի	74. Սաֆարյան Անդրանիկ Նիկոլայի
54. Մուրադով Մակար	75. Սաֆարյան Գուրգեն
55. Միրզոյան Ալեքսանդր Տիգրանի	76. Սաֆարյան Կիմ Աղաջանի
56. Միրզոյան Դմիտրի	77. Սաֆարյան Աշոտ Ալեքսեյի
57. Միրզոյան Սերգեյ Տիգրանի	78. Սաֆարյան Արշավիր Ալեքսեյի
58. Միրզոյան Գուրգեն Նիկոլայի	

1. Աղաջանյան Ա.Գ.
2. Արզումանյան Ա.Բ.
3. Արզումանյան Ռ.Բ.
4. Արզումանյան Պ.Դ.
5. Ասրյան Զ.Ն.
6. Ասրյան Ս.Ս.
7. Ամիրջանյան Ս.Գ.
8. Ամիրջանյան Ա.Ս.
9. Աբրահամյան Ս.Ն.
10. Ավագյան Ս.Ս.
11. Ավագյան Գ.Ի.
12. Ալահվերդյան Մ.Ս.
13. Բաղդասարյան Ս.Ն.
14. Բաղդասարյան Մ.Ն.
15. Բաղդասարյան Ռ.Ի.
16. Բաղդասարյան Ա.Մ.
17. Բաղդասարյան Ն.Մ.
18. Բաղալով Ե.Պ.

ԱՐԵՎՇԱՏ

19. Բադալով Ռ.Ի.
20. Բաբայան Բ.Բ.
21. Բաբայան Ա.Ա.
22. Բաբայան Ռ.Ն.
23. Բաբայան Ե.Ա.
24. Գրիգորյան Յ.Ա.
25. Գրիգորյան Ա.Ա.
26. Գրիգորյան Ս.Ա.
27. Գրիգորյան Ա.ս.
28. Գրիգորյան Ա.Մ.
29. Գրիգորյան Ն.Ա.
30. Գրիգորյան Ս.Կ.
31. Գրիգորյան Ս.Ա.
32. Գեւորգյան Բ.Ս.
33. Գասպարյան Ի.Ա.
34. Գասպարյան Գ.Լ.
35. Գասպարով Ռ.Ա.
36. Գասպարով Գ.Ի.
37. Գաբրիելյան Ռ.Ն.
38. Գաբրիելյան Յ.Մ.
39. Գաբրիելյան Չ.Մ.
40. Չաքարյան Ա.Մ.
41. Չաքարյան Ս.Մ.
42. Չաքարյան Ա.Ա.
43. Չաքարյան Շ.Ն.
44. Թունյան Ն.Տ.
45. Թունյան Ա.Վ.
46. Խաչիյան Ա.Մ.
47. Յակոբյան Գ.Ս.
48. Յակոբյան Օ.Ի.
49. Յակոբյան Գ.Ա.
50. Յակոբյան Ս.Ա.
51. Յայրիյան Ա.Ս.
52. Յայրապետյան Ա.Յ.
53. Յովսեփյան Զ.Ա.
54. Ղարսումյան Ա.Ա.
55. Ղարսումյան Յ.Ա.
56. Ղարսումյան Ռ.Ա.
57. Ղարայան Ա.Բ.
58. Ղարայան Ս.Ա.
59. Ղարայան Գ.Ա.
60. Մելքումյան Մ.Ա.
61. Մելքումյան Ա.Ա.
62. Մելքումյան Ն.Ս.
63. Մելքումյան Տ.Ս.
64. Մելքումյան Շ.Ն.
65. Մելքումյան Ա.Ս.
66. Մելքումյան Ս.Զ.
67. Մելքումյան Գ.Զ.
68. Մելքումյան Ա.Ս.
69. Մուրադյան Շ.Ի.
70. Մուրադյան Ա.Ի.
71. Մարտիրոսյան Ս.Ա.
72. Մինասյան Ն.Մ.
73. Մինասյան Ա.Գ.
74. Մինասյան Ն.Ա.
75. Միրզոյան Ա.Գ.
76. Շահնազարյան Ս.Մ.
77. Շահնազարյան Ռ.Ի.
78. Շահնազարյան Ս.Ա.
79. Շահնազարյան Ա.Բ.
80. Պողոսյան Ա.Մ.
81. Պետրոսյան Ա.Դ.
82. Պետրոսյան Մ.Մ.
83. Պետրոսյան Զ.Ա.
84. Պետրոսյան Ռ.Յ.
85. Պետրոսյան Ա.Խ.
86. Պետրոսյան Ա.Պ.
87. Պետրոսյան Ե.Ի.
88. Սավադյան Դ.Կ.
89. Սարգսյան Ի.Ա.
90. Սարգսյան Ս.Ի.
91. Սարգսյան Գ.Կ.
92. Սարգսյան Ս.Յ.
93. Սարգսյան Ա.Յ.
94. Օհանջանյան Ե.Ա.
95. Օհանջանյան Գ.Ա.
96. Օհանջանյան Ս.Ա.
97. Օհանջանյան Մ.Յ.
98. Օհանջանյան Ս.Յ.
99. Օհանջանյան Ա.Ա.
100. Օհանյան Ի.Մ.
101. Օհանյան Ա.Մ.

ԲԱՆԱԶՈՐ

1. Ալահվերդյան Ալահվերդի Սամսոնի
2. Ալահվերդյան Արամայիս Ներսեսի
3. Առստամյան Վլադիմիր Մամիկոնի
4. Ավանեսյան Սերգեյ Բաբայի
5. Ավանեսյան Գուրգեն Սարգսի
6. Աղամիրյան Համբարձում Չաքարի
7. Աղամիրյան Ավետիս Առաքելի
8. Աղամիրյան Արսեն Հովսեփի
9. Առաքելյան Սուկրատ Ալեքսանի
10. Առաքելյան Անդրանիկ Ալեքսանի
11. Առաքելյան Սուրեն Նիկոլայի
12. Առաքելյան Պապի Պողոսի
13. Առաքելյան Պապի Ատոմի
14. Առաքելյան Արսեն Ավետիսի
15. Առաքելյան Հայկ Մակարի
16. Առաքելյան Ռաֆայել Մինասի
17. Առաքելյան Գրիգոր Մեսրոպի
18. Առաքելյան Միքայել Մեսրոպի
19. Արզումանյան Մակար Ալեքսանի
20. Արզումանյան Սիմոն Մարտիրոսի
21. Աբրահամյան Նիկոլայ Սարգսի
22. Աբրահամյան Միքայել Ասծատուրի
23. Ավետիսյան Արտեմ Գրիգորի
24. Ավետիսյան Անդրանիկ Ստեփանի
25. Ավետիսյան Միքայել Ավետիսի
26. Ավետիսյան Բագրատ Լեւոնի
27. Ավետիսյան Սուրեն Ավետիսի
28. Ավետիսյան Աշոտ Արտեմի
29. Ավանեսյան Արմենակ Մանասի
30. Բաղդասարյան Սամվել Ալիշի
31. Բաղդասարյան Գուրգեն Ալիշի
32. Բաղդասարյան Իշխան Մովսեսի
33. Բաղդասարյան Միքայել Մովսեսի
34. Բաղդասարյան Սիմոն Ավանեսի
35. Բաղդասարյան Հակոբ Ալեքսանի
36. Բաղդասարյան Արտեմ Բաղդասարի
37. Բաղդասարյան Լեւոն Ալեքսանդրի
38. Բաղդասարյան Խորեն Լեւոնի
39. Բաբայան Ղեւոնդ Փարսադանի

40. Բաբայան Նիկոլայ Վանիի
41. Բաբայան Գերասիմ Տիգրանի
42. Բաբայան Գուրգեն Խուրանի
43. Բալայան Նիկոլայ Ավետիսի
44. Բալայան Արշակ Մակարի
45. Բալայան Եղիշե Մակարի
46. Բաղայան Սուրեն Սարգիսի
47. Գրիգորյան Սերգեյ Գրիգորի
48. Գրիգորյան Ալբերտ Սամսոնի
49. Գրիգորյան Արտեմ Մանասի
50. Գրիգորյան Գուրգեն Սարոյի
51. Գրիգորյան Արտյուշ Ավանեսի
52. Գրիգորյան Մեխակ Չոհրապի
53. Գասպարյան Սուրեն Խոսրովի
54. Գասպարյան Գրիգոր Գասպարի
55. Գյուրջյան Աշոտ Աստոնի
56. Գյուրջյան Սերգեյ Գրիգորի
57. Գյուրջյան Լեւոն Առաքելի
58. Գաբրիելյան Արտավազդ Եփրեմի
59. Գաբրիելյան Աշոտ Լեւոնի
60. Դադայան Իսակ Դազարի

61. Դադայան Իշխան	102. Հակոբյան Արտեմ Սակարի
62. Դադայան Եղիշե Կարապետի	103. Հակոբյան Սամսոն Աղաջանի
63. Դավթյան Երանոս Ավագի	104. Հովհաննիսյան Եղիշե Բաբայի
64. Դավթյան Մակար Սամսոնի	105. Հովհաննիսյան Ավանես Մինասի
65. Չաքարյան Գուրգեն Եգորի	106. Հովհաննիսյան Մեխակ Համիդի
66. Թումանյան Սուրեն Պետրոսի	107. Հովհաննիսյան Սոկրատ Ստեփանի
67. Թումանյան Գեորգի Ավետիսի	108. Հովհաննիսյան Ավանես Լեւոնի
68. Թումանյան Սմբատ Ավետիսի	109. Հովհաննիսյան Վանյա Բաղդասարի
69. Կարապետյան Սմբատ Լեւոնի	110. Հովհաննիսյան Գուրգեն Սարգսի
70. Կարապետյան Նիկոլայ Առուշանի	111. Հովսեփյան Ջավադ Լեւոնի
71. Կարապետյան Սուրեն Սիմոնի	112. Հովսեփյան Աշոտ Նիկոլայի
72. Ղազարյան Չավեն Առուշանի	113. Հովսեփյան Լեւոն Ալախվերդիի
73. Ղազարյան Ղազար Իսակի	114. Հայրապետյան Արտյուշ Պողոսի
74. Ղազարյան Արտավազդ Իսակի	115. Հայրապետյան Միքայել Նիկոլայի
75. Ղուկասյան Ներսես Բալասանի	116. Հայրապետյան Գարիկ Մակարի
76. Ղուկասյան Իսակ Աղաբեկի	117. Հայրապետյան Աշոտ Ալիշի
77. Ղուլյան Արշավիր Ալիշի	118. Պետրոսյան Արսեն Մովսեսի
78. Մարտիրոսյան Մարդի Վահանի	119. Պետրոսյան Գրիգոր Պետրոսի
79. Մինասյան Արսեն Լեւոնի	120. Պետրոսյան Արամ Գասպարի
80. Մինասյան Մեխակ Ասծատուրի	121. Պետրոսյան Եղիշե Գասպարի
81. Մինասյան Ավանես Ասծատուրի	122. Պետրոսյան Գրիգոր Ավետիսի
82. Մինասյան Գեորգի Սաղիսի	123. Պետրոսյան Սերգեյ Ալեքսանի
83. Մինասյան Առաքել Սաղիսի	124. Պողոսյան Պավել Ալեքսանի
84. Մինասյան Սարգիս Սաղիսի	125. Պողոսյան Զրիստափոր Սարգսի
85. Մինասյան Մարգար Մինասի	126. Պողոսյան Կարո Պողոսի
86. Մուսայելյան Իսակ Աբրահամի	127. Պողոսյան Գասպար Մինասի
87. Մուսայելյան Միքայել Իսակի	128. Պողոսյան Սաշա Պողոսի
88. Մուսայելյան Սերգեյ Անդրանիկի	129. Սարգսյան Գրիգոր Սարգսի
89. Մուսայելյան Սուրեն Անդրանիկի	130. Սարգսյան Լեւոն Մելիքսեթի
90. Մելքումյան Լեւոն Հաթամի	131. Սարգսյան Բագրատ Համբարձումի
91. Մելքումյան Նիկոլայ Խաչատուրի	132. Սարգսյան Սուրեն Գրիգորի
92. Մնացականյան Աղալում Աղաջանի	133. Սարգսյան Հակոբ Մակարի
93. Մկրտչյան Արմենակ Ներսեսի	134. Սահակյան Մակար Իվանի
94. Ներսիսյան Շուրա Առուշանի	135. Սահակյան Միքայել Գյումշուղի
95. Ներսիսյան Ղեւոնդ Ջավադի	136. Սաղաթելյան Միքայել Մակարի
96. Ներսիսյան Սուրեն Ջավադի	137. Սաղաթելյան Գուրգեն Սարգսի
97. Ներսիսյան Արշակ Հարությունի	138. Սելյան Ղեւոնդ Մուխանի
98. Ներսիսյան Եղիշե Հարությունի	139. Սելյան Գուրգեն Դավիթի
99. Ներսիսյան Իվան Աղաբեկի	140. Ստեփանյան Գրիգոր Սիմոնի
100. Շահնազարյան Գաբրիել Աղաջանի	141. Վարդանյան Մեխակ Մեսրոպի
101. Հակոբյան Սերգեյ Ալեքսանդրի	142. Տոնյան Գուրգեն Ղազարի

ԴԱՇԲԱՇ (ՔԱՐԱԳԼՈՒՄ)

1. Ավանեսյան Գալուստ Մակարի
2. Հարությունյան Սոկրատ Իշխանի
3. Համբարձումյան Միքայել Սամսոնի
4. Աբրահամյան Արամ Եփրեմի
5. Աբրահամյան Աշոտ Հարությունի
6. Աբրահամյան Զրիստափոր
Հարությունի
7. Ավանեսյան Մեխակ Մակարի
8. Ալեքսանյան Սամսոն Բորիսի
9. Հայրապետյան Գուրգեն Մակարի
10. Հայրապետյան Աշոտ Մակարի
11. Հարությունյան Մուշեղ Իշխանի
12. Հայրապետյան Հայրապետ
Միքայելի
13. Աբրահամյան Իշխան Մովսեսի
14. Աբրահամյան Արտյոմ Պետրոսի
15. Աղաբեկյան Սերգեյ Սեմյոնի
16. Ավանյան Վանյա Նիկոլայի
17. Բաղդասարյան Գրիգորի Միքայելի
18. Բալյան Մակար Դավիթի
19. Բալայան Լեւոն Դավիթի
20. Վանյան Սայի Ավշարի
21. Վարդանյան Մեխակ Մեսրոպի
22. Ղուկասյան Արմիկ Ասծատուրի
23. Գեւորգյան Սարո Բալասանի
24. Գաբրիելյան Միքայել Հարությունի
25. Գաբրիելյան Սահակ Նիկոլայի
26. Ղուկասյան Սերգեյ Հայրապետի
27. Գրիգորյան Եղիշե Սեմյոնի
28. Գրիգորյան Կոլյա Լեւոնի
29. Ղուկասյան Թեմուր Ավանեսի
30. Գաբրիելյան Աշոտ Հարությունի
31. Գրիգորյան Գրիշա Ավանեսի
32. Ղահրամանով Հայկ Մուսայելի
33. Ղահրամանյան Հայկ Մովսեսի
34. Մանասյան Գրիգորի Ավանեսի
35. Մովսեսյան Արտյոմ Միքայելի
36. Մելքումյան Հովհաննես Ալախվերդիի
37. Միրզոյան Աթանես Սեմյոնի

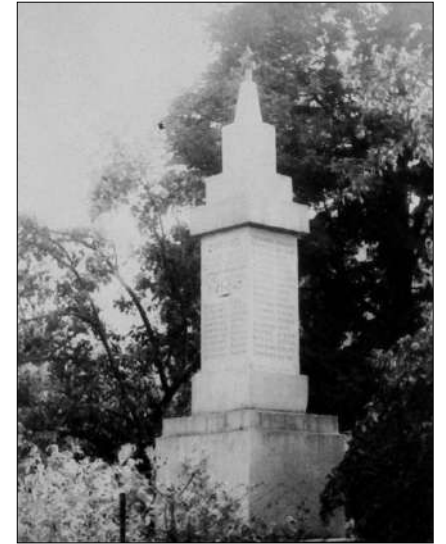

38. Օհանյան Գուրգեն Խուրանի
39. Զիգանյան Ալախվերդի
Համբարձումի
40. Պետրոսյան Գուրգեն Սեմյոնի
41. Պետրոսյան Գերասիմ Սեմյոնի
42. Պետրոսյան Թեւան Սեմյոնի
43. Պետրոսյան Ասծատուր Հարությունի
44. Պետրոսյան Սերգեյ Սեմյոնի
45. Ստեփանյան Կոստյա Մանասի
46. Ստեփանով Հովհաննես
Բաղդասարի
47. Սարգսյան Մակար Բաղդասարի
48. Սեյան Սուրեն Առուշանի
49. Ստեփանյան Սմբատ Սեմյոնի
50. Սարգսյան Եղիշե Իշխանի
51. Գասպարյան Միսակ Սարգիսի
52. Սարգսյան Մուշեղ Մուխանի
53. Սարգսյան Վարդան Սեմյոնի
54. Սարգսյան Սեմյոն Բաղդասարի

ԴՐԱԽՏԻԿ

1. Ավանեսյան Սաշա Գերասիմի
2. Ավանեսյան Արարատ Գերասիմի
3. Ավանեսյան Կարապետ Բաբայի
4. Առուշանյան Եփրեմ
5. Առուշանյան Աղասի
6. Բաղդասարյան Խաչատուր
7. Գասպարյան Պետրոս
8. Գրիգորյան Թարխան Թեոսի
9. Գրիգորյան Մելիքսեթ Թեոսի
10. Գրիգորյան Խաչատուր Աղաջանի
11. Գրիգորյան Աբրահամ Մինասի
12. Գեւորգյան Արսեն Ասրիի
13. Գեւորգյան Արշակ Ասրիի
14. Գեւորգյան Գրիգորի Համբարձումի
15. Գեւորգյան Կարապետ Մինասի
16. Գեւորգյան Գուրգեն
17. Գեւորգյան Կոլյա Հաշամի
18. Գեւորգյան Էդիկ Հաշամի
19. Գեւորգյան Սերյոժա Սամսոնի
20. Դավթյան Տիգրան
21. Դավթյան Սերյոժա Շամիրի
22. Դավթյան Գրիշա Շամիրի
23. Խաչիյան Հովսեփ
24. Խաչիյան Արմենակ
25. Հայրապետյան Մեսրոպ Մելիքի
26. Հայրապետյան Վարդան Առուշանի
27. Հայրապետյան Խաչատուր Առուշանի
28. Հայրապետյան Հայրապետ
29. Հովսեփյան Հովսեփ Բախշիի
30. Հովսեփյան Շամիր Մովսեսի
31. Հովսեփյան Նապոլեոն Գրիգորի
32. Հովսեփյան Եղիշե Խոսրովի
33. Հովսեփյան Գրիգոր Խոսրովի
34. Դուլյան Սոկրատ Սամսոնի
35. Դուլյան Ավանես
36. Դուլյան Ռուբեն Տիգրանի
37. Մեսրոպյան Վոլոդյա Բալաջի
38. Մեսրոպյան Մեսրոպ Բաբայի
39. Մեսրոպյան Գրիշա Բաբայի

40. Մեսրոպյան Ժորա Բաբայի
41. Մեսրոպյան Գուրգեն
42. Մկրտումյան Սոկրատ Գրիգորի
43. Մկրտումյան Արտաշ Գրիգորի
44. Մսրյան Հովսեփ Տիգրանի
45. Մսրյան Վարդան Տիգրանի
46. Պողոսյան Սարգիս Ասրիի
47. Սարգսյան Մելիք Սայիի
48. Սարգսյան Աշոտ Սայիի
49. Սարգսյան Սերյոժա
50. Ստեփանյան Ստեփան Ասրիի
51. Ստեփանյան Սուրեն Սերգեյի
52. Վանյան Գուրգեն Հովհաննեսի
53. Տոնյան Վարդան
54. Տոնյան Հայկ
55. Տոնյան Բագրատ Դանիելի
56. Տոնյան Արսեն Բաբայի
57. Տոնյան Շմավոն Բաբայի
58. Տոնյան Սարուխան Բաբայի
59. Օհանյան Արսեն Համբարձումի
60. Օհանյան Հովսեփ

1. Աբրահամյան Բորիս Գ.
2. Աղամյան Բագրատ Ա.
3. Աղամյան Հայասեր Ա.
4. Ալեքսանյան Վարդուշ Մ.
5. Աղաբաբյան Գրիշա Հ.
6. Աղաջանյան Ալյոշա Ե.
7. Ավագյան Սերյոժա Մ.
8. Ավետիսյան Տիգրան Հ.
9. Ավետիսյան Ավետիս Ն.
10. Առաքելյան Սարուխան Ս.
11. Ասադյան Երեմ Դ.
12. Ավանեսյան Բենիկ Ա.
13. Ամիրջանյան Արտեմ Մ.
14. Ամիրջանյան Աշոտ Մ.
15. Բաղդասարյան Արմենակ Մ.
/գեներալ/
16. Բաբայան Անդոն Ն.
17. Բաբայան Լեւոն Ա.
18. Բաբայան Մադաթ Բ.
19. Բալյան Արմենակ Շ.
20. Բալյան Երվանդ Մ.
21. Բալյան Եղիշե Մ.
22. Բաղդասարյան Ռուբեն Ջ.
23. Բաղդասարյան Փարսադան Բ.
24. Բաղդասարյան Արարատ Բ.
25. Բաղդասարյան Արմավիր Օ.
26. Բուղադյան Վարդան Կ.
27. Բաղդասարյան Միքայել Ա.
28. Բաղդասարով Շմավոն Ա.
29. Բաղդասարյան Վոլոդյա Ա.
30. Գասպարյան Մելքում Ի.
31. Գասպարյան Եղիկ Մ.
32. Գասպարով Արտեմ Մ.
33. Գասպարով Արտեմ Մ.
34. Գյանջումյան Արտաշես Բ.
35. Գրիգորյան Նապոլեոն Ա.
36. Գրիգորյան Իշխան Ջ.
37. Գրիգորյան Սուլեյման Ա.
38. Գեւորգյան Սեդրակ Ն.

ԹԱՂԱՍԵՐ

39. Դադայան Եղիշե Հ.
40. Իշխանյան Մուշեղ Հ.
41. Լալայան Արամ Լ.
42. Լալայան Երվանդ Ա.
43. Խոսրովյան Բորիս Ա.
44. Հայրյան Նիկոլայ Լ.
45. Հովենց Արտո Բ.
46. Հովհաննիսյան Սեդրակ Բ.
47. Հովսեփյան Սերյոժա Գ.
48. Հովսեփյան Հովսեփ Ա.
49. Հովսեփյան Իսախան Բ.
50. Հովսեփյան Վիլսոն Ա.
51. Հովսեփյան Սուրեն Շ.
52. Հովսեփյան Սերյոժա Ղ.
53. Հովսեփյան Ալեքսանդր Լ.
54. Հովսեփյան Միքայել Մ.
55. Հակոպով Արամ Ի.
56. Հակոպով Հայկ Ի.
57. Ղահրամանյան Համբարձում Վ.
58. Մելքումյան Միքայել Ա.
59. Մելքումյան Արամ Ա.

- 60. Մելքումյան Բահատուր Ա.
- 61. Մելքումյան Լազր Ա.
- 62. Մելքումյան Ալեքսանդր Մ.
- 63. Մելքումյան Նիկոլայ Մ.
- 64. Մկրտչյան Արշավիր Յ.
- 65. Մկրտչյան Միքայել Ա.
- 66. Մկրտչյան Սուրեն Յ.
- 67. Մկրտչյան Յրանտ Ա.
- 68. Շահնազարյան Ֆերդինանտ Յ.
- 69. Պետրոսյան Գրիշա Յ.
- 70. Պետրոսյան Արշավիր Մ.
- 71. Պողոսյան Ասլան Ն.
- 72. Պողոսյան Պողոս Ն.
- 73. Սարգսյան Յրանտ Ի.

- 74. Սարգսյան Եղիշե Ա.
- 75. Սարգսյան Ապետ Ա.
- 76. Սարգսյան Արծվիկ Յ.
- 77. Ստեփանյան Սամվել Շ.
- 78. Ստեփանյան Սամսոն Շ.
- 79. Սեւյան Ստեփան Ա.
- 80. Սեւյան Եղիշե Ա.
- 81. Սեւյան Նիկոլայ Բ.
- 82. Զարամյան Բորիս Ս.
- 83. Զարամյան Արարատ Մ.
- 84. Զարամյան Արտեմ Մ.
- 85. Օհանյան Գրիգոր Խ.
- 86. Օհանյան Վլոդյա Ա.
- 87. Ֆանունց Գրիգորի Գ.

- 1. Ավանեսյան Արամ Գրիգորի
- 2. Ավանեսյան Անդրանիկ
- 3. Ավանեսյան Ավագ
- 4. Ավանեսյան Սամվել
- 5. Ավանեսյան Սեդրակ
- 6. Աղաջանյան Դեռնոյ Առաքելի
- 7. Աղաջանյան Թեւան Առաքելի
- 8. Աբրահամյան Միսակ
- 9. Ավանեսյան Սամվել
- 10. Աղաթեյան Արմենակ
- 11. Աղաթեյան Սամվել
- 12. Արզումանյան Եղիշե Իվանի
- 13. Արզումանյան Արսեն
- 14. Ավագյան Զրիստափոր
- 15. Ավագյան Աշոտ
- 16. Ավագյան Մարկոս
- 17. Այդինյան Մուշեղ
- 18. Այդինյան Գուրգեն
- 19. Գրիգորյան Արտաշ
- 20. Գրիգորյան Սուրեն
- 21. Գրիգորյան Աշոտ Ղազարի
- 22. Գասպարյան Արտաշ Իշխանի
- 23. Գասպարյան Աղալար
- 24. Դավթյան Գեւորգ

ԹԱՂՈՏ

- 25. Դավթյան Սալիմ
- 26. Դադայան Անդրանիկ
- 27. Խաչատրյան Թեւան
- 28. Մինասյան Նիկոլայ Ա.
- 29. Մինասյան Մուշեղ Ա.
- 30. Մինասյան Գրիշա Ա.

31. Մինասյան Սուրեն Յ.	51. Կոստանդյան Յմայակ Ա.
32. Մինասյան Աղալար Յ.	52. Կոստանդյան Արամայիս Ա.
33. Մինասյան Ռաֆիկ Ի.	53. Հարությունյան Եղիշե Ն.
34. Պետրոսյան Սուրեն Կոստիի	54. Հարությունյան Արտեմ Տ.
35. Պողոսյան Արտաշ	55. Հարությունյան Եղիշե Ռ.
36. Սարգսյան Միքայել Ս.	56. Հակոբյան Ղազար Ա.
37. Սարգսյան Աղալում Ա.	57. Հակոբյան Սեդրակ Ա.
38. Սաֆարյան Աշոտ Գ.	58. Հակոբյան Արտաշ Ա.
39. Ստեփանյան Ստեփան Ս.	59. Հակոբյան Ավանես Ա.
40. Ստեփանյան Սարուխան Ս.	60. Հակոբյան Սուրեն Ի.
41. Ստեփանյան Խորեն Լեւոնի	61. Հակոբյան Ավանես Ա.
42. Ստեփանյան Աղալում Գ.	62. Ղուկասյան Հայկ Մարդիի
43. Ստեփանյան Արկադյա Ս.	63. Ղուկասյան Հովհաննես Մարդիի
44. Ստեփանյան Ալեքսանդր Ս.	64. Ղուկասյան Արտաշ Ա.
45. Զոյան Երվանդ	65. Ղազարբեկյան Կոլյա
46. Թեմուրյան Սաշա	66. Ղահրամանյան Սերյոժա
47. Թեմուրյան Սերյոժա	67. Մկրտչյան Սերյոժա Ա.
48. Թեմուրյան Պավել Մ.	68. Մանգասարյան Մուխան
49. Կոստանդյան Սերյոժա Ալեքսանի	69. Մուրադյան Հայկ
50. Կոստանդյան Ավագ Ա.	70. Մովսիսյան Գրիշա Խաչատուրի

ԹԵՍԻՍԱՐԱԲ

1. Աբրահամյան Գուրգեն Շափաղաթի	11. Միրզոյան Գրիգոր Նիկողայի
2. Ավանեսյան Միսակ	12. Մուրադյան Սիմոն Սավադի
3. Ավանեսյան Թունի Աղայի	13. Ստեփանյան Շամիր Հայրապետի
4. Ավանեսյան Աշոտ Մարդիի	14. Ստեփանյան Ալիշ Հայրապետի
5. Ալեքսանյան Աշոտ	15. Սարգսյան Արտաշ Հայրապետի
6. Բաբայան Վլադիմիր Իվանի	16. Սարգսյան Միքայել Սարգսի
7. Գրիգորյան Արսեն Բախչիի	17. Սարգսյան Ծատուր
8. Գրիգորյան Իվան	18. Սարգսյան Աղալում
9. Դավթյան Սուրեն Հարությունի	19. Ջավադյան Սանթուր
10. Միրզոյան Սարգիս Իմրամի	

ԽԱՆՁԱԶՈՐ

1. Աբգարյան Վանյա Բախշիի
2. Աբգարյան Տիգրան Առաքելի
3. Աբգարյան Սեդրակ Բայլարի
4. Աբգարյան Սամվել Մովսեսի
5. Աբգարյան Պապիկ Մովսեսի
6. Ալեքսանյան Սամվել Բաղամի
7. Ալեքսանյան Հովակիմ Բաղամի
8. Ալեքսանյան Արշավիր Բախշիի
9. Ալեքսանյան Հովհաննես Հարությունի
10. Ալեքսանյան Առաքել Ղազարի
11. Ալեքսանյան Ռուբեն Ղազարի
12. Ալավերդյան Առաքել Պողոսի
13. Այվազյան Պողոս Ղեւոնդի
14. Այվազյան Պետրոս Ղեւոնդի
15. Անդրեասյան Մարտիրոս Հայկի
16. Առաքելյան Տիգրան Բաղամի
17. Առաքելյան Մադաթ Բաղամի
18. Առաքելյան Ռուբեն Բաղամի
19. Բաբայան Ապետ Գրիգորի
20. Բաբայան Ավանես Գրիգորի
21. Բաբայան Սոկրատ Խաչատուրի
22. Բաբայան Պավել Ջիվանի
23. Բաղասյան Հակոբ Հայկի
24. Բաղասյան Սմբատ Հայկի
25. Բաղդասարյան Նիկոլայ Եգորի
26. Գասպարյան Գուրգեն Գրիգորի
27. Գրիգորյան Նիկոլայ Մովսեսի
28. Գրիգորյան Գերասիմ Գրիգորի
29. Դավթյան Գրիշա Սարգիսյանի
30. Դավթյան Մուշեղ Սարգիսյանի
31. Թունյան Եղիշե Մովսեսի
32. Համբարձումյան Կիրոզ Բախշիի
33. Համբարձումյան Վաղարշակ Բախշիի
34. Համբարձումյան Թադեոս Բախշիի
35. Ղահրամանյան Եփրեմ Աղաջանի

36. Մանասյան Պավել Իվանի
37. Մանվելյան Խաչիկ Ավանեսի
38. Միրզոյան Գրիգոր Արշակի
39. Մկրտչյան Արամ Շամիրի
40. Մովսիսյան Ղեւոնդ Բախշիի
41. Մուրադյան Առստամ Սերգեյի
42. Սարգսյան Ալեքսան Ավանեսի
43. Սարգսյան Գալուստ Բայլարի
44. Զարամյան Միսակ Սիմոնի
45. Զոլյան Լալազար Գալուշանի
46. Սարգսյան Մադաթ Բայլարի
47. Միրզոյան Ավագ Սամվելի
48. Ալեքսանյան Առաքել Ղազարի
49. Գուլյան Սամվել Իվանի

1. Ավանեսյան Մակար Ա.
2. Արզումանյան Մ.Ա.
3. Արզումանյան Արտաշես Բ.
4. Արզումանյան Ա.Բ.
5. Առստամյան Ռուբեն
6. Առստամյան Միքայել
7. Առստամյան Սեդրակ Բ.
8. Աղաջանյան Ա.Ա.
9. Բաղդասարյան Արշավիր Տ.
10. Բաղդասարյան Շմավոն Տ.
11. Բաղդասարյան Արշավիր Բ.
12. Բաղդասարյան Թեան
13. Բաղդասարյան Տիգրան Մ.
14. Բաղդասարյան Սեդրակ Ն.
15. Բալայան Սեփակ Մ.
16. Բեգլարյան Սամսոն Բ.
17. Բուդաղյան Արտավազդ
18. Բուդաղյան Ասծատուր
19. Բազանյան Սաշա
20. Բազանյան Մուշեղ
21. Գեւորգյան Սուրեն Ա.
22. Գեւորգյան Գուրգեն Բ.
23. Գեւորգյան Եղիշե Բ.
24. Գեւորգյան Արշավիր Ա.
25. Գեւորգյան Շմավոն
26. Գյուլնազարյան Աշոտ Գ.
27. Գյուլնազարյան Սամվել Գ.
28. Գյուլնազարյան Հայասեր Գ.
29. Գրիգորյան Ալեքսան Ս.
30. Գրիգորյան Գրիշա Օ.
31. Գրիգորյան Մուխան Ս.
32. Գրիգորյան Արտաշես Ա.
33. Գրիգորյան Արտեմ Ս.
34. Գրիգորյան Իշխան

ԽՃԱԲԵՐԴ

35. Չաքարյան Գուրգեն
36. Չաքարյան Թեան Ա.
37. Չաքարյան Արշակ Ա.
38. Չաքարյան Իշխան Ա.
39. Չաքարյան Արտաշես Ա.
40. Չաքարյան Սուկրատ Ն.
41. Չաքարյան Ահարոն Ն.
42. Չաքարյան Սողոմոն Ա.
43. Չաքարյան Նուրյա
44. Չաքարյան Սանթրի
45. Եզանյան Սաղաթել Գ.
46. Եզանյան Ա.Ա.
47. Թամրազյան Ալեքսան
48. Թամրազյան Ավանես
49. Թամրազյան Սերյոժա
50. Բուդաղյան Արտաշես Մ.
51. Խաչատրյան Ալեքսան

52. Զակոբյան Խաչատուր	70. Մկրտչյան Արշավիր
53. Զակոբյան Մեխակ	71. Պետրոսյան Հարություն Մ.
54. Զակոբյան Հայրապետ	72. Պետրոսյան Սեդրակ Խ.
55. Հայրապետյան Շմավոն Ս.	73. Պողոսյան Սուկրատ
56. Հովհաննիսյան Արտեմ	74. Ջավադյան Սերյոժա Գ.
57. Հովհաննիսյան Արտաշես	75. Սարգսյան Գ.Կ.
58. Հովհաննիսյան Մեխակ	76. Սարգսյան Պետրոս Տ.
59. Հովհաննիսյան Սամվել	77. Ուլունց Ա.Ն.
60. Հովհաննիսյան Նիկոլայ	78. Ուլունց Հակոբ
61. Հայրապետյան Թեմուր	79. Ուլունց Շահեն
62. Հայրապետյան Սիմոն Բ.	80. Հովհաննիսյան Ե.Ա.
63. Հայրապետյան Ասատուր	81. Զարամյան Մեսրոպ
64. Ղարախանյան Իվան Գ.	82. Զարամյան Մուշեղ
65. Մելքումյան Մելքում	83. Զարամյան Մուխան
66. Միրզոյան Սարգիս Դ.	84. Զարամյան Ժորա
67. Միրզոյան Նիկոլայ Դ.	85. Զարամյան Արտեմ
68. Միրզոյան Լեւոն Մ.	86. Օհանջանյան Արտաշես
69. Մկրտչյան Արտաշես	87. Օհանջանյան Երեմ

ԽՐՄԱՆՋՈՂ

1. Արզումանյան Քրիստափոր Ալեքսանդրի	16. Բաղդասարյան Սերգեյ Ներսեսի
2. Արզումանյան Շահեն Ալեքսանդրի	17. Բաղդասարյան Հրանտ Սամսոնի
3. Ավանեսով Մեսրոպ Ղահրամանի	18. Գասպարյան Անտոն Միքայելի
4. Աղաբեկյան Գրիգորի Ավագիմի	19. Գրիգորյան Բաբաջան Իվանի
5. Ավագյան Սամվել Բարսեղի	20. Ջավադյան Գուրգեն Ավանեսի
6. Զակոբյան Հայասեր Իվանի	21. Ջավադյան Գուրգեն Իվանի
7. Ահարոնյան Միքայել Սեմյոնի	22. Դավթյան Երվանդ Սերգեյի
8. Ավագյան Իմրան Համբարձումի	23. Ղահրամանյան Բագրատ Սեմյոնի
9. Ավագյան Շմավոն Իշխանի	24. Միրզոյան Աշոտ Սարիի
10. Ավագյան Չավեն Առուշանի	25. Մարտիրոսյան Պավել Ասրիի
11. Բաղդասարյան Եղիշե Խոսրովի	26. Մինասյան Մովսես Ներսեսի
12. Բաղդասարյան Աբգար Մանասի	27. Մելքումյան Բագրատ Խոսրովի
13. Բաղդասարյան Նիկոլայ Սարգսի	28. Միրզոյան Եղիշե Սարիի
14. Բաբայան Լեւոն Ավետիսի	29. Մելքումյան Հայկ Պետրոսի
15. Բալայան Արտեմ Գաբրիելի	30. Մկրտչյան Շալավան Միքայելի

31.Սավաղյան Սերյոժա Վլադիմիրի	40.Սարգսյան Սարգիս Բաբաջանի
32.Մկրտչյան Անդրանիկ Միքայելի	41.Սարգսյան Սարգիս Իվանի
33.Միրզոյան Իշխան Մովսեսի	42.Սարգսյան Սուրեն Բաբաջանի
34.Միրզոյան Արմիկ Ավետիսի	43.Սարգսյան Թեմուր Բաբաջանի
35.Յովսեփյան Թարխան Բաղդասարի	44.Սարգսյան Յովսեփ Միքայելի
36.Յովսեփյան Արծվիկ Սանթուրի	45.Սարգսյան Սեմյոն Ավետիսի
37.Պողոսյան Բենիկ Մեսրոպի	46.Ստեփանյան Շահեն Ներսեսի
38.Պողոսով Չավեն Եփրեմի	47.Ստեփանյան Ասլան Միքայելի
39.Պողոսով Ալեքսեյ Եփրեմի	48.Ստեփանյան Պավել Միքայելի

ԾԱԿՈՒՌ

- 1.Ամիրջանյան Բենիկ Ավշարի
- 2.Ամիրջանյան Արմենակ Ա.
- 3.Առաքելյան Արտաշ Բեգլարի
- 4.Առաքելյան Բախշի Բեգլարի
- 5.Բաբայան Արտաշ Իվանի
- 6.Բաբայան Բախշի
- 7.Բաբայան Թեատրոս
- 8.Գրիգորյան Արտաշ Իվանի
- 9.Թոխունց Յամբարձում
- 10.Թոխունց Շահեն Յամբարձումի
- 11.Խաչատրյան Մադաթ Բախշիի
- 12.Խաչատրյան Յմայակ Իվանի
- 13.Յայրապետյան Աշոտ Օհանի
- 14.Յայրապետյան Ռուբեն Ավագումի
- 15.Յայրապետյան Միշա Ավագումի
- 16.Յայրապետյան Գրիգորի
- 17.Յայրապետյան Աշոտ
- 18.Յայրապետյան Վահան
- 19.Յարությունյան Յայկ Ալեքսանի
- 20.Յայրյան Բեհբուդ Յակոբի
- 21.Յայրյան Գուրգեն Յակոբի
- 22.Յայրյան Յրանտիկ
- 23.Յակոբյան Բախշի
- 24.Մուսայելյան Ալավերդի
- 25.Մուսայելյան Արմավել Մուխանի
- 26.Միրզոյան Մամիկոն
- 27.Մարտիրոսյան Սուրեն
- 28.Մելքունյան Իսակ Վանեսի

- 29.Մելքունյան Աշոտ Վանեսի
- 30.Չիլինգարյան Ասծատուր
- 31.Չիլինգարյան Գուրգեն Ալեքսանի
- 32.Պետրոսյան Մեխակ
- 33.Պետրոսյան Ռաֆիկ

34. Պետրոսյան Նիկոլայ
35. Պողոսյան Կոլյա Սեդրակի
36. Սանամյան Անդոն Բաբասիի
37. Սանամյան Արմավել Բաբասիի
38. Սանամյան Միշա
39. Ստեփանյան Սեդրակ
40. Ստեփանյան Ղեւոնդ Լեւոնի

41. Ստեփանյան Զմայակ Իվանի
42. Ստեփանյան Բենիկ Իվանի
43. Ստեփանյան Սեդրակ Զայրապետի
44. Ստեփանյան Գուլում Զայրապետի
45. Ստեփանյան Միշա Զայրապետի
46. Օհանյան Շմավոն Բախչիի

1. Աբրահամյան Մ.Ա.
2. Ալեքսանյան Ս.Բ.
3. Ալեքսանյան Վ.Բ.
4. Ալահվերդյան Վ.Օ.
5. Աղաջանյան Զ.Գ.
6. Անտոնյան Կ.Ս.
7. Առաքելյան Ս.Խ.
8. Ասրյան Ա.Մ.
9. Ասրյան Պ.Մ.
10. Ավագիմյան Ա.Մ.
11. Ավագիմյան Ա.Շ.
12. Ավագիմյան Կ.Գ.
13. Ավագիմյան Ս.Ն.
14. Ավագիմյան Ս.Գ.
15. Ավագյան Ե.Յ.
16. Ավագյան Մ.Մ.
17. Ավագյան Ս.Մ.
18. Ավանեսյան Ա.Ա.
19. Ավանեսյան Գ.Ա.
20. Ավանեսյան Գ.Ա.
21. Ավանեսյան Զ.Մ.
22. Ավանեսյան Ռ.Մ.
23. Ավանեսյան Ս.Բ.
24. Ավանյան Զ.Ա.
25. Ավետիսյան Ա.Ա.
26. Բաբայան Ժ.Ռ.
27. Բաբայան Ա.Ն.
28. Բագիրյան Ա.Ն.
29. Բագիրյան Բ.Ն.
30. Բագիրյան Ե.Բ.
31. Բագիրյան Ռ.Յ.

ԾԱՄՁՈՐ

32. Բաղդասարյան Ա.Բ.
33. Բաղդասարյան Ա.Ն.
34. Բաղդասարյան Ա.Բ.
35. Բաղդասարյան Ե.Ե.
36. Բաղդասարյան Ս.Ա.
37. Բաղասյան Թ.Ա.
38. Գաբրիելյան Ե.Ս.
39. Գաբրիելյան Մ.Ռ.
40. Գաբրիելյան Մ.Յ.
41. Գաբրիելյան Ս.Ռ.
42. Գասպարյան Ա.Ս.
43. Գասպարյան Ա.Պ.
44. Գասպարյան Ա.Մ.
45. Գասպարյան Թ.Ա.
46. Գասպարյան Մ.Մ.
47. Գեւորգյան Ա.Ն.
48. Գեւորգյան Ե.Գ.
49. Գեւորգյան Վ.Ա.

50. Գրիգորյան Ա.Մ.	78. Մելքունյան Պ.Ա.
51. Չաքարյան Մ.Ն.	79. Մելքունյան Ա.Մ.
52. Չաքարյան Ս.Թ.	80. Մելքունյան Ա.Ա.
53. Չաքարյան Ս.Ս.	81. Մելքունյան Ա.Ե.
54. Թեւոսյան Ս.Ս.	82. Մելքունյան Թ.Ն.
55. Լալայան Ե.Մ.	83. Մելքունյան Մ.Ն.
56. Լալայան Լ.Մ.	84. Մելքունյան Ռ.Մ.
57. Լալայան Յ.Գ.	85. Մելքունյան Ս.Ա.
58. Խաչատրյան Ս.Ա.	86. Մինասյան Ս.Մ.
59. Կարապետյան Ս.Ա.	87. Միրզոյան Մ.Ն.
60. Կարապետյան Ս.Ս.	88. Մկրտչյան Շ.Ա.
61. Հակոբյան Ե.Մ.	89. Նարինյան Մ.Խ.
62. Հակոբյան Ս.Բ.	90. Նարինյան Շ.Խ.
63. Հայրապետյան Ա.Ն.	91. Պետրոսյան Գ.Մ.
64. Հայրապետյան Ս.Ն.	92. Պետրոսյան Ե.Լ.
65. Հայրապետյան Ս.Տ.	93. Սարգսյան Ա.Բ.
66. Հայրիկյան Յ.Ա.	94. Սարգսյան Ե.Ա.
67. Համբարձումյան Ա.Ս.	95. Սարգսյան Ե.Ս.
68. Համբարձումյան Յ.Ա.	96. Սարգսյան Ի.Բ.
69. Համբարձումյան Ռ.Ս.	97. Սարգսյան Լ.Բ.
70. Համբարձումյան Ռ.Մ.	98. Սարգսյան Յ.Գ.
71. Համբարձումյան Ս.Ա.	99. Սարգսյան Ռ.Ն.
72. Հովսեփյան Ս.Ս.	100. Սարգսյան Ս.Ն.
73. Ղահրամանյան Ա.Ս.	101. Սարգսյան Ա.Տ.
74. Ղահրամանյան Ս.Մ.	102. Սարգսյան Վ.Մ.
75. Ղուկասյան Ա.Մ.	103. Վարդանյան Յ.Պ.
76. Ղուկասյան Պ.Զ.	104. Օհանջյան Յ.Ս.
77. Մելիքյան Ա.Ա.	105. Օհանջյան Շ.Ս.

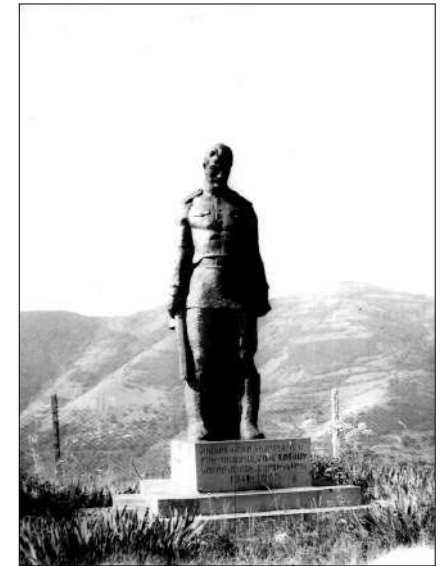
ԿԱՐՄԱՔԱՐ

1. Աղաջանյան Ղանիկ Հովսեփի	7. Գալստյան Սուրեն Արսենի
2. Ասլանյան Թեան Հարությունի	8. Վարդանյան Միքայել Մեսրոպի
3. Ավագյան Լեւոն Ջումշուդի	9. Ղահրամանյան Արսեն Մակարի
4. Բաղդասարյան Նիկոլայ Արտյոմի	10. Միրզոյան Գրիշա Ավետիսի
5. Բալասանյան Աստատուր Արտյոմի	11. Սարգսյան Իվան Իվանի
6. Գասպարյան Արտավազդ Վաչագանի	

ԿԱՐՄՐԱԿՈՒՃ

1. Ալավերդյան Արշավիր Հայրապետի
2. Աղաջանյան Սաղաթել Թեմուրի
3. Բալյան Ռուբեն Ավշարի
4. Բաղդասարյան Թարխան Մակարի
5. Գասպարյան Վանյա Սաղաթելի
6. Գրիգորյան Վարդան Բախշիի
7. Գրիգորյան Արծվիկ Բախշիի
8. Դավթյան Խաչիկ Ավետիսի
9. Դավթյան Իսալ Առուշանի
10. Ենգիբարյան Միքայել Աբրամի
11. Հակոբյան Ռուբեն Միրզոյի
12. Հակոբյան Գարեգին
13. Հակոբյան Սամվել Միրզոյի
14. Հայրապետյան Արամ
15. Հայրապետյան Ռուբեն Աղաբեկի
16. Հայրապետյան Գրիգորի Աղաբեկի
17. Հայրապետյան Մեխակ Թեմուրի
18. Հայրապետյան Վազգեն Թեմուրի
19. Հովհաննիսյան Սամվել Ալեքսանի
20. Հայրյան Հրանտ Աղաբեկի
21. Հայրյան Նիկոլայ Աղաբեկի
22. Հայրապետյան Արտաշ Խուդանի
23. Ջիանյան Անդրանիկ Սանթուրի
24. Միքայելյան Սանթուր Ստեփանի
25. Պետրոսյան Արտաշ Ասլանի
26. Պետրոսյան Միքայել Ներսեսի
27. Պետրոսյան Վոլոդյա Հայկի
28. Պետրոսյան Արմենակ Իշխանի
29. Պետրոսյան Արամ Ասլանի
30. Պետրոսյան Նիկոլայ Ներսեսի
31. Սաֆարյան Գուրգեն Ավանեսի
32. Սարումով Հակոբ Ավանեսի
33. Սարումով Ռոզա Ավանեսի
34. Սարգսյան Թեմուր Սաքոյի

35. Սարգսյան Հմայակ Վարդանի
36. Սարգսյան Շմավոն Չախարի
37. Սարումյան Միքայել Ավագի
38. Սարգսյան Ավետ Արշակի
39. Սաֆարյան Սամվել Սահակի
40. Սարգսյան Հովհաննես Մանասի
41. Սաֆարյան Ռուբեն Բախշիի
42. Սարգսյան Սամվել Իվանի
43. Սարգսյան Սանթուր Իվանի
44. Սաֆարյան Նիկոլայ Արտեմի
45. Սարգսյան Նիկոլայ Արտյուշի
46. Սարգսյան Բենիկ Ավետիսի
47. Օհանյան Իսրայել Ավանեսի
48. Օհանյան Հրանտիկ Սամսոնի
49. Օհանյան Վազգեն Բենիամի
50. Օհանյան Սամվել Ներսեսի

ՀԱԿԱԿՈՒ

1. Ավանեսյան Սիմոն Հաթամի
2. Ավանեսյան Արտուշ
3. Ավանեսյան Մուշեղ Լեւոնի
4. Ավանեսյան Ավագ Աթանեսի
5. Ավագյան Սանթուր Օսեփի
6. Ավագյան Սուրեն Օսեփի
7. Ավագյան Սուրեն Մարգարի
8. Բաբայան Վաղարշակ Վանեսի
9. Բաբայան Արտուշ Վանեսի
10. Բախշյան Գուրգեն Արամի
11. Բախշյան Արտեմ Մեջլումի
12. Բախշյան Աշոտ Մեջլումի
13. Գրիգորյան Օսեփ Բեգլարի
14. Գրիգորյան Գրիշա Հարությունի
15. Հակոբյան Աղալում Խաչիկի
16. Հակոբյան Սուրեն Օսեփի
17. Հարությունյան Պավել Նիկոլայի
18. Հարությունյան Գրիշա Նիկոլայի
19. Հարությունյան Սամվել Արտեմի
20. Հայրապետյան Նապոլեոն
21. Միրզոյան Մուշեղ Շիրինի
22. Պետրոսյան Իվան

23. Սարգսյան Աշոտ Խաչատուրի
24. Սարգսյան Սուրեն Ավետիսի

ՀԱՐԹԱՇԵՆ

1. Աբրահամյան Մակար Խ.
2. Աբրահամյան Մովսես Խ.
3. Աբրահամյան Ասրի Մ.
4. Արզումանյան Իսակ Ն.
5. Արզումանյան Աթանես Լ.
6. Արզումանյան Միսակ Խ.
7. Արզումանյան Գուրգեն Ն.
8. Արզումանյան Զրիստափոր Ա.
9. Աղամյան Անուշավան Թ.
10. Բաբայան Ավագ Բ.
11. Բաբայան Ավագիմ Բ.
12. Բաղդասարյան Սոկրատ Ս.
13. Բաղդյան Սամսոն Բ.
14. Բալայան Ալեքսանդր Խ.

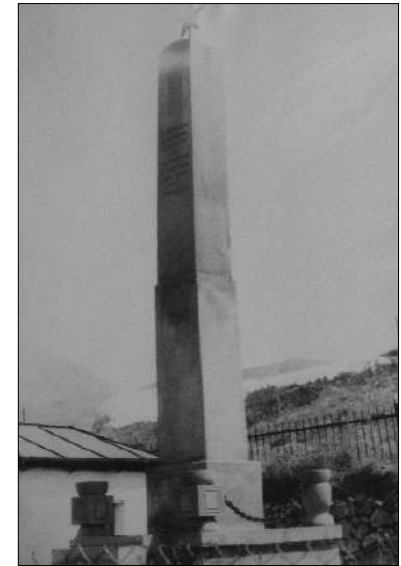
15. Բալայան Արտեմ Գ.
16. Բալայան Ալեքսանդր Ա.
17. Հասանյան Ավագ Լ.
18. Դավթյան Սիմոն Թ.
19. Դավթյան Խաննար Թ.
20. Միրզոյան Ալեքսեյ Մ.
21. Միրզոյան Սամվել Մ.
22. Միրզոյան Անդրանիկ Մ.
23. Միրզոյան Աշոտ Մ.
24. Միրզոյան Ասլան Բ.
25. Պետրոսյան Իսահակ Մ.
26. Պետրոսյան Սամսոն Ա.

27. Պետրոսյան Սիմոն Ա.
28. Պետրոսյան Արամայիս Գ.
29. Սեհնյան Ասլան Ա.
30. Սեհնյան Իսակ Ա.
31. Սեհնյան Ալեքսեյ Պ.
32. Սեհնյան Սերգեյ Պ.
33. Սեհնյան Մանվել Պ.
34. Սարգսյան Վանյա Ա.
35. Սարգսյան Ալեքսեյ Մ
36. Խաչիյան Բորիս Խ.
37. Խաչիյան Շավարշ Տ.
38. Խաչիյան Պավել Ա.

1. Աբաղյան Ս.Ս
2. Աբաղյան Ս.Ս.
3. Աբաղյան Գ.Ա.
4. Աբաղյան Կ.Ա.
5. Աբաղյան Վ.Յ.
6. Ալթունյան Գ.Մ.
7. Ալթունյան Գ.Մ.
8. Ալթունյան Լ.Մ.
9. Ալավերդյան Դ.Ա.
10. Ալավերդյան Տ.Ա.
11. Ալավերդյան Ա.Ա.
12. Ալավերդյան Գ.Ա.
13. Ալավերդյան Մ.Ս.
14. Ալավերդյան Մ.Կ.
15. Այվազյան Մ.Ա.
16. Ամիրյան Վ.Ս.
17. Ամիրյան Մ.Բ.
18. Արզումանյան Ս.Փ.
19. Արզումանյան Գ.Փ.
20. Արզումանյան Բ.Յ.
21. Արզումանյան Ա.Յ.

ՀԻՆ ԹԱՂԵՐ

22. Բալայան Ա.Ն.
23. Բալայան Ե.Ն.
24. Բալայան Գ.Ա.
25. Բալայան Ա.Դ.

26. Բաղդասարյան Գ.Ա.
27. Գալստյան Ս.Խ.
28. Գալստյան Ս.Խ.
29. Գալստյան Ս.Խ.
30. Գալստյան Ե.Բ.
31. Գալստյան Գ.Ա.
32. Գասպարյան Տ.Մ.
33. Գասպարյան Ե.Ա.
34. Գասպարյան Ա.Ա.
35. Դավթյան Լ.Ն.
36. Դավթյան Գ.Ս.
37. Չաքարյան Ա.Խ.
38. Չաքարյան Գ.Ա.
39. Չաքարյան Գ.Խ.
40. Լալաբեկյան Գ.Ն.
41. Խուղաթյան Գ.Դ.
42. Խուղաթյան Ս.Յ.
43. Ծատրյան Մ.Խ.
44. Ծատրյան Ս.Խ.
45. Ծատրյան Դ.Ա.
46. Ծատրյան Ա.Ս.
47. Համբարձումյան Տ.Ա.
48. Համբարձումյան Յ.Բ.
49. Համբարձումյան Գ.Բ.
50. Համբարձումյան Գ.Ս.
51. Համբարձումյան Բ.Ս.
52. Համբարձումյան Ա.Ա.
53. Հովհաննիսյան Ե.Ս.
54. Հակոբյան Ս.Կ.
55. Հայրիկյան Ն.Ա.
56. Ղազարյան Գ.Ս.
57. Ղազարյան Բ.Ա.
58. Ղազարյան Տ.Ա.
59. Ղազարյան Մ.Ս.
60. Ղազարյան Շ.Ս.
61. Շաղյան Ա.Ա.
62. Շաղյան Ս.Ա.
63. Շաղյան Մ.Ա.
64. Շաղյան Լ.Խ.
65. Շաղյան Ս.Լ.
66. Շաղյան Թ.Խ.
67. Շաղյան Բ.Ա.
68. Շաղյան Յ.Ա.
69. Շաղյան Գ.Ա.
70. Շաղյան Լ.Ա.
71. Շաղյան Ս.Ե.
72. Շաղյան Յ.Ս.
73. Շաղյան Գ.Զ.
74. Շաղյան Ս.Պ.
75. Շաղյան Ղ.Ս.
76. Շաղյան Յ.Ս.
77. Շաղյան Ա.Ա.
78. Շաղյան Ղ.Ա.
79. Շահմուրադյան Մ.Յ.
80. Սավադյան Ս.Բ.
81. Սավադյան Ա.Ա.
82. Սավադյան Յ.Ա.
83. Սավադյան Ս.Ա.
84. Սաֆարյան Ս.Ա.
85. Սաֆարյան Ս.Ա.
86. Վարդանյան Թ.Յ.
87. Վարդանյան Ս.Ս.
88. Վարդանյան Ռ.Ս.
89. Վարդանյան Մ.Ս.
90. Վարդանյան Մ.Ս.

ՄԱՐԻԱՄԱԶՈՐ

1. Ասրյան Արմեն Լեւոնի
2. Ասրյան Լազր Ավետիսի
3. Ալեքսանյան Անդրոն Աղաջանի
4. Ալեքսանյան Պապիկ Գարասիմի
5. Ամիջանյան Ասծատուր Ավետիսի
6. Ավագյան Սամսոն Ալավերդի
7. Ավանեսյան Անդրանիկ Սիմոնի
8. Բաղայան Անձյակ Լեւոնի
9. Բաղայան Արարատ Լեւոնի
10. Բաղայան Ռաֆիկ Բեգլարի
11. Բալյան Հրանտիկ Սամվելի
12. Գաբրիելյան Իսակ Միքայելի
13. Գասպարյան Արտեմ Ս.
14. Գասպարյան Մաքսիմ Ալեքսանդրի
15. Դադայան Արշակ Առուստամի
16. Դադայան Արտաշ Օհանջանի
17. Դադայան Գարեգին Գ.
18. Դադայան Գուրգեն Խաչատուրի
19. Դադայան Միշա Առուստամի
20. Դադայան Միշա Համբարձումի
21. Դադայան Թեոս Ա.
22. Թաթունց Արտեմ Ղազարի
23. Թաթունց Սուրեն Արշակի
24. Հայրյան Գրիշա Իվանի
25. Հայրյան Եղիշե Սուսայի
26. Ղազարյան Արամայիս Շամիրի
27. Ղազարյան Բաղդասար Կարապետի
28. Ղազարյան Բենիկ Աղաբեկի
29. Ղազարյան Վանուշ Ավանեսի
30. Ղազարյան Խոսրով Կարապետի
31. Միրզոյան Շմավոն Իսրայելի
32. Մկրտչյան Գրիշա Հակոբջանի
33. Պետրոսյան Վաղարշակ Գրիգորի
34. Պետրոսյան Քրիստափոր Գրիգորի
35. Պողոսյան Արտաշ Աղաթելի
36. Պողոսյան Իվան Աղաթելի
37. Պողոսյան Իշխան Աղաթելի
38. Սահակյան Իսակ Գրիգորի
39. Սահակյան Վարդան Ջումշուդի

ՄԵԼԻՔԱՇԵՆ

1. Աբրահամյան Արտեմ Ներսեսի
2. Հարությունյան Ամո Սերգեյի
3. Արզումանյան Բախադուր Միքայելի
4. Արզումանյան Հայկ Միքայելի
5. Աբրահամյան Ժորա Ներսեսի
6. Աղաջանյան Հայրապետ Մովսեսի
7. Աբրահամյան Սամվել Մովսեսի
8. Աբրահամյան Սուրեն Գյանջումի
9. Աբրահամյան Երվանդ Ներսեսի
10. Աբրահամյան Սամվել Զումշուդի
11. Աբրահամյան Խորեն Ներսեսի
12. Աթայան Առստամ Խուլբարի
13. Աթայան Եղիշե Գերասիմի
14. Հարությունյան Վլոդյա Մելիքսեթի
15. Բալաբեկյան Մամիկոն Իվանի
16. Բաղդասարյան Տրգրան Սեմյոնի
17. Բալայան Սեդրակ Ավագիմի
18. Բալասանյան Անդրանիկ Ալեքսանի
19. Բաղդասարյան Սուրեն Ներսեսի
20. Բաղդասարյան Սուրեն Ավետիսի
21. Բալասանյան Հրանտ Անդրեյի
22. Բալայան Ստեփան Խաչատուրի
23. Բալասանյան Վարդան Մակարի
24. Բաղդասարյան Բագրատ Խոսրովի
25. Բաղդասարյան Աղալար Խոսրովի
26. Բաղդասարյան Վռամ Ավետիսի
27. Բեգլարյան Ռուբեն Առաքելի
28. Բալայան Հայկ Հարությունի
29. Բալայան Արտեմ Առաքելի
30. Բալասանյան Աշոտ Գուրգենի
31. Բաղդասարյան Սեդյոժա Ներսեսի
32. Բաղդասարյան Գարեգին Զալովի
33. Բաղդասարյան Արսեն Փարսադանի
34. Վանյան Հայկ Հարությունի
35. Գալստյան Արամ Շիրինի
36. Գասպարյան Անտոն Ալեքսանդրի
37. Գալստյան Աղա Միրզաջանի
38. Գալստյան Սոկրատ Ավետիսի
39. Գասպարյան Շահեն Մակարի

40. Գրիգորյան Արտաշես Սարգսի
41. Գրիգորյան Արշակ Հովսեփի
42. Գրիգորյան Արսեն Սարգսի
43. Գալստյան Կոլյա Չոիրաբի
44. Դավթյան Գուրգեն Ասրիի
45. Դավիդով Սերգեյ Սարգսի
46. Դավթյան Երվանդ Սերգեյի
47. Դավթյան Վլոդյա Գերասիմ
48. Դավթյան Այդին Գերասիմի
49. Մուրադյան Շահեն Գրիգորի
50. Մելքումյան Արշավիր Աթանեսի
51. Մելքումյան Արշավիր Աթայի
52. Մարտիրոսյան Ղեւոնդ Մովսեսի
53. Միրզոյան Հովհաննես Աղալարի
54. Հովսեփյան Անդրեյ Մետրոպի
55. Ավանեսյան Իշխան Իսաջանի
56. Հովհաննիսյան Նիկոլայ Իսաջանի
57. Պետրոսով Արշավիր Հայրապետի
58. Սարգսյան Իշխան Միրզոյի
59. Սավադյան Արշակ Միքայելի

60.Սավաղյան Արմենակ Ներսեսի	65.Սավաղյան Լեւոն Միքայելի
61.Սավաղյան Գուրգեն Ներսեսի	66.Սարգսյան Գուրգեն Մովսեսի
62.Սարգսյան Աշոտ Մարգարի	67.Թամրազյան Հայկ Շախվալադի
63.Սարգսյան Ալեքսանդր Սահակի	68.Խանաֆյան Լեւոն Միքայելի
64.Սարգսյան Ասծատուր Սահակի	

ՄԵԾ ԹԱՂԵՐ

1. Աբաղյան Աղալում Շ.
2. Աբաղյան Քրիստափոր Ա.
3. Աբաղյան Բեգլար Ա.
4. Աբաղյան Թեւան Բ.
5. Աբաղյան Լեւոն Ս.
6. Աբաղյան Միքայել Ա.
7. Աբաղյան Միքայել Թ.
8. Աբաղյան Մուխան Բ.
9. Աբաղյան Մուշեղ Ս.
10. Աբաղյան Նիկոլայ Ա.
11. Աբաղյան Նիկոլայ Ս.
12. Աբաղյան Սամսոն Մ.
13. Աբաղյան Հայկա Ա.
14. Աբաղյան Տիգրան Բ.
15. Աթայան Արտաշես Հ.
16. Ալթունյան Աղասի Հ.
17. Ալթունյան Աղասի Գ.
18. Ալթունյան Աղալար Բ.
19. Ալթունյան Սեդրակ Բ.
20. Ալթունյան Ռուբեն Ա.
21. Ալթունյան Դավիթ Մ.
22. Ալթունյան Մուշեղ Ա.
23. Ալթունյան Թադեոս Բ.
24. Ալթունյան Մեսրոպ Ս.
25. Ալթունյան Չեյնալ Մ.
26. Ալթունյան Մուշեղ Հ.
27. Ալթունյան Ծատուր Ս.
28. Ալթունյան Ռուբեն Ա.
29. Ալթունյան Արշավիր Ա.
30. Աբաղյան Նիկոլայ Ի.
31. Աբյան Մուշեղ Թ.

32. Աթայան Արտաշես Հ.
33. Աղաբեկյան Վաղարշակ Թ.
34. Աղաբեկյան Միքայել Ե.
35. Աղաբեկյան Շամիր Ս.
36. Աղաբեկյան Սամվել Պ.
37. Աղաբեկյան Ասրի Թ.
38. Ամեյան Աղասի Ի.
39. Ամեյան Միսակ Ս.
40. Ամեյան Արտյուր Վ. Ի.
41. Ամեյան Անուշավան Ն.
42. Ամեյան Սարուխան Խ.
43. Առաքելյան Ասրի Ի.
44. Առաքելյան Գաբրիել Ա.

45. Առաքելյան Միսակ Ա.	84. Գալստյան Աղավել Ա.
46. Առաքելյան Լեւոն Յ.	85. Գալստյան Անդրանիկ Կ.
47. Առստամյան Իսակ Ա.	86. Գալստյան Արշավիր Կ.
48. Ասրյան Արտաշես Բ.	87. Գալստյան Գրիգոր Ա.
49. Ասրյան Սմբատ Ի.	88. Գալստյան Գուրգեն Խ.
50. Ավագյան Եղիշե Ի.	89. Գալստյան Յրանտ Ա.
51. Ավետիսյան Գերասիմ Ի.	90. Գալստյան Յամբարձում Ի.
52. Ավետիսյան Յամբարձում Մ.	91. Գալստյան Մուշեղ Թ.
53. Արզումանյան Գուրգեն Ա.	92. Գասպարյան Աշոտ Ու.
54. Բաբայան Գրիշա Ա.	93. Գասպարյան Միշա Խ.
55. Բաբայան Յովսեփ Մ.	94. Գասպարյան Շագրոն Ա.
56. Բաբայան Մեսրոպ Ա.	95. Գասպարյան Լեւոն Մ.
57. Բաբայան Սերգեյ Ա.	96. Գեւորգյան Աշոտ Ա.
58. Բաբայան Սմբատ Ի.	97. Գյուրջյան Միշա Մ.
59. Բաբայան Սուրեն Ա.	98. Դադայան Գրիգորի Ա.
60. Բաղասյան Միքայել Կ.	99. Դալլաքյան Վարդան Ա.
61. Բաղասյան Նասիր Ա.	100. Դալլաքյան Մամիկոն Ա.
62. Բաղասյան Աշոտ Բ.	101. Դալլաքյան Արտաշ Ա.
63. Բաղասյան Սերգեյ Թ.	102. Դալլաքյան Սուրեն Մ.
64. Բալասանյան Մանվել Մ.	103. Դալլաքյան Սուրեն Ծ.
65. Բաղդասարյան Միսակ Ծ.	104. Դալլաքյան Բագրատ Ա.
66. Բարաշյան Աթա Ա.	105. Դանիելյան Նարինյան Ա.
67. Բարաշյան Գուրգեն Ա.	106. Դանիելյան Նիկոլայ Յ.
68. Բարաշյան Օհան Ա.	107. Դանիելյան Թեւան Ա.
69. Բարաշյան Թրվանդ Մ.	108. Դանիելյան Սեդրակ Թ.
70. Բարաշյան Խաչատուր Ա.	109. Դանիելյան Միշա Ա.
71. Բեջանյան Մուշեղ Մ.	110. Դանիելյան Վահան Գ.
72. Բեջանյան Միսակ Ա.	111. Դառյան Միշա Գ.
73. Բեջանյան Մուշեղ Խ.	112. Դառյան Վահան Գ.
74. Բեջանյան Ավագ Գ.	113. Եգանյան Աղալար Խ.
75. Բարաշյան Լեւոն Ա.	114. Եսանյան Միշա Յ.
76. Բեջանյան Արմենակ Գ.	115. Ժամհարյան Իսրայել Մ.
77. Բեջանյան Մարտիրոս Մ.	116. Լալայան Ավագ Յ.
78. Բեջանյան Թեւատրոս Մ.	117. Լալայան Աղալար Յ.
79. Բեջանյան Ավետիս Ը.	118. Լալայան Գրիգոր Ա.
80. Բալյան Գրիշա Ը.	119. Լալայան Լալա Ա.
81. Բալյան Լեւոն Ը.	120. Լալայան Միշա Ա.
82. Բրուտյան Յակոբ Յ.	121. Լալայան Եղիշե Ա.
83. Բրուտյան Գրիգոր Ա.	122. Լալայան Վարդան Ա.

123.Լալայան Թեւան Ա.	162.Ղարուշյան Ռուբեն Ա.
124.Լալայան Լալա Ս.	163. Ղարուշյան Սուրեն Բ.
125.Լալայան Արսեն Ն.	164. Ղալեջյան Աշոտ Մ.
126.Լալայան Իսակ Ա.	165. Ղալեջյան Շազարոն Մ.
127.Լալայան Գարեգին Ի.	166. Ներսես Դ.
128.Լալայան Սամվել Մ.	167. Ղալեջյան Սմբատ Ա.
129.Լալայան Արտուշա Թ.	168. Ղրանց Շիրիսան Մ.
130.Լալայան Վարդան Լ.	169. Ղուկասյան Ռուվեն Շ.
131.Լալայան Նիկոլայ Բ.	170. Ղուկասյան Վարդան Ա.
132.Լալայան Արտաշ Ի.	171. Ղուկասյան Սեդրակ Կ.
133.Լալայան Գուրգեն Լ.	172. Ղուկասյան Լեւոն Կ.
134.Լալայան Սաշա Ա.	173. Ղունյան Անտոն Շ.
135.Լազգիյան Միշա Ծ.	174. Ղունյան Սուրեն Գ.
136.Խալափյան Միսակ Յ.	175. Ճավակյան Մամիկոն Ե.
137.Խալափյան Յովհաննես Յ.	176. Ճավակյան Արտուշա Ս.
138.Խալափյան Վաղարշակ Ա.	177. Ճավակյան Սամվել Գ.
139.Խալափյան Մուշեղ Ա.	178. Ճավակյան Յամբարձում Գ.
140.Խանփերյան Արտաշ Ա.	179. Ճավակյան Վարշամ Ն.
141.Խասապետյան Արմենակ Գ.	180. Ճավակյան Շահեն Ա.
142.Խասապետյան Յայրապետ Գ.	181. Ճավակյան Արմենակ Ա.
143.Խասապետյան Արշավոն Ա.	182. Ճավակյան Միսակ Խ.
144.Խասապետյան Գրիշա Թ.	183. Ճավակյան Սիմոն Մ.
145.Խասապետյան Միշա Թ.	184. Մարգարյան Սանթուր Ա.
146.Խասապետյան Լեւոն Թ.	185. Մարգարյան Անդրանիկ Ն.
147.Յակոբյան Կարապետ Բ.	186. Մարգարյան Արշակ Ա.
148.Յակոբյան Միսակ Ս.	187. Մարգարյան Ներսես Ա.
149.Յակոբյան Նիկոլայ Մ.	188. Մարգարյան Մովսես Ա.
150.Յայրյան Եղիշե Ա.	189. Մարգարյան Յամբարձում Շ.
151.Յայրյան Մարկոս Թ.	190. Մարգարյան Լեւոն Ե.
152.Յարությունյան Արշավիր Ա.	191. Մարգարյան Վանյա Մ.
153.Յարությունյան Լեւոն Ս.	192. Միրզախանյան Գուրգեն Գ.
154.Յարությունյան Սմբատ Ա.	193. Միրզախանյան Գրիշա Գ.
155.Յովհաննիսյան Գրիշա Գ.	194. Միրզոյան Սերոբ Ն.
156.Յովհաննիսյան Սամվել Շ.	195. Մելքումյան Մանվել Ս.
157.Յովհաննիսյան Ծատուր Մ.	196. Մելքումյան Վարդան Ս.
158.Յովհաննիսյան Շամիր Ա.	197. Մովսիսյան Սաշա Ի.
159.Խուռումյան Լեւոն Ի.	198. Մովսիսյան Վարդան Ի.
160.Ղազանջյան Յովսեփ Կ.	199. Նադրյան Սերգեյ Կ.
161.Ղարուշյան Սեդրակ Ա.	200. Ոսկանյան Արմենակ Լ.

201. Ոսկանյան Սալիմ Ա.	240. Սարյան Գրիգոր Գ.
202. Չաքմազյան Գրիշա Ծ.	241. Սարյան Ռուբեն Ի.
203. Չաքմազյան Ռուբեն Ծ.	242. Սարգսյան Սմբատ Ն.
204. Չաքմազյան Սերգեյ Ծ.	243. Սարգսյան Աղասի Ն.
205. Չաքմազյան Բաբա Յ.	244. Սաջյան Վարդան Ս.
206. Չաքմազյան Վարդան Յ.	245. Սաջյան Սաշիկ Ա.
207. Չաքմազյան Աղասի Պ.	246. Սաջյան Նիկոլայ Յ.
208. Չաքմազյան Գրիշա Թ.	247. Սաֆարյան Սիմոն մ.
209. Չաքմազյան Լեւոն Թ.	248. Սիմոնյան Աղաբեկ Յ.
210. Չաքմազյան Լազր Խ.	249. Վարդանյան Գրիգոր Բ.
211. Չաքմազյան Ռուբեն Մ.	250. Վարդանյան Յակոբ Ա.
212. Չաքմազյան Միսակ Յ.	251. Փաթյան Վարդան Մ.
213. Չաքմազյան Սեդրակ Մ.	252. Փաթյան Վահան Մ.
214. Չիթջյան Արտո Ս.	253. Փաթյան Բորիս Մ.
215. Չիթջյան Աշոտ Ս.	254. Փաթյան Մեսրոպ Մ.
216. Չիթջյան Բենիկ Բ.	255. Փաթյան Շահեն Ա.
217. Չիթջյան Միսակ Ա.	256. Փաթյան Սմբատ Ի.
218. Չիթջյան Սեդրակ Ա.	257. Փոլյան Վռամ Ս.
219. Չիթջյան Սամսոն Ա.	258. Զալաշյան Արշակ Կ.
220. Չիթջյան Յամբարձում Ս.	259. Զալաշյան Մուշեղ Ա.
221. Չիթջյան Սամվել Ա.	260. Զալաշյան Նիկոլայ Ս.
222. Պողոսյան Ավագ Կ.	261. Զալաշյան Ռուբեն Ա.
223. Պողոսյան Սմբատ Կ.	262. Զալաշյան Սամսոն Ա.
224. Պողոսյան Նիկոլայ Մ.	263. Զալաշյան Վարդան Ն.
225. Պողոսյան Սոկրատ Մ.	264. Զալաշյան Ոսկան Ն.
226. Ջաքյան Գրիշա Ա.	265. Զալաշյան Երվանդ Ա.
227. Ջաքյան Միշա Ա.	266. Խանփերյան Վուրդյա Ա.
228. Ջաքյան Գուրգեն Մ.	267. Փաթյան Վաղարշակ Մ.
229. Ջաքյան Վարդան Թ.	268. Ղահրյան Միսակ Ա.
230. Սանամյան Միշա Յ.	269. Ղահրյան Յրաչիկ Ա.
231. Սանամյան Արտաշ Մ.	270. Ղահրյան Ռուբեն Ա.
232. Սանամյան Արշավիր Մ.	271. Ղահրյան Բագրատ Մ.
233. Սարյան Արմենակ Բ.	272. Ղահրյան Ծատուր Մ.
234. Սարյան Ծատուր Բ.	273. Ղահրյան Մուշեղ Մ.
235. Սարյան Միշա Բ.	274. Ճավակյան Սեդրակ Մ.
236. Սարյան Ավագջան Մ.	275. Լալաբեկով Իվան Գ.
237. Սարյան Միսակ Մ.	276. Գալստյան Արշակ Ա.
238. Սարյան Միշա Յ.	277. Չաքմազյան Ռուբեն Մ.
239. Սարյան Արշավիր Յ.	278. Ալթունյան Աղասի Գ.

ՄՈՒՐԵՆԵՍ

1. Ավագյան Վոլոդյա Իվանի
2. Ավագյան Բագրատ Ավանի
3. Ավագյան Մուխան Գրիգորիի
4. Ավագյան Անդրանիկ Պետրոսի
5. Ավագյան Արամ Աղաջանի
6. Ավագյան Սուրեն Իշխանի
7. Ավագյան Սուրեն Մուխագի
8. Ալավերդյան Արամ Աթայի
9. Ալավերդյան Աշոտ Աթայի
10. Ալավերդյան Մադաթ Աղաջանի
11. Ալավերդյան Մեխակ Աղաջանի
12. Ալավերդյան Արտաշես Աթայի
13. Ալավերդյան Բագրատ Աթայի
14. Ալավերդյան Արմիկ Յ.
15. Ալավերդյան Գրիգոր Ի.
16. Ասրյան Գրիշա Արշակի
17. Ասրյան Հմայակ Արշակի
18. Ասրյան Գոգիշա Արշակի
19. Ասրյան Ռուբեն Խաչատուրի
20. Ասրյան Արամայիս Խաչատուրի
21. Ասրյան Արտաշես Բագրատի
22. Ասրյան Սարգիս Յ.
23. Ասրյան Սաշա Ղազարի
24. Ասրյան Եղիշե Աթայի
25. Ասրյան Գուրգեն Սաիի
26. Ավանեսյան Գրիգոր Բ.
27. Ավանեսյան Գրիգոր Զավադի
28. Բալայան Միշա Հայրապետի
29. Բալայան Իսահակ Ա.
30. Բալայան Միշա Խաչատուրի
31. Բաղդասարյան Անդրանիկ Վանիի
32. Բաղդասարյան Շմավոն Հայրապետի
33. Բաղդասարյան Շուրա Բախշիի
34. Բաղդասարյան Անդրանիկ Ավանի
35. Բաղդասարյան Ռուբեն Ավանի
36. Բաղդասարյան Գրիշա Սանթուրի
37. Դանիելյան Բեհբուժ Դավուդի
38. Դանիելյան Գրիշա Դավուդի
39. Դանիելյան Միշա Խաչատուրի
40. Հակոբյան Սանթուր Օսեփի

41. Պետրոսյան Ռուբեն Սալիմի
42. Պետրոսյան Զրիստափոր Սալիմի
43. Պետրոսյան Թարխան Բագրատի
44. Պետրոսյան Արտաշ Բագրատի
45. Պետրոսյան Վաղարշակ Արշակի
46. Պետրոսյան Վարդան Արշակի
47. Պետրոսյան Արշակ Յ.
48. Պետրոսյան Հրանտ Մ.
49. Պետրոսյան Սուրեն Պավելի
50. Պետրոսյան Միշա Արշակի
51. Պողոսյան Գարեգին Աղաջանի
52. Ստեփանյան Շահեն Ղազարի
53. Ստեփանյան Անդրանիկ Ղազարի
54. Ստեփանյան Գրիշա Ղազարի
55. Ստեփանյան Պավել Հայրապետի
56. Ստեփանյան Անդրոն Հայրապետի
57. Ստեփանյան Թարխան Խաչատուրի
58. Ստեփանյան Սերգեյ Յ.
59. Ստեփանյան Իսահակ Ա.
60. Ստեփանյան Միշա Ս.
61. Ստեփանյան Անդրանիկ Մուխագի

ՂՈՒՇՉԻԼԱՐ

1. Գասպարյան Չ.Ե	6. Արզումանյան Գ.Բ.
2. Համբարձումյան Խ.Ա.	7. Արզումանյան Ս.Բ.
3. Մուսայելյան Տ.Գ.	8. Մելքումյան Ա.Ս.
4. Մուսայելյան Բ.Բ.	9. Հակոբյան Ե.Ս.
5. Մուսայելյան Բ.Բ.	

ՆՈՐԱՇԵՆ

1. Ամալյան Այդուկ Թեանի	6. Այվազյան Երվանդ Ալաիվերդիի
2. Ասլանյան Սամսոն Գասպարի	7. Միրզոյան Հարություն Աբրահամի
3. Ասլանյան Այդուկ Թեանի	8. Միրզոյան Ռուբեն Փարսադանի
4. Ավետիսյան Ալեքսանդր Նիկոլայի	9. Միրզոյան Արշավիր Նիկոլայի
5. Ավետիսյան Ժորա Ահարոնի	

ՊԵՏՐՈՍԱՇԵՆ

1. Աղաջանյան Թեան Առաքելի	10. Սահակյան Դարչին Համբարձումի
2. Աղաջանյան Դեռնդ Առաքելի	11. Սարգսյան Համբարձի Ավագի
3. Աղաջանյան Արմենակ Արշակի	12. Սաղյան Բաղդի Մակարի
4. Աղաջանյան Վաղարշակ Արշակի	13. Հայրապետյան Անդրոն Ավագիմի
5. Աղաջանյան Արտաշես Ավագի	14. Մանգասարյան Մուխան Իվանի
6. Ակոպով Շամիր Բալիի	15. Օհանյան Շամիր Բալիի
7. Ստեփանյան Սարուխան Ստեփանի	16. Մուսայելյան Ալեքսան Տիգրանի
8. Ստեփանյան Ստեփան Խուրշուդի	17. Ույունտյան Մակար Բալիի
9. Սահակյան Մարտիրոս Խուրշուդի	<i>(անհայտ կորած)</i>

ՊԼԵԹԱՆՑ (ԲԼՈՒԹԱՆՑ)

1. Ավագյան Իմրան Յ.
2. Ավագյան Չավեն Ա.
3. Ավագյան Սամվել Բ.
4. Ավագյան Շմավոն Ի.
5. Ավագյան Շահեն Ա.
6. Բաղդասարյան Աբգար Մ.
7. Բաղդասարյան Վալոդյա Մ.
8. Բաղդասարյան Երվանդ Մ.
9. Բաղդասարյան Յրանտիկ Ս.
10. Բաղդասարյան Անդրանիկ Ս.
11. Բաղդասարյան Երեմ Ս.
12. Բաղդասարյան Եղիշե Խ.
13. Բաղդասարյան Գրիշա Խ.
14. Բաղդասարյան Լեւոն Խ.
15. Բաբայան Սերյոժա Յ.
16. Բաբայան Բահատուր Ս.
17. Բաբայան Չավեն Ս.
18. Յովսեփյան Թարխան Բ.
19. Յովսեփյան Արծվիկ Ս.
20. Մուսաեւյան Արամ Ն.
21. Մարտիրոսյան Պավել Ա.
22. Մելքումյան Բուգդան Խ.
23. Մելքումյան Սամվել Խ.
24. Մելքումյան Բագրատ Խ.
25. Միրզոյան Իշխան Մ.
26. Միրզոյան Սամվել Մ.
27. Միրզոյան Եղիշե Ս.
28. Միրզոյան Աշոտ Ս.
29. Միրզոյան Դադաշ Գ.
30. Պողոսյան Չավեն Ե.
31. Պողոսյան Արմիկ Ե.
32. Պողոսյան Բագրատ Մ.
33. Պողոսյան Բեհբուժ Մ.
34. Պողոսյան Սամվել Կ.

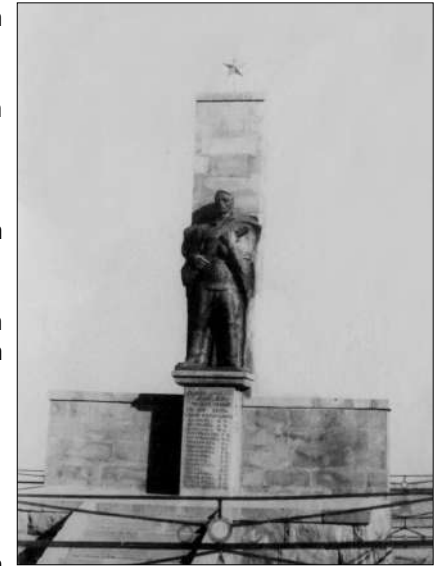

35. Պողոսյան Արմիկ Ա.
36. Սարգսյան Միշա Ս.
37. Սարգսյան Մանուէար Բ.
38. Ստեփանյան Պավել Մ.
39. Ստեփանյան Ասլան Մ.
40. Ստեփանյան Շահեն Ն.

ՋԻԼԱՆ (ՍԱՐԳՍԱՆՁ)

1. Համբարձումյան Միքայել Սամսոնի
2. Աբրահամյան Արամ Եփրեմի
3. Աբրահամյան Աշոտ Հարությունի
4. Աբրահամյան Զոհրապետի Հարությունի
5. Աբրահամյան Իշխան Մովսեսի
6. Աբրահամյան Արտեմ Պետրոսի
7. Ավագյան Վանյա Նիկոլայի
8. Բաղդասարյան Գրիգորի Միքայելի
9. Բալայան Մակար Դավիթի
10. Բալայան Լեւոն Դավիթի
11. Գաբրիելյան Միքայել Հարությունի
12. Գաբրիելյան Ալեքսանդր Ներսեսի
13. Գաբրիելյան Սահակ Նիկոլայի
14. Գրիգորյան Կոլյա Լեւոնի
15. Գաբրիելյան Աշոտ Հարությունի
16. Գրիգորյան Գրիշա Ավանեսի
17. Դադայան Աշոտ Սեմյոնի
18. Դադայան Արտաշ Դազարի
19. Ջիհանյան Ալլահվերդի Հարությունի
20. Դահրամանյան Հայկ Մովսեսի
21. Միրզոյան Աթանես Սեմյոնի
22. Օհանյան Գուրգեն Խուդակի
23. Պետրոսյան Աստատուր Հարությունի
24. Ստեփանյան Կոստյա Մանասի
25. Սարգսյան Մակար Բաղդասարի
26. Սեւիյան Սուրեն Առուշանի
27. Սարգսյան Սեմյոն Բաղդասարի
28. Սարգսյան Վարդան Սեմյոնի

ՋՐԱԲԵՐԴ (ՄՅՈՒԼԵՈՒԴԱՐԱ)

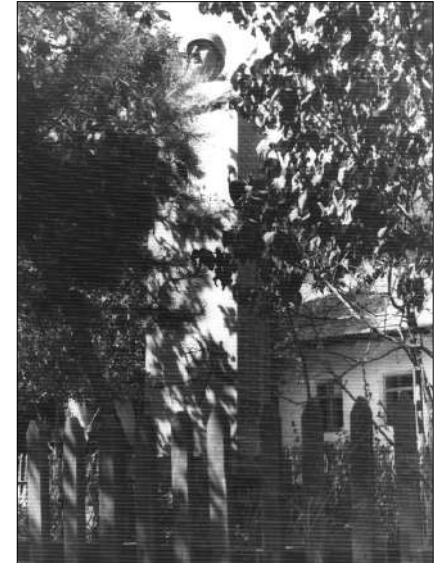
1. Համբարձումյան Միքայել Սամսոնի
2. Աբրահամյան Արամ Եփրեմի
3. Աբրահամյան Աշոտ Հարությունի
4. Աբրահամյան Զրիստափոր
Հարությունի
5. Աբրահամյան Իշխան Մովսեսի
6. Աբրահամյան Արտյոմ Պետրոսի
7. Ավագյան Վանյա Նիկոլայի
8. Բաղդասարյան Գրիգորի Միքայելի
9. Բալայան Մակար Դավիթի
10. Բալայան Լեւոն Դավիթի
11. Գաբրիելյան Միքայել Հարությունի
12. Գաբրիելյան Ալեքսանդր Ներսեսի
13. Գաբրիելյան Սահակ Նիկոլայի
14. Գրիգորյան Եղիշե Սեմյոնի
15. Գրիգորյան Կոլյա Լեւոնի
16. Գաբրիելյան Լեւոն Հարությունի
17. Գրիգորյան Գրիշա Ավանեսի
18. Դադայան Աշոտ Սեմյոնի
19. Դադայան Արտաշ Լազարի
20. Ջահանգիրյան Ալլահվերդի
Համբարձումի
21. Ղահրամանյան Հայկ Մովսեսի
22. Մանասյան Գրիգորի Ավանեսի
23. Միրզոյան Աթանես Սեմյոնի
24. Օհանյան Գուրգեն Խուդանի
25. Պետրոսյան Ասծատուր Հարությունի
26. Ստեփանյան Կոստյա Մանասի
27. Սարգսյան Մակար Բաղդասարի
28. Սեւյան Սուրեն Առուշանի
29. Սարգսյան Սեմյոն Բաղդասարի
30. Սարգսյան Վարդան Սեմյոնի

ՋՐԱԿՈՍ

1. Ամիջանյան Ալահվերդի Իշխանի
2. Ամիջանյան Ասծատուր Իշխանի
3. Ամիջանյան Ռուբեն Յայրապետի
4. Ամիջանյան Գուրգեն Իշխանի
5. Ավանեսյան Սամսոն Ավանեսի
6. Ավագյան Գրիգոր Մեսրոպի
7. Ավագյան Սամսոն Նարենի
8. Աբրահամյան Առաքել Դանիելի
9. Բադալյան Կոլյա Ներսեսի
10. Բադալյան Մեսրոպ Մ.
11. Բադալյան Իվան Աբրահամի
12. Բադալյան Մադաթ Աբրահամի
13. Բալյան Միքայել Բեգլարի
14. Բալյան Իրգա Ներսեսի
15. Բալյան Արսեն Մելքումի
16. Բաբայան Աբել Արշակի
17. Բաղդասարյան Գուրգեն Ներսեսի
18. Գրիգորյան Արտաշ Կ.
19. Գրիգորյան Նուրեն Սիմոնի
20. Գրիգորյան Մադաթ Մ.
21. Իշխանյան Իշխան Տիգրանի
22. Իշխանյան Սերգեյ Ներսեսի
23. Իշխանյան Ռուբեն Թարխանի
24. Իշխանյան Վոլոդյա Բեգլարի
25. Իշխանյան Անդրանիկ Վ.
26. Իշխանյան Իրգա Խ.
27. Իշխանյան Իշխան Մ.
28. Իշխանյան Վահան Ա.
29. Իշխանյան Աշոտ Ա.
30. Իշխանյան Գրիշա Յակոբջանի
31. Իշխանյան Արտաշ Ա.
32. Իշխանյան Նիկոլայ Ա.
33. Իշխանյան Եգան Ն.
34. Իշխանյան Ծատուր Ա.
35. Իշխանյան Յրաչիկ Ջ.

36. Իշխանյան Գրիշա Գ.
37. Խաչյան Սերգեյ Ալահվերդիի
38. Խաչյան Ջամշուդ Ս.
39. Խաչյան Սիմոն Մ.
40. Ղարյան Մեսրոպ Մ.
41. Կարապետյան Ազատ Թ.
42. Միքայելյան Սերյոժա Սիմոնի
43. Միքայելյան Գուրգեն Ջ.
44. Միքայելյան Սերյոժա Բաղդասարի
45. Միքայելյան Լեւոն Ջ.
46. Միքայելյան Երմի Գրիգորիի
47. Մելքումյան Վաղարշակ Գրիգորիի
48. Մելքումյան Սերյոժա Մ.
49. Մուրադյան Մուխան Բախշիի
50. Մուրադյան Գրիգոր Շամիրի
51. Մուրադյան Կոլյա Ա.
52. Նազարյան Գրիշա Առուշանի
53. Նազարյան Սերյոժա Աղալումի

- 54.Նազարյան Նիկոլայ Ա.
- 55.Նազարյան Ասլան Ա.
- 56.Նազարյան Սեդրակ Ա.
- 57.Նազարյան Դանելա Մ.
- 58.Նավասարդյան Տիգրան Ա.
- 59.Նավասարդյան Թեան Ա.
- 60.Սեյրանյան Տրոյկա Բախշիի
- 61.Սեյրանյան Բեգլար Բախշիի
- 62.Վարդանյան Գուրգեն Մ.
- 63.Վարդանյան Վարդան Մ.
- 64.Վարդանյան Անդրանիկ Աբրահամի
- 65.Վարդանյան Վոլոդյա Ասծատուրի
- 66.Վարդանյան Արմեն Զ.
- 67.Վարդանյան Վարդան Ներսեսի
- 68.Վարդանյան Սանթուր Ներսեսի
- 69.Վարդանյան Ռուբեն Բ.
- 70.Վարդանյան Սուրեն Ա.
- 71.Վարդանյան Լեւոն Ա.
- 72.Վարդանյան Բագրատ Մկրտիչի
- 73.Վարդանյան Սարգիս Բաղդասարի
- 74.Վարդանյան Ռուբեն Աբրահամի

ՍԱԼԱԲՅԱԹԻՆ

1.Մարտիրոսյան Արսեն Զարուբյունի

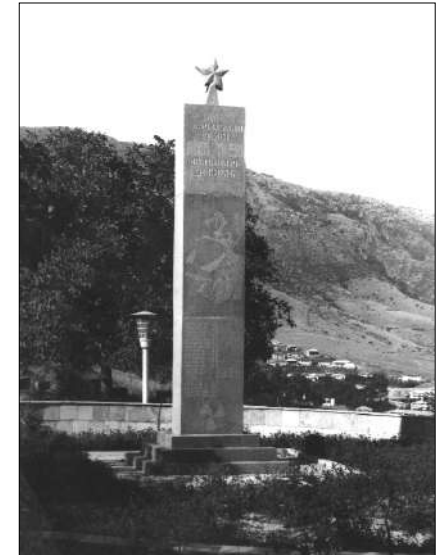
ՎԱՂԱՎԵԹ (ԱՐՓԱԳՅԱՂՈՒԿ)

1. Աքալյան Անդրեյ Հարությունի
2. Ավանեսյան Սարգիս Ալեքսանի
3. Հայրապետյան Արտյոմ Առաքելի
4. Հայրապետյան Մարտիրոս Առաքելի
5. Հայրապետյան Համբարձում Առաքելի
6. Հայրապետյան Հովհաննես Բախշիի
7. Ավանեսյան Ալեքսանդր Դավիթի
8. Բեգլարյան Սիմոն Սարգիսի
9. Բեգլարյան Լեւոն Սարգիսի
10. Բարսեղյան Լեւոն Հայրապետի
11. Գրիգորյան Թեմուր Բալասանի
12. Դավթյան Միքայել Հայրապետի
13. Դավթյան Ղեւոնդ Հայրապետի
14. Կարապետյան Հակոբ Աղաջանի
15. Կարապետյան Հակոբ Սուրենի
16. Մուսայեղյան Գուրգեն Ա.
17. Մկրտչյան Բեգլար Նիկոլայի
18. Մկրտչյան Հովհաննես Նիկոլայի
19. Մանասյան Գուրգեն Նիկոլայի
20. Պողոսյան Սարգիս Անդրեյի
21. Պողոսյան Սերգեյ Բախշիի
22. Պողոսյան Սամսոն Ղազարի
23. Պողոսյան Արմենակ Արշակի
24. Պողոսյան Պողոս Բենիկի
25. Պողոսյան Գուրգեն Արշակի
26. Պողոսյան Անտոն Համբարձումի
27. Պողոսյան Արամ Բախշիի
28. Սեւյան Ռուբեն Նիկոլայի
29. Ստեփանյան Իվան Խոսրովի
30. Հովհաննեսյան Ալեքսանդր Դավիթի

ՎԱՆՔ

1. Աբրահամյան Ռուբեն Միքայելի
2. Աբրահամյան Վարդան Միսակի
3. Գրիգորյան Արարատ Արտյոմի
4. Կաֆյան Ալեքսանդր Շամիրի
5. Կաֆյան Էդուարդ Ֆարսիի
6. Կաֆյան Միքայել Շամիրի
7. Մուրադով Համբարձում Միքայելի
8. Մանասյան Հրանտ Լեվոնի
9. Սարգսյան Աբրահամ Համբարձումի

ՎԱՐԴԱՇԱՏ

1. Աղամյան Նիկոլայ Ծատուրի	16. Դավթյան Ժենյա Սիմոնի
2. Աղաբաբյան Գրիշա Ավագիմի	17. Հայրապետյան Միշա Առաքելի
3. Ավանեսյան Երեմ Իվանի	18. Մարտիրոսյան Մեխակ Մարգարի
4. Ավանեսյան Սուրեն Իվանի	19. Մելիքսեթյան Երեմ Հարությունի
5. Ավանեսյան Պողոս Խաչատուրի	20. Մելիքսեթյան Արմիկ Հարությունի
6. Ավանյան Սիմոն Սողոմոնի	21. Մելքումյան Տիգրան Գեւորգի
7. Բաբայան Լյույա Հակոբջանի	22. Մուրադյան Գարա Աղաջանի
8. Բաբայան Հայասեր Հակոբջանի	23. Պողոսյան Զրիստափոր Արտեմի
9. Բաբայան Միրոն Խոսրովի	24. Սադիյան Մուխան Եփրեմի
10. Բաբայան Նիկոլայ Հակոբջանի	25. Սահակյան Հունան Սուլեյմանի
11. Բաբայան Սերգեյ Արտեմի	26. Սարգսյան Աբրամ Համբարձումի
12. Բաղդասարյան Վարդան Ալեքսանդրի	27. Սարգսյան Դանո Կարապետի
13. Գասպարյան Արարատ Սարգիսի	28. Սարգսյան Եղիշե Ալահվերդիի
14. Գասպարյան Սիմոն Սարգիսի	29. Սարգսյան Հունան Բախշիի
15. Դավթյան Անտոն Ավանեսի	

1. Աբրահամյան Արշամ Գ.
2. Աղաջանյան Դերենիկ Յ.
3. Աղաջանյան Երեմ Ա.
4. Արզումանյան Սերոբ Յ.
5. Արզումանյան Գուրգեն Մ.
6. Բաբայան Յայկազ Ա.
7. Բալյան Անդրանիկ Պ.
8. Բաղդասարյան Նարբեն Խ.
9. Բաղդասարյան Սերյոժա Ա.
10. Բաղդասարյան Դերենիկ Ծ.
11. Բաղդասարյան Եղիշե Մ.
12. Բաղդասարյան Միքայել Ա.
13. Գասպարյան Զերբեգ Ե.
14. Գասպարյան Շմավոն Ն.
15. Գրիգորյան Արծվիկ Ս.
16. Գրիգորյան Չավեն Ա.
17. Գրիգորյան Յրանտիկ Բ.
18. Գրիգորյան Արշավիր Ա.
19. Գրիգորյան Աշոտ Ա.
20. Գրիգորյան Ռուբեն Մ.
21. Գրիգորյան Ժորա Յ.
22. Գրիգորյան Անդրանիկ Ա.
23. Գեւորգյան Անդրանիկ Մ.
24. Գեւորգյան Յակոբ Մ.
25. Գեւորգյան Վահան Ս.
26. Դադամյան Բաբկեն Ս.
27. Դադամյան Արմենակ Ս.
28. Մարտիրոսյան Արտյուշա Յ.

ՏՅԱՔ

29. Մարտիրոսյան Աշոտ Յ.
30. Մարտիրոսյան Խուրշուդ Յ.
31. Մարտիրոսյան Շմավոն Զ.
32. Մելքունյան Շահեն Յ.
33. Մելքունյան Արծվիկ Ս.
34. Մելքունյան Մելքում Ա.
35. Մելքունյան Անդրանիկ Բ.
36. Մուրադյան Խաչատուր Ս.
37. Մուրադյան Սուրեն Ն.
38. Մուրադյան Արշակ Ն.
39. Ջավադյան Կոլյա Ա.

ՏՈՂ

1. Աբաղյան Լեւոն Թեւանի
2. Ափիրյան Աշոտ Առաքելի
3. Ափիրյան Արսեն Առաքելի
4. Ավետիսյան Շմավոն Ավետիսի
5. Ալեքսանյան Անդրանիկ Աղալարի
6. Աթայան Շմավոն Սամսոնի
7. Աթայան Յմայակ Սամսոնի
8. Ավետիսյան Գրիշա Աղաջանի
9. Ավանեսյան Գարեգին Իվանի
10. Ավանյան Արմավիր (Մարյանգյուլի)
11. Ավանյան Սեդրակ Անդրոնի
12. Ավանեսյան Սեդրակ Ավանի
13. Ավագյան Յմայակ (Խոնուց)
14. Աբայան Անդրոն (Նախշունի)
15. Ավանեսյան Թարխան Արշակի
16. Աբայան Միքայել (Ֆիրուզայի)
17. Աբայան Վաղարշակ
18. Բարսեղյան Գեղամ Արշակի
19. Բարսեղյան Արտուշա Արշակի
20. Բարսեղյան Մուխան Սարգսի
21. Բեջանյան Գրիշա Տիգրանի
22. Բաղդասարյան Սամսոն Սերգեյի
23. Բաբայան Նիկոլայ Աղայի
24. Բուդաղյան Միշա Առաքելի
25. Բալայան Յրանտիկ Սամվելի
26. Բալյան Միշա Սամվելի
27. Գրիգորյան Արտուշա Սիմոնի
28. Գրիգորյան Գրիգոր Ավանեսի
29. Գրիգորյան Սուլբաթ (Փարունց)
30. Գրիգորյան Պավել Բալասանի
31. Գրիգորյան Յրանտ Ալավերդիի
32. Գրիգորյան Ավագեն
33. Գրիգորյան Արմավիր Ավագենի
34. Դանիելյան Յրանտիկ Դանիելի
35. Չաքարյան Չաքար Սիմոնի
36. Չաքարյան Արմիկ Սիմոնի
37. Չաքարյան Մելիքսեթ (Թամամի)
38. Չաքարյան Սուրեն Արզումանի
39. Թամանյան Գուրգեն (Շուշանի)

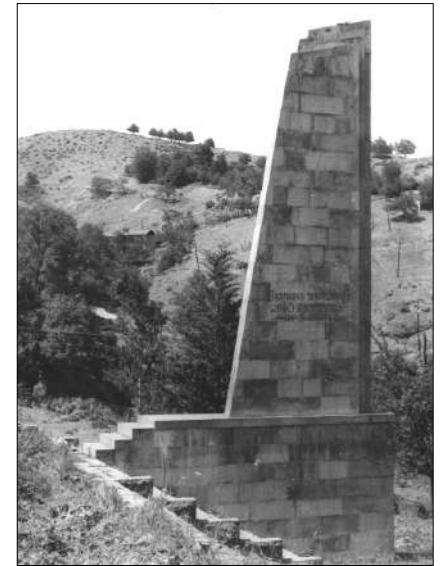
40. Ժամհարյան Գրիգոր (Մարյանգյուլի)
41. Ժամհարյան Յայասեր (Նաբաթի)
42. Խանիկյան Վահրամ (զինդեկ)
43. Կաֆյան Մուխան Յանբարձումի
44. Կաֆյան Սաշա Յանբարձումի
45. Կարապետյան Միշա Խաչիկի
46. Յայրյան Լեւոն Սիմոնի
47. Յայրյան Լեւոն Աթանեսի
48. Յայրյան Լեւոն Մուխանի
49. Յայրյան Սուրեն Մուխանի
50. Օսեփյան Արտուշա Օսեփի
51. Յակոբյան Պավել Յամբարձումի
52. Յակոբյան Սամվել Յամբարձումի
53. Յամբարձումյան Սանթուր Սարգսի
54. Յակոբյան Վանիկ Առաքելի
55. Յասանյան Լեւոն (Զուլանի)
56. Յասանյան Երվանդ Գրիգորի
57. Յակոբյան Սուրեն Պավելի
58. Յակոբյան Յակոբ Նիկոլայի
59. Յամբարձումյան Սեդրակ

60. Զովսեփյան Գարեգին Արշակի
61. Զասանյան Եղիշե Բաղդասարի
62. Դուլյան Ռուբեն Տիգրանի
63. Մանուկյան Գրիշա Ավանի
64. Մանուկյան Արտյուշա Ավանի
65. Մարգարյան Սիմոն Արսենի
66. Մարության Աշոտ Զարուբյունի
67. Մարության Գրիգոր Աթանեսի
68. Միրզոյան Միքայել
69. Միքայելյան Գրիգոր Մուխանի
70. Մկրտումյան Արշավիր (Սոֆիի)
71. Մկրտումյան Զովսեփ Ավագի
72. Պողոսյան Տրդատ Լեւոնի
73. Ջավադյան Միշա Սամսոնի
74. Ջավադյան Բորիկ Սամսոնի
75. Ջավադյան Մեսրոպ Սիմոնի
76. Սահակյան Օհան Սիմոնի
77. Սահակյան Ռուբեն Պետրոսի
78. Սահակյան Գրիգոր Ավագի
79. Սահակյան Սուրեն Սիմոնի
80. Սահակյան Գրիշա Թադեւոսի
81. Սահակյան Ռուբեն Սարգսի
82. Սահակյան Անդրանիկ Սարգսի
83. Սահակյան Գրիշա Ավանեսի
84. Սահակյան Սումբատ Առաքելի
85. Սահակյան Վարդան Ռուբենի
86. Վարդապետյան Զրաչիկ Արշակի
87. Տունյան Սուրեն Մարդիի
88. Տունյան Վարդան Սաշայի
89. Զեշիշյան Արամ Թեւանի
90. Եզանյան Արշակ Օսեփի
91. Օհանյան Լեւոն Օհանի
92. Սարգսյան Արտեմ Իշխանի
93. Սարգսյան Արտաշ Իշխանի
94. Չինունց Ալբերտ
95. Սարգսյան Շմավոն (Բագումի)
96. Մուսայելյան Թեւոս Առաքելի
97. Դանիելյան Գրիգոր Զայրապետի
98. Մկրտչյան Շահեն Զարուբյունի
99. Մկրտչյան Երվանդ Զարուբյունի
100. Պետրոսյան Սամվել Արթուրի
101. Պետրոսյան Զրանտ Արթուրի
102. Սարգսյան Երվանդ Թեւոսի
103. Սարգսյան Միշա Իսակի
104. Սարգսյան Գրիշա Իսակի
105. Պողոսյան Ռուբեն Ղահրամանի
106. Սողոմոնյան Ղեւոնդ Բաղդիի
107. Ավթանդիլյան Սուրեն Արթուրի
108. Ավթանդիլյան Խորեն Արթուրի
109. Ավագյան Անդրանիկ (Օսաննայի)
110. Բարսեղյան Աբգար
111. Շաբուրյան Սուրեն Առաքելի
112. Զակոբյան Պետրոս
113. Եզանյան Զակոբ Սարուխանի
114. Աբրահամյան Գարեգին Տիգրանի
115. Աղաջանյան Զայասեր Աստատուրի
116. Օհանյան Սմբատ Շամիրի
117. Արզումանյան Արշավիր Աղաջանի
118. Զայրյան Մուշեղ Զաթամի
119. Բաղդասարյան Ալբերտ Բախշիի
120. Բաբայան Թադեւոս Զակոբի
121. Բալայան Իվան Սեմյոնի
122. Բաղդյան Արսեն Անդրեյի
123. Գասպարյան Գուրգեն Խաչատուրի
124. Գրիգորյան Գրիգոր Միքայելի
125. Մուսաիլով Անդրանիկ Շամիրի
126. Օսիպով Արտեմ Զովսեփի
127. Օսիպով Արտեմ Արամի
128. Ստեփանյան Միքայել Իվանի
129. Սարգսյան Լեւոն Սարգսի
130. Սարգսյան Միքայել Արամի
131. Սահակյան Դարչին Զամբարձումի
132. Ալեքսանյան Ալեքսանդր Գրիգորի
133. Ավանեսյան Յակով Բաղդասարի
134. Զայրյան Աշևակ Դավիթի
135. Միրզոյան Մելիք Ալեքսանդրի
136. Զայրյան Արմենակ
137. Բարսեղյան Սամվել
138. Գրիգորյան Անդրեյ Մելիքսեթի
139. Մարության Գրիշա Զարուբյունի
(անհայտ կորած)

1. Աբրահամյան Արշակ
2. Աբրահամյան Արսեն
3. Աբրահամյան Գրիշա
4. Աբրահամյան Սիմոն
5. Աբրահամյան Սարգիս
6. Ազիսբեկյան Ասատուր
7. Ազիսբեկյան Արտաշես
8. Ազիսբեկյան Գերասիմ
9. Ազիսբեկյան Իվան
10. Ազիսբեկյան Համբարձում
11. Ամիրջանյան Ասլան
12. Ամիրջանյան Համբարձում
13. Ամիրջանյան Մարգարա
14. Ամիրջանյան Ներսես
15. Ամիրջանյան Ամրի
16. Ավագյան Լեւոն
17. Ավագյան Արմենակ
18. Ավագյան Ավետիս
19. Ավագյան Արտաշես
20. Ավագյան Ավագ
21. Ավագյան Գրիշա
22. Ավագյան Լեւոն
23. Ավագյան Խաչիկ
24. Ավագյան Ֆաթալի
25. Ավագյան Բագրատ
26. Ավագյան Շամիր
27. Ավագյան Սերյոժա
28. Ավագյան Սալիմ
29. Ավագյան Վաղարշակ
30. Ավետիսյան Սերգեյ
31. Ավետիսյան Օհան
32. Արզումանյան Արտաշես
33. Արզումանյան Բագրատ
34. Արզումանյան Նիկոլայ
35. Բաբայան Մարգարա
36. Բաբայան Գաբրիել
37. Բաբայան Օհան
38. Բաբայան Շամիր
39. Բաբայան Օհան
40. Բաղասյան Գրիշա
41. Բաղասյան Աղալար Ի.

ՏՈՒՄԻ

42. Բաղասյան Ավագ
43. Բաղասյան Աղալար Ա.
44. Բաղդասարյան Համբարձում
45. Բաղդասարյան Իշխան
46. Բաղդասարյան Սերգեյ
47. Բաղյան Արտաշես
48. Բաղյան Գերասիմ
49. Բաղյան Գեւորգ
50. Բաղյան Իսահակ
51. Բաղյան Նիկոլայ
52. Բաղյան Հարություն
53. Բաղյան Նիկոլայ
54. Բեջանյան Արսեն
55. Բեջանյան Համբարձում
56. Իսանյան Խաչիկ Գ.
57. Բեջանյան Եղիշե
58. Բեջանյան Լեւոն
59. Գասպարյան Լեւոն
60. Գասպարյան Արտաշես
61. Գասպարյան Թեւան
62. Գասպարյան Սելի

63. Գասպարյան Իշխան	105. Խաչատրյան Զարություն
64. Գասպարյան Մարգարա	106. Խաչատրյան Ասլան Գ.
65. Գալստյան Սամսոն	107. Խաչատրյան Սարգիս
66. Գալստյան Վանյա	108. Խաչատրյան Սամսոն
67. Գեւորգյան Բուդդան	109. Խաչատրյան Զովսեփ
68. Գեւորգյան Ժորա	110. Խաչատրյան Սայի
69. Գեւորգյան Իսահակ	111. Ծատուրյան Արամ
70. Գեւորգյան Սերգեյ	112. Ծատուրյան Մելիքսեթ
71. Գրիգորյան Գերասիմ	113. Ծատուրյան Զայրապետ
72. Գրիգորյան Ասլան	114. Զակոբյան Գերասիմ
73. Գրիգորյան Ավշար	115. Զակոբյան Գուրգեն
74. Գրիգորյան Զրանտ	116. Զակոբյան Գրիգոր
75. Գրիգորյան Գարեգին	117. Զակոբյան Եղիշե
76. Գրիգորյան Վարդան	118. Զակոբյան Լեւոն
77. Գրիգորյան Ռուբեն	119. Զակոբյան Մարգարա
78. Գրիգորյան Մելիք	120. Զակոբյան Սարո
79. Գրիգորյան Անդրանիկ	121. Զակոբյան Սամվել
80. Գրիգորյան Արսեն	122. Զակոբյան Պետրոս
81. Գրիգորյան Ավագ	123. Զակոբյան Սարուխան
82. Դանիելյան Դանիել	124. Զայրապետյան Բախշի
83. Դանիելյան Արտաշես	125. Զայրապետյան Աբրահամ
84. Դանիելյան Մեքտի	126. Զայրապետյան Մովսես
85. Դանիելյան Լալա	127. Զայրապետյան Զայրապետ
86. Դանիելյան Սիմոն	128. Զայրապետյան Վարդան
87. Եղյան Աղասի	129. Զայրապետյան Սերյոժա
88. Եղյան Իվան	130. Զայրապետյան Ռուբեն
89. Եղյան Արտաշես	131. Զայրապետյան Կոլյա
90. Եղյան Արտեմ	132. Զակոբջանյան Գուրգեն
91. Եղյան Զամբարձուհ	133. Զովհաննիսյան Զովհաննես
92. Եղյան Գերասիմ	134. Զովհաննիսյան Կոլյա
93. Եղյան Շամիր	135. Ղազարյան Գուրգեն
94. Եղյան Խաչիկ	136. Ղազարյան Դանիել
95. Եղյան Լեւոն	137. Ղազարյան Մադաթ
96. Իսանյան Գերասիմ	138. Ղազարյան Սերգեյ
97. Իսանյան Խաչիկ Ա.	139. Ղազարյան Սարուխան
98. Իսանյան Եղիշե	140. Մարդանյան Եղիկ
99. Իսանյան Լեւոն Գ.	141. Մարդանյան Գուրգեն
100. Խաչատրյան Ավշառ	142. Մարդանյան Միշա
101. Խաչատրյան Իսահակ	143. Մարդանյան Սերգեյ
102. Խաչատրյան Գուրգեն	144. Մարդանյան Զովակիմ
103. Խաչատրյան Ասլան Գ.	145. Մարդանյան Արտեմ Ա.
104. Խաչատրյան Արսեն	146. Մարդանյան Գրիշա Գ.

147. Մարդանյան Գրիշա Ի.	169. Սահակյան Գուրգեն
148. Մարդանյան Սիմոն	170. Սահակյան Ասատուր
149. Մարդանյան Զումշուդ	171. Սահակյան Սամսոն
150. Մարդանյան Գերասիմ	172. Սահակյան Թեմուր
151. Մարդանյան Վաղարշակ	173. Սայիյան Ավշառ
152. Մելքումյան Մելիք	174. Սայիյան Աղալում
153. Մելքումյան Սերգեյ	175. Սայիյան Գրիգոր
154. Մելքումյան Սարուխան	176. Սայիյան Հրանտ
155. Մելքումյան Գեւորգ	177. Ստեփանյան Արշակ
156. Մելքումյան Վահան	178. Ստեփանյան Աղալում
157. Մոսյան Ներսես	179. Ստեփանյան Բեգլար
158. Մոսյան Գարեգին	180. Ստեփանյան Արտեմ
159. Մոսյան Ավագ	181. Ստեփանյան Գուրգեն
160. Մոսյան Արտեմ	182. Ստեփանյան Իշխան
161. Մոսյան Գարեգին	183. Օհանյան Սմբատ
162. Նարինյան Հարություն	184. Օհանյան Արամ
163. Ներսիսյան Գերասիմ	185. Օհանյան Լեւոն
164. Ներսիսյան Զրիստափոք	186. Օհանյան Սերգեյ
165. Ներսիսյան Մարդի	187. Օհանյան Համբարձում
166. Պետրոսյան Ասատուր	188. Օհանջանյան Աղալար
167. Պետրոսյան Սուրեն	189. Օհանջանյան Իշխան
168. Սահակյան Արշակ	190. Օհանջանյան Հայրապետ

1. Ավագյան Միքայել Հակոբի
2. Հայրյան Արտաշես Գերասիմի
3. Հայրապետյան Սերգեյ Արտեմի
4. Աբրահամյան Մելիք Բաղդասարի
5. Աբրահամյան Հայրո Բաղդասարի
6. Հայրապետյան Եղիշե Մակարի
7. Հակոբով Ռուբեն Ավշարի
8. Աբրահամյան Սմբատ Սարգսի
9. Աբրահամյան Արտաշես Ալեքսանդրի
10. Ալեքսանյան Պետրոս Ավշարի
11. Ավանեսյան Հակոբ Սեմյոնի
12. Աբրահամյան Գեորգի Մուխանի
13. Աբրահամյան Հարություն Ալեքսանդրի
14. Համբարձումյան Սոկրատ Կարապետի
15. Ավետիսով Տիգրան Նիկոլայի
16. Ավանեսյան Խորեն Մովսեսի
17. Բաբայան Գուրգեն Բալասանի
18. Բաբայան Սուրեն Աղաջանի

ՑՈՐ

19. Բաբայան Շամիր Գուլիայի	35. Լալայան Սուրեն Միքայելի
20. Բաբայան Իսակ Աղաջանի	36. Մկրտումյան Գրիգորի Աղաջանի
21. Բաղդասարյան Ռուբեն Խոսրովի	37. Մկրտումյան Գեորգի Աղաջանի
22. Բաբայան Սեմյոն Գրիգորի	38. Միրզոյան Խորեն Մովսեսի
23. Բաբայան Սամսոն Գրիգորի	39. Յովսեփյան Արմիկ Լեւոնի
24. Բաբայան Յովսեփ Ներսեսի	40. Յովսեփյան Աստուտուր Նիկոլայի
25. Բաղդասարյան Գրիգորի Խոսրովի	41. Յովսեփյան Անդրանիկ Լեւոնի
26. Բաբայան Մակար Խոսրովի	42. Սարգսյան Արտուշա Խաչատուրի
27. Գրիգորյան Շահեն Աբրահամի	43. Սարգսյան Գրիգորի Ալեքսանդրի
28. Գրիգորյան Խորեն Մակարի	44. Սարգսյան Մակար Ալեքսանի
29. Գրիգորյան Սուրեն Աբրահամի	45. Սարգսյան Արմիկ Սեմյոնի
30. Ղահրամանյան Սեդրակ Սարգսի	46. Սարգսյան Արշակ Յարությունի
31. Կարապետյան Արշավիր Սեմյոնի	47. Թավադոզ Թեւան Սեմյոնի
32. Կարապետյան Սերյոժա Յամբարձումի	48. Ֆանունց Գրիգորի Կարապետի
33. Կարապետյան Աղաջան Մելիքսեթի	49. Խաչատրյան Արշավիր Արշակի
34. Զարամյան Գրիշա Ճատուրի	

ՈՒՆՏԱԶՈՐ

1. Աբրահամյան Ենոք Ա.
2. Աբրահամյան Սերգեյ Ն.
3. Աբալյան Աղալում Մ.
4. Աբալյան Ալեքսանդր Գ.
5. Աբալյան Արշակ Խ.
6. Աբալյան Արմավիր Ս.
7. Աբալյան Եգոր Բ.
8. Աբալյան Երվանդ Մ.
9. Աբալյան Սամսոն Բ.
10. Աբալյան Սերյոժա Մ.
11. Աբալյան Վարսակ Մ.
12. Աբալյան Վոլոդյա Բ.
13. Ավագյան Աշոտ Մ.
14. Ավագյան Սուրեն Պ.
15. Ավագյան Սուրեն Ա.
16. Ավագյան Սերյոժա Ա.
17. Ավետիսյան Խալիֆ Ն.
18. Ավետիսյան Գրիշա Ա.
19. Առուստամյան Մովսես Խ.
20. Բաբայան Անդրանիկ Դ.
21. Բաբայան Աշոտ Ս.
22. Բաբայան Աշոտ Փ.

23. Բաբայան Արշավիր Փ.
24. Բաբայան Արողյա Խ.
25. Բաղդասարյան Սամվել Օ.
26. Բալասանյան Սերգեյ Բ.
27. Բալասանյան Սանթուր Բ.
28. Բադունց Բահադուր Ղ.
29. Բադյան Աղալար Կ.
30. Բադյան Սամվել Մ.
31. Բադյան Անդրանիկ Մ.
32. Բեգլարյան Բեգլար Բ.
33. Բոգյան Պավել Գ.

34. Բոզյան Վազգեն Ա.	55. Հարությունյան Ղեւոնդ Մ.
35. Բաղդյան Երեմ Մ.	56. Հարությունյան Անդրեյ Օ.
36. Բաղդյան Բաղդի Ա.	57. Հարությունյան Միսակ Ն.
37. Բաղդյան Իսակ Ն.	58. Հովակիմյան Սանթուր Ե.
38. Բաղդյան Վանյա Ղ.	59. Հովակիմյան Սուրեն Ն.
39. Բաբայան Ալեքսանդր Կ.	60. Հովակիմյան Արտաշ Ա.
40. Բաբայան Բախշի Կ.	61. Մանասյան Ամիր Մ.
41. Բաբայան Ռուբեն Հ.	62. Մանասյան Արտաշ Մ.
42. Բաբայան Ղուլի Ա.	63. Մելքումյան Գրիշա Ա.
43. Բեգլարյան Անդրեյ Բ.	64. Մելքումյան Ալեքսանդր Մ.
44. Չալյան Թիլեֆ Ա.	65. Մելքումյան Աշոտ Մ.
45. Չալյան Միշա Ե.	66. Մելքումյան Աշոտ Մ.
46. Չալյան Շմավոն Ե.	67. Մելքումյան Սերգեյ Ն.
47. Չալյան Վարդան Թ.	68. Մելքումյան Ռուբեն Ն.
48. Չալյան Վոլոդյա Թ.	69. Մկրտչյան Ուռուժ Ա.
49. Լալայան Լալա Ռ.	70. Պողոսյան Գուրգեն Մ.
50. Խաչատրյան Իսակ Մ.	71. Պողոսյան Ալեքսանդր Մ.
51. Հայրապետյան Ղեւոնդ Մ.	72. Պողոսյան Աշոտ Գ.
52. Հարությունյան Ալեքսանդր Օ.	73. Պողոսյան Արամ Ս.
53. Հարությունյան Ալեքսանդր Մ.	74. Պետրոսյան Գ.
54. Հարությունյան Սերյոժա Օ.	

1. Առաքելյան Արսեն Օ.
2. Առաքելյան Առաքել Օ.
3. Առաքելյան Ռուբեն Մ.
4. Առաքելյան Խաչատուր Ա.
5. Առաքելյան Պավել Մ.
6. Առաքելյան Բագրատուր Պ.
7. Ամիրջանյան Ալեքսանդր Զ.
8. Ամիրջանյան Սերգեյ Ն.
9. Ամիրջանյան Հայասեր Գ.
10. Ամիրջանյան Թարխան Գ.
11. Ամիրջանյան Համազասպ Ա.
12. Ամիրջանյան Արարատ Ի.
13. Ալախվերդյան Սանթուր Մ.
14. Ալախվերդյան Միսակ Ի.
15. Ալախվերդյան Նարեկ Ի.
16. Արզումանյան Վազգեն Ա.

ՔՈՒՐԱԹԱՂ

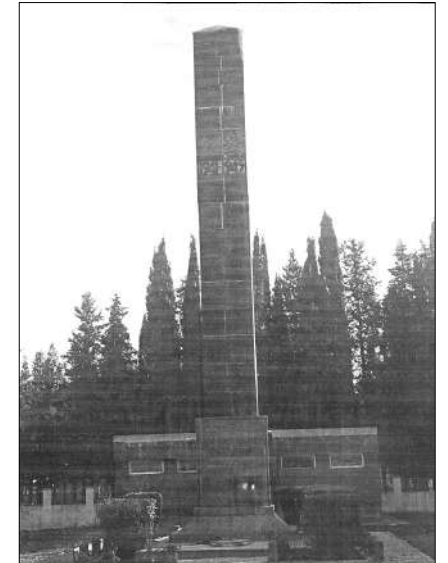
17. Բարխուդարյան Միշա Ա.
18. Բաբայան Տիգրան Ն.
19. Բաբայան Միշա Ն.
20. Բաբայան Սեմյոն Ա.
21. Բաբայան Լեւոն Ա.
22. Բեգլարյան Սերգեյ Ս.
23. Բարխուդարյան Գրիշա Բ.
24. Բարխուդարյան Արմենակ Ա.
25. Բալասանյան Լեւոն Ս.
26. Բալասանյան Թեւան Ս.
27. Բալասանյան Գրիշա Ա.
28. Գասպարյան Հայկ Ս.
29. Գասպարյան Արարատ Ե.
30. Գասպարյան Դարչին Ա.
31. Գասպարյան Թեւան Բ.
32. Գասպարյան Եփրեմ Ս.
33. Համբարձումյան Անդրանիկ Ա.
34. Համբարձումյան Միշա Ա.
35. Հարությունյան Սամվել Բ.
36. Ղազարյան Սաշա Ա.
37. Ղազարյան Բալաբեկ Ա.
38. Գազարյան Գրիշա Բ.
39. Ղազարյան Միշա Պ.
40. Ղազարյան Սերյոժա Մ.
41. Ղազարյան Աբգար Կ.
42. Ղազարյան Արմո Ն.
43. Ղազարյան Արտաշես Ս.
44. Միրզոյան Տիգրան Մ.
45. Մարտիրոսյան Վոլոդյա Մ.
46. Մարտիրոսյան Ապրես Մ.
47. Մարտիրոսյան Չաքար Ն.
48. Մարտիրոսյան Զրիտափոր Խ.
49. Նավասարդյան Միսակ Մ.
50. Նավասարդյան Արմենակ Բ.
51. Նավասարդյան Միքայել Մ.
52. Նավասարդյան Գրիշա Ա.
53. Նավասարդյան Եղիշե Ա.
54. Պետրոսյան Վանիշկա Ա.
55. Պողոսյան Հայասեր Գ.
56. Սարգսյան Իվան Մ.
57. Սարգսյան Գրիշա Գ.
58. Շահնազարյան Շահեն Կ.
59. Շահնազարյան Աշոտ Բ.
60. Շահնազարյան Ռաֆիկ Բ.
61. Շահնազարյան Սաշա Բ.
62. Շահնազարյան Միրիկ Ա.

ՄԱՐՏԱԿԵՐՏԻ ՇՐՋԱՆ

ՔԱՂԱՔ ՄԱՐՏԱԿԵՐՏ

1. Առաքելյան Ասծատուր Ա.
2. Առաքելյան Գուրգեն Մ.
3. Առաքելյան Գարեգին Ա.
4. Առաքելյան Իսա
5. Առաքելյան Աշոտ
6. Առաքելյան Վարազդատ
7. Առաքելյան Խաչատուր
8. Ավթանդիլյան Թեմիկ Ա.
9. Ավետիսյան Գուրգեն Գ.
10. Ավետիսյան Նիկոլայ Մ.
11. Ավետիսյան Սեդրակ Մ.
12. Ավետիսյան Կոյա Ա.
13. Ասրյան Արտուշ Զ.
14. Ասրյան Սուրեն Ս.
15. Ասրյան Գուրգեն Զ.
16. Ասրյան Սամվել Զ.
17. Ասրյան Վաչագան Զ.
18. Աղասյան Սարուխան Ա.
19. Աղասյան Ռուբեն Ա.
20. Աղասյան Սուրեն Ա.
21. Աղասյան Սեդրակ Ա.
22. Աղասյան Արտուշ Բ.
23. Աղասյան Սամվել Զ.
24. Ավթանդիլյան Բագրատ
25. Ավետիսյան Տիգրան Մ.
26. Անդրյան Խրիստ Մ.
27. Անդրյան Անդրի
28. Անդրյան Մոսի
29. Ասծատրյան Սեդրակ Գ.
30. Ասծատրյան Տիգրան Ն.
31. Ասծատրյան Մուշեղ Ն.
32. Անտոնյան Արամ Ա.
33. Աթայան Գալուստ Բ.
34. Աթայան Գուրգեն Ն.
35. Ասծատրյան Լեւոն Գ.
36. Ասծատրյան Տիգրան

37. Այվազյան Սուրեն Ի.
38. Այվազյան Գրիգոր Մ.
39. Այվազյան Ավանես Մ.
40. Առուշանյան Ներսես Բ.
41. Առուշանյան Արմեն Ա.
42. Անաստասյան Սերյոժա Տ.
43. Առուստամյան Սավադ Զ.
44. Անդրյան Զակոբջան Զ.
45. Բաբայան Օհան Խ.
46. Բադունց Վաչագան Զ.
47. Բադունց Գուրգեն Զ.
48. Բադունց Սամվել Զ.
49. Բադունց Գուրգեն Մ.
50. Բադունց Երվանդ Լ.
51. Բադունց Զրանտիկ Ս.
52. Բադունց Վահան Զ.
53. Բալայան Արտաշ Զ.

54. Բալայան Չինավոր
 55. Բալայան Յակոբյան Ա.
 56. Բալայան Արտուշ Ա.
 57. Բալայան Սեդրակ Բ.
 58. Բալայան Ապրես Ս.
 59. Բաղմանյան Ներսես Յ.
 60. Բաղմանյան Գրիգոր Մ.
 61. Բաղմանյան Արամ Գ.
 62. Բաղմանյան Չինավոր Մ.
 63. Բաղմանյան Սեդրակ Մ.
 64. Բաղմանյան Սուրեն Բ.
 65. Բաղմանյան Սեդրակ
 66. Բաղմանյան Սուխան
 67. Բալասանյան Լեւոն Պ.
 68. Բաղրյան Արամ Մ.
 69. Բաղրյան Արմենակ Ա.
 70. Բաղրյան Ներսես Չ.
 71. Բաղրյան Արամ Չ.
 72. Բաղրյան Չինա Գ.
 73. Բաղունց Տիգրան Պ.
 74. Բաղունց Յարություն
 75. Բաղունց Խաչատուր Յ.
 76. Բաղունց Զիվանշիր Ն.
 77. Բաղունց Թալիշ Ա.
 78. Բաղունց Սուրեն Մ.
 79. Բաղունց Շահեն Տ.
 80. Բաղունց Չինավոր Յ.
 81. Բեգունց Բախշի Վ.
 82. Բեգունց Սեդրակ Ա.
 83. Բեգունց Պետակ Ա.
 84. Բեգունց Նիկոլայ Ա.
 85. Բեգունց Զալալ Ա.
 86. Բեգունց Սիմոն Վ.
 87. Բեգլարյան Ապրես Ն.
 88. Բեգլարյան Սամսոն Յ.
 89. Գալստյան Շիրին Բ.
 90. Գալստյան Սուրեն Գ.
 91. Գալստյան Զալալ Ա.
 92. Գալստյան Սերգի Ա.
 93. Գասպարյան Օհանես Տ.
 94. Գասպարյան Արամ
 95. Գասպարյան Թալիշ Ի.
 96. Գասպարյան Գուրգեն Ի.
 97. Գյուրջյան Միրզա Ղ.
 98. Գյուրջյան Միշա Մ.
 99. Գյուրջյան Արամ Չ.
 100. Գյուրջյան Չինավոր Չ.
 101. Գյուրջյան Եփրեմ Չ.
 102. Գյուրջյան Լեւոն Մ.
 103. Գյուրջյան Վաչագան Մ.
 104. Գյուրջյան Գուրգեն Մ.
 105. Գյուրջյան Սերյոժա Մ.
 106. Գյուրջյան Վաչագան Յ.
 107. Գյուրջյան Արտաշ Յ.
 108. Գյուրջյան Գրիգոր Շ.
 109. Գյուրջյան Երվանդ Շ.
 110. Գյուրջյան Նիկոլայ Ս.
 111. Գյուրջյան Իսա Ս.
 112. Գյուրջյան Վանյա Ն.
 113. Գրիգորյան Լեւոն Ի.
 114. Գրիգորյան Չինավոր Ի.
 115. Գրիգորյան Սաքի Ի.
 116. Գրիգորյան Վահան Յ.
 117. Գրիգորյան Աշոտ Չ.
 118. Գրիգորյան Վանյա Յ.
 119. Գեւորգյան Ներսես Լ.
 120. Գեւորգյան Սուրեն Ս.
 121. Գեւորգյան Սերոժ Ս.
 122. Գեւորգյան Սանասար Խ.
 123. Գեւորգյան Դանիել Գ.
 124. Գեւորգյան Սուրեն Մ.
 125. Եղիազարյան Վաղարշակ Ղ.
 126. Եղիազարյան Գուրգեն Ղ.
 127. Եղիազարյան Գուրգեն Յ.
 128. Եղիազարյան Սարգիս Բ.
 129. Եղիազարյան Անդրանիկ Բ.
 130. Թունյան Շահեն
 131. Իզմաիլյան Արամ Գ.
 132. Իզմաիլյան Իշխան Յ.
 133. Իզմաիլյան Սիմոն Վ.

134. Իզմահիլյան Հայրապետ Խ.
 135. Իզմահիլյան Արամ Մ.
 136. Իզմահիլյան Թալիշ Պ.
 137. Իզմահիլյան Ներսես Ա.
 138. Իզմահիլյան Պետրոս Վ.
 139. Իզմահիլյան Հայրապետ Վ.
 140. Իսրայելյան Գարեգին Ն.
 141. Իսրայելյան Արմեն Ն.
 142. Իսրայելյան Գուրգեն Ս.
 143. Խաչատրյան Լեւոն Պ.
 144. Խաչատրյան Սուրեն Հ.
 145. Խոնդկարյան Վլոդոյա Հ.
 146. Հակոբյան Արմեն Ն.
 147. Հակոբյան Գրիգոր Ֆ.
 148. Հակոբյան Սահակ
 149. Համբարձումյան Օհաննես Թ.
 150. Համբարձումյան Սամվել Ն.
 151. Հայրապետյան Գավրուշ Մ.
 152. Հայրապետյան Լեւոն Ս.
 153. Հարությունյան Արտեմ Ա.
 154. Հյուսնունց Համբարձում Ա.
 155. Հյուսնունց Սարուխան Հ.
 156. Հյուսնունց Սարգիս Հ.
 157. Հյուսնունց Արմեն Հ.
 158. Հյուսնունց Չինավոր Հ.
 159. Հյուսնունց Տիգրան Հ.
 160. Հյուսնունց Կոլյա Գ.
 161. Հյուսնունց Սեդրակ Ա.
 162. Հյուսնունց Սամսոն Պ.
 163. Հյուսնունց Մովսես Դ.
 164. Հյուսնունց Վաչագան Թ.
 165. Հյուսնունց Լեւոն Հ.
 166. Հյուսնունց Գուրգեն Մ.
 167. Հյուսնունց Շահնազար Խ.
 168. Հյուսնունց Գրիգոր Մ.
 169. Հյուսնունց Մուրադ Խ.
 170. Ղուկասյան Լեւոն Ն.
 171. Ղուկասյան Նիկոլայ Ս.
 172. Ղուկասյան Մովսես Վ.
 173. Ղուկասյան Գուրգեն Կ.
 174. Ղուկասյան Խորեն Կ.
 175. Ղուկասյան Ներսես Ա.
 176. Ղուկասյան Իսա Ա.
 177. Ղուկասյան Կոլյա Մ.
 178. Մանուկյան Երվանդ Ն.
 179. Մանուկյան Գուրգեն Շ.
 180. Մանուկյան Գրիգոր
 181. Մամունց Բախշի Հ.
 182. Մամունց Հունան Հ.
 183. Մամունց Արամ Մ.
 184. Մամունց Միքայել Հ.
 185. Մամունց Միքայել Ս.
 186. Մամունց Արամ Գ.
 187. Մամունց Սուրեն Ն.
 188. Մամունց Սամսոն Վ.
 189. Մամունց Սեդրակ Գ.
 190. Մամունց Բալա Հ.
 191. Մամունց Օհանես Գ.
 192. Միրզոյան Նիկոլայ Թ.
 193. Միրզոյան Իվան Թ.
 194. Մոսունց Միքայել Գ.
 195. Մանվելյան Մարկոս Ա.
 196. Մանվելյան Արշակ Ա.
 197. Մանվելյան Լազր Ա.
 198. Մանվելյան Մակիչ Ա.
 199. Մանվելյան Մկրտիչ
 200. Մանուչարյան Բագրատ Ի.
 201. Մարտիրոսյան Արշակ Ս.
 202. Մնացականյան Ջալալ Գ.
 203. Մկրդումյան Գուրգեն Մ.
 204. Մկրդումյան Կարապետ Ա.
 205. Նալբանդյան Մուխի Ջ.
 206. Նալբանդյան Միքայել Ա.
 207. Նալբանդյան Սեդրակ Գ.
 208. Նալբանդյան Նիկոլայ Գ.
 209. Նանազոյան Ներսես Ն.
 210. Նանազոյան Միրզա Մ.
 211. Նանազոյան Ներսես Ա.
 212. Նանազոյան Անդրի Հ.
 213. Նանազոյան Արտուշ Ա.

- 214.Նանագյուլյան Հայրապետ Շ.
 215.Նանագյուլյան Ավանես Ա.
 216.Նանագյուլյան Արամ Գ.
 217.Ներսեսյան Շահեն
 218.Շահանգ Բիատուր Բ.
 219.Շահանգ Վանի Ս.
 220.Շահանգ Միրզա Մ.
 221.Շահանգ Հայրապետ Մ.
 222.Շահանգ Հարություն Բ.
 223.Շահանգ Կոլյա Թ.
 224.Շահանգ Թեոս Գ.
 225.Շահանգ Գուրգեն Գ.
 226.Շահանգ Գարեգին Գ.
 227.Շահանգ Վաչագան Ս.
 228.Չալյան Սիմոն Բ.
 229.Չալյան Միքայել Կ.
 230.Չալյան Արտեմ Կ.
 231.Չալյան Գուրգեն Ջ.
 232.Չալյան Ենոք Կ.
 233.Չալյան Գուրգեն Կ.
 234.Չալյան Սերգեյ Ս.
 235.Չալյան Միքայել Մ.
 236.Չալյան Գուրգեն Մ.
 237.Չիլնգարյան Անդրանիկ Հ.
 238.Չիլնգարյան Ռուբեն Գ.
 239.Չիլնգարյան Գուրգեն Հ.
 240.Պետրոսյան Մովսես Մ.
 241.Պետրոսյան Նիկոլայ Մ.
 242.Պետրոսյան Երվանդ Ա.
 243.Պետրոսյան Գուրգեն Մ.
 244.Պետրոսյան Առուստամ Թ.
 245.Պետրոսյան Բախչի Խ.
 246.Պետրոսյան Գուրգեն Խ.
 247.Պետրոսյան Միքայել Հ.
 248.Պետրոսյան Սեդրակ Հ.
 249.Պետրոսյան Բագրատ Մ.
 250.Պետրոսյան Մուխան Ա.
 251.Պետրոսյան Գուրգեն Բ.
 252.Պետրոսյան Գրիգոր Մ.
 253.Պետրոսյան Համբարձում Թ.
 254.Պետրոսյան Արտուշ Թ.
 255.Պետրոսյան Գարեգին Ս.
 256.Պետրոսյան Զալալ Ն.
 257.Պետրոսյան Շահնազար Խ.
 258.Պողոսյան Իսկանդար Ս.
 259.Զավադյան Ներսես Ս.
 260.Սիմոնյան Գրիգորի Ա.
 261.Սիմոնյան Լեւոն Բ.
 262.Սահակյան Վաչագան Օ.
 263.Սահակյան Գուրգեն Ս.
 264.Սահակյան Ապրես Ա.
 265.Սահակյան Սարուխան Ա.
 266.Սարգսյան Մուխան Գ.
 267.Սարգսյան Առստամ Գ.
 268.Սարգսյան Շիրին Հ.
 269.Սարգսյան Լեւոն Հ.
 270.Սարգսյան Իսա Հ.
 271.Սարգսյան Սերգի Հ.
 272.Սարգսյան Սամսոն Հ.
 273.Սանթրյան Լազր Բ.
 274.Սանթրյան Ներսես Հ.
 275.Սանթրյան Սիմոն Հ.
 276.Սանթրյան Քրիստափոր Մ.
 277.Սանթրյան Մուխի Ս.
 278.Սանթրյան Պետրոս Պ.
 279.Վառունգ Ներսես Ս.
 280.Տուկանանց Նիկոլայ Հ.
 281.Ջարդումյան Հակոբ Ա.
 282.Ջարդումյան Բագրատ Մ.
 283.Ջարդումյան Արամ Մ.
 284.Ջարդումյան Սանթրի Հ.
 285.Ջարդումյան Խաչատուր Ս.
 286.Ջարդումյան Խորեն Ս.
 287.Ջարդումյան Գրիգորի Ս.
 288.Օհանյան Բագրատ
 289.Օհանջանյան Սեդրակ Ն.
 290.Օհանջանյան Սարգիս Ն.
 291.Օհանջանյան Արամ Ա.

1. Բաբայան Իվան
2. Բաբայան Մարգարա
3. Բաբայան Գուրգեն
4. Բաբայան Ասատուր
5. Բաբայան Գարեգին
6. Բաբայան Սամսոն
7. Բալուդյան Չոհրաբ
8. Գեւորգյան Արշակ
9. Գեւորգյան Արտաշ
10. Սախյան Գուրգեն
11. Սախյան Նիկոլայ
12. Սախյան Խորեն

1. Աբրահամյան Գրիգորի Տ.
2. Աբրահամյան Ալեքսանդր Մ.
3. Աբրահամյան Սուրեն Մ.
4. Աբրահամյան Միսակ Ա.
5. Աբրահամյան Վարդան Ա.
6. Ազատյան Ավագ Խ.
7. Ազատյան Գուրգեն Յ.
8. Ազատյան Սերգեյ Յ.
9. Ազատյան Շիրին Յ.
10. Ալավերդյան Թադևոս Յ.
11. Ալավերդյան Աշոտ Յ.
12. Ալավերդյան Արամիկ Յ.
13. Ալավերդյան Աբել Ա.
14. Ալավերդյան Գրիգոր Ս.
15. Ալավերդյան Վերդի Ա.
16. Աղաբաբյան Շահեն Լ.
17. Աղաբաբյան Գարեգին Գ.
18. Աղաբաբյան Աթանես Ա.
19. Աղաբաբյան Ներսես Գ.
20. Աղաբաբյան Մովսես Ա.
21. Աղաբաբյան Ծատուր Ա.

ԱՂԱԲԵՎԱԼԻՆՁ

13. Սախյան Սուրեն
14. Սախյան Մուխան
15. Բալասանյան Արշակ
16. Խրայեյան Շաբո
17. Պողոսյան Լեւոն
18. Բալուդյան Մուշեղ
19. Բալուդյան Գեորգի
20. Սարգսյան Սաիկ
21. Միրզոյան Նիկոլայ
22. Աբրահամյան Գուրգեն
23. Աբրահամյան Արտաշ
24. Սախյան Մուշեղ

ԱՈՍՋԱՁՈՐ

22. Աղասյան Յովհաննես Գ.
23. Աղասյան Մելիք Ա.
24. Աղասյան Վաղդ Ա.
25. Անդրեասյան Միքայել Յ.
26. Անդրեասյան Յամբարձում Մ.
27. Անդրեասյան Զիվանշիր Յ.
28. Անդրեասյան Բագրատ Ս.
29. Անդրեասյան Գուրգեն Ս.
30. Անդրեասյան Սուրեն Ս.
31. Անդրեասյան Գրիշա Ս.
32. Անդրեասյան Ֆրեյդոն Գ.

33. Անդրեասյան Գուրգեն Գ.
 34. Անդրեասյան Գրիգոր Ս.
 35. Առուշանյան Հովհաննես Ջ.
 36. Առուշանյան Եղիշե Ջ.
 37. Առուշանյան Մովսես Ա.
 38. Առուշանյան Միշա Ա.
 39. Առուշանյան Երվանդ Ի.
 40. Առուշանյան Շիրին Ց.
 41. Առուշանյան Ռուբեն Ա.
 42. Առստամյան Հարություն Գ.
 43. Առստամյան Ռուբեն Պ.
 44. Առստամյան Սելի Մ.
 45. Ավանեսյան Աղվան Թ.
 46. Ավանեսյան Միշա Թ.
 47. Ավանեսյան Վարդազար Վ.
 48. Ավանեսյան Մեխակ Հ.
 49. Ավետիսյան Սամսոն Ց.
 50. Արզումանյան Անդրեյ Հ.
 51. Արզումանյան Վահան Մ.
 52. Արզումանյան Հովհաննես Գ.
 53. Արզումանյան Արամիկ Ա.
 54. Բաբայան Սերգեյ Ա.
 55. Բաբայան Գուրգեն Ա.
 56. Բախտյան Շահեն Վ.
 57. Բախտյան Վիտյա Վ.
 58. Բեկնազարյան Մոռվ Ա.
 59. Գաբրիելյան Արշակ Մ.
 60. Գաբրիելյան Արտաշ Դ.
 61. Գրիգորյան Վաչագան Ա.
 62. Գրիգորյան Լազար Հ.
 63. Գրիգորյան Շահեն Ն.
 64. Գեւորգյան Բենիկ Ս.
 65. Գեւորգյան Չավեն Մ.
 66. Դավթյան Լեւոն Դ.
 67. Չաքարյան Բախշի Մ.
 68. Թեյլան Աշոտ Ս.
 69. Թեյլան Մակիչ Ա.
 70. Թեյլան Թաթա Ե.
 71. Թեյլան Սերյոժա Ա.
 72. Թեւոսյան Լազար Ս.
 73. Թեւոսյան Շահնազար Հ.
 74. Խաչատրյան Գրիգոր Ա.
 75. Խաչատրյան Հարություն Ա.
 76. Խաչատրյան Ղուկաս Ա.
 77. Խաչատրյան Թավադի Ա.
 78. Ծատրյան Բախշի Ա.
 79. Ծատրյան Արտաշ Բ.
 80. Ծատրյան Ներսես Ա.
 81. Հակոբջանյան Սամսոն Բ.
 82. Հայրիկյան Մամիկոն Ա.
 83. Հայրիկյան Արտաշ Ա.
 84. Հայրիկյան Սուրեն Ա.
 85. Հայրիկյան Վաղո Գ.
 86. Հայրիկյան Մարդի Գ.
 87. Հայրիկյան Խոսրով Գ.
 88. Հայրիկյան Տիգրան Ց.
 89. Հայրիկյան Ջիվանշիր Ա.
 90. Հովսեփյան Երվանդ Դ.
 91. Հովսեփյան Կոլյա Դ.
 92. Հովսեփյան Գրիգոր Ա.
 93. Հովսեփյան Սուրեն Ա.
 94. Հովսեփյան Ասծատուր Ա.
 95. Հովսեփյան Արամ Ա.
 96. Հովհաննիսյան Հովհաննես Գ.
 97. Ղուլյան Հովհաննես Ջ.
 98. Ղուլյան Մելիքսեթ Թ.
 99. Ղուլյան Ներսես Հ.
 100. Ղուլյան Չինավուր Հ.
 101. Ղուլյան Յաշա Գ.
 102. Ղուլյան Արմեն Հ.
 103. Ղուլյան Գրիգոր Հ.
 104. Մանուչարյան Մեսրոպ Հ.
 105. Մանուչարյան Նիկոլայ Հ.
 106. Մանուչարյան Բալա Հ.

- 107.Մնացականյան Միքայել Բ.
 108.Մնացականյան Միշա Փ.
 109.Մովսիսյան Բաբա Դ.
 110.Մովսիսյան Վարդան Դ.
 111.Շահբարյան Ռուբեն Զ.
 112.Շահբարյան Սերգեյ Ն.
 113.Շահբարյան Սամսոն Պ.
 114.Շահբարյան Շահմար Զ.
 115.Շեկյան Պետրոս Բ.
 116.Շեկյան Սերգեյ Լ.
 117.Պետրոսյան Ռուբեն Շ.
 118.Պետրոսյան Աթանես Ի.
 119.Պետրոսյան Ներսես Մ.
 120.Ջհանգիրյան Մելիք Չ.
 121.Սահակյան Սերյոժա Զ.
 122.Սահակյան Արշավիր Յ.
 123.Սահակյան Սահակ Վ.
 124.Սահակյան Գրիգոր Պ.
 125.Սահակյան Գրիգոր Ս.
 126.Սահակյան Լազար Ս.
 127.Սահակյան Մուխան Զ.
 128.Սարգսյան Սերգեյ Զ.
 129.Սաֆարյան Աթանես Մ.
 130.Սաֆարյան Ռուբեն Ն.
 131.Սեյրանյան Ծատուր Խ.
 132.Սեյրանյան Ավետիս Խ.
 133.Սիմոնյան Տիգրան Ա.
 134.Սողոմոնյան Բալաբեկ Զ.
 135.Սողոմոնյան Սուրեն Դ.
 136.Ստեփանյան Խորեն Վ.
 137.Ստեփանյան Գերասիմ Ա.
 138.Սուքիասյան Անուշավան Խ.
 139.Սուքիասյան Սուրեն Ն.
 140.Սուքիասյան Արամ Ն.
 141.Սուքիասյան Աշոտ Ն.
 142.Գրիգորյան Լազար Ա.
 143.Դուլյան Խորեն Թ.
 144.Հայրապետյան Խոսրով Զ.
 145.Հարությունյան Վանյա Ա.
 146.Պետրոսյան Շիրին Ա.
 147.Պողոսյան Ասծատուր Ս.
 148.Պողոսյան Գրիգոր Ս.
 149.Պողոսյան Գրիշա Ս.
 150.Պողոսյան Ասրի Ս.
 151.Սարգսյան Բահադուր Մ.
 152.Սարգսյան Երեմ Շ.
 153.Սարգսյան Վասակ Ա.
 154.Սարգսյան Աշոտ Ս.
 155.Սարգսյան Բալաբեկ Ա.
 156.Ավանեսյան Ռուբեն Խ.
 157.Ավանեսյան Չինավոր Ծ.
 158.Ավանեսյան Թովմաս Ծ.
 159.Ավանեսյան Նիկոլայ Ա.
 160.Ավանեսյան Կոլյա Դ.
 161.Աղասյան Աշոտ Դ.
 162.Դանիելյան Արմենակ Ս.
 163.Դանիելյան Արշավիր Ս.
 164.Եսայան Սեդրակ Ս.
 165.Չաքարյան Ասրի Ս.
 166.Չաքարյան Եղիշե Ն.
 167.Հակոբջանյան Ավանես Մ.
 168.Սուքիասյան Սամսոն Մ.
 169.Սուքիասյան Աթանես Մ.
 170.Սուքիասյան Սերյոժա Ա.
 171.Մնացականյան Սերյոժա Խ.
 172.Մանուչարյան Հովհաննես Զ.
 173.Սուքիասյան Միշա Մ.
 174.Գալստյան Տոնական Գ.
 175.Ծատրյան Դանիել Գ.
 176.Հարությունյան Ավետիս Դ.
 177.Աբրահամյան Գրիշա Ա.
 178.Ալեքսանյան Արշակ Ի.

ԳԱՌՆԱՔԱՐ

1. Բաղդասարյան Բուդդան Ա.
2. Չաքարյան Արմենակ Չ.
3. Չաքարյան Մռավ Ա.
4. Խաչատրյան Կոլյա Ս.
5. Խաչատրյան Սերգի Ա.
6. Ղուլյան Արմեն Շ.
7. Մանգասարյան Նիկոլայ Ս.
8. Մանգասարյան Աշոտ Ա.
9. Մանգասարյան Լեոն Ա.
10. Մանգասարյան Արամիկ Գ.
11. Մանգասարյան Խորեն Ի.
12. Մանգասարյան Յակոբ Ա.
13. Մանգասարյան Մեսրոբ Գ.
14. Մանգասարյան Սամվել Լ.
15. Մարտիրոսյան Անդրի Վ.
16. Մարտիրոսյան Արուսյուն Յ.
17. Մարտիրոսյան Սանթուր Վ.
18. Մելքունյան Մովսես Թ.
19. Մելքունյան Սերգի Թ.
20. Մկրտչյան Սերյոժա Գ.

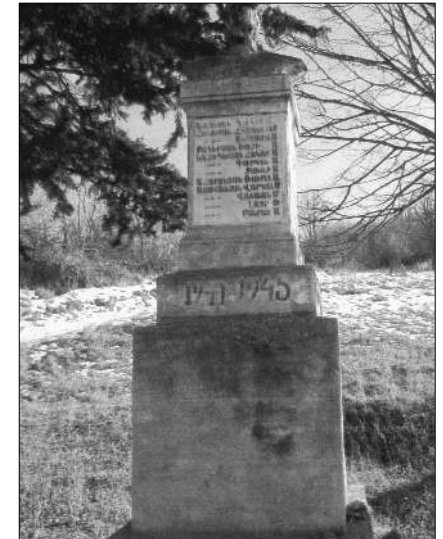

21. Վանյան Ադիլ Յ.
22. Վանյան Կոլյա Թ.
23. Մելքունյան Կարո Ս.
24. Մելքունյան Ռոմա Ս.

ԴԻՄԱՆ

1. Լազարյան Ջալալ Յարությունի
2. Լազարյան Միշա Ասծատուրի
3. Լազարյան Սուրեն Ասծատուրի
4. Լազարյան Արմավիր Ասծատուրի
5. Լազարյան Գրիգոր Խաչիի
6. Ջալալյան Ջալալ Գրիգորի
7. Ջալալյան Աբրահամ Նիկոլայի
8. Ջալալյան Չինա Նիկոլայի
9. Գեւորգյան Միշա Արշակի
10. Գեւորգյան Խորեն Ներսեսի
11. Գեւորգյան Ջալալ Միրզայի
12. Գեւորգյան Մուսա Միրզայի
13. Ասլանյան Գրիգոր Մակիչի
14. Յակոբյան Յովհաննես Բեկլարի
15. Յակոբյան Սերյոժա Աբրահամի
16. Բաղդրյան Խաչի Աթանեսի

17.Նահապետյան Հակոբ Առստամի	32.Շաբոյան Սամվել Հաթամի
18.Նահապետյան Գուրգեն Առստամի	33.Շաբոյան Համբարձի Հաթամի
19.Նահապետյան Չախար Առստամի	34.Շաբոյան Զալալ Հաթամի
20.Ահարոնյան Ռուբեն Ասատուրի	35.Լալայան Համո Լեւոնի
21.Առուշանյան Վարդան Միրզայի	36.Լալայան Լալա Հայկի
22.Առուշանյան Վաչագան Միրզայի	37.Լալայան Արշավիր Հայկի
23.Առուշանյան Լազր Փրեդուկի	38.Լալայան Մարդի Զալալի
24.Առուշանյան Բագրատ Ավանեսի	39.Լալայան Ալահվերդի Բախշիի
25.Ղալայան Գրիգոր Համբարձումի	40.Շիրինյան Փաշա Բախշիի
26.Ղալայան Զալալ Շամիրի	41.Շիրինյան Աշոտ Բախշիի
27.Ղալայան Բախտի Ավանեսի	42.Շիրինյան Գրիգոր Աղաբեկի
28.Ղալայան Հովսեփ Սանդրի	43.Շիրինյան Հակոբ Գրիգորիի
29.Շաբոյան Զալալ Գրիգորիի	44.Շիրինյան Բախշի Աղաբեկի
30.Շաբոյան Խաչի Բաշիրի	45.Շիրինյան Մկրտում Սուքիասի
31.Շաբոյան Սուրեն Բաշիրի	46.Շիրինյան Աբգար Սարգիսի

- 1.Անտոնյան Բալաբեկ Օհանեսի
- 2.Անտոնյան Մակիչ Անտոնի
- 3.Անտոնյան Գուրգեն Անտոնի

ՉԱԳԼԻԿ

- 4.Կոնջորյան Սարգիս
- 5.Չոբանյան Խաչատուր Մակիչի

- 1.Ավագյան Գրիշա
- 2.Ավանեսյան Ազատ
- 3.Միրզոյան Սամսոն
- 4.Հայրապետյան Զալալ
- 5.Հակոբյան Լազր
- 6.Հունանյան Եղիշե
- 7.Ոսկանյան Մարկոս
- 8.Ոսկանյան Միշա
- 9.Ծատրյան Գրիգոր Մ.
- 10.Ծատրյան Գրիգոր
- 11.Սարգսյան Հրանտիկ

ՉԱՐԴԱՆԱԶ

1. Ավանեսյան Արշակ Ն.
2. Ավանեսյան Մռավ Ա.
3. Ավանեսյան Բախշի Ա.
4. Ավանեսյան Ռուբեն Ա.
5. Ավանեսյան Աղաջան Ա.
6. Ավանեսյան Արշակ Ս.
7. Ավանեսյան Սերյոժա Ա.
8. Ավանեսյան Բախշի Յ.
9. Ավանեսյան Սարգիս Յ.
10. Աբրահամյան Ղազար Գ.
11. Աբրահամյան Սաշա Մ.
12. Աբրահամյան Շմավոն Ս.
13. Աբրահամյան Սարգիս Ա.
14. Աբրահամյան Բախշի Ս.
15. Աբրահամյան Արտեմ Մ.
16. Աբրահամյան Ալեքսանդր Ա.
17. Աբրահամյան Պետրոս Ս.
18. Աբրահամյան Վարդան Ս.
19. Ապրեսյան Սաշիկ Մ.
20. Ապրեսյան Անդրանիկ Ա.
21. Ավագյան Սոկրատ Խ.
22. Ավագյան Տիգրան Խ.
23. Ավագյան Գուրգեն Յ.
24. Ավագյան Խորեն Շ.
25. Ավագյան Մամիկոն Վ.
26. Աղաջանյան Խաչատուր Յ.
27. Աղաջանյան Բախշի Յ.
28. Աղաջանյան Իվան Մ.
29. Ասկարյան Բախշի Բ.
30. Ասկարյան Սոկրատ Յ.
31. Արզումանյան Դավիթ Ա.
32. Արզումանյան Մովսես Ս.
33. Արզումանյան Եգոր Ս.
34. Արզումանյան Ենոկ Մ.
35. Արզումանյան Եգոր Շ.
36. Առաքելյան Արսեն Ա.
37. Աղաջանյան Մինաս Յ.
38. Բալայան Մուխան Օ.

ԹԱԼԻՇ

39. Բալայան Պետրոս Օ.
40. Բալայան Բախշի Յ.
41. Բալայան Եգոր Ս.
42. Բալայան Վարդան Ա.
43. Բալայան Բազրատ Մ.
44. Բայունց Ջումշուդ Չ.
45. Բայունց Տիգրան Չ.
46. Բայունց Խաչատուր Գ.
47. Բայունց Ավետիս Գ.
48. Բայունց Չավեն Գ.
49. Բայունց Լեւոն Ջ.
50. Բայունց Ջամուլ Ա.
51. Բայունց Օհանջան Վ.
52. Բայունց Արշակ Վ.
53. Բայունց Ռուբեն Վ.
54. Բաբայան Արտաշ Մ.
55. Բաբայան Սարգիս Ա.
56. Բաբայան Ջումշուդ Բ.
57. Բաբայան Սաշա Յ.
58. Բեգյան Մամիկոն Ա.
59. Բեգյան Սաշա Յ.
60. Բեգլարյան Վաղինակ Պ.
61. Բեգունց Ավանես Խ.
62. Գրիգորյան Մինաս Յ.
63. Գրիգորյան Ջումշուդ Ս.
64. Գրիգորյան Կոլյա Ն.
65. Դանիելյան Ալեքսան Շ.

66. Դանիելյան Խաչատուր Վ.
67. Դանիելյան Արտեմ Ա.
68. Դանիելյան Սավիտյան Ն.
69. Դանիելյան Սերյոժա Պ.
70. Դանիելյան Բախշի Պ.
71. Դանիելյան Բախշի Կ.
72. Դանիելյան Սիրական Շ.
73. Դանիելյան Ռուբեն Շ.
74. Դանիելյան Աշոտ Վ.
75. Դանիելյան Բագրատ Վ.
76. Դանիելյան Նավասարդ Գ.
77. Դանիելյան Բախշի Է.
78. Դավիթյան Դավիթ Ջ.
79. Դավիթյան Ավանես Ջ.
80. Դավիթյան Արմենակ Ջ.
81. Դալլաքյան Գարեգին Ս.
82. Դալլաքյան Սաշա Գ.
83. Դալլաքյան Փաշա Գ.
84. Դալլաքյան Սարգիս Գ.
85. Դալլաքյան Աշոտ Ա.
86. Դալլաքյան Ավանես Ս.
87. Զալունց Սամսոն Յ.
88. Թեյմուրազյան Ֆեդրո Ա.
89. Իսկանդարյան Եգոր Ա.
90. Իսկանդարյան Ռուբեն Ա.
91. Իսկանդարյան Բախշի Ա.
92. Իսկանդարյան Խաչան Ջ.
93. Իսախանյան Արշակ Մ.
94. Իսախանյան Ջումշուդ Ա.
95. Իսախանյան Սարգիս Դ.
96. Իսախանյան Շաբո Մ.
97. Իսախանյան Կոլյա Մ.
98. Իսախանյան Ժորա Ի.
99. Իսախանյան Բուդդան Մ.
100. Լուսիկյան Երեմ Ա.
101. Լուսիկյան Սուրեն Ա.
102. Խաչունց Հակոբ Ս.
103. Խաչունց Խաչատուր Հ.
104. Խաչունց Հայկազ Ս.
105. Խաչատրյան Եգոր Դ.
106. Խաչատրյան Վալոդ Դ.
107. Խաչատրյան Մռավ Խ.
108. Խաչատրյան Աղաբեկ Ռ.
109. Խաչատրյան Հանես Դ.
110. Խաչատրյան Գարեգին Ա.
111. Խաչատրյան Սաշա Շ.
112. Խաչատրյան Աբրահամ Մ.
113. Խաչատրյան Գուրգեն Հ.
114. Խաչատրյան Հովսեփ Մ.
115. Խաչատրյան Չինավոր Ջ.
116. Խաչատրյան Ալեքսան Ա.
117. Խալափյան Ենոք Ա.
118. Խալափյան Սանդրի Հ.
119. Խալափյան Երվանդ Դ.
120. Խալափյան Հայկազ Դ.
121. Խալափյան Ջվանշիր Վ.
122. Խալափյան Առուստամ Մ.
123. Խալափյան Չավեն Ե.
124. Խալափյան Խալափ Ե.
125. Խալափյան Սարգիս Գ.
126. Ծիրունյան Սաշա Ս.
127. Ծիրունյան Տիգրան Գ.
128. Ծիրունյան Մարկոս Ա.
129. Ծիրունյան Մարտիրոս Հ.
130. Հայրապետյան Թալիշ Ս.
131. Հայրապետյան Մեխակ Ս.
132. Հայրապետյան Ասատուր Ս.
133. Հայրապետյան Բախշի Հ.
134. Հայրապետյան Ջումշուդ Հ.
135. Հայրապետյան Մարտիրոս Հ.
136. Հայրապետյան Գրիգոր Հ.
137. Հայրապետյան Բագրատ Ն.
138. Հայրապետյան Գրիգոր Օ.
139. Հայրապետյան Սեդրակ Ս.
140. Հարությունյան Սարգիս Պ.
141. Հարությունյան Արտուր Մ.
142. Հարությունյան Բախշի Շ.
143. Թավաքալյան Արշակ Մ.
144. Ղահրամանյան Բախշի Հ.
145. Ղահրամանյան Լեւոն Հ.

146. Ղահրամանյան Տիգրան Բ.
 147. Ղահրամանյան Ղավիթ Բ.
 148. Ղավայան Սաշա Շ.
 149. Ղավայան Յայրապետ Յ.
 150. Միրաբյան Իշխան Մ.
 151. Միրաբյան Ասատուր Ս.
 152. Միրաբյան Անդրանիկ Ա.
 153. Միրաբյան Մարկոս Գ.
 154. Միրաբյան Պավլի Ն.
 155. Մեծումյան Լեւոն Կ.
 156. Մեծումյան Բախշի Կ.
 157. Մեծումյան Բախշի Է.
 158. Մեծումյան Ալեքսան Յ.
 159. Մեծումյան Եղիշե Է.
 160. Մեծումյան Գարեգին Շ.
 161. Մինասյան Մակիչ Ղ.
 162. Մարության Արամ Պ.
 163. Մարության Երվանդ Պ.
 164. Մարության Արշակ Պ.
 165. Մուսայելյան Մեխակ Ա.
 166. Մեծունց Միրզա Շ.
 167. Մեծունց Սաշա Շ.
 168. Մովսիսյան Սաշա Գ.
 169. Մարտիրոսյան Մանվել Շ.
 170. Մարտիրոսյան Եգոր Յ.
 171. Մնացականյան Լեւոն Ս.
 172. Մնացականյան Սոկրատ Ս.
 173. Մազունց Գերասիմ Յ.
 174. Նազունց Գարեգին Յ.
 175. Շավգարյան Արշակ Մ.
 176. Շավգարյան Սուրեն Մ.
 177. Ոսկանյան Իվան Ա.
 178. Պետրոսյան Սամվել Գ.
 179. Պետրոսյան Իսաչան Ռ.
 180. Պետրոսյան Սանջան Խ.
 181. Պողոսյան Ավանես Պ.
 182. Սարգսյան Մուխան Պ.
 183. Սարգսյան Մուխան Մ.
 184. Սարգսյան Իսրայել Մ.
 185. Սարգսյան Գարեգին Ե.
 186. Սարգսյան Ավանես Ա.
 187. Սարգսյան Չինավոր Ա.
 188. Սարգսյան Արտեմ Յ.
 189. Սարգսյան Արտեմ Զ.
 190. Սարգսյան Սաշա Ս.
 191. Սարգսյան Բագրատ Ն.
 192. Սարգսյան Յարություն Պ.
 193. Սարգսյան Զհան Գ.
 194. Սարգսյան Արշակ Մ.
 195. Սարգսյան Շամիր Մ.
 196. Սարգսյան Ամիրջան Ա.
 197. Սահակյան Գրիգոր Յ.
 198. Սահակյան Բուղդան Պ.
 199. Սահակյան Միշա Կ.
 200. Սահակյան Մարտիրոս Յ.
 201. Սահակյան Բագրատ Յ.
 202. Սահակյան Ալեքսան Մ.
 203. Սահակյան Սերյոժա Մ.
 204. Սահակյան Յովսեփ Յ.
 205. Սահակյան Սարգիս Ս.
 206. Վարդանյան Սոկրատ Զ.
 207. Վարդանյան Բաղաս Կ.
 208. Վարդանյան Վաչագան Կ.
 209. Վարդանյան Ուսուբ Ս.
 210. Վարդանյան Արամայիս Պ.
 211. Վարդանյան Չինավոր Ղ.
 212. Վարդանյան Արմենակ Յ.
 213. Վարդանյան Խաչան Ա.
 214. Վարդանյան Առաքել Պ.
 215. Վարդանյան Մինաս Յ.
 216. Վարդանյան Անդրանիկ Յ.
 217. Վարդանյան Մարտիրոս Ա.
 218. Օհանյան Գրիգոր Զ.
 219. Օհանյան Չինավոր Ս.
 220. Օհանյան Ռաֆիկ Բ.
 221. Օհանյան Բաբկեն Զ.
 222. Օհանյան Ժորա Յ.

1. Բեկլարյան Ջալալ Թեուսի
2. Բեկլարյան Վերդի Միրզայի
3. Բեկլարյան Մակիջ Յովսեփի
4. Բեկլարյան Թեուս Մանասի
5. Բեկլարյան Միքայել Աբգարի
6. Բեկլարյան Ալեքսան Մակիջի
7. Բեկլարյան Չանվել Յամբարձումի
8. Բեկլարյան Լազրով Կարապետի
9. Գաբրիելյան Իշխան Միրզայի
10. Գաբրիելյան Բախշի Միրզայի
11. Գաբրիելյան Այդին Ճատուրի
12. Դանիելյան Վոլոդյա Յակոբի
13. Դանիելյան Կարոն Յակոբի
14. Դանիելյան Ահարոն Յակոբի
15. Դանիելյան Ռուբեն Նիկոլայի
16. Իսրայելյան Անաստաս Պետրոսի
17. Իսրայելյան Թալիշ Պետրոսի
18. Իսրայելյան Թեուս Պետրոսի
19. Իսրայելյան Յովհաննես Անաստասի
20. Իսրայելյան Բագրատ Սելիի
21. Իսրայելյան Արշակ Աբգարի

ԹԲԼՂՈՒ

22. Իսրայելյան Երմի Միրզայի
23. Թառումյան Ջումշուդ Ճատուրի
24. Թառումյան Երվանդ Ճատուրի
25. Թառումյան Արսեն Ավետիսի
26. Լալայան Յայրապետ Իվանի
27. Յարությունյան Լալազար Մաթեոսի
28. Յարությունյան Սամվել Մաթեոսի
29. Յարությունյան Միշա Խաչատուրի
30. Սկրտումյան Տիգրան Յամբարձումի
31. Մարկոսյան Մաթեոս Մթսիի
32. Մարկոսյան Ավանես Բեդիի
33. Մարկոսյան Միրզա Ավետիսի
34. Մարկոսյան Սուրեն Սարգիսի
35. Մարկոսյան Գուրգեն Սարգիսի
36. Մարկոսյան Կոլյա Սարգիսի
37. Ղուկասյան Վահան Միրզայի
38. Ղուկասյան Անդրանիկ Միրզայի
39. Ղուկասյան Սանթրի Մակիջի
40. Սարգսյան Յակոբ Յարությունի
41. Սարգսյան Սանվել Ջհանգիրի
42. Սարգսյան Գուրգեն Ջհանգիրի

1. Մարտիրոսյան Աթա
2. Անտոնյան Բոգդան
3. Յարությունյան Կոլյա
4. Խաչատրյան Աթանես
5. Խաչատրյան Առստամ
6. Խաչատրյան Արտեմ
7. Վանյան Սերոժ
8. Վանյան Աշոտ
9. Յարությունյան Սերոժ
10. Յարությունյան Ռաֆիկ
11. Մինասյան Արամ
12. Առաքելյան Տիգրան

ԾԱՂԿԱՇԵՆ

13. Առաքելյան Վաչագան
14. Առաքելյան Երվանդ
15. Առաքելյան Գուրգեն
16. Առաքելյան Յամբարձում
17. Պետրոսյան Առուստի
18. Խաչատրյան Արտեմ
19. Գրիգորյան Սուրեն
20. Մարության Յամբարձում
21. Ավագիմյան Խաչատուր
22. Չալյան Սարգիս
23. Աթաբեկյան Յայկազ
24. Յամբարձումյան Լեւոն

ԾԱԿԱՅՈՂ

1. Աբրահամյան Հովհաննես Ս.
2. Աթաջանյան Արտեմ Ա.
3. Աթաջանյան Ներսես Ա.
4. Անդրյան Անդրոն Հ.
5. Անդրյան Սերգի Մ.
6. Անդրյան Թունի Մ.
7. Անդրյան Խայի Մ.
8. Անդրյան Հակոբ Ա.
9. Ասրյան Գրիշա Ա.
10. Ավանեսյան Մանվել Հ.
11. Ավանեսյան Վալոդյա Ա.
12. Ավետիսյան Արսեն Դ.
13. Ավետիսյան Մովսես Դ.
14. Առաքելյան Սաշա Օ.
15. Առաքելյան Տիգրան Հ.
16. Առաքելյան Առաքել Ա.
17. Աղաբեկյան Լեւոն Հարությունի
18. Արությունյան Չինավոր Վ.
19. Գասպարյան Երվանդ Գ.
20. Գասպարյան Լեւոն Վ.
21. Գասպարյան Գարեգին Վ.
22. Գաբրիելյան Վերդի Մ.
23. Գալստյան Հովհաննես Բ.
24. Գալստյան Արտեմ Բ.
25. Գալստյան Արշակ Վերդիի
26. Գրիգորյան Հրանտիկ Ա.
27. Ենգիբարյան Տիգրան Ա.
28. Ենգիբարյան Շմավոն Ն.
29. Ենգիբարյան Գրիշա Կ.
30. Չախարյան Արտաշ Ն.
31. Չախարյան Միշա Գ.
32. Չախարյան Արմենակ Գ.
33. Թեւատրոսյան Ալբերտ Գրիգորիի
34. Իսահակյան Գրիգորի Հ.
35. Հարյան Խաչի Բ.
36. Հարությունյան Մելիք Հ.
37. Հարությունյան Աբգար Վ.
38. Հարությունյան Տիգրան Վանեսի
39. Հակոբյան Արմեն Հ.

40. Հովսեփյան Արմենակ Հարությունի
41. Հովհաննիսյան Նիկոլայ Հ.
42. Հովհաննիսյան Բագրատ Շ.
43. Հովհաննիսյան Սեդրակ Ա.
44. Հովսեփյան Սամսոն Միքայելի
45. Հովհաննիսյան Արշակ Գ.
46. Հովհաննիսյան Սուրեն Պ.
47. Ղազարյան Գրիշա Ա.
48. Ղազարյան Արեն Ա.
49. Ղազարյան Հովհաննես Ա.
50. Ղազարյան Չինավեր Մ.
51. Ղազարյան Աբրահամ Ա.
52. Ղազարյան Հովհաննես Բ.
53. Բաղդյան Լեւոն Հ.
54. Մկրտումյան Եղիշ Ս.
55. Մկրտումյան Հովհաննես Ս.
56. Մկրտումյան Հակոբ Ա.
57. Մկրտումյան Համբարցի Ս.
58. Մարդյան Ծատուր Մ.
59. Մարդյան Մարտիրոս Մ.

60. Մնացականյան Նելսոն Ա.	80. Ղազարյան Մռավ Ա.
61. Մնացականյան Սերյոժա Պ.	81. Սարգսյան Դավիթ Հարությունի
62. Մնացականյան Աբգար Վ.	82. Սարգսյան Օհան Ս.
63. Մարկոսյան Մուշեղ Ս.	83. Սարգսյան Գրիշա Սարգսիս
64. Պետրոսյան Արամ Միքայելի	84. Սարգսյան Մարդի Ս.
65. Պետրոսյան Վաչագան Ծատուրի	85. Սարգսյան Մաթեոս Ս.
66. Պողոսյան Վահան Հ.	86. Սարգսյան Օսեփ Վերդիի
67. Պողոսյան Վահան Հ.	87. Սարգսյան Վարդազար
Համբարձումի
68. Պողոսյան Պետրոս Հ.	88. Սարգսյան Աշոտ Մ.
69. Պողոսյան Լեւոն Ս.	89. Սարգսյան Պողոս Ի.
70. Պողոսյան Արտեմ Հ.	90. Չախարյան Եղիշե Ն.
71. Պողոսյան Խաչի Ա.	91. Մնացականյան Միշա Ս.
72. Սարուխանյան Վարդան Ա.	92. Սաֆարյան Միրզաջան Ա.
73. Սարուխանյան Հովհաննես Ա.	93. Հարությունյան Օսեփ Հ.
74. Սարուխանյան Արամայիս Չախարի	94. Գաբրիելյան Վազգեն Ա.
75. Սարուխանյան Տանի Հ.	95. Պետրոսյան Արտաշ Ա.
76. Սարուխանյան Շմավոն Հ.	96. Պետրոսյան Ռաֆիկ Ա.
77. Սարուխանյան Վահան Վ.	97. Սաֆարյան Ռոմա Հակոբի
78. Սարուխանյան Ահարոն Ն.	98. Սարգսյան Գուրգեն Ս.
79. Սարուխանյան Հովհաննես Ն.	

ԿԱՐՄԻՐԱՎԱՆ

1. Ավթանդիլյան Հովհաննես	14. Նավթայան Բագրատ
2. Ավթանդիլյան Սուրեն	15. Նավթայան Բահատուր
3. Ավթանդիլյան Չինավոր	16. Նավթայան Բախշի
4. Ավթանդիլյան Սեդրակ	17. Նավթայան Կարապետ
5. Ավթանդիլյան Մուխան	18. Նավթայան Ռուբեն
6. Առստամյան Արտեմ	19. Պողոսյան Պետրոս
7. Հովսեփյան Ալեքսանդր	20. Սարգսյան Խաչատուր
8. Հովսեփյան Գրիշա	21. Մանգասարյան Ներսես
9. Բեգունց Արամ	22. Հակոբյան Սուրեն
10. Հայան Ասլան	23. Գասպարյան Թալիշ
11. Դանիելյան Գավրուշա	24. Սահակյան Վաչագան
12. Իզմայիլյան Պետրոս	25. Ասատրյան Իսրա
13. Գալստյան Սեդրակ	26. Դավթյան Սարգիս

1. Աբրահամյան Լեւոն Ա.
2. Աբրահամյան Վահան Ս.
3. Առուստամյան Անդրոն Մ.
4. Առուստամյան Իվան Մ.
5. Առուստամյան Մանվել Մ.
6. Ալավերդյան Անդրեաս Ղ.
7. Ալավերդյան Մանվել Գ.
8. Ալավերդյան Մուշեղ Բ.
9. Ալավերդյան Մամիկոն
10. Ալավերդյան Արտաշ Ա.
11. Առաքելյան Չինա Ա.
12. Բաղդյան Վաչագան Գ.
13. Բաղդյան Միքայել Կ.
14. Բաղդյան Մովսես Կ.
15. Բաղդյան Արմենակ Ն.
16. Գրիգորյան Միքայել Զ.
17. Գրիգորյան Թադեոս Ն.
18. Եսայան Լազր Ս.
19. Եսայան Ծատուր Ս.

1. Աթայան Առաքել Լ.
2. Առուշանյան Մեսրոպ Թ.
3. Գրիգորյան Ավետիս Զ.
4. Գրիգորյան Գուրգեն Խ.
5. Գրիգորյան Հովհաննես Իսաչանի
6. Գրիգորյան Հովհաննես Սողոմոնի
7. Գրիգորյան Սուրեն Մ.
8. Դանիելյան Անդրանիկ Մուրադի
9. Դանիելյան Աշոտ Պ.
10. Դանիելյան Գեղեոն Մուրադի
11. Դանիելյան Գրիգոր Ն.
12. Դանիելյան Երվանդ Ա.
13. Դանիելյան Մուխան Ա.
14. Դանիելյան Ներսես Մուրադի
15. Դանիելյան Սուրեն Մուրադի
16. Դավթյան Արշակ Ն.
17. Դավթյան Գրիգոր Պ.
18. Դավթյան Մարտիրոս Զ.

ԿԻՉԱՆ

20. Դուլյան Ռուբեն Ա.
21. Դուլյան Փարավոն Ա.
22. Մինասյան Սիակ Ս.
23. Նալբանդյան Բագրատ Ն.
24. Սարգսյան Ծատուր Գ.
25. Սարգսյան Ֆրեդուն Գ.
26. Սարգսյան Տիգրայան Ս.
27. Վարդանյան Սեդրակ Գ.

ԿՈՃՈՂՈՏ

19. Դավթյան Վաչագան Ա.
20. Դավթյան Տիգրան Մ.
21. Թադեոսյան Աշոտ Ա.
22. Թադեոսյան Աշոտ Հ.
23. Թադեոսյան Դանիել Ա.
24. Թադեոսյան Թեւան Ա.
25. Թադեոսյան Մակիչ Ա.
26. Թադեոսյան Մարդի Խ.

27. Թաթոսյան Սուրեն Խ.
28. Իսրայելյան Անաստաս
29. Խաչատրյան Առաքել
30. Խաչատրյան Արտաշ Դ.
31. Խաչատրյան Պողոս Շ.
32. Հաթամյան Արշավիր Բ.
33. Հաթամյան Արտեմ Ս.
34. Հաթամյան Բագրատ Յ.
35. Հաթամյան Բահաթուր Կ.
36. Հաթամյան Հագր Ս.
37. Հաթամյան Հովհաննես Ս.
38. Հաթամյան Ղարաշ Հ.
39. Հաթամյան Մեսրոպ Ս.
40. Հայրապետյան Պողոս
41. Հայրիկյան Անդրեյ Չ.
42. Հայրիկյան Ասծատուր Շ.
43. Հայրիկյան Գրիգոր Հ.

1. Աղամալյան Անդրանիկ
2. Աղամալյան Արմեն
3. Ավանեսյան Օնիկ
4. Ավանեսյան Լազր

44. Հայրիկյան Գրիգոր Վ.
45. Հայրիկյան Խաչի Չ.
46. Մելքունյան Ղուկաս
47. Մելքունյան Սիրական
48. Միրզոյան Արտաշ Դ.
49. Մխիթարյան Աթանես
50. Մխիթարյան Արտաշ Ա.
51. Մուքյան Վանես Ս.
52. Պողոսյան Աբրահամ Բ.
53. Պողոսյան Արտաշ Հ.
54. Պողոսյան Բենիկ Լ.
55. Պողոսյան Լեւոն Մ.
56. Պողոսյան Խաչիկ Բ.
57. Պողոսյան Ռուբեն Չ.
58. Սարգսյան Արմենակ Մ.
59. Սարգսյան Հովհաննես Թ.
60. Սարգսյան Ղուկաս Խ.
61. Սարգսյան Մեսրոպ Մ.
62. Սարգսյան Սաղաթել Պ.
63. Սարգսյան Սարգիս Ս.
64. Սարգսյան Վաղարշակ Մ.
65. Սարգսյան Տիգրան Մ.
66. Սիմոնյան Բաղաս Գ.
67. Սիմոնյան Գրիգոր Ա.
68. Սիմոնյան Վարդան Բ.
69. Վանյան Բախշի Ի.
70. Վանյան Գրիգոր Ս.
71. Վանյան Հակոբ Բ.
72. Վանյան Վաչագան Ս.
73. Վանյան Վարդան Կ.
74. Վարդանյան Աբրահամ Մ.
75. Վարդանյան Աթանես Հ.
76. Վարդանյան Գուրգեն Մուսայի
77. Զոչարյան Արտաշ Պ.

ԿՈՒՍԱՊՈՍ

5. Աղամալյան Ս.Ս.
6. Ասրյան Միսակ
7. Ասրյան Իսակ
8. Ասրյան Մուշեղ

9. Ասրյան Տիգրան
10. Այվազյան Չելփի
11. Այվազյան Սետրակ
12. Այվազյան Սուրեն
13. Այվազյան Ա.Ռ.
14. Այվազյան Ս.Վ.
15. Անդրյան Արտեմ
16. Անդրյան Ա.Գ.
17. Աթաբեկյան Արշակ
18. Աբրահամյան Անդրի
19. Աղասյան Բախշի
20. Աղասյան Արտաշ
21. Աղասյան Գուրգեն
22. Առուստամյան Ասծատուր
23. Առուստամյան Ա.Ս.
24. Ավանեսյան Օնիկ
25. Ամիրյան Սուրատ
26. Առաքելյան Լեւոն
27. Բալայան Եղիշե
28. Բալայան Մովսես
29. Բալայան Տիգրան
30. Բալայան Շամիր
31. Բալայան Սարուխան
32. Բալայան Լեւոն
33. Բաբայան Իսակ
34. Բոզյան Կրիգոր
35. Բոզյան Համբարցի
36. Բոզյան Աբրահամ
37. Բալասանյան Գրիգոր
38. Բաղիրյան Լեւոն
39. Գասպարյան Վահան
40. Գասպարյան Բախշի
41. Գասպարյան Թեոս
42. Գասպարյան Գուրգեն
43. Գասպարյան Հակոբ
44. Գալստյան Արամ
45. Գրիգորյան Ա.Ղ.
46. Գրիգորյան Ա.
47. Գրիգորյան Սեդրակ
48. Գրիգորյան Գրիշա
49. Գրիգորյան Արամ
50. Գրիգորյան Զրիստափոր
51. Գրիգորյան Արշակ
52. Եղիազարյան Խաչիկ
53. Եղիազարյան Բաբկեն
54. Ենիկոլոպյան Իսաչան
55. Եմիրյան Մ.
56. Թավադյան Լեւոն
57. Իսրայելյան Յաշա
58. Խաչատրյան Լեւոն
59. Խաչատրյան Խաչիկ
60. Ծատրյան Վաչագան
61. Հարությունյան Լեւոն
62. Հարությունյան Նիկոլայ
63. Հարությունյան Սերոժ
64. Հարությունյան Վարդազար
65. Հովսեփյան Լեւոն
66. Հովակիմյան Գուրգեն
67. Հովակիմյան Մ.Գ.
68. Հովակիմյան Լ.Գ.
69. Հովակիմյան Լ.Գ.
70. Հովակիմյան Գրիգոր

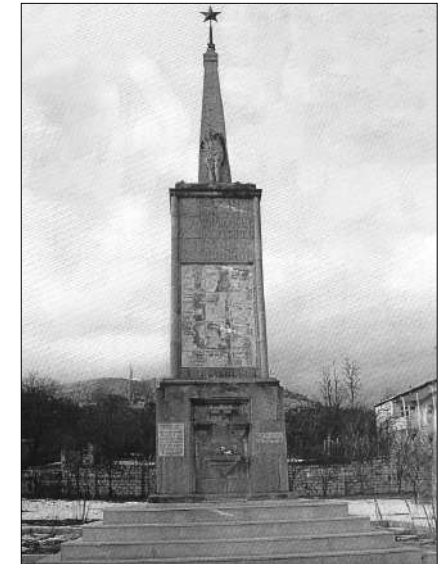
- 71. Համբարձումյան Ա.Բ.
- 72. Մարոյան Լազր
- 73. Մարուցյան Սեդրակ
- 74. Մարուցյան Ս.Յ.
- 75. Մարուցյան Սեդրակ
- 76. Մարուցյան Դավիթ
- 77. Մարոյան Գուրգեն
- 78. Մարոյան Աշոտ
- 79. Մաթեոսյան Գուրգեն
- 80. Մաթեոսյան Սեդրակ
- 81. Մովսեսյան Առուստամ
- 82. Մովսեսյան Բագրատ
- 83. Չալյան Ժորա
- 84. Չալյան Սամսոն

- 85. Պատաշյան Բախշի
- 86. Պետրոսյան Մարտիրոս
- 87. Պետրոսյան Լեւոն
- 88. Պողոսյան Զիվան
- 89. Պողոսյան Ապրես
- 90. Պողոսյան Արմեն
- 91. Սարգսյան Օ.Ա.
- 92. Սարգսյան Կոլյա
- 93. Սանթրյան Մոսան
- 94. Սանթրյան Արամ
- 95. Սանթրյան Լեւոն
- 96. Սանթրյան Սանթրի
- 97. Ասրյան Օսեփ

ՀԱԹԵՐԸ

- 1. Առուշանյան Չինավոր Ասծատուրի
- 2. Առուշանյան Մուշեղ Մոսիի
- 3. Առուշանյան Ավանես Թեւոսի
- 4. Առուշանյան Սիրական Թեւոսի
- 5. Առուշանյան Կարապետ Թեւոսի
- 6. Առուշանյան Հայրապետ Թեւոսի
- 7. Առուշանյան Անդրեաս Սերգեյի
- 8. Առուշանյան Դանիել Գրիգորի
- 9. Առուշանյան Ասծատուր Գրիգորի
- 10. Առստամյան Պետրոս Մուսայելի
- 11. Առստամյան Մակիչ Օհանի
- 12. Առստամյան Անդրեաս Ափաջանի
- 13. Ավանեսյան Արամ Բախշիի
- 14. Ավանեսյան Եփրեմ Հարությունի
- 15. Ավանեսյան Պետրոս Հարությունի
- 16. Ավանեսյան Հայկ Աթայի
- 17. Ավանեսյան Համբարձում Աթայի
- 18. Ավանեսյան Պետրոս Սարոյի
- 19. Ավանեսյան Մուրադ Սարոյի
- 20. Ավանեսյան Ասծատուր Բախտիի
- 21. Աղաբաբյան Հայրապետ Գյանջումի
- 22. Աղաբաբյան Ֆրանցիկ Խաչատուրի
- 23. Աղաբաբյան Հայրապետ Հակոբի
- 24. Աղաբաբյան Սուքիաս Հակոբի
- 25. Այվազյան Բաբկեն Արշակի

- 26. Այվազյան Մռավ Ասաջանի
- 27. Ասրյան Ուսուփ Միրզայի
- 28. Աղաբեկյան Նապոլեոն Աղալարի
- 29. Աղաբեկյան Բաղդասար Սահակի
- 30. Աղաբեկյան Թեւոս Պետրոսի
- 31. Աղաբեկյան Թեւոս Գրիգորի

32. Աղաբեկյան Ալեքսան Մնացականի	73. Գրիգորյան Յաշա Չինավորի
33. Աղաբեկյան Չինավոր Մնացականի	74. Ենգիբարյան Սերոբ Թեմուրի
34. Աղաբեկյան Պետրոս Մնացականի	75. Իսկանդարյան Սահակ Միրզայի
35. Աթայան Գուրգեն Խաչատուրի	76. Իսկանդարյան Պողոս Միրզայի
36. Աբրահամյան Հարություն Համբարձումի	77. Իսկանդարյան Միխայել Հայրապետի
37. Աբրահամյան Հարքյազ Թեւանի	78. Իսկանդարյան Վաղարշակ Համբարձումի
38. Բաբայան Անդրի Մնացականի	79. Իսկանդարյան Հալազ Ղազարի
39. Բաբայան Աշոտ Միխայելի	80. Իսկանդարյան Բերգեն Սադիխի
40. Բալայան Ավանես Սերգեյի	81. Իսկանդարյան Բախշի Սադիխի
41. Բալայան Խաչատուր Աստատուրի	82. Իսկանդարյան Համբարձում Բագրատի
42. Բալայան Հայրապետ Խաչատուրի	83. Իսկանդարյան Բոգդան Իսաջանի
43. Բալայան Շմավոն Աստատուրի	84. Իսկանդարյան Գուրգեն Նիկոլայի
44. Բալայան Միշա Բախշիի	85. Իսկանդարյան Միխայել Հաբեթի
45. Բաղրյան Ռուբեն Սարգսի	86. Իսկանդարյան Մակիչ Հաբեթի
46. Բաղրյան Վազգեն Սարգսի	87. Իսկանդարյան Վահան Հաբեթի
47. Բաղրյան Պարիժ Հովսեփի	88. Իսկանդարյան Պետրոս Գրիգորի
48. Բեգլարյան Հակոբ Սահակի	89. Իսկանդարյան Գաբրիել Գրիգորի
49. Բեգլարյան Վարթազ Բոգդանի	90. Իսկանդարյան Միսակ Սեդրակի
50. Բեգլարյան Հայրապետ Նեսիի	91. Իսկանդարյան Ռուբեն Սեդրակի
51. Բալասանյան Մակիչ Գրիգորի	92. Իսկանդարյան Արարատ Բախշիի
52. Գրիգորյան Խաչատուր Ջահանգիրի	93. Կափյան Իսակ Մնացականի
53. Գրիգորյան Ղավիթ Աղաջանի	94. Կափյան Սուրեն Մնացականի
54. Գրիգորյան Ջավադ Ջահանգիրի	95. Հարությունյան Ռուբեն Արտեմի
55. Գրիգորյան Հովհաննես Ջահանգիրի	96. Հարությունյան Գրիշա Բալասի
56. Գրիգորյան Արմենակ Հարությունի	97. Հարությունյան Չինավոր Աթայի
57. Գրիգորյան Արշակ Հակոբի	98. Հակոբյան Պետրոս Պողոսի
58. Գրիգորյան Լեւոն Գրիգորի	99. Հակոբյան Անդրանիկ Պողոսի
59. Գրիգորյան Վոլոդյա Գրիգորի	100. Հակոբյան Ռուբեն Պողոսի
60. Գրիգորյան Էլիզբար Սողոմոնի	101. Հակոբյան Մխիթար Միրզայի
61. Գրիգորյան Ավանես Սողոմոնի	102. Հակոբյան Շմավոն Միրզայի
62. Գրիգորյան Խաչատուր Սողոմոնի	103. Հակոբյան Մակիչ Աստատուրի
63. Գրիգորյան Լեւոն Սողոմոնի	104. Հովսեփյան Հանես Ալախյարի
64. Գրիգորյան Աստատուր Սողոմոնի	105. Հովսեփյան Պետրոս Ալախյարի
65. Գրիգորյան Արտեմ Սողոմոնի	106. Հայրապետյան Համբարձում Առաքելի
66. Գրիգորյան Սամվել Թեւանի	107. Հայրապետյան Առաքել Իսակի
67. Գրիգորյան Խաչատուր Լազարի	108. Հայրապետյան Երվանդ Արշակի
68. Գրիգորյան Վաղո Բաղալի	109. Հայրապետյան Սամսոն Սարգսի
69. Գրիգորյան Աստատուր Գյումիի	110. Հայրապետյան Արսեն Սարգսի
70. Գրիգորյան Չինավոր Սադիխի	111. Հայրապետյան Թադեոս Հաբեթի
71. Գրիգորյան Անդրանիկ Մոսիի	112. Հայրապետյան Մակիչ Հաբեթի
72. Գրիգորյան Խաչատուր Ավանեսի	113. Հայրապետյան Երվանդ Հաբեթի

114. Հայրապետյան Մամիկոն Իսակի	155. Պետրոսյան Վոլոդյա Տիգրանի
115. Հայրապետյան Սեդրակ Նիկոլայի	156. Պետրոսյան Չինավոր Ներսեսի
116. Հայրապետյան Անդրի Բեդիի	157. Պետրոսյան Թեոս Ալեքսանի
117. Միրզոյան Անդրանիկ Բախշիի	158. Պետրոսյան Պետրոս Ալեքսանի
118. Միրզոյան Մռավ Սաքիի	159. Պետրոսյան Արարատ Բախշիի
119. Մակյան Յովսեփ Յաքիի	160. Պետրոսյան Ապրես Մռավի
120. Մակյան Յարություն Յաքեթի	161. Պետրոսյան Խաչատուր Մակիչի
121. Մակյան Սերգեյ Միրզայի	162. Պետրոսյան Պողոս Գրիգորի
122. Մակյան Արտաշ Միրզայի	163. Պետրոսյան Սլավա Սարգսի
123. Մակյան Եղոն Ջալալի	164. Պետրոսյան Փաշա Օհանի
124. Մակյան Մովսես Յամբարձումի	165. Սահակյան Սերգեյ Յարութունի
125. Մակյան Սուրեն Յովսեփի	166. Սահակյան Անուշավան Սերգեյի
126. Մակյան Գեղամ Յամբարձումի	167. Սահակյան Մակիչ Յամբարձումի
127. Մաթեոսյան Սուրեն Չինավորի	168. Սահակյան Թեոս Յամբարձումի
128. Մաթեոսյան Խաչատուր Ավետիսի	169. Սահակյան Մանվել Գրիգորի
129. Մաթեոսյան Ներսես Միրզայի	170. Սահակյան Ավանես Ղուլիի
130. Մաթեոսյան Շմավոն Դավիթի	171. Սահակյան Մելիք Նիկոլայի
131. Մաթեոսյան Իշխան Դավիթի	172. Սահակյան Խաչատուր Յամբարձումի
132. Մաթեոսյան Գրիգոր Յամբարձումի	173. Սարգսյան Աբել Էմիրբարի
133. Մաթեոսյան Մամիկոն Յամբարձումի	174. Սարգսյան Հայրապետ Ասծատուրի
134. Մաթեոսյան Վաղարշակ Դավիթի	175. Սարգսյան Ռուբեն Էմիրբարի
135. Միրզախանյան Վոլոդյա Մոսիի	176. Սարգսյան Ավանես Էմիրբարի
136. Միրզախանյան Մուշեղ Մոսիի	177. Սարգսյան Ենոք Ավանեսի
137. Միրզախանյան Անդրանիկ Բաբաջանի	178. Ստեփանյան Երվանդ Վարդանի
138. Միրզախանյան Խաչատուր Բաբաջանի	179. Ստեփանյան Արամ Վարդանի
139. Միրզախանյան Սերգեյ Հայրապետի	180. Ստեփանյան Պետրոս Յարութունի
140. Միրզախանյան Միխայել Հայրապետի	181. Սայիյան Պետրոս Վարդազարի
141. Միրզախանյան Առտազես Հայրապետի	182. Սայիյան Չիլփի Վարդազարի
142. Միրզախանյան Չինավոր Սարգսի	183. Սայիյան Անուշավան Վարդազարի
143. Միրզախանյան Անդրեաս Գրիգորի	184. Վերոյան Սուրեն Յարութունի
144. Միրզախանյան Սուրեն Գրիգորի	185. Վերոյան Սարգիս Բայլարի
145. Մովսիսյան Սարգիս Աղալարի	186. Վերոյան Չինավոր Ալեքսանի
146. Մարտիրոսյան Անդրանիկ Յաքեթի	187. Վերոյան Աշոտ Բալասի
147. Մարտիրոսյան Աթանես Սահակի	188. Վերոյան Գարեգին Բալասի
148. Մուսայելյան Ահարոն Մանասի	189. Վերոյան Կնյազ Բալասի
149. Մուսայելյան Մակիչ Մանասի	190. Վերոյան Էլիզբար Ասծատուրի
150. Մուսայելյան Ներսես Ալեքսանի	191. Վերոյան Չինավոր Թամրասի
151. Մնացականյան Յարութուն Թովմասի	192. Օհանջանյան Բախտի Մոսիի
152. Նարինյան Ասծատուր Յամբարձումի	193. Օհանջանյան Վարթագ Յամբարձումի
153. Մանուկյան Հայրապետ Բախշիի	194. Օհանջանյան Ղազար Գրիգորի
154. Մանուկյան Սարգիս Բախշիի	195. Օհանջանյան Չինավոր Սադիսի

ՀԱՐ-ԳՈՍԵՐ

1. Մնացականյան Բախշի Իսաջանի
2. Էմիրյան Իսրայել Պողոսի
3. Ավետիսյան Վարդան Իշխանի
4. Պետրոսյան Ասատուր Ավանեսի
5. Դանիելյան Բախշի Նարիմանի
6. Մակյան Սերգեյ Ավանեսի
7. Գրիգորյան Վաչագան Հարությունի
8. Պետրոսյան Շմավոն Ավանեսի
9. Էմիրյան Արմենակ Պողոսի
10. Անանյան Ասատուր Գրիգորի
11. Աղամյան Արտակ Սարգսի
12. Հայրապետյան Իսակ Ասրիի
13. Գրիգորյան Իսակ Հակոբջանի
14. Մնացականյան Անդրի Միքայելի
15. Սարգսյան Արմենակ Աղամալիի
16. Սարգսյան Ռուբեն Հակոբի
17. Գրիգորյան Թեոս Հակոբջանի
18. Նարիմանյան Սարո Հարությունի
19. Անանյան Լեւոն Կարապետի
20. Սարգսյան Սարգիս Համբարձումի
21. Էմիրյան Սուրեն Միրզայի
22. Մակյան Ենոք Հովհաննեսի
23. Պետրոսյան Լազր Ավանեսի
24. Ավետիսյան Շմավոն Ավետիսի
25. Սարգսյան Արսեն Համբարձումի
26. Վեգիրյան Սողոմոն Փաշայի
27. Հակոբյան Չինա Սերոբի
28. Վանյան Արտեմ Վերդիի
29. Մակյան Վաչագան Օհանի
30. Սարգսյան Գրիշա Համբարձումի
31. Ավետիսյան Զալալ Աթայի
32. Խաչատրյան Ավետիս Խաչատուրի
33. Հայրապետյան Գրիշա Ասրիի
34. Սարգսյան Արամ Աղամալիի
35. Ներսիսյան Մելիք Հարությունի
36. Սարգսյան Գուրգեն Հակոբի
37. Հովհաննիսյան Պետրոս Աղամալիի

38. Բաղդամանյան Սերգեյ Աթանեսի
39. Վանյան Հովհաննես Սերգեյի
40. Ավետիսյան Աշոտ Ավետիսի
41. Ներսիսյան Գուրգեն Գյումրիի
42. Մակյան Գուրգեն Խոսրովի
43. Պետրոսյան Արարատ Բենիամինի
44. Համբարձումյան Վասակ Օհանի
45. Հարությունյան Մուշեղ Ավանեսի
46. Ներսիսյան Հրաչիկ Գումրիի
47. Անանյան Կոլյա Մարդիի
48. Էմիրյան Լեւոն Իսրայելի
49. Հայրապետյան Խաչատուր Ասրիի
50. Մնացականյան Ցակի Մարդիի
51. Հայրապետյան Խաչատուր Ասրիի
52. Մակյան Հրաչիկ Ավանեսի
53. Համբարձումյան Սերյոժա Սմբատի
54. Բախշիյան Գրիշա Խոսրովի

1. Աղամալյան Ապրես Տ.
2. Անդրյան Ջիվանշիր Ի.
3. Անդրյան Թալիշ Ա.
4. Անդրյան Լեւոն Մ.
5. Ավագիմյան Էդգար Ս.
6. Ավագիմյան Գուրգեն Մ.
7. Ավանեսյան Սիմոն Մ.
8. Ավանեսյան Արտաշ Մ.
9. Ավանեսյան Ավանես Ա.
10. Ավանեսյան Անդրանիկ Ա.
11. Առաքելյան Մուխան Ն.
12. Առաքելյան Իսակ Ն.
13. Առաքելյան Սեդրակ Պ.
14. Առաքելյան Հովսեփ Պ.
15. Առաքելյան Ապրես Ս.
16. Առաքելյան Հակոբի Ս.
17. Այվազյան Ներսես Ս.
18. Անաստասյան Ջալալ Օ.
19. Անաստասյան Գուրգեն Օ.
20. Աթաբեկյան Ջիվանշիր Ջ.
21. Աթաբեկյան Սեդրակ Խ.
22. Աբրահամյան Պետրոս Ս.
23. Աբրահամյան Տիգրան Ս.
24. Ալեքսանյան Արամ Մ.
25. Ալեքսանյան Աշոտ Մ.
26. Բաղդասարյան Շահեն Ն.
27. Բաղդասարյան Հունան Ն.
28. Բաղդասարյան Ջալալ Ա.
29. Բաղդասարյան Սաշա Ջ.
30. Բաղդասարյան Սեյրան Դ.
31. Բաղդասարյան Երվանդ Դ.
32. Բաբայան Չինավեր Հ.
33. Բեկլարյան Ենոք Մ.
34. Բալայան Ապրես Ս.
35. Բալայան Սեդրակ Կ.
36. Բալայան Գուրգեն Կ.
37. Բազիյան Գուրգեն Մ.
38. Բալասանյան Արշավիր Տ.
39. Բալասանյան Տիգրան Գ.

ՀՈՌԱԹԱՂ

40. Բալասանյան Ենոք Շ.
41. Բալասանյան Սեյրան Ս.
42. Բալասանյան Սուրեն Ս.
43. Բալասանյան Բալա Հ.
44. Գալստյան Արամ Գ.
45. Գալստյան Արտաշ Կ.
46. Գալստյան Սուրեն Ս.
47. Գալստյան Բախշի Ս.
48. Գասպարյան Լեւոն Հ.
49. Գասպարյան Սամվել Հ.
50. Գասպարյան Գուրգեն Ն.
51. Գասպարյան Տիգրան Ն.
52. Գասպարյան Բախշի Ս.
53. Գասպարյան Լեւոն Հ.
54. Գասպարյան Ռաֆիկ Բ.
55. Գաբրիելյան Արտաշ Ա.
56. Դանիելյան Ավանես Հ.
57. Երեմյան Ավանես Հ.
58. Երեմյան Նիկոլայ Հ.
59. Եղիազարյան Ջիվանշիր Ա.
60. Եղիազարյան Արտեմ Հ.
61. Եղյան Էդգար Բ.
62. Խաչատրյան Առուստամ Մ.
63. Խաչատրյան Սետրակ Չ.
64. Հայրապետյան Անդրի Հ.
65. Հայրապետյան Սերյոժա Հ.
66. Հայրապետյան Սարգիսյան Գ.
67. Հայրապետյան Արշավիր Դ.
68. Հովսեփյան Սերյոժա Մ.

69. Զայրիյան Գրիշա Ա.
70. Զայրիյան Գրիգոր Ղ.
71. Զայրիյան Բուդդան Ի.
72. Զայրիյան Գրիգոր Բ.
73. Զարությունյան Տիգրան Յ.
74. Զարությունյան Ջիհանգիր Ա.
75. Մարոյան Իսլամ Մ.
76. Մնացականյան Շամիր Գ.
77. Մնացականյան Լեւոն Գ.
78. Մնացականյան Ջալալ Գ.
79. Մնացականյան Անդրի Ի.
80. Մանուչարյան Սեդրակ Ն.
81. Մանուչարյան Նիկոլայ Ղ.
82. Մանուչարյան Վաչագան Պ.
83. Մարոյան Սեդրակ Գ.
84. Մարոյան Դավիթ Ս.
85. Մարոյան Գեւորգ Ս.
86. Միքայելյան Աշոտ Ն.
87. Բալասանյան Սեդրակ Ղ.
88. Բալասանյան Գուրգեն Ղ.
89. Մաթեոսյան Առուստամ Ն.
90. Մաթեոսյան Նիկոլայ Ն.
91. Մարության Գրիգոր Ա.
92. Մինասյան Վազգեն Մ.
93. Մարտիրոսյան Աշոտ Ս.
94. Նալբանդյան Մուխան Յ.
95. Նալբանդյան Սանթրի
96. Նալբանդյան Միրզա
97. Չալյան Նիկոլայ Ի.
98. Շեկյան Գրիշա Մ.
99. Պողոսյան Սեդրակ Պ.
100. Պողոսյան Ջալալ Պ.
101. Պողոսյան Արտեմ Պ.
102. Պատաշյան Սերյոժա Յ.
103. Պատաշյան Վիգեն Ն.
104. Պետրոսյան Մուշեղ Գ.
105. Պետրոսյան Առուստամ Ս.
106. Պետրոսյան Զարություն Ս.
107. Պետրոսյան Իսակ Չ.
108. Ջավադյան Սերյոժա Մ.
109. Ջավադյան Սուրեն Պ.
110. Ջավադյան Երվանդ Պ.
111. Անդրյան Իսակ Պ.
112. Վահանյան Չինավեր Ս.
113. Միքայելյան Թալիշ Խ.
114. Միքայելյան Սարգիս Ս.
115. Վահանյան Գուրգեն Ս.
116. Վահանյան Սամվել Ս.
117. Վահանյան Սետրակ Ա.
118. Վահանյան Թալիշ Յ.
119. Վահանյան Ներսես Վ.
120. Վահանյան Զարություն Խ.
121. Զոչարյան Զակոբջան Խ.
122. Զոչարյան Սերգի Ա.
123. Զոչարյան Զունան Ս.
124. Զարամյան Սավադ Մ.
125. Ջավադյան Բենիկ Պ.
126. Բաղդասարյան Զրիստաֆոր
127. Երեմյան Շալիկո Յ.

ՎԵՐԻՆ ՀՈՈԱԹԱԴ

1. Առաքելյան Վերդի Ջ.	15. Հայրիկյան Անդրի Ջ.
2. Առաքելյան Առաքել Ա.	16. Մարտիրոսյան Սուրեն Դ.
3. Առաքելյան Սերգի Ս.	17. Մարտիրոսյան Ավանես Դ.
4. Աթայան Ջալալ Ա.	18. Միրզաբեկյան Երեմ Ս.
5. Ավետիսյան Վարդան Բ.	19. Մելքունյան Սամսոն Բ.
6. Թադևոսյան Մակիչ Ա.	20. Մկրտչյան Մեսրոպ Ա.
7. Թադևոսյան Աշոտ Խ.	21. Մկրտչյան Բեգլար Ս.
8. Թադևոսյան Սուրեն Խ.	22. Մկրտչյան Ապրես Ս.
9. Հարությունյան Սանթրի Ա.	23. Մկրտչյան Աշոտ Մ.
10. Հարությունյան Մուշեղ Ա.	24. Շիրինյան Բախշի Բ.
11. Հարությունյան Լեւոն Թ.	25. Սայան Տիգրան Մ.
12. Հարությունյան Գարեգին Մ.	26. Սարգսյան Ղուկաս Խ.
13. Հաթամյան Եղիշե Ջ.	27. Վանյան Հակոբ Բ.
14. Հաթամյան Բագրատ Հ.	28. Նալբանդյան Ավագ Մ.

ՂԱԶԱՆԻ

1. Ալահվերդյան Մելիք
2. Աղաջանյան Արսեն
3. Աղաջանյան Եգան
4. Աղաջանյան Իսաջան
5. Աղաջանյան Կոլյա
6. Աղաջանյան Միշա
7. Աղաջանյան Ռուբեն
8. Առուստամյան Մարդի
9. Առուշանյան Առուստամ
10. Ասատրյան Աշոտ
11. Ասատրյան Գրիշա
12. Ասատրյան Գուրգեն
13. Ասատրյան Շալիկո
14. Ասլանյան Կեւան
15. Ասլանյան Մուսա
16. Ասլանյան Սավադ
17. Ավանեսյան Անդրանիկ
18. Ավանեսյան Շահնազար
19. Ավանեսյան Փայլակ
20. Գրիգորյան Անդրի
21. Գրիգորյան Աշոտ
22. Գրիգորյան Գրիքոր
23. Գրիգորյան Սերոժ

24. Եսայան Բահատուր
25. Եսայան Կոլյա
26. Խաչատրյան Եղիշե
27. Խաչատրյան Խաչի

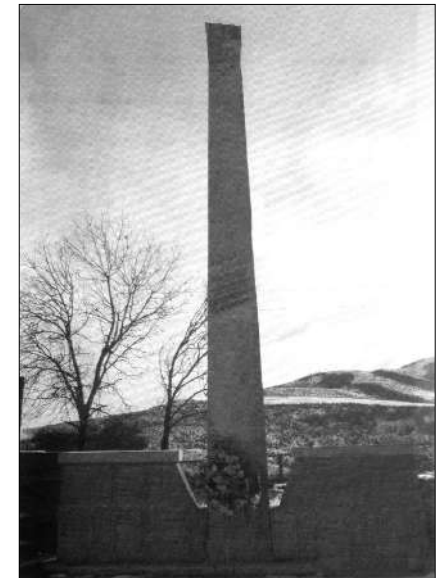
28. Խաչատրյան Միսակ
29. Կարապետյան Լազար
30. Կարապետյան Զաքարյանի
31. Հայրապետյան Անդրանիկ
32. Հայրապետյան Արսեն
33. Հայրապետյան Արտեմ
34. Հայրապետյան Շահնազար
35. Հայրապետյան Ջավանշիր
36. Հայրապետյան Սուքիաս
37. Հայրապետյան Վասիլ
38. Հարությունյան Ժորա
39. Հարությունյան Լազար
40. Հարությունյան Կոլյա
41. Հարությունյան Յախշի
42. Հովակիմյան Ազատ
43. Հովակիմյան Արշավիր
44. Հովակիմյան Հակոբջան
45. Հովսեփյան Արամ
46. Հովսեփյան Արտուշա

47. Հովսեփյան Շահնազար
48. Մելիքսեթյան Արտաշ
49. Մելիքսեթյան Սամվել
50. Մելիքսեթյան Ռուբեն
51. Մեսրոպյան Իսա
52. Մեսրոպյան Խորեն
53. Մեսրոպյան Սանթրի
54. Մեսրոպյան Սարուխան
55. Մեսրոպյան Սուրեն
56. Մինասյան Սուրեն
57. Մինասյան Վազգեն
58. Պետրոսյան Երվանդ
59. Սարգսյան Արսեն
60. Սարգսյան Արտեմ
61. Սարգսյան Գրիգոր
62. Սարգսյան Նավազարդ
63. Սարգսյան Ռուբեն
64. Գրիգորյան Նուրի

1. Աբրահամյան Ասլան Մ.
2. Աբրահամյան Սարգիս Մ.
3. Ալավերդյան Մամիկոն Ն.
4. Ալավերդյան Արշակ Ի.
5. Ալավերդյան Շիրին Ի.
6. Աղաբեկյան Վազգեն Գ.
7. Աղաբեկյան Խաչատուր Հ.
8. Ամյան Սերգեյ Բ.
9. Ամյան Մովսես Հ.
10. Ամյան Միշա Հ.
11. Ամյան Սարգիս Պ.
12. Ամյան Արմենակ Պ.
13. Ամյան Գրիգոր Պ.
14. Ամյան Արսեն Գ.
15. Այվազյան Անդրանիկ Գ.
16. Այվազյան Աշոտ Վ.
17. Առաքելյան Լեւոն Դ.
18. Առաքելյան Պետրոս Դ.
19. Առաքելյան Սամսոն Դ.
20. Առաքելյան Նիկողայ Դ.
21. Առաքելյան Սամսոն Թ.

ՃԱՆԿԱԹԱՂ

22. Առաքելյան Գրիգոր Կ.
23. Առաքելյան Անդրանիկ Ս.

24. Առաքելյան Արմեն Ն.
 25. Առաքելյան Գրիգոր Մ.
 26. Ավագյան Գրիգոր Ղ.
 27. Ավագյան Գրիգոր Գ.
 28. Ավագյան Սամսոն Գ.
 29. Ավանեսյան Մուշեղ Յ.
 30. Ավանեսյան Ծատուր Գ.
 31. Ավանեսյան Արշավիր Գ.
 32. Ավանեսյան Ապետնակ Ղ.
 33. Ավանեսյան Բահրամ Ղ.
 34. Ավանեսյան Համբարձում Ի.
 35. Ավանեսյան Լազր Ն.
 36. Ավանեսյան Բախչի Ն.
 37. Բաբայան Լազր Ա.
 38. Բաբայան Չինավոր Մ.
 39. Բաբայան Սարգիս Մ.
 40. Բաբայան Սարուխան Ն.
 41. Բաբայան Աղասի Ա.
 42. Բաբայան Բակրատ Ա.
 43. Բաղայան Հարություն Գ.
 44. Բաղայան Երվանդ Գ.
 45. Բաղայան Արմեն Դ.
 46. Բաղայան Արսեն Ս.
 47. Բալասանյան Տիգրան Դ.
 48. Բալասանյան Արմենակ Ն.
 49. Բաղդասարյան Տիգրան Ս.
 50. Բաղդասարյան Ծատուր Յ.
 51. Բաղդասարյան Աշոտ Մ.
 52. Բաղդասարյան Տիգրան Ս.
 53. Բաղդասարյան Գրիգոր Յ.
 54. Բուդաղյան Սերգեյ Ա.
 55. Բուդաղյան Արսեն Ա.
 56. Գալստյան Զիվանշիր Ա.
 57. Գասպարյան Տիգրան Ա.
 58. Գասպարյան Բախչի Ա.
 59. Գրիգորյան Բախչի Գ.
 60. Գրիգորյան Բարսեղ Յ.
 61. Գրիգորյան Փարավոն Ն.
 62. Գրիգորյան Բակրատ Յ.
 63. Դավթյան Արսեն Գ.
 64. Դավթյան Անտոն Գ.
 65. Իսախանյան Լազր Պ.
 66. Իսախանյան Համբարձում Պ.
 67. Իսախանյան Հունան Պ.
 68. Իսախանյան Սարգիս Պ.
 69. Իսախանյան Բակրատ Պ.
 70. Խաչատրյան Անդրանիկ Ա.
 71. Խաչատրյան Ռուբեն Կ.
 72. Խաչատրյան Անդրանիկ Ա.
 73. Հակոբյան Արմեն Ջ.
 74. Հակոբյան Միշա Ս.
 75. Հակոբյան Մամիկոն Ջ.
 76. Հայրապետյան Մելիք Ա.
 77. Հայրապետյան Ղեւոնդ Ա.
 78. Հայրապետյան Սամսոն Ա.
 79. Հարությունյան Արշակ-Բագրատ Շ.
 80. Հարությունյան Կոլյա Ա.
 81. Հարությունյան Ավագ Յ.
 82. Հարությունյան Արսեն Յ.
 83. Հարությունյան Ռուբեն Ս.
 84. Ղարիբյան Մուշեղ Ս.
 85. Ղարիբյան Եսափ Գ.
 86. Ղարիբյան Իշխան Ա.
 87. Ղարիբյան Տիգրան Մ.
 88. Ղարիբյան Ավագ Ա.
 89. Ղարիբյան Չինավեր Ա.
 90. Մանգասարյան Սուրեն Պ.
 91. Մանգասարյան Տիգրան Պ.
 92. Մանգասարյան Սամսոն Պ.
 93. Մարտիրոսյան Արշակ Ի.
 94. Մարտիրոսյան Գուրգեն Ի.
 95. Մարտիրոսյան Սերյոժա Ի.
 96. Մարտիրոսյան Ժորա Ս.
 97. Մարտիրոսյան Չինավոր Կ.
 98. Մարտիրոսյան Մուշեղ Կ.
 99. Մարտիրոսյան Վազգեն Տ.
 100. Մարտիրոսյան Տիգրան Ի.
 101. Մարտիրոսյան Արշավիր Ի.
 102. Մարտիրոսյան Աշոտ Ի.
 103. Մարտիրոսյան Վաչագան Ի.
 104. Մարտիրոսյան Տիգրան Մ.
 105. Մարտիրոսյան Սուրեն Տ.

106.Մարտիրոսյան Աբել Գ.	136.Սարգսյան Գուրգեն Պ.
107.Մարտիրոսյան Ռուբեն Պ.	137.Սարգսյան Մուշեղ Յ.
108.Մարտիրոսյան Խաչատուր Գ.	138.Սարգսյան Մելուկ Մ.
109.Մարտիրոսյան Ֆեդոով Պ.	139.Սարգսյան Սեդրակ Թ.
110.Մարտիրոսյան Տիգրան Խ.	140.Սարգսյան Շիրին Թ.
111.Մարտիրոսյան Աբրահամ Յ.	141.Սարգսյան Արմենակ Յ.
112.Մարտիրոսյան Հարություն Ս.	142.Սարգսյան Նիկոլայ Յ.
113.Միրզոյան բակրատ Ի.	143.Սարգսյան Սեդրակ Մ.
114.Միրզոյան Տիգրան Ի.	144.Սարգսյան Խաչատուր Ղ.
115.Միրզոյան Ջումշուդ Ի.	145.Սարգսյան Բագրատ Ղ.
116.Սկրտչյան Ջիվանշիր Խ.	146.Սարգսյան Խաչատուր Ի.
117.Սկրտչյան Տիգրան Գ.	147.Սարգսյան Վազգեն Ս.
118.Սկրտչյան Սերգեյ Գ.	148.Սարգսյան Արամ Ե.
119.Սկրտչյան Խորեն Ա.	149.Ստեփանյան Մակառ Յ.
120.Սնացականյան Գրիշա Գ.	150.Ստեփանյան Ավանես Յ.
121.Սովսիսյան Աթանես Ա.	151.Ստեփանյան Տիգրան Թ.
122.Սովսիսյան Գրիգոր Պ.	152.Վանյան Գրիգոր Թ.
123.Սովսիսյան Աղասի Պ.	153.Վանյան Գուրգեն Ղ.
124.Սովսիսյան Արսեն Պ.	154.Վանյան Հարություն Խ.
125.Սովսիսյան Արամ Ս.	155.Վանյան Սարգիս Խ.
126.Պետրոսյան Հրանտիկ Գ.	156.Վանյան Բախշի Խ.
127.Պետրոսյան Շուրա Զ.	157.Վանյան Հրանտիկ Խ.
128.Պետրոսյան Արամ Ի.	158.Ջահանյան Սարգիս Մ.
129.Պետրոսյան Ժորա Գ.	159.Մարտիրոսյան Սիմոն Ա.
130.Ջհանգիրյան Աթանես Ա.	160.Հարությունյան Շիրին Ա.
131.Ջհանգիրյան Բակրատ Մ.	161.Բաղայան Երվանդ Թ.
132.Ջհանգիրյան Սամսոն Մ.	162.Հակոբյան Արմենակ Թ.
133.Սահակյան Մամիկոն Ղ.	163.Խաչատրյան Ավագում Ն.
134.Սարգսյան Մամիկոն Ա.	164.Ղազարյան Ալեքսան Ա.
135.Սարգսյան Վազգեն Պ.	

ՄԱՏԱԳԻՍ

1.Ավանեսյան Արսեն Եփրեմի	10.Աղաջանյան Գրիգորի Համբարձումի
2.Ավանեսյան Արտեմ Սարգիսի	11.Համբարձումյան Ապրես Մովսեսի
3.Ավանեսյան Հարություն Եփրեմի	12.Համբարձումյան Գրիգորի Սիմոնի
4.Ավանեսյան Ռազմիկ Չինավորի	13.Համբարձումյան Սարգիս Բեգլարի
5.Ավանեսյան Սոկրատ Սողոմոնի	14.Առստամյան Ալեքսան Խաչատուրի
6.Ավանեսյան Սուրեն Սողոմոնի	15.Առստամյան Արամ Հարությունի
7.Ավանեսյան Տիգրան Սարգսի	16.Առստամյան Բաբկեն Շամիրի
8.Աղաջանյան Բաբաջան Ղահրամանի	17.Առստամյան Միքայել Մանասի
9.Աղաջանյան Երվանդ Համբարձումի	18.Առստամյան Սուրեն Խաչատուրի

19.Վանյան Արտավազդ Սահակի	33.Միրզոյան Լեւոն Շամիրի
20.Վանյան Արտաշես Միրզայի	34.Մովսեսյան Երվանդ Սարգսիս
21.Վանյան Արշավիր Հակոբի	35.Նազարյան Ապրես Սահակի
22.Վանյան Սաշա Հակոբի	36.Յովսեփյան Հակոբ Դանիելի
23.Վանյան Հունան Իսահակի	37.Սարգսյան Ժորա Իսահակի
24.Գրիգորյան Արսեն Միրզայի	38.Սարգսյան Պետոյա Իսահակի
25.Գրիգորյան Վաչագան Սահակի	39.Սիմոնյան Ալեքսան Սերգեյի
26.Գրիգորյան Եղիշե Սահակի	40.Սիմոնյան Բագրատ Արամի
27.Դանիելյան Հակոբ Հակոբի	41.Սիմոնյան Իշխան Սերգեյի
28.Եղիգորյան Տուրակ Հայրապետի	42.Սիմոնյան Յովսեփ Մովսեսի
29.Ղահրամանյան Արտեմ Սանջանի	43.Սիմոնյան Սուրբատ Սերգեյի
30.Ղահրամանյան Աշոտ Գրիգորիի	44.Սիմոնյան Խուրշուդ Սերգեյի
31.Մարտիրոսյան Սամսոն Աւանի	45.Սիմոնյան Մովսես Ջուլմազուդի
32.Միրզոյան Հայկազ Շամիրի	46.Սիմոնյան Սուրեն Ջուլմազուդի

ՄԱՂԱՎՈՒՉ

1.Աբրահամյան Գրիշա Սուրենի	26.Ափյան Բալաբեկ Նավասարդի
2.Աբրահամյան Սուրեն Փաշայի	27.Ափյան Զվանշիր Նավասարդի
3.Աբրահամյան Սուրբատ Աբրահամի	28.Ավագիմյան Եղիշե Սարգսի
4.Աբրահամյան Շալիկո Փաշայի	29.Ափյան Արշավիր Ավանեսի
5.Ավագիմյան Եգոր Սարգսի	30.Առստամյան Մակիհ Հարությունի
6.Ավագիմյան Խորեն Խաչատուրի	31.Առստամյան Հարություն Ալեունդի
7.Աղամյան Ներսես Իսակի	32.Հայրիյան Ղարախան Հակոբջանի
8.Ավանեսյան Լեւոն Մանասի	33.Հակոբյան Բախշի Խաչատուրի
9.Ավանեսյան Գրիշա Ծատուրի	34.Հակոբյան Սիրական Աւանի
10.Ավանեսյան Հակոբ Խաչիի	35.Հակոբյան Միքայել Աւանի
11.Ավանեսյան Իսրայել Բալասանի	36.Հակոբյան Իսակ Աւանի
12.Ավանեսյան Շիրին Մանասի	37.Հակոբյան Շահեն Պավլիի
13.Ավանեսյան Խորեն Նարիմանի	38.Հակոբյան Նիկոլայ Սամսոնի
14.Ավանեսյան Միսակ Նարիմանի	39.Հակոբյան Միքայել Մովսեսի
15.Ավանեսյան Սետրակ Աղաջանի	40.Հայրապետյան Սերյոժա Ավագիմի
16.Ավանեսյան Սետրակ Արտենի	41.Բաղդյան Վաչագան Սարգսի
17.Ավանեսյան Աշոտ Միրզայի	42.Բաղդյան Սերյոժա Ներսեսի
18.Ավանեսյան Մուխան Գաբրիելի	43.Բաղդյան Միքայել Փաշայի
19.Ավանեսյան Միշա Օհանջանի	44.Բաղդյան Իշխան Գրիգորի
20.Ավանեսյան Ավանես Գաբրիելի	45.Գրիգորյան Վրեժ Բախշիի
21.Ավանեսյան Կոլյա Ջալալի	46.Գրիգորյան Շահեն Բախշիի
22.Ավանեսյան Վազգեն Ավանեսի	47.Գրիգորյան Տիգրան Օհանի
23.Ավանեսյան Ալեքսան Միրզայի	48.Գրիգորյան Հմայակ Պետրոսի
24.Ավանեսյան Ռուբեն Հարությունի	49.Գրիգորյան Սրափիոն Մակարի
25.Ապրեսյան Զինավոր Մակիչի	50.Գրիգորյան Արշավիր Աղամալի

51. Գրիգորյան Մուխան Շամիրի	93. Մարտիրոսյան Սեդրակ Վարդազարի
52. Գրիգորյան Գրիշա Լեւոնի	94. Միրզոյան Չինավոր Իվանի
53. Գրիգորյան Բագրատ Գրիգորի	95. Միրզոյան Գրիգոր Իվանի
54. Գրիգորյան Չինավոր Մուքիի	96. Միրզոյան Արշակ Իվանի
55. Գրիգորյան Միշա Սայիի	97. Միրզոյան Սեդրակ Սամսոնի
56. Գրիգորյան Գրիշա Սայիի	98. Միրզոյան Խաչի Սողոմոնի
57. Գրիգորյան Սուրեն Մուքիի	99. Միրզոյան Միքայել Սարգսի
58. Գեւորգյան Երվանդ Խաչիի	100. Միրզոյան Սերյոժա Օհանջանի
59. Գեւորգյան Վրեժ Խաչիի	101. Միրզոյան Շահեն Սարգսի
60. Գեւորգյան Պետակ Խաչիի	102. Միրզոյան Յունան Գալուստի
61. Գեւորգյան Յրանտ Յակոբի	103. Սովսիսյան Երվանդ Սյուքասի
62. Գեւորգյան Գրիգորի Խաչատուրի	104. Ներսիսյան Շավարշ Ալեքսանի
63. Գալստյան Մկրտիչ Բագրատի	105. Օհանյան Բենիկ Յայրապետի
64. Գալստյան Մամիկոն Յարութունի	106. Յովսէփյան Գրիգորի Աղալարի
65. Գալստյան Սանդրո Կարապետի	107. Յովսէփյան Յովսէփ Շիրինի
66. Գալստյան Սմբատ Թաթեւոսի	108. Յովսէփյան Յրանտ Շիրինի
67. Գալստյան Արշակ Ավետի	109. Յովսէփյան Միքայել Շիրինի
68. Գալստյան Տարոս Յարութունի	110. Յովսէփյան Սուրեն Աղալարի
69. Գալստյան Խաչատուր Թադեւոսի	111. Յովսէփյան Յայրապետ Յովսէփի
70. Գալստյան Զալիբեկ Թադեւոսի	112. Սարգսյան Գրիգոր Աբրահամի
71. Գալստյան Մեխակ Ղեւոնդի	113. Սարգսյան Սերյոժա Աբրահամի
72. Գալստյան Արշակ Ղեւոնդի	114. Սարգսյան Սեդրակ Պողոսի
73. Գալստյան Չինավոր Բագրատի	115. Սարգսյան Անդրանիկ Պողոսի
74. Ղազարյան Շավարշ Յարութունի	116. Սարգսյան Յարութուն Գրիգորի
75. Ղազարյան Բարաթ Դանիելի	117. Սարգսյան Գրիշա Մարտիրոսի
76. Դանիելյան Եգոր Կարապետի	118. Սարգսյան Զիան Պետրոսի
77. Դանիելյան Խաչի Պետրոսի	119. Սարգսյան Վարդան Պետրոսի
78. Դավթյան Միշա Զալալի	120. Սահակյան Սամսոն Յամբարձումի
79. Դամրջյան Գրիշա Շմավոնի	121. Սողոմոնյան Սերյոժա Վարդազարի
80. Դամրջյան Ենոք Ավանեսի	122. Սողոմոնյան Պավել Պետրոսի
81. Եղիզարյան Գավրուշա Սարգսի	123. Սողոմոնյան Գրիգոր Պետրոսի
82. Եղիզարյան Գրիշա Ասահակի	124. Թովմասյան Արշակ Ղազարի
83. Չախարյան Մուխան Գրիգորի	125. Թովմասյան Վոլոդյա Ղազարի
84. Չախարյան Արտավազդ Յունանի	126. Թունյան Շահեն Ներսէսի
85. Իսրայելյան Խաչի Բախշիի	127. Ծատրյան Աղասի Առաքելի
86. Իսրայելյան Նիկոլայ Յարութունի	128. Ծատրյան Շավարշ Սովսէսի
87. Իսրայելյան Սիրական Սարգսի	129. Ծատրյան Յարութուն Պետրոսի
88. Իսրայելյան Երվանդ Դանիելի	130. Զոբանյան Միքայել Վաղինակի
89. Իսրայելյան Վարթագ Յովսէփի	131. Սարգսյան Վարդան Ներսէսի
90. Լիսավիկ Ալեքսեյ Ալեքսանդրի	132. Ափյան Գալուստ Ավանեսի
91. Մարտիրոսյան Արամ Ավանեսի	133. Յակոբյան Սերյոժա Սամսոնի
92. Մարտիրոսյան Բարաթ Մանասի	

1. Աղաջանյան Խորեն Ա.
2. Աղաջանյան Իշխան Բ.
3. Աղաջանյան Արամ Վ.
4. Աղաջանյան Արտավազդ Վ.
5. Աթայան Խորեն Ն.
6. Անանյան Խաչի Ա.
7. Ավագյան Դանիել Մ.
8. Ավանեսյան Ջվանշիր Ա.
9. Արզումանյան Արմենակ Ս.
10. Արզումանյան Սարգիս Ս.
11. Առուշանյան Հակոբ Հ.
12. Բաբայան Անդրանիկ Ն.
13. Բաբայան Գրիշա Ջ.
14. Բաբայան Գուրգեն Դ.
15. Բաբայան Սեդրակ Գ.
16. Բաբայան Վաղինակ Ս.
17. Բաբայան Միշա Թ.
18. Բաղդասարյան Արամ Ա.
19. Բաղդասարյան Արամ Մ.
20. Բաղդասարյան Արսեն Ն.
21. Բաղդասարյան Լեւոն Բ.
22. Բաղդասարյան Արտաշ Բ.
23. Բաղդասարյան Ներսես Ա.
24. Բաղդասարյան Հայրապետ Ա.
25. Բեկլարյան Ռուբեն Վ.
26. Բեկլարյան Արտաշ Վ.
27. Բեկնազարյան Փարավոն Ա.
28. Գեւորգյան Ասծատուր Մ.
29. Դանիելյան Իշխան Մ.
30. Դանիելյան Ասրի Մ.
31. Դանիելյան Ժորա Պ.
32. Դանիելյան Խորեն Ա.
33. Դանիելյան Արշակ Ա.
34. Դանիելյան Արտավազդ Ա.
35. Դանիելյան Գուրգեն Հ.
36. Դանիելյան Միշա Մ.
37. Դանիելյան Մուշեղ Խ.
38. Դանիելյան Մովսես Պ.
39. Դանիելյան Մովսես Ս.

ՄԵԾ ՇԵՆ

40. Դանիելյան Սանթուր Դ.
41. Դանիելյան Ներսես Ս.
42. Եսայան Ապրես Ս.
43. Եսայան Մովսես Ի.
44. Խորայեցյան Գուրգեն Ա.
45. Խաչատրյան Սերյոժա Ա.
46. Խաչատրյան Արտաշ Ա.
47. Խաչատրյան Հարություն Ա.
48. Խաչատրյան Սեդրակ Ա.
49. Խաչատրյան Իսակ Ա.
50. Խաչատրյան Մուշեղ Հ.
51. Խաչատրյան Սարո Հ.
52. Խաչատրյան Միշա Հ.
53. Խաչատրյան Վազգեն Ի.
54. Խուրշուդյան Կոլյա Բ.
55. Խուրշուդյան Նիկոլայ Ջ.
56. Կարապետյան Ավանես Դ.
57. Հակոբյան Արամ Բ.
58. Հայրապետյան Ֆեդրո Հ.
59. Հայրապետյան Բագրատ Հ.
60. Հայրապետյան Ժորա Գ.
61. Հայրապետյան Միշա Բ.
62. Հայրապետյան Սարգիս Բ.
63. Հարությունյան Գրիշա Ա.
64. Հարությունյան Միշա Գ.
65. Հովսեփյան Գերասիմ Հ.
66. Մայիլյան Խաչիկ Թ.
67. Մայիլյան Հովսեփ Հ.
68. Մայիլյան Ասծատուր Հ.
69. Մովսեսյան Վաղարշակ Մ.
70. Մովսեսյան Թովմաս Մ.
71. Մովսեսյան Արտաշ Ս.
72. Մովսեսյան Փաշա Հ.
73. Մարտիրոսյան Սանթրի Վ.
74. Յուզբաշյան Գուրգեն Ա.
75. Յուզբաշյան Ավանես Ա.
76. Ղարախանյան Ժորա Ի.
77. Ղարախանյան Սերյոժա Մ.
78. Ղուկասյան Ալեքսանդր Ա.

- 79. Ղուկասյան Արշալույս Մ.
- 80. Ղուկասյան Արամ Ղ.
- 81. Ղուկասյան Մովսես Ա.
- 82. Ղուկասյան Գրիշա Ա.
- 83. Ղուկասյան Սուրեն Պ.
- 84. Պետրոսյան Գուրգեն Ա.
- 85. Պետրոսյան Գրիգորի Ա.
- 86. Պետրոսյան Գուրգեն Թ.

- 87. Պետրոսյան Սաշա Բ.
- 88. Պողոսյան Զրանտ Ղ.
- 89. Պողոսյան Սրափիոն Ղ.
- 90. Պողոսյան Միշա Զ.
- 91. Սարգսյան Գրիշա Ի.
- 92. Սահակյան Արմենակ Գ.
- 93. Սահակյան Սարգիս Գ.
- 94. Սեյրանյան Ալյոշա Զ.

- 1. Աբրահամյան Աղալո
- 2. Աբրահամյան Ավանես
- 3. Աբրահամյան Արտաշ
- 4. Աբրահամյան Գրիշա
- 5. Աբրահամյան Գուրգեն
- 6. Աբրահամյան Կոլյա
- 7. Աբրահամյան Պետակ
- 8. Աբրահամյան Սայիկ
- 9. Աթայան Սարգիս
- 10. Ապրեսյան Ապրես
- 11. Ապրեսյան Արտաշ
- 12. Ապրեսյան Սարուխան
- 13. Ասրյան Աբրահամ
- 14. Ասրյան Միշա
- 15. Ասրյան Նիկոլայ
- 16. Ավանեսյան Ալիշ
- 17. Ավանեսյան Ասատուր
- 18. Ավանեսյան Արտաշ
- 19. Ավանեսյան Գրիշա
- 20. Ավանեսյան Գուրգեն
- 21. Ավանեսյան Սերգեյ
- 22. Անանյան Միխայիլ
- 23. Ավագյան Բագրատ
- 24. Ավագյան Գերասիմ
- 25. Ավագյան Դավիթ
- 26. Ավագյան Իշխան
- 27. Ավագյան Իսակ
- 28. Ավագյան Զարուհյուն
- 29. Ավագյան Սերոբ
- 30. Ավագյան Վահան

ՄՈՆՐԱԹԱՂ

- 31. Բաբայան Ասատուր
- 32. Բաբայան Արտաշ
- 33. Բաբայան Գարեգին
- 34. Բաբայան Գուրգեն
- 35. Բաբայան Իվան
- 36. Բաբայան Մարգարա
- 37. Բաբայան Սամսոն
- 38. Բաբայան Սայիկ
- 39. Բաբայան Իշխան
- 40. Բալայան Թալիշ
- 41. Բալասանյան Արշակ

42. Բալուդյան Աշոտ	83. Հարությունյան Սամսոն
43. Բալուդյան Արտաշ	84. Հովսեփյան Արտաշ
44. Բալուդյան Գեորգի	85. Հովսեփյան Գավրուշա
45. Բալուդյան Չոհրաբ	86. Հովսեփյան Չիլֆի
46. Բալուդյան Մուշեղ	87. Հովսեփյան Հրաչիկ
47. Բաղդամյան Չինավոր	88. Ղազարյան Միրզա
48. Գաբրիելյան Բագրատ	89. Ղազարյան Նիկոլայ
49. Գրիգորյան Արշակ	90. Ղազարյան Վազգեն
50. Գրիգորյան Գավրուշա	91. Ղազարյան Վոլոդյա
51. Գրիգորյան Հովսեփ	92. Ղահրամանյան Նիկոլայ
52. Գրիգորյան Պատվական	93. Ղահրամանյան Նիկոլայ Հ.
53. Գրիգորյան Սամսոն	94. Ղահրամանյան Զալալ
54. Գրիգորյան Սիրական	95. Մինասյան Արտաշ
55. Գեւորգյան Արշակ	96. Մինասյան Լեւոն
56. Դանիելյան Սամսոն	97. Մինասյան Մինաս
57. Թադեւոսյան Արշակ	98. Մինասյան Սերգեյ
58. Թադեւոսյան Գուրգեն	99. Միրզոյան Իվան
59. Թադեւոսյան Չաքարա	100. Միրզաբեկյան Լեւոն
60. Թադեւոսյան Սերյոժա	101. Միրզաբեկյան Նիկոլայ
61. Իսրայելյան Արմեն	102. Սկրտչյան Վաչագան
62. Իսրայելյան Արտաշ	103. Նալբանդյան Ավագ
63. Իսրայելյան Գերասիմ	104. Յախշիկյան Արտաշ
64. Իսրայելյան Գրիշա Ա.	105. Յախշիկյան Սուրեն
65. Իսրայելյան Գրիշա Հ.	106. Յախշիկյան Բահատուր
66. Իսրայելյան Հովհաննես	107. Յաղուբյան Առաքել
67. Իսրայելյան Մամիկոն	108. Յաղուբյան Գրիգոր
68. Իսրայելյան Շաբո	109. Յաղուբյան Գրիշա
69. Իսրայելյան Ռուբեն	110. Յաղուբյան Զալալ
70. Իսրայելյան Սամսոն	111. Ոսկանյան Հովսեփ
71. Իսրայելյան Վաչագան	112. Ոսկանյան Օհան
72. Իսրայելյան Տիգրան	113. Պետրոսյան Ալեքսանդր
73. Խոնդկարյան Գերման	114. Պետրոսյան Ավագ
74. Խոնդկարյան Մակրոդոմ	115. Պետրոսյան Արամ
75. Խոնդկարյան Նիկոլայ	116. Պետրոսյան Հայրապետ
76. Խոնդկարյան Վոլոդյա	117. Պետրոսյան Միխայիլ
77. Կարապետյան Վոլոդյա	118. Պետրոսյան Միրզաջան
78. Հարությունյան Աբել	119. Պետրոսյան Մուշեղ
79. Հարությունյան Աղալո	120. Պետրոսյան Զումշուր
80. Հարությունյան Գերասիմ	121. Պետրոսյան Ռաֆիկ
81. Հարությունյան Եղիշե	122. Պետրոսյան Սաղաթել
82. Հարությունյան Չավեն	123. Պետրոսյան Սամվել

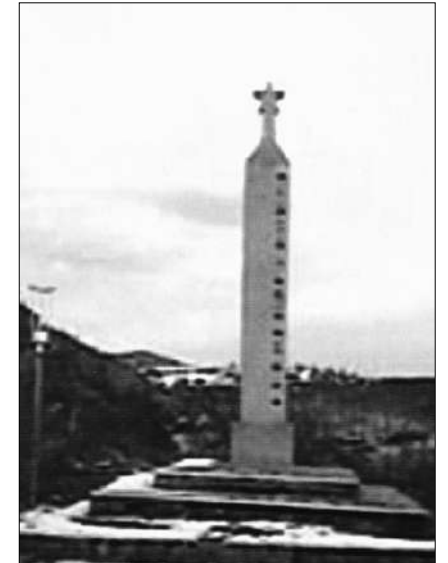
- 124. Պողոսյան Արտաշ
- 125. Պողոսյան Գրիշա
- 126. Պողոսյան Թալիշ
- 127. Պողոսյան Լեւոն
- 128. Պողոսյան Ներսես
- 129. Պողոսյան Սայիկ
- 130. Պողոսյան Սերգեյ
- 131. Պողոսյան Վահրամ
- 132. Ջավադյան Արամ
- 133. Ջավադյան Արշավիր
- 134. Ջավադյան Արտաշ
- 135. Ջավադյան Սերյոժա
- 136. Սադոյան Վաչագան
- 137. Սայիյան Գրիգոր
- 138. Սայիյան Գուրգեն

- 139. Սայիյան Խորեն
- 140. Սայիյան Մուշեղ
- 141. Սայիյան Նիկոլայ
- 142. Սայիյան Սուրեն
- 143. Սարգսյան Ասլան
- 144. Սարգսյան Բոգդան
- 145. Ստեփանյան Չինավոր
- 146. Ստեփանյան Խաչատուր
- 147. Ստեփանյան Ռուբեն
- 148. Վարդանյան Յուրա
- 149. Ֆանյան Անդրանիկ
- 150. Ֆանյան Աշոտ
- 151. Ֆանյան Արտաշ
- 152. Ֆանյան Սարգիս

- 1. Առաքելյան Բախշի
- 2. Առաքելյան Մանվել
- 3. Այվազյան Իսրայել
- 4. Ավազյան Ներսես
- 5. Գրիգորյան Արշակ
- 6. Գրիգորյան Բախշի
- 7. Գրիգորյան Կոլյա
- 8. Գրիգորյան Ռուբեն
- 9. Էմիրյան Բախշի
- 10. Էմիրյան Գրիգոր
- 11. Մարտիրոսյան Եփրեմ
- 12. Մարտիրոսյան Սերգեյ
- 13. Պողոսյան Գրիգոր
- 14. Պողոսյան Խաչի
- 15. Պողոսյան Կոլյա
- 16. Ստեփանյան Ալեքսանդր

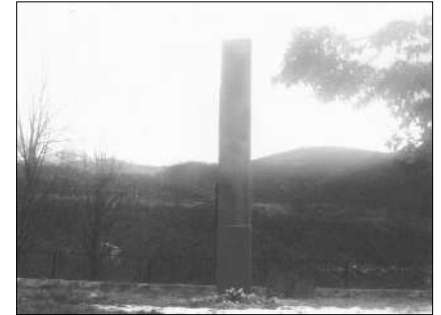
ՇԱՐՄԱՍՈՒՐ

1. Գրիգորյան Առաքել Խ.
2. Գրիգորյան Արմենակ Յ.
3. Գրիգորյան Սուրեն Ս.
4. Գասպարյան Մակիչ Ս.
5. Գասպարյան Մանգասար Ս.
6. Դանիելյան Գուրգեն Ա.
7. Դանիելյան Ռուբեն Բ.
8. Դանիելյան Սուրեն Բ.
9. Դանիելյան Ռուբեն Ս.
10. Դանիելյան Շաշա Ս.
11. Դանիելյան Եղիշե Ս.
12. Դանիելյան Իսակ Շ.
13. Դանիելյան Իսրայել /Ասրի/ Մ.
14. Դավթյան Միխայել Ա.
15. Չախարյան Ահարոն Ն.
16. Չախարյան Սոկրատ Ն.
17. Թամրազյան Անդրանիկ Ա.
18. Թամրազյան Սաշա Դ.
19. Թամրազյան Գրիշա Ա.
20. Լալայան Օսեփ Ա.
21. Լալայան Սարգիս Ա.
22. Լալայան Թունան Ա.
23. Կարապետյան Օսեփ Ա.
24. Կարապետյան Կարապետ Ն.
25. Կարապետյան Սեդրակ Ս.
26. Հայրապետյան Ենոք Մ.
27. Հայրապետյան Նիկոլայ Ա.
28. Հակոբյան Բակրատ Ա.
29. Հակոբյան Գուրգեն Ա.
30. Մկրտչյան Սերգեյ Ա.
31. Մկրտչյան Օհան Ա.
32. Մկրտչյան Դավիթ Կ.
33. Մկրտչյան Մովսես Կ.
34. Մուրադյան Երվանդ Ա.
35. Մուրադյան Արտաշ Ա.
36. Մարտիրոսյան Խաչատուր Գ.
37. Պետրոսյան Պետրոս Ա.
38. Պողոսյան Համբարձում Բ.
39. Սահրադյան Նորայր Կ.

ՉԱՓԱՐ

40. Սարգսյան Սողոմոն Ս.
41. Սարգսյան Ղեւանդ Կ.
42. Սարգսյան Գաբրիել Կ.
43. Սարգսյան Երվանդ Կ.
44. Սարգսյան Չինավոր Մ.
45. Սարգսյան Գուրգեն Մ.
46. Սարգսյան Սուրեն Մ.
47. Սարգսյան Ռաֆիկ Շ.
48. Սարգսյան Շամիր Մ.
49. Սարգսյան Համբարձում Մ.
50. Սարգսյան Պողոս Վ.
51. Սարգսյան Սամվել Պ.
52. Սաղյան Սեդրակ Ա.
53. Սաղյան Աշոտ Ա.
54. Սաղյան Գրիգորի Ի.
55. Սաղյան Հայրապետ Ի.
56. Սաղյան Գրիգորի Ռ.
57. Սաղյան Մարտիրոս Ա.
58. Սաղյան Բաղդասար Ա.
59. Սաղյան Համազասպ Ս.
60. Սեւումյան Արշակ Յ.

ՉԼԴՐԱՆ

1. Ղուլյան Մեսրոպ Ջալալի
2. Աղասյան Բեկլար Պապիի
3. Աղասյան Սերգեյ Պապիի
4. Աղասյան Սուրեն Վանյայի
5. Ղուլյան Բեհբուդ Աբրահամի
6. Միրումյան Եփրեմ Արշակի
7. Բաղդասարյան Ասծատուր Յարությունի
8. Բաղդասարյան Տիգրան Յարությունի
9. Խաչատրյան Յամբարձում Աթայի
10. Դանիելյան Սելի Միրզայի
11. Դանիելյան Վալոդ Միրզայի
12. Ղուլյան Սերյոժա Աղալովի
13. Ղուլյան Սամսոն Գյումշուդի
14. Ղուլյան Անդրանիկ Գյումշուդի
15. Ղուկասյան Աթանես Ասծատուրի
16. Ղուլյան Սամվել Սարգիսի
17. Ղուլյան Իսրայել Գալուստի
18. Միրումյան Կոլյա Պապիի
19. Մակյան Գրիգոր Միքայելի
20. Սարգսյան Կարապետ Միքայելի
21. Թեւանյան Բաբա Խոսրովի
22. Սողոմոնյան Պավել Առաքելի
23. Սողոմոնյան Վահան Առաքելի
24. Սողոմոնյան Խաչան Իվանի
25. Յարությունյան Յունան Պետրոսի
26. Ավանեսյան Յամբարձում Ալեքսանի
27. Ավանեսյան Աշոտ Ալեքսանի
28. Ավանեսյան Միշա Սաշայի
29. Ավանեսյան Արմենակ Աղաբեկի
30. Բեկլարյան Յաղթաֆ Թեւանի
31. Ղուլյան Աբրահամ Վիտալիկի
32. Յովսեփյան Բալաբեկ Գրիգորի
33. Առուշանյան Լազար Ջալալի
34. Առուշանյան Բեկնազար Ջալալի
35. Առուշանյան Կոլյա Պապիի
36. Առուշանյան Անդրեաս Լեւոնի
37. Սահակյան Կոլյա Աղաբեկի
38. Բեդյան Դավիթ Ներսեսի
39. Ղուկասյան Տիգրան Գրիգորի
40. Սեյրանյան Միրզաջան Միքայելի
41. Սեյրանյան Սերյոժա Գրիգորի
42. Ջավադյան Գրիգոր Աբրահամի
43. Սարգսյան Արմեն Չինայի
44. Մարտիրոսյան Բախշի Աղաբեկի
45. Սուսանյան Յովհաննես Գրիգորի
46. Աբրահամյան Բագրատ Յակոբջանի
47. Թեւանյան Գուրգեն Կարապետի
48. Թեւանյան Միշա Կարապետի
49. Թեւանյան Խոսրով Գրիգորի
50. Տերիմյան Սեդրակ Կամոյի
51. Տերիմյան Յամբարձում Կամոյի
52. Սարգսյան Անդրանիկ Ոսկանի
53. Սարգսյան Երվանդ Դավիթի
54. Միրումյան Ալեքսան Ջալալի
55. Սարգսյան Արամ Սամսոնի
56. Սարգսյան Գրիշա Սամսոնի
57. Սարգսյան Արտաշ Գրիգորի
58. Յակոբջանյան Սամսոն Սելրի
59. Բաղդամյան Ռուբեն Միքայելի
60. Սաֆարյան Մանվել Ավանեսի
61. Սարգսյան Կարապետ Մանասի
62. Միրումյան Թադեւոս Մինասի
63. Շեկյան Գրիգոր Առստամի
64. Շեկյան Սերյոժա Դանիելի
65. Շեկյան Յովսեփ Դանիելի
66. Շեկյան Շմավոն Առստամի
67. Շեկյան Գրիշա Միքայելի
68. Շեկյան Ասծատուր Գրիգորի
69. Շեկյան Սուշեղ Յայրապետի
70. Շեկյան Արմենակ Յայրապետի
71. Շեկյան Սողոմոն Աթայի
72. Ալեքսանյան Արամայիս Գրիգորի
73. Ղուլյան Մեսրոբ Ավետիսի
74. Ղուլյան Ժորժիկ Յակոբի
75. Ղուլյան Ջիանգիր Ավետիսի
76. Յայրապետյան Բագրատ Յակոբի
77. Առուշանյան Դեւանդ Մարդիի

ՊՈՂՈՍԱԳՈՍԵՐ

1. Առուստամյան Հովհաննես Բ.	20. Ասլանյան Չինա Հ.
2. Առուստամյան Եգոր Բ.	21. Ասլանյան Մուսա Հ.
3. Առուստամյան Մեխակ	22. Ասլանյան Գրիգոր Հ.
4. Առուստամյան Խոսրով Ա.	23. Ասլանյան Սարգիս Հ.
5. Առուստամյան Սամսոն Ա.	24. Բեկնազարյան Լալազար Ն.
6. Առուստամյան Կոլյա Ա.	25. Առուշանյան Սարգիս Կ.
7. Առուստամյան Երվանդ Ա.	26. Առուշանյան Միշա Կ.
8. Առուստամյան Միրզա Չ.	27. Առուշանյան Ներսես Հ.
9. Աբրահամյան Հովհաննես Հ.	28. Առուշանյան Մովսես Հ.
10. Աբրահամյան Անդրեյ Մ.	29. Ադյան Անդրեաս Չ.
11. Բեդյան Աթա Գ.	30. Ադյան Արամիկ Չ.
12. Բեդյան Հայրապետ Գ.	31. Կարապետյան Կոլյա Ա.
13. Բեդյան Սիրական Վ.	32. Կարապետյան Ռուբեն Ա.
14. Բեդյան Արտաշ Հ.	33. Կարապետյան Սամսոն Ա.
15. Բեդյան Վլոդյա Մ.	34. Կարապետյան Անդրեյ Ա.
16. Ղուկասյան Սուքիաս Գ.	35. Վերդյան Գրիգոր Ա.
17. Ղուկասյան Կոլյա Գ.	36. Վերդյան Լազարով Ռ.
18. Սահակյան Վասակ Ս.	37. Գրիգորյան Սամսոն Հ.
19. Վերդյան Սուրեն Ս.	

ՍԵՅՍՈՒԼԱՆ ԵՎ ՅԱՐՄՁԱ

1. Հայրապետյան Հայրապետ	19. Ստեփանյան Մելիք
2. Հայրապետյան Խուրշուդ	20. Ադամյան Շմավոն
3. Հայրապետյան Մովսես	21. Ադամյան Սաղաթել
4. Գրիգորյան Եղիշ	22. Հովսեփյան Արշակ
5. Հարությունյան Սեդրակ	23. Բաբայան Մակիչ
6. Հարությունյան Թեան	24. Բաբայան Սաղաթել
7. Հարությունյան Հրանտիկ	25. Հարությունյան Սամվել
8. Պետրոսյան Ռուբեն Արամի	26. Պետրոսյան Սարգիս
9. Առուստամյան Աբել	27. Առաքելյան Ապրես
10. Առուստամյան Իսակ	28. Առաքելյան Աբրահամ
11. Սարգսյան Անդոն	29. Հայրապետյան Նիկոլայ
12. Հակոբյան Ավագ	30. Հարությունյան Մելիք
13. Սարգսյան Յապոն	31. Առստամյան Ծատուր
14. Թումասյան Բագրատ	32. Գրիգորյան Արշակ
15. Խաչատրյան Ռուբեն	33. Սարգսյան Սարգիս
16. Մարգարյան Վալոդյա	34. Սարգսյան Վաղարշակ
17. Պետրոսյան Ռուբեն Գուրգենի	35. Խաչատրյան Ռուբեն
18. Գրիգորյան Ապրես	36. Ղազարյան Ներսես

37. Պետրոսյան Գարեգին
38. Առաքելյան Գրիգորի
39. Առաքելյան Մարկոս
40. Խաչատրյան Մովսես
41. Պետրոսյան Գրիգոր
42. Բարխուդարյան Իլյա
43. Ավանեսյան Սարգիս
44. Ավանեսյան Վաղարշակ
45. Այարյան Ջիվանշիր
46. Հայրապետյան Ասատուր
47. Բարխուդարյան Կոլյա
48. Ավետիսյան Նիկոլայ
49. Ավետիսյան Փարավոն
50. Վահանյան Ամիր
51. Ավանեսյան Գուրգեն
52. Առաքելյան Սարգիս
53. Առաքելյան Մովսես
54. Առաքելյան Անդրանիկ
55. Զոչարյան Միշա
56. Զոչարյան Անուշեան

57. Ալավերդյան Բախշի
58. Հովսեփյան Ռուբեն
59. Ավանեսյան Ապիդոն
60. Հարությունյան Եղիշե
61. Սարգսյան Վասիլ
62. Առաքելյան Շուրա
63. Առաքելյան Արշակ
64. Բեգլարյան Երվանդ
65. Ջալալյան Ջալալ
66. Ջալալյան Մելիք
67. Առաքելյան Երեմ
68. Հարությունյան Ենոկ
69. Հարությունյան Բալասան
70. Խաչատրյան Յաշա
71. Հարությունյան Միրզա
72. Ավագյան Վահան
73. Ավագյան Սերոբ
74. Ստեփանյան Ավանես
75. Խաչատրյան Զաչիկ
76. Առաքելյան Մակիդոն

1. Աբրահամյան Ներսես Թ.
2. Աբրահամյան Մուշեղ Ս.
3. Աբրահամյան Նիկիտա Ս.
4. Աբրահամյան Դադաշ Ե.
5. Աբրահամյան Բազրատ Ա.
6. Աբրահամյան Տիգրան Ա.
7. Աբրահամյան Սուրեն Գ.
8. Ահարոնյան Դադիկ Ն.
9. Ահարոնյան Անդրեյ Մ.
10. Ահարոնյան Ասժատուր Ս.
11. Ահարոնյան Խաչատուր Ս.
12. Ահարոնյան Ավանես Ս.
13. Ահարոնյան Սահակ Մ.
14. Ահարոնյան Հայրապետ Ս.
15. Առաքելյան Ավստրի Բ.
16. Առաքելյան Շահեն Բ.

ՎԱՆՔ

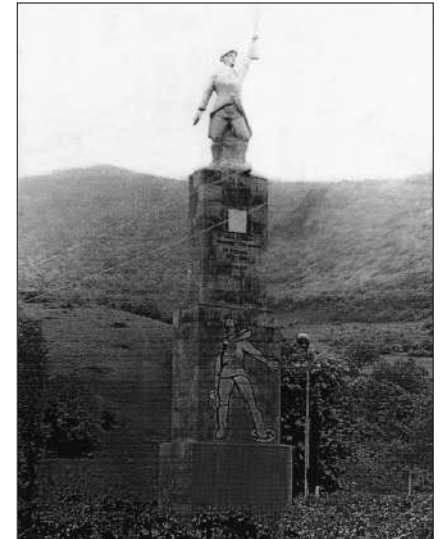
17. Առաքելյան Արսեն Մ.
18. Առուշանյան Նիկոլայ Ա.
19. Ասրյան Դմիտրի Յ.
20. Ասրյան Սուրեն Դ.
21. Ասրյան Միրզա Պ.
22. Ասրյան Ասրի Ի.
23. Ասրյան Թյունի Վ.
24. Ասրյան Մռավ Ս.
25. Ասրյան Արմեն Ս.
26. Ասրյան Ջանո Դ.
27. Ասրյան Գուրգեն Յ.
28. Ասրյան Արմավիր Յ.
29. Ավագյան Աբել
30. Ավագյան Գրիշա Ա.
31. Ավանեսյան Ավանես Մ.
32. Ավանեսյան Վահան Ա.
33. Ավանեսյան Արտեմ Մ.
34. Ավանեսյան Ջավադ Շ.
35. Ավանեսյան Ներսես Ի.
36. Ավանեսյան Բաբա Ա.
37. Ավանեսյան Սուրեն Խ.
38. Ավանեսյան Գրիշա Ա.
39. Ավետիսյան Ստեփան Թ.
40. Ավետիսյան Ավագ Պ.
41. Ավետիսյան Փարավոն Պ.
42. Ավետիսյան Կոլյա Պ.
43. Բալայան Վաղարշակ Ա.
44. Բալայան Եղիազար Ա.
45. Բաղդասարյան Առաքել Ե.
46. Բաղդասարյան Սաշա Ն.
47. Բաղդասարյան Ջիվանշիր Ն.
48. Բաղդասարյան Ջալալ Ն.
49. Բաղդասարյան Էմիր Մ.
50. Բաղդասարյան Խաչատուր Մ.
51. Բաղդասարյան Մեսրոպ Մ.
52. Բաղդասարյան Մուխան Մ.
53. Բաղդամյան Միքայել Դ.
54. Բաղդամյան Արմենակ Դ.
55. Բաղդամյան Սավադ Մ.
56. Բաղդամյան Շահնազար Ա.
57. Բաղդամյան Բաղդամ Ս.
58. Բաղդամյան Շահեն Մ.
59. Գալստյան Դրաստամատ Դ.
60. Գալստյան Առուստամ Դ.
61. Գեւորգյան Շահնազար Ա.
62. Գրիգորյան Կոլյա Լ.
63. Գրիգորյան Մխիթար Չ.
64. Գրիգորյան Վաղարշակ
65. Գրիգորյան Խաչիկ Դ.
66. Գրիգորյան Ասծատուր Դ.
67. Գրիգորյան Ռուբեն Ի.
68. Գրիգորյան Խորեն Յ.
69. Գրիգորյան Շահնազար Ա.
70. Գրիգորյան Սարու Մ.
71. Թովմասյան Ալավերդի Դ.
72. Թովմասյան Մեսրոբ Գ.
73. Իվանյան Վալոդյա Դ.
74. Լազարյան Պողոս Յ.
75. Լազարյան Յովհաննես Յ.
76. Լազարյան Շահեն Ս.
77. Լազարյան Յամբոյ Ս.
78. Լազարյան Վիլեն Ս.
79. Լազարյան Շահնազար Ա.
80. Լազարյան Արմենակ Ս.
81. Լազարյան Յրանտիկ Տ.
82. Կափյան Յովհաննես Մ.
83. Կափյան Կոլյա Մ.
84. Կափյան Խաչի Մ.
85. Կափյան Յամո Ս.
86. Կափյան Սամսոն Բ.
87. Կափյան Յարոն Բ.
88. Կափյան Մուխան Ա.
89. Յակոբյան Մուշեղ Ի.
90. Յակոբյան Գրիշա Մ.

91. Զակոբյան Ռուբեն Ա.
92. Զակոբյան Բաղդասար Ա.
93. Զակոբյան Սավադ Դ.
94. Զակոբյան Վարդան Ս.
95. Զակոբյան Զամբարձում Ա.
96. Զակոբյան Զակոբ Մ.
97. Զակոբջանյան Սերյոժա Ա.
98. Զայրապետյան Անդրեյ Վ.
99. Զայրապետյան Արտաշ Բ.
100. Զայրապետյան Արմեն Ս.
101. Զայրապետյան Արծվիկ Մ.
102. Զայրապետյան Սերոբ Մ.
103. Զայրապետյան Աղասի Մ.
104. Զայրապետյան Աբել Մ.
105. Զայրապետյան Գրիշա Ս.
106. Զայրապետյան Գրիշա Մ.
107. Զայրապետյան Փաշա Ա.
108. Զայրապետյան Սերոբ Ս.
109. Զայրապետյան Ահարոն Ս.
110. Զարուբյունյան Բախտի Ա.
111. Զարուբյունյան Գրիշա Ա.
112. Զովսեփյան Շմավոն Մ.
113. Դալայան Սամսոն Ս.
114. Դալայան Սերյոժա Ա.
115. Դալայան Կոլյա Ա.
116. Դալայան Ժորա Ա.
117. Դալայան Միրզա Ս.
118. Դալայան Սարգիս Պ.
119. Մարտիրոսյան Սամսոն Ս.
120. Մարտիրոսյան Սանթրի Ս.
121. Մեժլումյան Սարգիս Ա.
122. Մկրտչյան Պողոս Վ.
123. Մովսեսյան Աշոտ Դ.
124. Մովսեսյան Գրիշա Ս.
125. Մովսեսյան Սուրեն Ս.
126. Զիլինգարյան Արտաշ Մ.
127. Զիլինգարյան Արմենակ Մ.
128. Պողոսյան Սամսոն Ս.
129. Պողոսյան Բաղդան Ի.
130. Պողոսյան Արսեն Ա.
131. Պողոսյան Յաշա Ա.
132. Ջալալյան Ասծատուր Գ.
133. Ջալալյան Ներսես Գ.
134. Ջալալյան Բաղդան Ս.
135. Ջալալյան Միքայել Մ.
136. Ջալալյան Գրիգոր Գ.
137. Ջալալյան Սերյոժա Ա.
138. Ջալալյան Զովհաննես Ա.
139. Ջալալյան Արսեն Ֆ.
140. Ջալալյան Աշոտ Տ.
141. Ջալալյան Վարդան Տ.
142. Ջալալյան Արամ Տ.
143. Ջալալյան Վարդան Ա.
144. Ջալալյան Սերյոժա Ա.
145. Սահակյան Մեսրոբ Ս.
146. Սահակյան Վանի Մ.
147. Սահակյան Սարգիս Զ.
148. Սահակյան Բենիկ Ա.
149. Սահակյան Մուշեղ Ի.
150. Սարգսյան Սարգիս Զ.
151. Սարգսյան Գրիշա Զ.
152. Սարգսյան Բախշի Ա.
153. Սարգսյան Ջալալ Ջ.
154. Սարգսյան Բախշի Ջ.
155. Սարգսյան Գրիշա Զ.
156. Սարգսյան Սամսոն Զ.
157. Սիմոնյան Ավանես Ա.
158. Սիմոնյան Առաքել Ա.
159. Սիմոնյան Ալավերդի Ա.
160. Սելյան Բախշի
161. Օհանյան Խաչի Խ.

ՎԱՐԴԱՁՈՐ (ԳՅՈՒԼԱԹԱՂ)

1. Գաբրիելյան Արշալույս Բ.
2. Աղաբեկյան Գրիշա Վ.
3. Աղաբեկյան Միշա Վ.
4. Աղաբեկյան Հայկազ Կ.
5. Աղաբեկյան Արտաշ Կ.
6. Աղաբեկյան Արմիկ Լ.
7. Ավանեսյան Անդրանիկ Ա.
8. Ավանեսյան Մովսես Օ.
9. Ավանեսյան Միշա Մ.
10. Ավագիմյան Սետրակ Պ.
11. Ավագիմյան Նիկոլայ Պ.
12. Ավագիմյան Արտյոմ Ա.
13. Ավագիմյան Բահատուր Ա.
14. Ավագիմյան Միշա Ա.
15. Անանյան Գրիշա Ս.
16. Անանյան Միշա Ս.
17. Անաստասյան Մուխան Խ.
18. Անաստասյան Մովսես Գ.
19. Ալավերդյան Հարություն Մ.
20. Հարությունյան Արտեմ Տ.
21. Հարությունյան Չինավոր Տ.
22. Հարությունյան Սամսոն Ա.
23. Հարությունյան Եգոր Ա.
24. Հարությունյան Գրիշա Պ.
25. Հարությունյան Հարություն Ա.
26. Հարությունյան Սուրեն Գ.
27. Հարությունյան Աշոտ Մ.
28. Հարությունյան Լեւոն Պ.
29. Հարությունյան Ֆյոդոր Դ.
30. Բաբայան Արշակ Մ.
31. Բաբայան Միշա Մ.
32. Բալայան Մարտիրոս Խ.
33. Բաղդասարյան Հրանտ Ն.
34. Բաղդասարյան Մովսես Բ.
35. Գաբրիելյան Սուրեն Տ.
36. Գաբրիելյան Գուրգեն Տ.
37. Գաբրիելյան Սմբատ Ա.
38. Գրիգորյան Գրիգորի Ս.
39. Գրիգորյան Չինավոր Ս.
40. Գրիգորյան Արշավիր Կ.
41. Գրիգորյան Պետակ Ա.
42. Գրիգորյան Յուրիկ Ա.
43. Գրիգորյան Մակրդում Ի.
44. Դանիելյան Սանթրի Ի.

45. Դանիելյան Սուրեն Ա.
46. Դանիելյան Դանիել Ա.
47. Դանիելյան Սամսոն Ա.
48. Դանիելյան Հրանտ Ա.
49. Դանիելյան Նասիբ Չ.
50. Դանիելյան Վանյա Չ.
51. Դավթյան Միշա Ս.
52. Չաքարյան Ալեքսանդր Ն.
53. Չաքարյան Սեդրակ Պ.
54. Չաքարյան Սամվել Ա.
55. Չաքարյան Միշա Ն.
56. Չաքարյան Գրիգորի Տ.
57. Չաքարյան Սամսոն Խ.
58. Խորայելյան Ռուբեն Ա.
59. Դահրամանյան Բագրատ Խ.
60. Մարտիրոսյան Վանյա Տ.
61. Մարտիրոսյան Գուրգեն Ա.
62. Մարտիրոսյան Ժորա Ա.
63. Մինասյան Իշխան Ս.
64. Մինասյան Սամսոն Ս.
65. Մինասյան Աբրահամ Գ.
66. Մինասյան Չոհրաբ Գ.
67. Միրզաբեկյան Թալիշ Վ.
68. Միրզաբեկյան Երվանդ Ս.

69. Միրզաբեկյան Սուրեն Բ.
70. Միրզաբեկյան Նապոլեոն Խ.
71. Մուսայեյան Միշա Ա.
72. Մուսայեյան Անդրանիկ Ա.
73. Մուսայեյան Միշա Ա.
74. Յովսեփյան Արմիկ Ն.
75. Յովսեփյան Անդրանիկ Ա.
76. Յովսեփյան Աղասի Բ.
77. Յովսեփյան Միշա Բ.
78. Յովսեփյան Անդրանիկ Բ.
79. Յովսեփյան Արտաշ Բ.
80. Յովսեփյան Արտյոմ Բ.
81. Յովսեփյան Յովսեփ Մ.
82. Յովսեփյան Միշա Ն.
83. Յովսեփյան Երվանդ Ս.
84. Յովսեփյան Վաղարշակ Ս.
85. Յովսեփյան Թովմաս Գ.
86. Փարսադանյան Իշխան Ա.
87. Փարսադանյան Արտավազդ Գ.
88. Փարսադանյան Բենիկ Գ.
89. Սարգսյան Ապրես Ա.
90. Սարգսյան Հարություն Ա.

91. Սարգսյան Մովսես Օ.
92. Սարգսյան Անդրանիկ Ս.
93. Սարգսյան Սուրեն Մ.
94. Սարգսյան Եփրեմ Ա.
95. Սարգսյան Եղիշե Ն.
96. Սարգսյան Լեւոն Ն.
97. Սահակյան Աշոտ Վ.
98. Սահակյան Վահան Վ.
99. Սահակյան Սոկրատ Ա.
100. Սահակյան Ժորա Ն.
101. Սուլեյմանյան Արտաշ Ա.
102. Ստեփանյան Աղասի Ա.
103. Ստեփանյան Չինավոր Բ.
104. Ստեփանյան Գուրգեն Ա.
105. Ստեփանյան Սանթրուր Ա.
106. Սեւյան Յովսեփ Ա.
107. Սեւյան Մովսես Ա.
108. Շահնազարյան Լազր Ս.
109. Շահնազարյան Աշոտ Ե.
110. Շաքարյան Սավադ Բ.
111. Շաքարյան Գուրգեն Ս.

1. Միրզոյան Հմայակ Զ.
2. Միրզոյան Միրզա Զ.
3. Միրզոյան Հրանտ Հ.
4. Միրզոյան Գերասիմ Պ.
5. Միրզոյան Աբիդոն Պ.
6. Միրզոյան Սողոմոն Բ.
7. Միրզոյան Արամ Բ.
8. Միրզոյան Եղիշե Ա.
9. Միրզոյան Վահան Ա.
10. Միրզոյան Շավարշ Ա.
11. Միրզոյան Շմավոն Խ.
12. Միրզոյան Կոլյա Խ.
13. Միրզոյան Իշխան Ա.
14. Միրզոյան Ապալոն Պ.
15. Միրզոյան Փաշա Ս.
16. Միրզոյան Աշոտ Ա.
17. Միրզոյան Վարդան Հ.
18. Միրզոյան Բեկլար Լ.

ՎԱՐՆՎԱԹԱՂ

19. Միրզոյան Ապալոն Թ.	41. Բեջանյան Մռավ Մ.
20. Միրզոյան Բաբա Մ.	42. Բեջանյան Կոլյա Դ.
21. Միրզոյան Երեմ Թ.	43. Բեջանյան Վրեժ Դ.
22. Միրզոյան Միքայել Ս.	44. Բեջանյան Սողոմոն Պ.
23. Միրզոյան Յովհաննես Բ.	45. Հարությունյան Մովսես Բ.
24. Միրզաբեկյան Հայկազ Լ.	46. Հարությունյան Ռուբեն Ա.
25. Միրզաբեկյան Վարանցով Ա.	47. Առուշանյան Մանավազ Պ.
26. Միրզաբեկյան Միշա Ա.	48. Բաղդասարյան Նորբել Մ.
27. Միրզաբեկյան Սողոմոն Գ.	49. Բաղդասարյան Սուրեն Գ.
28. Միրզաբեկյան Երեմ Գ.	50. Բաղդասարյան Սուկրատ Ս.
29. Միրզաբեկյան Բուդաղ Գ.	51. Բաղդասարյան Խորեն Ս.
30. Միրզաբեկյան Ապրես Պ.	52. Օհանյան Մովսես Մ.
31. Միրզաբեկյան Մինաս Պ.	53. Սարգսյան Մանավազ Հ.
32. Միրզաբեկյան Ջիվան Գ.	54. Սարգսյան Ասկեսազ Հ.
33. Ավագյան Երվանդ Ա.	55. Սարգսյան Միշա Հ.
34. Ավագյան Բագրատ Ա.	56. Սարգսյան Աբիդոն Մ.
35. Ավագյան Սուրեն Ս.	57. Սարգսյան Ջիվան Ա.
36. Ավանեսյան Հովսեփ Մ.	58. Սարգսյան Վարանցով Ա.
37. Ավանեսյան Եգոր Մ.	59. Սարգսյան Չիլֆի Ս.
38. Արզումանյան Միշա Պ.	60. Սարգսյան Իշխան Ե.
39. Բեջանյան Փարավոն Վ.	61. Սարգսյան Սերյոժա Ա.
40. Բեջանյան Մելիք Մ.	

ՎԱՂՈՒՅԱՍ

1. Աբրահամյան Վաչագան Բ.	17. Գեւորգյան Սեդրակ Հ.
2. Աբրահամյան Գրիգոր Ա.	18. Գեւորգյան Հովսեփ Հ.
3. Աղաջանյան Լեւոն Ի.	19. Գրիգորյան Բախշի Ի.
4. Աղաջանյան Արսեն Ա.	20. Գրիգորյան Թեւան Ի.
5. Առստամյան Դեւոնդ Ս.	21. Դավթյան Անդրանիկ Ս.
6. Աթասյան Սամսոն Հ.	22. Դավթյան Ապրես Ս.
7. Աթասյան Բաղդան Հ.	23. Դավթյան Սարո Ս.
8. Աթասյան Մկրտիչ	24. Դավթյան Սարգիս Ս.
9. Ասլանյան Խաչատուր Մ.	25. Դավթյան Ծատուր Ս.
10. Բեկնազարյան Պետրոս Հ.	26. Չաքարյան Միքայել Ա.
11. Բեկնազարյան Ջալալ Դ.	27. Չաքարյան Բախշի Ա.
12. Բեկնազարյան Խաչատուր Դ.	28. Չաքարյան Կոլյա Ա.
13. Բեկնազարյան Խոսրով Դ.	29. Չաքարյան Վահան Հ.
14. Բեկնազարյան Վասակ Դ.	30. Չաքարյան Վարդան Բ.
15. Բեկնազարյան Յովհաննես Ս.	31. Խաչատրյան Սարուխան Ա.
16. Բեգլարյան Բենիկ Վ.	32. Խաչատրյան Տիգրան Ս.

33. Կարապետյան Խաչատուր Թ.	55. Պետրոսյան Նովասել Վ.
34. Հաթամյան Աշոտ Ա.	56. Պողոսյան Գուրգեն Յ.
35. Հակոբյան Մակիչ Թ.	57. Սաղաթեյան Բագրատ Յ.
36. Հայրապետյան Պողոս Ա.	58. Սաղաթեյան Գրիգոր Յ.
37. Հայրապետյան Բախշի Ա.	59. Սաղաթեյան Չինավոր Ն.
38. Հայրապետյան Շմավոն Ա.	60. Սաղաթեյան Արսեն Ն.
39. Հարությունյան Սամսոն Ս.	61. Սարգսյան Մուխան Մ.
40. Ղարախանյան Հարություն Ա.	62. Սարգսյան Ավագ Մ.
41. Միքայելյան Հովհաննես Ա.	63. Սայյան Ավետիս Ա.
42. Միքայելյան Վարդան Ա.	64. Սայյան Ծատուր Պ.
43. Միքայելյան Ֆրեյդուն Ա.	65. Սեւյան Վարդան Ա.
44. Միքայելյան Մուխան Մ.	66. Սեւյան Ավագում Ս.
45. Միքայելյան Սերյոժա Խ.	67. Սեւյան Վալդ Շ.
46. Մուսայելյան Լեւոն Ս.	68. Սեւյան Սարգիս Մ.
47. Մովսիսյան Աշոտ Գ.	69. Սեւյան Բախշի Մ.
48. Մովսիսյան Արշակ Դ.	70. Սեւյան Մուսայել Ս.
49. Մովսիսյան Միքայել Ս.	71. Վերդյան Պողոս Ս.
50. Շիրինյան Անդրի Բ.	72. Վերդյան Հովհաննես Ս.
51. Շիրինյան Բախշի Բ.	73. Վերդյան Զիվանշիր Յ.
52. Շիրինյան Բագրատ	74. Վանյան Սուրեն Գ.
53. Շիրինյան Մանգաս	75. Զաչարյան Արշակ Ա.
54. Պետրոսյան Հովհաննես Յ.	76. Օհանյան Մուսա Յ.

ՏՈՆԱՇԵՆ

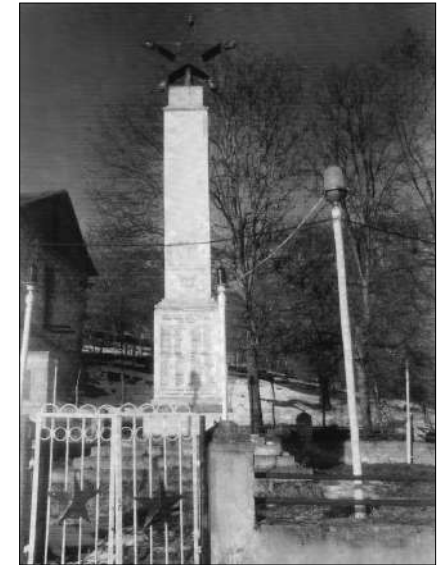
1. Ավանեսյան Արտաշ Արշակի	17. Հայրիյան Եգոր Ղաբուլջանի
2. Ավանեսյան Արսեն Մանասի	18. Մարտիրոսյան Աբիդոն Մնացականի
3. Արզումանյան Չինավոր Սարգիսի	19. Մարտիրոսյան Անդրանիկ
4. Արզումանյան Չավեն Աթանեսի	20. Մարտիրոսյան Մամիկոն Հովսեփի
5. Գրիգորյան Գրիգոր Մանասի	21. Մարտիրոսյան Սահակ Հայրապետի
6. Գրիգորյան Վուրդյա Նիկոլայի	22. Մարտիրոսյան Մարտիրոս Մնացականի
7. Գրիգորյան Անդրի Նիկոլայի	23. Մարտիրոսյան Վաղարշակ
8. Եղիգարյան Հրանտ	24. Մարտիրոսյան Հայկազ Ալեքսանի
9. Եղիգարյան Անդրանիկ Հովհաննեսի	25. Մարտիրոսյան Վազգեն Ալեքսանի
10. Իսկանդարյան Ղազար	26. Մովսիսյան Մովսես
11. Իսկանդարյան Չավեն	27. Մովսիսյան Գալուստ Աթանեսի
12. Իսկանդարյան Իսկանդար	28. Մովսիսյան Գուրգեն Աթանեսի
13. Համբարձումյան Զալալ	29. Մովսիսյան Ռուբեն Ասցատուրի
14. Համբարձումյան Եղիշ Համբարձումի	30. Մովսիսյան Վահան Հարությունի
15. Հակոբյան Միսակ	31. Մովսիսյան Սուրեն Հարությունի
16. Հակոբյան Պապիկ	32. Ղազարյան Ահարոն Սիմոնի

33. Ղազարյան Արշակ Հարությունի	38. Սարգսյան Արտաշ Աղաբեկի
34. Ղազարյան Մարգար Սիմոնի	39. Սարգսյան Հայրապետ
35. Պողոսյան Թեոս Թեոսի	40. Սարգսյան Սարգիս
36. Պողոսյան Բագրատ Թեոսի	41. Օհանջանյան Ալեքսան
37. Պողոսյան Սարգիս Գաբրիելի	

1. Գաբրիելյան Արիստակես
2. Հարությունյան Վահան
3. Աղասյան Խաչատուր
4. Աղասյան Վահան
5. Ավանեսյան Սերյոժա
6. Ավանեսյան Աբգար
7. Ավանեսյան Գրիշա Ար.
8. Ավանեսյան Արսեն
9. Ավանեսյան Չինավոր
10. Ավանեսյան Մայիլ
11. Ավանեսյան Վաղարշակ
12. Ավանեսյան Գարաշ
13. Ավանեսյան Գրիշա
14. Ավանեսյան Մելիք
15. Ավանեսյան Շմավոն
16. Ավանեսյան Ռուբեն
17. Ավանեսյան Արշավիր
18. Ավանեսյան Երվանդ
19. Ավանեսյան Սանդրիկ
20. Ավանեսյան Վաղարշակ
21. Աղասյան Խաչատուր
22. Աղասյան Վասակ
23. Աղասյան Սամվել
24. Աղասյան Արմավիր
25. Ալեքսանյան Լազր
26. Ալեքսանյան Հարություն
27. Ալեքսանյան Երվանդ
28. Ասրյան Սարգիսյան
29. Ասրյան Հարություն
30. Ասրյան Համբարձում
31. Ասրյան Սիրական
32. Ասրյան Բախշի
33. Բաբայան Կարո

ՔՈԼՍԱԿ

34. Բաբայան Միշա
35. Բաբայան Գրիգորի
36. Բաբայան Սանթուր
37. Բաբայան Սաշա
38. Բալասյան Բարսեղ
39. Բալասյան Բենիկ
40. Բալասյան Կոլյա
41. Բալասյան Ղահրաման
42. Գաբրիելյան Գարեգին
43. Գաբրիելյան Սաշա
44. Գաբրիելյան Սահակ
45. Գաբրիելյան Ստեփան
46. Գաբրիելյան Զենիկ
47. Գաբրիելյան Մամիկոն

48. Դանիելյան Պավլի
49. Եսայան Անաստաս
50. Եսայան Արշակ
51. Եսայան Արսեն
52. Եսայան Բախշալի
53. Եսայան Գրիշա
54. Եսայան Շիրին
55. Եսայան Յաշա
56. Եսայան Սեդրակ
57. Եսայան Դադաշ
58. Չաքարյան Խուրշուդ
59. Չաքարյան Վաղարշակ
60. Չաքարյան Ահարոն
61. Չաքարյան Փարավոն

62. Չաքարյան Մանվել
63. Հակոբջանյան Վաղարշակ
64. Հարությունյան Յաշա
65. Մելքումյան Հակոբ
66. Մելքումյան Վահան
67. Մելքումյան Սամսոն
68. Մուսայելյան Գուրգեն
69. Մուսայելյան Կոլյա
70. Պետրոսյան Խաչատուր
71. Խաչատրյան Վարդան
72. Խաչատրյան Ապրես
73. Աղասյան Արշավիր
74. Մկրտչյան Առաքել

ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆ

ՄԱՐՏՈՒՆԻ

1. Ավագյան Գրիգոր Մարգարի
2. Յովհաննիսյան Բագրատ Առաքելի
3. Խաչատուրյան Անդրանիկ Բախշիի
4. Մուսայելյան Աշոտ Յակոբի
5. Ղահրամանով Արմենակ Ադամի
6. Յարությունյան Սարգիս Մուշեղի
7. Յայրապետյան Ասլան Ավանիի
8. Սարգսյան Ավանես Յակոբի
9. Մուսայելյան Վաչագան Մարտիրոսի
10. Երեմյան Սուրեն Կուզասի
11. Գրիգորյան Ապրես
12. Բալայան Խորեն Յարությունի
13. Սարգսյան Գուրգեն Սերգեյի
14. Գրիգորյան Վահան
15. Ղարիբյան Վլադիմիր Գաբրիելի
16. Բաբայան Սուրեն Սամսոնի
17. Գրիգորյան Ալեքսանդր Միքայելի
18. Կարապետյան Սուրեն Սարգսի
19. Ստեփանյան Խորեն Թեոսի
20. Պետրոսյան Գուրգեն Ղուկասի
21. Մուսայելյան Յմայակ Մելիքի
22. Բաղդասարյան Յրանտ Իվանի
23. Միքայելյան Չոհրաբ Յարությունի
24. Խաչատուրյան Ռաֆիկ Բախշիի
25. Աբրահամյան Սուրեն Յայրապետի
26. Սաղիյան Յայրապետ Ավագի
27. Եսայան Նիկոլայ Արտեմի
28. Պետրոսյան Արմենակ Առաքելի
29. Բուշանով Միքայել Արտեմի
30. Ղարիբով Ալեքսեյ Արտեմի
31. Մարգարյան Ռուբեն Գեւորգի
32. Բաղդասարյան Նապոլիոն Թեոսի
33. Ավանեսյան Չավեն Սավադի
34. Առաքելյան Յայկազ Գրիգորի
35. Բաղդասարյան Արշավիր Իվանի
36. Ավանեսյան Արտյոմ Կարապետի
37. Երեմյան Յմայակ Սարոյի

38. Մանասյան Ռուբեն Իսահակի
39. Ստեփանյան Կոլյա Մագանիի
40. Գրիգորյան Լազր Առաքելի
41. Բալայան Մուսաբա Բախշիի
42. Աղաբեկյան Արամ Խոսրովի
43. Պանամարենկո Լեոնարդ Պավլովիչ
44. Պողոսյան Սուրեն Միքայելի
45. Յովսեփյան Լեոն Յայրապետի
46. Իշխանյան Կարապետ Սամսոնի
47. Գրիգորյան Շահեն Մովսեսի
48. Մանգասարյան Ռուբեն Ղանիելի
49. Սարգսյան Չավեն Անդրեյի
50. Սարգսյան Վարդան Անդրեյի
51. Յայրապետյան Շահեն Սաֆարիի
52. Մայիլյան Արսեն Արշակի
53. Բալայան Սամսոն Յամբարձումի
54. Պողոսյան Յմայակ Խաչատուրի
55. Ասրյան Երվանդ Մանասի
56. Գրիգորյան Սոկրատ Ղարախանի
57. Խաչատուրյան Սարգիս Յարությունի
58. Ավանեսյան Արշակ Մարտիրոսի
59. Գրիգորյան Սարուխան Վաղարշակի
60. Աբրահամյան Յայրապետ Յամբ.
61. Յայրապետյան Ռուբեն Գրիգորիի
62. Կարապետյան Մելիք Ավագի
63. Բաղդասարյան Յամբարձում Ավագի

- 64. Դանիելյան Խաչատուր Ասծատուրի
- 65. Դանիելյան Ռաֆիկ Սամսոնի
- 66. Դանիելյան Անդրանիկ Խաչատուրի
- 67. Մկրտչյան Միրզա Հարությունի
- 68. Ղահրամանյան Վարդան Հարությունի
- 69. Մանասյան Վլադիմիր Դանիելի
- 70. Մուսայելյան Սմբատ Արշակի
- 71. Մարտիրոսյան Ալեքսանդր Հայրապետի
- 72. Մարտիրոսյան Մովսես Հակոբի
- 73. Մարտիրոսյան Մովսես Գրիգորիի
- 74. Սարգսյան Գրիգոր Հովսեփի
- 75. Սարգսյան Վլոդոյա Դանիելի
- 76. Սարգսյան Սամսոն Մարդիի
- 77. Սարգսյան Վաղարշակ Սարուխանի
- 78. Սարգսյան Առաքել Մարտիրոսի
- 79. Հովհաննիսյան Աղվան Արմենակի
- 80. Սարգսյան Հայրապետ
- 81. Սողոմոնյան Ռազմիկ Գրիգորիի

- 1. Բալայան Համբարձում Դեռնոյի
- 2. Առուստամյան Գրիգորի Միքայելի
- 3. Առուստամով Ալեքսանդր Ջավադի
- 4. Գրիգորյան Պավել Տիգրանի
- 5. Հարությունյան Միքայել Գրիգորիի
- 6. Խաչատրյան Կարապետ Ջալալի
- 7. Թումբասյան Արամայիս Ներսեսի
- 8. Հայրապետյան Հրանտ Ղազարի
- 9. Գագիյան Լեւոն Ջավադի
- 10. Միրզայան Խաչատուր Այդինի
- 11. Մուսայելյան Արմեն Իվանի
- 12. Սարգսյան Ռաֆիկ Աբրահամի
- 13. Արիյան Արամայիս Սողոմոնի
- 14. Ստեփանյան Միկիթ Սարգիսի
- 15. Խաչատրյան Ռուբեն Ջավադի
- 16. Բալասանյան Մուշեղ Առուստամի
- 17. Առուստամյան Ապրես Անտոնի
- 18. Բալայան Խաչատուր
- 19. Խաչատրյան Սողոմոն Սամսոնի
- 20. Մուսայելյան Գուրգեն Իշխանի
- 21. Բալասանյան Արտեմ Գրիգորիի
- 22. Պետրոսյան Պատվական
- 23. Պետրոսյան Գարեգին Մ.
- 24. Վարդանյան Սերյոժա Միքայելի
- 25. Վարդանյան Աբել Գաբրիելի
- 26. Վարդանյան Արմեն Գաբրիելի
- 27. Գրիգորյան Լեւոն Արամի
- 28. Սեւիկյան Սուրեն Համբարձումի
- 29. Վարդանյան Սուրբատ Շախն.

ԱՇԱՆ

- 30. Սիմոնյան Չավեն Թեւանի
- 31. Գայամյան Նիկիտա Բեգլարի
- 32. Հարությունյան Ժորա Մարկոսի
- 33. Սարգսյան Ալբերտ Սողոմոնի
- 34. Սարգսյան Արտաշ Ջավադի
- 35. Աբրահամյան Սողոմոն Խաչատուրի
- 36. Սարգսյան Սամսոն Համբարձումի
- 37. Վարդանյան Միքայել Աղաջանի
- 38. Աբրահամյան Աշոտ Հովսեփի
- 39. Գագիյան Վաղարշակ Խանիի
- 40. Գաբրիելյան Նիկոլայ Ջ.
- 41. Գրիգորյան Լեւոն Գրիգորիի
- 42. Միրզոյան Արմեն Նիկիտի
- 43. Հովսեփյան Բենիամին Հարությունի
- 44. Խաչատուրյան Սողոմոն Սամսոնի
- 45. Պողոսյան Արմեն Արշակի
- 46. Գրիգորյան Մաթեոս Սահակի

47. Գրիգորյան Սամսոն Գրիգորիի	57. Հայրապետյան Իշխան Միքայելի
48. Ավագյան Խաչատուր Ավանեսի	58. Հայրապետյան Գուրգեն Իշխանի
49. Իշխանյան Գրիգորի Շամիրի	59. Հայրապետյան Արմեն Իշխանի
50. Խաչատուրյան Մարտիրոս Հովսեփի	60. Գրիգորյան Շահեն Արամի
51. Սեփկյան Միշա Մովսեսի	61. Ղահրամանյան Հակոբ Սավադի
52. Պետրոսյան Եղիշե Հարությունի	62. Ղահրամանյան Խաչատուր Սավադի
53. Աբրահամյան Լեւոն Անդրեյի	63. Գրիգորյան Սետրակ Ալեքսանդրի
54. Գալայան Յաշա Դանիելի	64. Վարդանյան Գաբրիել Դանիելի
55. Խաչատուրյան Վահան Սաղաթելի	65. Թումբաշյան Գրիգորի Ներսեսի
56. Խաչատուրյան Ավանես Համբարձումի	

1. Առուշանյան Աշոտ Գ.
2. Առուշանյան Բոգդան Բ.
3. Առուշանյան Ապավեն Ա.
4. Առուշանյան Գուրգեն Ա.
5. Առուշանյան Մովսես Հ.
6. Առուշանյան Պետրոս Հ.
7. Առուշանյան Վարդան Գ.
8. Առուշանյան Չավեն Մ.
9. Առուշանյան Մուրադ Գ.
10. Առուշանյան Սարգիս Դ.
11. Առուշանյան Մարտիրոս Մ.
12. Առուշանյան Բաբկեն Մ.
13. Առուշանյան Շահեն Ա.
14. Առուշանյան Նորիկ Ա.
15. Ավետիսյան Սուրեն Դ.
16. Գասպարյան Սերյոժա Հ.
17. Գասպարյան Վարդան Մ.
18. Գասպարյան Դավիթ Խ.
19. Գասպարյան Մուրադ Ս.
20. Գասպարյան Շահեն Ս.
21. Աթամալյան Միշա Խ.
22. Աթամալյան Արամ Հ.
23. Աթամալյան Միքայել Հ.
24. Աթամալյան Իվան Դ.
25. Առստամյան Արամ Զ.
26. Առստամյան Դանիել Զ.
27. Առստամյան Սերյոժա Ա.
28. Ավանեսյան Միշա Գ.

ԱՎԴՈՒՐ

29. Ավանեսյան Հայրապետ Դ.
30. Ավանեսյան Մուրադ Դ.
31. Ավանեսյան Արտեմ Մ.
32. Ավանեսյան Համո Դ.
33. Ավանեսյան Վահան Ա.
34. Գաբրիելյան Գրիշա Գ.
35. Գաբրիելյան Սամվել Գ.
36. Գաբրիելյան Սաշա Հ.
37. Գրիգորյան Խաչատուր Ա.
38. Գրիգորյան Մուրադ Ա.

- 39. Գրիգորյան Շահեն Ա.
- 40. Գրիգորյան Գուրգեն Ս.
- 41. Գրիգորյան Կոլյա Ա.
- 42. Գրիգորյան Նիկոլայ Ա.
- 43. Հարությունյան Վոլոդյա Դ.
- 44. Հարությունյան Արսեն Բ.
- 45. Հարությունյան Սուրադ Բ.
- 46. Հարությունյան Վարդան Ս.
- 47. Լալայան Արամ Թ.
- 48. Հարությունյան Սուրադ Հ.
- 49. Հարությունյան Միշա Ջ.
- 50. Հարությունյան Երեմյա Խ.
- 51. Հարությունյան Ռաֆայել Խ.
- 52. Սահակյան Թադեոս Հ.
- 53. Սահակյան Սուրեն Հ.
- 54. Սահակյան Շուրկա Բ.

- 55. Սահակյան Միշա Խ.
- 56. Միրզոյան Կոլյա Ջ.
- 57. Միրզոյան Շահեն Ջ.
- 58. Միրզոյան Գրիգոր Հ.
- 59. Պետրոսյան Վաղարշակ Ա.
- 60. Սաղաթելյան Մուշեղ Ա.
- 61. Սաղաթելյան Կարապետ Ա.
- 62. Սաղաթելյան Համբարձում Ա.
- 63. Շահրամանյան Սամվել Գ.
- 64. Մկրտումյան Սաշա Ա.
- 65. Մկրտումյան Սուրեն Ա.
- 66. Մկրտումյան Աշոտ Ե.
- 67. Մկրտումյան Ասլան Մ.
- 68. Սարգսյան Գրիգոր Դ.
- 69. Սաֆարյան Վանյա Ս.

ԲԵՐԴԱՇԵՆ

- 1. Աղաջանյան Գրիգորի Ավանեսի
- 2. Սուվարյան Ավանես Խաչատուրի
- 3. Աղաջանով Սուրեն Խաչատուրի
- 4. Գելորգյան Համբարձում Խաչատուրի
- 5. Եսայան Տիգրան Թեոսի
- 6. Աբրահամյան Ավանես Համբարձումի
- 7. Միրզոյան Նիկոլայ Սեդրակի
- 8. Չաքարյան Ներսես Ավագի
- 9. Սարգսյան Ավանես Ալեքսանդրի
- 10. Ազարյան Ֆենտ Խաչատուրի
- 11. Սարգսյան Ժորժիկ Գրիգորիի
- 12. Գելորգյան Վանի Գրիգորիի
- 13. Ստեփանյան Ստեփան Համբարձումի
- 14. Դանիելյան Պողոս Աստատուրի
- 15. Հարությունով Սեդրակ Հարությունի
- 16. Սարգսյան Առուստամ Գրիգորիի
- 17. Միքայելյան Գրիգորի Արսենի
- 18. Հովսեփյան Գրիգորի Կարապետի
- 19. Հարությունյան Ալեքսանդր Գասպարի
- 20. Թումասյան Վաղարշակ Գասպարի
- 21. Սուվարյան Գրիգորի Խաչատուրի
- 22. Ասրյան Սուրեն Հայրապետի

23.Բարսեղյան Երվանդ Յամբարձումի	64.Դանիելյան Արմենակ Յայրապետի
24.Սողոմոնյան Արտեմ Զալալի	65.Բարսեղյան Սեդրակ Յայրապետի
25.Սողոմոնյան Գրիգորի Չաքարի	66.Եզնամյան Ասծատուր Վանիի
26.Սողոմոնյան Եղիշե Ասծատուրի	67.Գրիգորյան Արտեմ Գրիգորիի
27.Սողոմոնյան Ներսես Դանիելի	68.Ազարյան Մարկոս Խաչիի
28.Սողոմոնյան Ներսես Թելուսի	69.Յովսեփյան Մանի Բախշիի
29.Սարգսյան Խաչիկ Ղուկասի	70.Ղազարյան Սուրեն Յամբարձումի
30.Մովսիսյան Միսակ Ավանի	71.Ավանեսյան Արսեն Առաքելի
31.Սարուխանյան Արսեն Աբրահամի	72.Գաբրիելյան Աշոտ Յամբարձումի
32.Մովսեսյան Թարխան Աբրահամի	73.Սարգսյան Արսեն Թադևոսի
33.Միրզաչանյան Երվանդ Յովսեփի	74.Սողոմոնյան Երվանդ Խոսրովի
34.Աթալյան Ներսես Գրիգորիի	75.Գաբրիելյան Խաչի Ավագովիչ
35.Պետրոսյան Գրիգորի Խոսրովի	76.Սարգսյան Գրիշա Ղուկասի
36.Սվարյան Իշխան Գալուստի	77.Աբրահամյան Սարգիս Յովսեփի
37.Սվարյան Սերգեյ Գալուստի	78.Սողոմոնյան Ավանես Խոսրովի
38.Թովմասյան Գարեգին Խոսրովի	79.Գեւորգյան Սեմյոն Գրիգորիի
39.Ապրեսյան Ռաֆիկ Աղալարի	80.Սողոմոնյան Բորիկ Խոսրովի
40.Առաքելյան Վլադիմիր Միքայելի	81.Գրիգորյան Յամբարձում Ավանեսի
41.Միքայելյան Աշոտ Ավանեսի	82.Գրիգորյան Յարություն Առաքելի
42.Ավագյան Միքայել Ավագի	83.Դանիելյան Գրիգորի Սարգիսի
43.Ավագյան Ալեքսանդր Ավագի	84.Միրզաչանյան Արմենակ
44.Չարգարյան Արտաշ Միքայելի	85.Մովսեսյան Ալեքսան Ավագիմի
45.Սարուխանյան Արշակ Աղաբեկի	86.Սվարյան Տիգրան Աբրահամի
46.Եզնամյան Աբգար Վանիի	87.Գեւորգյան Իվան Գեւորգի
47.Օհանջանյան Խաչի Խոսրովի	88.Առուստամյան Գրիշա Բագրատի
48.Սվարյան Տիգրան Աբրահամի	89.Աղաջանյան Սետրակ Յամբարձումի
49.Բաբայան Իվան Ալեքսանդրի	90.Դանիելյան Սեդրակ Վարդանի
50.Թովմասյան Գրիգորի Ներսեսի	91.Սողոմոնյան Թեւան Ալեքսանդրի
51.Սողոմոնյան Թեւան Պողոսի	92.Սարգսյան Խոսրով Միքայելի
52.Սողոմոնյան Առուստամ Ավանեսի	93.Դանիելյան Երվանդ Ալեքսանդրի
53.Ասրյան Գրիգորի Առաքելի	94.Դանիելյան Միքայել Պողոսի
54.Ասրյան Ավագ Բախշիի	95.Բաբայան Միքայել Յարությունի
55.Մովսեսյան Գրիգոր Ավագի	96.Գրիգորյան Ներսես Մուսոյի
56.Մովսեսյան Արուշ Սայիի	97.Չարգարյան Յամբարձում Կարապետի
57.Ասրյան Եղիշե	98.Առուստամյան Գրիգորի Բագրատի
58.Յովսեփյան Մուրադ Կարապետի	99.Մարտիրոսյան Գրիգորի Յայրապետի
59.Սարգսյան Արշակ	100.Սողոմոնյան Գրիշա Ավանեսի
60.Ղազարյան Յասան Թելուսի	101.Սարգսյան Գրիգորի Առուստամի
61.Մովսեսյան Դավիթ Ավետիսի	102.Ավանեսյան Խաչատուր Գրիգորիի
62.Մովսեսյան Միքայել Ավետիսի	103.Գեւորգյան Գրիշա Թելուսի
63.Ավետիսյան Գրիշա Ավետիսի	104.Դավթյան Միքայել Գրիգորիի

105.Սարգսյան Աշոտ Առուստամի	123.Աղաջանյան Սեդրակ Հակոբի
106.Ստեփանյան Աշոտ Առաքելի	124.Հարությունյան Ներսես Գրիգորիի
107.Իսրայելյան Գրիշա Սուրենի	125.Դանիելյան Գրիշա Ադամի
108.Մարգարյան Թեան Աբրահամի	126.Հարությունյան Աշոտ Միքայելի
109.Պետրոսյան Գրիշա Սուլեյմանի	127.Չաքարյան Միքայել Ավագի
110.Գեւորգյան Աշոտ Կարապետի	128.Աբրահամյան Ավանես Համբարձումի
111.Գեւորգյան Գրիշա Խաչատուրի	129.Բաբայան Արտաշ Համբարձումի
112.Սողոմոնյան Տիգրան Լեւոնի	130.Բաբայան Արտեմ Կարապետի
113.Աղաջանյան Սավետ Սաշայի	131.Թովմասյան Ներսես Ավանեսի
114.Օհանջանյան Սուրեն Խաչատուրի	132.Մարգարյան Թեան Աբրահամի
115.Առուստամյան Բագրատ Գրիգորիի	133.Դանիելյան Աշոտ Թեոսի
116.Սարգսյան Միքայել Շամիրի	134.Հարությունյան Թավադ Առաքելի
117.Բարսեղյան Երվանդ Համբարձումի	135.Սարգսյան Սուլեյման Հովսեփի
118.Չարգարյան Ներսես Հովսեփի	136.Մովսեսյան Սուրեն Ավանեսի
119.Առուստամյան Գասպար Հակոբի	137.Թովմասյան Գրիգորի Խոսրովի
120.Առուստամյան Զրիստաֆոր Մովսեսի	138.Հովհաննեսյան Աշոտ Ալեքսանդրի
121.Դանիելյան Վլադիմիր Գարաշի	139.Միրզաջանյան Ղեւոնդ Հովսեփի
122.Ավանեսյան Մուրադ Արամի	140.Սահակյան Երվանդ Հարությունի

ԳԻՇԻ

1.Դուլաքյան Միրզաջան Մ.	21.Հայրապետյան Մովսես Սիմոնի
2.Սարգսյան Արամայիս Գրիգորիի	22.Բաղիրյան Արշավիր Սաշայի
3.Բաբայան Գրիգորի Ս.	23.Սարգսյան Բենիկ Հակոբի
4.Գրիգորյան Արամ Պետրոսի	24.Առուստամյան Արտավազդ Խաչատուրի
5.Ավանեսյան Չախար Շիրինի	25.Աղաբեկյան Ներսես Բալասանի
6.Քամայան Քամալ Մարդիի	26.Շաքարյան Սամսոն Մարկոսի
7.Շաքարյան Նիկոլայ Մարդիի	27.Բալայան Դանիել Գրիգորիի
8.Բալայան Դանիել Գրիգորիի	28.Գասպարյան Սուրեն Նիկոլայի
9.Հայրապետյան Չուլֆիգար	
10.Ղարիբյան Սուրեն Գրիգորիի	
11.Ավանեսյան Միսակ Գրիգորիի	
12.Գրիգորյան Ժորժ Աբրահամի	
13.Ավանեսյան Բագրատ Հայրապետի	
14.Բաղդասարյան Վարդան Կարապետի	
15.Դադայան Վազգեն Սահակի	
16.Գրիգորյան Գուրգեն Մարտիրոսի	
17.Բաղդասարյան Գրիգորի Ալեքսանի	
18.Բաղիրյան Ավանես Պետրոսի	
19.Ջավադյան Աշոտ Մարտիրոսի	
20.Բաղդասարյան Անուշավան Ավագի	

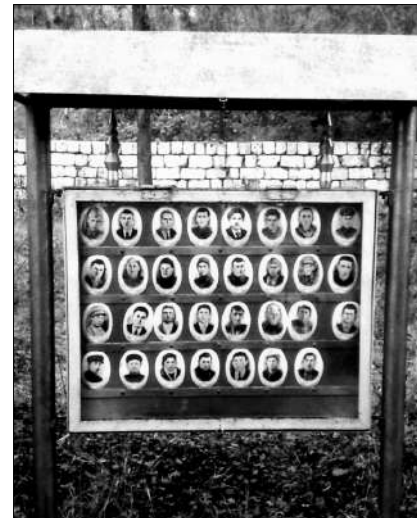
29. Կարապետյան Բախշի Աբրահամի
30. Ջամալյան Սեդրակ Մարդիի
31. Հակոբջանյան Համբարձում Մարգարի
32. Առուստամյան Սարգիս Համբարձումի
33. Գասպարյան Պետրոս Հովսեփի
34. Գասպարյան Վարդան Հայրապետի
35. Գասպարյան Գրիշա Հայրապետի
36. Գասպարյան Հապետնակ Ղուկասի
37. Գասպարյան Սուրեն Ղուկասի
38. Գրիգորյան Վարդան Նազարի
39. Բաբայան Վասիլի Սարգիսի
40. Ջամալյան Գուրգեն Բախշիի
41. Աթալյան Ավանես Գաբրիելի
42. Կարապետյան Գուրգեն Արտյոմի
43. Աթալյան Ռուբեն Ավանեսի
44. Ղազարյան Խոսրով Պողոսի
45. Գրիգորյան Երվանդ Խաչատուրի
46. Սարգսյան Սարգիս Գրիգորիի
47. Հայրապետյան Երվանդ Համբարձումի
48. Մայիլյան Սուրեն Մանասի
49. Մայիլյան Վարդան Մանասի
50. Հայրապետյան Սերյոժա Նիկոլայի
51. Ղարիբյան Բաբկեն Եսայի
52. Ավագիմյան Ավանես Արսենի
53. Սարգսյան Արամ Գրիգորիի
54. Բալայան Սամվել Կարապետի
55. Հայրապետյան Սարգիս Սիմոնի
56. Հարությունյան Խաչատուր Արտեմի
57. Ջամալյան Խաչատուր Արտեմի
58. Ջամալյան Միշա Եսայի
59. Հակոբջանյան Պողոս Մարգարի
60. Բաղդասարյան Արամ Ծատուրի
61. Այդինյան Հայրապետ Թեոսի
62. Ավանեսյան Վարդան Գրիգորիի
63. Բալայան Գուրգեն Պետրոսի
64. Բաբայան Գաբրիել Խաչատուրի
65. Ջամալյան Աշոտ Մարտիրոսի
66. Ղարիբյան Հակոբ Մարգարի
67. Ղարիբյան Մարդի Մարգարի
68. Հայրապետյան Իշխան Մարգարի
69. Բաղրյան Արմեն Խոսրովի
70. Այդինյան Վարդան Խոսրովի
71. Ղարիբյան Գարեգին Մարգարի
72. Ղարիբյան Անդրանիկ Դանիելի
73. Ավանեսյան Մադաթ Կարապետի
74. Օհանջանյան Վարդան Չաքարի
75. Բալայան Խորեն Կարապետի
76. Գրիգորյան Արտեմ Խաչատուրի
77. Բալայան Արշակ Գրիգորիի
78. Շաքարյան Գրիգոր Ավանեսի
79. Բաբայան Սուրեն Սարգիսի
80. Անտոնյան Սամսոն Գասպարի
81. Սուլեյմանյան Լեւոն Մարգարի
82. Կարապետյան Իվան Բալասանի
83. Բաղրյան Արմենակ Խոսրովի
84. Հակոբջանյան Ռուբեն Խոսրովի
85. Ավթանդիլյան Պետրոս Առուստամի
86. Բալայան Սուրեն Հակոբի
87. Սարգսյան Ավանես Գրիգորիի
88. Աղաբեկյան Բագրատ Բալասանի
89. Բաղրյան Արամ Մովսեսի
90. Հայրապետյան Իշխան Կարապետի
91. Օհանջանյան Սուրիսիա Ղեւոնդի
92. Հայրապետյան Գուրգեն Ավանեսի
93. Ավագյան Ավագում Խաչատուրի
94. Ղարիբյան Ղարիբ Մակիչի
95. Աբրահամյան Հայրապետ Բարսեղի
96. Առուստամյան Օհաննես Սարգիսի
97. Շաքարյան Ղեւոնդ Ղուկասի
98. Հայրապետյան Սերգեյ Տիգրանի
99. Ղարիբյան Թադեոս Մովսեսի
100. Դադայան Էդիկ Թեոսի
101. Ավթանդիլյան Մովսես Առուստամի
102. Գրիգորյան Գրիգոր Ղուկասի
103. Գրիգորյան Նապոլեոն Հայրապետի
104. Շաքարյան Անդրանիկ Մարդիի
105. Շաքարյան Նավասարդ Մարդիի
106. Գաբրիելյան Արսեն Համբարձումի
107. Ջավադյան Գուրգեն Ավագի
108. Ղազարյան Սուրեն Գասպարի
109. Գրիգորյան Վուրդյա Թեոսի
110. Գրիգորյան Վաղարշակ Սարույի

111. Գրիգորյան Սուրեն Մելիքի	116. Հարությունյան Հայրապետ Նիկոլայի
112. Պողոսյան Արշավիր Մարտիրոսի	117. Աթաբեկյան Եղիշե Մանասի
113. Հարությունյան Արմիկ Միքայելի	118. Ջամայան Արտաշես Բախշիի
114. Գրիգորյան Արմիկ Սարգիսի	119. Գասպարյան Մովսես Հակոբի
115. Գրիգորյան Իվան Գրիգորիի	120. Կարապետյան Սերգեյ Մարգարի

ԵՄԻՇՃԱՆ

1. Աբրահամյան Միշա Համբարձումի
2. Բաղդասարյան Սուրեն Գրիգորիի
3. Դանիելյան Սամսոն Յախմեյի
4. Եսայան Լեւոն Կասպարի
5. Դազարյան Ռուբեն Գրիգորիի
6. Պետրոսյան Արտյոմ Օսիպի
7. Սարգսյան Ասծատուր Լենտրուշի
8. Սարգսյան Ռուբեն Իսակի
9. Սահակյան Գուրոտ Գրիգորիի
10. Շումանյան Ռուբեն Համբարձումի

1. Դադայան Մ. Մ.
2. Դազարյան Բ. Ա.
3. Հովսեփյան Մ. Ս.
4. Դանիելյան Ե. Ա.
5. Դանիելյան Ս. Հ.
6. Դանիելյան Բ. Ա.
7. Դանիելյան Գ. Վ.
8. Դանիելյան Ա. Ա.
9. Դանիելյան Ի. Բ.
10. Ղահրամանյան Ա. Ա.
11. Ղահրամանյան Վ. Ա.
12. Ղազարյան Ս. Հ.
13. Սահակյան Ծ. Ս.
14. Սահակյան Գ. Մ.
15. Հովսեփյան Մ. Ա.
16. Սարգսյան Ս. Բ.
17. Ստեփանյան Շ. Ս.
18. Ստեփանյան Գ. Ս.
19. Սարգսյան Ս. Խ.
20. Հովհաննիսյան Ս. Ա.
21. Հակոբյան Շ. Ե.
22. Հակոբյան Ս. Ե.
23. Հովսեփյան Հ. Մ.
24. Հովսեփյան Մ. Բ.
25. Խաչատրյան Ա. Խ.
26. Խաչատրյան Գ. Ա.
27. Խաչատրյան Մ. Հ.
28. Խաչատրյան Ա. Մ.
29. Ավագյան Ա. Մ.
30. Աբրահամյան Ա. Կ.
31. Արզումանյան Մ. Ա.
32. Առաքելյան Ե. Կ.
33. Ալավերդյան Մ. Հ.
34. Աբրամյան Մ. Դ.
35. Աբրամյան Գ. Ա.
36. Ասրյան Ս. Մ.
37. Ավանիսյան Ի. Լ.
38. Ավանիսյան Ա. Ի.
39. Ավանիսյան Ա. Խ.

ՉԱՐԴԱՆԱՇԵՆ

40. Ավանիսյան Մ. Խ.
41. Աբրամյան Տ. Պ.
42. Աթայան Վ. Գ.
43. Բաղդասարյան Թ. Խ.
44. Բաղդասարյան Թ. Ա.
45. Գասպարյան Պ. Ս.
46. Գրիգորյան Ղ. Ղ.
47. Գաբրիելյան Մ. Ի.
48. Գուլնազարյան Ի. Ն.
49. Գուլնազարյան Ս. Վ.
50. Գրիգորյան Ա. Ս.
51. Գալստյան Բ. Ա.
52. Գալստյան Թ. Ս.
53. Գալստյան Մ. Ս.
54. Գալստյան Ռ. Ս.
55. Գալստյան Հ. Ս.
56. Գալստյան Ս. Ե.
57. Գալստյան Գ. Ա.
58. Դադայան Մ. Չ.
59. Դադայան Ե. Հ.

- 60. Դադայան Ս. Յ.
- 61. Դադայան Ս. Ծ.
- 62. Մարտիրոսյան Թ. Օ.
- 63. Մելքումյան Ս. Պ.
- 64. Մելքումյան Ս. Պ.
- 65. Մելքումյան Յ. Պ.
- 66. Ղազարյան Ս. Յ.

- 67. Ղահրամանյան Վ. Ա.
- 68. Հարությունյան Ե. Ա.
- 69. Զոհարյան Վ. Ս.
- 70. Զոհարյան Ա. Ս.
- 71. Մելքումյան Ա. Գ.
- 72. Մելքումյան Ս. Պ.

ԹԱՂԱՎԱՐԴ

- 1. Զարամյան Հրանտ Հովսեփի
- 2. Առուշանյան Աշոտ Սարգիսի
- 3. Շահնազարյան Պարուլ Դանիելի
- 4. Ամալյան Արշակ Իսահանի
- 5. Ստեփանյան Շահրաթ Սամվելի
- 6. Ստեփանյան Ապրես Հովհաննեսի
- 7. Ղազարյան Վանո Ավետիսի
- 8. Գաբրիելյան Արշավիր Անդրեյի
- 9. Զարամյան Երվանդ Զավադի
- 10. Բեգլարյան Բենիկ Նիկոլայի
- 11. Շահնազարյան Ռադիկ Շամիրի
- 12. Գրիգորյան Վլադիմիր Գրիգորիի
- 13. Գեւորգյան Ռուբեն Գեւորգի
- 14. Ղազարյան Վաղարշակ Հայկի
- 15. Գեւորգյան Վանո Համբարձումի
- 16. Ղազարյան Սուրեն Միրզայի
- 17. Հովսեփյան Հովհաննես Թեւանի
- 18. Շահնազարյան Իվան Աբրահամի
- 19. Սաֆարյան Գրիգորի Աղաջանի
- 20. Մնացականյան Վարդան Սանթրուրի
- 21. Հարությունյան Անդրեյ Սամվելի
- 22. Հարությունյան Բենիկ Համբարձումի
- 23. Ղուկասյան Սերգեյ Արամի
- 24. Հարությունյան Սուրեն Գրիգորիի
- 25. Բադասյան Երվանդ Հարությունի
- 26. Ստեփանյան Սամվել Հարությունի
- 27. Արզումանյան Արտեմ Շաքիրի
- 28. Շաքարյան Մովսես Արշակի
- 29. Աբրահամյան Հրանտ Շափաղաթի
- 30. Գեւորգյան Վլադիմիր Մարկոսի
- 31. Գեւորգյան Վարդան Մարկոսի
- 32. Գեւորգյան Աթանես Մարգարի

- 33. Աթայան Արտեմ Ֆաթիի
- 34. Աթայան Սարու Ֆաթիի
- 35. Թովմասյան Արտեմ Մարդիի
- 36. Հովսեփյան Երվանդ Թեւանի
- 37. Շաքարյան Վարդան Մամիկոնի
- 38. Ղազարյան Վարդան Հայկազի
- 39. Շաքարյան Հովհաննես Կարապետի
- 40. Գասպարյան Նենիկ Կարապետի
- 41. Հարությունյան Վաղարշակ Մանասի
- 42. Ալախվերդյան Աստատուր Փաշայի
- 43. Բաղդասարյան Արսեն Բաղդասարի
- 44. Շաքարյան Արշավիր Թադեւոսի
- 45. Ղազարյան Լազր Համբարձումի
- 46. Խաչատրյան Բեհբուդ Արսենի
- 47. Խաչատրյան Չավեն Մինասի
- 48. Խաչատրյան Արշամ Մինասի
- 49. Մնացականյան Սուրեն Մինասի
- 50. Արզանգուլյան Ավանես Հակոբջանի

- 51.Արզանգույան Նիկոլայ Հակոբջանի
- 52.Ավագյան Սալիմ Առաքելի
- 53.Ավագյան Արշակ Առաքելի
- 54.Գրիգորյան Սեդրակ Վարդանի
- 55.Ավագյան Մարութ Գրիգորիի
- 56.Ավագյան Ռուբեն Կարապետի
- 57.Ավագյան Սուրեն Նիկոլայի
- 58.Ավագյան Գրիգորի Արշակի
- 59.Շահնագարյան Միքայել Գրիգորիի
- 60.Ավագյան Ավագ Գրիգորիի
- 61.Դանիելյան Արտաշես Աստուրի
- 62.Թովմասյան Հրանտ Կարապետի
- 63.Հարությունյան Ռաֆիկ Պավլիի
- 64.Ավանեսյան Իվան Բալասանի
- 65.Գասպարյան Չավեն Ավանեսի
- 66.Գեւորգյան Արտաշ Վահանի
- 67.Շահրամանյան Լեւոն Թեւանի
- 68.Շահնագարյան Արտաշ Բաղդասարի
- 69.Հարությունյան Արշավիր Կարոյի
- 70.Ալավերդյան Արշավիր Առուստամի
- 71.Շահրամանյան Ենոք Սահակի
- 72.Աբրահամյան Ղարիբ Շափաղաթի
- 73.Կամգարյան Բուզդան Խաչատուրի
- 74.Զիվանյան Ներսես Ալիբեկի
- 75.Ստեփանյան Տիգրան Ղեւոնդի
- 76.Գրիգորյան Եփրեմ Բալասանի
- 77.Աղաբեկյան Աղալար Առաքելի
- 78.Աթայան Գարեգին Ալեքսանի
- 79.Ղարաբեկյան Արամ Հայրապետի
- 80.Ավագյան Սուրեն Գրիգորիի
- 81.Սաֆարյան Եղիշե
- 82.Գրիգորյան Հմայակ Արշակի
- 83.Շիրինյան Գրիգոր Չաքարի
- 84.Գեւորգյան Ավանես Կարապետի
- 85.Առաքելյան Արտյոմ Խորենի
- 86.Թամրագյան Եղիշե Առուստամի
- 87.Հարությունյան Մինաս Հարությունի
- 88.Ավագյան Թարխան Բալասանի
- 89.Շահնագարյան Սրմոն Սայիի
- 90.Արզումանյան Մովսես Գրիգորիի
- 91.Ալլախվերդյան Սուրեն
- 92.Թամրագյան Գրիգորի Թադեւոսի
- 93.Շահնագարյան Սանջան Համբարձումի
- 94.Ավագյան Բալասան Ալեքսանի
- 95.Թովմասյան Ղեւոնդ Բալասանի
- 96.Մինասյան Սարգիս Տիգրանի
- 97.Միրզոյան Սիմոն Սայիի
- 98.Խաչատրյան Շմավոն Առաքելի
- 99.Խաչատրյան Երվանդ Կարապետի
- 100.Զիվանյան Սերգեյ Դավիթի
- 101.Հովսեփյան Օհանես Թեւանի
- 102.Հովսեփյան Սիմոն Աբգարի
- 103.Հայրապետյան Մովսես Թադեւոսի
- 104.Մնացականյան Վարդան Խուրդիի
- 105.Հարությունյան Առուստամ Դավիթի
- 106.Աբրահամյան Գուրգեն Գրիգորիի
- 107.Ավագիմյան Ղեւոնդ Դանիելի
- 108.Ղազարյան Գարեգին
- 109.Հարությունյան Սուրեն Հարությունի
- 110.Մնացականյան Սանթուր Բախշիի
- 111.Մնացականյան Արամ Խուրդիի
- 112.Ավագյան Թավատրոս Աղավելի
- 113.Շահրամանյան Աղալար Վահանի
- 114.Մարտիրոսյան Եղիշե Բաղդասարի
- 115.Հարությունյան Համբարձում Գրիգորիի
- 116.Թամրագյան Կոստի Առուստամի
- 117.Աբրահամյան Կարապետ Խուրդիի
- 118.Գասպարյան Սամվել Ղահրամանի
- 119.Գեւորգյան Չավեն Արշավի
- 120.Առուշանյան Ավագ Բաղդասարի
- 121.Գասպարյան Աստուր Բաղդասարի
- 122.Խաչատրյան Հակոբ Կարապետի
- 123.Թամրագյան Դրաստամատ Առաքելի
- 124.Թամրագյան Օհանես Մարտիկի
- 125.Շահնագարյան Ավանես Սիմոնի
- 126.Հասրաթյան Արշավիր Համբարձումի
- 127.Խաչատրյան Իշխան Գրիգորիի
- 128.Թամրագյան Բուզդան Խաչատուրի
- 129.Թամրագյան Նիկոլայ Բեգլարի
- 130.Ալլախվերդյան Լեւոն Ալեքսանի
- 131.Պողոսյան Օհան Առուստամի
- 132.Հարությունյան Հրանտիկ Հարությունի

133. Ղարաբեկյան Միշա Հայրապետի	140. Բաղասյան Ռուբեն Հարությունի
134. Աթայան Ղեւոնդ Կարապետի	141. Բաղասյան Չավեն Հարությունի
135. Ղազարյան Վարդան Ավանեսի	142. Թամրազյան Հարություն Ղանիելի
136. Թովմասյան Մամիկոն Ալեքսեյի	143. Թամրազյան Համբարձում Ղանիելի
137. Խաչատրյան Ավագ Բալասանի	144. Բաղդասարյան Օհաննես Մարգարի
138. Աբրահամյան Սուրեն Ծուղիի	145. Ղուկասյան Վարդան Գրիգորիի
139. Մեսրոպյան Սուրեն Շիրինի	146. Բաղդասարյան Համազասպ Ախալարի

1. Աղաջանյան Վաղարշակ Պ.
2. Ավագյան Մուշեղ Մ.
3. Ավագյան Սուրեն Մ.
4. Ավագիմյան Թեւոս Ս.
5. Ավագումյան Համբարձում Ս.
6. Ավանեսյան Թարխան Գ.
7. Ավագիմյան Աշոտ Ն.
8. Բաբայան Աղասի Գ.
9. Բաբայան Արտաշ Գ.
10. Գրիգորյան Լազր Ա.
11. Գրիգորյան Արտաշես Ս.
12. Գրիգորյան Վերդի Շ.
13. Գրիգորյան Բագրատ Ա.
14. Գրիգորյան Վոլոդյա Ա.
15. Թավադյան Գրիգոր Ա.
16. Թավադյան Համբարձում Ա.
17. Թավադյան Բարաթ Ս.
18. Խալափյան Հայրապետ Հ.
19. Խալափյան Անդրեյ Ս.
20. Խալափյան Սամսոն Ս.
21. Խալափյան Գարեգին Ա.
22. Խալափյան Սմբատ Պ.
23. Խալափյան Արսեն Ս.
24. Խալափյան Հայկազ Գ.
25. Խալափյան Երվանդ Գ.
26. Խալափյան Իյա Խ.
27. Խալափյան Աղասի Մ.
28. Ծատրյան Վարդան Ա.
29. Ծատրյան Երվանդ Մ.
30. Կարապետյան Սանթուր Ս.
31. Մելքումյան Հակոբ Ա.

ԽԵՐԽԱՆ

32. Հարությունյան Լեւոն Պ.
33. Հարությունյան Վաղարշակ Պ.
34. Համգայան Վարդան Ա.
35. Համգայան Անդրեյ Մ.
36. Համգայան Գրիշա Շ.
37. Համգայան Ավագ Տ.

- 38. Զարությունյան Արշավիր Չ.
- 39. Ղահրամանյան Սերյոժա Ղ.
- 40. Ղահրամանյան Արմեն Ղ.
- 41. Ղահրամանյան Սաշա Մ.
- 42. Միրզոյան Արտաշ Ա.
- 43. Միրզոյան Բագրատ Մ.
- 44. Միրզոյան Վանյա Ս.

- 45. Սարգսյան Գուրգեն Ս.
- 46. Պետրոսյան Սամսոն Ա.
- 47. Զիվանյան Ղուկաս Շ.
- 48. Զիվանյան Յրանտիկ Ա.
- 49. Փարամազյան Սիմոն Խ.
- 50. Փարամազյան Մուշեղ Ս.
- 51. Փարամազյան Սերյոժա Յ.

ԽՆՈՒՇԻՆԱԿ

- 1. Յախշիբեկյան Թեոս Սելիի
- 2. Օսիպով Մելքում Զակոբի
- 3. Աղաջանյան Գրիգորի Շիրինի
- 4. Մելքումյան Եղիշե Զարությունի
- 5. Ավագյան Գրիգորի Մարգարի
- 6. Շաքարյան Անդրանիկ Գրիգորիի
- 7. Յախշիբեկյան Գրիգորի Ռագիմի
- 8. Օհանով Գրիգորի Բալասանի
- 9. Դանիելյան Արսեն Միքայելի
- 10. Մուսայելյան Զակոբ Անդրեյի
- 11. Յախշիբեկյան Զմայակ Չաքարի
- 12. Ավետիսյան Սուրեն Բախշիի
- 13. Մուսայելյան Անուշավան Ասճատուրի
- 14. Գասպարյան Բագրատ Զայրապետի
- 15. Դուլուխանյան Դանիել Բախշիի
- 16. Զայրապետյան Գրիգորի Իվանի
- 17. Աղաջանյան Ռաֆիկ Մակարի
- 18. Դուլուխանյան Ռաֆիկ Զիվանի
- 19. Շաքարյան Ռուբեն Բախշիի
- 20. Զայրապետյան Ռուբեն Գրիգորիի
- 21. Թովմասյան Ռուբեն Տիգրանի
- 22. Բաբայան Ռուբեն Բաղդամի
- 23. Ղազարյան Միշա Զայրապետի
- 24. Զարությունյան Գուրգեն Սարգիսի
- 25. Դանիելյան Արամայիս Գրիգորիի
- 26. Թովմասյան Գրիգոր Խաչատուրի
- 27. Դուլուխանյան Սուրեն Զայրապետի
- 28. Սարգսյան Զարություն Զայրապետի
- 29. Մոսիսյան Եղիշե Բախշիի
- 30. Զարությունյան Ղեոնոյ Բալասանի
- 31. Ավանեսյան Վաղարշակ Առաքելի

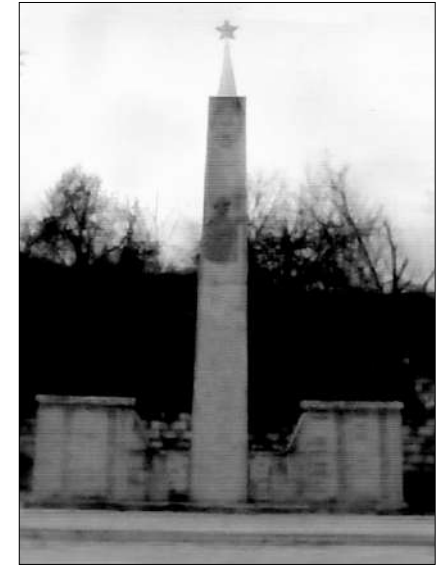
- 32. Մելումյան Սուկրատ Սաշայի
- 33. Ավշարյան Սանջան
- 34. Ավանեսյան Ճատուր Սարգիսի
- 35. Բաբայան Արմավիր Բախշիի
- 36. Թեոսյան Վաղարշակ Մակարի
- 37. Թովմասյան Ավանես Ջավադի
- 38. Գաբրիելյան Գաբրիել Արտեմի
- 39. Գաբրիելյան Ավետիս Արտեմի
- 40. Մարտիրոսյան Բագրատ Թեոսի
- 41. Բաբայան Ջալալ Մնացականի
- 42. Աղաբեկյան Ամիր Մակարի
- 43. Յախշիբեկյան Արտավազդ Ջումշիի
- 44. Թեոսյան Մովսես Գալուստի
- 45. Յախշիբեկյան Աշոտ Ղարախանի
- 46. Բեգնազարյան Անդրանիկ Ճատուրի
- 47. Մովսեսյան Չաքար Զովսեփի
- 48. Օհանյան Արշավիր Չաքարի
- 49. Սարգսյան Ավետիս Զայրապետի

- 50.Յախշիբեկյան Թեան Թարխանի
- 51.Բեգնազարյան Խաչատուր Մանասի
- 52.Հարությունյան Սուրեն Առուստամի
- 53.Սարգսյան Ռուբեն Խոսրովի
- 54.Ավագյան Բագրատ Գաբրիելի
- 55.Ադամյան Սարգիս Մանասի
- 56.Անդրյան Արարատ Բախշիի
- 57.Յախշիբեկյան Արարատ Թարխանի
- 58.Դանիելյան Հմայակ Գրիգորի
- 59.Աղաբեկյան Աշոտ Հայրապետի
- 60.Թեոսյան Սուրեն Հակոբի
- 61.Գրիգորյան Վաղարշակ Սարգիսի
- 62.Շաքարյան Գուրգեն Բախշիի

ԿԱՂԱՐԾԻ

- 1.Խաչատուրյան Արտաշես Սայիի
- 2.Խաչատուրյան Ռուբեն Եղիայի
- 3.Պետրոսյան Ավանես Թադեոսի
- 4.Ավագյան Սարգիս Օսեփի
- 5.Ավագյան Իսակ Շիրինի
- 6.Խաչատուրյան Խաչիկ Սայիի
- 7.Ավագյան Սամվել Բեգլարի
- 8.Հարությունյան Ներսես Գրիգորիի
- 9.Բաբայան
- 10.Շաքարյան Արտեմ Խաչատուրի
- 11.Պետրոսյան Արտեմ Հայարետի
- 12.Սարգսյան Ալեքսանդր
- 13.Ավագյան Հրանտ Արտեմի
- 14.Սաֆարյան Իսահակ Սամսոնի
- 15.Սայիյան Գաբրիել Սերգեյի
- 16.Հովսեփյան Հրանտ Խաչատուրի
- 17.Սահակյան Միքայել Հայրապետի
- 18.Ղարաբեկյան Արտեմ Մինասի
- 19.Ավագյան Պետրոս Խաչատուրի
- 20.Սայիյան Գուրգեն Սերգեյի
- 21.Ավանեսյան Արամ Բաբայի
- 22.Բաբայան Ալեքսանդր Հայրապետի
- 23.Սարգսյան Ավետիս Սուլեյմանի
- 24.Սարգսյան Լեւոն Իվանի
- 25.Գրիգորյան Սուրեն Ավանեսի
- 26.Սաֆարյան Արտեմ Խաչատուրի
- 27.Ավագյան Սամսոն Ներսեսի

- 28.Ավանեսյան Սերգեյ Գրիգորիի
- 29.Ավանեսյան Ռուբեն Բաբայի
- 30.Գեւորգյան Արշակ Համբարձումի
- 31.Ավանեսյան Երվանդ Բաբայի
- 32.Ավանեսյան Մովսես Գրիգորիի
- 33.Մարության Սամսոն Սուլեյմանի
- 34.Ավագյան Սարգիս Խաչատուրի
- 35.Առաքելյան Մուսա Հարությունի
- 36.Սարգսյան Հրանտ Խաչատուրի
- 37.Սարգսյան Վարդան Բաղիրի

38.Սարգսյան Հրանտ Նիկոլայի	75.Սարգսյան Միքայել Նիկոլայի
39.Նալբանդյան Թովմաս Իսակի	76.Անտոնյան Հայկ Սարուխանի
40.Ավագյան Ռուբեն Սահակի	77.Սարգսյան Սաշա Սամսոնի
41.Հայրապետյան Սուրեն Արշակի	78.Սարգսյան Սաշա Թարխանի
42.Բաբայան Սամսոն Խաչատուրի	79.Բաբայան Միքայել Հայրապետի
43.Հակոբյան Վարդան Լալայի	80.Կոնստանդյան Իսակ Բալասի
44.Հարությունյան Վահան Աթանեսի	81.Հարությունյան Գրիշա Անդրեյի
45.Ամիրյան Վարդան Սուլեյմանի	82.Գրիգորյան Առաքել Միքայելի
46.Բաբայան Մովսես Հայրապետի	83.Սաղիյան Արտեմ Մելիքի
47.Ամիրյան Արշակ Սուլեյմանի	84.Գեւորգյան Իսակ Հարությունի
48.Բաբայան Ներսես Բաբաջանի	85.Առաքելյան Երվանդ Հարությունի
49.Գրիգորյան Գրիգոր Կարապետի	86.Դավթյան Մովսես Կոնստանդինի
50.Ադամյան Ամաս Անդրեյի	87.Ավանեսյան Գրիգորի Միքայելի
51.Ավագյան Գրիգորի Ալեքսանդրի	88.Ավանեսյան Լեւոն Ավանեսի
52.Գրիգորյան Գրիգորի Սահակի	89.Գրիգորյան Ալբերտ Իշխանի
53.Բաբայան Հրանտ Մելիքսեթի	90.Ավագյան Նիկոլայ Հայկի
54.Շիրինյան Գուրգեն Արտեմի	91.Սաղիյան Մուխան Վարդիի
55.Բաբայան Սուրեն Սարգիսի	92.Բաբայան Անդրանիկ Բեգլարի
56.Գրիգորյան Խաչատուր Ավանեսի	93.Խաչատրյան Մուրադ Հարությունի
57.Յուզբաշյան Սամվել Դադաշի	94.Ավանեսյան Ամազ Սերգեյի
58.Հակոբջանյան Սամսոն Գրիգորիի	95.Սարգսյան Միշա Հովսեփի
59.Պետրոսյան Ատամ Համբարձումի	96.Ավետիսյան Վաղարշակ Խոսրովի
60.Ավագիմյան Սուրբատ Սաղիի	97.Պողոսյան Արտաշ Թադեւոսի
61.Պողոսյան Դանիել Ներսեսի	98.Համբարձումյան Գերասիմ Ավանեսի
62.Ավագիմյան Առուստամ Սաղիի	99.Հայրապետյան Սերգեյ Թադրոսի
63.Յուզբաշյան Արշավիր Ավանեսի	100.Հայրապետյան Մովսես Թադրոսի
64.Ասրյան Խաչիկ Հակոբի	101.Սաքսյանյան Սամսոն Հայրապետի
65.Սահակյան Ժորժիկ Ամազի	102.Ղահրամանյան Եղիշե Բալասանի
66.Կարապետյան Հրաչիկ	103.Նալբանդյան Ալեքսանդր Արշակի
67.Հովսեփյան Սուրեն Սարգիսի	104.Ավանեսյան Ներսես Անդրեյի
68.Յուզբաշյան Տիգրան Մարդիի	
69.Սարգսյան Ամազ Հարությունի	
70.Ավանեսյան Ամաս Ալախվերդիի	
71.Սաֆարյան Աշոտ Ավագի	
72.Ավագյան Վոլոդյա Արտեմի	
73.Ավագյան Վարդան Սամսոնի	
74.Առուշանյան Շահոն Արշակի	

ԿԱՎԱՅԱԼ

1. Գրիգորյան Սմբատ Մոլ.
2. Բարսեղյան Հրանտիկ Ալեքս.
3. Սարգսյան Գրիշա Խաչատուրի
4. Հասանով Հասան
5. Խաչատրյան Սամսոն Գրիգորի
6. Գասպարյան Եղիշե Սարգիսի
7. Գրիգորյան Ալեքսանդր Պետրոսի
8. Գասպարյան Սարգիս Գրիգորի
9. Գրիգորյան Սուրեն Հայրապետի
10. Ստեփանյան Գրիգորի Մովսեսի
11. Պետրոսյան Խաչատուր Դավիթի
12. Աղամյան Շահեն Մովսեսի
13. Կասպարյան Արտեմ Ամիրբարի
14. Ծատրյան Եփրեմ Սողոմոնի
15. Սարգսյան Պավել Խաչատուրի
16. Աղամյան Գրիշա Բաղալի
17. Պետրոսյան Արտեմ Հովսեփի
18. Գասպարյան Սամսոն Ջավադի
19. Սահակյան Ռուբեն Հայրապետի
20. Ծատրյան Միքայել Լեւ.
21. Պողոսյան Ամիրբար Գրիգորի
22. Ոսկանյան Սերգեյ Գաբրիելի
23. Գասպարյան Շահեն Եղիշեի
24. Սարգսյան Մարգո Ավետիսի
25. Գրիգորյան Խորեն Չաքարի
26. Հարությունյան Հարություն Համբարձումի
27. Օհանջանյան Իշխան Ավագի
28. Գասպարյան Սուրեն Ամիրբարի
29. Բաբայան Կարո Մուրադի
30. Պետրոսյան Ամիրբար Ավագի
31. Մկրտումյան Գրիգոր Ներսեսի
32. Հայրապետյան Լեւոն Մարդիի
33. Հարությունյան Արտաշ Աբրահամի
34. Ստեփանյան Շաբո Արշակի
35. Օհանեսյան Գրիգորի Կարապետի
36. Հարությունյան Սերգեյ Ավագի
37. Գասպարյան Պետրոս Ալեքսանդրի
38. Օհանեսյան Ահարոն Սարգիսի
39. Ոսկանյան Բագրատ Խաչատուրի

40. Ոսկանյան Սերգեյ Ամիրի
41. Պետրոսյան Գրիշա Բեգլարի
42. Սահակյան Գրիշա Բեգլարի
43. Սահակյան Իշխան Սանասի
44. Սահակյան Շահեն Սանթուրի
45. Սահակյան Հմայակ Սանասի
46. Գասպարյան Գրիգոր Կարապետի
47. Հարությունյան Լեւոն Սուլբատի
48. Մակրդումյան Սամսոն Սեդրակի
49. Խաչատուրյան Աբել Միրզաբեկի
50. Ղազարյան Սանթուր Բախշիի
51. Հակոբջանյան Թեմուր Խաչատուրի
52. Հակոբջանյան Գրիգոր Խաչատուրի
53. Աղաջանյան Ազատ Համբարձումի
54. Գրիգորյան Պարգեւ Խաչատուրի
55. Դավթյան Գարեգին Ալեքսանի
56. Ստեփանյան Ավանես Ալեքսանի
57. Ստեփանյան Արտաշ Համբարձումի

- 58. Աղաջանյան Գաբրիել Գրիգորի
- 59. Գրիգորյան Գրիշա Առաքելի
- 60. Գրիգորյան Պողոս Առաքելի
- 61. Ստեփանյան Սերգեյ Բաղդասարի
- 62. Սարգսյան Տիգրան Խաչատուրի
- 63. Պետրոսյան Գրիգորի Ներսեսի
- 64. Աղաջանյան Փարավոն Բախշիի
- 65. Աղաջանյան Ավանես Միրզայի
- 66. Գասպարյան Սամսոն Ջալալի
- 67. Ոսկանյան Ներսես Արշակի
- 68. Հարությունյան Լուսինա Ջավադի
- 69. Խաչատուրյան Անդրանիկ Արսենի
- 70. Գասպարյան Սոկրատ Գրիգորիի
- 71. Գասպարյան Սավադ Գրիգորիի
- 72. Խաչատուրյան Զրիստ Գրիգորիի
- 73. Առաքելյան Սոկրատ Սեմյոնի
- 74. Ծատրյան Սարու Սեմյոնի
- 75. Հովսեփյան Արմենակ Խոսրովի
- 76. Հարությունյան Պետրոս Ալեքսանի
- 77. Սարգսյան Աղալար Հակոբջանի
- 78. Հայրապետյան Մադաթ Արշակի
- 79. Խաչատրյան Թարխան Միրզայի
- 80. Առաքելյան Արմենակ Ավանեսի
- 81. Գրիգորյան Սուրեն Հարությունի
- 82. Մակրդումյան Սեդրակ Գաբրիելի
- 83. Գրիգորյան Հմայակ Մարկոսի
- 84. Ավետիսյան Գուրգեն Հովսեփի
- 85. Պետրոսյան Սուրեն Ավագի
- 86. Բաբայան Ղարախան Գրիգորի
- 87. Բաբայան Մովսես Հայրապետի
- 88. Հարությունյան Արտեմ Միքայելի
- 89. Մելումյան Միքայել Գրիգորի
- 90. Գասպարյան Եղիշե Ավանեսի
- 91. Հակոբյան Հրանտ Պետրոսի
- 92. Աղաջանյան Միշա Գրիգորի
- 93. Սարգսյան Գարեգին Սեմյոնի

ԿԱՐՄԻՐ ՇՈՒԿԱ

1. Շահնազարյան Իշխան Մովսեսի

ԿՈՆԿՈՉԱՇԵՆ

1. Ավանեսյան Շահեն Բ.
2. Ավանեսյան Մնացական Ա.
3. Ավանեսյան Նարինան Ա.
4. Ավանեսյան Մելիք Մ.
5. Ավանեսյան Արամայիս Դ.
6. Ասրյան Սերյոժա Զ.
7. Ասրյան Սարուխան Ս.
8. Ասրյան Զամբարձում Ս.
9. Ավետիսյան Սամվել Խ.
10. Ավետիսյան Զավադ Խ.
11. Բաղդասարյան Աշոտ Զ.
12. Բաղդասարյան Բագրատ Ա.
13. Բաղդասարյան Աշոտ Ա.
14. Բաղդասարյան Ամիրբար Ա.
15. Բաղդասարյան Երվանդ Դ.
16. Բաղդասարյան Գրիգոր Բ.
17. Բաղդասարյան Սամսոն Բ.
18. Բաղդասարյան Թարխան Բ.
19. Բաղդասարյան Սերյոժա Ս.
20. Բաղդասարյան Մուխան Դ.
21. Բաղդասարյան Սաշա Ա.
22. Բաղդասարյան Վաչագան Զ.
23. Բաղդասարյան Վաղարշակ Ս.
24. Բալայան Փահրադ Զ.
25. Բալայան Գրիշա Ա.
26. Բալայան Արտեմ Ա.
27. Բալայան Զամիլ Զ.
28. Բալայան Անդրանիկ Խ.
29. Բալայան Սարգիս Ա.
30. Բալայան Մուսա Գ.
31. Բաղիրյան Մուրեն Մ.
32. Բաղիրյան Դավիթ Կ.
33. Բաբայան Եղիշե Դ.
34. Բաբայան Վաղարշակ Ս.
35. Բաբայան Գրիգոր Զ.
36. Բաբայան Արմենակ Ա.
37. Բաբայան Եղիշե Զ.
38. Բարսեղյան Սամվել Խ.
39. Բեգլարյան Մուխան Գ.
40. Բեգլարյան Սարո Գ.
41. Բեգլարյան Մովսես Գ.

42. Գրիգորյան Թարխան Ա.
43. Գրիգորյան Կոլյա Ս.
44. Գրիգորյան Պավել Կ.
45. Գրիգորյան Աշոտ Պ.
46. Գրիգորյան Աշոտ Զ.
47. Գրիգորյան Իվան Մ.
48. Գրիգորյան Սամվել Խ.
49. Գրիգորյան Մելիք Խ.
50. Գրիգորյան Արամ Խ.
51. Գրիգորյան Մովսես Փ.
52. Գրիգորյան Վասիլի Փ.
53. Գրիգորյան Մարգարե Ս.
54. Գրիգորյան Անդրանիկ Ա.
55. Գրիգորյան Լեւոն Զ.
56. Իսրաելյան Թեւոս Զ.
57. Խաչատրյան Եղիշե Ս.
58. Խաչատրյան Նադեժդա Ս.
59. Խաչատրյան Վարդան Ն.
60. Խաչատրյան Մուրեն Գ.
61. Խաչատրյան Առուշան Դ.
62. Խաչատրյան Սերգեյ Դ.

63. Խաչատրյան Եղիշե Դ.	85. Զովհաննիսյան Գրիգոր Վ.
64. Խաչատրյան Աղասի Դ.	86. Ղահրամանյան Աշոտ Փ.
65. Խաչատրյան Մուխան Ա.	87. Մինասյան Գրիշա Ա.
66. Խաչատրյան Առաքել Ա.	88. Մինասյան Բախշի Մ.
67. Ծատրյան Ամիրբար Դ.	89. Մինասյան Գուրգեն Մ.
68. Կարապետյան Զամբարձում Ա.	90. Միքայելյան Գրիգոր Ս.
69. Կարապետյան Վաղարշակ Ս.	91. Մաթեոսյան Եգոր Ս.
70. Կարապետյան Սարգիս Խ.	92. Մաթեոսյան Գրիգոր Ա.
71. Կարապետյան Սուրեն Ս.	93. Մկրտումյան Ամիրբար Ա.
72. Կարապետյան Մարկոս Գ.	94. Սայիյան Մուշեղ Զ.
73. Կարապետյան Կարապետ Գ.	95. Սայիյան Գուրգեն Զ.
74. Կարապետյան Վաչագան Գ.	96. Սայիյան Սողոմոն Զ.
75. Կարապետյան Զրանտիկ Ս.	97. Սայիյան Սալման Զ.
76. Կարապետյան Աշոտ Մ.	98. Սարգսյան Գուրգեն Ա.
77. Զարությունյան Իվան Ա.	99. Սարգսյան Ռաֆիկ Ա.
78. Զարությունյան Թարխան Խ.	100. Սարգսյան Երվանդ Թ.
79. Զարությունյան Մուշեղ Գ.	101. Սահակյան Բարսեղ Ս.
80. Զարությունյան Մուխան Գ.	102. Շաքարյան Ավանես Ա.
81. Զարությունյան Ռուբեն Չ.	103. Պետրոսյան Սոկրատ Ա.
82. Զայրապետյան Լեւոն Մ.	104. Պետրոսյան Սերյոժա Ս.
83. Զայրապետյան Արտաշատ Ղ.	105. Պետրոսյան Արամայիս Ա.
84. Զակոբյան Գրիգոր Վ.	106. Պողոսյան Թեմուր Խ.

ՀԱՂՈՐՏԻ (ԿԵՆԴԻՆՈՒՐ)

1. Մանուչարյան Միշա Միրզայի
2. Առուստամյան Գրիգորի Արզումանի
3. Ավանեսյան Արտյոմ Մաթեոսի
4. Աղամյան Գուրգեն Արտեմի
5. Գասպարյան Անդրանիկ Բեգլարի
6. Օսիպով Գրիգորի Ներսեսի
7. Գրիգորյան Ռուբեն Առաքելի
8. Զարամյան Մալիկ Գրիգորի
9. Առաքելյան Գրիգորի Խոսրովի
10. Զերինով Ալեքսեյ Գրիգորի
11. Ավետիսյան Իվան Զայրապետի
12. Բաբախանյան Սուրեն Ավանեսի
13. Մաթեոսյան Սամսոն Բախշիի
14. Գրիգորյան Ղանիել Զարությունի
15. Զոչարյան Պապիկ Մարդիի
16. Զակոբյան Արտաշ Բախշիի
17. Զարությունյան Միքայել Արսենի

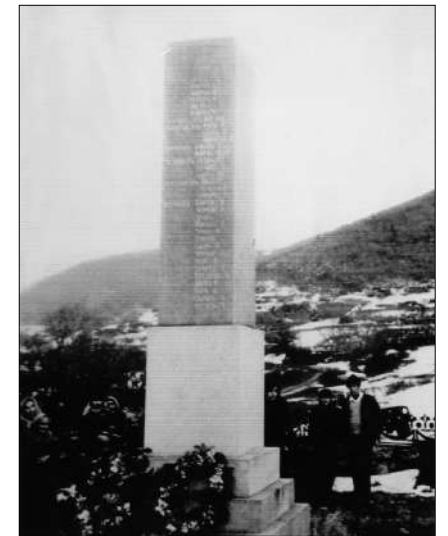

18. Ավանեսյան Միրզա Խաչատուրի	38. Սաֆարյան Արտաշ Միրզայի
19. Ավետիսյան Արշակ Հայրապետի	39. Ստեփանյան Լյովա Թեոսի
20. Ավանեսյան Թավադ Սաշայի	40. Սարգսյան Սուրեն Դանիելի
21. Ավանեսյան Սարուխան Սաշայի	41. Սաֆարյան Ղազար Հայրապետի
22. Առաքելյան Շահեն Սամսոնի	42. Մարտիրոսյան Համբարձում Հարությունի
23. Աբրահամյան Եղիշե Գրիգորիի	43. Բալայան Եղիշե Գրիգորիի
24. Ավանեսյան Աթանես Գեորգի	44. Ստեփանյան Բագրատ Գրիգորիի
25. Առուստամյան Ալեքսանդր Հայկի	45. Բալայան Ջամիր Գերասիմի
26. Աղամյան Գաբրիել Արտեմի	46. Հովսեփյան Վանյա Բախշիի
27. Գրիգորյան Խաչիկ Գրիգորիի	47. Հարությունյան Ռուբեն Հայրապետի
28. Գրիգորյան Սուրբատ Սարգիսի	48. Մարտիրոսյան Թավադ Միրզայի
29. Գրիգորյան Ներսես Ավետիսի	49. Հայրապետյան Դանիել Բաբայի
30. Չաքարյան Գաբրիել Հովսեփի	50. Գրիգորյան Գրիգորի Առաքելի
31. Չաքարյան Միքայել Հովսեփի	51. Սարգսյան Սուրեն Աղաջանի
32. Մարտիրոսյան Սուրեն Խաչատուրի	52. Առաքելյան Արշավիր Գրիգորի
33. Մարտիրոսյան Ալեքսանդր Հարությունի	53. Առաքելյան Սամսոն Խաչատուրի
34. Մուսայելյան Գրիգորի Ալեքսանդրի	54. Շաքարյան Խաչատուր Պ.
35. Մարտիրոսյան Արշակ Շիրինի	55. Գասպարյան Արամ Բեգլարի
36. Մաթեոսյան Սամսոն Բախշիի	56. Ավետիսյան Ավետիս Հայրապետի
37. Պետրոսյան Հակոբ Իվանի	

1. Աբրահամյան Արտաշ Ա.
2. Աբրահամյան Ռաֆիկ Ա.
3. Անտոնյան Մանվել Ի.
4. Անտոնյան Ավանես Խ.
5. Անտոնյան Ալեքսան Խ.
6. Աղաբեկյան Սուրեն Ս.
7. Աթայան Գրիգոր Ա.
8. Աթայան Ժորժիկ Խ.
9. Բարսեղյան Հարթիկ Ի.
10. Բարսեղյան Վարդան Ա.
11. Բարսեղյան Արտաշ Մ.
12. Բարսեղյան Խորիկ Պ.
13. Բարսեղյան Սուրեն Պ.
14. Բալայան Նիկոլայ Դ.
15. Բալայան Սուրեն Դ.
16. Բեգլարյան Սանթուր Ջ.

ՀԱՅԻ

17. Գրիգորյան Անդրեյ Մ.
18. Գրիգորյան Սուրեն Ա.
19. Գրիգորյան Անդրի Ս.
20. Գասպարյան Ռուբեն Ն.
21. Գասպարյան Ռաֆիկ Ն.
22. Գասպարյան Աշոտ Ա.
23. Թավադյան Միշա Լ.
24. Թավադյան Սերյոժա Լ.
25. Թավադյան Արտաշ Գ.
26. Թավադյան Իշխան Ա.
27. Թավադյան Սանթուր Ի.
28. Դարությունյան Ռուբեն Ի.
29. Դարությունյան Շուրա Ս.
30. Դարությունյան Գուրգեն Դ.
31. Դամբարձումյան Արմենակ Ա.
32. Դամբարձումյան Գուրգեն Դ.
33. Ղազարյան Միշա Ի.
34. Ղազարյան Լեւոն Գ.
35. Ղազարյան Շահեն Դ.
36. Ղազարյան Սուրեն Ս.
37. Ղազարյան Ռուբեն Ն.
38. Ղազարյան Սուրեն Դ.
39. Ղազարյան Ռուբեն Ա.
40. Ղազարյան Ալբերտ Ս.
41. Ղահրամանյան Սերյոժա Ն.
42. Մուսայելյան Շահեն Ս.
43. Մուսայելյան Մուսայել Ս.
44. Մուսայելյան Արամ Ա.
45. Միրզոյան Ռուբեն Ա.
46. Միրզոյան Սուրեն Ա.
47. Պետրոսյան Նորիկ Ա.
48. Պետրոսյան Ռաֆիկ Ա.
49. Պետրոսյան Նիկոլայ Տ.
50. Ջիվանշիրյան Երվանդ Ա.
51. Ջիվանշիրյան Բագրատ Ա.
52. Ջիվանշիրյան Մուշեղ Ա.
53. Սարգսյան Եփրեմ Ի.
54. Սարգսյան Գրիգոր Ի.
55. Սարգսյան Չավեն Լ.
56. Սարգսյան Նորիկ Մ.
57. Սարգսյան Գրիգոր Ջ.
58. Սարգսյան Ռուբեն Դ.
59. Սարգսյան Արտուշա Դ.
60. Սարգսյան Աշոտ Շ.
61. Սարգսյան Սմբատ Ս.
62. Սարգսյան Մուշեղ Ա.
63. Սարգսյան Տիգրան Մ.
64. Սարգսյան Պավել Խ.
65. Սարգսյան Սաշա Ս.
66. Սարգսյան Վարդան Պ.

ՀԵՐ-ՀԵՐ

1. Հարությունյան Սաշա Սարգիսի
2. Հարությունյան Արտաշեստ Շիրինի
3. Գրիգորյան Ավետիս Գրիգորիի
4. Պողոսյան Գրիգորի Միքայելի
5. Չալյան Սերգեյ Սիմոնի
6. Հարությունյան Հմայակ Ավանեսի
7. Աբրամյան Խորեն Ահանեսի
8. Գրիգորյան Սուրեն Սարգիսի
9. Հայրապետյան Լեոն Սարուխանի
10. Բաղիրյան Ստեփան Արամի
11. Կրասուլով Նիկոլայ Իվանի
12. Սաղքիսյան Զիլֆի Գրիգորի
13. Հարությունով Արկադի Գրիգորի
14. Հայրապետյան Սաշա Սարուի
15. Հարությունյան Գրիգորի Սարգիսի
16. Հարությունյան Ալեքսանդր Սարգիսի
17. Խաչատրյան Աբգար Սեդրակի
18. Գրիգորյան Իվան Պետրոսի
19. Բալայան Խաչատուր Պետրոսի
20. Մանասյան Մուխանի Գրիգորի
21. Մանասյան Սերյոժա Միրոնի
22. Սարգսյան Անդրանիկ Գրիգորի
23. Բալայան Արշակ Սեդրակի
24. Խաչատրյան Ավանես Ալեքսանի
25. Բալայան Սոկրատ Գարաշի
26. Համբարձումյան Ներսես Ալեքսանի
27. Հարությունյան Վարդան
Խաչատուրի
28. Գրիգորյան Հակոբ Արշակի
29. Ջիվանյան Մուխան Գրիգորի
30. Ավանեսյան Արսեն Սելիի
31. Աբրամյան Ատոն Սելիի
32. Աղամյան Բագրատ Իսրայելի
33. Շահիրամյան Գերասիմ Ղազարի
34. Բալայան Սերյոժա Խուդիի
35. Գրիգորյան Աբգար Օսիփի
36. Գրիգորյան Չաքար Օսիփի
37. Սաղքիսյան Նիկոլայ Գրիգորի
38. Չալյան Արտեմ Սիմոնի

39. Պողոսյան Ղեւոնդ Նիկոլայի
40. Բաղիշյան Ամիրբար Ավետիսի
41. Խաչատրյան Բագրատ Նիկոլայի
42. Ավանեսյան Արշավիր Աթունի
43. Մուսայելյան Արտաշ Արսենի
44. Ղուկասյան Ամիրբար Սիմոնի
45. Գրիգորյան Ահարոն Խաչատուրի
46. Հարությունյան Սողոմոն Ավետիսի
47. Հարությունյան Աշոտ Սարգիսի
48. Բաղիշյան Պետրոս Շամիրի
49. Բալայան Աշոտ Սեդրակի
50. Ավանեսյան Եղիշե Սեդրակի
51. Ստեփանյան Ապրես Նիկոլայի
52. Համբարձումյան Սուրեն Ղուկասի
53. Աղաբեկյան Սաշա Շամիրի
54. Աղամյան Աշոտ Աթայի
55. Չալյան Շամիր Խոսրովի
56. Չալյան Ռուբեն Համբարձումի
57. Պարսամյան Խաչիկ Մակիի
58. Չալյան Սարգիս Ջումշուդի

59. Բաղամյան Սարուխան Ամիրի	71. Բալայան Մովսես Յարությունի
60. Խաչատրյան Վարդան Առուստամի	72. Յարությունյան Անտոն Սարգիսի
61. Խաչատրյան Միշա Սարուի	73. Յարությունյան Յամբարձում Ավանի
62. Յարությունյան Խաչատուր Աղալարի	74. Շահրամանյան Գերասիմ Գրիգորի
63. Բալայան Ստեփան Յայրապետի	75. Դանիելյան Աղասի Գաբրիելի
64. Գրիգորյան Վաղարշակ Խաչատուրի	76. Սահակյան Նիկոլայ Յակոբի
65. Ջիվանյան Սուրբատ Անդրեի	77. Գրիգորյան Սամսոն Յակոբի
66. Յարությունյան Սայի Սարգիսի	78. Սարգսյան Գրիշա Ավագի
67. Բալայան Վաղարշակ Սերգեյի	79. Ադամյան Սաշա Սամսոնի
68. Ադամյան Աշոտ	80. Պետրոսյան Պետրոս Շամիրի
69. Ստեփանյան Խաչիկ Բաղիշի	81. Յայրապետյան Սերգեյ Պավելի
70. Յոսիփյան Վարդան Առուստամի	82. Սարգսյան Գուրգեն Սերգեյի

ՂԱՎԱԽԱՆ

1. Յակոբջանյան Գրիգորի Խաչատուրի	11. Գրիգորյան Սմբատ Մալաշի
2. Յակոբյան Ալեքսանդր Սեմյոնի	12. Իզմաիլով Պավել Խաչատուրի
3. Ադոկյան Շահինոս Արիորատի	13. Կասպարով Անդրանիկ Ավագի
4. Ադամյան Գրիգորի Մադալի	14. Պետրոսյան Ավաս Սանջանի
5. Բարսեղյան Ռանդիկ Ալեքսանդրի	15. Պետրոսյան Խաչատուր Խաչատուրի
6. Ոսկանյան Սերգեյ Գավրիլի	16. Սարգսյան Գրիշա Խաչատուրի
7. Գասպարյան Եղիշե Սարգիսի	17. Ստեփանով Գրիգորի Մովսեսի
8. Գրիգորյան Ալեքսանդր Պյոտրի	18. Սանտուրյան Միքայել Լեւոնի
9. Գրիգորյան Սուրեն Յայրապետի	19. Սահակյան Ռուբեն Արմենի
10. Գասպարյան Սամսոն Ջալալի	

ՂՈՒՉԵ ՃԱՐՏԱՐ

1. Բալայան Նիկոլայ Սերգեյի
2. Բաբաջանյան Ռուբեն Համբարձումի
3. Բաբայան Սամսոն Խաչատուրի
4. Մուսայելյան Գրիգորի Միքայելի
5. Գասպարյան Նիկոլայ Ալեքսանի
6. Անտոնյան Արսեն Աբրահամի
7. Աթայան Հակոբ Մնացականի
8. Հակոբյան Սամվել Սայիի
9. Հարությունյան Սարգիս Ծատուրի
10. Հարությունյան Գրիգորի Խաչատուրի
11. Սաֆարյան Խաչիկ Մելիքսեթի
12. Մնացականյան Արտաշես Առաքելի
13. Հակոբյան Արմենակ Ոսկանի
14. Սարգսյան Սմբատ Համբարձումի
15. Մուսայելյան Երվանդ Համբարձումի
16. Ավանեսյան Ղեւոնդ Վարդանի
17. Ղահրամանյան Համբարձում Սարգսի
18. Հակոբյան Սավադ Պետրոսի
19. Սարգսյան Արսեն Ասրիի
20. Գեւորգյան Արսեն Խաչատուրի
21. Ալախվերդյան Սուրեն Բալասանի
22. Մանգասարյան Բագրատ Միքայելի
23. Գրիգորյան Վահան Բախշիի
24. Սուլեյմանյան Ռուբեն Հարությունի
25. Գրիգորյան Գուրգեն Աղալարի
26. Գրիգորյան Մուշեղ Մակիչի
27. Հովհաննիսյան Նիկոլայ Մելիքսեթի
28. Գրիգորյան Մարսան Խաչիկի
29. Շահրամանյան Սուրեն Մանասի
30. Պետրոսյան Աշոտ Առաքելի
31. Հակոբյան Ռուբեն Ավագի
32. Թավադյան Խոսրով Թեւոսի
33. Հարությունյան Իվան Ավագի
34. Բալայան Մուսայել Բախշիի
35. Մարտիրոսյան Գրիգորի Առաքելի

36. Սուլեյմանյան Գուրգեն Մելիքի
37. Հակոբյան Արսեն Օհանի
38. Ավանեսյան Մուխան Ղարախանի
39. Բաբայան Արսեն Գրիգորի
40. Բաղդասարյան Սողոմոն Բարսեղի
41. Պողոսյան Աշոտ Առաքելի
42. Սարգսյան Սուրեն Մելիի
43. Շաքարյան Ներսես Սարուխանի
44. Խաչատրյան Արամայիս Լեւոնի
45. Պողոսյան Մուշեղ Ղազարի
46. Խաչատրյան Սմբատ Բախշիի
47. Ալախվերդյան Արմեն Թեւոսի
48. Մուսայելյան Արմենակ Խոսրովի
49. Գաբրիելյան Անդրեյ Ավանեսի
50. Բաբայան Անդրանիկ Պողոսի
51. Ավագիմյան Ավանես Սայիի
52. Ավանեսյան Ավանես Կարապետի
53. Արզումանյան Բագրատ Հայրապետի

54. Ավագիմյան Եղիշե Բարսեղի	89. Զովհաննիսյան Լեւոն Սայիի
55. Դանիելյան Միշա Առաքելի	90. Դանիելյան Խաչիկ Ներսեսի
56. Գրիգորյան Գուրգեն Սեմյոնի	91. Մնացականյան Արտեմ Առաքելի
57. Գրիգորյան Բարսամ Խաչատուրի	92. Զակոբյան Ջալալ Մուխանի
58. Սաֆարյան Միշա Ղարախանի	93. Էյվազյան Լեւոն Զարուբյունի
59. Սաֆարյան Գուրգեն Ոսկանի	94. Ալախվերդյան Սավադ Նիկոլայի
60. Սարգսյան Արշավիր Սելիի	95. Ջիվանյան Արտաշ Ղուկասի
61. Ավագիմյան Լազր Արսենի	96. Խաչատրյան Միշա Լեւոնի
62. Բարսեղյան Մուշեղ Արսենի	97. Բալայան Արսեն Սահակի
63. Գասպարյան Վոլոդյա Ավանեսի	98. Սաֆարյան Թեւոս Գրիգորիի
64. Կարապետյան Սարգիս Գրիգորիի	99. Բալայան Նիկոլայ Սարգսի
65. Կարապետյան Թեւոս Գրիգորիի	100. Զարուբյունյան Միքայել Խոսրովի
66. Սարգսյան Արման Ներսեսի	101. Աղաջանյան Վահան Թեւոսի
67. Սարգսյան Զամբարծում Ներսեսի	102. Բախշիյան Բագրատ Արշակի
68. Ղահրամանյան Գերասիմ
Զամբարծումի	103. Աղաբեկյան Արտեմ Սաղիի
69. Ջիվանյան Աղասի Սարգսի	104. Սարգսյան Արսեն Ներսեսի
70. Զասրաթյան Գերասիմ Թեւանի	105. Գրիգորյան Զամբարծում Ավետիսի
71. Աղաջանյան Բաբա Ղարախանի	106. Զարուբյունյան Բաբա Ալիխանի
72. Զովսեփյան Գրիգորի Ղարախանի	107. Աղաբեկյան Եսոբ Մարդիի
73. Օհանյան Գրիգորի Վարդանի	108. Մարտիրոսյան Բագրատ Մարտիկի
74. Ասլանյան Միշա Անդրեյի	109. Բալայան Նիկոլայ Սարգիսի
75. Առուստամյան Աթանես Ղուկասի	110. Թավադյան Գեւորգ Բախշիի
76. Աղաբեկյան Սարգիս Ավանեսի	111. Ղահրամանյան Եղիշե Բալասանի
77. Զարուբյունյան Զայրապետ
Ալախվերդիի	112. Սարգսյան Շահեն Դանիելի
78. Բաբայան Զակոբջան Զարուբյունի	113. Ավետիսյան Անուշավան Գերասիմի
79. Ղահրամանյան Սուրեն Մելիքի	114. Խաչատրյան Զամբարծում
Խաչատուրի
80. Ղահրամանյան Անդրանիկ Բաբայի	115. Աղաբեկյան Արամայիս Արտեմի
81. Սարգսյան Դանիել Զայրապետի	
82. Խաչատրյան Գուրգեն Արտաշի	
83. Ալիբաբայան Գուրգեն Ավագիմի	
84. Ոսկանյան Սերգեյ Խաչատուրի	
85. Աղաբեկյան Զամբարծում Թեւոսի	
86. Ալախվերդյան Եղիշե Բալասանի	
87. Աղաջանյան Առաքել Զարուբյունի	
88. Աղաջանյան Սոկրատ Առաքելի	

ՃԱՐՏԱՐ

1. Օհանյան Արշավիր Արսենի
2. Սաղյան Սուրեն Նիկոլայի
3. Տոնյան Ծատուր Հարությունի
4. Մարգարյան Սարո Գյանջումի
5. Բալայան Սմբատ Խաչատուրի
6. Գալստյան Առաքել Մարտիրոսի
7. Խանազարյան Սերյոժա Արսենի
8. Բալայան Սարգիս Խաչատուրի
9. Ավանեսյան Թեոս Հակոբջանի
10. Հարությունյան Երվանդ Խաչատուրի
11. Գաբրիելյան Ավանես Բեգլարի
12. Հայրիյան Իսա Համբարձումի
13. Մուսայելյան Ասլան Յակուբի
14. Աղաջանյան Սուրեն Ալախվերդիի
15. Մանուչարյան Հարություն Խոսրովի
16. Զամալյան Ավանես Առաքելի
17. Ավագյան Ռուբեն Խոսրովի
18. Հայրապետյան Արմենակ Խոսրովի
19. Մանասյան Զումշուդ Սարգսի
20. Անտոնյան Անտոն Խաչատուրի
21. Խաչատրյան Արտաշ Միքայելի
22. Շահնազարյան Ավագ Ծատուրի
23. Գաբրիելյան Սուրեն Բալասանի
24. Արրումյան Արզուման Մակարի
25. Կարապետյան Սուրեն Հակոբի
26. Խաչատրյան Շահեն Սմբատի
27. Բաբաջանյան Աշոտ Խաչատուրի
28. Միրզոյան Բալասան Հայրապետի
29. Աղաբեկյան Միշա Սերգեյի
30. Պողոսով Արսեն Հայրապետի
31. Աղաբեկյան Սերգեյ Հակոբջանի
32. Տոնյան Արշակ Հակոբջանի
33. Բաբայան Սուրեն Ասլանի
34. Դանիելյան Համբարձում Հովսեփի
35. Աղաջանյան Վլադիմիր Նիկոլայի
36. Հայրապետյան Գուրգեն Ավանեսի
37. Պետրոսյան Արտաշ Առաքելի
38. Գաբրիելյան Սամվել Հակոբի

39. Բաղդյան Բաղիր Համբարձումի
40. Բաբաջանյան Չեյնալ Սարգիսի
41. Բաբայան Միքայել Գրիգորի
42. Աղաբեկյան Վարդան Խոսրովի
43. Ավանեսյան Միքայել Միքայելի
44. Հայրապետյան Հակոբ Կարապետի
45. Սարգսյան Խաչատուր Բալասանի
46. Հարությունով Սարգիս Դավիթի
47. Պողոսյան Պավել Հակոբի
48. Առաքելյան Հայրապետ Բաղդասարի
49. Պետրոսյան Սերգեյ Ալեքսանդրի
50. Սուլեյմանյան Լազր Խաչատուրի
51. Հարությունյան Մինաս Խաչատուրի
52. Բաբաե Սուրեն Համբարձումի
53. Պետրոսյան Լազր Ավանեսի
54. Այվազյան Ռաֆիկ Ավանեսի
55. Պետրոսյան Սուրեն Ասլանի
56. Հարությունով Գրիգոր Սարգիսի
57. Պետրոսյան Սարո Բախշիի
58. Ավանեսով Սմբատ Բախշիի
59. Բարսեղյան Բագրատ Ավանեսի
60. Թովմասյան Լազր Բաղասի
61. Զամալյան Սանդրո Առաքելի
62. Պետրոսյան Վլադիմիր Համբարձումի
63. Հովհաննիսյան Գուրգեն Մարգարի
64. Թովմասյան Վարդան Բաղդասարի
65. Արզումանյան Միքայել Խոսրովի
66. Հակոբյան Արտաշ Բախշիի

67.Քամայան Արարատ Հայրապետի	104.Աբրահամյան Մելիք Առաքելի
68.Ազիզյան Սարգիս Բախշիի	105.Առստամյան Սամվել Ասրիի
69.Թովմասյան Երվանդ Հայրապետի	106.Ասրիբաբայան Լազր Հարությունի
70.Մանասյան Շահեն Հայրապետի	107.Արզումանյան Խորեն Սարգիսի
71.Գաբրիելյան Սմբատ Թեոսի	108.Շահնագարյան Պետրոս Գրիգորիի
72.Կարապետյան Հրաչիկ Սանջանի	109.Գրիգորյան Վանդի Ավանեսի
73.Աղամայան Հրանտ Ղուկասի	110.Թովմասյան Սանջան Բաղդասարի
74.Առաքելյան Վոլոդյա Գրիգորիի	111.Հայրապետյան Համբարձում
Բախշիի
75.Օհանյան Սամվել Հայրապետի	112.Պետրոսյան Սուրեն Բախշիի
76.Թովմասյան Ներսես Առաքելի	113.Թովմասյան Թեմուր Տիգրանի
77.Պողոսյան Գուրգեն Խոսրովի	114.Հովհաննիսյան Խաչատուր
Խոսրովի
78.Մանուչարյան Ենգիբար Սարգիսի	115.Սարգսարյան Գրիգոր Ավետիսի
79.Թովմասյան Գրիգորի Սարգիսի	116.Ավանեսյան Ավանես Առաքելի
80.Ասրումյան Երվանդ Ալեքսանի	117.Հայրապետյան Հակոբ Կարապետի
81.Սարգսյան Վարդան Սարգիսի	118.Բաղիրյան Մադաթ Համբարձումի
82.Պետրոսյան Խաչատուր Մանասի	119.Արզումանյան Միքայել Խոսրովի
83.Ավետիսյան Համբարձում Ղադայի	120.Հակոբջանյան Լազր Հակոբի
84.Պողոսյան Ղուկաս Բախշիի	121.Օհանյան Գրիգոր Հակոբջանի
85.Բաբայան Խաչատուր Գրիգորի	122.Ավանեսյան Ասլան Խաչիի
86.Սարգսյան Պատվական Բալասանի	123.Հայրապետյան Գրիգորի Ծատուրի
87.Յուզբաշյան Բենիկ Հայրապետի	124.Մանուչարյան Ավանես Հարությունի
88.Պողոսյան Հակոբ Խուդիի	125.Կարապետյան Սողոմոն Թարխանի
89.Սադյան Վանյա Հակոբի	126.Մանուչարյան Ենգիբար
Խաչատուրի
90.Չիյայան Ներսես Բախշիի	127.Օհանջանյան Գուրգեն Հակոբի
91.Պողոսյան Ավանես Հայրապետի	128.Բաբայան Գուրգեն Ասլանի
92.Բալայան Մարկոս Անդրեյի	129.Թովմասյան Ջումշուդ Սարգիսի
93.Ասրումյան Ղեւոնդ Խաչատուրի	130.Ազիզյան Ավանես Տիգրանի
94.Պետրոսյան Սարու Շիրինի	131.Օհանջանյան Եղիշե Խաչիի
95.Բաբայան Խաչատուր Բախշիի	132.Աբրահամյան Սարու Կարապետի
96.Տոնյան Լազր Ասլանի	133.Քամայան Ժորա Հայրապետի
97.Առուստամյան Սուրեն Ավանեսի	134.Պետրոսյան Պավել Խաչիի
98.Արզումանյան Արզուման
Սարուխանի	135.Հարությունյան Հրանտ Գրիգորիի
99.Գաբրիելյան Համբարձում Բեգլարի	136.Ազիզյան Ռուբեն Հարությունի
100.Առստամյան Սմբատ Կարոյի	137.Աղաբեկյան Մելիքսեթ
Համբարձումի
101.Արզումանյան Բախշի Խաչատուրի	138.Սուլեյմանյան Խաչատուր Ծատուրի
102.Հայրիյան Մադաթ Համբարձումի	
103.Միրզաբեկյան Սանջան
Հայրապետի	

139. Հարությունյան Գուրգեն Անդրեյի
 140. Հարությունյան Մարկոս Անդրեյի
 141. Շահնազարյան Շահնազար
 Գրիգորիի
 142. Գրիգորյան Սարուխան Աղաջանի
 143. Գազիյան Աշոտ Դանիելի
 144. Բաբայան Չավեն Ասլանի
 145. Թոմասյան Շավարշ Ղարախանի
 146. Առստամյան Սամվել Ասրիի
 147. Բաբայան Սուրեն Առաքելի
 148. Գաբրիելյան Մուշեղ Հայրապետի
 149. Աղաջանյան Սմբատ Ավետիսի
 150. Մելքումյան Միշա Ավանեսի
 151. Խաչատրյան Սուրեն Հարությունի
 152. Ավանեսյան Բագրատ Հարությունի
 153. Աբրահամյան Սուրեն Հայրապետի
 154. Հարությունով Ռուբեն Հայրապետի
 155. Շահնազարյան Սողոմոն
 Համբարձումի
 156. Շահրամանյան Արման Մարկոսի
 157. Ավագյան Ջավադ Ծատուրի
 158. Մանասյան Աթանես Պետրոսի
 159. Պողոսյան Ավագ Խաչատուրի
 160. Հարությունյան Սուրեն Ավանեսի
 161. Ասրիբաբայան Սուրեն
 Հարությունի
 162. Ոսկանյան Ոսկան Գրիգորիի
 163. Սարգսյան Արսեն Հայրապետի
 164. Սարգսյան Խորեն Խոսրովի
 165. Գաբրիելյան Արամայիս Իշխանի
 166. Պետրոսյան Երվանդ Խոսրովի
 167. Գրիգորյան Գրիգոր Սիմոնի
 168. Հայրապետյան Սուրեն Ավանեսի
 169. Օհանյան Արտաշ Հակոբջանի
 170. Բաբայան Անդրանիկ Խոսրովի
 171. Շահրամանյան Ռուբեն Մանասի
 172. Շահրամանյան Լազր Գրիգորիի
 173. Հայրապետյան Սանթուր
 Բարխուդարի
 174. Խաչատրյան Արտաշ Միքայելի
 175. Մանասյան Անուշավան
 Հայրապետի
 176. Տոնյան Ծատուր Հարությունի
 177. Շահրամանյան Մարկոս Մարդիի
 178. Հարությունյան Մնացական
 Խոսրովի
 179. Հարությունյան Աբրահամ
 Պետրոսի
 180. Բաղդասարյան Լեւոն Բախշիի
 181. Առուստամյան Արսեն Մարտիրոսի
 182. Խաչատրյան Պարույր Աբրահամի
 183. Շահրամանյան Սմբատ Մանասի
 184. Սահակյան Աբրահամ Սարգիսի
 185. Մանասյան Սմբատ Խոսրովի
 186. Ադամյան Գուրգեն Մկրտիչի
 187. Ասրիբաբայան Սամվել
 Մնացականի
 188. Դադայան Լեւոն Գրիգորիի
 189. Ասրումյան Արտաշես Մկրտումի
 190. Բալայան Սարգիս Խաչատուրի
 191. Ասրումյան Սուրեն Սիմոնի
 192. Առաքելյան Արմենակ Ավանեսի
 193. Աղաջանյան Գուրգեն Ավանեսի
 194. Հակոբյան Ջավադ Գրիգորիի
 195. Խաչատուրյան Խաչատուր Բախշիի
 196. Զամայան Ջալալ Սավիի
 197. Համբարձումյան Խաչիկ Առաքելի
 198. Գրիգորյան Բագրատ Հարությունի
 199. Համբարձումյան Սամվել Բախշիի
 200. Պետրոսյան Սամվել Ասլանի
 201. Ավանեսյան Խաչատուր Գրիգորիի
 202. Հարությունյան Թեւոս
 Հայրապետի
 203. Շահրամանյան Սուրեն Մանասի
 204. Բաղդասարյան Ալեքսանդր
 Պետրոսի
 205. Հարությունյան Ղեւոնդ Խաչատուրի
 206. Բաբայան Միշա Պողոսի

ՄԱՃԿԱԼԱՇԵՆ

1. Ավագյան Սմբատ Դավթի
2. Աղաջանյան Սուրեն Ռուբենի
3. Ավետիսյան Հարություն
4. Գրիգորյան Սուրեն Առաքելի
5. Դեռնոյան Համբարձում Խաչատուրի
6. Մեսրոպյան Արսեն Դայիի
7. Պետրոսյան Տիգրան Խոսրովի
8. Սարգսյան Սերգեյ Խրայելի
9. Սարգսյան Բահատուր Լեռնի
10. Ծատուրով Եղիշե Ղազարի

ՄՅՈՒՐԻՇԵՆ

1. Մեծլումյան Ռուբեն Հայրապետի
2. Հարությունյան Մուրադ Հայրապետի
3. Հարությունով Խաչատուր Ասատուրի
4. Ատամանյան Միքայել Հովսեփի
5. Սաղիյան Թադևոս Հայրապետի
6. Սարգսյան Գրիգորի Դանիելի
7. Հարությունյան Հրանտ
8. Զամալյան Արտեմ Միրզայի
9. Ավանեսյան Սաշա
10. Ասրյան Գրիգորի Սամսոնի
11. Սարգսյան Խաչատուր Թարխանի
12. Առուշանյան Սարգիս Դավիթի
13. Առուշանյան Միքայել Արտեմի
14. Բարսեղյան Գրիգորի Սավադի
15. Ավանեսով Վահան Աղալարի
16. Գասպարյան Սերգեյ Հայրապետի
17. Ավանեսյան Հմայակ Դանիելի
18. Առաքելյան Սեդրակ Առաքելի
19. Սահակյան Միշա Խաչատուրի
20. Սարգսյան Սանթուր Արշակի
21. Թովմասյան Մուրադ Բեգլարի
22. Մկրտումյան Սուրեն Աբրահամի
23. Առուշանյան Չավեն Միրզայի
24. Հարությունյան Միքայել Զումշի

25. Ավագյան Պավել Մարտիրոսի
26. Ավագյան Ավանես Աթայի
27. Ապրեսյան Ռաֆիկ Աղալարի
28. Առաքելյան Վլադիմիր Միքայելի
29. Միքայելյան Աշոտ Ավետիսի
30. Ավագյան Միքայել Ավագի
31. Ավագյան Ալեքսանդր Ավագի
32. Գաբրիելյան Սաշա Համբարձումի
33. Ավագյան Սաշա Ավագի
34. Մեծլումյան Եղիշե Խաչատուրի
35. Առստամյան Պետրոս Զհանգիրի
36. Ավագյան Սմբատ Դավիթի
37. Մկրտումյան Աշոտ Նիկոլայի

38. Միրզոյան Գրիգոր Զարությունի	59. Մանասյան Զակոբ
39. Առստամյան Դանիել Դավիթի	60. Մեծյումյան Լեւոն Մելիքի
40. Առստամյան Մովսէս Զովսեփի	61. Ստեփանյան Աթանէս Բայլարի
41. Ավանեսյան Վանյա Թալիմի	62. Ավագյան Գաբրիէլ Աթայի
42. Ավանեսյան Միշա Գրիգորիի	63. Առուշանյան Գուրգէն Արտաշի
43. Ավանեսյան Գուրգէն Միքայելի	64. Գասպարյան Շահէն Սալոմի
44. Ավագյան Ավանէս Թադէոսի	65. Սաֆարյան Վանյա Սամսոնի
45. Գաբրիէլյան Արտյոմ Առուստամի	66. Մկրտումյան Սաշա Աղալարի
46. Սարգսյան Միշա Ասլանի	67. Լալայան Արամ Թեւոսի
47. Գրիգորյան Սեդրակ Ալեքսանի	68. Գասպարյան Դավիթ Խոսրովի
48. Ասրյան Գրիգորի Սամսոնի	69. Զարությունյան Մուրադ Շահէնի
49. Ստեփանյան Սերգեյ Մարտիրոսի	70. Սարգսյան Մամիկոն Միքայելի
50. Առուստամյան Արշավիր Անտոնի	71. Ստեփանյան Խաչատուր Աթանէսի
51. Առաքելյան Վարդան Ջիւանգիրի	72. Զարությունյան Մամիկոն Գալուստի
52. Առուշանյան Պետրոս Ասլանի	73. Սարգիսով Ալեքսանդր Ասլանի
53. Առուշանյան Պետրոս Զովսեփի	74. Ալեքսանյան Զայրապետ Սահակի
54. Միքայելյան Լեւոն Ավանեսի	75. Ավանեսյան Գուրգէն Միքայելի
55. Խաչատրյան Ռաֆիկ Ասլանի	76. Սարգսյան Բահատուր Դանիելի
56. Առուշանյան Ծատուր Իբիի	77. Առուշանյան Մուրադ Գաբրիէլի
57. Ավագյան Դավիթ Ղահրամանի	78. Սահակյան Գավրուշա Խաչատուրի
58. Կարապետյան Արսեն Անդրէյի	

1. Կասպարյան Արտաշ Ամիրբարի
2. Խաչատրյան Սամսոն Գրիգորիի
3. Ծատրյան Եֆիմ Սողոմոնի

ՄԱՆԱ

ՄՈՂԱՆԼՈՒ

1. Հայրապետյան Սանջան Գրիգորիի
2. Բաղրամյան Սերգեյ Արշակի

ՄՈՒՇԿԱՊՍ

1. Պետրոսյան Արամ Սարույի
2. Ավանեսյան Ավանես Սարուխանի
3. Փարամազյան Վաղարշակ Սարուխանի
4. Սաղիյան Սամվել Կարապետի
5. Մանգասարյան Ավանես Թալիշի
6. Պետրոսյան Ժորա Աղաջանի
7. Ուլուբաբյան Աթանես Ավանեսի
8. Հովսեփյան Հովսեփ Անդրեյի
9. Հայրապետյան Սուրեն Գրիգորիի
10. Ուլուբաբյան Սուրեն Ավետիսի
11. Բաբայան Գրիգորի Օհանեսի
12. Դադամյան Ալեքսանդր Ավետիսի
13. Օսիպով Ռուբեն Սարգիսի
14. Աղաբեկով Ռուբեն Նիկոլայի
15. Բեգլարով Վլադիմիր Մուսայելի
16. Ավանեսյան Ռուբեն Սարգիսի
17. Մուսայելյան Վարդան Մարդիի
18. Սարգսյան Գուրգեն Նիկոլայի
19. Ուլուբաբյան Աշոտ Ծատուրի
20. Փարամազյան Սուրբատ Սամսոնի
21. Բաբայան Մակիչ Ծատուրի
22. Բեգլարյան Մաթեոս Բախշիի
23. Բեգլարյան Աթանես Բախշիի
24. Ավանեսյան Սաշա Հայրապետի
25. Հովսեփյան Խաչիկ Համբարձումի
26. Դադամյան Բագրատ Ս.
27. Դանիելյան Ապրես Ավետիսի
28. Աղաբեկյան Մուխան Հակոբջանի
29. Հովսեփյան Սիմոն Սահակի
30. Գրիգորյան Ավանես Թավադի
31. Հայրապետյան Սաշա Համբարձումի
32. Հայրապետյան Շահեն Համբարձումի
33. Դադամյան Վոլոդյա Ծատուրի
34. Բաբայան Խաչատուր Ավետիսի
35. Դադալյան Արտաշ Մուխանի

36. Դահրամանյան Ավանես Հարությունի
37. Բաբայան Վարդան Իսրայելի
38. Մուսայելյան Հարություն Ավանեսի
39. Պետրոսյան Միշա Աղաջանի
40. Պետրոսյան Արտաշ Տիգրանի
41. Պետրոսյան Գուրգեն Ալեքսանի
42. Բալայան Սանթուր Խաչատուրի
43. Ուլուբաբյան Երվանդ Ե.
44. Աղաջանյան Գրիգորի Համբարձումի
45. Ջահանգիրյան Սամսոն Գրիգորիի
46. Օհանեսյան Հայրապետ Նիկոլայի
47. Ասրիբաբայան Գրիգոր Առաքելի
48. Սարգսյան Միշա Համբարձումի
49. Սաղիյան Տիգրան Մուսայելի
50. Հայրապետյան Վարդան Մովսեսի
51. Զարամյան Թարխան Ավետիսի
52. Ավախվերդյան Հարություն Խաչատուրի

- 53. Դանիելյան Վազգեն Մուսայելի
- 54. Արզումանյան Մամիկոն Խաչատուրի
- 55. Առուստամյան Ավետիս Զամբարծումի
- 56. Ուլուբաբյան Արշակ Ղարախանի
- 57. Սարգսյան Անուշավան Զամբարծումի
- 58. Մանգասարյան Անդրեյ Ծատուրի
- 59. Մելքունյան Գուրգեն Խաչատուրի
- 60. Գրիգորյան Գրիգորի Ա.
- 61. Ասրիբաբայան Միշա Գրիգորիի
- 62. Սարգսյան Ռուբեն Զամբարծումի
- 63. Ասրիբաբայան Աշոտ Ներսեսի
- 64. Գրիգորյան Սաշա Ավագի
- 65. Գրիգորյան Զայրապետ Ավագի
- 66. Սաղիյան Սամվել Մովսեսի
- 67. Պետրոսյան Զակոբ Ներսեսի
- 68. Մուսայելյան Զայրապետ Բաբայի
- 69. Գրիգորյան Շահեն Գրիգորիի

- 1. Բաբայան Զայկ Սաղիի
- 2. Ղահրամանյան Նավասարդ Բալասանի
- 3. Շեգիյան Ավանես Մարտիրոսի
- 4. Զարությունյան Ներսես Թեոսի
- 5. Ասրյան Սուրեն Խաչատուրի
- 6. Գասպարյան Սերյոժա Տիգրանի
- 7. Նավասարդյան Սոկրատ Զամբարծումի
- 8. Մարտիրոսյան Արմենակ Սուլեյմանի
- 9. Կասպարով Լեւոն Գրիգորիի
- 10. Նարինով Արշավան Առաքելի
- 11. Պողոսյան Արմեն Զարությունի
- 12. Չաքարյան Բեգլար Սարգիսի
- 13. Ղազարյան Պարգեւ Սարգիսի
- 14. Սարգսյան Միքայել Գրիգորիի
- 15. Պետրոսյան Շամիր Ալեքսանի
- 16. Մարտիրոսյան Զարություն Սարուխանի
- 17. Գրիգորյան Գրիգորի Խաչատուրի
- 18. Գալուստյան Ջանիբեկ Շաղիի
- 19. Սարդարյան Բագրատ Ղեւոնդի
- 20. Զակոբյան Սերգեյ Միքայելի
- 21. Զայրապետյան Վարդան Նիկոլայի
- 22. Կոստանոյան Սերգեյ Ավանեսի
- 23. Սաֆարյան Բահատուր Սուրենի
- 24. Զարությունյան Լեւոն Մինասի
- 25. Ծատուրյան Աշոտ Միրզայի
- 26. Օհանով Գրիգորի Աղաբեկի
- 27. Մկրտումյան Շահեն Ղազարի
- 28. Պողոսյան Ոսկան Զարությունի
- 29. Ավագյան Սիմոն Ավագի

ՆՆԳԻ

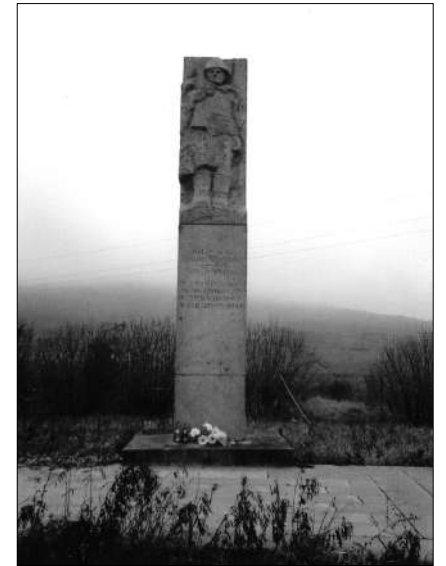
- 30. Զամայան Զամբարծում Գալուստի
- 31. Զարությունյան Գրիգորի Ջալալի
- 32. Գրիգորյան Արամ Սայիի
- 33. Գրիգորյան Թեւան Գրիգորիի
- 34. Դավթյան Վարդան Ալեքսանդրի
- 35. Զարությունյան Ռուբեն Նիկոլայի
- 36. Դավթյան Լեւոն Ալեքսանդրի
- 37. Ավագյան Ավագ Ապրեսի
- 38. Առուստամյան Սամսոն Միրզայի
- 39. Մկրտչյան Զարություն Մովսեսի
- 40. Նավասարդյան Եղիշե Զամբարծումի
- 41. Նարինյան Ներսես Առաքելի
- 42. Կոստանոյան Արամ Խաչիի
- 43. Ծատուրյան Աշոտ Սողոմոնի
- 44. Գաբրիելյան Միքայել Ասլանի
- 45. Օհանյան Ավագ Աղաբեկի
- 46. Արզումանյան Արշակ Թարխանի
- 47. Ասրյան Արսեն Աղալումի

- 48. Գրիգորյան Հմայակ Հարությունի
- 49. Շեգիյան Վարդան Մարտիրոսի
- 50. Շեգիյան Շահեն Մարտիրոսի
- 51. Պետրոսյան Ավանես Գրիգորիի
- 52. Հակոբյան Ավետիս Ղուկասի
- 53. Բաղդազուլյան Մարտիրոս
- 54. Ասրյան Վարդան Խաչատուրի
- 55. Հայրապետյան Սերգեյ Սարուխանի
- 56. Հայրապետյան Խաչիկ Սողոմոնի
- 57. Խախանյան Արշակ Մակարի
- 58. Պողոսյան Միշա Պետրոսի
- 59. Զամալյան Ավետիս Առաքելի
- 60. Դանիելյան Չավեն Ծատուրի
- 61. Զոչարյան Հրանտ Միքայելի
- 62. Գալստյան Սեդրակ Նիկոլայի
- 63. Գաբրիելյան Արմենակ Արշակի
- 64. Օհանյան Գրիգորի Անդրեյի
- 65. Բաղալյան Սամսոն Աղաջանի
- 66. Սարգսյան Բահատուր Լեւոնի
- 67. Հարությունյան Արսեն Մանասի
- 68. Պողոսյան Գրիգորի Հարությունի
- 69. Սաֆարյան Սուրեն Սաղիի
- 70. Գալստյան Նավասարդ Թարխանի

ՆՈՐ ՇԵՆ

- 1. Ասրյան Ավետիս Միքայելի
- 2. Գրիգորյան Նորիկ Գրիգորիի
- 3. Բաբայան Ավագ Խաչատուրի
- 4. Հարությունյան Նորիկ Միքայելի
- 5. Շահրամանյան Երվանդ Արշակի
- 6. Բալայան Նիկոլայ Դանիելի
- 7. Ասրյան Նիկոլայ Պատվականի
- 8. Օհանյան Ահարոն Թավադի
- 9. Պողոսյան Գրիգոր Ամիրի
- 10. Սարգսյան Բաբկեն Մովսեսի
- 11. Ղուկասյան Աղալար Բախշիի
- 12. Ղազիյան Սուրեն Սողոմոնի
- 13. Բարսեղով Սուրեն Պողոսի
- 14. Ավագյան Իվան Սարոյի
- 15. Սարգսյան Յուրի Մուսայելի
- 16. Ղազիյան Ռուբեն Նիկոլայի
- 17. Սարգսյան Արտաշ Դավիթի
- 18. Առուշանյան Թարխան Խաչատուրի
- 19. Հայրիյան Ավանես Գրիգորիի
- 20. Թավադյան Սանթուր Հովսեփի
- 21. Հարությունյան Ալեք Սողոմոնի
- 22. Ղահրամանյան Միքայել Ղուկասի
- 23. Խաչատրյան Արամ Միքայելի
- 24. Բարխուդարյան Սերգեյ Բեյբուդի
- 25. Սարգսյան Տիգրան Մանասի
- 26. Պողոսյան Գրիգորի Մաքիի

- 27. Սարգսյան Արմենակ Ավագի
- 28. Գրիգորյան Գերասիմ Բախշիի
- 29. Ասրյան Բաբկեն Ավագի
- 30. Գրիգորյան Սուրեն Մաքիի
- 31. Բեգլարյան Սանթուր Զալալի
- 32. Բալայան Սուրեն Դանիելի
- 33. Աթայան Գրիգոր Ավանեսի

- 34.Սարգսյան Պավել Խաչատուրի
- 35.Սարգսյան Նորիկ Մուսայելի
- 36.Մուսայելյան Մուսայել Սարգիսի
- 37.Անտոնյան Ալեքսան Խոսրովի
- 38.Մուսայելյան Մուսայել Սարգիսի
- 39.Համբարձումյան Գուրգեն Համբարձումի
- 40.Ղազարյան Լեւոն Գրիգորիի
- 41.Անտոնյան Մանվել Պետրոսի
- 42.Անտոնյան Ավանես Խոսրովի
- 43.Հարությունյան Խորեն Բաբայի
- 44.Դավթյան Գուրգեն Ներսեսի
- 45.Գասպարյան Մաթեոս Հակոբի
- 46.Աբրահամյան Մելիք Ասծատուրի
- 47.Վարդանյան Սարգիս Ծատուրի
- 48.Ավանեսյան Սուրեն Իշխանի
- 49.Սարգսյան Ալեքսանդր Միքայելի
- 50.Գրիգորյան Նորիկ Գրիգորիի
- 51.Դանիելյան Շահեն Դանիելի
- 52.Դանիելյան Ալեքսանդր Դանիելի
- 53.Ասրյան Բաբկեն Ավագի
- 54.Պողոսյան Գրիգորի Մկրտիչի
- 55.Ավանեսյան Ավանես Դանիելի
- 56.Սարգսյան Ալեքսանդր Մուսայի
- 57.Համբարձումյան Արմենակ Ավագի
- 58.Անտոնյան Ալեքսան Խոսրովի
- 59.Աթայան Իսրայել Բաբայի
- 60.Ծատուրյան Բաղդասար Բախշիի
- 61.Սարգսյան Գրիշա Սարգիսի
- 62.Թավադյան Իշխան Աղալարի
- 63.Գասպարյան Ռուբեն Ներսեսի
- 64.Պողոսյան Միքայել Հովսեփի
- 65.Դանիելյան Շահեն Հովսեփի
- 66.Գրիգորյան Ալեքսանդր Միքայելի
- 67.Զիվանշիրյան Երվանդ Արշակի
- 68.Այդինյան Ոսկան Խոսրովի
- 69.Հարությունյան Գուրգեն Համբարձումի

- 1.Աղավելով Կաստի Ալեքսանդրի
- 2.Հովհաննեսյան Խաչիկ Սեմյոնի
- 3.Առուշանով Նիկոլայ Արամի
- 4.Ներսեսյան Սամսոն Վանիի
- 5.Միրզոյան Խորեն Արամի
- 6.Սեւումյան Ավագ Տիգրանի
- 7.Մեսրոպյան Սամվել Խոսրովի
- 8.Ղուլյան Գրիգորի Ասծատուրի
- 9.Ավշարյան Աշոտ Արտաշի
- 10.Արզումանյան Լեւոն Կոստիի
- 11.Արզումանյան Երվանդ Կոստիի
- 12.Առաքելյան Խաչատուր Գարեգինի
- 13.Ավանեսյան Վաղարշակ Առաքելի
- 14.Սեւումյան Սոկրատ Սաշայի
- 15.Ավշարյան Սանջան
- 16.Ավանեսյան Ծատուր Սարգիսի
- 17.Ղուլյան Թարխան Ծատուրի
- 18.Մանգասարյան Գրիշա Միքայելի
- 19.Առաքելյան Խաչիկ Գրիգորի
- 20.Սեւումյան Անդրանիկ Սաշայի
- 21.Սեւումյան Գրիգոր Տիգրանի

ՇԵՆՆԵՐ

- 22.Առուստամյան Աւլան Ավագումի
- 23.Միրզոյան Նիկիտ Գաբրիելի

- 24. Զովհաննեսյան Արսեն Բախշիի
- 25. Ավագյան Անդրանիկ Արշակի
- 26. Ավագյան Արամ Արշակի
- 27. Մանգասարյան Նիկոլայ Ասլանի
- 28. Ամիրջանյան Բաղդամ Բալասանի
- 29. Առաքելյան Շամիր Գրիգորի
- 30. Ավշարյան Գրիգորի Ավետիսի
- 31. Ավշարյան Գրիշա Գերասիմի
- 32. Ավշարյան Ալյոշա Կոնստանտինի
- 33. Սեւումյան Գուրգեն Սմբատի
- 34. Զակոբյան Զամբարծում Գրիգորի
- 35. Միրզոյան Խորեն Գաբրիելի

ՊԱՌԱՎԱԹՈՒՄԲ

- 1. Զայրապետյան Միքայել Զովհաննեսի
- 2. Ավագյան Բեդրոս Խաչատուրի
- 3. Օսիպյան Զրանտիկ Խաչատուրի
- 4. Պետրոսյան Արտակ Կարապետի
- 5. Սարկիսով Ալեքսանդր Պետրոսի

ՋԱՎԱԴՐՆ (ԾՈՎԱՏԵՂ)

- 1. Աղաջանյան Սանթուր Ավագի
- 2. Ավանեսյան Կիմ Ավանեսի
- 3. Ղարաբեկով Սամսոն Նիկոլայի

- 4. Սեյրանով Սուրեն Մարկոսի
- 5. Աղաջանյան Վաղարշակ Պավելի
- 6. Բաղդասարյան Ռուբեն Սարգիսի
- 7. Աբրամյան Ալեքսանդր Պետրոսի
- 8. Ավանեսյան Ավանես Մանասի
- 9. Պետրոսյան Արսեն Սանիի
- 10. Օսիպով Զրանտ Երվանդի
- 11. Ավագյան Մուշեղ Մարկոսի
- 12. Ավանեսյան Ավանես
- 13. Խաչատրյան Սամսոն Սարուխանի
- 14. Ղանիելյան Գրիգորի Շամիրի
- 15. Փաշայան Լեւոն Զակոբի
- 16. Օսիպով Բագրատ Աբուշի
- 17. Խալափյան Իսակ Խանիկի
- 18. Թավադյան Սամվել Միքայելի
- 19. Օսիպով Բագրատ Աբուշի
- 20. Միրզոյան Բագրատ Միրզայի
- 21. Գասպարյան Ամիրբար
- 22. Սահակյան Սիմոն Խաչատուրի
- 23. Գրիգորյան Վարդի Միրոնի
- 24. Փաշայան Գրիգորի Առաքելի
- 25. Օհանյան Լեւոն Պողոսի

- 26. Օհանյան Վաղարշակ Պողոսի
- 27. Օհանյան Վահան Իսայի
- 28. Թավադյան Համբարձում Ասկյարի
- 29. Բաբայան Աղասի Գրիգորիի
- 30. Համսոյան Ավագ Տիգրանի
- 31. Ծատուրյան Վարդան Արշակի
- 32. Գրիգորյան Թավադ Փաշայի
- 33. Փարամազյան Սիմոն Խաչատուրի
- 34. Փարամազյան Բագրատ Ծատուրի
- 35. Ղահրամանյան Սաշա Միրզայի
- 36. Խանանյան Անդրեյ Սարուխանի
- 37. Խալափյան Գարեգին Ավետիսի
- 38. Խալափյան Արսեն Սարգիսի
- 39. Խալափյան Սուրբատ Պետրոսի
- 40. Զոչարյան Խաչատուր Խոսրովի
- 41. Ավագյան Սուրեն Մարկոսի
- 42. Խալանյան Երվանդ Գաբրիելի
- 43. Խալանյան Հայրապետ Համբարձումի
- 44. Ավագիմյան Թեոս Սանթուրի
- 45. Ավագյան Համբարձում Սանթուրի
- 46. Սարգսյան Ալեքսանդր Խաչատուրի
- 47. Սարգսյան Անդրեյ Աթայի
- 48. Առուստամյան Լամբարուն Սարգիսի
- 49. Բաղդասարյան Վաղարշակ
- 50. Գասպարյան Արամ Թեոսի
- 51. Ավագյան Հովսեփ Հայրապետի
- 52. Գասպարյան Միսակ Գրիգորի
- 53. Փաշայան Շափաղաթ Մուսայի
- 54. Աբրահամյան Աբրահամ Ավանեսի
- 55. Աբրահամյան Հրանտ Սերգեյի
- 56. Խորայեյան Եղիշե Ասկյարի
- 57. Ղանիեյան Սուրեն Շամիրի
- 58. Ղազարյան Շափաղաթ Գրիգորիի
- 59. Գեուրգյան Սաշա Խաչատուրի
- 60. Ավանեսյան Աշոտ Իվանի
- 61. Ավանեսյան Աբգար Իվանի
- 62. Մելքունյան Գրիգոր Իվանի
- 63. Հարությունյան Աթա Առաքելի
- 64. Գասպարյան Մուշես գարաշի
- 65. Հայրունյան Արսեն Գրիգորիի
- 66. Խալափյան Հայկ Գավրիլի
- 67. Գասպարով Ջումշուդ Ավագի
- 68. Միրզոյան Սամվել Մարկոսի
- 69. Բարդասարյան Անդրեաս Սարուխանի
- 70. Հարությունյան Արշավիր Հայրապետի
- 71. Առուստամյան Հմայակ Բալասանի
- 72. Համգոյան Գրիգորի Շամիրի

ՍԱՐԳՍԱՇԵՆ

- 1. Խաչիյան Բախշի Կարապետի
- 2. Միքայելյան Վարդան Ալեքսանրի
- 3. Հայրիյան Սարո Կարապետի
- 4. Խաչիյան Գրիգորի Իվանի
- 5. Հակոբջանյան Արտուշ Գեուրգի
- 6. Մկրտումյան Արտեմ
- 7. Ասլանյան Աշոտ Ոսկանի
- 8. Ասլանյան Եղիշե Սողոմոնի
- 9. Աբրամյան Մարտիրոս Առաքելի
- 10. Աղաբեկյան Մարդի Պետրոսի
- 11. Ասլանյան Վարդան
- 12. Սահակյան Հայրի Գավրիլի
- 13. Միրզոյան Խորեն Արշակի
- 14. Միրզոյան Մուրադ Իոսիֆի

15. Զակոբյան Սամվել Թարխանի	31. Բաբայան Մակիչ Ծատուրի
16. Զոչարյան Սարգիս Իոնի	32. Գասպարյան Աթա Միքայելի
17. Զակոբջանյան Արտեմ Գեւորգի	33. Աբրահամյան Թելուս Դանիելի
18. Սարգսյան Սուրեն Առաքելի	34. Պողոսյան Մուխան Կարապետի
19. Աբրահամյան Մովսես Յայրապետի	35. Խաչիյան Խորեն Գարայի
20. Զակոբջանյան Պետրոս Արտեմի	36. Մարտիրոսյան Մարդի Ներսեսի
21. Դավթյան Միշա Միրզայի	37. Բալայան Խաչատուր Վարդիի
22. Դավթյան Իշխան Միրզայի	38. Օհանեսյան Ռաֆիկ Ավետիսի
23. Խաչատուրյան Երեմ Կոստանդինի	39. Ասլանյան Եգոր Գայդիի
24. Զակոբջանյան Խորեն	40. Լալայան Աստատուր Գասպարի
25. Բալայան Մուխան Յամբարձումի	41. Խաչիյան Սաշա Արշակի
26. Բալայան Բեյբուդ Յամբարձումի	42. Թամրազյան Վաղարշակ Օսիփի
27. Աղաբեկյան Վարդի Ալեքսանդրի	43. Ստեփանյան Զուվշուդ Յարույթունի
28. Խաչիյան Յմայակ Սեդրակի	44. Աբրահամյան Իշխան Դանիելի
29. Բաղդյան /-/-/-/-/ Պետրոսի	45. Բաղդասարյան Յամագասպ
30. Փարամազյան Սուքաստ Սամսոնի	Աղալարի

ՍԽՏՈՐԱՇԵՆ

1. Մելքունյան Բախշի Բագրատի	18. Զոչարյան Սարգիս Գերասիմի
2. Մաթեոսյան Իվան Իվանի	19. Պետրոսյան Աթանես Սամսոնի
3. Աբրահամյան Խաչատուր Միքայելի	20. Մելքունյան Մադաթ Յամբարձումի
4. Գրիգորյան Աստատուր Սելիի	21. Դադայան Չարկազ Սամսոնի
5. Շահրամանյան Արմեն Ղազարի	22. Բալայան Մարդի Յայրապետի
6. Դադայան Բենիկ Սարուխանի	23. Միքայելյան Թադեոս Սելիի
7. Պարիյան Անդրանիկ Բաղդասարի	24. Աղաջանյան Թադեոս Գրիգորի
8. Մելքունյան Սամվել Յարույթունի	25. Գրիգորյան Աստատուր Թելուսի
9. Աբրամյան Յայրապետ Սարգիսի	26. Միրզոյան Սուրեն Սելիի
10. Չաքարյան Իվան Սիմոնի	27. Բախտամյան Չաքար Ծատուրի
11. Մելքունյան Պավել Սարուի	28. Առաքելյան Ավագ Սերգեյի
12. Զակոբով Իսրայել Խուրշուդի	29. Առաքելյան Գրիգոր Բալասանի
13. Տոնյան Վարդան Սողոմոնի	30. Մուսայելյան Ռուբեն Առաքելի
14. Բաղդասարյան Սմբատ Աստատորի	31. Վարդանյան Արմեն Գաբրիելի
15. Կարապետյան Ֆեոդոր Գրիգորի	32. Օհանեսյան Սուրեն Օսիպի
16. Աբրամյան Գերասիմ Ներսեսի	33. Մկրտչյան Մանթաշ Միշայի
17. Խաչատուրյան Սամսոն Կոստանդինի	34. Յարույթունյան Բենիկ Սուլեյմանի

35. Առուստամյան Արտյոմ Զհանգիրի	63. Դադայան Արմեն Առաքելի
36. Մանասյան Ծատուր Վարդիի	64. Գրիգորյան Սուկրատ Նիկոլայի
37. Առուստամյան Արամ Վարդիի	65. Բալայան Մարկոս Բալայի
38. Սարգսյան Արտաշ Դարախանի	66. Չաքարյան Գերասիմ Սիմոնի
39. Սարգսյան Բեյբուդ Ավանեսի	67. Միքայելյան Թեոս Գրիգորի
40. Թամրազյան Գերասիմ Սողոմոնի	68. Առուստամյան Սուլեյման
Խաչատուրի
41. Ներսեսյան Անդրեյ Առաքելի	69. Մելքումյան Արտաշ Պետրոսի
42. Պետրոսյան Պետրոս Արսենի	70. Աղաջանյան Գուրգեն Գրիգորի
43. Գասպարյան Սամվել Հակոբջանի	71. Չաքարյան Դադավոր Սանթուրի
44. Բաբայան Սարգիս Սահակի	72. Հայրապետյան Արտաշ Պետրոսի
45. Գասպարյան Աթա Միքայելի	73. Մանասյան Չինավոր Խուդիի
46. Աբրամյան Թեոս Դանիելի	74. Առուստամյան Սարգիս Թեոսի
47. Ասլանյան Յուզեր Գադիի	75. Մելքումյան Պավել Սարուի
48. Սարգսյան Սուրեն Բախշիի	76. Մանասյան Ալեքսանդր
Մարտիրոսի
49. Պողոսյան Մուխան Կարապետի	77. Մելքումյան Սանթուր Հայրապետի
50. Խաչիյան Խորեն Գարայի	78. Առուստամյան Մուրադ Բաբայի
51. Մարտիրոսյան Մարդի Ներսեսի	79. Բաբայան Արշավիր Սահակի
52. Բալայան Խաչատուր Վարդիի	80. Արամյան Բենիկ Սուլեյմանի
53. Օհանեսյան Ռաֆիկ Ավետիսի	81. Առուստամյան Սարգիս Թեոսի
54. Ներսեսյան Գրիշա Խաչատուրի	82. Գասպարյան Սամվել Ավագիմի
55. Մոսիյան Ալեքսան Դեոնդի	83. Դանիելյան Աղասի Գաբրիելի
56. Դադայան Իշխան Գրիգորիի	84. Ներսեսով Գրիգորի Խաչատուրի
57. Բալայան Արսեն Բախշիի	85. Առաքելյան Վարդան Բալայի
58. Մուսայելյան Մովսես Սիմոնի	86. Ավագյան Չերքեզ Խաչատուրի
59. Փիրիյան Ալեքսանդր Հայրապետի	
60. Զոչարյան Տիգրան Ալեքսանդրի	
61. Այդիսյան Լեւոն Կարապետի	
62. Խաչատրյան Գարեգին
Կոնստանդինի	

ՍՊԻՏԱԿԱՇԵՆ

1. Օսիպով Գրիգորի Բախշիի
2. Ավանեսյան Սանթուր Զարությունի
3. Սահակյան Գուրգեն Գրիգորիի
4. Բալայան Միքայել Առուստամի
5. Առաքելյան Արսեն Միքայելի
6. Բաբայան Շմավոն Գերասիմի
7. Սարգսյան Ասծատուր Պետրոսի
8. Զայրապետյան Գրիգորի Սուլեյմանի
9. Եսայան Լեւոն Գասպարի
10. Պողոսյան Գալուստ Զարությունի
11. Աբրահամյան Միշա Զամբարծումի
12. Շումանյան Ռուբեն Զամբարծումի
13. Ղազարյան Ռուբեն Գրիգորիի
14. Դանիելյան Սամսոն Յա.
15. Պողոսյան Գրիգորի Ալեքսայի
16. Դանիելյան Սոկրատ Ասլանի
17. Բաղդասարյան Նիկոլայ Իվանի
18. Բաղդասարյան Թավադ Ղազարի
19. Աբրահամյան Շահեն Առաքելի
20. Սարգսյան Սուրեն Իսահակի
21. Բալայան Գարեգին Ամիրի
22. Սողոմոնյան Գրիգորի Զայրապետի
23. Ղահրամանյան Սերյոժա Արշակի
24. Եսայան Գրիգոր Ներսեսի
25. Զայրիյան Վազգեն Խաչատուրի
26. Գրիգորյան Մակիչ Զակոբջանի
27. Եսայան Արտաշ Ամիրի
28. Սահակյան Գրիգորի Թարխանի
29. Մարտիրոսյան Ծատուր Թեմիրի
30. Բախշիյան Գրիգորի Անդրեյի
31. Զովսեփյան Ռուբեն Զամբարծումի
32. Մանասյան Լեւոն Գրիգորիի
33. Զայրիյան Զենրիխ Տիգրանի
34. Բալայան Բագրատ Մ.
35. Զայրապետյան Առուստամ Սուլեյմանի
36. Սարգսյան Գրիգորի Ալիբեկի
37. Պողոսյան Լեւոն Գասպարի
38. Սահակյան Ռուբեն Զամբարծումի
39. Զայրիյան Գրիշա Նիկոլայի
40. Առուստամյան Գրիգորի Էլյազի

41. Գրիգորյան Վասիլի Մուխանի
42. Զայրապետյան Ալեքսան Խոսրովի
43. Առուստամյան Արսեն Բախշիի
44. Աբրահամյան Բենիկ Խաչատուրի
45. Զայրիյան Վազգեն Խաչատուրի
46. Ղազարյան Ասծատուր Սուլեյմանի
47. Սահակյան Մովսես Գրիգորիի
48. Սարգսյան Միշա Աղաջանի
49. Սարգսյան Զամո Խաչիի
50. Գաբրիելյան Սելիլ Սարուի
51. Զովսեփյան Թավադ Բախշիի
52. Զայրապետյան Սոկրատ Մուսայի
53. Ավանեսյան Գրիշա Արշակի
54. Գրիգորյան Սոկրատ Չախարի
55. Պետրոսյան Ամիրջան Ավանեսի
56. Սարգսյան Գրիգորի Նիկոլայի
57. Դանիելյան Սոկրատ Ասլանի
58. Խաչատուրյան Գրիգոր Խաչատուրի
59. Աբրահամյան Վարդան Զամբարծումի
60. Աբրահամյան Աբրիկ Զամբարծումի
61. Պողոսյան Ահարոն Խաչանի
62. Բալայան Բենիամին Գարաշի
63. Միրզոյան Ապրես Բալլարի
64. Սեւումյան Ալեքսանդր Խոսրովի
65. Շումանյան Զայկ Ավագի
66. Մանասյան Դանիել Սամսոնի
67. Զայրիյան Ռսկան Խոսրովի
68. Աղաբեկյան Ավետիս Ամիրի

1. Զովհաննիսյան Երվանդ Սիմոնի
2. Գաբրիելյան Չավեն Մարգարի
3. Օսիպով Դանիել Խաչատուրի
4. Հայրապետյան Հայրապետ Չախարի
5. Հարությունյան Միսակ Առաքելի
6. Ահարոնյան Սամվել Արտեմի
7. Ստեփանյան Համբարձում Ալեքսանի
8. Մերաթյան Արսեն Ալեքսանի
9. Սիմոնյան Մելիք Սմբատի
10. Դադայան Լեւոն Մանասի
11. Հակոբյան Սմբատ Գեւորգի
12. Մինասյան Շահեն Սարուխանի
13. Սարգսյան Սերգեյ Սարուխանի
14. Սարգսյան Բահատուր Լեւոնի
15. Հարությունյան Սամվել Արզումանի
16. Ալեքսանյան Ալեքսան Խոսրովի
17. Մուրջանյան Միքայել Հայրապետի
18. Աթայան Արտաշ Կառլենի
19. Ավագյան Սմբատ Դավիթի
20. Ղահրամանյան Արսեն Ասլանի
21. Բաղդասարյան Սամվել Հայրապետի
22. Շամխալյան Համբարձում Արշակի
23. Աղաջանյան Սուրեն Ռուբենի
24. Հայրապետյան Խաչատուր Ավանեսի
25. Սարգիսով Գրիգորի Ավանեսի
26. Պետրոսյան Թեոս Հայրապետի
27. Առաքելյան Վազգեն Արտեմի
28. Պետրոսյան Վազգեն Խոսրովի
29. Մանասյան Ծատուր Սարգիսի
30. Գրիգորյան Սուրեն Առաքելի
31. Գրիգորյան Ծատուր Ավանեսի
32. Ծատրյան Խաչատուր Մելիքի
33. Ծատրյան Գրիգորի Հակոբի
34. Ծատրյան Եղիշե Ղազարի
35. Ստեփանյան Մեսրոպ Մարտիրոսի
36. Շամխալյան Գրիշա Առաքելի
37. Բաբայան Շիրին Առաքելի
38. Եսայան Վահան Գարեգինի
39. Հայրապետյան Սարգիս Մովսեսի

ՍՈՍ

40. Միքայելյան Պավել Խաչատուրի
41. Ղահրամանյան Սերգեյ Կարապետի
42. Բալայան Վազգեն Լալայի
43. Առաքելյան Թեմուր Վանեսի
44. Գրիգորյան Բագիմ Ավագի
45. Գրիգորյան Անդրեյ Ավագի
46. Հարությունյան Խաչիկ Արզումանի
47. Ավանեսյան Հարություն Պողոսի
48. Հայրապետյան Բազրատ Սահակի
49. Ղահրամանյան Համբարձում Սահակի
50. Բալայան Երվանդ Դանիելի
51. Մուսայելյան Ավանես Հայրապետի
52. Գրիգորյան Ծատուր Հովհաննեսի
53. Գրիգորյան Համբարձում Հովհաննեսի
54. Ավագումյան Գրիգոր Բախշիի
55. Հայրապետյան Հովսեփ Հայրապետի
56. Հարությունյան Սերգեյ Պետրոսի
57. Պետրոսյան Մովսես Սերգեյի
58. Գաբրիելյան Արտաշ Գրիգորիի
59. Մանասյան Ռուբեն Ավագի
60. Բալայան Գրիգոր Հարությունի
61. Մանասյան Հայրապետ Սանջանի
62. Սարգսյան Մոսի Ավագի
63. Խաչատրյան Սմբատ Իսայի
64. Բաղրյան Շամիր Հովսեփի
65. Ստեփանյան Դմիտրի Գերասիմի
66. Եսայան Բենիամին Բենիամինի
67. Հարությունյան Ռուբեն Արզումանի
68. Զոչարյան Աթա Արզումանի
69. Գրիգորյան Գուրգեն Ավանեսի

70.Մուրադյան Ժորա Ղուկասի	111.Հարությունյան Մարգար Գրիգորիի
71.Ավանեսյան Գրիգոր Հարությունի	112.Գրիգորյան Հակոբ Խոսրովի
72.Ավանեսյան Ռազմիկ Համբարձումի	113.Սահակյան Սամսոն Գրիգորիի
73.Պետրոսյան Հրանտ Սարգիսի	114.Ավագումյան Մելիք Խաչատուրի
74.Ալեքսանյան Սուրբատ Հարությունի	115.Պետրոսյան Արամ Խաչատուրի
75.Տոնյան Իվան Կարապետի	116.Գրիգորյան Թարխան Խոսրովի
76.Քոչարյան Սաշա Արզումանի	117.Սիմոնյան Բագրատ Համբարձումի
77.Աբրահամյան Ավանես Խոսրովի	118.Մուքանյան Սուրեն Հայրապետի
78.Աբրահամյան Մովսես Խորենի	119.Մուսայելյան Ավանես Յակուբի
79.Ավագումյան Անդրեյ Կարապետի	120.Դադայան Բախշի Ավագի
80.Ավագումյան Գրիգոր Կարապետի	121.Ղահրամանյան Գրիգոր Ավանեսի
81.Ավագումյան Ծատուր Սարգիսի	122.Օհանյան Մուշեղ Հարությունի
82.Ասրյան Ռուբեն Վարդանի	123.Սարգսյան Ասծատուր
83.Ասրյան Անդրանիկ Վարդանի	124.Ալեքսանյան Եսայ Պետրոսի
84.Հայրապետյան Գուրգեն Նիկոլայի	125.Ահարոնյան Հայրապետ Բալասանի
85.Դադայան Բախշի Ավագի	126.Գեւորգյան Բագրատ Առուշանի
86.Ասրյան Մովսես Վարդանի	127.Դանիելյան Գրիգոր Ծատուրի
87.Դադայան Ծատուր Ավագի	128.Բալայան Վազգեն Բալասանի
88.Հարությունյան Ամիրբար Գրիգորի	129.Աբրահամյան Սարգիս Մանասի
89.Հարությունյան Շամիր Գրիգորի	130.Մանասյան Ծատուր Սարգիսի
90.Պետրոսյան Սուրեն Խոսրովի	131.Մանասյան Խոսրով Սարգիսի
91.Պետրոսյան Տիգրան Խոսրովի	132.Բաբայան Շիրին Արոսի
92.Մանասյան Գուրգեն Աթայի	133.Բալայան Գրիգորի
93.Մելքումյան Սերգեյ Սաշայի	134.Ավագյան Խորեն Մովսեսի
94.Հարությունյան Եղիշե Շիրիմի	135.Ղեւոնդյան Համբարձում Խաչատուրի
95.Ավետիսյան Հարություն Բախշիի	136.Սահակյան Սամսոն Գրիգորիի
96.Ավետիսյան Սեդրակ Բախշիի	137.Հարությունյան Սավադ Գրիգորիի
97.Մելքումյան Մոսի Հակոբի	138.Գաբրիելյան Արտեմ Ղարախանի
98.Թունիյան Ահարոն Անդրեյի	139.Ստեփանյան Մադաթ Կարապետի
99.Բարսեղյան Սերգեյ Աբրահամի	140.Գաբրիելյան Սարգիս Գրիգորիի
100.Ավետիսյան Նիկոլայ Միքայելի	141.Հակոբյան Նիկոլայ Անդրեյի
101.Բալասանյան Եղիշե Հակոբի	142.Սարգսյան Սարգիս Ծատուրի
102.Ավանեսյան Ռուբեն Հարությունի	143.Արզումանյան Սմբատ Փարսադանի
103.Մաթեոսյան Ռուբեն Աղաջանի	144.Ղահրամանյան Սերգեյ Վարդանի
104.Մաթեոսյան Սուրեն Ռուբենի	145.Մարտիրոսյան Երվանդ Պետրոսի
105.Գեւորգյան Արամ Հասանի	146.Քոչարյան Երվանդ Ներսեսի
106.Հարությունյան Աշոտ Գաբրիելի	147.Հարությունյան Սերգեյ Ալեքսանի
107.Պետրոսյան Արտաշ Խոսրովի	148.Ստեփանյան Ավանես Սարգիսի
108.Ավանեսյան Սուրեն Չոհրաբի	149.Գաբրիելյան Բագրատ Աղասիի
109.Ծատրյան Ջավադ Ղազարի	150.Բաբայան Ամիր Բաղդասարի
110.Մուսայելյան Թադեոս Մադաթի	

ՔԱՐԱՅՈՒՆՁ

1. Առստամյան Չեյնալ Սարգիսի
2. Առստամյան Սամվել Մաշկետի
3. Աղաջանով Սարգիս Աթայի
4. Բալայան Խորեն Զարուբյունի
5. Դանիելյան Ալկան Բեգլարի
6. Դահրամանյան Վահան Անխիմի
7. Սողոմոնյան Աշոտ Բեգլարի
8. Խոսրովյան Զամբարծի Շիրինի

ՔԵՐԹ

1. Ստեփանյան Ահարոն Աբուշի
2. Բաղդյան Միքայել Զովսեփի
3. Գաբրիելյան Ավանես Բեգլարի
4. Դուլյան Մուսա Միքայելի
5. Առուստամյան Չեյնալ Ալեքսանի
6. Ադամյան Զմայակ Գրիգորիի
7. Սողոմոնյան Աշոտ Բեգլարի
8. Դավթյան Ալեքսանդր Գրիգորիի
9. Դանիելյան Զմայակ Բեգլարի
10. Գեւորգով Պավել Ազդարի
11. Բաբայան Սամսոն Ներսեսի
12. Աղաբեկյան Սամվել Շամիրի
13. Աշումյան Աշում Ավանեսի
14. Բադասյան Սերգեյ Սավադի
15. Դահրամանով Սուրեն Արշակի
16. Փաշայան Միշա Սանթուրի
17. Խոսրովյան Զամբարծում Շիրինի
18. Առուստամյան Սամվել Մելիքի
19. Բաբայան Սերգեյ Նիկոլայի
20. Դուլյան Աբրահամ Դավիթի
21. Դուլյան Դուլի
22. Դահրամանյան Շահեն Առաքելի

23. Գրիգորյան Սարգիս Զարուբյունի
24. Դադայան Վազգեն Պետրոսի
25. Սաղաթեկյան Գրիգորի Եփրեմի
26. Աղաբեկյան Իվան Գրիգորիի

27. Բեգլարյան Ջավադ Բեգլարի
 28. Բաբայան Գերասիմ Սիմոնի
 29. Ավանեսյան Սամսոն Խոսրովի
 30. Բաղդյան Գաբրիել Մարդիի
 31. Ղուլյան Ալեքսանդր Թեւանի
 32. Ղուլյան Վաղարշակ Սարգիսի
 33. Գրիգորյան Սայի Պետրոսի
 34. Թովմասյան Ղարախան Խոսրովի
 35. Աղաբեկյան Լեւոն Յակոբջանի
 36. Թովմասյան Ջալալ Սկրտիչի
 37. Գետրգյան Ռուբեն Աղալարի
 38. Յայրապետյան Գրիգոր Մարդիի
 39. Յայրապետյան Իշխան
 Մնացականի
 40. Ղահրամանյան Պավել Օհանեսի
 41. Ղուլյան Նարիման Վանիի
 42. Բալայան Խորեն Յարությունի
 43. Ղուլյան Թեմուր Դավիթի
 44. Յայրապետյան Շամիր Յովսեփի
 45. Ղուլյան Եղիշե Միքայելի
 46. Միրզոյան Իշխան Գարաշի
 47. Փաշայան Ռուբեն Ներսեսի
 48. Յայրապետյան Ալիբեկ Խոսրովի
 49. Յովհաննեսյան Յովհաննես Յակոբի
 50. Յամզոյան Միրզա Աթայի
 51. Յամբարձումյան Յայրապետ
 Անդրեյի
 52. Ալլախվերդյան Աշոտ
 53. Լալայան Գուրգեն Աղաջանի
 54. Աբրահամյան Գարեգին Գրիգորիի
 55. Ղուլյան Գրիգոր Յովսեփի
 56. Դավթյան Յովսեփ Գրիգորիի
 57. Ղուլյան Ամիր Յայրապետի
 58. Միրզոյան Սարգիս Խաչատուրի
 59. Լալայան Արմեն Իշխանի
 60. Ղահրամանյան Առաքել Ալեքսանի
 61. Սաղաթեյան Եփրեմ Բախշիի
 62. Գրիգորյան Խաչիկ Ալեքսանի
 63. Բաբայան Սարուխան
 Յամբարձումի
 64. Աղաբեկյան Ջավադ Միքայելի
 65. Դանիելյան Յմայակ Բայլարի
 66. Յայրապետյան Թադեոս Սայիի
 67. Յայրապետյան Իշխան Սայիի
 68. Յայրապետյան Բախշի Աբրահամի
 69. Մուսայելյան Արմեն Ասլանի
 70. Մուլեյմանով Լազր Խաչատուրի
 71. Աղաջանյան Սարգիս Աթայի
 72. Յամզոյան Միրզա Աթայի
 73. Չաքարյան Ղեւոնդ Աղաջանի
 74. Աղաբեկյան Ռուբեն Մադաթի
 75. Յամզոյան Սավադ Աթայի
 76. Պողոսյան Վլադիմիր Գերասիմի
 77. Միրզոյան Յամբարձում Մակարի
 78. Դանիելյան Խաչատուր Բախշիի
 79. Գրիգորյան Ղազար Ալեքսանի
 80. Օհանջանյան Անդրանիկ
 Յարությունի
 81. Աղաջանյան Սավադ Սաշայի
 82. Դանիելյան Վազգեն Գարաշի
 83. Յայրապետյան Թադեոս Սայիի
 84. Ղահրամանյան Վլադիմիր
 85. Յակոբյան Գրիգորի Գրիգորիի
 86. Գասպարյան Պետրոս Առաքելի
 87. Ներսեսյան Արմիդա Իվանի

ՇՈՒՇԻ ԵՐՁԱՆ

ՇՈՒՇԻ

ԵՂՇԱՅՈՂ, ՄԵՃ ԽԵՐԻԱՆ, ՓՈՔՐ ԽԵՐԻԱՆ, ՇԱՂԿԱԶՈՐ ԵՎ ԿԱՆԱԶ-ԹԱՆԱ

1. Այդինյան Գրիգոր Մ.
2. Այդինյան Կարապետ Մ.
3. Առուստամյան Պողոս Մ.
4. Բարսեղյան Գ. Ղ.
5. Բուլյան Ռուբեն Ս.
6. Բագիրյան Արմենակ Ա.
7. Գրիգորյան Դանիել Բ.
8. Գրիգորյան Անդրանիկ Ս.
9. Դավթյան Ա. Յ.
10. Դանիելյան Գրիգոր Բ.
11. Դանիելյան Ե. Յ.
12. Դանիելյան Վ. Յ.
13. Չաքարյան Մովսես Դ.
14. Խախանյան Բ. Մ.
15. Ծատուրյան Գրիշա Ս.
16. Կոստանդյան Սուրեն Խ.
17. Կոստանդյան Սիմոն Խ.
18. Յակոբյան Անդրանիկ Ա.

19. Զակոբյան Ներսես Ա.
20. Զակոբյան Վ. Ե.
21. Զովակիմյան Ն. Մ.
22. Զովակիմյան Շ. Ա.
23. Զարությունյան Ներսես Ս.
24. Զարությունյան Եղիշե Ս.
25. Զարությունյան Ժորա Ա.
26. Մովսեսյան Ե. Ե.
27. Մովսեսյան Մ. Մ.
28. Մովսեսով Ս. Մ.
29. Մկրտչյան Վ. Շ.
30. Մելքումյան Ա. Ա.
31. Մարգարյան Զայկ Ե.
32. Մարգարյան Գուրգեն Ե.
33. Մարգարյան Չավեն Թ.
34. Մարտիրոսյան Շափաղաթ Ս.
35. Մարտիրոսյան Զամբարծում Ս.
36. Մկրտումյան Արտյոմ Զ.
37. Նասիբյան Չերքեզ Ղ.
38. Նասիբյան Միքայել Ղ.
39. Նասիբյան Ս. Մ.
40. Նասիբյան Վոլոդյա Ա.
41. Նասիբյան Զ. Կ.
42. Շաքարյան Լ. Ա.

43. Սիմոնյան Ա. Բ.
44. Չոբանյան Գրիգոր Պ.
45. Չոբանյան Վ. Թ.
46. Չոբանյան Ա. Զ.
47. Պետրոսյան Ավանես Ա.
48. Պետրոսյան Վարդան Զ.
49. Պետրոսյան Գ. Ս.
50. Պետրոսյան Ա. Բ.
51. Պետրոսյան Գ. Մ.
52. Սարուխանյան Ռ. Խ.
53. Սարուխանյան Ա. Ա.
54. Սարուխանյան Ս. Ս.
55. Սաֆարյան Ս. Ե.
56. Սարգսյան Ենոկ Ս.
57. Սարգսյան Իվան Ս.
58. Սարգսյան Թեան Ս.
59. Սարգսյան Գրիգոր Ա.
60. Սարգսյան Մովսես Ա.
61. Սարգսյան Սարո Ե.
62. Օգանեսով Ս. Ս.
63. Ֆարսյան Գ. Ա.
64. Ֆարսյան Սուրեն Խ.
65. Մարգարյան Չերքեզ Ա.
66. Զամգոյան Ս. Ս.

ԿԻՐՈՎ

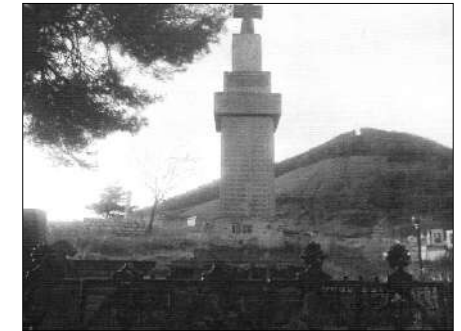
1. Ավանեսյան Սերգեյ Զակոբջանի
2. Ասրյան Դանիել Վանիի
3. Ասրյան Երվանդ Մ.
4. Ապրեսյան Ղեւոնդ Չաքարի
5. Ապրեսյան Ավանես Չաքարի
6. Ապրեսյան Գրիգորի Երեմի
7. Ապրեսյան Խաչատուր Ավանեսի
8. Աբրահամյան Զրանտ Սամսոնի
9. Աբրահամյան Ումբրի Զաջումի
10. Աբրահամյան Արտաշես Ումբրումի
11. Աբրահամյան Գրիգորի Ումբրումի
12. Աբրահամյան Ղարիբ Շամիրի
13. Բարխուդարյան Ներսես Զամբարծումի
14. Բեգլարյան Գրիգորի Աղայի
15. Բարսեղյան Դանիել Ենգիբարի
16. Բարսեղյան Ներսես Սաֆարի
17. Բարսեղյան Կոլյա Ներսեսի
18. Բաբայան Վաղարշակ Պետրոսի
19. Գրիգորյան Ավանես Խաչատուրի
20. Բեգլարյան Ներսես Գ.
21. Գրիգորյան Ներսես Սարգսի
22. Գրիգորյան Չավեն Առաքելի
23. Դանիելյան Արմենակ Ա.
24. Դավթյան Բենիկ Մանգասարի
25. Երեմյան Սահակ Իվանի
26. Երեմյան Զամբարծում Աղայի
27. Չաքարյան Սուրիկ Ամիրի
28. Խոսրովյան Սարգիս Արշակի

29. Կասյան Ներսես Աբրահամի	46. Պետրոսյան Արշավիր Սելբումի
30. Զակոբյան Սիմոն Մանուչարի	47. Պետրոսյան Մակիչ Զարությունի
31. Զակոբյան Սարգիս Մանուչարի	48. Զավադյան Սանի Մակիչի
32. Ավանեսյան Զակոբջան Մանուչարի	49. Սարգսյան Եփրեմ Սահակի
33. Ավանեսյան Միշա Բախշիի	50. Սարգսյան Զամբարձում Միքայելի
34. Ավանեսյան Զամբարձում Աղալի	51. Սարգսյան Արտաշես Աղաբեկի
35. Զարությունյան Ներսես Գ.	52. Սարգսյան Աշոտ Ստեփանի
36. Միրզոյան Կարապետ Ավանեսի	53. Սարգսյան Ալեքսան Երեմի
37. Միրզոյան Չավեն Բախշիի	54. Սարգսյան Ստեփան Ավագի
38. Մինասյան Ավանես Բաբայի	55. Ստեփանյան Գրիգորի Իվանի
39. Մինասյան Սահակ Բաբայի	56. Ստեփանյան Ղազար Իվանի
40. Մելիքսեթյան Գրիգորի Իվանի	57. Սարումյան Գրիշա Ամիրի
41. Մուրադյան Երվանդ Սավադի	58. Սաղյան Սուրեն Մանուչարի
42. Մաթեոսյան Չավեն Սավադի	59. Սաղյան Սուրեն Սամսոնի
43. Մնացականյան Շամիր Պետրոսի	60. Ֆարսիյան Ավանես Սարգսի
44. Մկրտումյան Ներսես Բ.	61. Իշխանյան Կարապետ Սամսոնի
45. Մկրտումյան Վալոդյա Շամիրի	

ՅԻՆ-ՇԵՆ

1. Ավանեսյան Սերգեյ Զ.
2. Ասրյան Դանիել Վ.
3. Ասրյան Երվանդ Մ.
4. Ապրեսյան Ղեւոնդ Զ.
5. Ապրեսյան Ավանես Զ.
6. Ապրեսյան Գրիգոր Ե.
7. Ապրեսյան Խաչատուր Ս.
8. Աբրահամյան Զրանտ Ս.
9. Աբրահամյան Ումբրում Գ.
10. Աբրահամյան Արտաշ Ու.
11. Աբրահամյան Գրիգոր Ծ.
12. Աբրահամյան Ղարիբ Ը.
13. Բարխուդարյան Ներսես Զ.
14. Բեգլարյան Գրիգոր Ս.
15. Բարսեղյան Դանիել Ե.
16. Բարսեղյան Ներսես Ս.
17. Բարսեղյան Կոլյա Ն.
18. Բաբայան Վաղարշակ Պ.
19. Գրիգորյան Ավանես Խ.
20. Բեգլարյան Ներսես Գ.
21. Գրիգորյան Ներսես Ս.

22. Գրիգորյան Չավեն Ա.
23. Դանիելյան Արմենակ Ա.
24. Դանիելյան Բենիկ Ա.
25. Երեմյան Զամբարձում Ս.
26. Երեմյան Սահակ Ի.
27. Չաքարյան Սուրիկ Ա.
28. Խոսրովյան Սարգիս Ա.
29. Կասյան Ներսես Ա.
30. Զակոբյան Սիմոն Մ.
31. Զակոբյան Սարգիս Ս.

32. Զովհաննիսյան Միշա Բ.	47. Զավադյան Սայի Ս.
33. Զովհաննիսյան Զամբարձում Ա.	48. Սարգսյան Եփրեմ Ս.
34. Զարուբյունյան Ներսես Թ.	49. Սարգսյան Զամբարձում Մ.
35. Միրզոյան Կարապետ Ա.	50. Սարգսյան Արտաշես Ա.
36. Միրզոյան Չավեն Բ.	51. Սարգսյան Աշոտ Ս.
37. Մինասյան Ավանես Բ.	52. Սարգսյան Ալեքսան Ե.
38. Մինասյան Սահակ Բ.	53. Սարգսյան Ստեփան Ա.
39. Մելիքսեթյան Գրիգոր Ի.	54. Ստեփանյան Գրիգոր Ի.
40. Մուրադյան Երվանդ Ս.	55. Ստեփանյան Ղազար Ի.
41. Մաթեոսյան Չավեն Ս.	56. Սարուխանյան Գրիշա Ա.
42. Մնացականյան Շամիր Պ.	57. Սաղիյան Սուրեն Մ.
43. Մկրտումյան Ներսես Բ.	58. Սաղիյան Սուրեն Ս.
44. Մկրտումյան Վալոդյա Շ.	59. Ֆարսյան Ավանես Ս.
45. Պետրոսյան Արշավիր Մ.	60. Իշխանյան Կարապետ Ս.
46. Պետրոսյան Մակիչ Զ.	

1. Ավագումյան Արսեն Ա.
2. Ավանեսյան Աբրահամ Պ.
3. Ավանեսյան Զամբարձում Ա.
4. Ավանեսյան Աշոտ Ա.
5. Ավանեսյան Գրիգորի Ա.
6. Ավանեսյան Աշոտ Ս.
7. Ավանեսյան Երվանդ Ս.
8. Ավանեսյան Միքայել Զ.
9. Ավանեսյան Մուշեղ Ս.
10. Ավանեսյան Սերգեյ Ա.
11. Ավանեսյան Սերգեյ Բ.
12. Ավանեսյան Վարդան Ա.
13. Ավանեսյան Մուշեղ Ի.
14. Աղաջանյան Ավանես Մ.
15. Աղաջանյան Վարդան Մ.
16. Աղաջանյան Սամվել Ս.
17. Աղաջանյան Թադևոս Ս.
18. Աղասարյան Երեմ Ս.
19. Ազրյան Գուրգեն Բ.
20. Արզումանյան Արամայիս Տ.
21. Բաբայան Արմենակ Պ.
22. Բաբայան Ժորա ՈՒ.
23. Բաբայան Միքայել Զ.

ՄԵԾ-ՇԵՆ

24. Բաբայան Սուրեն Ս.
25. Բաղդասարյան Լազր Գ.
26. Բաղդասարյան Ներսես Ն.
27. Բալասանյան Սերգեյ Մ.
28. Բարսեղյան Մանգաս Ա.
29. Բարսեղյան Սարգիս Բ.
30. Բարսեղյան Թումաս Գ.
31. Գասպարյան Արմենակ Ս.
32. Գասպարյան Գեորգի Ս.
33. Գրիգորյան Ապետնակ Զ.
34. Գրիգորյան Նիկոլայ Մ.
35. Գրիգորյան Մարտին Գ.
36. Գրիգորյան Սերյոժա Մ.

37. Գրիգորյան Սիմոն Ա.
38. Գրիգորյան Սուրեն Ա.
39. Գրիգորյան Խորեն Ա.
40. Դավթյան Ավագ Ա.
41. Դավթյան Գրիգորի Ա.
42. Դանիելյան Վարդան Ա.
43. Դանիելյան Գրիգորի Բ.
44. Չախարյան Արտեմ Գ.
45. Կասյան Ղեւոնդ Ա.
46. Կասյան Երվանդ Ա.
47. Լալայան Աղաբեկ Ա.
48. Լալայան Գուրգեն Խ.
49. Յակոբյան Ավանես Ա.
50. Յակոբյան Սամվել Ա.
51. Յարությունյան Արամայիս Թ.
52. Յարությունյան Աշոտ Ա.
53. Յարությունյան Երվանդ Ա.
54. Յարությունյան Վարդան Բ.
55. Յարությունյան Եղիշե Ա.
56. Յովհաննիսյան Յամբարձում Խ.
57. Յովհաննիսյան Սիմոն Ծ.
58. Յովհաննիսյան Սերգեյ Բ.
59. Մարտիրոսյան Յամբարձում Կ.
60. Միրզոյան Իշխան Պ.

61. Միքայելյան Գրիշա Ա.
62. Մովսեսյան Մուշեղ Ա.
63. Մուսայելյան Ավագ Ա.
64. Մուսայելյան Ալեքսան Ա.
65. Նազարյան Թադեոս Ը.
66. Պետրոսյան Արշավիր Ա.
67. Պետրոսյան Աշոտ Բ.
68. Պետրոսյան Միքայել Տ.
69. Պետրոսյան Նապոլեոն Ը.
70. Պետրոսյան Ավագ Տ.
71. Պողոսյան Միքայել Տ.
72. Սահակյան Անդրանիկ Ա.
73. Սարգսյան Գրիգորի Յ.
74. Սարգսյան Արտեմ Ա.
75. Սաֆարյան Ներսես Գ.
76. Թովմասյան Անդրանիկ Պ.
77. Թովմասյան Աշոտ Պ.
78. Թովմասյան Միքայել Թ.
79. Չոբանյան Վլադիմիր Թ.
80. Ոսկանյան Մարկոս Ա.
81. Ոսկանյան Միքայել Պ.
82. Ղազարյան Յայկ Ա.
83. Ղուլյան Աշոտ Ա.
84. Ղուլյան Երվանդ Ա.

1. Առաքելյան Գրիշա Ա.
2. Աբաղյան Երվանդ Ա.
3. Աբաղյան Գրիգոր Ա.
4. Աբաղյան Յայկա Ա.
5. Աբրահամյան Շամիր Ա.
6. Աթայան Եղիշե Ա.
7. Ազրյան Երվանդ Խ.
8. Ամիրջանյան Ներսես Ա.
9. Առուշանյան Գարեգին Ա.
10. Առուշանյան Մուխան Ա.
11. Առուշանյան Առուշ Պ.
12. Առուշանյան Մարկոս Ա.
13. Ապրեսյան Արտեմ Ա.
14. Ավանեսյան Արսեն Ա.

ՔԱՐԻՆ ՏԱԿ

15. Ավագյան Անդրանիկ Գ.
16. Արագյան Շիրին Բ.
17. Բաբայան Բենիկ Լ.
18. Բաբայան Վոլոդյա Ս.
19. Բաբայան Կոմունար Ս.
20. Բաբայան Բենիկ Մ.
21. Բալասանյան Արսեն Ս.
22. Բաղդասարյան Գուրգեն Յ.
23. Բաղդասարյան Սողոմոն Յ.
24. Բաղդասարյան Սարգիս Գ.
25. Բաղդասարյան Ռուբեն Մ.
26. Բաղդասարյան Գրիշա Ա.
27. Բաղդասարյան Գրիշա Ա.
28. Բաղդյան Արտեմ Ա.
29. Բաղդյան Ռուբեն Գ.
30. Մարգարյան Սուրեն Յ.
31. Բաբայան Գուրգեն Բ.
32. Բաղդյան Արսեն Ն.
33. Բարսեղյան Ռուբեն Ս.
34. Գալստյան Եղիշե Մ.
35. Գասպարյան Սանթուր Մ.
36. Գրիգորյան Զումշուդ Ա.
37. Գրիգորյան Եղիշե Ս.
38. Իսայան Վարդան Ի.
39. Ծատրյան Միշա Գ.
40. Ծատրյան Ներսես Գ.
41. Հակոբյան Հակոբ Ս.
42. Հակոբյան Սաշա Յ.
43. Հակոբյան Արամ Յ.
44. Հակոբյան Միքայել Կ.
45. Համբարձումյան Երվանդ Ի.
46. Համբարձումյան Վարդան Ս.
47. Համբարձումյան Հայկա Ն.
48. Համբարձումյան Անդրանիկ Ե.
49. Հայրյան Խաչի Յ.
50. Հայրյան Աշոտ Յ.
51. Հարությունյան Աշոտ Բ.
52. Հարությունյան Գրիշա Ա.
53. Հարությունյան Սաշա Յ.
54. Հարությունյան Վարդան Ս.
55. Հովհաննիսյան Համբարձում Ա.
56. Հովհաննիսյան Գուրգեն Ա.
57. Հովհաննիսյան Բագրատ Ն.
58. Հովհաննիսյան Արամայիս Ս.
59. Հովհաննիսյան Գրիշա Ա.
60. Հովհաննիսյան Արտեմ Կ.
61. Հովհաննիսյան Հովսեփ Ժ.
62. Հովսեփյան Վարդան Ս.
63. Հայրապետյան Բագրատ Գ.
64. Հայրապետյան Սերյոժա Ա.
65. Ղարախանյան Սերյոժա Ա.
66. Ղահրամանյան Վարդան Գ.
67. Ղահրամանյան Սամվել Ա.
68. Ղահրամանյան Վերգեն Բ.
69. Մարգարյան Անդրանիկ Ա.
70. Մարգարյան Սանջան Գ.
71. Մելքումյան Վանիկ Ա.
72. Մուսայելյան Միշա Յ.
73. Մուսայելյան Սուլեյման Յ.
74. Մուսայելյան Խաչատուր Ա.
75. Մուսայելյան Երվանդ Մ.
76. Յախշինյան Բահատուր Բ.
77. Պետրոսյան Աշոտ Մ.
78. Պետրոսյան Խորեն Պ.
79. Պետրոսյան Գուրգեն Ա.
80. Պետրոսյան Պետիկ Ս.
81. Պետրոսյան Սամվել Ս.
82. Պողոսյան Եղիշե Շ.
83. Պողոսյան Տիգրան Ա.
84. Պողոսյան Ծատուր Յ.
85. Պողոսյան Արտաշ Մ.
86. Պողոսյան Վարդան Ա.
87. Պողոսյան Բենիկ Շ.
88. Ջահանգիրյան Սերյոժա Մ.
89. Ջահանգիրյան Միշա Ն.
90. Սարգսյան Բագրատ Բ.
91. Սարգսյան Մուխան Բ.
92. Սարգսյան Անդրանիկ Լ.
93. Վարդանյան Ավանես Գ.
94. Ստեփանյան Շմավոն Լ.
95. Ամիրջանյան Գրիգոր Ս.
96. Մուսայելյան Անդրանիկ Գ.
97. Մուսայելյան Երվանդ Մ.
98. Բաբայան Սուկրատ Վ.

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Իմ կողմից ասեմ, որ ամեն ինչ չէ, որ իմ ցանկացածով ստացվեց: Գիտակցում եմ, որ այն առանց թերությունների ու բացթողումների չէ:

Ամենագլխավոր բացն այն է, որ հնարավոր չեղավ բոլոր արժանավորներին ընդգրկել սույն գրքում, ինչը ավելի շատ պայմանավորված էր տարածքային եւ այլ կարգի դժվարությունների, թերեւս՝ անհնարիությունների հետ:

Երկրորդ. շատ ցանկալի կլիներ, եթե գրքում տեղադրվեր պատերազմում զոհվածների նկարները, տեղեկություններ նրանց անցած մարտական ուղու մասին: Սակայն, մեծ ցանկության պարագայում, նույնիսկ, դա հնարավոր չեղավ: Պատերազմի ավարտից 68 տարի անց իրականացնել նման ցանկությունը հնարավոր չէր մեծ վաղեմության պատճառով:

Տեղյակ էի, որ Լեռնային Ղարաբաղի նախկին մարզի, գրեթե բոլոր գյուղերում, պատերազմի ավարտից հետո կանգնեցվել էին ռազմաճակատում զոհվածների հիշատակը հավերժացնող կոթողներ, հուշարձաններ: Չհաջողվեց, նույնիսկ նրանց բոլորի նկարները տեղադրել գրքում: Չստացվեց, չկա: Այս էլ երրորդ բացը:

Չորրորդ. Գրքում լրիվ չեն ներկայացված նաեւ Ադրբեջան պետության ամբողջ տարածքում ծնված կամ արմատներով հայազգի Հայրենական պատերազմի բռնված անցած նշանավոր զինվորականները: Նախիջեւանում եւ Ադրբեջանի այլ շրջաններում ծնված մեր հայրենակիցներին չկարողացանք ներկայացնել: Բայց նրանք կան: Մեր հարեւանները, առանց ամոթի, առանց նրանց անուն-ազգանունը, ազգությունը ցույց տալու, անխտիր բոլորին համարում են Ադրբեջանի նշանավոր զորավարներ, հրամանատարներ, հերոսներ եւ այլն, ցույց տալու համար, թե տեսեք ազերիները ինչքան նշանավոր հերոսներ ու զորավարներ ունեն: Իսկ քանի որ Ադրբեջանա-Ղարաբաղյան պատերազմի ավարտից հետո լրիվ կտրվել է մեր կապը այդ տարածքների հետ, նման պարագայում առայժմ հնարավորություն չեղավ լրիվ հայտնաբերել եւ ներկայացնել մեր հայրենակիցներին:

Այնուամենայնիվ, սա առաջին փորձն է, բավարարվենք եղածով:

Եվ գոհունակությամբ նշելով այս գործում հանրապետության շրջանների վարչակազմերի ղեկավարներ Վ.Խաչատրյան (Մարտա-

կերտի), Ն.Սողոմոնյանի (Մարտունի), Ս.Գրիգորյանի (Ասկերանի), Վ.Գեւորգյանի (Յաղրութ), Ս.Կասյանի (Շուշի), կրթության ասպարեզի որոշ աշխատողների, հատկապես դպրոցների տնօրենների, ԼՂ հանրապետական եւ շրջանային զինկոմների եւ իհարկե ԼՂՀ ՊԱՎ հասարակական կազմակերպության քաղաքային եւ շրջանային կազմակերպիչներ Ս. Ա. Ղուկասյանի (Յաղրութի շրջան), Ն. Ա. Յակոբյանի (ք. Ստեփանակերտ), Ս. Գ. Յամբարձումյանի (Ասկերանի շրջան), Վ. Ե. Գրիգորյանի (Մարտունու շրջան), Յու. Ա. Դանիելյանի (Մարտակերտի շրջան) եւ Ժ. Պ. Պետրոսյանի (Շուշիի շրջան) շնորհակալ աշխատանքը, կոչ եմ անում բոլորիդ, սիրելի ընթերցողներ, եւ խնդրում եմ Ձեր աջակցությունը հնարավորության պարագայում վերը նշած բացերը, պակաս կողմերն ու թերությունները վերացնելու կամ գոնե նվազեցնելու գործում օգնեք մեզ, դրանով Դուք հայրենանվեր մեծ եւ շնորհակալ գործ կատարած կլինեք ապագա սերունդների համար: Մենք պարտավորված կզգանք Նոր տեղեկությունները Ձեր անուն-ազգանուններով ընդհանրացնել եւ կցել հրատարակված գրքին կամ հետագայում այն կմտցվի գիրքը վերահրատակվելու պարագայում:

Այսքանը:

Ուրեմն, ճանաչեք ինձ՝ իմ անունն է ՂԱՐԱԲԱՂ, ազգանունս՝ ԱՐՑԱԽՅԱՆ, հայրանունս՝ ՅԱՅԱՍՏԱՆ,

այսինքն՝ ՂԱՐԱԲԱՂ-ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՑԱԽՅԱՆ:

Գրքիս անունը՝ ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱԲԱՂԸ ՄԵԾ ՅԱՅՐԵՆԱԿԱՆՈՒՄ (1941-1945թթ.):

2013 թ. մայիս

ՍԵՐԳԵՅ ԵՐԵՄԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

Ծնվել է 1925թ. հունիսի 20-ին, ԼՂՀ Ասկերանի շրջանի (սախկինում՝ Ստեփանակերտի շրջան) Սարդարաշեն գյուղում, գյուղացու ընտանիքում:

Գյուղի յոթամյա դպրոցն ավարտելուց հետո ուսումը շարունակել է շրջանի Խանապատ գյուղի միջնակարգում: Իններորդ դասարանն ավարտելուց, 1941-ին ընդունվել է Շուշի քաղաքի Լորաբաց երկամյա մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզմաթ բաժինը:

Սակայն, գիտակցելով, որ 1941թ. հունիսի 22-ին ֆաշիստական Գերմանիայի կողմից Խորհրդային Միության դեմ սանձազերծած պատերազմի պատճառով հնարավորություն

չի տրվի ավարտել այն, հարկադրված, ուսումը շարունակել է Յադրոնից այդ ժամանակ այստեղ տեղափոխված մանկավարժական ուսումնարանում:

Պատերազմի հետ կապված մեծ զորահավաքի պատճառով մարզի դպրոցներում աշխատող, գրեթե ողջ տղամարդ ուսուցչությունը մեկնել էր ռազմաճակատ: Վիճակը որոշ չափով բարելավելու նպատակով, ուսումնարանի մի խումբ ուսանողներ, այդ թվում՝ նաև Ս.Բարսեղյանը, դեռևս ուսումնարանը չավարտած, 1942-ի մարտ ամսից մանկավարժական աշխատանքի են ուղարկվել մարզի դպրոցները:

1942-ի հուլիսին էքստեռն կարգով հանձնելով ավարտական քննությունները՝ Ս.Բարսեղյանը շարունակել է մանկավարժական աշխատանք կատարել հարազատ Սարդարաշեն գյուղի յոթամյա դպրոցում: Մանկավարժական աշխատանքին զուգահեռ, միաժամանակ, նա ակտիվ մասնակցություն է ունեցել նաև գյուղի տնտեսական և հասարակական բոլոր աշխատանքներին: 1942 և 1943 թթ. գարնանը և հատկապես ամառվա ամիսներին նա կազմակերպել է անձամբ ղեկավարել է կոլտնտեսության բերքահավաքի՝ հացահատիկայինների հնձի, կալսման, անասունների համար կերապաշարի կուտակման աշխատանքները՝ բոլոր այդ աշխատանքներին ներգրավելով դպրոցի աշխատակիցներին, սովորողներին, երիտասարդությանը, ծերերին, կանանց, երեխաներին, գյուղի բոլոր կարող ուժերի, ինչի համար դեռևս 18 տարին չլրացած, պարզեւատրվել է «Աշխատանքային արիության մեդալով»:

Յայրենիքը վտանգի մեջ էր, և կարող բոլորն էին մեկնում կամ տալու էին նրանց ռազմաճակատ: Ս.Բարսեղյանը չէր կարող անմասն մնալ դրանից և 1943-ի օգոստոսին կամավորագրվեց Խորհրդային բա-

նակի շարքերը: Ծառայեց ուղիղ երեք տարի, սահմանապահ գորքերում Իրանի եւ Թուրքիայի սահմաններում՝ կատարելով հատուկ նշանակույթյան (հետախուզական) հանձնարարություններ:

1946թ. հուլիսին զորացրվեց բանակի շարքերից եւ շուրջ 14 տարի անընդմեջ կատարեց մանկավարժական աշխատանք, ընդ որում 12 տարի՝ որպես դպրոցի ուսմասվար եւ տնօրեն: Միաժամանակ հեռակա կարգով ստացավ ԲՈՒՀ-ական կրթություն:

1960թ. օգոստոսին կուսակցական աշխատանքի հրավիրվեց Ստեփանակերտ քաղաքում: Մեկ տարի աշխատեց կուսշրջկոմի հրահանգչի ապա՝ 4 տարի՝ բաժնի վարիչի պաշտոններում:

1965-ի հունիսին ընտրվեց Ս/Դ Ստեփանակերտի շրջխորհրդի գործկոմի նախագահի տեղակալ, 1971թ. հունիսին ընտրվեց գործկոմի նախագահ, ուր աշխատեց մինչեւ 1977-ի օգոստոս ամիսը: Բոլոր այդ 12 տարիներին ընտրվել է կուսակցության ԼՂ մարզկոմի եւ Ստեփանակերտի քաղ/շրջ/կոմի անդամ եւ Ա/Դ ԼՂ մարզային ու Ստեփանակերտի շրջանային խորհուրդների պատգամավոր:

1977-ի սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ 1994-ի կեսերը, ուղիղ 17 տարի կատարել է մանկավարժական աշխատանք նախ Ստեփանակերտի գիշերօթիկ միջնակարգ դպրոցի տնօրեն, ապա ուսուցիչների կատարելագործման եւ վերապատրաստման մարզային ինստիտուտի մեթոդ կաբինետի վարիչ:

1994-ի սեպտեմբերից մինչեւ 2004-ի փետրվարի կեսերը՝ շուրջ 10 տարի, աշխատել է Արցախի պետական համալսարանում կադրերի բաժնի վարիչի պաշտոնում:

2008թ. դեկտեմբերին ընտրվել է ԼՂՀ ՊԱ վետերանների հասարակական կազմակերպության խորհրդի նախագահ, ուր շարունակում է աշխատել:

Ս.Բարսեղյանի ծառայական եւ աշխատանքային գործունեությունը բարձր է գնահատվել Խորհրդային կառավարության կողմից՝ արժանացնելով Նրան մի շարք շքանշանների, մեդալների, պատվոգրերի եւ խրախուսանքի այլ ձևերի. պարգևատրվել է «Աշխատանքային կարմիր դրոշի», «Պատվոնշան» շքանշաններով, «1941-1945թթ. Հայրենական պատերազմում Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակի» մեդալով, «Աշխատանքային արիության» 2 մեդալներով, հրեյլանական ու այլ կարգի 10 մեդալներով, միութենական հանրապետության Գերագույն խորհրդի պատվոգրով, ԽՍՀ Միության, հանրապետական, մարզային, պետական եւ կուսակցական մարմինների տարբեր կազմակերպությունների բազմաթիվ պատվոգրերով, գովասանագրերով, դրամական նյութական ու այլ արժեքներով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Խոսք հեղինակի կամ գրքի ծնունդը	3
Նախաբան կամ Արցախ-Ղարաբաղը	7

ՄԱՍ I

Չամաշխարհային երկրորդ պատերազմի երեք բնույթները	25
Հայրենական պատերազմի երեք շրջանները	28
Հետադարձ հայացք 70-ամյա բարձունքից կամ մի քիչ պատմություն Հայրենական մեծ պատերազմի մասին	
1. Ներածություն	29
2. Դաժան փորձությունների նախօրյակին	30
3. Հիտլերյան Գերմանիայի ուխտադրուժ հարձակումը ԽՍՀՄ-ի վրա: Խորհրդային ժողովրդի ուժերի մոբիլիզացումը թշնամուն հակահարված տալու համար	37
ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆ.	39
1. Ծանր տարիներ	39
2. Պայքար թշնամու թիկունքում	48
3. Հիտլերյան զորքերի ջախջախումը Մոսկվայի մոտ	53
ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ. 1942 թ. նոյեմբեր-1943 թ. վերջը:	60
1. Արմատական բեկում պատերազմում	60
2. Խորհրդային թիկունքի ավանդը՝ թշնամուն ջախջախելու գործում	67
ԵՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ. 1944 թ. հունվար-1945 թ. մայիսի 9-ը:.....	69
1. Հիտլերյան Գերմանիայի լրիվ ջախջախումը	69
2. Ֆաշիստական զավթիչների վտարումը ԽՍՀՄ-ի տարածքներից	71
3. Կարմիր բանակի ազատագրական առաքելությունը	76
Հայրենական պատերազմի դասերը եւ Արցախյան գոյամարտը	83
Որպես ընդհանրացում մեր այդ խոսքի	90
Ճանաչենք Մեծ Հայրենականի մեր նշանավոր հայրենակիցներին, նրանք անմահ են	93

**ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ ԵՎ
ՀԱՅ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՉՈՐԱՎԱՐՆԵՐ**

Իվան (Հովհաննես) Քրիստաֆորի Բաղրամյան	97
Հովհաննես Ստեփանի Իսակով	105
Արմենակ Արտեմի Խանփերյանց (Խուդյակով Ս. Ա.)	113
Համազասպ Խաչատուրի Բաբաջանյան	116
Սերգեյ Քրիստափորի Ազանով (Օհանյան)	122
Միխայիլ Արտեմի Պարսեղով	126
Նելսոն Գելորգի Ստեփանյան	130
Աշոտ Ջումշուդի Գասպարյան	136
Սուրեն Գրիգորի Պետրոսյան	142
Անդրանիկ Աբրահամի Ղազարյան	147
Արամ Հովակիմի Սաֆարյան	152
Երեմ Իվանի Դանիելյանց	155
Իվան Կոստանդինի Շահումյան	158
Սուրեն Հակոբի Կասպարով	162
Արմեն Թեւանի Հայրյան	165
Թեմիկ Հովհաննեսի Ավթանդիլյան	169
Գելորգ Թամրազի Հակոբյանց	173
Ռուբեն Քրիստափորի Բաղիրով (Բաղիրյան)	177
Իսահակ Մարկոսի Մանասյան	181
Գրիգոր Միքայելի Հայրապետյան	185
Գրիգոր Կարապետի Բաղյան	190
Գրիգոր Շահումի Կալուստով	194
Հրանտ Արսենի Ավագյան	197
Վաղինակ Սիմոնի Չաքարյան	201
Գարեգին Շեկոյի Բալայան	204
Էդուարդ Մելիքի Այանյան	208
Անդրանիկ Ալեքսանդրի Մանուկյան	212
Խաչատուր Բեգլարի Մելիքյան	218
Վլադիմիր Հակոբի Յավրումով	222
Ղազարոս Ավետիսի Ավագյան	227
Վլադիմիր Աբրահամի Հովհաննիսյան	230
Արսեն Արամի Տեր-Օզանով	233

Գարուշ Սերգեյի Կոստանդինով	237
Սարգիս Սողոմոնի Մարտիրոսյան	240
Ռաֆայել Իվանի Կապրիելյան (Գաբրիելյան)	249
Կոնստանտին Ալեքսանդրի Լազարյան	251
Ռադիոն Իվանի Մինասով	256
Վալենտին Սողոմոնի Իգրայիլյան	259
Վալենտին Յովսեփի Սուրաբեկով	261

ՓԱՌՔԻ ԵՐԵՔ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ՇՔԱՆՇԱԼՆԵՐԻ ԱՍՊԵՏՆԵՐ

Վաղարշակ Կարապետի Յայրապետյան	263
Շահեն Յովհաննեսի Սարգսյան	264
Աշոտ Գալուստի Մելքումյան	265
Գեւորգ (Գեորգի) Ավանեսի Իսրայելյան	266
Յովսեփ Սահակի Յովսեփյան	267
Իսահակ Պողոսի Կարախանյան	268
Մեխակ Չաքարի Ծատուրյան	270

ՄԱՍ II

**ԽՍՀՄ ՅԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ (1941-1945թթ.)
 ԶՈՅՎԱԾ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՅԱՅԱԶԳԻ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻ
 ՑՈՒՑԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ԼՂՅ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐՈՒՄ ՆՐԱՆՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
 ԿԱՆԳՆԵՑՎԱԾ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ-ԿՈԹՈՂՆԵՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ**

Մայրաքաղաք Ստեփանակերտ	273-280
Ասկերանի շրջան	281-327
Յադրութի շրջան	328-377
Մարտակերտի շրջան	378-423
Մարտունու շրջան	424-466
Շուշիի շրջան	467-472
Վերջաբան	473

ՍԵՐՁԵՅ ԵՐԵՄԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱԲԱՂ
ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆՈՒՄ
(1941-1945թթ.)

Խմբագիր՝
Սրբագրիչ՝
Համակարգչային շարվածքը՝
Էջադրումը՝
Կազմի ձեւավորումը՝

Ս.Բարսեղյան
Շ.Հայրապետյան
Ս.Բարսեղյան
Թ.Հարությունյանի
Մ.Դրավյանի

Թուղթը՝ օֆսեթ, տպագրությունը՝ օֆսեթ, չափսը՝ 60x84¹/₁₆,
ծավալը՝ 30 տպ. մամուլ, տպաքանակը՝ 250:

Տպագրվել է «Դիզակ պլյուս» հրատարակչության տպարանում
Հ.Հակոբյան, 25
Ստեփանակերտ-2015